PARTIZANSKA I KOMUNISTIČKA REPRESIJA I ZLOČINI U HRVATSKOJ
1944.-1946.

DOKUMENTI

SLAVONIJA, SRIJEM I BARANJA

Nakladnik:
Hrvatski institut za povijest - Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje
Slavonski Brod

Recenzenti:
Dr. sc. Nikica Barić
Dr. sc. Zdenko Radelić

PARTIZANSKA I KOMUNISTIČKA
REPRESIJA I ZLOČINI
U HRVATSKOJ
1944.-1946.

DOKUMENTI

SLAVONIJA, SRIJEM I BARANJA

SLAVONSKI BROD
2006.

PARTIZANSKA I KOMUNISTIČKA REPRESIJA I ZLOČINI U HRVATSKOJ 1944.-1946.

DOKUMENTI

knjiga 2

SLAVONIJA, SRIJEM I BARANJA

Za nakladnika:
Dr. sc. Mato Artuković

Priredio:
Dr. sc. Vladimir Geiger

Suradnici:
Mate Rupić, prof.
Dr. sc. Zdravko Dizdar
Šimun Penava, prof.

Lektorica:
Tomislava Bošnjak Botica

Obrada slikovnih priloga:
Ivan Majdak

Izrada kazala:
Vlatka Lemić

Naslovnica:
Lidija Janković

Slog i tisak:
Tiskara Rotim i Market

Naklada:
1000 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb
UDK 323.281(497.5) "1944/1946" (093.2)

PARTIZANSKA i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. : dokumenti : Slavonija, Srijem i Baranja / <priredio Vladimir Geiger ; suradnici Mate Rupić, Zdravko Dizdar, Šimun Penava>. - Slavonski Brod : Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2006.

ISBN 953-6659-29-8

I. Politički progoni -- Hrvatska -- 1944.-1946. -- Dokumenti
300920113

SADRŽAJ:

Predgovor.....27

Kratice.....43

- 1943., svibanj 26. - Izjava Inicijativnog odbora ZAVNOH-a i Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o ciljevima i načelima Narodno-oslobodilačke borbe.....47

1. 1944., siječanj 11. - Pismo Štaba VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije podređenim postrojbama u kojem ih upozoravaju na nedostatan nadzor kretanja sumnjivih osoba u neoslobođenim selima, a i nekim oslobođenim, i u vezi s tim naređuju stvaranje "specijalnih četa" pri komandama područja, te utanačuju i zadatke "specijalnih četa" 49

2. 1944., travanj 28. - Odjel za sudstvo ZAVNOH-a u vezi s izradom pravilnika za logore za prisilni rad traži od Vojno-sudskog odsjeka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske da im budući da je "već ranije uredio svoje logore i o tome izdao i pravilnik", žurno dostavi pravilnik i podatke o uređenju logora 51

3. 1944., srpanj 21. –22. - Glavni NOO Vojvodine dostavlja Ekonomskom odsjeku Glavnog štaba NOV i PO Vojvodine dopis upućen okružnim NOO-ima o pitanju i načinu provođenja konfiskacije imanja "narodnih neprijatelja".....52

4. 1944., rujan 25., Pakrac - Povjerenstvo OZN-e Pakrac u izvješću o radu od dolaska partizana u mjesto do 25. rujna 1944. opisuje stanje i navodi brojna uhićenja i upućivanja u logor i na prisilni rad "domaće bande".....54

5. 1944., listopad 1., Pakrac - Povjerenstvo OZN-e Pakrac, u izvješću za rujan 1944. OZN-i II. za Slavoniju, opisuje stanje u kotaru, te posebice odnos stanovništva prema Narodno-oslobodilačkom pokretu, rad OZN-e i obračun s neprijateljem 56

6. 1944., rujan 1. – listopad 2. - Sudski odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju dostavlja na "znanje i postupak" Sudskom odjelu Okružnog NOO-a Virovitica poziv Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača svim NOO-ima da neodložno počnu s radom na utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača, a koji napominje da za "zločine treba da odgovara samo onaj, koji je taj zločin počinio ili pomogao", te da "nevine sud narodni neće i ne može kažnjavati", jer "naša narodna vlast je pravedna".....64

7. 1944., listopad 10., Oblasni komitet KP Slavonije izvješćuje CK KP Hrvatske o stanju u jedinicama NOV i PO Hrvatske i organima "narodnih" vlasti na području Slavonije, te ističe problem pljačke od strane partizana, kao i neznanja i pogrešaka organa "narodnih" vlasti, i s druge strane djelatnost "velikosrpstva" u nekim mjestima i katoličkog svećenstva 67

8. [1944., listopad 17., Vršac] - Naredba vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije Josipa Broza Tita o uspostavi Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju.....67

9. 1944., listopad 18. - Štab VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije izvješćuje Glavni štab NOV i PO Jugoslavije o stanju u "novooslobođenim krajevima" Slavonije (Požega, Pleternica, Pakrac, Lipik, Daruvar, Slatina, Virovitica), te prikazuje između ostaloga i raspoloženje "naroda" (Hrvata, Srba i Nijemaca), rad vojnih, vojno-pozadinskih i civilnih vlasti pri preuzimanju vlasti u prvim danima, odnosno "kada se likvidira svaki otpor, i pohapse svi neprijateljski tipovi" i navodi da su osnovani "zarobljenički logori za zarobljenike u četiri područja, kao jedan logor Korpusne vojne oblasti" 69

10. 1944., studeni 11. - OZN-a za Slavoniju izvješćuje o stanju u slavonskim i srijemskim gradovima i kotarevima, raspoloženju stanovništva, posebice odnosu prema Narodno-oslobodilačkom pokretu, te prikazuje i neke slučajeve obračuna s "neprijateljem" 71

11. 1944., studeni 14. - Glavni NOO Vojvodine, izvješćuje sve NOO-e u Banatu, Bačkoj i Baranji o razlozima uvođenja Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju.....78

12. 1944., studeni 29., Daruvar - Povjerenstvo OZN-e Daruvar izvješćuje OZN-u za Slavoniju o političkom stanju u studenome 1944. u Daruvaru, posebice o radu "neprijateljskih" organizacija, o radu Povjerenstva OZN-e Daruvar, te navodi mjere poduzete prema neprijateljski nastrojenim Hrvatima, Mađarima i Srbima.....80

13. 1944., studeni 29., Grubišno Polje - Povjerenstvo OZN-e za Kotar Grubišno Polje u izvješću OZN-i II. za Slavoniju i Okružnom komitetu KP Hrvatske Virovitica o političkom stanju u studenome 1944. u Grubišnom Polju ističe neslaganje naroda s partizanskim protjerivanjem njemačkog i mađarskog stanovništva, te prikazuje raspoloženje katoličkih redovnica i svećenika i mještana Grubišnog Polja i okolice 82

14. 1944., studeni 29. - Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju NOV Jugoslavije nalaže Komandama vojnih oblasti, područja, mjesta i seoskih stanica upute o postupanjima u njemačkim naseljima i prema njemačkom stanovništvu.....83

15. 1944., prosinac 1. - Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju NOV Jugoslavije nalaže Komandama vojnih oblasti, svima komandama područja, komandama mjesta i vojnim stanicama način postupanja prema Mađarima i Nijemcima, posebice u pogledu njihove internacije u logore 85

16. 1944., prosinac 1. - Kotarski komitet KP Hrvatske Đakovo izvješćuje Okružni komitet KPH Slavonski Brod o protjerivanju njemačkih, mađarskih i ustaških obitelji iz sela pod partizanskom vlašću 87

17. 1944., prosinac 2. - Okružni komitet KP Hrvatske Slavonski Brod izvješćuje o protjerivanju njemačkih obitelji iz sela Đakovštine pod partizanskom vlašću.....88

18. 1944., prosinac 8. - Vojni sud VI. korpusne vojne oblasti NOV Jugoslavije Vijeće kod Komande slatinskog područja donosi smrtnu presudu slatinskom župniku Juliju Bürgeru 89

19. 1944., prosinac 26., Pakrac - Povjerenstvo OZN-e Pakrac u izvješću za prosinac 1944., opisuje stanje u Pakracu i Lipiku, posebice raspoloženje stanovništva, te prikazuje rad OZN-e i navodi protjerivanja, uhićivanja, saslušanja, suđenja i likvidacije "neprijatelja" 91

20. 1944., prosinac 27., Daruvar - Povjerenstvo OZN-e Daruvar u izvješću za prosinac 1944. OZN-i II. za Okrug Virovitica opisuje stanje u mjestu i u kotaru, posebice raspoloženje stanovništva, te prikazuje rad OZN-e i navodi uhićivanja, saslušanja, suđenja i likvidacije "neprijatelja" 95

21. 1944., prosinac 30., Virovitica - OZN-a za Okrug Virovitica u izvješću za prosinac 1944. OZN-i za Slavoniju opisuje stanje u kotarevima Virovitica, Daruvar i Grubišno Polje, posebice raspoloženje stanovništva, te prikazuje rad OZN-e i navodi protjerivanja, uhićivanja, saslušanja i suđenja "neprijatelja" 99

22. 1945., [siječanj] - Izvješće o razlozima likvidacija domobranskih časnika i vojnika koji su se odazvali amnestiji koje su pripadnici OZN-e VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije u razdoblju od 15. rujna 1944. do 1. siječnja 1945 102

23. 1945., siječanj 10. - Ovlaštenje general-majora Ivana Rukavine, komandanta Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju NOV Jugoslavije potpukovniku Đuri Kladarinu da može u Vojvodini prema svojem nahođenju pregledavati logore za folksdojčere, kao i mjesta iz kojih njemačko stanovništvo nije iseljeno ili internirano, te pojedine osobe uhićivati odnosno postupati prema svojim procjenama 105

24. 1945., siječanj 25. - Odsjek OZN-e VI. korpusa upućuje OZN-i III. za Hrvatsku popise domobranskih časnika i ostalih koje su likvidirali pripadnici OZN-e, te postrojba VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije u razdoblju od 15. rujna 1944. do 1. siječnja 1945 106

25. 1945., [ožujak] - Oblasni komitet KP Jugoslavije za Srijem nalaže svim kotarskim komitetima KPJ i Mjesnom komitetu KPJ Zemun da treba OZN-i pomoći "u otkrivanju i uklanjanju neprijateljskih elemenata", te "Mađare koji nisu zločinci, a to znači koje ne treba streljati, treba odmah popuštati iz logora" 121

26. 1945., ožujak 5. - Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača ZAVNOH-a izvješćuje sve okružne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača da trebaju "od sada stavljati predloge za privremeni prelaz imovine ratnih zločinaca i njihovih pomagača, kojima radi njihovih djela prijeti kazna konfiskacije imovine, pod upravu i nadzor Države", te prilaže upute za rad 123

27. 1945. ožujak 15., Novi Sad - Glavni NOO Vojvodine, Novi Sad pojašnjava Vojnoj oblasti Vojvodine, Novi Sad o načinu raspolaganja s "neprijateljskom imovinom", posebice novcem i stokom, koja je odlukom AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. prešla u državnu svojinu 130

28. 1945., ožujak 24. - Izlaganje na Okružnoj konferenciji KP Jugoslavije za Srijem o stanju KP u Okrugu Srijem, uz osvrt na rad i nedostatke u djelovanju OZN-e i milicije 131

29. 1945., travanj 5., Požega - Povjerenstvo OZN-e Požega u izvješću OZN-i Nova Gradiška o radu od dolaska partizana u mjesto do 5. travnja 1945. opisuje stanje i navodi zarobljavanje brojnih neprijateljskih vojnika i uhićivanja civila, te njihovo upućivanje u zatvore i logore 135

30. [1945., travanj 12.], Vukovar - Kotarski sud u Vukovaru donosi 20. siječnja 1952. rješenje o proglašenju mrtvim Antuna Đurkovića iz Vukovara, uz potvrdu da je imenovani "prilikom oslobodjenja 12. 4. 1945. na veče, odveden po NOV-i i poslije toga nestao" 138

31. 1945., travanj 15. - svibanj 12., Osijek – Vinkovci - Upravni odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju, Osijek dostavlja Upravnom odjelu Okružnog NOO-a, Osijek naputke "o preuzimanju vlasti u novo oslobodjenim gradovima", s posebnim osvrtom na ovlasti i način djelovanja OZN-e, a Upravni odjel Okružnog NOO-a naputke prosljeđuje Kotarskom NOO-u Vinkovci 139

32. 1945., svibanj, Slavonski Brod - Okružni NOO Slavonski Brod nalaže kotarskim NOO-ima Slavonski Brod, Đakovo i Županja potrebu poduzimanja "energičnih mjera za čišćenje zemlje od fašističkih ostataka i raznih protunarodnih elemenata", posebice popisivanja svih preostalih folksdojčera i njihovo upućivanje u logore 146

33. 1945., svibanj 2., Županja - Povjerenstvo OZN-e za Kotar Županja izvješćuje OZN-u za Okrug Slavonski Brod o političkom stanju, neprijateljskim organizacijama i radu OZN-e, te između ostalog navodi da su jedinice JA "u mnogim selima nahvatale prilično ljudi i odvele ih sa sobom ili potukli u blizini sela", a OZN-a je nastavila s "čišćenjem i započele su opsežnije istrage" 147

34. 1945., svibanj 5., [Osijek] - OZN-a za Slavoniju, Osijek izvješćuje OZN-u za Hrvatsku da su uhitili oko 1600 osoba, većinom iz gradova, da provode "plansko čišćenje okruga", da počinju "sa čišćenjem Švaba iz Osijeka i okolice", koje upućuju u logore koje će preuzeti Upravni odjeli, te pitaju na koji način "da postupamo sa ljudima za koje nemamo dovoljno materijala za sud, a štetni su za okolinu", treba li navedene internirati u logore 155

35. 1945., svibanj 7., Beograd - Naredba predsjednika Ministarskog savjeta i ministra Narodne obrane DF Jugoslavije Josipa Broza Tita podređenim štabovima i komandama o korištenju radne snage iz logora za folksdojčere 156

36. 1945., svibanj 9. - Uputstvo za provedbu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj Ministarstva pravosuđa Narodne vlade Hrvatske koje utanačuje koje osobe odnosno koja "krivična djela" potpadaju u nadležnost Sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, te kakve kazne treba dosuđivati za pojedine vrste "krivičnih djela", uz napomenu da osuđenike s područja Oblasnog NO-a Osijek treba upućivati u logor "Bohn" kod Vinkovaca 157

37. 1945., svibanj 9., Slavonski Brod - Upravni odjel Okružnog NOO-a Slavonski Brod ukazuje Povjerenstvima OZN-e za Slavonski Brod, Đakovo i Županju "na postupak raznih drugova koji dolaze bez ikakvih pismenih naloga, a moguće i samovoljno, u stanove gradjana i tamo vrše nepotrebne premetačine uznemiravajući i tako uznemirene i zaplašene gradjane-seljake", oduzimajući pritom pojedine stvari, te mole poduzimanje svih potrebnih mjera, posebice u vojnim jedinicama, kako bi se navedeno ubuduće spriječilo "što je više moguće".....161

38. 1945., svibanj 10., Vinkovci - Kotarski NOO Vinkovci izvješćuje Okružni NOO Osijek o političkom stanju u kotaru, navodeći kako je narod još uvijek u strahu i šuti, jer je "bilo neki nepravilnosti od strane naše vojske pri dolasku u ova sela, tako da je ovdje u pojedinim selima poubijano dosta ljudi pa čak i oni koji nisu bili loši ljudi", te posebice naglašava opasnost od "reakcije" po kojoj će "nemilosrdno udariti" 162

39. 1945., svibanj 12., [Osijek] - OZN-a za Slavoniju, Osijek u izvješću OZN-i II. za Hrvatsku, Zagreb opisuje rad OZN-e Nova Gradiška, Slavonski Brod, Osijek, Našice i Virovitica, te prikazuje "čišćenje gradova i mjesta" od "narodnih neprijatelja".....164

40. 1945., svibanj 14., Županja - Povjerenstvo OZN-e za Kotar Županja u izvješću OZN-i za Okrug Slavonski Brod opisuje političko stanje, posebice rad neprijateljskih organizacija, te prikazuje rad OZN-e i "čišćenja", osobito uhićivanja i zatvaranja "neprijatelja".....169

41. 1945., svibanj 15., Novi Sad - Izvješće Vanredne kontrolne komisije za Banat, Novi Sad, Predsjedništvu Vanredne kontrolne komisije Ministarskog savjeta za Vojvodinu, Novi Sad o koncentracionim logorima za folksdojčere, s navodima o broju logoraša u nekim logorima u Baranji i Srijemu 175

42. 1945., svibanj 16. - Depeša I. JA upućena Generalštabu JA s navodom o stanju u zarobljeničkim logorima.....177

43. 1945. svibanj 17. - Depeše Generalštaba JA upućene Štabu III. JA od 16. i 17. svibnja 1945. s navodom o velikom broju ratnih zarobljenika i nalogom da ih se odmah uputi u Srijem, Baranju, Bačku i Banat 178

44. 1945., svibanj 21. - Iz izvješća Štaba XII. divizije Štabu III. JA o predaji Oružanih snaga NDH kod Bleiburga, broju zarobljenika i njihovom sprovođenju do logora u Mariboru i dalje prema Osijeku.....179

45. 1945. svibanj 22. - Zapovijed Štaba XII. divizije III. JA podređenim postrojbama o pokretu iz Maribora preko Varaždina, Koprivnice, Đurđevca, Moslavine do Petrijevaca (Valpovo) u Slavoniji i o sprovođenju zarobljenika 181

46. 1945., svibanj 25., [Osijek] - Dopis Vojne oblasti za Slavoniju JA, Osijek, Oblasnom NOO-u za Slavoniju, Osijek kojim traže da se najžurnije obavijeste svi okružni, kotarski i općinski NOO-i da se zabranjuje davanje hrane zarobljenicima u prolazu, osim u za to predviđenim mjestima, jer to usporava "brzo odpremanje zarobljenika, koji dolaze u većim transportima", što zatim Oblasni NOO za Slavoniju prosljeđuje Okružnom NOO-u Slavonski Brod za "najhitnije proglašenje narodu putem nižih NOO-a".....184

47. 1945., svibanj 26. - Dopis upućen OZN-i III. za Hrvatsku, Zagreb o osnivanju zarobljeničkih logora u Slavoniji i odnosu prema ratnim zarobljenicima.....186

48. 1945., svibanj 26., [Zagreb] - OZN-a III. za Hrvatsku, Zagreb opisuje stanje u Slavoniji, posebice u redovima JA i raspoloženje stanovništva, te prikazuje niz nepravilnosti, navodeći kao veliki problem pljačku okoju čine pripadnici JA.....188

49. 1945., svibanj 29., Osijek - Okružni komitet KP Hrvatske Osijek izvješćuje Oblasni komitet KP Hrvatske za Slavoniju, Osijek o političkom stanju u Okrugu Osijek, te između ostalog navode da će prirediti "nekoliko javnih sudjenja, gdje ćemo nekoliko gadova i javno likvidirati", posebice napominjući kako namjeravaju "javno osuditi popa Astaloša" iz Dalja (Osijek), kao i da su folksdojčere koji se iz izbjeglištva u Austriji vraćaju u svoja sela "uputili pravo u logore" 191

50. 1945., svibanj 29., Vinkovci - Upravni odjel Kotarskog NOO-a Vinkovci naređuje svim mjesnim NOO-ima vrlo žurno, "prije sviju poslova", popisivanje svih preostalih stanovnika Nijemaca, te da podatke dostave Kotarskom NOO-u koji će ocijeniti njihov odnos prema "našem pokretu" 194

51. 1945., svibanj 31. - Iz izvješća sekretara KP Hrvatske 4. udarne brigade III. udarne divizije JA upućena sekretaru Divizijskog komiteta KPH III. udarne divizije JA o partijskom radu u svibnju 1945., s navodima o sprovođenju zarobljenika iz Slovenije prema Slavoniji te odnosu prema zarobljenicima.....195

52. 1945., svibanj 15. – lipanj 1., Dravograd – Osijek - Iz dnevnika 4. brigade XII. divizije III. JA o sprovođenju zarobljenika od Dravograda do Osijeka 196

53. 1945., lipanj 1., Slavonski Brod - Okružni komitet KP Hrvatske Slavonski Brod izvješćuje [Oblasni komitet KP Hrvatske Osijek] o političkom stanju u okrugu, navodeći kako "razni reakcionarni elementi pokušavaju omesti mirnu izgradnju", te da je takvo stanje "sada lokalizirano jer su neki pohapšeni".....200

54. 1945., lipanj 1., Vinkovci - Upravni odjel Gradskog NOO-a Vinkovci dostavlja Centralnom logoru za protjerivanje Nijemaca (folksdojčera) u Josipovcu kod Osijeka poimenični popis uhićenih folksdojčera s područja Gradskog NOO-a Vinkovci, te izvješćuje da će ih izručiti u logor na daljnji postupak 204

55. 1945., lipanj 2., Slavonski Brod - Upravni odjel Okružnog NOO-a Slavonski Brod izvješćuje kotarske i gradske NOO-e Slavonski Brod, Đakovo, Vinkovci i Županja o mogućnostima i uvjetima posjećivanja interniranih folksdojčera u logorima u Josipovcu i Valpovu 205

56. 1945., lipanj 2., Osijek - Upravni odjel Okružnog NOO-a Osijek izvješćuje Upravni odjel Kotarskog NOO-a Našice o naredbi MUP-a Narodne vlade Hrvatske, Zagreb, koju su dobili od Upravnog odjela Oblasnog NOO-a Slavonije, Osijek, a koja uz navode kako se folksdojčeri nakon završetka rata nastoje vratiti iz izbjeglištva/prognaništva u Jugoslaviju određuje prema rješenju MUP-a DF Jugoslavije, Beograd da sve njih kao i sve folksdojčere koji su ostali u zavičaju treba popisati i konfiscirati im imovinu 206

57. 1945., lipanj 3. - Iz izvješća sekretara KP Hrvatske 12. brigade XII. divizije III. JA sekretaru Divizijskog komiteta KPH XII. divizije III. JA o partijskom radu u svibnju 1945., s navodima o sprovođenju zarobljenika iz Slovenije prema Slavoniji te odnosu prema zarobljenicima 208

58. 1945., lipanj 4.-6., Stari Mikanovci (Vinkovci) - Mjesni NOO Stari Mikanovci dostavlja Kotarskom NOO-u Vinkovci izrazito pozitivno mišljenje o ing. Rudolfu Baumgärtneru iz Starih Mikanovaca, kao suradniku "našeg pokreta" i antifašistu, te iako ističu "i kao takvoga dužnost nam je spasiti [ga]", Kotarski NOO Vinkovci navedeno ne uvažava "pošto je Nemac i član Kulturbunda" 209

59. 1945., lipanj 12. - Izvješće Dimitrija Georgijevića, opunomoćenika OZN-e za Jugoslaviju, upućeno Aleksandru Rankoviću, načelniku OZN-e Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije o kretanju kolona ratnih zarobljenika s austrijske granice i iz Slovenije, o logorima u Hrvatskoj i Vojvodini, te o broju zarobljenika, ishrani i sanitetskoj službi 211

60. 1945., lipanj 13., Osijek - Odjel za obrt i industriju Okružnog NOO-a Osijek upućuje Kotarskom NOO-u Valpovo 130 zarobljenika/logoraša za rad na ciglanama 215

61. 1945., lipanj 18., Slatina - Rješenje Upravnog odjela Općinskog NOO-a Slatina o izgonu iz mjesta Ivke Pavličić s dvoje malodobne djece u zavičajnu općinu Karlovac 216

62. 1945., lipanj 18. - Primljena depeša 17. brigade XXVIII. divizije JA o bijegu petorice ustaša sa strijeljanja 312 osoba u Gradcu kod Virovitice, koji su to zatim opisivali narodu. 217

63. 1945., lipanj 19., Osijek - Odjel obrta i industrije Kotarskog NOO-a Valpovo izvješćuje Odjel obrta i industrije Okružnog NOO-a Osijek o logorskim radnicima uposlenim na ciglanama kotara Valpovo, navodi da se na radu nalaze i žene i djeca, nesposobni za rad 218

64. 1945., lipanj 24., Nova Gradiška - Okružni komitet KPH Nova Gradiška izvješćuje Oblasni komitet KPH Osijek o stanju na svome području nakon preuzimanja vlasti, o raspoloženju naroda, tko su neprijatelji novih vlasti, o likvidacijama pojedinaca "bez suđenja" koje provodi OZN-a Nova Gradiška, te o raznim drugim pitanjima 219

65. 1945., lipanj 25., Osijek - Presuda Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Okrug Osijek-Virovitica učiteljici Veri Gerard za suradnju s pomagačem okupatora na kulturnom i umjetničkom polju 222

66. 1945., lipanj 27., Osijek - Upravni odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju, Osijek izvješćuje tajništvo Oblasnog NOO-a za Slavoniju i Oblasni komitet KPH, Osijek o stanju i događajima na području oblasti, te navodi i ubijanje 21 zarobljenika od strane sprovodnika pri dovođenju u logor Stara Gradiška.....225

67. 1945., srpanj 3., Slavonski Brod - Okružni komitet KP Hrvatske Slavonski Brod izvješćuje Oblasni komitet KP Hrvatske za Slavoniju, Osijek o političkom stanju u Okrugu Slavonski Brod, te između ostalog navodi pojačano djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", kao i uhićivanja prema "narodnoj vlasti" neprijateljski nastrojenih osoba i svećenika 227

68. 1945., srpanj 3. - Izvješće načelniku OZN-e za Hrvatsku, Zagreb, s brojčanim pokazateljima o domobranskim i ustaškim časnicima, zarobljenim i uhićenim u svibnju 1945., uz navod da "u koliko nisu odmah riješeni, transportirani su u Srijem", gdje se nalaze u prolaznim logorima.....230

69. 1945., srpanj 5., [Zagreb] - OZN-a III. za Hrvatsku, Zagreb pojašnjava opunomoćeniku OZN-e kod Vojne oblasti za Slavoniju, Osijek, nadležnosti oficira, kao i opunomoćenika OZN-e kod Vojne oblasti, posebice u vezi s zarobljeničkim logorima (prilažu pregled rukovodilaca OZN-e III. za Hrvatsku koji se bave zarobljeničkim logorima), te traže da odmah izrade i dostave im pregled svih logora s brojnim stanjem 231

70. 1945., srpanj 5., Osijek - Okružni komitet KP Hrvatske Osijek izvješćuje Oblasni komitet KPH za Slavoniju, Osijek o političkom stanju u Okrugu Osijek, te između ostalog, prikazuje pojačano djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", napominjući da je javno suđenje rkt. svećeniku Astalošu u Dalju (Osijek) imalo "prilično efekta", da su "špekulante" koji su sakrili žito pozatvarali "u većem broju", ali da planirano "čišćenje ustaša i ostalih pomagača fašizma" nisu još obavili 233

71. 1945., srpanj 5., Josipovac (Osijek) - Odluka Komande Radnog logora Josipovac o protjerivanju folksdojčera iz Slavonije u Njemačku 237

72. 1945., srpanj 6., Osijek - Upravni odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju, Osijek dostavlja upravnim odjelima Okružnog i Gradskog NOO-a, Osijek tumačenje odluke o konfiskaciji imovine folksdojčera.....238

73. 1945., srpanj 6., Zagreb - Iz zapisnika sa sjednice CK KP Hrvatske, Zagreb održane 6. srpnja 1945., o političkom stanju, najznačajnijim problemima i zadatcima 240

74. 1945., srpanj 6., Osijek - Presuda Vojnog suda Vojne oblasti za Slavoniju, Osijek Oskaru Gaštajgeru iz Osijeka zbog pripadnosti Njemačkoj narodnoj skupini u vrijeme NDH 242

75. 1945., srpanj 7., Zagreb - Zemaljska komisija za repatrijaciju Nijemaca pri MUP-u FD Hrvatske, Zagreb izvješćuje upravne odjele oblasnih, okružnih i gradskih NO-a o postupku repatrijacije (iseljavanja/protjerivanja) folksdojčera.....245

76. 1945., srpanj 7., Nova Gradiška - Okružni komitet KP Hrvatske Nova Gradiška dostavlja Oblasnom komitetu KPH Osijek popis osoba osuđenih od Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj Nova Gradiška 249

77. 1945., srpanj 9., Osijek - Presuda Vojnog suda JA Vojne oblasti za Slavoniju, Osijek skupini od 11 osoba, na kraće vremenske kazne zatvora zbog pripadnosti Ustaškom pokretu tijekom Drugoga svjetskog rata.....254

78. 1945., srpanj 10., Zagreb - Izvješće MUP-a FD Hrvatske, Zagreb upućeno CK KP Hrvatske, Zagreb o pogoršanju stanja u Slavoniji zbog brutalne primjene sile i pljačke JA, milicije i OZN-e.....259

79. 1945., srpanj 10., Osijek - Javni tužitelj Okruga Osijek izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb, o radu Javnog tužiteljstva Okruga Osijek te prikazuje političko stanje, posebice djelovanje "šovinističke reakcije", uz napomenu da su neke "hapsili i kažnjavali dok protiv popova se vodi borba raskrinkavanja" i da je suđenje "zloglasnom katoličkom svećeniku" Astalošu u Dalju (Osijek) ostavilo "najbolji utisak", zatim ukratko navodi rad OZN-e, Narodne milicije, Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, kao i stanje u zatvorima i logorima u Okrugu Osijek 264

80. 1945., srpanj 11., Nova Gradiška - Javni tužitelj Okruga Nova Gradiška izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o političkom stanju u Okrugu Nova Gradiška te prikazuje posebice stanje u zarobljeničkim logorima i djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", kao i rad Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba i Vojnog suda, te ukazuje na nepravilnosti u radu OZN-e i Narodne milicije.....268

81. 1945., srpanj 11., Zagreb - Izvješće javnog tužitelja II. JA o nepravilnostima u postupku prema ratnim zarobljenicima 270

82. 1945., srpanj 12. - Izvješće Dimitrija Georgijevića, opunomoćenika OZN-e za Jugoslaviju, upućeno Aleksandru Rankoviću, načelniku OZN-e Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije o pregledu ratnih zarobljenika u Jugoslaviji po narodnostima, po mjestima logora (rada) i po činovima, te o nekim nedostatcima 275

83. 1945., srpanj 13., Zagreb - Iz zapisnika sa sjednice CK KP Hrvatske, Zagreb održane 13. srpnja 1945. o najznačajnijim problemima, osobito stavovima Katoličke crkve i političkom stanju, posebice u Slavoniji 283

84. 1945., srpanj 14., Zagreb - Javni tužitelj Hrvatske, Zagreb izvješćuje javnog tužitelja DF Jugoslavije, Beograd o političkim prilikama u Hrvatskoj te ukazuje na niz poteškoća, znatnim dijelom u Slavoniji i Srijemu, nastalih uz ostalo i samovoljom JA, OZN-e, Narodne milicije i raznih organa "narodnih" vlasti.....285

85. 1945., srpanj 14., Osijek - Izvješće Upravnog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju, Osijek o stanju na području Gradskog NOO-a Osijek i okružnih NOO-a Osijek, Nova Gradiška, Slavonski Brod i Vinkovci, koje između ostalog navodi podatke o broju iz političkih i(li) kriminalnih razloga uhićenih civilnih osoba i "neprijateljskih" vojnika ("križara", bjegunaca iz logora, dezertera).....287

86. 1945., srpanj 14., Slavonski Brod - Upravni odjel Okružnog NOO-a Slavonski Brod nalaže Upravnom odjelu Kotarskog NOO-a Đakovo da je zabranjeno svako posjećivanje logoraša i zadržavanje ili kretanje u blizini logora Krndija, a prekršitelji će biti najstrože kažnjeni 289

87. 1945., srpanj 17. - Pregled i stanje u vojnim zarobljeničkim logorima za Nijemce i Austrijance u Slavoniji.....290

88. 1945., srpanj 18., Zagreb - Iz zapisnika sa sjednice CK KP Hrvatske, Zagreb održane 18. srpnja 1945. o najznačajnijim problemima i političkom stanju i zadatcima 294

89. 1945., srpanj 18., Zagreb - Zemaljska komisija za repatriaciju Nijemaca pri MUP-u FD Hrvatske, Zagreb izvješćuje Okružnu komisiju za repatriaciju pri Upravnom odjelu Okružnog NOO-a Virovitica o internaciji i iseljavanju/ protjerivanju folksdojčera.....295

90. 1945., srpanj 19., Osijek - Upravni odjel Kotarskog NOO-a Osijek dostavlja Upravnom odjelu Okružnog NOO-a Osijek popis članova Kulturbunda sa svrhom protjerivanja, odnosno interniranja u logor i prilaže brojčane podatke o njemačkim obiteljima Kotara Osijek koji se upućuju u Radni logor Valpovo 296

91. 1945., srpanj 20., Suhopolje (Virovitica) - Zapisnik sa sastanka boraca Suhopolja upućen Andriji Hebrangu, u kojem prosvjeduju protiv kolonizacije Srba u Viroviticu, masovnog protjerivanja katolika iz kotara Virovitica te ubijanja zarobljenih Hrvata 298

92. 1945., srpanj 21., Osijek - Presuda Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Okrug Osijek-Virovitica članovima ravnateljstva Drava d.d. za proizvodnju šibica u Osijeku, Janku Šusteru, dr. Vjekoslavu Henglu, Milanu Blažekoviću i dr. Milovanu Pinteroviću iz Osijeka za privrednu suradnju s okupatorom. 304

93. 1945., srpanj 21., Osijek - Upravni odjel Kotarskog NOO-a Valpovo dostavlja Upravnom odjelu Okružnog NOO-a Osijek popis pripadnika njemačke manjine koji su već internirani, s upitom kada će ostali folksdojčeri biti upućeni u Radni logor Valpovo.....307

94. 1945., srpanj 26., Zagreb - Iz zapisnika sa sjednice CK KP Hrvatske, Zagreb održane 26. srpnja 1945. o najznačajnijim problemima i političkom stanju i zadatcima.....308

95. 1945., srpanj 31., Slavonski Brod - Javni tužitelj Okruga Slavonski Brod izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o stanju u logorima i zatvorima na području Okruga Slavonski Brod.....311

96. 1945., srpanj 31., Virovitica - Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Virovitica dostavlja Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb "popis lica presuđenih po Vojnom sudu pri Komandi virovitičkog područja, koji su presuđeni na smrt ili na vremenske kazne" na virovitičkom i daruvarskom području od početka 1944.....313

97. 1945., [srpanj] - Zapisnik s prvog savjetovanja načelnika i rukovoditelja OZN-e za Hrvatsku o upućivanju folksdojčera koji se vraćaju u logore, o likvidacijama, o slabom radu sudova te o OZN-i kao "pomoćnom organu komunističke partije".....343

98. 1945., [srpanj], Slavonski Brod - Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO-a Slavonski Brod proglašava zločincem Andriju Koraliju, policijskog agenta iz Slavonskog Broda, koji je osuđen od Vojnog suda i pogubljen jer je s desetak sugrađana presretao i zaustavljao u Travanjskom ratu 1941. Jugoslavensku vojsku "i čim bi saznali da je tko Srbin kundačili bi ga i tukli".....345

99. 1945., kolovoz 1., Zagreb - Odjeljenje za neprijateljsku imovinu Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb dostavlja svim okružnim i gradskim komisijama za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Zakon o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije i Objašnjenje Zakona o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije Ministarstva pravosuđa Narodne vlade Hrvatske, Zagreb.....347

100. 1945., kolovoz 4., Osijek - Komisija za repatrijaciju Oblasnog NO za Slavoniju, Osijek dostavlja upravnim odjelima okružnih i gradskih NO-a uputu o načinu protjerivanja, odnosno upućivanja u logore folksdojčera.....364

101. 1945., kolovoz 13., Osijek - Izvješće Odsjeka za javni red i sigurnost Upravnog odjela Oblasnog NO-a za Slavoniju, Osijek o stanju na području Gradskog NO-a Osijek i okružnih NOO-a Osijek, Slavonski Brod, Nova Gradiška i Virovitica, koje između ostalog navodi podatke o broju iz političkih i(li) kriminalnih razloga uhićenih civilnih osoba i "neprijateljskih" vojnika ("križara" i bjegunaca iz logora).....367

102. 1945., kolovoz 14., Osijek - Konfiskacija imovine Janka Šustera, ravnatelja Drava d.d. za proizvodnju šibica u Osijeku, osuđena 21. srpnja 1945. od Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj u Osijeku za privrednu suradnju s okupatorom.....369

103. 1945., kolovoz 17., Vinkovci - Luka Blagojević, načelnik Odsjeka javne sigurnosti kotara Vinkovci izvješćuje Upravni odjel Kotarskog NOO-a Vinkovci da je "radi širenja lažnih vjesti i omalovažavanja NOV. uhapšena" Katica Šandrovski iz Tovarnika (Vinkovci), a Upravni odjel Kotarskog NOO-a Vinkovci prosljeđuje izvješće načelnika Odsjeka javne sigurnosti kotara Vinkovci i uhićenu Kotarskom narodnom sudu Vinkovci 372

104. 1945., kolovoz 18., Virovitica - Javni tužitelj Okruga Virovitica, izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o političkom stanju u Okrugu Virovitica tijekom kolovoza 1945., posebice prikazuje djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", iseljavanje/protjerivanje Mađara i folksdojčera, stanje u zarobljeničkim civilnim i vojnim logorima te ukazuje na nepravilnosti u radu OZN-e i Narodne milicije.....374

105. 1945., kolovoz 19., Osijek - Javni tužitelj Okruga Osijek, izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o političkom stanju u Okrugu Osijek od 20. srpnja do 20. kolovoza 1945., te posebice prikazuje djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", zatim i rad Javnog tužiteljstva po odjelima, stanje u zatvorima i logorima u Okrugu Osijek, kao i provođenje Zakona o amnestiji i pomilovanju…..382

106. 1945., kolovoz 18./20., Slavonski Brod - Izvješće Okružne uprave narodnih dobara Slavonski Brod o proteklom radu, uz navod da je uglavnom obavljeno "podržavljenje i konfiskacija imovine iseljenih Nijemaca, Ustaša i ostalih narodnih neprijatelja" 387

107. 1945., kolovoz 20., Osijek - Izvješće Odsjeka za javni red i sigurnost Upravnog odjela Oblasnog NO-a za Slavoniju, Osijek o stanju na području Gradskog NO-a Osijek i okružnih NOO-a Osijek, Slavonski Brod, Nova Gradiška i Virovitica, koje između ostalog navodi podatke o broju iz političkih i(li) kriminalnih razloga uhićenih civilnih osoba i "neprijateljskih" vojnika, bjegunaca iz logora, te navodi i prebacivanje dijela logoraša iz logora Valpovo u logor Krndija, kao i istjerivanje većeg broja obitelji iz Petrijevaca (Valpovo) i ugušivanje pobune seljana do koje je tada došlo 389

108. 1945., kolovoz 23., Slavonski Brod - Upravni odjel Okružnog NO Slavonski Brod izvješćuje Upravni odjel Gradskog NO Vinkovci o obustavi protjerivanja folksdojčera do daljnjeg naređenja i nalaže njihovo upućivanje u logore Valpovo i Krndija.....391

109. 1945., kolovoz 24., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 22. kolovoza 1945. navodi i podatke za Okrug Slavonski Brod, uz upit za dopuštenje "mogu li bez suda na licu mjesta likvidirati nekoja lica" 392

110. 1945., kolovoz 28., [Osijek] - Vojni sud Vojne oblasti Slavonije JA, Osijek dostavlja Kotarskom NOO-u Vinkovci popise osoba kojima je donesena presuda na Vojnom sudu osječkog područja, Osijek "tako da nebi u biračke spiskove ušli oni ljudi koji su za vreme Narodno oslobodilačke borbe i svojeg protunarodnog rada bili na korist domaćim neprijateljima i okupatoru, a na štetu svoga naroda".....393

111. 1945., kolovoz 31., Vaška (Slatina) - Mjesni NO Vaška upućuje Kotarskom NO-u Slatina molbu za puštanja iz logora Krndija Martina Hauptmana iz Vaške, tajnika NO-a Vaška i njegove porodice, jer iako su Nijemci, "za vrijeme N.O.B. nisu bili prema njoj neprijateljski raspoloženi, nego su borbu pomagali" 411

112. 1945., rujan 7., Novi Sad - Odjel za narodno zdravlje Glavnog NOO-a Vojvodine, Novi Sad izvješćuje Odsjek za narodno zdravlje Okružnog NO-a Sombor da su nakon što su "narodne vlasti" preuzele od vojske civilne logore, korisnici logoraške radne snage, u državnom i privatnom sektoru, dužni za to i plaćati upravama logora, te navode kolike su nadnice za pojedine skupine logoraša, uključujući i maloljetne osobe logoraše 413

113. 1945., rujan 9., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 8. rujna 1945., navodeći podatke za Okrug Virovitica ističe da je učestala predaja i uhićenje "bandita" ("križara"), što će uskoro, pretpostavljaju, postati masovno, te bi trebalo navedene prebacivati u Zagreb "jer nebi bili svi za likvidirati".....414

114. 1945., rujan 14., Slavonski Brod - Upravni odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod izvješćuje gradske i kotarske NO-e da su se "nepravilnom primjenom" Odluke AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. mnoge osobe njemačkih prezimena ili pak asimilirani, koje u stvarnosti nisu Nijemci, a i "koji su se lojalno držali prema N.O.B-i ili štaviše surađivali sa našim narodnim i vojnim ustanovama – našli u sabirnim logorima, a njihova imovina došla pod udar zakona o konfiskaciji", te pojašnjava postupak za vraćanje imovine takvim osobama koje su iz logora puštene na slobodu.....415

115. 1945., rujan 14., Vinkovci - Popis osobnih stvari ("zlatnih i ostalih vrijednih predmeta") oduzetih od folksdojčera koji su odlukom Upravnog odjela Gradskog NOO-a Vinkovci "otpremljeni u logore".....417

116. 1945., rujan 17., Slavonski Brod - Odsjek narodne sigurnosti Upravnog odjela Okružnog NO-a Slavonski Brod, dostavlja Upravnom odjelu Kotarskog NO-a Vinkovci tumačenje odluke o internaciji folksdojčera 426

117. 1945., rujan 18., Zagreb - Ministarstvo pravosuđa FD Hrvatske, Zagreb izvješćuje javnog tužitelja Hrvatske, Zagreb o radu Sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.....429

118. 1945., rujan 18., Slavonski Brod - Odsjek narodne sigurnosti Upravnog odjela Okružnog NO-a Slavonski Brod izvješćuje Odjel kaznenih zavoda MUP-a FD Hrvatske, Zagreb o stanju u logorima na području Okruga Slavonski Brod.....437

119. 1945., rujan 19., Vinkovci - Zamolba skupine Vinkovčana Gradskom NO-u Vinkovci da se osobe "po oslobođenju Vinkovaca" likvidirane na Kumanovoj ciglani tamo i zakopane "i to vrlo plitko tako, da pojedinačno vire pojedini dijelovi tijela, koje psi razvlače" propisno sahrane 441
120. 1945., rujan 21., Slavonski Brod - Odsjek narodne sigurnosti Okružnog NO-a Slavonski Brod dostavlja Upravnom odjelu Gradskog NO-a Vinkovci uputu o protjerivanju folksdojčera.....442
121. 1945., rujan 25., Osijek - Presuda Okružnog narodnog suda u Osijeku Dušanu Škoriću iz Đurđenovca, u veljači 1945. nasilno uključenu u postrojbu Oružanih snaga NDH, na kaznu lišenja slobode od 4 mjeseca, što je stupio u "ustašku oružanu formaciju", u kojoj je ostao do kraja rata.....443
122. 1945., rujan 25., Osijek - Presuda Okružnog narodnog suda u Osijeku Milanu Blažekoviću iz Osijeka na temelju Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 15 godina, na konfiskaciju cjelokupne imovine te na trajan gubitak političkih i građanskih prava 445
123. 1945., listopad 1., Slavonski Brod - Odsjek za javni red i sigurnost Upravnog odjela Okružnog NO-a Slavonski Brod donosi odluku o puštanju iz logora Krndija Leopolda Cidera iz Požege jer je utvrđeno da nije Nijemac (folksdojčer) nego Židov 450
124. 1945., listopad 2., Požega - Na sjednici Gradske skupštine u Požegi iznijeto je pitanje osoba koje su bez valjanih razloga odvedene u logor te "se tamo nalaze ljudi koji nisu nikada bili Njemci niti su se takovima osjećali niti su ma u čemu ogrešili o NOP", uz zaključak da se za takve slučajeve treba zauzeti da ih se pusti na slobodu.....452
125. 1945., listopad 12., Slavonski Brod - Javni tužitelj Okruga Slavonski Brod dostavlja Predsjedništvu Okružnog NO-a Slavonski Brod mišljenje o postupku rješavanja molbi folksdojčera za otpust iz logora i vraćanje imovine otpuštenima.....453
126. 1945., listopad 16., Slavonski Brod - Pravni odjel Odsjeka za javni red i sigurnost Okružnog NO-a Slavonski Brod dostavlja svim kotarskim i gradskim NO-ima upute o postupku rješavanja molbi folksdojčera za otpust iz logora.....455
127. 1945., listopad 13.-20., Zagreb – Slavonski Brod - Odjel narodne sigurnosti MUP-a FD Hrvatske, Zagreb, izvješćuje okružne NO-e komu se može odobriti, a komu mora odbiti izdavanje obrtne dozvole za rad, o čemu Upravni odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod izvješćuje Upravni odjel Gradskog NO-a Vinkovci.....456
128. 1945., listopad 23., Slavonski Brod - Izvješće Okružne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod upućeno Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb o folksdojčerima na području Okružnog NO-a Slavonski Brod.....462

129. 1945., listopad 24., Slavonski Brod - Presuda Okružnog narodnog suda u Slavonskom Brodu dr. Filipu Markotiću na temelju Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 16 godina, na konfiskaciju polovine imovine te na gubitak političkih i građanskih prava u trajanju od 16 godina nakon izvršenja kazne lišenja slobode.....465

130. 1945., listopad 27., Sotin (Vukovar) - Mjesni NOO Sotin izvješćuje Komisiju za utvrđivanje ratnih zločina pri Kotarskom NO-u Vukovar o ubijenima od strane JA nakon ulaska u selo.....472

131. 1945., studeni 1., Đeletovci (Vinkovci) - Popis poginulih/ubijenih vojnika (ustaša i domobrana) i ubijenih civila od strane Narodno-oslobodilačkog pokreta u Đeletovcima, u razdoblju od kolovoza 1943. do travnja 1945.....473

132. 1945., studeni 3., [Zagreb] - Iz izvješća pomoćnika javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o stanju u logorima Valpovo i Orlovnjak 475

133. 1945., studeni 3., Daruvar - Izvješće javnog tužitelja Okruga Daruvar javnom tužitelju FD Hrvatske, Zagreb o stanju u Okrugu Daruvar u listopadu 1945., s prikazom logora i zatvora.....476

134. 1945., studeni 3., Daruvar - OZN-a za Kotar Daruvar izvješćuje OZN-u za Okrug Daruvar o nastojanjima daruvarskih "ustaških familija, omladine i križara" da za blagdan Svih Svetih urede ustaške i domobranske grobove, te navodi kako su dotične priveli u Gradski NO i to im zabranili 479

135. 1945., studeni 3.-9., Osijek - Prosvjetni odjel Gradskog NO-a Osijek dostavlja Ministarstvu prosvjete FD Hrvatske, Zagreb na rješenje molbu Miroslave Kramarić za učiteljsko mjesto, napominjući da je navedena "klerofašista, ima veze s reakcijom, podmukli i vješto kamuflirani protivnik današnjeg stanja", te je i rješenje Ministarstva prosvjete FDH da se molbi "ne može udovoljiti" 482

136. 1945., studeni 9., Daruvar - Upravni odjel Okružnog NO-a Daruvar u izvješću za listopad 1945. Odjelu Narodne sigurnosti MUP-a FD Hrvatske, Zagreb opisuje slučaj uređivanja ustaških i domobranskih grobova u Daruvaru za blagdan Svih Svetih od "ustaški nastrojenih omladinki", te navode mjere koje su s tim u vezi poduzeli.....484

137. 1945., studeni 10., Slavonski Brod - Upravni odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod dostavlja Odjelu za kaznene zavode MUP-a FD Hrvatske, Zagreb molbu za puštanje iz logora Elizabete Mor iz Đakova, uz objašnjenje i s prijedlogom za rješenjem, jer imenovana nije Njemica (folksdojčerka) nego Hrvatica 486

138. 1945., studeni 12., Zagreb - Iz izvješća MUP-a Narodne vlade Hrvatske, Zagreb upućena CK KP Hrvatske, Zagreb o brojnosti i djelovanju odmetnika i križara te o stanju u kažnjeničkim logorima i kaznionicama u Hrvatskoj.....487

139. 1945., studeni 15., Vinkovci - Upravni odjel Kotarskog NO-a Vinkovci izvješćuje Upravni odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod da su im dostavili tražene podatke o protjerivanju/upućivanju u logor folksdojčera, te napominju kako su Nijemci iz Kotara Vinkovci u dva navrata otpremani u logor(e) [Josipovac, Valpovo i Krndija] i da u Kotaru Vinkovci nema Nijemaca koji su iz logora pušteni, a da nisu trebali biti oslobođeni.....491

140. 1945., studeni 17., Osijek - Presuda Okružnog suda u Osijeku Viktoriji i Alfredu Lang, vlasnicima tvrtke "Viktorija", proizvodnja papirnate robe u Osijeku, za privrednu suradnju s okupatorom 492

141. 1945., studeni 11.-15. - Zapisnici OZN-e XII. divizije III. JA o saslušanju vojnika JA, sudionika uhićenja i ubojstva seljaka iz okolice Slavonskog Broda.....498

142. 1945., studeni 16.-17. - Zapisnici komisije Upravnog odjela kotara Donji Andrijevci o saslušanju seljaka iz Jaruga, Sikirevaca, Slavonskog Šamca i Strizivojne, svjedoka uhićenja i ubojstva suseljana od pripadnika JA 527

143. [1945, studeni, Osijek] - Izvješće Zvonka Brkića, političkog sekretara Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju, Osijek upućeno CK KP Hrvatske, Zagreb o likvidaciji civila iz Slavonskog Šamca, Kruševice, Sikirevaca, Jaruga i Velike Kopanice 537

144. [1945, studeni, Zagreb] - OZN-a za Hrvatsku, Zagreb izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb o slučaju uhićenja i likvidacije seljaka iz okolice Slavonskog Broda, navodeći da je od strane JA (12. brigade XII. divizije III. JA) "ubijeno 23 ljudi, od toga 3 žene i jedan mladić od 15 godina" 540

145. 1945., studeni 16., Zagreb - CK KP Hrvatske, Zagreb izvješćuje Aleksandra Rankovića, načelnika OZN-e Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije, Beograd da je 12. brigada XII. divizije III. JA u Kotaru Donji Andrijevci noću 8./9. studenoga 1945. uhitila 22 osobe "i po naredjenju politodjelenja brigade pobila ih noću i pobacala u Savu", da se "radi uglavnom o ustaškim simpatizerima", te da je "akcija posljedica nastojanja vojnih jedinica da na neke neuspjehe u čišćenju bandi reagiraju terorom i to masovnim prema stanovništvu".. 541

146. 1945., studeni 18., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 16. i 17. studenoga 1945. iznosi i slučaj uhićenja i likvidacije 23 seljaka iz okolice Slavonskog Broda, navodeći kao razlog ubijanja "svi su bili ustaše". 543

147. 1945., studeni 19., Slavonski Brod - Javni tužitelj Okruga Slavonski Brod izvješćuje Javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o uhićenju i likvidaciji seljaka iz okolice Slavonskog Broda koje je provela 12. brigada XII. divizije III. JA.....544

148. 1945., studeni 20., Beograd - CK KP Jugoslavije, Beograd izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb da je "povodom nepravilnog i ludjačkog postupka" [uhićenja i likvidaciji seljaka iz okolice Slavonskog Broda od strane 12. brigade XII. divizije III. JA] otvorio istragu, uz napomenu da "treba nastojati da se taj dogadjaj prikaže drukčije, jer bi politički strašno odjeknuo ako bi se saznalo".....547

149. [1945., studeni] - Izvješće OZN-e III. JA o uhićenju i likvidaciji seljaka iz okolice Slavonskog Broda koje je provela 12. brigada XII. divizije III. JA.....548

150. 1945., studeni 25., Donji Andrijevci (Slavonski Brod) - Kotarski NO Donji Andrijevci u izvješću Okružnom NO-u Slavonski Brod iznosi svoja zapažanja o stavovima naroda u nekim posavskim selima u kotaru o slučaju uhićenja i likvidacije seljaka iz okolice Slavonskog Broda. 550

151. [1945., studeni] - Popisi [najvjerojatnije OZN-e XII. divizije III. JA] od pripadnika JA uhićenih i ubijenih seljaka iz Jaruga, Kruševice, Sikirevaca, Slavonskog Šamca, Strizivojne i Velike Kopanice.....551

152. 1945., studeni 26., Vukovar - Popis Vukovaraca osuđenih na smrtne i zatvorske kazne od Vojnog suda JA Vukovar, od sredine travnja do sredine kolovoza 1945., koji je načinila Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini, Okružno povjerenstvo Srijem. 554

153. [1945., studeni], Vukovar - Popis osoba iz Vukovara i okolice osuđenih na smrt i zatvorske kazne od Vojnog suda JA Vukovar, od svibnja do rujna 1945., koji je načinila Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini, Okružno povjerenstvo Srijem. 558

154. [1945., studeni], Vukovar - Popis osoba iz Šida, Iloka i okolice osuđenih na smrt i zatvorske kazne od Vojnog suda JA Šid, od prosinca 1944. do svibnja 1945., koji je načinila Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini, Okružno povjerenstvo Srijem 573

155. 1945., [prosinac], Osijek - Javni tužitelj Okruga Osijek izvješćuje javnog tužitelja NR Hrvatske, Zagreb o političkom stanju u Okrugu Osijek tijekom studenoga 1945., te posebice prikazuje djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", zatim i rad Javnog tužiteljstva po odjelima, rad Okružnog i kotarskih sudova, te stanje u zatvorima u Okrugu Osijek.....582

156. 1945., prosinac 6., Daruvar - Javni tužitelj Okruga Daruvar u izvješću javnom tužitelju NR Hrvatske, Zagreb za studeni 1945. iznosi podatke o radu Krivičnog i Građanskog odjeljenja, sudskim procesima i presudama, te stanju u zatvoru pri Okružnom narodnom sudu Daruvar i Kaznenom zavodu za prisilni rad Stara Gradiška.....587

157. 1945., prosinac 22., Slavonski Brod - Odjel trgovine i opskrbe Okružnog NO-a Slavonski Brod odbija molbu Gabrijela Trukenbroda iz Đakova za vođenje kina jer je bio član Kulturbunda 591

158. 1945., prosinac 30., Vinkovci - Kotarski NO Vinkovci izvješćuje javnog tužitelja za Okrug Slavonski Brod da je zapaženo kako su neki folksdojčeri s područja Kotara Vinkovci pušteni iz logora, a Kotarskom NO-u Vinkovci nije poznato na čiju intervenciju i moli da ubuduće otpuštenima iz logora treba naložiti da se moraju javiti Upravnom odjelu Kotara Vinkovci kako bi mogli biti pod nadzorom, potom izvješćuje i o slučajevima da folksdojčeri iz logora dolaze u svoja sela, Stare Mikanovce, Đurđance, Mrzović i Ivankovo, i prosjače hranu, što bi trebalo spriječiti, zatim i o nekim nepravilnostima u selu Nijemci 592

159. 1946., siječanj 10., Vinkovci - Upravni odjel Kotarskog NO-a Vinkovci upućuje u logor Krndija skupinu od 117 Nijemaca iz sela Kotara Vinkovci 593

160. 1946., siječanj 12., Valpovo - Zdravstveno-socijalni odjel Kotarskog NO-a Valpovo izvješćuje Zdravstveno-socijalni odjel Okružnog NO-a Osijek o pojavi pjegavog tifusa u Radnom logoru Valpovo 596

161. 1946., siječanj 15., Osijek - Presuda Okružnog narodnog suda u Osijeku Stjepanu Čupiću, općinskom bilježniku iz Iloka "sa kaznom prisilnog rada bez oduzeća slobode u trajanju od jedne godine dana" zbog pripadnosti Ustaškom pokretu tijekom Drugoga svjetskog rata 598

162. 1946., veljača 10., Zagreb - Iz zapisnika sa sjednice Plenuma CK KP Hrvatske, Zagreb održane 10. veljače 1946. o političkom stanju, najznačajnijim problemima i zadatcima, posebice u školstvu. 601

163. 1946., ožujak 28., Ovčara (Čepin) - Poljoprivredna uprava Ovčara Državnog dobra Belje po naređenju Komande Radnog logora Valpovo vraća u logor djecu logoraša izuzetih na rad. 604

164. 1946., travanj 5., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 3. i 4. travnja 1946. navodi i slučaj progona katoličkih svećenika iz Dioša (Marijin dvor) kraj Daruvara, te prikazuje kako su daruvarski "antifašisti" dočekali navedene svećenike i vjernike iz okolnih sela i pretukli ih 1. travnja 1946. u crkvi u Daruvaru. 606

165. 1946., travanj 8., Daruvar - Okružni komitet KP Hrvatske Daruvar izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb o slučaju progona katoličkih svećenika iz Dioša (Marijin dvor) kraj Daruvara, te prikazuje kako su daruvarski "antifašisti" dočekali navedene svećenike i vjernike, "klerofašiste" iz okolnih sela i pretukli ih 1. travnja 1946. u crkvi u Daruvaru 607

166. 1946., travanj 9., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 7. i 8. travnja 1946., navodi da je u Okrugu Slavonski Brod, Kotar Požega, uhićen jedan križar "i nakon saslušanja likvidiran" 610

167. 1946., travanj 10., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku, Zagreb izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb o okolnostima progona katoličkih svećenika iz Dioša (Marijin dvor) kraj Daruvara potkraj ožujka i početkom travnja 1946. 611

168. 1946., travanj 29., Vinkovci - Odjel unutarnjih poslova Kotara Vinkovci izvješćuje tajništvo Kotarskog NO-a Vinkovci, Kotarsku Jedinstvenu frontu Vinkovci, sve mjesne NO-e i sve milicijske stanice na Kotaru Vinkovci da je rješenjem Odsjeka narodne sigurnosti Odjela unutarnjih poslova Okruga Slavonski Brod obustavljeno svako dodjeljivanje logorske radne snage državnim ustanovama ili privatnicima iz logora Krndija, [jer je u tijeku raspuštanje logora, otpuštanja jednog dijela logoraša i prebacivanje u druge logore preostalih, iz logora neotpuštenih] 614

169. 1946., svibanj 4., Zagreb - Izvješće poručnika OZN-e za Hrvatsku Stjepana Božića o stanju u Okrugu Daruvar, u kojemu ukazuje na brojne pogreške i nepravilnosti u radu pojedinaca iz vlasti i nekih organa vlasti. 615

170. 1946., svibanj 11., Slavonski Brod - Odsjek narodne sigurnosti Odjela unutarnjih poslova Okruga Slavonski Brod dostavlja Odjelu unutarnjih poslova grada Vinkovci uputu o puštanju iz logora Krndija pojedinih skupina osoba njemačke narodnosti. 623

171. 1946., lipanj 3., Beograd - Prezidijum Narodne skupštine FNR Jugoslavije, Beograd donosi odluku o pomilovanju Petra Čulumovića, seljaka iz Šuplje Lipe (Daruvar), osuđena od Okružnog narodnog suda u Daruvaru na kaznu smrti vješanjem, na konfiskaciju imovine, na trajan gubitak političkih i pojedinih građanskih prava, te dosuđenu kaznu zamjenjuje kaznom lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 20 godina i gubitkom političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 10 godina.....626

172. 1946., lipanj 11., Slavonski Brod - Učitelj iz Ostrova kraj Vinkovaca, Gotfrid Muter, bio je kao Nijemac “po oslobođenju” u logoru, a Prosvjetni je odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod “mišljenja da je samim odvodjenjem u logor prestao njegov službenički odnos” iako “nije formalno otpušten”, te mole tumačenje Ministarstva prosvjete NR Hrvatske, Zagreb ima li navedeni pravo rada u državnoj službi.....628

173. 1946., lipanj 14., Zagreb - Ministarstvo pravosuđa NR Hrvatske, Zagreb dostavlja Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb popis pravomoćnih presuda “ratnim zločincima i narodnim neprijateljima”, koje je izrekao Okružni sud u Osijeku.....629

174. 1946., kolovoz 12. - Beograd - Prezidijum Narodne skupštine FNR Jugoslavije, Beograd donosi odluku o pomilovanju Petra Bucića, seljaka iz Donjih Pištana (Orahovica), osuđena od Okružnog narodnog suda u Osijeku na kaznu smrti strijeljanjem, na trajan gubitak političkih i građanskih prava, te dosuđenu kaznu zamjenjuje kaznom lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 20 godina i gubitkom političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 10 godina.....637

175. 1946., kolovoz 23. - rujan 24., Slavonski Brod – Vinkovci - Odjel unutarnjih poslova Okruga Slavonski Brod dostavlja Odsjeku unutarnjih poslova grada Vinkovci odluku MUP-a NR Hrvatske, Zagreb od 6. srpnja 1945. o uklanjanju vojničkih grobalja okupatora, koju Odsjek unutarnjih poslova grada Vinkovci prosljeđuje Gradskom NO-u Vinkovci uz napomenu da se po odluci "postupi", a zatim GNO Vinkovci potvrđuje da je "po prednjem postupljeno" 639

176. 1946., kolovoz 23., Daruvar - Presuda Okružnog suda u Daruvaru seljaku Nikoli Grgiću iz Starog Grabovca (Daruvar) zbog toga što je početkom rata kao pripadnik Seljačke zaštite sudjelovao s ustašama u uhićenju i sprovođenju nekih osoba, te zbog toga što je kasnije pristupio Ustaškom pokretu. 642

177. 1946., kolovoz 27., Zagreb - Ministarstvo pravosuđa NR Hrvatske, Zagreb dostavlja Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb popis presuda Okružnog narodnog suda u Daruvaru protiv "ratnih zločinaca i izdajnika".....645

178. 1946., kolovoz 28., Vinkovci - Odsjek unutarnjih poslova grada Vinkovci izdaje potvrdu o vladanju za Vinka Šćepanovića iz Vinkovaca, navodeći "cjelo vreme svoga boravka u Vinkovcima bio je dobrog moralnog vladanja", da je u vrijeme rata bio u domobranskoj glazbi u Vinkovcima i na obuci u Stockerau, te da "nema dokaza da se je za vreme okupacije ogrešio o interese naroda", a Gradski NO Vinkovci zatim donosi rješenje "da se otpusti iz državne službe Šćepanović Vinko, jer je prema pomenutom uvjerenju o vladanju ustaški nastrojen" 649

179. 1946., rujan 14., Zagreb - Uprava Narodne milicije MUP-a NR Hrvatske, Zagreb u dnevnom izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb navodi među ostalim da su pripadnici Narodne obrane u selu Komletinci, Kotar Vinkovci, Okrug Slavonski Brod ubili dvije žene, Anu Knežević i Anu Cvitić, koje su se, [navodno], u kolovozu 1946. "odmetnule u šumu i priključile banditu Horvatinović Mati" 651

180. 1946., rujan 25., Našice - Privredni odsjek Kotarskog NO-a Našice odbija molbu Ilije Satlera iz Našica za registraciju obrtnice jer se za vrijeme rata izjašnjavao Nijemcem.....652

181. 1946., listopad 16., Osijek - Komisija za sastav biračkih popisa Gradskog NO-a Osijek donosi odluku o odbijanju molbe za upis u birački popis Adama i Katice Tiplhofer iz Osijeka na osnovi Zakona o biračkim spiskovima jer su bili članovi Kulturbunda 653

182. 1946., studeni 11., Osijek - Okružni NO Osijek izvješćuje Ministarstvo prosvjete NR Hrvatske, Zagreb, da je Viktora Kazdu učitelja iz Jovanovca kod Osijeka uhitila OZN-a, jer dok je 1933. bio učitelj u Goli, Kotar Koprivnica, "održavao je vezu s ustaškom bazom na Janka Pusti u Madjarskoj".....654

183. 1946., prosinac 7., Osijek - Gradski odbor Narodne omladine Hrvatske Osijek dostavlja Prosvjetnom odjelu Okružnog NO-a Osijek podatke o učenici Ruži Mužević, izbačenoj 1945. iz škole, ističući da joj je otac "streljan kao fašista", a da je ona "od oslobođenja i dalje na razne načine izražavala svoje klero-fašističko ubeđenje" 655

184. [1945./1946.], Petrijevci (Valpovo) - Mjesni NO Petrijevci potvrđuje 15. ožujka 1948. da je Andrija Harambašić (rođen [7. srpnja] 1945.) iz Petrijevaca bez roditelja, "bez oca koji je kratkim putem likvidiran po oslobodjenju, a dočim je njegova majka [rođena 1922.] umrla [od tifusa 4. ožujka 1946.] u Valpovu u logoru" [gdje je od rujna do prosinca 1945. Andrija bio interniran sa starijim bratom Ivicom (rođenim 1939.) i majkom] 656

185. [1946.], Zagreb - Uprava javne bezbjednosti DSUP-a Zagreb izvješćuje 13. rujna 1952. upravu KPD-a Lepoglava da briše iz evidencije odbjeglog osuđenika Ivana Vukšića iz Bukvika kraj Orahovice jer je imenovani "po našim organima" "ilegalno likvidiran" 1946 657

186. [1946., Novi Sad] - Iz izvješća predstojnika OZN-e II. za Vojvodinu, Novi Sad o broju uhićenih po odsjecima, puštenih na slobodu, upućenih sudu, upućenih u logor, te likvidiranih na području Srijema i cijele Vojvodine 658

187. [1946., Zagreb] - Izvješće MUP-a NR Hrvatske, Zagreb "o radu na suzbijanju banditizma na okruzima Brod, Bjelovar i Zagreb".....660

- Pregled Odsjeka za ratne zarobljenike MUP-a FNR Jugoslavije, Beograd, zarobljeničkih logora i bolnica na području Jugoslavije na dan 1. travnja 1947., s popisom logora u Slavoniji i Srijemu.....663
- Pregled Odsjeka za ratne zarobljenike MUP-a FNR Jugoslavije, Beograd, zarobljeničkih logora i bolnica na području Jugoslavije na dan 3. listopada 1947., s popisom logora i brojem zarobljenika u logorima u Slavoniji i Srijemu.....666

Imensko kazalo 669

Mjesno kazalo 700

PREDGOVOR

Najveći broj objavljenih radova o partizanskoj i komunističkoj represiji i zločinima u Hrvatskoj potkraj i nakon Drugog svjetskog rata nastao je na temelju iskaza sudionika tih događaja, u prvom redu onih s poražene strane, te rezultata naknadno utvrđenih brojeva i osobnih podataka osoba nestalih ili stradalih u tom razdoblju, a tek u manjoj mjeri istraživanjem na izvornom arhivskom gradivu. Stoga se i nametnula potreba sustavnog prikupljanja, izučavanja i objavljivanja dokumenata postrojba i ustanova NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske, organa KP Jugoslavije/Hrvatske, te DF/FNR Jugoslavije odnosno FD/NR Hrvatske, koji bi obuhvatili najznačajnije dostupno izvorno gradivo što se odnosi na represiju i zločine partizanskog pokreta predvođenog Komunističkom partijom Jugoslavije nad poraženim vojnim i političkim protivnicima u Drugom svjetskom ratu, kao i nad onima koje su komunističke vlasti smatrale stvarnom ili mogućom prijetnjom u ostvarenju potpune vlasti u novoj jugoslavenskoj državi.

Dokumenti o partizanskoj i komunističkoj represiji i zločinima u Slavoniji, Srijemu i Baranji potkraj i nakon Drugog svjetskog rata prikupljeni u ovoj zbirci nalaze se u fondovima i zbirkama Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu (posebice: Odjeljenje za zaštitu naroda za Hrvatsku, Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora, Javno tužilaštvo NR Hrvatske, Centralni komitet Saveza komunista Hrvatske i Oblasni komitet KP Hrvatske za Slavoniju), te u državnim arhivima u Osijeku, Vinkovcima, Slavonskom Brodu i Bjelovaru. Uvršteni su i dokumenti iz nekih stranih arhiva, posebice dokumenti iz Vojnog arhiva Vojnoistorijskog instituta u Beogradu i Arhiva Jugoslavije u Beogradu, nekoliko dokumenata iz arhiva u Novom Sadu, Sremskim Karlovcima, Somboru, Ljubljani i Tübingenu, te nekoliko dokumenata koji se nalaze u privatnom vlasništvu. Od ukupno 203 dokumenta (15 u preslici) prikupljenih u ovoj zbirci samo je manji broj do sada objavljen.

Prikupljeni dokumenti u ovoj zbirci iz razdoblja su kad se Komunistička partija Jugoslavije izborila za vlast djelovanjem svojih vojnih, policijskih i pravosudnih institucija. Prilikom izbora priređivači su nastojali uvrstiti dokumente koji potječu iz svih dijelova Slavonije, Srijema i Baranje, što je donekle i uspjelo.

Osim masovnih i pojedinačnih zločina, većina dokumenata navodi i različite oblike represije – konfiskaciju imovine, masovna protjerivanja pripadnika pojedinih naroda ili društvenih skupina, zlostavljanja, mučenja, ponižavanja. Posebno je pitanje pljačka privatne imovine, koju vlasti nisu poticale, ali su je prečesto tolerirale, odnosno nisu kažnjavale. Radilo se zapravo, o banditizmu u redovima pobjednika svojstvenom svakom ratu, posebice građanskom.

Komunistički sustav je, nedvojbeno, kao jednopartijski sustav nužno represivan, te tako u provedbi nezaobilazno i zločinački. Prikupljeni dokumenti mogu pripomoći razjašnjavanju je li riječ o partizanskoj i komunističkoj represiji i zločinu kao procesu i sustavu, ili pak samo kao o pojavama, kako to mnogi zagovaraju.

U zbirku je uvršten i manji broj dokumenata koji partizansku i komunističku represiju i zločine ne navode izravno, ali su važni za razumijevanje sveukupnog stanja i ozračja u razdoblju koje prikazujemo. Sve do izbora u jesen 1945., a djelomično i kasnije,

Narodna fronta odnosno Komunistička partija Jugoslavije javno je poštivala formalne oblike demokratskog sustava. Navedeni dokumenti i inače u tom vremenu doneseni zakoni, odluke, uredbe i tumačenja trebali su upućivati na htijenje partizanskog pokreta i komunista da vlast izgrađuju i namjeravaju izgrađivati na demokratskim načelima, poštujući ljudska, građanska, nacionalna i etnička prava i međunarodne građanske i vojne zakone, te da nastoje uspostaviti pravni okvir za kažnjavanje ratnih zločinaca i "narodnih neprijatelja".

Naime, i Sudski odjel Oblasnog Narodno-oslobodilačkog odbora za Slavoniju, prosljeđuje 2. listopada 1944. na "znanje i postupak" podređenim odjelima poziv Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača svim NOO-ima od 1. rujna 1944. da neodložno počnu s radom na utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača, a koji napominje da za "zločine treba da odgovara samo onaj, koji je taj zločin počinio ili pomogao", te da "nevine sud narodni neće i ne može kažnjavati", jer "naša narodna vlast je pravedna".

No, većina dokumenata u ovoj zbirci svojim sadržajem svjedoče da je provedba bila potpuno drukčija, štoviše suprotna. Ne samo da su odredbe kaznenih zakona bile slobodno tumačene pri kažnjavanju već su u većini slučajeva primjenjivana izvansudska uklanjanja stvarnih ili mogućih neprijatelja (ubojstva, protjerivanja, zatvaranja) i pljačke njihove imovine.

*

U nakani da se riješi nepoželjnih suparnika u borbi za vlast još se tijekom, a posebice potkraj rata i u neposrednom poraću KPJ/KPH služila radom posebnih službi i jedinica NOV i PO.

Glavni štab NOV i PO Hrvatske uputio je 27. svibnja 1943. Štabu III. operativne zone dopis o potrebi stvaranja čete za borbu protiv pete kolone (čete PPK), koja će se "služiti u svome radu u svrhu suzbijanja pete kolone svim mogućim sredstvima". Naredbom Štaba I. slavonskog korpusa NOV i PO Hrvatske od 9. lipnja 1943. Štabu III. operativne zone NOV i PO Hrvatske i štabovima IV. i X. divizije NOV i PO Hrvatske, stvorene su PPK čete. Na području VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije početkom travnja 1944. osnovan je PPK bataljun i počeo s djelovanjem kao samostalna jedinica.

Štab VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije upozorio je 11. siječnja 1944. podređene jedinice na nedovoljan nadzor sumnjivih osoba u "neoslobođenim selima, a i nekim oslobođenim", te u svezi s tim naređuje stvaranje specijalnih četa pri komandama područja, koje će u prvom redu na svom području "čistiti petu kolonu". Odsjek vojne vlasti u pozadini Štaba VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije izvijestio je zatim 31. siječnja 1944. komande područja o stvaranju jedinica za specijalne zadatke, te pojasnio njihove zadatke i način djelovanja. Nakon stvaranja jedinice Odjela za zaštitu naroda pri VI. korpusu NOV i PO Jugoslavije, u kolovozu 1944. jedinice za specijalne zadatke pri VI. korpusu NOV i PO Jugoslavije, kao i drugdje, gube prvotnu ulogu te se i ukidaju.

U poznavanju i razumijevanju partizanske i komunističke represije i zločina potkraj i nakon Drugog svjetskog rata u Jugoslaviji i Hrvatskoj veoma je važna dokumentacija nastala pri radu postrojba NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske, organa KP Jugoslavije/Hrvatske i organa unutarnjih poslova (posebice Odjeljenja za zaštitu naroda/OZN-a

i Korpusa narodne obrane Jugoslavije/KNOJ), jer su oni pri organizaciji i izvođenju represije i zločina imali presudnu ulogu.

OZN-a pri Povjereništvu narodne odbrane Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije osnovana je 13. svibnja 1944. po zapovijedi predsjednika NKOJ-a i vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije Josipa Broza Tita. Zadatak OZN-e bio je politička obavještajna i protuobavještajna služba na okupiranom teritoriju Jugoslavije i u inozemstvu, te protuobavještajna služba na oslobođenom teritoriju i u vojsci. Načelnik OZN-e za Jugoslaviju bio je general-lajtnant Aleksandar Ranković, a OZN-e za Hrvatsku general Ivan Krajačić–Stevo. OZN-a za Hrvatsku počela je djelovati potkraj svibnja 1944., a početkom lipnja 1944. počeli su djelovati i odjeli na operativnim područjima. Potkraj ljeta i početkom jeseni 1944. osnovana su opunomoćstva OZN-e za oblasti i okružja. OZN-a je djelovala u četiri odnosno pet odsjeka: Prvi odsjek bio je zadužen za organiziranje obavještajne djelatnosti u stranim državama i njihovim ustanovama na jugoslavenskom prostoru. Drugi se odsjek bavio organiziranjem protuobavještajne mreže na područjima pod partizanskim nadzorom. Treći odsjek obavljao je protuobavještajnu djelatnost u partizanskim jedinicama i ustanovama. Četvrti odsjek bavio se statističko-tehničkim pitanjima, kao što su bile šifre, tajna pisma, fotografije i slično. Peti odsjek osnovan je 3. svibnja 1945. i preuzeo je dio poslova Prvog i Drugog odsjeka, a zadaća mu je bila borba protiv inozemnih obavještajnih službi i nadzor stranih državljana, kao i državljana Jugoslavije "strane nacionalne pripadnosti". OZN-a je djelovala i pri glavnim štabovima, armijama i korpusnim oblastima s istovjetnim ustrojem kao i OZN-a pri NKOJ-u.

Naređenjem Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 8. kolovoza 1944. pristupilo se i osnivanju OZN-e pri VI. korpusu NOV i PO Jugoslavije. Prema naređenju Štaba VI. korpusa koje je uslijedilo OZN-a pri VI. korpusu NOV i PO Jugoslavije osnovana je 18. kolovoza 1944. te je ušla u sastav 1. divizije Narodne obrane NOVJ.

KNOJ je osnovan 15. kolovoza 1944. s osnovnom zadaćom osiguranja pozadine NOV i održavanje reda na oslobođenom teritoriju, te "likvidacije četničkih, ustaških, belogardejskih i drugih antinarodnih bandi". KNOJ je bio neposredno podčinjen predsjedniku NKOJ-a i Vrhovnom zapovjedniku NOV i PO Jugoslavije J. Brozu Titu, koji je zapovijedao preko načelnika OZN-e. Korpus je u svom sastavu do 15. svibnja 1945. imao sedam divizija. Hrvatska divizija narodne obrane (1. divizija KNOJ-a) osnovana je 5. kolovoza 1944. U svom je sastavu imala pet brigada razmještenih na području Hrvatske. Prva brigada djelovala je na području Banovine, Korduna, Like i Pokuplja, Druga brigada na području Slavonije, Treća brigada na području Hrvatskog zagorja, Moslavine i Kalnika, Četvrta brigada na području Istre i Gorskog kotara, a Peta brigada na području Dalmacije.

*

Odlukom predsjednika NKOJ-a i vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije J. Broza Tita, uvedeno je izvanredno stanje na području Banata, Bačke i Baranje, odnosno uvedena je 22. listopada 1944. Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju. U nadležnost NOV i POJ, prešla je tom odlukom na navedenim područjima sva izvršna i sudska vlast. U prilog uvođenju Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju navedeno je da je potrebno

provesti "što hitniju normalizaciju prilika u tim krajevima i stvaranje uslova za redovno funkcionisanje narodne demokratske državne vlasti", odnosno "da se što brže i potpuno otklone sve nedaće nanesene našem narodu od strane okupatora i ovdje naseljenih tuđinskih elemenata", misleći pritom na Nijemce i Mađare. U studenome 1944. kada je NOV i POJ pripremala ofenzivu na Baranju, u dogovoru s Glavnim štabom NOV i PO Vojvodine, Pokrajinski komitet KP Jugoslavije za Vojvodinu uputio je dopis mjesnim partijskim rukovodstvima da treba najtemeljitije "pristupiti čišćenju pete kolone" i "najsvestranije pomoći organima Ozne u pronalaženju ratnih zločinaca, naročito Švaba i Mađara, koji su uništavali i maltretirali naš narod". Glavni NOO Vojvodine izvješćuje 14. studenoga 1944. sve NOO-e u Banatu, Bačkoj i Baranji da "je potrebno da se temeljito obračunamo sa svim Švabama a i sa onim Mađarima koji su vršili zločine." I na području Baranje pristupilo se sustavno odmazdama, uhićenjima i konfiskaciji imovine "velikog broja tih neprijateljskih elemenata". Uvedeni su vojni sudovi te strogi nadzor nad stanovništvom i zabrana kretanja, bez posebnih dozvola, a dio stanovništva, uključujući sve Nijemce iseljen/preseljen je "iz pojedinih gradova i sela u druga za to pogodnija sela, gdje će se nad njima moći sprovesti bolja kontrola." Drugim riječima osnovan je niz sabirnih i radnih logora, koji su bili u nadležnosti Odjeljenja za radnu službu i logore Vojne oblasti za Bačku i Baranju. Pod udarom uvedenih mjera Vojne uprave bili su u prvom redu Nijemci, ali i Mađari i pripadnici drugih naroda "ako su ovi bili ili su sada protivnici NO pokreta". Pojedine su osobe dobile ovlaštenja Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju da "po svome nahodjenju mogu pojedina lica hapsiti i sobom odvesti odn. uopšte prema svome nahodjenju raditi." Komandant Vojne uprava za Banat, Bačku i Baranju, general-major Ivan Rukavina, napominje 1. prosinca 1944. da su se u postupku prema Mađarima i Nijemcima događali "u nizu mjesta i sela nepravilni postupci, koji samo bacaju ljagu na naše vojne organe i štete interesima našeg naroda i naše države." Pristupilo se mobilizaciji stanovništva (izuzev Nijemaca) u NOV i PO Jugoslavije ili u vojničke radne jedinice. Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju ukinuta je naređenjem predsjednika NKOJ-a i vrhovnog zapovjednika NOV i POJ, J. Broza Tita od 27. siječnja 1945. Zatim je umjesto vojne uprave uspostavljena Korpusna vojna oblast za Vojvodinu.

*

Zarobljeničke logore i logore za prisilni rad na području Slavonije, Srijema i Baranje NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske osnivaju odmah nakon uspostavljanja svoje vlasti na pojedinom području, već tijekom ljeta i jeseni 1944., što će i kasnije, do kraja rata i u neposrednom poraću, biti učestalo i uobičajeno. Odjel za sudstvo ZAVNOH-a u vezi s izradom pravilnika za logore za prisilni rad zatražio je 28. travnja 1944. od Vojno-sudskog odsjeka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, da im, budući da je "već ranije uredio svoje logore i o tome izdao i pravilnik", žurno dostavi svoj pravilnik i podatke o uređenju logora. Štab VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije, izvješćuje 18. listopada 1944. Glavni štab NOV i PO Jugoslavije o stanju na "novooslobođenim krajevima" Slavonije (Daruvar, Lipik, Pakrac, Pleternica, Požega, Slatina, Virovitica), te navodi da su osnovani "zarobljenički logori za zarobljenike u četiri područja, kao jedan logor Korpusne vojne oblasti".

Potkraj 1944. i početkom 1945. u Slavoniji postoji tri vrste partizanskih logora: zarobljenički logori (pri svakoj Komandi područja), kažnjenički logori i logori za internaciju. U kažnjeničkim logorima rukovodi neposredno OZN-a III. Kažnjenički su logori pod komandom Korpusne vojne oblasti i Vojnog suda, a logori za internaciju pod rukovodstvom su OZN-e II. Na području Hrvatske do 30. travnja 1945. osnovano je 19 partizanskih zarobljeničkih logora i u njima se nalazilo oko 80.000 zarobljenika koji su bili u nadležnosti Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske/Generalštaba za Hrvatsku. Predsjednik NKOJ-a i vrhovni zapovjednik JA, J. Broz Tito tek je 30. lipnja 1945. izdao naređenje da se ustanovi kod svake armije Odsjek za ratne zarobljenike. Prije toga postupanje sa zarobljenicima bilo je, očito, samovoljno i neujednačeno. Odjel za ratne zarobljenike Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije bio je od tada nadležan za ratne zarobljenike i logore u Jugoslaviji.

Nakon završetka ratnih djelovanja i na području, najprije Srijema i Baranje, a zatim i Slavonije, osnovani su u svim većim mjestima zarobljenički logori. Broj zarobljenika u pojedinim je logorima bio znatan. Primjerice, u Požegi je nakon završetka ratnih djelovanja osnovan veliki zarobljenički logor, u kojemu je prema navodima Javnog tužitelja II. JA bilo smješteno i do 30.000 zarobljenika. Većina zarobljenih u završnim ratnim djelovanjima u Hrvatskoj i Sloveniji upućena je pak tijekom svibnja 1945. preko Slavonije i Srijema u zarobljeničke logore u Vojvodini i Srbiji. U svibnju 1945. bilo je predviđeno da na području Slavonije ostane osam zarobljeničkih logora. Potkraj 1945. bilo je u zarobljeničkim logorima u Jugoslaviji ukupno 355.785 ratnih zarobljenika, od toga 114.000 "Jugoslavena", očito najviše Hrvata. Predsjednik NKOJ-a i vrhovni zapovjednik JA, J. Broz Tito, naredio je 8. rujna 1945. raspuštanje radnih bataljuna hrvatskih i slovenskih domobrana i njihovo puštanje na slobodu, a zatim 2. ožujka 1946. i otpuštanje "iz logora lica jugoslovenske narodnosti – pripadnici neprijateljskih vojnih formacija, osim onih protiv kojih je proveden krivični postupak." U međuvremenu, od završetka ratnih djelovanja u svibnju 1945. u zarobljeničkim kolonama, prolaznim logorima i zarobljeničkim logorima, te na prisilnom radu ubijene su ili umrle tisuće vojnika. To potvrđuju i slikovito prikazuju i dokumenti za Slavoniju, Srijem i Baranju.

Osobe s područja Oblasnog NOO-a Osijek osuđene 1945. i 1946. od vojnih sudova, sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, kasnije od okružnih (narodnih) sudova, kaznu su pretežito izdržavale u Kažnjeničkom logoru (zavodu) "Bohn" kod Vinkovaca, te u Kažnjeničkom logoru (zavodu) u Staroj Gradiški, Kaznionici u Lepoglavi i Ženskoj kaznionici u Požegi.

Na području Hrvatske nakon Drugog svjetskog rata, od svibnja 1945. do početka 1947. osnovan je niz logora za folksdojčere, koji su bili u nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova DF/NR Hrvatske. Najveći su logori bili Josipovac kod Osijeka, Valpovo, Velika Pisanica kod Bjelovara, Krndija kod Đakova, Šipovac kod Našica, Pusta Podunavlje u Baranji i Tenja/Tenjska Mitnica kod Osijeka. Logoraši, uglavnom starije osobe, žene i djeca, korišteni su kao radna snaga izvan logora, uglavno u poljoprivredi. Uvjeti boravka u logorima, posebice higijenski uvjeti i prehrana, bili su više nego oskudni i nedostatni. Prema svim pokazateljima, umiralo se većinom od bolesti, posebice tifusa, premorenosti, zime i gladi, ali je bilo i zlostavljanja i ubijanja.

Prema dosadašnjim spoznajama, najmanje oko 10 do 18.000 od ukupno 20.000 u zavičaju preostalih hrvatskih Nijemaca internirano je tijekom 1945. u logore, u kojima je najmanje nekoliko tisuća izgubilo život.

*

Dokumenti prikupljeni u ovoj zbirci nedvojbeno potvrđuju:

Unatoč u literaturi često navođenim zapovijedima predsjednika NKOJ-a i vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije Josipa Broza Tita/Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 6. prosinca 1944. da se "sa svim zarobljenicima ima [se] postupati po međunarodnom pravu" i od 14. svibnja 1945. da se poduzmu "najenergičnije mjere da se po svaku cijenu spriječi ubijanje ratnih zarobljenika i uhapšenika od strane jedinica, pojedinih organa i pojedinaca", brojni događaji potvrđuju da je ubijanje ratnih zarobljenika potkraj i neposredno nakon Drugog svjetskog rata bilo sasvim uobičajeno i uglavnom nekažnjavano.

Prema brojnim dokumentima očita je razlika između propisanoga i činjenoga. Čini se da je i nadalje ostala upitna provedba navedenih zapovijedi predsjednika NKOJ-a i vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije J. Broza Tita/Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, koje su najvjerojatnije bile samo za "javnu" i "vanjsku" uporabu, te da su tadašnje ozračje i razvoj događaja ostavili dosta slobode i prostora pojedincima na zapovjednim mjestima (zasigurno ne bez znanja najviših vojnih i političkih osoba i ustanova) kako bi se što prije obračunali s mnogim protivnicima i neistomišljenicima novog sustava.

"Revolucionarna pravda" prema poraženima i neprijateljima često je u Hrvatskoj i Jugoslaviji, kako to inače i biva u revolucijama, bila istovremena s najobičnijom odmazdom.

U izvješću sekretara KPH XII. proleterske udarne brigade od 3. lipnja 1945. navedeno je: "Prilikom praćenja zarobljenika opazilo se je da naši borci ne znaju mrziti zarobljenog neprijatelja. Oni su sa zarobljenicima suviše blago postupali. Desilo se je i takovih slučajeva, da je neki borac izvodio iz kolone zarobljenike svoje poznanike ili prijatelja te da ih tako sačuva. Objašnjavanjem borcima tko su ti zarobljeni i što su napravili našem narodu, borci su počeli drugačije gledati na zarobljenike i znali su ih mrziti. Mržnja prema neprijatelju se je osjetila kod kažnjavanja ustaških i četničkih zločinaca gdje borci nisu iste ubijali zbog naređenja, već zato što ih mrze."

Ovom je prethodio "Posljednji poziv svim zavedenim slugama okupatora" da prijeđu na stranu NOV i PO Jugoslavije, predsjednika NKOJ-a i vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije J. Broza Tita od 30. kolovoza 1944., u kojemu naglašava da će nakon isteka roka oni koji se ne odazovu biti "izvedeni pred ratni sud, suđeni kao izdajnici naroda i kažnjeni najstrožijom kaznom", te da "nitko ne će sprječavati da kaznimo izdajnike naroda i sluge okupatora." Nedvosmislen je i proglas predsjednika NKOJ-a i vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije J. Broza Tita/Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 8. rujna 1944. upućen svim oficirima, podoficirima i politkomesarima NOV i PO Jugoslavije: "Udarajte nemilosrdno po neprijateljskim kolonama i uništavajte njihovu živu silu. Čim više fašističkih kostiju ostane u našoj zemlji više ćete se odužiti onim bezbrojnim žrtvama koje su pale od zločinačke ruke fašističkih osvajača." Nakon

svega, ne bez razloga, predsjednik NKOJ-a i vrhovni zapovjednik NOV i PO Jugoslavije J. Broz Tito spominje 26. svibnja 1945. u svom govoru u Ljubljani "ruku pravde, ruku osvetnicu" koja je dostigla "ogromnu većinu".

*

Tijekom Drugog svjetskog rata Komunistička partija Jugoslavije/Hrvatske i partizanski pokret izričito su tvrdili kako im je strano nasilje i nezakonitost. U poslijeratnoj Jugoslaviji komunističke vlasti iskazuju iste stavove. Nasuprot tomu, mnogobrojni događaji opisani u dokumentima prikazuju znatno drukčije stanje.

Primjerice: Povjerenstvo OZN-e za Kotar Županja izvješćuje 2. svibnja 1945. OZN-u za Okrug Slavonski Brod da su jedinice JA "u mnogim selima nahvatale prilično ljudi i odvele ih sa sobom ili potukli u blizini sela", a OZN-a je nastavila s "čišćenjem i započele su opsežnije istrage". Kotarski NOO Vinkovci izvješćuje 10. svibnja 1945. Okružni NOO Osijek da je narod još uvijek u strahu, jer je "bilo neki nepravilnosti od strane naše vojske pri dolasku u ova sela, tako da je ovdje u pojedinim selima poubijano dosta ljudi pa čak i oni koji nisu bili loši ljudi". Okružni komitet KP Hrvatske Osijek izvješćuje 29. svibnja 1945. Oblasni komitet KP Hrvatske za Slavoniju i navodi da će prirediti "nekoliko javnih sudjenja, gdje ćemo nekoliko gadova i javno likvidirati". Upravni odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju izvješćuje 27. lipnja 1945. tajništvo Oblasnog NOO-a za Slavoniju i Oblasni komitet KPH Osijek da su sprovodnici ubili 21 zarobljenika prilikom dovođenja u logor Stara Gradiška.

OZN-a III. za Hrvatsku, opisujući 26. svibnja 1945. stanje u Slavoniji, navodi kao veliki problem pljačku koju provode pripadnici JA. Iako se ne može uvijek isključiti revolucionarna ili nacionalna osveta prema poraženima i neprijateljima kao motiv, takvi događaji najčešće su slučajevi ratnog banditizma ili ratne pljačke, za koje pak počinitelji većinom nisu odgovarali.

Represija i zločini nad poraženima i neprijateljima činjeni su na temelju donesenih odluka, uredba i zakona ili izravnog ili neizravnog naloga partizanskog pokreta i Komunističke partije Jugoslavije. No, istovremeno jesu česta pojava i izvansudska represija i zločini. Odnos vlasti, od najviših do najnižih razina, prema samovoljnim represijama i zločinima, na temelju osobnih, političkih ili nacionalnih razloga, proizlazio je i iz ratnog i revolucionarnog ozračja u Hrvatskoj i Jugoslaviji. Nekažnjavanje počinitelja proizlazilo je i iz nemoći vlasti zbog masovnosti takvih djela i velikog broja onih koji su ih činili, ali često i zbog nezainteresiranosti vlasti, jer počinitelji su ipak "naši", a žrtve su ionako "njihovi".

Javni tužitelj FD Hrvatske ukazuje 14. srpnja 1945. javnom tužitelju DF Jugoslavije na niz poteškoća, znatnim dijelom u Slavoniji i Srijemu, nastalih uz ostalo i samovoljom JA, OZN-e, Narodne milicije i raznih tijela "narodnih" vlasti, koji su "u danima velikih zarobljavanja, a i poslije, naredjivali i dopuštali ubijanje bez suda, javno ili čak po nekim neodgovornim elementima nevine ljude, ubijene ostavljali skoro nezakopane i sl. /…/."

Masovne likvidacije "neprijatelja" tijekom 1944. i 1945., kojih su brojni primjeri poznati i za Slavoniju, Srijem i Baranju, izvođene su očito na temelju prethodnih odluka najužeg partizanskog/partijskog vodstva. Iako dosad nije utvrđeno postojanje

dokumenata/odluka Glavnog štaba NOV i PO Jugoslavije/Generalštaba JA, CK KPJ o načinu uklanjanja ne samo "ratnih zločinaca" i "narodnih neprijatelja" već i ideoloških i političkih suparnika ili protivnika, što brže i bez previše skrupula (pitanje je jesu li takve odluke ikada i donesene u pisanom obliku), dokumenti prikupljeni u ovoj zbirci, upućuju na gore navedenu mogućnost.

Dokumenti iz različitih krajeva Slavonije, Srijema i Baranje svjedoče o masovnim likvidacijama provođenima od raznih postrojba i ustanova NOV i POJ, koje se u takvom broju sigurno ne bi mogle događati bez "direktiva" najvišeg rukovodstva ili barem njegova prešutnog odobravanja. U pojedinim pak slučajevima moguća je i nemoć struktura vlasti u zaustavljanju i sprječavanju odmazda.

Na Prvom savjetovanja načelnika i rukovoditelja OZN-e za Hrvatsku, u srpnju 1945., načelnik OZN-e za Hrvatsku general I. Krajačić–Stevo govori o OZN-i kao "pomoćnom organu komunističke partije" ("Svi članovi OZN-e su ujedno i članovi Partije. Oni moraju da misle politički, ne da naprave aparat agenata i žandara, nego da budemo zbilja pomoćni aparat partije, koja ima ugleda u svijetu.").

Masovne i pojedinačne likvidacije provode pripadnici partizanskih postrojba i ustanova, prije svega pripadnici OZN-e i KNOJ-a. Naredbodavci i izvršitelji, svjesni nelegalnosti takvih postupaka, nastoje provesti likvidacije "konspirativno". Iskazane zamjerke masovnih likvidacija viših zapovjedništava odnose se u pravilu na način provođenja, a ne na njihovu osudu. Ubijanja bez suđenja i utvrđivanja individualne krivnje nerijetko se izvode na neprimjeren i okrutan način, katkada uz sadističko iživljavanje nad žrtvama.

Na Prvom savjetovanju načelnika i rukovoditelja OZN-e za Hrvatsku, u srpnju 1945., načelnik OZN-e za Hrvatsku general I. Krajačić–Stevo u završnoj riječi napominje: "Drugovi, prestanite konačno sa likvidacijom!", a i to objašnjava, ne činjenicom da su takvi postupci zločin, već zbog uznemirenosti u narodu. OZN-a za Hrvatsku u izvješću od 24. kolovoza 1945. CK KP Hrvatske navodi i podatke za Okrug Slavonski Brod, uz upit za dopuštenje "mogu li bez suda na licu mjesta likvidirati nekoja lica". Zanimljivo je da je potkraj studenoga 1944. OZN-i dana "direktiva po kojoj oni više nemaju ovlaštenje da vrše likvidaciju bez suda, osim naročitih izuzetaka", a većina dokumenata svjedoči da najmasovnije likvidacije izvode upravo pripadnici OZN-e ili se izvode po njihovim naredbama i poslije toga vremena.

Posebice beskompromisno i nemilosrdno nova se jugoslavenska komunistička vlast obračunala preko OZN-e (kasnije UDB-e) s tzv. križarima (pripadnici poraženih Oružanih snaga NDH, koji su bili većinom ustaše, a mnogo manje domobrani ili Hrvati pripadnici postrojba Wehrmachta i Waffen-SS-a, ali i članovi ustaškog pokreta izvan vojnih postrojba, koji su u poraću osnivali gerilske skupine, koje su se borile protiv nove komunističke vlasti radi obnove NDH ili su se skrivali zbog straha od odmazde, kao i oni koji su dezertirali iz JA i oni koji su izbjegavali mobilizaciju). Slično se dogodilo i s četnicima, koji su u poraću nastavili borbu protiv komunističkog sustava u Jugoslaviji. Slavonija je uz neka druga područja Hrvatske i Bosne i Hercegovine bila izrazito križarsko područje.

Uz Hrvatsku seljačku stranku i njezine pristaše, najznačajnija oporbena snaga novom sustavu na udaru komunističkih vlasti u Slavoniji, Srijemu i Baranji bila je Katolička crkva, o čemu svjedoče brojni događaji i dokumenti.

Očito su novim jugoslavenskim komunističkim vlastima velike poteškoće svojim neodgovornim postupcima stvarala i njihova tijela vlasti, posebice Narodna milicija i OZN-a, u kojima je raširena pojava najobičnijeg kriminala, a nerijetko i šovinizma.

U poslijeratnom vremenu, u sustavu Ministarstva unutarnjih poslova, milicija je trebala osiguravati red i mir, obranu od odmetničkih skupina, utvrđivanje krivičnih postupaka i izvršavanje kazna. Istovremeno je milicija provodila represiju i počinila brojne zločine nad stanovništvom.

Već na Okružnoj konferenciji KP Jugoslavije za Srijem 24. ožujka 1945. napomenuto je da je "u Sremu milicija od svog obrazovanja, prvih dana po oslobođenju pa sve do u najskorije vreme, predstavljala jedan ozbiljni politički problem i može se komotno reći da se ovom pitanju zaista nije obratila pažnja koju zaslužuje./…/ Naši organi reda i mira ne smeju, svakako, ni po čemu ličiti na staru policiju i žandarmeriju, koja je predstavljala simbol tiranije nenarodnih režima."

MUP FD Hrvatske izvijestio je 10. srpnja 1945. CK KP Hrvatske o pogoršanju stanja u Slavoniji zbog brutalne primjene sile i pljačke koju je provodila JA, Narodna milicija i OZN-a, te upozorio na potrebu sređivanja stanja, posebice navodeći da Narodna milicija ima "nepravilan odnos prema narodu, što se naročito ispoljilo u kotaru Donji Miholjac i kotaru Vinkovci, gdje se brutalno upotrebljavala sila protiv naroda. Svakodnevna pljačka, koju čine takovi elementi iz redova Milicije, a uz to ako uzmemo da i vojska kao i OZN-a vrše takodjer pljačku i da se njihovi vojnici izdavaju kao milicija, onda nije nikakvo čudo, da narod strahuje pred milicijom kao pred pljačkaškom ruljom. Narodna milicija koja je izvršni organ Narodne vlasti ne samo da je takvim radom kompromitovala sebe, nego je i kompromitovala i Narodnu vlast. Narodna vlast gubi autoritet u narodnim masama uslijed milicije, koja nema nikakvih moralnih prava, da bude njezin izvršni organ." MUP FD Hrvatske traži "da se pozovu na odgovornost oni, koji su odgovorni za stanje koje je nastalo", te napominje da "Organi OZN-e vrše pljačku, ubijaju ljude bez suda, ne pokopavaju ih ili ne pokopaju čestito. Narod strahuje. Osjeća se nesigurnost ne samo u narodu, nego i među članovima Narodno-oslobodilačkih Odbora. Na okrugu Brod i Nova Gradiška imade više slučajeva gore navedenih postupaka, gdje su se ubijali i seljaci bez suda i istrage. Slučaj pročelnika upravnog odjela u Pakracu s kojim smo razgovarali i koji je izjavio, da kada je učinio prigovore za postupak vojske i OZN-e prema narodu da se boji da će biti hapšen. Dakle, nije taj strah samo u narodu, koji svaki dan čeka da neće biti odveden negdje i ubijen (to javno govori), već je taj strah ušao i same odbore./…/ U Sibinju ubili su domobrane, njih oko 15 bez ikakovih razloga i to vojnici Narodne Odbrane. Sve to stvara krupne političke probleme, naročito u tom kraju koji nam od prije nije bio sklon. Da je stanje općenito takovo krivnja uglavnom leži na samim odborima koji nijesu upućeni u svoje kompetencije, a najviše na samom Oblasnom NOO-u, koji se nije udubio u rješavanje tih problema."

Javni tužitelj DF Hrvatske ukazuje 14. srpnja 1945. javnom tužitelju DF Jugoslavije na niz poteškoća, znatnim dijelom u Slavoniji i Srijemu, nastalih uz ostalo i samovoljom JA, OZN-e, Narodne milicije i raznih organa "narodnih" vlasti, te navodi kako je u Narodnu miliciju "ušao <u>u najvišem</u> postotku ološ, koji naročito u Slavoniji čini zločine

pljačke, ubijstava i sl.". Javni tužitelj Okruga Virovitica ukazuje 18. kolovoza 1945. javnom tužitelju FD Hrvatske na nepravilnosti u radu OZN-e i Narodne milicije na Okrugu Virovitica navodeći da Narodna milicija "svojim djelima i nedisciplinom vrlo loše djeluje u narodu i kao takovoj srozava joj se ugled i autoritet." Okružni komitet KPH Nova Gradiška izvješćuje 24. listopada 1945. Oblasni komitet KPH Osijek o likvidacijama pojedinaca "bez suđenja" koje provodi OZN-a Nova Gradiška.

Kako su se uhićenja i privođenja osumnjičenih osoba javnim tužiteljstvima obavljala "preko Ozne i preko milicije NOO-a", nije teško naslutiti na koji se način provodila "narodna vlast" i zakonitost.

*

U početku rata partizansko je pravosuđe djelovalo na revolucionaran način bez nekih ustaljenih oblika. Naime, nije bilo jedinstvenih propisa o organizaciji vojnih sudova, njihovoj nadležnosti i djelatnosti. Međutim, rukovodeći se istim ciljem izraženim u krilatici "Smrt fašizmu – sloboda narodu!" vojni su sudovi kao revolucionarni organi jedinstveno ostvarivali svoju namjenu, smatrajući da "treba osuditi sve ono što nanosi štetu interesima naroda i narodnooslobodilačke borbe". O većini presuda, osobito onih na smrt, koje su donijeli vojni sudovi pri partizanskim postrojbama, malo je sačuvanih dokumenata i podataka. Iz tih malobrojnih sačuvanih dokumenata vidljivo je da su prečesto izricane smrtne presude za koje nije bilo pravog razloga. Takav je postupak omogućavao i nedostatak potrebnih i valjanih zakona i uputa.

Glavni štab NOV i PO Hrvatske donosi 17. prosinca 1942. upute za osnivanje vojnih sudova kod brigada i pozadinskih vojnih vlasti. Štab XII. divizije NOV i PO Hrvatske navodi 22. lipnja 1943. u dopisu podređenim jedinicama o osnivanju stalnih i povremenih ratnih sudova da će "izricati osude svim protunarodnim elementima i špijunima." Vojni su sudovi donosili i odluke o konfiskaciji imovine "narodnih neprijatelja". Štab I. slavonskog korpusa NOV i PO Hrvatske uputio je 20. lipnja 1943. podređenim jedinicama upute o provođenju rekvizicije namirnica i opreme za potrebe NOV i konfiskacije imovine "narodnih neprijatelja".

Iako je Uredba o vojnim sudovima Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije od 24. svibnja 1944. značila napredak u vojnom sudovanju, i dalje je pri izvođenju presuda dolazilo do kršenja osnovnih pravnih načela te nerijetko, kao i ranije, do samovolje pojedinaca. Sve do donošenja Zakona o vojnim sudovima od 24. kolovoza 1945. vojni su sudovi bili nadležni za najvažnija krivična djela bez obzira je li počinitelj bio vojna ili civilna osoba. Od tada se vojni sudovi ograničavaju na vojne osobe i ratne zarobljenike, odnosno na sve "koji slabe narodnu obranu i odaju vojne tajne".

U sustavu revolucionarnog sudstva, i vojni i civilni sudovi dobili su posebnu ulogu, koja je u Hrvatskoj došla do izražaja naročito tijekom 1945. i 1946. u mnogobrojnim političkim i montiranim sudskim procesima. Rukovodstvo partizanskog pokreta istodobno s osnivanjem organa "narodnih vlasti" oblikuje i novi pravni sustav u Hrvatskoj. Novi pravni propisi i načela koje je donio ZAVNOH, posebice njegov Odjel pravosuđa, utvrdili su osnovna "revolucionarna" načela sudskog sustava u Hrvatskoj tijekom Drugog svjetskog rata i u neposrednom poraću. Odluka Predsjedništva ZAVNOH-a o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj od 24. travnja 1945., kao i nešto

kasnije donesen Zakon o krivičnim djelima protiv naroda i države od 25. kolovoza 1945. konačno su utanačili kako zaštititi "osnovne tekovine NOB-e".

Iako su sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj djelovali u neposrednom poraću samo nekoliko mjeseci, donijeli su niz prečesto neutemeljenih, teških presuda s dalekosežnim posljedicama, pretežito Hrvatima, ali i drugim građanima FD Hrvatske. To potvrđuju i brojne sačuvane presude sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, koji su djelovali na području Slavonije, Srijema i Baranje.

Ipak, očito je nezadovoljstvo i nepovjerenje zapovjedništava NOV i PO Jugoslavije/ JA, OZN-e i KNOJ-a prema radu vojnih sudova, sudova za zaštitu nacionalne časti i okružnih sudova. U većini dokumenata koji opisuju masovna i pojedinačna ubojstva navodi se da je jedan od razloga zašto se ona sprovode nepovjerenje u rad sudova koji ne izvršavaju svoju zadaću. Prema tumačenju istaknutog člana CK KP Hrvatske Duška Brkića, u srpnja 1945., na Prvom savjetovanja načelnika i rukovoditelja OZN-e za Hrvatsku: "Sudovi za zaštitu nacionalne časti nisu odgovorili svojim zadacima, zato što nisu shvatili naši okružni komiteti i sudovi njihov značaj kao revolucionarnih sudova, nisu shvatili da su to forme za brzo i energično čišćenje neprijatelja iz naših redova. Nama se dao jedan kratki period vremena za trajanje tih revolucionarnih sudova, kao što je Sud nacionalne časti i Vojni sudovi, da bi u najkraće vrijeme očistili zemlju od neprijateljskih elemenata, bilo kaznom smrti ili robijom, kako bi neprijatelja onemogućili i zahvatili stvar u svoje ruke." Bezuvjetno neprihvaćanje "direktiva" od vojnih i političkih ustanova NOB-a kako osuditi "narodne neprijatelje" ili odbijanje sastavljanja sudskih presuda za osobe koje su prethodno ubijene, opljačkane i izmrcvarene tumači se "političkom neizgrađenošću", "nesaživljenošću s pokretom i borbom" i "malograđanštinom" članova sudova. Nezadovoljstvo ide tako daleko da se pojedini organi OZN-e usuđuju prijetiti kako će podignuti "optužnicu protiv takovoga suda zbog sabotaže NOB-e".

Odlukom Predsjedništva ZAVNOH-a osnovana je 18. svibnja 1944. Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača (skraćeno nazivana i Zemaljska komisija za ratne zločine, odnosno ZKRZ), te su donesene upute za njezin rad. Naime, nova je vlast u Hrvatskoj i Jugoslaviji za sve stvarne i pretpostavljene "neprijatelje naroda" i "ratne zločince" nastojala prikupiti podatke i potkrijepiti svoj stav i odnos prema njima. Pokazalo se da novoj vlasti i organima koji su imali zadaću ratne zločine registrirati, tragati za počiniteljima i prikupljati dokazni materijal i nije bilo potpuno jasno što je ratni zločin. Političko ozračje kojemu su pridonijeli takvi stavovi i postupci bilo je sve prije negoli normalno stanje.

Protivnici ili pretpostavljeni protivnici nove vlasti uklanjani su po kratkom postupku ili su suđeni na sudskim procesima. Osim "ratnih zločinaca" ubijaju se ili uhićuju i osuđuju politički protivnici, stvarni ili pretpostavljeni, na temelju paušalnih optužba. Primjerice, u izvješću OZN-e III. VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije od 15. siječnja 1945. istaknuto je: "Razlog ovim likvidacijama bilo je stanovište, koje u Slavoniji uzela ne samo O.Z.N.a III, nego i druge ustanove, a koja se svodi na ovo: Bez mnogo skrupula treba likvidirati sve one za koje znamo da su nam neprijatelji i koji će sutra biti protiv nas". Tako i Okružni NOO Slavonski Brod nalaže u svibnju 1945. kotarskim NOO-ima

Slavonski Brod, Đakovo i Županja potrebu poduzimanja "energičnih mjera za čišćenje zemlje od fašističkih ostataka i raznih protunarodnih elemenata". OZN-a za Slavoniju izvješćuje 5. svibnja 1945. OZN-u za Hrvatsku da su uhitili oko 1600 osoba, većinom iz gradova, da provode "plansko čišćenje okruga".

Pri provođenju masovnih zločina i represalija nad poraženim neprijateljima zapovjednu partizansku hijerarhiju ne vodi toliko iracionalni osjećaj osvete koliko racionalna težnja uklanjanja političkih protivnika u osvajanju vlasti. Neprijatelje ili pretpostavljene neprijatelje trebalo je ukloniti fizički, materijalno i politički. Masovno protjerivanje, upućivanje u logore i razvlašćivanje pripadnika narodnih skupina (Mađari i posebice Nijemci) u manjoj je mjeri osveta za njihovo priklanjanje, stvarno ili pretpostavljeno, fašističkoj i nacionalsocijalističkoj ideologiji, a više način za promjenu nacionalne/etničke, a slijedom toga i vjerske strukture stanovništva na pojedinim područjima, i pokušaj rješavanja socijalnih problema. Nova je vlast bila svjesna činjenice da se konfiskacijom imovine svih stvarnih i pretpostavljenih neprijatelja otvara mogućnost za cjelovitu provedbu agrarne reforme i kolonizacije. Konfiskacija imovine "narodnim neprijateljima" predviđena najprije Odlukom Predsjedništva AVNOJ-a o prijelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih osoba i o sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile od 21. studenoga 1944., te provedena Zakonom o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije od 9. lipnja 1945. bila je i sredstvo njihova onemogućavanja u budućem sukobu, ali ujedno i stjecanje materijalnih privilegija za viši sloj sudionika NOB-a. Nakana je novih komunističkih vlasti očito bila gospodarski uništiti sve društvene slojeve koje je smatrala glavnim neprijateljima novoga društvenog poretka.

Predsjedništvo AVNOJ-a proglasilo je odlukom od 21. studenoga 1944. pripadnike njemačke manjine kolektivnim krivcima. U svrhu protjerivanja Nijemaca (folksdojčera) osnovana je u neposrednom poraću u Hrvatskoj i Zemaljska komisija za repatrijaciju Nijemaca pri Ministarstvu unutarnjih poslova FD Hrvatske. No, uz konfiskaciju imovine i oduzimanje svih građanskih i političkih prava u sabirnim i radnim logorima u Slavoniji, Srijemu i Baranji, koji su trebali prethoditi njihovu protjerivanju iz Hrvatske (Jugoslavije), završili su mnogobrojni (pojedinci, i muškarci i žene, kao i cjelokupne obitelji od djece do staraca) samo zbog toga što su imali njemačko podrijetlo i prezime, a iako je bila riječ o stvarno pohrvaćenim osobama.

Dokumenti u ovoj zbirci pokazuju da je KP znatno ograničila građanske i političke slobode, privatno vlasništvo, slobodno tržište, te je potiskivala tradicionalne vrijednosti poput religije i nacionalne/etničke baštine. Svi oni koji to nisu shvatili na vrijeme, progonjeni su politički i sudski. Komunistički obračun sa stvarnim i pretpostavljenim protivnicima bez razlike, institucionalan ili izvaninstitucionalan, tijekom rata ili u poraću, bio je masovan i nemilosrdan.

Namjera potpunog i radikalnog obračuna s neprijateljem bila je i naredba Vicka Krstulovića, ministra unutarnjih poslova FD Hrvatske, o "Uklanjanju vojničkih groblja okupatora" od 6. srpnja 1945., koja je obuhvatila groblja i nadgrobne spomenike vojnika njemačke, talijanske i mađarske vojske te ustaše. Da je ta naredba provođena, potvrđuje i dopis Odjela unutarnjih poslova Okruga Slavonski Brod od 23. kolovoza 1946. Odsjeku

unutarnjih poslova grada Vinkovci o potrebi provođenja navedene odluke MUP-a NR Hrvatske, te naposljetku izvješće Gradskog NO-a Vinkovci od 24. rujna 1946. da je "po prednjem postupljeno". Iako je naredba izuzimala grobove domobrana, lokalne su vlasti, svjedoče događaji, rušile groblja i nadgrobne spomenike svih neprijateljskih vojska, uključujući i domobranske.

Iz dokumenata u ovoj zbirci, ali i inače dostupnih dokumenata, vidljivo je da su pojedini slučajevi partizanske i komunističke represije i zločina nailazili na osudu pojedinaca iz ustanova i postrojba nalogodavaca i izvršitelja takvih djela. Brojni slučajevi nepravilnosti, represije i zločina spominjani su i na sjednicama CK KP Hrvatske.

Dugo vremensko razdoblje u kojemu su se represija i zločini provodili, broj stradalnika i žrtava, kao i broj nalogodavaca i izvršitelja represije i zločina uglavnom upućuje na nekažnjeno provođenje. Poznati su samo pojedini slučajevi partijskih kazna ili sudskih presuda izvršiocima zlodjela.

Očita su i nastojanja poslijeratnih jugoslavenskih komunističkih vlasti, od najniže do najviše razine, a što potvrđuju i dostupni dokumenti, da se represija i zločini provođeni nad stvarnim ili pretpostavljenim protivnicima prikriju. Ogledni je primjer slučaj kada su pripadnici 12. brigade XII. divizije III. JA, početkom studenoga 1945. u selima u okolici Slavonskog Broda (kotar Donji Andrijevci) uhitili, odveli od kuća, saslušavali, mučili, ubili i zatim bacili u Savu 23 osobe (od toga tri žene i jednog maloljetnika). Naime, o svemu je odmah javni tužitelj Okruga Slavonski Brod izvijestio javnog tužitelja FD Hrvatske, a Oblasni komitet KP Hrvatske za Slavoniju i OZN-a za Hrvatsku CK KP Hrvatske. Nedugo zatim CK KP Hrvatske izvijestio je o slučaju i A. Rankovića, načelnika OZN-e za Jugoslaviju Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije uz napomenu da se "radi uglavnom o ustaškim simpatizerima", te da je "akcija posljedica nastojanja vojnih jedinica da na neke neuspjehe u čišćenju bandi reagiraju terorom i to masovnim prema stanovništvu". CK KP Jugoslavije izvijestio je naposljetku CK KP Hrvatske da je "povodom nepravilnog i ludjačkog postupka" otvorio istragu, uz napomenu da "treba nastojati da se taj dogadjaj prikaže drukčije, jer bi politički strašno odjeknuo ako bi se saznalo".

*

Danas je teško, pa i gotovo nemoguće rekonstruirati količinu i sudbinu dokumentacije vojnih i civilnih postrojba i ustanova NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske, organa KP Jugoslavije/Hrvatske, te DF/FNRJ Jugoslavije odnosno FD/NR Hrvatske koja se odnosi na sustav komunističke represije i zločina tijekom i neposredno nakon završetka Drugog svjetskog rata.

Pojedini dokumenti iz ove zbirke navode i potvrđuju da je produkcija dokumenata NOP-a i u razdoblju do 1943. bila na zavidnoj razini. Tijekom 1944., a posebice 1945., kada NOV i PO Jugoslavije raspolažu stabilnom pozadinom i popriličnom logistikom, količina dokumenata nedvojbeno je znatno veća. U tom razdoblju vlastitoj, ali i neprijateljskoj dokumentaciji i arhivskom gradivu ustanove NOP-a posvećuju punu pozornost. Uglavnom zbog toga što se nova država izgrađivala na centralističkim načelima, a ne zbog nacionalističkih motiva, iako ni ta činjenica nije zanemariva, najveći

dio arhivskog gradiva NDH i gradiva NOV i PO Hrvatske završilo je u Beogradu, gdje se i danas nalazi. Treba napomenuti da je odavno objavljen i poznat popis tog gradiva, međutim tim popisima nije obuhvaćeno gradivo OZN-e i UDB-e, te KNOJ-a, naredbodavaca i izvršilaca represije i zločina. Što se s tom dokumentacijom dogodilo, nezahvalno je i teško pretpostaviti.

Uvid u dostupnu dokumentaciju u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu donekle omogućuje rekonstrukciju sudbine dokumentacije OZN-e za Hrvatsku. Komisiji za prikupljanje i sređivanje materijala o historijatu resora unutarnjih poslova 2. uprave Državnog sekretarijata za unutarnje poslove NR Hrvatske, opunomoćeništva UDB-e DSUP-a NRH izvješćuju tijekom studenoga 1954. o nepostojanju gradiva. Primjerice: UDB-a DSUP-a NRH za kotar Nova Gradiška javila je kako "misle" da je arhiva OZN-e za Slavoniju spaljena u Osijeku 1946. UDB-a DSUP NRH iz Pakraca javila je da nema dokumenata, "/…/ jer je 1950. sva arhiva, a medju njom i dokumenti koji datiraju iz vremena rada našeg resora u toku NOB-a su spaljeni. Osim toga je jedan dio materijala upučen u centralnu arhivu koja se nalazi kod Državnog sekretarijata".

Nedvojbeno je da se gradivo OZN-e koje je sadržavalo podatke i navode o represiji i zločinima postupno i sustavno uništavalo kao nepoćudno i kompromitirajuće za vlast. Primjerice, uz dopis s prilogom OZN-e VI. korpusa, koji je uputila III. odsjeku OZN-e za Hrvatsku "pregled kao i imena likvidiranih lica u razmaku od 15. IX. 1944. do 1. I. 1945. /.../", s napomenom "skoro sve likvidacije su izvršene bez zapisnika", zabilješka je odgovorne osobe iz Službe državne sigurnosti Republičkog Sekretarijata unutarnjih poslova Socijalističke Republike Hrvatske od 3. ožujka 1986.: "Dokumentacija je pronađena među ostalom dokumentacijom na kojoj je radila Radna grupa, tako da do sada nije bila evidentirana /…/. Zbog svoje delikatnosti, predlažem da se ista dokumentacija <u>ODMAH UNIŠTI</u>, zbog opće poznatih razloga".

Nakon svega, do danas nije ni stručnoj, a kamoli ostaloj javnosti poznato koliko se takvog "nepoćudnog" arhivskog gradiva još uvijek nalazi po arhivima državnih ustanova, u prvom redu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i Ministarstva unutarnjih poslova Srbije, a i drugdje, posebice u arhivima u Beogradu. Naime, nepoznato je gdje se nalazi dokumentacija MUP-a FD/NR Hrvatske za razdoblje od 1944. do 1953., koji je od Ministarstva pravosuđa u ljeto 1945. preuzeo brigu o logorima u Hrvatskoj.

*

Dokumenti postrojba i ustanova NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske, organa KP Jugoslavije/Hrvatske, te DF/FNR Jugoslavije odnosno FD/NR Hrvatske o partizanskoj i komunističkoj represiji i zločinima u Slavoniji, Srijemu i Baranji u razdoblju od 1944. do 1946., objavljeni u ovoj zbirci, nedvojbeno svjedoče da su se masovna represija i zločini nad poraženim neprijateljima u Slavoniji, Srijemu i Baranji, kao uostalom i drugdje u Hrvatskoj i Jugoslaviji, provodili planski i sustavno, institucionalno, ali još više izvaninstitucionalno, po zapovijedima najviših partijskih, vojnih i državnih vlasti. To potvrđuju i manje-više istovjetni "rukopisi" prikupljenih dokumenata bez razlike na kojoj vojnoj i političkoj razini ili području Hrvatske/Jugoslavije nastali.

Dokumenti prikupljeni u ovoj zbirci, koja je rezultat istraživanja trojice povjesničara i jednog arhivista, i nastavka rada započetog zbirkom "Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti" (Slavonski Brod, 2005.), prikupljani su više godina u okviru različitih znanstveno-istraživačkih projekata i stručne obrade arhivskoga gradiva vezanog uz razdoblje Drugog svjetskog rata i neposrednog poraća. Istraživanje i rad na ovoj kao i prethodnoj zbirci dokumenata ostvareno je u sklopu znanstveno-istraživačkog projekta Hrvatskog instituta za povijest u Zagrebu "Ljudski gubici Hrvatske u Drugom svjetskom ratu i poraću".

Zbirke dokumenata za ostala područja Hrvatske, koje će uslijediti, u mnogočemu mogu razjasniti okolnosti i razmjere partizanske i komunističke represije i zločina u Hrvatskoj i Jugoslaviji potkraj Drugog svjetskog rata i u neposrednom poraću.

***

Arhivskim gradivom, dokumentima, literaturom i drugim izvorima podataka, korisnim mišljenjima, uputama, primjedbama i savjetima, nezaobilaznim u istraživanju o partizanskoj i komunističkoj represiji i zločinima u Slavoniji, Srijemu i Baranji potkraj Drugog svjetskog rata i u poraću umnogome su pripomogli: dr. sc. Zdenko Radelić i dr. sc. Nikica Barić, mr. sc. Tomislav Anić i dr. sc. Katarina Spehnjak (Hrvatski institut za povijest, Zagreb), dr. sc. Suzana Leček i dr. sc. Mato Artuković (Hrvatski institut za povijest - Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod), Egon Kraljević, prof. i Milan Pojić, prof. (Hrvatski državni arhiv, Zagreb), mr. sc. Zdenka Lakić (Državni arhiv u Slavonskom Brodu), Marko Landeka, prof. (Državni arhiv u Osijeku Arhivski sabirni centar Vinkovci), Danijel Petković, prof. (Gradski muzej Vinkovci), Željko Pleskalt, prof. (Državni arhiv u Bjelovaru), dr. sc. Zoran Janjetović (Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd, Srbija), dr. sc. Michael Portmann (Historische Kommission Österreichische Akademie der Wissenschaften, Beč, Austrija), Josef Eder (Sindelfingen, Njemačka), Nadežda Radović (Beograd – Sremski Karlovci, Srbija), mr. sc. Branko Kranjčev (Našice), Tomislav Wittenberg (Požega), Ivica Ćosić-Bukvin (Vrbanja), Vera Gerard-Šipošić (Osijek), Ivica Roth (Osijek), Andrija Vidušić (Valpovo), Stjepan Hauptmann (Novi Marof), Goran Ante Blažeković (Zagreb), dr. sc. Augustin Franić (Dubrovnik) i Pjerinko Bilić (Antikvarijat Europa, Zagreb). I ovom prilikom im iskazujemo zahvalnost.

KRATICE

AFŽ – Antifašistički front žena

AJ – Arhiv Jugoslavije, Beograd

Arm. – Armija

AV Novi Sad / Sremski Karlovci – Arhiv Vojvodine Novi Sad/Sremski Karlovci, Srbija

AVNOJ – Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije

Br./br. – broj

CK – Centralni komitet

CK KP(**H/J**) – Centralni komitet Komunističke partije (Hrvatske/ Jugoslavije)

č. – čas (sat)

Čl./čl. – članak

D.D./d.d. – dioničko društvo

DA Bjelovar – Državni arhiv Bjelovar

DAO – Državni arhiv u Osijeku

DAO SC Vinkovci – Državni arhiv u Osijeku, Sabirni centar Vinkovci

DASB – Državni arhiv u Slavonskom Brodu

DFJ(**ugoslavija**) – Demokratska Federativna Jugoslavija

Din./din. – Dinar

Div./div. – divizija

Divkomitet – Divizijski komitet

dok. br. – dokument broj

DOP(**H**) – Državno opskrbno poduzeće (Hrvatske)

DS – Državna sigurnost

DSUP – Državni sekretarijat za unutarnje poslove

fasc. – fascikl

FDH(**rvatska**) – Federalna Država Hrvatska

FNRJ(**ugoslavija**) – Federativna Narodna Republika Jugoslavija

g(**od**). – godina

Gestapo – Geheime Staatspolizei

GIOAP Vojvodine – Glavni izvršni odbor Autonomne pokrajine Vojvodine

Glates – Glavno tehničko skladište

GNO – Gradski narodni odbor

GNOOV – Glavni narodno oslobodilački odbor Vojvodine

građ. prava – građanska prava

GŠH – Glavni štab Hrvatske

gub. p. prava – gubitak političkih prava

GUZ – Glavni urudžbeni zapisnik

H(**R**)**SS** – Hrvatska (republikanska) seljačka stranka

h. – sati

HDA – Hrvatski državni arhiv, Zagreb

I. S. – Intelligence Service

Inv. br. – inventarni broj

J(**ug**). **Arm**(**ija**). **–** Jugoslavenska armija

JA – Jugoslavenska armija

JNF – Jedinstvena narodna fronta

JNOF – Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta

JTH – Javno tužiteljstvo/tužitelj Hrvatske

K(**n**). **–** Kuna (novac)

k. br. – kućni broj

K-da, K-de, K-di – komanda, komande, komandi

Kg(**r**). – kilogram

KK – Kotarski komitet

KNO – Kotarski narodni odbor

KNOJ – Korpus narodne obrane Jugoslavije

KNOO – Kotarski narodno oslobodilački odbor

knj. – knjiga

kom. – komad(a)

konfisk. – konfiskacija

KP(H/J) – Komunistička partija (Hrvatske/Jugoslavije)

KPD – Kazneno popravni dom

Kr. – Kruna (novac)

Kulturbund – Schwäbisch-deutscher Kulturbund

kut. – kutija

KVO – Korpusna vojna oblast

KZ – Kazneni zakon

liš. slob. – lišenje slobode

M.P. – mjesto pečata

mj. – mjesec

ml. – mlađi

MNO – Ministarstvo narodne obrane

MNO – Mjesni narodni odbor

mtc. – metrička centa

MUP – Ministarstvo unutarnjih poslova

NDH – Nezavisna Država Hrvatska

NF – Narodna fronta

NKOJ – Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije

NO – Narodni odbor

NOB – Narodnooslobodilačka borba

NOF – Narodno oslobodilačka fronta

NOO – Narodnooslobodilački odbor

NOP – Narodnooslobodilački pokret

NOV – Narodnooslobodilačka vojska

NOV i PO(H/J) – Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi (Hrvatske/ Jugoslavije)

NOVJ – Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije

NR(H) – Narodna Republika (Hrvatska)

NSO – Narodni savez omladine

NV – Narodna vlast

o(v). g. – ove godine

o. m(j). – ovog mjeseca

Obl. kom. – Oblasni komitet

OK – oblasni/okružni/općinski komitet

OK KPH – oblasni/okružni/općinski komitet Komunističke partije Hrvatske

OK Virovitica – Okružna komisija Virovitica

Okr./okr. – okrivljeni,okrivljena

ONOO – Oblasni/Okružni narodno oslobodilački odbor

Or. Pov. Br. – Organizacijski Povjerljivo Broj

OZN-a – Odjeljenje za zaštitu naroda

p(o)k. – pokojnog

p. oficir – podoficir

p. pukovnik – potpukovnik

p. s. – post scriptum

Part. – partija

Pers. – personalni

Pov. – povjerljivo

Pov. Br. – Povjerljivo Broj

PPK – Protiv pete kolone

Pres. – presuda

prir. – priredio/priredila

pris(il). rad – prisilni rad

prop. – propagandni

PUP – Pučko ustaška pukovnija

r(od). – rođen/rođen

rad. dan – radni(h) dan(a)

Ref. – referent

reg. br. – registarski broj

rkt. – rimokatolik

RM – Reichsmark (novac)

S(l).O. – službeno odsutan

S(ud). b(r). – Sudski broj

s. – selo

S.F. S.N. – Smrt fašizmu sloboda narodu

S.O. Broj – Sudski odjel Broj

s.r. – svojeručno

SD – Sicherheitsdienst

SDS – Samostalna demokratska stranka

SDS RSUP SR Hrvatske – Služba državne sigurnosti Republičkog sekretarijata za unutarnje poslove Socijalističke Republike Hrvatske

SK – Sreski komitet

SK SKS Šid – Sreski komitet Saveza komunista Srbije Šid

SKOJ – Savez komunističke omladine Jugoslavije

SNOS – Slovenski narodnoosvobodilni svet

Spom. – Stanica poljoprivrednog oruđa i mašina

SS – Schutzstafel

SSSR – Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

st. – stariji

st. – stavak

Str. Pov. – strogo povjerljivo

Sud. br. – Sudski broj

sv. – svezak

Svj./svj. – svjedok, svjedokinja

t(ač). – točka

t.g. – tekuće godine

Taj. – tajno

tek. br. – tekući broj

tek. m(j)eseca – tekućeg mjeseca

u.z. – u zamjenu

UDB-a – Uprava državne bezbjednosti

UNS – Ustaška nadzorna služba

UP – Unutarnji poslovi

ur. – urednik/urednica

ur. broj – urudžbeni broj

ur. zapisnik – urudžbeni zapisnik

URS – Ujedinjeni radnički sindikati

USA – United States of America

USAO(H/J) – Ujedinjeni savez antifašističke omladine (Hrvatske/ Jugoslavije)

v.d. – vršilac dužnosti

v.r. – vlastoručno

VA VII – Vojni arhiv Vojnoistorijskog instituta, Beograd, Srbija

Vci. – Vinkovci

Vink. – Vinkovci

Voj. obl. – Vojna oblast

Voj. sud – Vojni sud

VS – Vojni sud

ZAVNOH – Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske

Zgb. – Zagreb

ZUP – Zakon o upravnom postupku

ŽAP – Živio Ante Pavelić

1943., svibanj 26.

Izjava Inicijativnog odbora ZAVNOH-a i Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o ciljevima i načelima Narodno-oslobodilačke borbe

———————

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

I Z J A V A
O CILJEVIMA I NAČELIMA NARODNO-OSLOBODILAČKE BORBE

Neprijatelji Narodno-Oslobodilačke Borbe, počam od njemačko-talijanskih fašističkih okupatora i njihovih slugu Pavelićevih[1] ustaša i četnika Draže Mihajlovića, pa do izdajničkog vodstva HSS-a i agenata izbjegličke jugoslavenske "vlade" u Londonu, pokušavaju na sve načine da unište naš pokret. Usporedo s najbrutalnijom vojničkom silom i najstrašnijim terorom, koji poznaje historija naših naroda, oni, preko svoje lažne propagande, nastoje oklevetati naš pokret u očima neupućenih ljudi. Jednom optužuju naš pokret da je inspiriran i vođen iz Londona i Washingtona, drugi put iz Moskve, čas da je komunistički, pa židovski, velikosrpski, velikohrvatski, jugoslavenski, protuvjerski i tako dalje.

Zbog toga smatramo potrebnim dati slijedeću izjavu o ciljevima i načelima naše Narodno-Oslobodilačke Borbe.

1.) Narodno-Oslobodilački Pokret Hrvatske na čelu s Glavnim Štabom Narodno-Oslobodilačke Vojske Hrvatske i Inicijativnim Odborom Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske jest opće narodni pokret, u kojem sudjeluju svi hrvatski i srpski rodoljubi, bez obzira na stranačku, socijalnu i vjersku pripadnost. On je dio Narodno-Oslobodilačkog Pokreta Jugoslavije, koji se pod rukovodstvom druga Tita[2], Vrhovnog Štaba Narodno-Oslobodilačke Vojske i Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Jugoslavije bori za oslobođenje svih Srba, Hrvata, Slovenaca, Crnogoraca i Makedonaca.

2.) Stojeći na stanovištu demokratskih ideja i prava narodnog samoodređenja Narodno-Oslobodilački Pokret Hrvatske bori se za potpuno oslobođenje Hrvatske ispod jarma zakletih neprijatelja hrvatskog i srpskog naroda – njemačkih i talijanskih osvajača; za priključenje Hrvatskoj svih krajeva, koje je Pavelić prodao Italiji i Mađarskoj, t. j. Hrvatskog Primorja, Sjeverne Dalmacije i otoka, Gorskog Kotara i Međimurja, kao i onih dijelova koje su talijanski imperijalisti prisvojili nakon prvog imperijalističkog rata, t.j. Istre, Zadra, Lastova i svih kvarnerskih otoka.

3.) Nakon oslobođenja od fašističkih okupatora i njihovih slugu i pomagača, hrvatski i srpski narod Hrvatske, samostalno će – na temelju najšire narodne demokracije i prava narodnog samoodređenja – odlučiti kako o svom unutrašnjem uređenju, tako i o odnosima s ostalim narodima i zemljama.

[1] Dr. Ante Pavelić.
[2] Josip Broz Tito.

4.) Narodno-Oslobodilački Pokret ne uvodi nikakvih radikalnih promjena u pogledu društvenog (socijalnog) života, osim zamjene reakcionarnih općinskih uprava, načelnika i žandara, koji su se stavili u službu okupatora, s pravim, slobodnom narodnom voljom izabranim predstavništvima, koji imaju istinski demokratsko-narodni karakter. Sve najvažnije mjere, kako u družtvenom životu i u državnoj organizaciji riješavat će nakon rata predstavnici, koje izabere sam narod.

5.) Narodno-Oslobodilački Pokret bori se za socijalizam i demokratska prava, te je prema tome daleko od svakog nasilja i nezakonitosti. On priznaje nepovredivost privatnog vlasništva kao i najšire mogućnosti ispoljavanja inicijative u industriji i ostalim privrednim djelatnostima. On poštuje slobodu savjesti i vjeroispovjesti.

6.) Oficirima, koji stupe u Narodno-Oslobodilačku Vojsku, jamče se njihovi činovi i položaj, koji odgovaraju njihovim sposobnostima.

26. V. 1943.

Inicijativni Odbor Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske	Glavni štab Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske

---

Izvornik, strojopis i stampata
Nedeljni pregled naše štampe, br. 5, 26. lipnja 1943., str. 3. – S. Hrečkovski (ur.), Građa za historiju narodnooslobodilačkog pokreta u Slavoniji, knj. 5, Slavonski Brod, 1966., str. 401.-402. (403.) – M. Patković (prir.), Izbor iz štampe narodnooslobodilačkog pokreta u Slavoniji 1941-1945, Slavonski Brod, 1968., str. 200.-201.

***

1.

1944., siječanj 11.

Pismo Štaba VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije podređenim postrojbama u kojem ih upozoravaju na nedostatan nadzor kretanja sumnjivih osoba u neoslobođenim selima, a i nekim oslobođenim, i u vezi s tim naređuju stvaranje "specijalnih četa" pri komandama područja, te utanačuju i zadatke "specijalnih četa"[3]

U mnogim poluoslobođenim selima, pa čak i u nekim oslobođenim, još uvijek vlada dvovlašće. Nije rijedak slučaj da pored letaka i drugog materijala, koji dijele NOO-i i druge Antifašističke organizacije i seoski knez ostatak stare reakcionarne uprave dijeli i lijepi po zidovima neprijateljske letke. Isto tako još do danas nije se spriječilo odlaženje lica sa oslobođene teritorije u neprijateljska uporišta, gdje prodavaju živežne namirnice i druge artikle prijeko potrebne neprijetelju. Šverc na mnogim mjestima uvelike caruje. Neprijateljski špijuni i drugi petokolonaši švrljaju oslobođenom teritorijom i svojim razornim, petokolonaškim radom ometaju pravilan razvoj i sređivanje naše pozadine.

Da bi se stanje popravilo, dvovlašće prekinulo i stalo na put švercerima, špijunima i drugim petokolonašima, Štab ovog Korpusa stao je na stanovište da je potrebno pri svakoj komandi osnovati četu, koja će djelujući na svom sektoru suzbijati i suzbiti sve te štetne pojave. Četa će brojiti do 50 drugova. Po mogućnosti svaka četa trabala bi imati po 1 puškomitraljez, a zadatak tih četa jest:

1. – Na svakom teritoriju čistiti petu kolonu.
2. – Sprečavati šverc, a sve švercere hapsiti i predvoditi komandama Područja, odnosno Vojno-sudskom istražitelju, koji će o svakom pojedincu donijeti presudu i primjerno ih kažnjavati.
3. – Prekinuti svaki kontakt između neprijateljskih uporišta i našeg oslobođenog teritorija. U uporišta ne puštati nikoga onoga koji nema propisnu objavu potpisanu od strane Oblasnog NOO-a ili Štaba ovoga Korpusa. Sve objave koje ma ko drugi izda, smatrati nevažećim i dotičnom licu zabraniti ulazak u uporište, a ime i propusnicu sa potpisom onoga koje neovlašteno izdao, dostaviti Štabu ovog Korpusa.

---

[3] Odsjek vojne vlasti u pozadini Štaba VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije izvijestio je 31. siječnja 1944. komande područja o stvaranju jedinica za specijalne zadatke, te pojasnio njihove zadatke i način djelovanja. Usp. M. Vranešević (prir.), Građa za historiju narodnooslobodilačkog pokreta u Slavoniji, knj. X, Slavonski Brod, 1984., str. 431.-436. Nakon stvaranja jedinice OZN-e pri VI. korpusu NOV i PO Jugoslavije, 18. kolovoza 1944., jedinice za specijalne zadatke pri VI. korpusu NOV i PO Jugoslavije, kao i drugdje, gube prvotnu ulogu, te se i ukidaju. Usp. Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom V, knj. 31, Beograd, 1964., str. 246.

4. – Ove čete dužne su pomagati komandama Područja i NOO-ima prilikom konfiskacije neprijateljskih stvari od obitelji petokolonaša. Na svoju ruku bez saglasnosti sa Komandama Područja i NOO-ima ne smiju u tom pogledu ništa napraviti.
5. – Zadatak ovih četa je pored gore izloženoga da sprečavaju nadiranje bande na njihov teritorij.

Ove čete potpadaju pod neposrednu komandu Područja. U te čete mogu da uđu drugovi, koji sa svojim radom i držanjem u Narodno oslobodilačkoj vojsci dokazali svoju odanost i savjesnost. Moraju biti satavljene od drugova, koji su bili više puta ranjavani i ne mogu da izdrže napore u operativnim jedinicama.

Štabovi Divizija i štabovi grupa odreda daće iz svojih jedinica starije drugove, koji ne mogu da podnose napore u njihovim jedinicama. Ali ovdje treba paziti da se ne pošalju drugovi koji nisu sposobni ni za kakvu dužnost. Štabovi grupa Odreda u nedostatku drugova nesposobnih za teže napore, moraju staviti na raspoloženje Komandama Područja potreban broj drugova za formiranje tih četa. Komande Područja trebaju da nastoje da iz svojih straža izdvoje drugove, koji bi ušli u sastav ovih četa.

Čete se moraju formirati pri svakoj Komandi Područja zaključno do 22. januara o. g. Poslije formiranja Komande Područja odnosno II. Pomoćnik načelnika štaba izvijestiće ovaj Štab o učinjenom.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

V.d. načelnika štaba
M.P. major
Radojica M. Nenezić [v.r.]

Izvornik, strojopis
M. Vranešević (prir.), Građa za historiju narodnooslobodilačkog pokreta u Slavoniji, knj. X, Slavonski Brod, 1984., str. 140.-141.

2.

1944., travanj 28.

Odjel za sudstvo ZAVNOH-a u vezi s izradom pravilnika za logore za prisilni rad traži od Vojno-sudskog odsjeka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske da im budući da je "već ranije uredio svoje logore i o tome izdao i pravilnik", žurno dostavi pravilnik i podatke o uređenju logora[4]

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE
NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE
ODIO ZA SUDSTVO
S.O. Broj 279/44 od 28. IV. 1944.

Predmet: Logor za prisilni rad.

VOJNO – SUDSKOM ODSJEKU
GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

Kod ovog Odjela izradjuje se pravilnik za Logore za prisilni rad. Kako je taj Otsjek već ranije uredio svoje logore i o tome izdao i pravilnik, poželjno bi bilo radi jednoobraznosti uredjenja ove ustanove, da se dobije uvid u taj pravilnik.

Moli se Otsjek da dostavi ovom Odjelu svoj Pravilnik za logore i sve ono što je u pogledu uredjenja tog logora do danas tamo objavljeno.

Moli se ovaj dopis smatrati vrlo žurnim.

Smrt fašizmu – sloboda narodu !

…[5] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, NV – 18/2042 C 0313, kut. 16

[4] Zarobljeničke logore i logore za prisilni rad na području Slavonije, Srijema i Baranje, NOV i PO Jugoslavije/Hrvatske, osnivaju odmah nakon uspostavljanja svoje vlasti na pojedinom području, već tijekom ljeta i jeseni 1944., što će i kasnije, do kraja rata i u neposrednom poraću, biti učestalo i uobičajeno. Na području Hrvatske do 30. travnja 1945. osnovano je 19 partizanskih zarobljeničkih logora i u njima se nalazilo oko 80.000 zarobljenika koji su bili u nadležnosti Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske/Generalštaba za Hrvatsku. Zatim je Ministarstvo narodne obrane DF Jugoslavije osnovalo poseban Odjel za ratne zarobljenike pod čijom su nadležnošću bili ratni zarobljenici i logori u Jugoslaviji nakon Drugoga svjetskog rata. Usp. B. Vlašić, A. Vojinović, Križni put – povijest, svjedočanstva, dokumenti, Zagreb, 1991., str. 21., 158.-161.; [S. Leček], Koncentracijski logori, u: Hrvatska enciklopedija, 6, Zagreb, 2004., str. 85.; J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 339.-360. Dokumente o logorima u Slavoniji, Srijemu i Baranji, potkraj Drugoga svjetskog rata i u neposrednom poraću, usp. u: Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., te u ovoj zbirci.

[5] Potpis nečitak.

3.

1944., srpanj 21.-22.

Glavni NOO Vojvodine, dostavlja Ekonomskom odsjeku Glavnog štaba NOV i PO Vojvodine dopis upućen okružnim NOO-ima o pitanju i načinu provođenja konfiskacije imanja "narodnih neprijatelja"

---

21. VII 1944.

GLAVNI NARODNOOSLOBODILAČKI ODBOR VOJVODINE

EKONOMSKOM ODSEKU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO VOJVODINE

Dragi drugovi,

Šaljemo vam u prepisu naš dopis okružnim NOO-ima o pitanju izvršenja konfiskacije imanja narodnih neprijatelja.

Na osnovu predviđenog postupka, u koliko se i vi s time saglašujete, molimo vas da o tome izvestite komande područja i vojne sudove.

Prema tome neka komande područja izveste sve komande mesta o ovome, a vojnim sudovima stavite u dužnost da svoje presude dostavljaju kako komandama područja tako i GNOOV-u i okružnim NOO-ima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav,

Sekretar,
Radovan[6] [v.r.]

Pretsednik,
Kosta[7] [v.r.]

---

22. VII 1944.

GLAVNI NARODNOOSLOBODILAČKI ODBOR VOJVODINE

SVIM OKRUŽNIM NARODNOOSLOBODILAČKIM ODBORIMA

Dragi drugovi,

U pitanju izvršenja konfiskacije imanja narodnih neprijatelja, po presudama narodnih sudova, izveštavamo vas, da su za to nadležni komande područja i okružni NOO-i na čijem se području izvršuje zaplena. Ove obe ustanove donose odluke zajednički.

---

[6] Aleksandar Šević.
[7] Nikola Grulović.

U zapadnom delu Istočno-sremskog okruga zamenjivaće okružni NOO onaj srez u kome ima članova ONOO-a, a koji će dobiti uputstva od ONOO-a. U istočnom Sremu zamenjivaće komandu područja ona komanda mesta, na čijem se području vrši konfiskacija.

Kao predmet konfiskacije dolazi u obzir sva imovina sem nameštaja, posteljine, rublja i kuhinjskog pribora.

Ako porodica lica čija se imovina konfiskuje, nema drugih sredstava za život, ostavlja se porodici potreban minimum za izdržavanje. Ako se ovde radi o trgovačkoj ili gostioničarskoj radnji, prvenstveno će se konfiskovati roba koja je potrebna našoj vojsci, i ona roba koja je bila skrivena, dok se od ostale robe ostavlja onaj potrebni minimum porodici.

Ne može da se konfiskuje lična svojina drugih članova porodice ili drugih lica u istom kućanstvu sa osuđenim narodnim neprijateljem.

Ako su naslednici osuđenog borci naše Narodno-oslobodilačke vojske, onda se konfiskacija neće vršiti, već se celokupno imanje ostavlja u njihovu korist.

Po sebi se razume da od vojno političke situacije zavisi, da li će se konfiskacija izvršiti u celosti, ili će da se izvrši delimično a ostatak izvršenja da se odgodi. – Kod komplikovanih slučajeva neka se okružni NOO obrati GNOOV-u.

Skreće se pažnja komandama područja i okružnim NOO-ima da se pri odlučivanju, kako će se postupiti kod konfiskacije, da se strogo pridržavaju naređenja Vrhovnog štaba o organizaciji narodnih vlasti.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav,

Sekretar,
Radovan[8] [v.r.]

Pretsednik,
Kosta[9] [v.r.]

———————

J. Popov (prir.), Glavni NOO Vojvodine 1943-1945, Novi Sad – Sremski Karlovci, 1977., str. 84.-86.

[8] Aleksandar Šević.
[9] Nikola Grulović.

4.

1944., rujan 25.
Pakrac

Povjerenstvo OZN-e Pakrac u izvješću o radu od dolaska partizana u mjesto do 25. rujna 1944. opisuje stanje i navodi brojna uhićenja i upućivanja u logor i na prisilni rad "domaće bande"

I z v j e š t a j.

rada Povjereništva OZN-a za trg. Pakrac od oslobadjanja do 25.IX.44.

Nakon oslobodjenja Pakraca i Lipika[10] već prvoga dana izdan je proglas o zabrani kretanja gradjanstva danju i noću preko bubnja i otštampanih letaka, o predaji oružja i vojne spreme. Zatim se pristupilo hapšenju najistaknutijih tipova. U hapšenju istih u Pakracu su ipak postignuti lijepi rezultati, tako da se tek manji broj domaće bande uspio izvući, dok u Lipiku nije bilo naročitog uspjeha, pošto su izbjegli baš oni najteži banditi sem izvjestitelja Hojke, Pere Štefančića i nekih drugih. U Pakracu je uhapšeno od početka do sada oko 170 lica što domaćih, Španovčana i ostalih uljeza od kojih 90 ljudi upućeno u logor Mihače, oko 60 na prisilni rad u novogradiško područje, a to su svi Španovčani i iz Dragovića čiji nam podaci nisu još poznati dok ih ne provjerimo. Ostale smo uputili u Komandu mjesta kao domobrane na raspored. Vrlo mali broj nakon preslušanja tih hapšenika vraćen je i pušten kući na slobodu uz daljnju pasku naše povereničke mreže.

U Lipiku je pohapšeno 31 ljudi od kojih se 24 nalaze u logoru Mihačima, ostalo nešta nakon preslušanja pušteni kući a nekoji upućeni na prisilni rad u novogradiško područje. Nastavlja se postepeno hapšenje ovih mesta kao i čitavog kotara.

Dana 17.IX.o.mj.t.g. provedeno je generalno čišćenje i istjerivanje svih uljeza-izbjeglica Španovčana, Dragovčana, Bosanaca, Hercegovaca i ostalog ološa iz okolnih sela kako iz Pakraca tako i Lipika. Izbjeglice Španovice i Dragovića su istjerani u Kapetanovo Polje na napuštenu Švapsku zemlju, a Bosanci i Hercegovci na neoslobodjeni teritorij u pravcu Okučana i drugih uporišta. Što se nije rečenog dana uklonilo i izgnalo to se narednih dana sve do sada čistilo. Ljudi od tih osim starih i djece su većinom pohapšeni i otjerani na prisilni rad.

[10] O borbama za Pakrac i Lipik 13./14. rujna 1944., usp. Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941-1945, Druga knjiga (od Drugog zasedanja AVNOJ-a do konačne pobede), Beograd, 1958., str. 460.-461.; Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom V, knj. 33, Beograd, 1964., str. 192.-200., 302.-307.; I. Mišković, Pregled narodnooslobodilačkog rata u Slavoniji, Slavonski Brod, 1968., str. 160.

Kasnije poslije prvog hapšenja izdano je u oglasu preko bubnja slobodno kretanje gradjana preko dana od 6 sati ujutro do 8 sati na veče. Istovremeno se pristupilo izdavanju dozvola boravka svim gradjanima domaćima kao i strancima koji su dulje vrijeme u mjestima. Strancima se taj rok boravka ograničio sa 20 do 30 dana, dok se domaćima izdavalo do opoziva. Ove su dozvole izradjene prema dobivenim formularima od naših nadležnih rukovodioca u knjižari Filipovića, no kasnijim saopštenjem nadležnih iste nisu odgovarajuće što će se uskoro zamjeniti sa običnim propusnicama koje će odgovarati za boravak i kretanje gradjanstva. Inače nema naročitih razlika u tim obrazcima. Strancima kojima je dozvola izdana do odredjenog roka, produljivat će se prema izgledu i nahodjenju. Izvršio se popis svih državnih činovnika i službenika te uvedeni kratki podaci o njihovom stavu prema NOB-i i ustaštvu. Izdano je u oglasu točenje alkoholnog pića po gostionama do odredjenih sati, oglas kojim se odobrilo i preporučilo otvaranje svih trgovačkih radnja kao i obrtničkih na koje se to odnosilo. Odobreno je oglasom kretanje gradjana do 23 sata.

Dana 23.IX.1944. streljan je ustaški tabornik iz Sirača Krco Valenta koji je poznat svojim terorom i pljačkom po čitavoj okolici Sirača, a na temelju konkretnih dokaza i svjedočanstva.

Dna 24.o.mj. počelo se sa popunjavanjem kartoteka svih gradjana koji će rad trajati vjerojatno tri a možda i više dana dok se svi ne upišu.

Od prvoga dana pa na ovamo izdalo se ogroman broj propusnica kojekakovim raznim licima.

Školovanje našeg kadra, postavljanje i učvršćivanje naše obaveštajne mreže bili su takodjer medju najvažnijim zadacima našega rada.

Vodjenju kancelarijskog rada i pravilne administracije na osnovu do sada stečenog iskustva dolaskom ovamo posvećuje se puna pažnja.

Danas 25.IX.44. cenzurisanjem filmova u kinu izbačen je jedan film fašističke propagande.

Još u početku zaplenjena je sva poverljiva arhiva po ovdašnjim svim uredima tako i Lipiku.

Zaplijenjene su sve fotografske slika fotografskih radnji sav neprijateljski propagandni materijal-štampa.

25.IX.1944.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za poverenstvo
Branko …[11] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/35, kut. 17

[11] Prezime nečitko.

5.

1944., listopad 1.
Pakrac

Povjerenstvo OZN-e Pakrac, u izvješću za rujan 1944. OZN-i II. za Slavoniju, opisuje stanje u kotaru, te posebice odnos stanovništva prema Narodno-oslobodilačkom pokretu, rad OZN-e i obračun s neprijateljem[12]

OTSJEK ZA ZAŠTITU NARODA
Slavonije
POVJERENSTVO PAKRAC.
Str. pov. Br.*1/44* dana *1-X/1944* g.

Predmet: Mjesečni izvještaj za mjesec septembar dostavlja.

OTSJEKU ZA ZAŠTITU NARODA SLAVONIJE.
odjel II.

Dostavlja se mjesečni izvještaj za mjesec septembar 1944. u sledećem:

I. Pregled političke situacije po općinama.
1/ Općina. trgovište Pakrac.

Obzirom na vanjsku političku i vojničku situaciju te uspjehe NOV primjetila se aktivnija saradnja i prilagodjavanje većeg dijela gradjanstva NOP kao i bjegstvo iz uporišta u naše redove tokom od početka mjeseca. Jaka neprijateljska vojnička blokada koja nije dopuštala ulaza i izlaza unutrašnjeg i vanjskog stanovništva bez krute kontrole a često i premetačine, zatim jaka mreža špijuna i doušnika nešto domaćih a većinom Španovčana i ostalih uljeza, znatno je kočila prodiranju naših organizacija medju gradjanstvom da bi ih upoznali u NOP i pridobili veći dio mase na aktivnu saradnju. Pored toga u mjestu je bila jaka ustaška organizacija u kojoj su bili okupljeni nagori i najveći banditi duhovni organizatori koji su djelimično pohapšeni i to: Pezić, Maglaić, Golub, Kolb Milan, Grčić umro u zatvoru, Šurkalović, agent Pero Štefančić, agent Svjetlačić, Gašparović Dragutin i drugi, dok je Abramović, Stazić, Šarac, i drugi pobjegli sa ostalom bandom. Organizacija ustaške mladeži koja okupila veći dio omladine, no ta omladina pretežno bila je na strani NOB, ali je bilo dobrano iste koji su bili vjerni svojim zadacima. Tu [su] se istakli, Kovačić Ljerka i Krešimir Šurkalo uhapšeni, dok su Ivo Šomodji, Korenić

[12] Usp. dok. br. 4.

Franjo i Vjekoslav, Golub Milan i neki drugi pobjegli. Nije potrebno navadjati koliko su ove organizacije kočile razvoju i prodiranju NOP u Pakrac.

/…/

2. Općina kupalište Lipik.

Sve do oslobodjenja ovog mjesta neprijatelj je držao u njem jake [snage] koje su sačinjavale dobrim djelom ustaše, gestapovci i Nijemci a drugim domobrani. Pored utvrdjenja i žice oni budno pratili svaki pokret mještana, svakog ulazećeg i izlazećeg lica. Njihova špijunska mreža bila je takodjer jaka i dobro organizovana koju su sačinjavali domaći izrodi i kao takova je podupirala djelatnosti njihovih, naoružani bandi po okolnim selima. Prodiranje i rad naših organizacija u tom mjestu bilo je vrlo skučeno i mizerno, pošto su domaći banditi i agenti Hojka, Ljevaković, Šimunović i Kljajić čije su familije rodbinski povezane s ostalima i tako držali u šahu gotovo sve žitelje, sem nekoliko njih koje se može lako nabrojiti bili su simpatizeri, i nešto, ali vrlo slabo saradjivali.

Postojala je jaka ustaška organizacija u koju je bila uvrštena i omladina koja je protkala i nastrojila svojom propagandom sve stanovništvo. Prvaci su prikazivali narodu Partizane [kao] najveće krvnike i bandite koji kolju i ubijaju do čega dodju, našto su mnogi nasjedali.

Tamo se zbio najgori ološ kojekakovih izbjeglica okolnih sela, Španovčana i Hercegovaca koji su još više špijunirali i podupirali neprijateljsku propagandu i odavali vrlo ružnu sliku skupa sa ostalim.

Kada su naše snage upale i oslobodile kupalište mnogi su očekivali u strahu kako će dočekati partizane i šta će se sa njima sada, desiti, koje su oni toliko mrzili. Nakon oslobodjenja koje nije skupo koštalo naših boraca požurili su seljaci iz okolnih sela koji su u toku vremena do temelja opljačkani i upropašteni, da si nešto prigrabe. Ovo je dosta i preteralo granicu, tako da se to razvlaćilo na sve strane, što je prikazivalo opet pljačku koja je još poduprla strah mještana.

Na licu mjesta nije bilo većih naši snaga, sem straže Komande mjesta i drugova OZN-a Brigade, da bi se mogla potpuno i brzo sprečiti pljačka i uspostaviti red. Trebalo je za to dva do tri dana, ali prvog dana je bilo najočajnije.

Nakon hapšenja domaće bande i narodnih izdajica, uspostavljanjem reda, istjerivanjem svega ološa i uljeza, proglasa slobodnog kretanja, formiranja NOO-a, uredjivanjem ulica i čišćenja bunkera, te održanog mitinga, zatim držanjem naše vojske prema gradjanstvu, sve je to dalo povoda da se odnosi stanovništva prema NOV uporedo tim poboljšavaju i bivaju sve povoljniji. Ipak još se to stanovništvo drži dosta rezervisano i primjetiti je, da mu se teško prilagodi i postati pravi naši prijatelji sve radi čvrstog ustaškog nastrojenja. Napominje se, da je uspjelo se umaći najtežim banditima i to: Pajo Sita, Ljevaković dvojica, Cinker i još neki drugi, dok je Hojka izvjestitelj i neki drugi pohapšeni. Ovo je domaća banda.

Oslobodjenjem Pakraca i Lipika preokrenula se politička situacija u svim selima općine Lipik koja pripadaju i to Prekopakra, Filipovac i Dobrovac. Narod je potpuno ubjedjen u našu pobjedu, dok je to za vrijeme okupacije bilo mnogo drugačije.

/…/

3. Općina Buč.

Obzirom na vrlo povoljnu političku i vojničku kako vanjsku tako i unutarnju situaciju narod ove općine mnogo se je oduševio željno čekajući dana potpune slobode. Ovaj je narod tokom današnje borbe mnogo pretrpio i mnogo dao i pomogao NOB. Malo ih je koji ne vjeruju u našu pobjedu i koji sabotiraju u pomaganju. To su većinom egoisti, koji još uvijek vjeruju u dolazak kralja Petra. Čuje se tu i tamo ovakovih govorkanja i komentarisanje, no to se ubraja medju sitnice. Medju njima ne postoji organizacija uz koju bi se vezali.

Vijest o padu Požege[13] razveselio je sav a pogotovo ovaj narod, a od Pakraca, Daruvara i Lipika ni govora nije. Vjeruje masa ta koja već više od tri godine nije vidjela ovih mjesta i na svemu oskudjeva, da će još sada mnogo olakšati i materijalnu pomoć dobiti.

/…/

Primjećuje se kod naroda negodovanje na NOV, pošto se nije odobrilo ulaz i slobodno kretanje u Pakrac nakon oslobodjenja. Isti nema dovoljno razumjevanje, da bi svojim vlastitim podmirivanjem i pljačkom navukao ljagu na naše držanje. Oni su da sebe podmire za njihovo opljačkano računajući, da je to sve banda koja živi u Pakracu a koju oni iznad svega mrze.

/…/

4. Općina Dragović.

Na ovoj općini stav naroda prema NOB je isti kao i na Bučkoj. Isti potpomažu vojnički i materijalno od prvog dana ustanka. Iznimku čini selo Barica čiji su stanovnici hrvati koji su bili vezani dugo vremena s bandom, no u zadnje vrijeme i kod [njih] se stanje popravilo. Imade tu i tamo ljudi koji često kleveću i podcijenjuju naše rukovodstvo, ističući bivši Jugoslavenski režim i kralja. Medju tima se ističu Jovanovići u Derezi, Blagoja Milaković iz Kraguja i još neki drugi nesvjesni, no to nije organizacijom povezano.

Imade tu i pristalice mačekove[14] klike u Grahovljanima i to stari Žitković i Bedran. Ovaj je Bedran više ustaški nastrojen. Obojica su bili vezani sa agentom Drkulcem kao i ostalom bandom. Oni su pohapšeni.

Bogomoljaca imade takodjer na ovoj općini koji su vjerni svojoj vjerskoj ideologiji. Baš u zadnje vrijeme njihov pop Jovanović Tanasija pojačao je svoju propagandu i obilazak po selima njihovim vjernicima sa kojima održava sastanke.

/…/

[13] O borbama za Požegu od 5./6. do 12. rujna 1944., usp. Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941-1945, Druga knjiga (od Drugog zasedanja AVNOJ-a do konačne pobede), Beograd, 1958., str. 459.-460.; Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom V, knj. 33, Beograd, 1964., str. 46.-48., 232.-234.; I. Mišković, Pregled narodnooslobodilačkog rata u Slavoniji, Slavonski Brod, 1968., str. 159.; B. Bosiočić, Dejstva operativnih jedinica NOVJ u Požeškoj kotlini (oktobar 1942 – maj 1945), u: Požeška kotlina u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1941-1945, Slavonski Brod, 1984., str. 293.-294.; M. Colić, Pregled operacija na jugoslovenskom ratištu 1941-1945, Beograd, 1988., str. 362.

[14] Odnosi se na pristaše politike HSS-a i dr. Vlatka Mačeka.

5. Općina Čaglić.

Sela ove općine nalaze se u neposrednoj blizini Lipika koja su od naleta bande mnogo postradala. Narod je mnogo oduševljen kao i ostali oslobodjenjem Pakraca i Lipika koji to čeka već toliko vremena. I tu imade tipova koji još uvijek neveruju u NOV i pokraj svih nastojanja naših nadležni nije se uspjelo organizovati taj narod. To su sela Hrvatski Bukovčani i Donji Čaglić. Pored tih imade ljudi veliko-srba koji propagiraju u korist kralja i starog režima. Takav je Cvjetičan Ljuboja iz Kričaka Peci-Popović iz Subocke, Božo Harambašić iz Korita ali su svi ti naopasni[ji] na koje se vodi stroga kontrola. Pored njih imade ih još koji su suglasni sa pomenutima no nije to organizovano i nema ozbiljne djelatnosti njihove.

Mačekova struja mogla bi se lako osloniti na bukovčane i Donji Čaglić pa i na Bijelu Stijenu u kojima selima imade ljudi skloni toj kliki. Sada poslije oslobodjenja Uporišta postoji mogućnost pravilne kontrole njihovog rada i kretanja.

/…/

Oslobodjenjem Pakraca i Lipika sve je to neobično oduševljeno, pošto je narod mnogo pretrpio od naleta i terora. Uvjeriše se i oni u snagu i moć NOV koji to nisu nikada vjerovali. Naše organizacije kud i kamo lakše rade svoje zadatke u vezi s narodom koji radosnije dati i činiti sve što se od njega traži.

Kada su naše snage zauzele Lipik i Pakrac narod je listom pohrlio u ta mjesta u namjeri da nešto prikupi i do nečega da dodje pošto je opljačkan i iscrpljen u toku borbe. Zahvaljujući malom broju naših drugova u Komandi mjesta i kasnije dolazeći drugova OZN-a Brigade mnogi su imali priliku pograbiti svega što su mogli ponijeti u više mahova. Bila je to ružna slika za gradjanstvo Lipika. Netko je tom prilikom nešto našao svoje, što je banda ranije opljačkala.

/…/

7. Općina Badljevina.

Narod ove općine koji se mnogo kolebao prilazeći našem pokretu dok je u Badljevini postojala banda, nakon likvidacije tog uporišta[15], počeo se povlačiti i postepeno prilaziti k saradnji. Temeljem toga postojali su uslovi za obnavljanje naših organizacija po svim selima ove općine, što je i uspjelo. Počelo se raditi u svakom pogledu kao na oslobodjenom teritoriju, pošto je bandi upad bio potpuno sprečen. Prema ranijem, tamošnjem stanju kada se banda i Šarčev trup svakodnevno zalijetao i terorisao posle nastale promjene sve se uporedo razvijalo u korist NOB. Obnovljene organizacije počele su pravilnim radom, koje su dobivale i dobivaju pravovremeno svaku podršku od Partije. Ljudi koji su se nalazili u domobranima i bježali ispred Partizana počeli su dolaziti kućama i slobodno se kretati po selu.

/…/

Rad neprijateljski organizacije ili lica Mačekovih agenata nemože se osjetiti. Pogotovo kada je oslobodjen Pakrac i ostala mjesta. Svi su potpuno prestali svojim

[15] O borbama za Badljevinu 2. kolovoza 1944., usp. Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941-1945, Druga knjiga (od Drugog zasedanja AVNOJ-a do konačne pobede), Beograd, 1958., str. 458.; I. Mišković, Pregled narodnooslobodilačkog rata u Slavoniji, Slavonski Brod, 1968., str. 155.

radom i propagandom. Medjutim svi mačekovi agenti koji su bili povezani pohapšeni su. Ne može se primjetiti lica koje bi isticalo neprijateljsku propagandu. Ako tko što misli, ali šuti. Narod je sada potpuno ubedjen u pobjedu NOV. Jedina je loša strana, što istom nije po volji radi Španovčana koji se nalaze u Kapetnovom Polju i prave velike smetnje i opet pljačku tamošnjem stanovništvu. Prijeka je potreba, da se njihovo pitanje riješi. Mišljenja smo, da ih se opet protjera na potpuno neoslobodjeni teritorij glavnu cestu ili Poljanu što bi bio najkraći potez. Ovako se i banda može poslužiti za obavještajne svrhe, pošto se ta ološ ili bolje reći banda koja nije vrijedna da živi još uvijek svakuda kreće i prošverca se. U Poljanu odlaze kad im se smisli. Inače se taj skot otvoreno izražava protiv Partizana i na sve moguće načine prijete.

/…/

II. PREGLED POLITIČKE SITUACIJI KOTARA PAKRAC.

Poslije likvidacije uporišta Badljevine pa na ovamo nastala je prekretnica na zapadnom dijelu sektora od Pakraca. Tokom ovog mjeseca obnovljene su sve, naše organizacije na općini Badljevini, dok se stanje i na Kukunjevačkoj znatno poboljšalo jer se i iz tog uporišta banda povukla. Banda se zbila u svoju žicu iz koje nije micala sve do oslobodjenja Pakraca i Lipika. Već poslije pronešene vijesti o padu Požege banda se znatno demoralisala, tako da je odma nastalo slobodno kretanje naših ljudi i radnika do neznatne blizine neprijateljske žice. Kada je oslobodjen Pakrac i naše trupe ušle unutra mnogi tome nisu vjerovali, a kada je narod saznao neobično se tome obradovao. Nastala je vrlo povoljna politička situacija za NOB. Narod je tek sada uvjeren u sigurnu pobjedu naše vojske.

Oslobodjenjem ovih mjesta ostalo je uporište Poljana koju još drži banda. Iz ovog uporišta neprijatelj se zalijeće i teroriše po narodu koji željno očekuje oslobodjenja i tog uporišta.

Nakon ulaza naše vojske u oslobodjenja mjesta, provedenog reda, hapšenja najistaknutije bande, držanje NOV prema gradjanstvu, uredjenju i čišćenja bunkera sa ulica i t.d. gradjanstvo je sasvim povoljniji dojam o Partizanima no u početku. Kasnije se to postepeno poboljšava. Gradjanstvo se gotovo divi našem spretnom preuzimanju vlasti pogotovo organizaciji. Pljačka okolnog naroda naletjelog kao i neki drugova boraca malo okrnjilo naše držanje, ali mnogi nailaze na razumjevanje, da su to sve ustaše i ostala banda zaslužili kod naroda i boraca koji se ne mobu tako lako održati, a da se nebi ovako desilo kao što jest.

U Pakracu kao i Lipiku je organizovan NOO u koji su ušli naši najbolji saradnici i simpatizeri. Njihov rad je u početku bio malo teži radi snalaženja, dok kasnije imadu samoinicijativu gotovo svi članovi. Vrlo su zainteresovani u dužnosti. NOO u Lipiku ipak zaostaje iza pakračkog, pošto je lošiji kvalitet gradjanstva. Jednima i drugima potrebna podrška naših organizacija i partije.

Ustrojena je organizacija AFŽ-a koja je otpočela svojim radom, prikupljanjem odjeće i drugih razni potrebšina po mjestu.

Osnovana je JNOF koja je sastavljena od drugova iz NOO, no imade i drugih gradjana. Ovaj će odbor vjerojatno udovoljiti svojoj svrsi, pošto je to ipak gradska intelegencija koja ima u tom razumjevanja. Očekuju se rezultati povoljni.

Omladina je takodjer organizovana u USAOH koji imade već oko 260 članova. Oni uče naše borbene pjesme o drugu Titi[16] i rado pišu parole. Pogotovo se odazvala radnička omladina nastanjena u Pakracu na Pilani i Krndiji. U Lipiku ista takodjer dobro se razvija i prilazi.

U ostalim selima čitavog kotara rad naših organizacija NOO, AFŽ-a i USAOH-a te NOF je u većini zadovoljavajući. Radeći ove organizacije pod svakojakim uslovima koji od naroda mnogo traže ne može se naročito nešto prigovoriti. NOF ne zadovoljava svojim radom, pošto drugovi iz odbora nemaju razumjevanja o tome i to dužnosti. Imade i NOO kojima je potrebna smjena, no i to ne može kod naroda tako glatko ići, već postepeno. Organizaciji AFŽ-a je obuhvatila veliki dio žena koje pomažu našu borbu od prvih dana, no slabo se pridržavaju uslova organizacije i sastanaka.

U poslednje vrijeme a naročiti poslije oslobodjenja uporišta klonuo je svaki rad i djelovanje neprijateljskih organizacija. Mačekovi agenti izgubili su kod većine svojih pristalica podršku i uticaj koju su ranije imali. Sa Badljevine su gotovo svi pohapšeni, dok je ostao na djelovanju Poljanski Strganac koji se drži uporišta. Mačekovca iz[17] je banda uhapsila i na mrtvo ime isprebijala, što je mnogo poboljšalo stav njihovih pristalica u našu korist.

Organizacija Kulturbunda, Madjarske i Slovačke [organizacije] prestale su svojim radom, osim nije tako poznato njihovo stanje u Poljani. Svetopismaši su se nešto aktivizirali svojim radom osobito na općini Dragoviću. Njihov pop Tanasija Jovanović iz Grahovljana rado ide po selima u svrhu propagande svojim vjernima. Ovi novovjerci nisu simpatizeri našega pokreta.

Radu kotarskog NOO nema se što prigovoriti. Drugovi su većinom požrtvovni u radu u koliko se mogu snalaziti. Baš polovicom mjeseca smjenjivali su nekim drugovima otsjeke rada prema njihovoj sposobnosti. Imade medju njima drugova slabe spretnosti u radu, no radi izvjesnih potreba uzeti su u obzir.

Kotarski odbor JNOF je u počeku svoga rada. Većina tih drugova zauzimaju se za dužnost i pokazuju se zauzetni u radu. Rado zakazuju sastanke i polaze na teren.

Organizacije koje su zatečene u Pakracu i Lipiku a koje nisu Fašistički protkane ostaju i djelovat ali u okviru našega nadzora i nadzora Partije.

Prosvjetne su prilike vrlo povoljne. Postoje uslovi za kulturno podizanje naroda u opće čitavog kotara. U Pakracu imade Učiteljska i Gradjanska škola pored osnovne čiji su nastavnici upućeni na potrebni kurs. Inače u gotovo svim selima bučkog kraja i Trokuta imadu učitelji i škole. Djeca rado polaze na obuku. Naš propagandni materijal narod rado čita.

Ekonomske [prilike] djelimično su povoljne, dok na općinama Buč, Dragović, Čaglić i Kukunjevac su dosta slabe i tu je narodu potrebna pomoć u svemu. Izgradnja kuća u popaljenim selima je na prvom mjestu da se iste podižu, što se u izvjesnom i čini. No potrebno je još mnogo radnika i materijala utrošiti dok se narodu zadovolji u svim selima. U Pakracu i Lipiku prehranbena komisija imade široko polje rada oko snabdevanja činovništva, službenika, radnika i ostale sirotinje. Postoje uslovi i

[16] Josip Broz Tito.
[17] Nejasno u izvorniku; očitno nedostaje riječ.

mogućnosti da nitko ne bude gladan, pošto je godina lijepo ponijela samo tu trebaju biti u tim komisijama osoblje snalažljivo. U Pakračkoj ravnici usjevi su takodjer povoljni.

Trgovine koje imadu slobodnu prodaju u Pakracu i Lipiku privremeno će moći podmiriti potrebe stanovništva kotara. Jedan dobar dio radništva će se uposliti na piljani a vjerojatno će se i činovničko-službeničko pitanje riješiti. Ciglana koja postoji nemože se računati na njeni rad pošto ide zima.

Zdravstveno je stanje normalno. Nema naročitih zarazni bolesti. Ono veneričara što imade to se liječi kojekuda po bolnicama. U Pakracu imade velika bolnica, no potrebno joj je pomoć u ljekovima, pošto su je drugovi brigada evakuisali. Apoteka imade u Pakracu i Lipiku.

Većih zborova nije bilo tokom mjeseca. Održavale su se razne konferencije po općinama.

III. Rad i djelatnost povjerenstva OZN-a.

a/ Paučina.

Tokom mjeseca do oslobodjenja Pakraca i Lipika naša poverenička mreža prateći rad i kretanje sumljivih elemenata na čitavom kotaru nije polučila naročitog uspjeha. Primjećeno je kretanje i propagiranje svetopismaškog popa Tanasije Jovanovića iz Grahovljana. Na njega se pazi. Takodjer mu pomažu u tom neke novovjerke iz pomenutog sela. Poneki velikosrbin znao je proturiti po koju u korist kralja i starog režima, no to je takovih običaj. Pred izgon bande svi se kompromitovani elementi nešto pritajili te se nije moglo nešto krupnije zapaziti kod njih.

Nakon oslobodjenja Pakraca i Lipika već prvog dana izdan je proglas o zabrani kretanja gradjanstva danju i noću preko bubnja i otštampanih letaka, o predaji oružja i vojne spreme. Zatim se pristupilo hapšenju najistaknutijih tipova. U hapšenju istih u Pakracu su postignuti lijepi rezultati. Manji broj domaće bande uspio se izvući, dok u Lipiku nije bilo naročitog uspjeha, pošto su izbjegli baš oni najteži banditi, sem izvjestitelja Hojke Josipa, Pere Štefančića i nekih drugih razne bande. U Pakracu je uhapšeno od početka do sada oko 196 lica što domaćih Španovčana i ostalih uljeza od kojih je oko 115 upućeno u logor Mihače, oko 61 na prisilni rad u Novogradiško područje. Na prisilni rad su upućeni većinom Španovčani i Dragovića[ni] čiji nam podaci nisu još poznati dok ih ne provjerimo. Ostale smo uputili u Komandu mjesta kao domobrane na raspored. Vrlo mali broj tih hapšenika nakon preslušanja pušten je kući, uz daljnju pasku naše povjereničke mreže.

U Lipiku je pohapšeno oko 25 ljudi do 30 od kojih se 24 nalaze u logoru u Mihačima. Ostalo, nešto nakon preslušanja pušteni kući a nekoji upućeni na prisilni rad u novogradiško područje. Nastavlja se postepeno hapšenje obih mjesta kao čitavog kotara.

Dana 17.o.mj.t.g. prevedeno je generalno čišćenje i isterivanje svih uljeza-izbjeglica Španovčana, Dragovčana, Bosanaca, Hercegovaca i ostalog ološa iz okolnih sela kako iz Pakraca tako i iz Lipika. Izbjeglice Španovica i Dragović su istjerani u Kapetanovo Polje na napuštenu švapsku zemlju, a Bosanci i Hercegovci na neoslobodjeni teritorij u pravcu Okučana i drugih uporišta. Što se nije rečenog dana uklonilo i izgnalo to se

narednih dana sve do sada čistilo. Ljudi od tih osim starih i djece su većinom pohapšeni i otjerani na prisilni rad.

Kasnije poslije prvog hapšenja izdan je oglas preko bubnja slobodno kretanje gradjana preko dana od 6 sati ujutro do 8 na veče. Istovremeno se pristupilo davanju dozvola svim gradjanima domaćim kao i strancima koji su dulje vrieme u mjestima. Strancima se taj rok boravka ograničio sa 20 do 30 dana, dok se domaćima izdavalo do opoziva. Ove su dozvole izradjene prema dobivenim formularima od naših nadležnih rukovodioca u knjižari Filipovića, no kasnijim saopštenjem nadležnih iste nisu odgovarajuće, što će uskoro zamjeniti običnim propusnicama koje će odgovarati za boravak i kretanje gradjanstva. Inače nema naročitih razlika u tim obrascima. Strancima kojima je dozvola izdana do odredjenog roka produljivat će se prema izgledu i nahodjenju. Izvršio se popis svih državnih činovnika i službenika te uvedeni kratki podaci o njihovom stavu prema NOB i ustaštvu. Izdano je u oglasu točenje slobodno alkoholnih pića po gostionama do odredjenih sati. Oglas kojim se odobrilo i preporučilo otvaranje svih trgovačkih radnja kao i obrtničkih na koje se to odnosi. Odobreno je oglasom kretanje gradjana do 23 sata.

Dana 24.o.mj. počelo se sa popunjavanjem kartoteka svih gradjana koji je rad trajao oko 4 dana.

Od prvog dana pa na ovamo izdalo se oko 600 propusnica kojekakovih raznim licima.

Dana 25.o.mj. cenzurisanjem filmova u kinu izbačen je jedan film Fašističke propagande.

Još u početku zaplenjena je sva poverljiva arhiva po ovdašnjim svim uredima tako i u Lipiku.

Zaplenjene su sve slike fotografskih radnji i sav neprijateljski propagandni materijal-štampa.

Hapšenjem izvjestitelja Hojke Josipa iz Lipika kao Pere Štefančića šefa obavještajne službe neprijatelja u Lipiku došlo se je preslušanjem do nekih podataka još u ovom poverenstvu no nije dobiveno onoliko kako se to očekivalo.

b/ Raskrsnica.

Rad neprijateljskih organizacija najviše se primjetio u radu Mačekovih agenata. Njihov je rad bio najbolje organizovan na općini Badljevini, gdje im je bio glavni vodja Franjo Drkulac poznati Mačekovac predsjednik opć.[inske] org.[anizacije] Badljevina. Isti je sada uhapšen kao i svi ostali njegovi trabanti koji su sa njime bili uvijek povezani održavali sastanke. Pohapšeno je njih oko četiri pet s te općine, predstoje i druga hapšenja u vezi s tim. U Poljani se nalazi Strganac Mijo koji je glavni adut i mačekov trabant za kotar Pakrac koji prenaša sve direktive u vezi njihovih planova. Pošto je Poljana uporište to ne postoji mogućnost istog uhapsiti. Imade takodjer oko njega okupljenih agenata koji podzemno rade no svi su se tokom ovog mjeseca a pogotovo pred kraj ovom situacijom skroz naskroz zatajili.

Četničkih organizacija nema na području kotara, jedino neki ljudi kao što je Jovanović Mile i njegova braća iz Dereze, te Blagoja Milaković iz Kraguja, Ljuboja Cvjetičan iz

Trokuta Kričaka i neki drugi koji nevjeruju u našu pobjedu. Oni su ubijedjeni u dolazak kralja u čiju korist i propagiraju. Na njih naša mreža budno pazi, pošto se saznaje o svakom njihovom govoru i kretanju.

Ustaške organizacije koje su djelovale do ulaza u Pakrac i Lipik naših jedinica potpuno se rasule. Na ostatke njihovih članova naša mreža budno prati. Ovo se više tiče ustaške mladeži.

/…/

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

M.P.[18] Načelnik:
uz. Branko …[19] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/35, kut. 17

6.

1944., rujan 1. - listopad 2.

Sudski odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju dostavlja na "znanje i postupak" Sudskom odjelu Okružnog NOO-a Virovitica poziv Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača svim NOO-ima da neodložno počnu s radom na utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača, a koji napominje da za "zločine treba da odgovara samo onaj, koji je taj zločin počinio ili pomogao", te da "nevine sud narodni neće i ne može kažnjavati", jer "naša narodna vlast je pravedna"

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE
NARODNOG OSLOBOĐENJA HRVATSKE

ZEMALJSKA KOMISIJA ZA UTVRĐIVANJE
ZLOČINA OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA
Broj: 11./44. od 1. IX. 1944.

[18] Okrugli pečat: Otsjek za zaštitu naroda Slavonije Povjerenstvo Pakrac (u sredini zvijezda petokraka).

[19] Prezime nečitko.

SVIMA OBLASNIM I OKRUŽNIM NARODNO OSLOBODILAČKIM ODBORIMA

Zemaljska komisija za utvrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača uputila je pod brojem 9/44 od 31.VIII.o.g. Uputstva za utvrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača svima NOO-ima s pozivom, da se odmah otpočne s radom na tome.

Tim povodom pozivaju se svi Narodno-oslobodilački odbori, da neodložno počnu s radom na utvrdjivanju zločina okupatora i njihovih pomagača. Svi Narodno-oslobodilački odbori moraju odmah o tom radu obavjestiti narod i na masovnim sastancima objasniti mu zašto je ovaj rad otpočet i kakva je dužnost naših gradjana pri tome. Treba nastojati, da se u tom radu aktiviziraju najširi narodni slojevi, da rad naših organa bude što intenzivniji, što bolji, što savjesniji.

Potrebno je objasniti da je dužnost i pravo gradjana podnositi prijave općinskim komisijama, staviti im na raspoloženje sve podatke i dokaze, kojima će se ustanoviti zločin i zločinca privesti pravednoj, zasluženoj kazni. Pri tome treba napomenuti, da se nepotpisane ili bezimene prijave neće uzimati u postupak.

Oblasni NOO-i ne osnivaju komisije za rad na utvrdjivanju zločina okupatora i njihovih pomagača, ali uza sve to oni mogu pomoću svojih organa poraditi sa svoje strane u svemu, kako bi se rad komisija na njihovom području što brže i pravilnije razvio. Radi toga oni mogu upućivati svoje delegate okružnim komisijama i uputiti ih prema potrebi na pravilan i jednoobrazan rad. Sve eventualnosti treba odmah prijaviti ovoj Zemaljskoj komisiji.

Suzbijte svaku mogućnost protunarodnog podmetanja, da će se čitava sela ili čitave obitelji uzimati na odgovornost. Za počinjene zločine treba da odgovara samo onaj, koji je taj zločin počinio ili pomogao.

Nevine sud narodni neće i ne može kažnjavati. Objasnite narodu, da će odgovarati samo krivci! Naša narodna vlast je pravedna. Ona neide stopama Njemaca, ustaša i četnika! Ni djeca najkrvavijeg koljača, ne mogu odgovarati za zlodjela svog oca! Za to će odgovarati samo on!

Važno je, da se o radu ovih komisija sazna na okupiranom području.

Neprijatelj treba i ovom prilikom da bude obavješten da će odgovarati za svako zlo, koje narodu učini. To treba da bude opomena i za sva namjeravana zločinstva protiv slobodoljubivog naroda Hrvatske.

Treba učiniti sve da se i na okupiranom području Hrvatske otpočne s radom na prikupljanju podataka, o zločinima okupatora i njihovih pomagača.

U tu svrhu stavite se u vezu s našim ilegalnim NOO-ima i odborima na okupiranom području, dajte im potrebna uputstva i organizirajte tamo ovaj rad.

Okružni NOO-i moraju odmah osnovati okružne komisije, koje treba smjesta da otpočnu s radom. U tom pogledu mogu Oblasni NOO-i nastojati, da se kod Okružnih NOO-a ovaj rad što bolje razvije.

Okružni NOO-i neka sa svoje strane uznastoje, da se posvuda kod općinskih NOO-a osnuju odmah općinske komisije i da se na područjima njihovih općinskih NOO-a na svim stranama organizuje opširan i svestran rad na utvrdjivanju zločina okupatora i njihovih pomagača.

U koliko u kojem kraju još nisu svuda osnovani općinski NOO-i dužan je kotarski NOO da sastavi potrebne komisije. One će u pojedinim krajevima zajedno sa seoskim odborima ili našim antifašističkim organizacijama odmah otpočet ovim radom.

Dostavljajte sve letke, parole itd o ovom radu!

Zemaljska komisija treba da bude obavještena o čitavom ovom radu; koji mora biti koliko brz i savjestan, toliko i jednoobrazan kod svih područnih komisija.

Priloženi letak umnožite i razašaljite svima NOO-ima na vašem području. Potvrdite prijem ovog spisa i izvjestite što je sve učinjeno po ovome.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P. Dr. Ante Mandić v.r.

Prilog
Oblasni NOO za Slavoniju
Sudski odjel
Broj. 149/44.
Dana: 2.X.1944 god.

Okružnom NOO-u, Sudski odjel
Virovitica

Na znanje i postupak.

Podnesite u što kraćem roku izvještaj što je sve učinjeno po ovome predmetu.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Predsjednik: M.P.[20] Pročelnik:
Tadijanović [v.r.] …[21] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, OK Virovitica, kut. 699

[20] Okrugli pečat: Oblasni narodno oslobodilački odbor za Slavoniju (u sredini zvijezda petokraka).
[21] Potpis nečitak.

7.

1944., listopad 10.

Oblasni komitet KP Slavonije izvješćuje CK KP Hrvatske o stanju u jedinicama NOV i PO Hrvatske i organima "narodnih" vlasti na području Slavonije, te ističe problem pljačke od strane partizana, kao i neznanja i pogreške organa "narodnih" vlasti, i s druge strane djelatnost "velikosrpstva" u nekim mjestima i katoličkog svećenstva

---

Za C.K. Kadrovi preslabi za probleme, naročito privredne. J.N.O.F. još nije proradio u većem broju organizacija. Niži kadrovi ne znaju zadatke J.N.O.F. Osječki okrug stoji najslabije. N.O.O.-i nemaju uvida referente po odjelima. U nekim mjestima velikosrpske tendencije. U operativnim jedinicama još ima pljačke. U oslobodjenim gradovima u osnovnom je pravilno postavljena naša ruka na privredu i organizacije djeluju, ali kadrovi čine greške. Popovi smetaju. Pošaljite specijalistu za finansije i jednog sindikalca. Polet se uglavnom razvija pravilno.

10/10-44 grupa 137 Obl.[asni] Kom.[itet] -Slavonija

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Depeše, 1944.

8.

**[*1944., listopad 17.*
Vršac]

Naredba vrhovnog zapovjednika NOV i PO Jugoslavije Josipa Broza Tita o uspostavi Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju

---

NAREDBA VRHOVNOG KOMANDANTA NOV I POJ

USPOSTAVLJANJE VOJNE UPRAVE ZA BANAT, BAČKU I BARANJU

I

Oslobođenje Banata, Bačke i Baranje iziskuje što hitniju normalizaciju prilika u tim krajevima i stvaranje uslova za redovno funkcionisanje narodne demokratske državne vlasti. Naročite prilike u kojima su živjeli ovi krajevi za vrijeme okupacije, kao i zadatak

da se što brže i potpuno otklone sve nedaće nanesene našem narodu od strane okupatora i ovdje naseljenih tuđinskih elemenata, i potrebe mobilizacije svih privrednih snaga za što uspješnije vođenje narodnooslobodilačkog rata zahtijevaju da u početku sva vlast bude u rukama vojske.

Iz tih razloga stvara se na području Banata, Bačke i Baranje Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju.

Ova vojna uprava je privremenog karaktera i trajaće do oslobođenja naše zemlje, kada će vlast preći u ruke narodnooslobodilačkih odbora.

II

Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju obuhvata teritoriju Banata, Bačke i Baranje, koja je s južne strane ograničena rijekama Dravom i Dunavom, a sa sjeverne i istočne strane starom jugoslovensko-mađarskom i jugoslovensko-rumunskom granicom.

III

Na pomenutoj teritoriji sva izvršna i sudska vlast prelazi u ruke vojske i njenih u tu svrhu naimenovanih organa.

Za vrijeme trajanja vojne uprave organi narodne vlasti oličeni u narodnooslobodilačkim odborima pomagaće organe ove uprave u izvršavanju njihovog zadatka.

IV

Na čelu Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju stoji komandant, koji je za svoj rad odgovoran vrhovnom komandantu NOV i POJ.

Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju dijeli se na:

1) Vojnu oblast za Banat.
2) Vojnu oblast za Bačku i Baranju.

Vojne oblasti dijele se na komande područja, komande mjestâ i vojne stanice sela.

[17. oktobar 1944
Vršac]

Vrhovni komandant NOV i POJ
maršal Jugoslavije
Tito

Izvornik, stampata
Slobodna Vojvodina, Novi Sad, 28. oktobar 1944. – Josip Broz Tito, Sabrana djela, Tom dvadeset četvrti, 6. oktobar - 15. novembar 1944., Beograd, 1982., str. 96.-97.

9.

1944., listopad 18.

Štab VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije izvješćuje Glavni štab NOV i PO Jugoslavije o stanju u "novooslobođenim krajevima" Slavonije (Požega, Pleternica, Pakrac, Lipik, Daruvar, Slatina, Virovitica), te prikazuje između ostaloga i raspoloženje "naroda" (Hrvata, Srba i Nijemaca), rad vojnih, vojno-pozadinskih i civilnih vlasti pri preuzimanju vlasti u prvim danima, odnosno "kada se likvidira svaki otpor, i pohapse svi neprijateljski tipovi" i navodi da su osnovani "zarobljenički logori za zarobljenike u četiri područja, kao jedan logor Korpusne vojne oblasti"

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 1876
Dana: 18/X 1944 u sati

Dostavlja izvještaj o radu
Korpusne vojne oblasti za
mj. septembar 1944. god.

GLAVNOM ŠTABU NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

/…/

II. POLITIČKA SITUACIJA

/…/

Narod u novooslobođenim krajevima drži se različito. Hrvati na pr. nisu dovoljno uvjereni, zapravo vrlo malo, da se sada u ovim danima zapravo prvi puta u svojoj historiji rađa zaista sretna i slobodna domovina Hrvatska. Sve naše postupke i djelovanja gledaju sa izvjesnim nepovjerenjem. Srbi opet i tamo pokazuju izvjesne znake nekog nezadovoljstva (u većini oni se osjećaju sretnima jer se osjećaju sigurnima za život i imovinu). Po svemu izgleda da su mnogi Srbi očekivali mnogo više od onoga časa kad vide naše gradove slobodnim. Oni vide da je sloboda tu ali istovremeno se kod njih pojavljuje jaka želja za što bržim popravljanjem njihovog teškog ekonomskog stanja jer su goli i bosi, a mnogi bez krova.

Kod Švaba se ne primjećuju nikakovi znaci koji bi govorili da se opamećuju. Izuzev vrlo malih izuzetaka svi su fašistička gamad i disciplinirana i slijepa. Bez ikakovih dubljih razmišljanja prate svog firera pravo u grob.

Kao vrlo važan politički momenat navesti ćemo i to, da smo uspjeli spriječiti masovnu pljačku i razaranja naših gradova, i osim manjih slučajeva tu i tamo, ni u jednom gradu nije bilo krupnije pljačke i razaranja.

/…/

VI. ORGANIZACIONO STANJE I RAD KOMANDI MJESTA

/…/

Komande mjesta u gradovima teško su se snalazile. Grad sa svojim komplikovanijim društvenim životom traži od ljudi više elastičnosti i sposobnosti za snalaženje. Naši se drugovi teško privikavaju. Ipak je u nekim mjestima već prvi dan po oslobođenju komanda mjesta počela da djeluje, ali ni u jednom mjestu nije prošlo više od dva dana a da komanda mjesta nije počela da funkcioniše.

Drugovi u tim komandama teško se otresaju partizanskih navika i teško izlaze iz partizanskih okvira. Vrlo teško ih se navikava i vaspitava. U tom pravcu da reprezentuju našu vojnu vlast. Kancelarije im još nisu dovoljno uredne i vojnički nisu na dovoljnoj visini. Isto tako samo držanje mnogih drugova je prilično nespretno. Odnos prema građanima ispočetka je bio nevješt, ali to se znatno popravilo. /…/

/…/

VIII. RAD I ZADACI VOJNE POZADINE PRI ZAUZIMANJU GRADOVA

Pri zauzimanju gradova i uopće pri naglom širenju naše oslobođene teritorije pred našu pozadinu su se postavili mnogi zadaci. Jedan od osnovnih je taj da u najkraćem roku po zauzimanju, odnosno oslobođenju grada, uspostavi vojnu vlast u mjestu. To nam je uglavnom uspijevalo i to za prilično kratko vrijeme.

Kod oslobođenja gradova u mnogome smo izmijenili postupak i rad svih pozadinskih i vojnih organa. Tako smo zabranili za prva dva dana dok se ne uspostavi red svako izvlačenje bilo kakvog materijala osim ratnog i sanitetskog. Time smo izbjegli ono iz stare prakse, a to je kolone raznih referenata iz svih grana kojih imade u području, a koji u prva dva dana bi pravili najviše zbrke i nereda. Kada se učvrsti koliko toliko vojna i civilna vlast, kada se likvidira svaki otpor, i pohapse svi neprijateljski tipovi, onda se prema planu i našim potrebama izvlači samo onaj materijal koji nam neophodno treba. /…/

/…/

X. RAZNO

1.- Izgrađeni su zarobljenički logori za zarobljenike u četiri područja, kao jedan logor Korpusne vojne oblasti.

/…/

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: Otmar Kreačić [v.r.] M.P. Zamj. komandanta, ppukovnik: Bogdan Crnobrnja [v.r.]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 473, reg. br. 33-1/5.
Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom V, knj. 34, Beograd, 1966., str. 259.-269.

10.

1944. studeni 11.

OZN-a za Slavoniju izvješćuje o stanju u slavonskim i srijemskim gradovima i kotarevima, raspoloženju stanovništva, posebice odnosu prema Narodno-oslobodilačkom pokretu, te prikazuje i neke slučajeve obračuna s "neprijateljem"

IZVJEŠTAJ IZ SLAVONIJE

1./ GRADOVI: Gradjani u gradovima, koji su bili dugo neprijateljska uporišta su potpuno neobavješteni, o borbi i ciljevima N.O.P. pa su se u početku rezervirali i zavlačili u svoje stanove. Kad su vidjeli našu organiziranost – zadivili su se tome i počeli dolaziti na naše priredbe i uzimati aktivno upešće u J.N.O.F. Zauzeće gradova /Daruvar, Lipik, Pakrac, Požega i Slatina/[22] prošlo je u glavnom dobro i bez pljačke i kaosa tako da se od gradjana s kojima sam govorio u tim gradovima nitko nije tužio na postupak partizana prema gradjanima /osobito su hvalili OZN-u gradjani Virovitice/, već su ih svuda hvalili radi njihovog ispravnog postupka. Netaktičnost vojske kradja, nečistoća i t.d. bile su u glavnom malene.

Cijene živežnih namirnica su pale. Po gradovima ima još sakrivene robe, koja se pomalo otkriva. Činovničko i radničko pitanje se sredjuje. U nekoje odbore uvukli su se špekulanti samo da ne moraju u vojsku. Ima gdje gdje i birokracije i negdje i korupcije /kot.[arski] NOO. Daruvar/. U nekoje odbore /Lipik/ neće da udju pristaše Hrv.[atske] selj.[ačke] stranke.

[22] Usp. Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941-1945, Druga knjiga (od Drugog zasedanja AVNOJ-a do konačne pobede), Beograd, 1958., str. 457.-461.; I. Mišković, Pregled narodnooslobodilačkog rata u Slavoniji, Slavonski Brod, 1968., str. 160.-161.

a./ DARUVAR: u Daruvarskom kotaru ima oko 250 dezertera iz N.O.V. /najviše Srba/, koji se vežu sa ustašama po šumama. Česi kojih ima puno u daruv.[arskom] kotaru 40% su svi antifašisti, ali u NOV. neće da stupaju /utjecaj Mačekovaca/.

b./ SLATINA: Mobilizacija u Slatini je uspjela dobro. Gradjani se drže dosta indiferentno od straha pred ponovnim dolaskom ustaša /ne dolaze na naše priredbe, radio-vijesti/, i vele da će ih ustaše sve poklati kad se vrate. U Slatini ima oko 100 uhapšenih. Rad je uspostavljen i gradjanstvo je zadovoljno. Činovničko i radničko pitanje nameće se kao i u drugim gradovima.

c./ PAKRAC: Pristaše hrv.[atske] selj.[ačke] stranke /Mačekovci/ vodi ih ERB /bivši načelnik Pakraca i obljubljen od gradjanstva kao pošten čovjek/ drži se po strani, šute i čekaju. Nepovjerljivi su. Primjećuju da je u gradskom N.O.O.-u Pakrac cijeli odbor sastavljen od samih bivših "Jugoslavena" a da pristaša hrv.[atske] selj.[ačke] stranke u njemu nema. Župnik Korenić[23] sa društvom "Križari" sabotira naš rad.

Kod sudjenja 15-orici ustaša u Pakracu gradjanstvo se držalo rezervirano i nije prisustvovalo raspravi osim aktivista J.N.O.F.

d./ LIPIK: Pristaše hrv.[atske] selj.[ačke] stranke neće da stupe u odbor. Kroz čitavo vrijeme NDH. u Lipik su dolazili istaknuti Mačekovci i davanjem velikih napojnica kupovali ljude, koji su za to prozvani "trinkgeltaši".

e./ VIROVITICA i virovitički okrug: Bratstvo i jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda i manjina u zadnje se vrijeme popravilo. Hrvatska sela /Podravina/ pomažu srpska sela i sakrivaju Srbe pred ustašama. Srbi pak sakrivaju Hrvate u svojim selima u brdima. Srbi su borbeniji /brdjani/, Hrvati mekši /žive više u ravnici/ i teško se prihvaćaju posla. U daruvarskom kotaru ima 40% Srba, 40% Čeha i 20% Hrvata. Srbi su se od početka odazvali svi u N.O.V. Česi se slabo odazivaju u NOV i dosta dezertiraju. Hrvati neće u NOV. već dezertiraju pod utjecajem propagande Mačekovaca /Domović, Častek/. Godine 1942. bili su Hrvati bolji nego sada. Mačekovci privlače i Srbe /oko 250 dezertera/ i odgovaraju ih da stupe u NOV. Tako da su sada u tom kotaru počeli i Srbi spekulirati. Imam utisak nakon razgovora sa mnogim uglednim pristašama hrv.[atske] selj.[ačke] stranke kotara Daruvar da bi tome, osim utjecaja Mačekovaca, mogao biti uzrok nepravilan politički rad nekih članova nižih partijskih foruma.

f./ Grubišno polje: Većina Srba /Bilogora/ drži se dobro. Samo je Grubišno-polje u većini hrvatsko. Predsjednik opć.[inskog] N.O.O.a Novačić Gjuro /Mačekovac/. Isti sabotira N.O.P. Primjer: Partizanske obitelji šalje, na prolaznu kuhinju a ustaškim obiteljima, ide u svemu na ruku.

Narod ide na mitinge i organiziran je u USAOH i SKOJ.

g./ PODRAVINA: /kotar Virovitica/ je hrvatska. Uspjesi političkog rada su dobri. Narod daje sve od sebe i ide dobrovoljno u N.O.V. osim 2-3 sela u kojima djeluje Mačekovac Mesarov. Po šumama ima oko 150-200 bjelogardijaca naoružanih. Mesarov pomagač Mato Vinković je uhapšen. Dokazana je suradnja bjele garde i Bobanovih ustaša[24]. Bijela garda /milicija/ špekulira i operira u narodu s time, da će

[23] Franjo.

[24] Odnosi se na pripadnike 5. ustaškog stajaćeg zdruga pod zapovjedništvom pukovnika Rafaela Bobana.

Englezi i Amerikanci dati njima vlast u ruke. Srbi kotara Virovitica su svi u NO.B. osim par špekulanata, koji čekaju kralja. Nisu organizirani ali imaju s nekim vezu / to su sela Batinjani, Šepavac, Imrovo-polje, Gaćište i Govedje-polje. Zadnje je selo u daruvar.[skom] kotaru/. Madjari u okrugu virovitičkom /Budakovac, u selima blizu Drave, u Grubišno-poljskom kotaru /Grbavac/ su neki prešli u Madjarsku, a oni što su ostali popravili su se te stupaju u N.O.V. i N.O.P. Kaponji, njihov vodja, ih je zavadjao i odgovarao da stupe u N.O.V. Uhapšen je i biti će streljan. Na bjelovarskom okrugu je oko pedeset madjarskih obitelji odselilo u Madjarsku.

Ustaška sela, sada oslobodjena danas su uz nas. Mačekova sela su protiv nas. Neprijatelj je u gradovima bio prvih dana zbunjen, sada se već pomalo snalazi i opaža se njegovo djelovanje /brisanje parola, sabotaža, rezanje stupova i t.d./

NACIONALNE MANJINE u Slavoniji: Madjari se u Slavoniji dijele: Jedni su uz nas /madjarski bataljon/, i borbeni su. Drugi su protiv nas i i vele da će otići u Madjarsku.

Nijemci iz zapadnog dijela Slavonije drže se dobro prema N.O.P. i pomažu N.O.B. /sela Hrastovac i Blagorodovac/, dok su oni iz istočnog dijela Slavonije krvnici i naši neprijatelji.

MOBILIZACIJA: uspjeva svuda u Slavoniji dobro. Većina Hrvata i Srba te nacional. manjina su na strani N.O.P. Za sve mobilizirane nema dosta oružja, pa ne mogu biti pozvani u vojsku. Mačekova klika je pokušala preko domobrana stvoriti sebi oslonac. Prilaz domobrana u N.O.V. i razbijanje domobranskih garinizona osujetilo je Mačekove špekulacije. Od 1.IX.1944. do 10.IX. 1944. prešlo je oko 5.000 domobrana na našu stranu /oko 250 časnika/.

BRODSKI OKRUG: K o t a r DJAKOVO.

Općina Ruševo /Hrvati/ ne simpatizira sa N.O.P., jer su Hrvati prvaci hrv.[atske] selj.[ačke] stranke otišli u ustaše. U šumi se sakriva oko 20-30 ljudi. Pozvani su da se predaju mirno. Narod istočnog dijela Djakovačkog kotara je odan N.O.B. Bogata sela boje se komunizma.

Politički je rad kao svuda drugdje potreban.

Medju Srbima djakovačkog kotara nastalo je neko nepovjerenje u N.O.P. Pojavljuju se četničke tendence /selo Bračevci, Kućuni, Gradište, Svetoblažje/ čekaju kralja Petra. U četnicima nije ali nitko iz tih sela. Srbi /bogati seljaci/ ćute se već sasvim sigurni i govore protiv komunizma.

Klika oko Mačeka je najjače u djakovačkom kotaru. Ne prilaze u naše redove. Mijo Birtić i Mirko Lucić, Mačekovci, koji imaju utjecaja u narodu vele da su Srbi neprijatelji hrvatskome narodu.

Nacionalnih manjina ima u djakov. kotaru dosta: Najbolje suradjuju u N.O.P. Madjari, Slovaci su dosta loši i drže se rezervirano. Plaše ih sa komunizmom. Slovačka sela su bogata i klerikalno nastrojena. Njemačke manjine koje su ostale doma simpatiziraju sa N.O.P…[25] iz straha.

KOTAR BROD: je dao najviše partizana. Neprijatelj vrši veliki teror na sela oko pruge /brodskog kotara/. Sjeverni dio brodskog kotara ne simpatizira previše sa N.O.P.

[25] Točkice u izvorniku.

Franjo Kvaternik, kotarski predstojnik u Brodu /Mačekovac/ radi protiv N.O.P. Nekoja su sela pod njegovim uplivom /Oškvarci/.

U slavonskom Kobašu se opaža četnički utjecaj i veza kobaških četnika sa četnicima u Matajici[26] /Bosna/ i sa četnicima djakovačkog kotara.

KOTAR ŽUPANJA: Po dolasku Čika Tune Babić[27] dobro se popravio. Na istočnom dijelu kotara je rad onemogućen, jer su u tim selima uporišta bande. Mobilizacija uspjeva dobro. Kotar je dao oko 500 boraca.

Učitelj Pavao Jemrić /Mačekovac/ rovari protiv N.O.P.

U selima Zdenci /brodski kotar/, Slateniku[28] /brod.[ski] kotar/, Bračevci / djakov.[ački] kot.[ar]/ Slobodna Vlast /djakov.[ački] kot.[ar]/ je odnošaj izmedju Hrvata i Srba zategnut i bratstvo i jedinstvo naroda nije na visini. Hrvati su u ustašama a Srbi u partizanima. Na djakovačkom kotaru je stup Mačekove politike Dragan Devčić, narodni zatupnik, Brodski okrug ima 106.607 Hrvata, 15.845 Srba, 5.925 Madjara i 19.243 Nijemca.

OSJEČKI OKRUG: Do nedavna je bio čitavi okrug neoslobodjen i odredjen za odmaranje i remontažu njemačkih tupa /osječki, vinkovački i vukovarski kotar/. Na valpovačkom kotaru širi Mačekovac Štefilić[29] propagandu u korist domobrana. Šime Debelić, Pavelićev ministar[30], koji je iz Zagreba došao u Slavoniju sprovodi istu liniju domobranstva. Nekoji su se ljudi njegovim dolasku u Slavoniju pokolebali. Adam Jurić, Pero Pelcer /zastupnici hrv.[atske] selj.[ačke] stranke/ i advokat iz Osijeka Milivojević[31] prešli su na našu stranu. Na poziv maršala Tita[32] domobrani i narod prelaze u masama u N.O.V. kao i gradjani iz Osijeka. Nijemci i ustaše /Štir[33]/ u Osieku i Borovu vrše represalije. Uhapsili su oko 1.000 ljudi.

Srbi na osječkom okrugu ćute se nesigurnima, misle da će biti neravnopravni sa Hrvatima i zanemareni /četnički utjecaj/. Nacionalne manjine na osječkom okrugu / Nijemci/ drže se neprijateljski prema nama. Spremaju se na odlazak iz naše zemlje. Madjarska manjina je u uglavnom isto protiv N.O.P. i sudjeluje u pljački naših sela.

Slovenci su pasivni i ne pridolaze u N.O.P.

Osječki okrug ima sa gradom Osijekom oko 160.000 stanovnika /Srba 25%/, u partizanima oko 7.000.

Grad Osijek: Simpatije masa su na strani N.O.P. ali jedinstvenog političkog rada nema. Grupa radikala u Osijeku postoji ali je četnički nastojena…[34] Govore kako će se osvetiti Hrvatima. Nijemci u gradu se naoružavaju. Ustaše naoružavaju svoje pristaše.

---

[26] Ispravno bi bilo: Motajice.

[27] Antun Babić Tuna, istaknuti član HSS-a i bivši zastupnik za Kotar Županja.

[28] Ispravno bi bilo: Slatiniku.

[29] Ispravno bi bilo Štefić, Stjepan.

[30] Dr. Šime Debelić nije bio ministar NDH; u to vrijeme bio je državni tajnik za prehranu.

[31] Jozo.

[32] Odnosi se na "Posljednji poziv" pripadnicima "neprijateljskih" oružanih snaga, posebice pripadnicima domobranstva NDH, da prijeđu na stranu NOV i PO Jugoslavije, predsjednika NKOJ-a i Vrhovnog komandanta NOV i POJ J. Broza Tita od 30 kolovoza 1944. Usp. N. Barić, Ustroj kopnene vojske domobranstva Nezavisne Države Hrvatske, 1941.-1945., Zagreb, 2003., str. 496.

[33] Ispravno bi bilo Stier, Ivan; ustaški pukovnik, zapovjednik 2. ustaškoga zdruga u Osijeku.

[34] Točkice u izvorniku.

NOVO-GRADIŠKI OKRUG: Obzirom na osvojenje gradova /Požega, Pakrac/ politička situacija se popravila. Srpska sela kotar Požega bila su i prije uz nas. Isto i hrvatska sela nekoliko iznimaka /selo Podgorje, Pavlovac = ustaška sela/. Kotar Požega ima 168 sela.

Mobilizacija je uspjela 90%.

KOTAR NOVA GRADIŠKA: Oslobodjena srpska sela sva su uz nas. Srpska sela oko pruge stoje lošije /uz nas oko 60%/. Četnici imaju utjecaja. Hrvatska sela kotar Nova Gradiška su većinom izvan našeg utjecaja, radi klanja i terora sa strane ustaša i Čerkeza, ali su demokratski raspoložena, čitaju našu propagandu ali se boje terora.

NOVSKI KOTAR: Teror nad Hrvatima i Srbima je velik. Selo Plesmo /hrvatsko selo/ dalo je preko 100 partizana. I Srbi i Hrvati su za N.O.P. i politički su svjesni na tom kotaru je najbolje političko stanje i postignuto bratstvo i jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda.

KOTAR PAKRAC: Političko stanje zadovoljuje. Ustaška sela /Španovica/ uništena.[35] U Novoj Gradiški narod simpatizira N.O.P. Gradski odbor ne postoji. U općini Cernik /kotar Nova Gradiška/ je rekcija jaka, jer je u njemu uporište neprijateljsko i samostan franjevaca. Selo Podvrško /hrvatsko selo/ ima 95% nepismenih protivnici su N.O.P-a i izdaju naše ljude ustašama. U Požegi i Pakracu se banda pomalo snalazi i opaža se rad reakcije /župnik Korenić[36] u Pakracu/. Križari stvaraju planove za sabotiranje N.O.P. /Sjeku žice, pišu po zidovima ŽAP/. Neprijatelj se koristi nezadovoljstvom seljaka, kojima trgovci prodaju robu za skupe novce ili za žito po nerazmjernoj cijeni na pr. za jedno odijelo traže 20 metara žita.

Neka hrvatska sela su se prilikom sjetve izvanredno pokazala /Šagovina/ u pomaganju popaljenim srpskim selima.

Iz svega gornjeg se vidi da je u Slavoniji N.O.P u poletu ali da ima i nedostataka, nepravilnosti a i rad i rovarenje reakcije /četničke i ustaško-mačekovske/.

Četničke tendencije u djakovačkom kot.[aru] ispoljuju se ovako "Za kralja Petra su svi u Srbiji, u Srbiji nema N.O.V…[37]"

Mačekov utjecaj u Slavoniji postoji i dosta je jak. Brojni Mačekovi agenti imaju dosta upliva na narod.

Potrebno bi bilo stoga da se HSS. i položaj njezinog Izvršnog odbora u N.O.P. što više pojača u svome djelovanju. Potrebno bi bilo da se u Slavoniji preštampava "Slobodni Dom" u najvišoj mogućoj tiraži, jer bi Radićevci, pogotovo stari pristaše mogli iz pisanja jasno razabrati da Izvršni odbor HSS. svojim sudjelovanjem u J.N.O.F. samo nastavlja politiku hrv.[atske] rep.[ublikanske] selj.[ačke] stranke i u okviru J.N.O.F. ostvaruje svoj program kao ravnopravan faktor sa svim antifašističkim snagama naše zemlje i da u tome ne dolazi do kolidiranja sa K.P. Hrvatske. Kod pristaša H.S.S. opaža se osjećaj političke manje-vrijednosti nasuprot ostalim snagama koje sudjeluju u N.O.P. Odnos prema H.S.S. u Slavonije je nepravilan i prilazi mu se nepravilno. Jedan dio naroda hrvatskoga se radi toga povlači i što je najopasnije šuti. Neispravno je što Mačekovu

[35] Usp. T. Erjavec, Španovica. Kronika nastajanja i nestanka, Zagreb, 1992., str. 123.-145.
[36] Franjo.
[37] Točkice u izvorniku.

politiku uglavnom raskrinkavaju komunisti na sastancima i skupštinama. Treba to prepustiti isprobanim Radićevcima.

Putem J.N.O.F. treba pokrenuti najšire narodne slojeve i uvući ih u sve probleme i riješavanje istih to je zadaća J.N.O.F. Bez naroda se nigdje ne da uspostaviti vlast pa je zato potrebno u narodu podići političku svijest što više. Stvaramo narodnu demokratsku vlast i ako narod nije za takovu vlast – mi je nebi mogli ostaviti. Treba zato narod politički osposobiti.

Narod u Slavoniji u svom oduševljenju ne vidi opasnost i pogibelj navale Nijemaca i ustaša na oslobodjeni teritorij /gradovi/. Pogriješno je što se narod u toj pogibelji ne upozorava, tako da je narod uspavan, a kad dodje zlo biti će razočaran, jer nije pravovremeno upozoren na pogibelj.

Pristaše HSS koji su dobronamjerni da pristupe u N.O.P i N.O.B. razočarani su neispravnim postupkom nekih /ne svih/ komunista, jer im isti teško pristupaju – pa narod veli "sve bi bilo dobro, mi smo svi, za N.O.P., ali jer nismo komunisti, to su nam sva vrata zatvorena samo komunistima je svuda otvoreno". Narod uočava te nezdrave pojave pa se toga sektaštva treba riješiti što će odgovorni drugovi od strane K.P. u interesu J.N.O.F. svakako i učiniti.

Da se široki narodni slojevi uvuku u rad i upoznaju se sa svim problemima potrebno je što više učvrstiti i popularizirati J.N.O.F. i preko nje zainteresirati široke narodne slojeve za sve probleme narodnog života.

Volja naroda negdje ne dolazi do izražaja. Primjer: u jednom selu kotara Daruvar /većina Čeha i manjina Hrvata/ seljaci traže hrvatsku školu. Daruvarski Česi vele "ne" mora biti češka škola. Narod negdje veli da se previše ljudi hapsi i gleda u OZN-i Gestapo.

Na skupštini u Daruvaru prilikom pada Beograda govorio je uz druge govornike i Čeh /drug Taras/ češki. Premda je kotar HSS. od pristaša hrv.[atske] selj.[ačke] stranke nije govorio nitko a bio je na svečanosti uz mene prisutan Tomo Gaži predsjednik Obl.[asnog] J.N.O.F. za zagrebačku oblast i drug Tomo Čiković predsjednik Okruž. N.O.O. za Bjelovar.

Našeg propagandnog materijala nalazi se na terenu mnogo ali "Sl.[obodnog] Doma" se skoro ne vidi nigdje dok sa "Srp.[skom] Riječi" nije takav slučaj. Ista se preštampava i umnožava u Slavoniji što nije slučaj sa "Sl.[obodnim] Domom". Za primjer sektašenja navesti ću izjavu druga Ferde Latin, tajnika kot.[arskog] J.N.O.F. u Požegi, koji mi je rekao da je vidio kako se "Slobodni Dom" hotimice zadržava i neda pristašama Hrv.[atske] selj.[ačke] stranke na čitanje. Kotar Požega ima 160 sela /80% Hrvati/ a dobiva svega 20 brojeva "Sl.[obodnog] Doma". Drugi se listovi umnožavaju. Kako je to jedini list kojim se pristaše H.S.S. mogu angažirati i predobiti za N.O.P., a koji je list Hrvatima Redićevcima najbliži, to je pogreška to veća što se list ne širi više medju hrvatskim narodom.

Fratru dru. Leanderu Deduš u Požegi /koji je anglofil/ groze se da će ga ubiti, našto je navodno upozoren od jednog našeg majora, jer je javio ZAVNOH-u za nepravilan stav prof. Ivezić u Požegi u pogledu vjeronauka. Bilo kako bilo grozit mu se sa smrću a da nije ni uhapšen, politički je glupo i škodi NOP.

Pristaše hrv.[atske] selj.[ačke] stranke se neprivlače sudjelovanju u narodnoj vlasti. Primjer u odboru Kutjevo nije ni jedan odbornik Radićevac. U gradskom odboru Pakrac su svi odbornici bivši 100% "Jugoslaveni". U Okruž. NOO.-u Nova Gradiška su svi odbornici članovi K.P.

Kod proslave oslobodjenja visjele su u Slatini na zgradi gradskog i kotarskog NOO-a samo jugoslavenske zastave, a nije bilo niti hrvatske niti srpske. Na intervenciju druga Vrkljana zamjenjene su zastave.

Eiller Tonka rodj. Tudja iz Poznanovca kotar Zlatar, protjerana je iz Kutjeva u Njemačku sa dijetetom 2 god. starim zbog toga što joj je muž Nijemac iz Poreća kod Kutjeva imenom Adam i sada u njemačkoj vojsci, nezna se gdje. Ona je siromašnog stanja i primila je jedan put od njem. komande 60.000.- kuna kao vojničku potporu za muža.

Na sastanku prvaka pristaša HSS za kotar Požegu u Požegi spomenuto je da im se od strane odgovornih drugova osporava naziv pristaše H.S.S.

Hrvatski narod u Slavoniji nije za dra. Mačeka ali voli hrv.[atsku] selj.[ačku] stranku. Priznaje zasluge N.O.P. i želi da ga se kao pristašu H.S.S. prizna kao ravnopravnog faktora.

Odnosi izmedju Hrvata i Česa u požeškom kotaru, /za razliku od daruvarskog kotara, gdje se Hrvati i Česi slažu/ je slab. Česi su dosta drski, dezertiraju iz N.O.V. i slabi su borci.

Mato Lipčanin predsjednik upr. Odjela okruga Nova Gradiška veli da su Hrvati Novskog kotara Mačekovci i da ne pristupaju u N.O.P. Drug Katalanac, član Obl.[asnog] N.O.O. za Slavoniju pak veli, da su to ljudi pošteni i da im treba znati samo pristupiti i predobiti ih a ne osuditi ih i to još bez ikakvog dokaza, što čine komunisti-sektaši.

Na sastanku prvaka Radićevaca kotara Daruvar /9.XI./ gdje Hrvati i Česi žive zajedno i pristaše su i jedni i drugi H.S.S., vele ti prvaci dase neosjećaju ravnopravnima i jednakopravnima sa Srbima što se vidi po tome kako je koja narodnost zastupana na odgovornim mjestima u narodnoj vlasti i J.N.O.F.-u. Imaju utisak da je bratstvo i jedinstvo samo na papiru. I Hrvati i Česi sudjeluju u N.O.O-ima i J.N.O.F-u, ali ih se od toga nepravilnim postupkom otudjuje i njihov rad ne priznaje /njihova izjava/. "Sl.[obodni] Dom" nedobivaju. "Srb.[ska] Riječ" dolazi i dobijaju je. Misle da "Sl.[obodni] Dom" uopće više ne izlazi. Izjavljuju da se ni Hrvati ni Česi, ni Nijemci ni Madjari ne boje komunizma i strahuju pred eventualnim dolaskom kralja Petra. Vele, da se Srbi osiljuju i drže četnički. Prigovaraju da se hapsi previše Hrvata i Čeha. /Nije bilo moguće zbog kratkoće vremena provesti istragu što je u stvari./

Komanda mjesta Daruvar šalje naloge i poziva na odgovornost sve bivše Mačekove zaštitnike zbog čina /razoružavanje bivše jugosl.[avenske] Vojske/ za vrijeme prevrata u travnju 1941. Ljudi onda iz straha bježe k bandi u uporišta.

Česi vele da ih se proganja radi toga što su se god. 1941. upisali u "Kulturbund" da se spase pred ustašama. Vele, da treba razlikovati one "kulturbundaše" iz god. 1939. i one iz godine 1941., koji inače osim toga nisu ništa drugo učinili protiv N.O.B.

Za vrijeme procesa protiv ustaških zločinaca u Pakracu rekao je državni tužitelj dr. Ivo Jelavić /poznajem ga lično iz bivše Jugoslavije kao 100% integralnog "Jugoslavena"

i dugogodišnjeg stariješinu sokola kralj.[evine] Jugosl.[avije]. U raznim mjestima u kojima je službovao/ ovo:

1. /… "pokojni Predavec /podpredsjednik H.S.S./ nije ubijen od četnika, već je njegova smrt uzrok privatne naravi 2. /… "što bi značilo osveta … svi koji sjedite u ovoj sali ni jedan ne bi od vas tu više sjedio od onih koji bi se osvećivali 3. / … "historija /uzvišenim glasom/ će kroz vijekove, za uvijek bacati ljagu na hrvatski narod za pokolje nad Srbima".

Dr.K.

11.XI.44.[38]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/11-2, kut. 3

11.

1944., studeni 14.

Glavni NOO Vojvodine, izvješćuje sve NOO-e u Banatu, Bačkoj i Baranji o razlozima uvođenja Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju[39]

---

14. XI 1944.

GLAVNI NARODNOOSLOBODILAČKI ODBOR VOJVODINE
SVIM NOO U BAČKOJ, BANATU I BARANJI

Kao što vam je poznato, odlukom Vrhovnog komandanta naše vojske, druga Tita u Banatu, Bačkoj i Baranji uvedena je Vojna uprava.[40] Ova mera poduzeta je zbog toga što u ovim našim krajevima živi mnogo Nemaca i Mađara koji su se za vreme okupacije neprijateljski držali prema slovenskom stanovništvu učestvujući u svim zverstvima koja je okupator organizovao protiv našeg naroda. Naročito su ovdašnje Švabe varvarski se odnosile prema Srbima, a i ostalim našim narodima. Zato je potrebno da se temeljito obračunamo sa svim Švabama a i sa onim Mađarima koji su vršili zločine. Usled velikog broja tih neprijateljskih elemenata, koji žive u našoj sredini, naša narodna vlast nije mogla odmah da ima onaj autoritet koji bi trebala i morala da ima. Zatim, potrebno je voditi računa o napuštenoj imovini i o svoj imovini narodnih neprijatelja.

Sve te zadatke teško bi mogla da izvrši nova narodna vlast i zbog svega toga uvedena je u ovim našim krajevima Vojna uprava.

---

[38] Dopisano rukom.

[39] Usp. J. Popov, Razlozi uvođenja vojne uprave na području Banata, Bačke i Baranje 1944., Zbornik Matice srpske za istoriju, br. 55, Novi Sad, 1997., str. 87.-109.

[40] Usp. dok. br. 8.

Da bi Vojna uprava mogla što lakše da izvrši svoje zadatke morala je preuzeti u svoje ruke organizovanje celokupnog života našeg naroda u Bačkoj, Banatu i Baranji. Samim time, narodno-oslobodilački odbori ne mogu igrati onu ulogu koju bi igrali bez postojanja Vojne uprave, budući da je Vojna uprava, kao što smo rekli, preuzela organizovanje celokupnog života u ovim krajevima. Zato je rešeno da svi sposobniji drugovi koji su radili u raznim ustanovama NO odbora, pa i čitava odelenja i otseci NO odbora otsada rade u organima Vojne uprave i pod njenom kontrolom. Na ovaj način će se u okviru Vojne uprave mnogi naši drugovi pa i čitava odelenja i otseci potpuno osposobiti za vođenje pojedinih poslova u državnom aparatu i posle ukidanja Vojne uprave oni će svoj rad preneti u NOO.

No ovo nikako ne znači da su prestali da postoje NOO-i niti su oni ostali bez posla. NOO-i treba najaktivnije da učestvuju u sprovođenju zadataka i naređenja Vojne uprave, jer ono što radi uprava jeste linija našeg narodno-oslobodilačkog pokreta i zato mora dobiti punu našu podršku.

Dosada je bilo mnogo nesporazuma između pojedinih organa Vojne uprave na terenu i NOO-a. Do toga je dolazilo uglavnom zbog toga što u samom početku našeg rada nije potpuno razjašnjen odnos između Vojne uprave i NOO-a. Sada se svi nesporazumi moraju odstraniti. Komandama mesta i komandama područja u narodnooslobodilačkim odborima mora biti jasno da se teški i vrlo odgovorni zadaci, koji se postavljaju pred nas u Banatu, Bačkoj i Baranji, mogu izvršiti samo tako ako s v e naše organizacije na terenu budu međusobno sarađivale. NOO-i, USAOJ, AFŽ i Jedinstveni narodno-oslobodilački front gde on postoji moraju se uvek upoznati sa svim naređenjima Vojne uprave posle čega treba da odluče na koji način će NOO-i i antifašističke organizacije po mestima pomoći organima Vojne uprave da izvrše svoj zadatak. Uzmimo jedan primer: Vojna uprava izda naređenje da treba obrati kukuruze u nekom selu li popraviti most. Ovo naređenje treba da prouči i komanda mesta i narodno-oslobodilački odbori i antifašističke organizacije. Zatim se vidi šta od kojih organizacija može učiniti da se zadatak izvrši i pređe se na posao. Ovakvim načinom rada organi narodne vlasti i antifašističke organizacije ne mešaju se u kompentencije organa Vojne uprave, a ipak učestvuju u izvršavanju postavljenih zadataka od strane Vojne uprave. Organi Vojne uprave ne smeju se u ovome radu držati "žandarski" i naduveno prema organima narodne vlasti, već na protiv moraju prema njima biti korektni i drugarski se ponašati. Samo komandovanje i naređivanje ne mora uvek da dovedu do dobrih rezultata.

Biće potrebno da se s vremena na vreme održe šira savetovanja na terenu pojedinih komandi područja. Na ta savetovanja pored drugova organa Vojne uprave treba da dođu i pretstavnici NOO-a, AFŽ-a, USAOJ-a, odnosno pretstavnici Jedinstvenog narodno-oslobodilačkog fronta. Na tim savetovanjima treba govoriti o međusobnom pomaganju svih tih organizacija u izvršavanju pojedinih zadataka, kritički se osvrnuti na dosadašnji rad itd.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Sekretar, Pretsednik,

Izvornik, stampata

J. Popov (prir.), Glavni NOO Vojvodine 1943-1945, Novi Sad – Sremski Karlovci, 1977., str. 130.-132.

12.

1944., studeni 29.
Daruvar

Povjerenstvo OZN-e Daruvar izvješćuje OZN-u za Slavoniju o političkom stanju u studenome 1944. u Daruvaru, posebice o radu "neprijateljskih" organizacija, o radu Povjerenstva OZN-e Daruvar, te navodi mjere poduzete prema neprijateljski nastrojenim Hrvatima, Mađarima i Srbima

---

[…][41]
ODSJEK ZA ZAŠTITU NARODA
SLAVONIJE
POVJERENSTVO DARUVAR
BR. *141* DANA 29./*XI*. 1944.g.[42]

Predmet: Mjesečni izvještaj za
mjesec novembar 1944.g.

OTSJEKU ZAŠTITE NARODA ZA SLAVONIJU,

P O L O Ž A J

U toku ovog mjeseca nije se zapazila neka naročita promjena u političkoj situaciji u samom gradu. S jedne strane osjeća se da naš pokret stiče kod gradjana sve više povjerenja, a to je uvjetovalo što je NOF pristupio svom pravom zadatku, da tumači na redovnim političkim konferencijama ciljeve naše borbe, tako da i samo gradjanstvo živo učestvuje u diskusiji o raznim problemima, koji se njih tiču. S druge strane reakcija koristi to u svoju svrhu, te postavljaju pitanja za pojedine hapšenike, da im se objasni što će sa njima biti i zašto su hapšeni. Isto tako vješto proširuju razne alarmantne vijesti, te iz toga postavljaju pitanja da bi vidjeli što ćemo mi na to odgovoriti /…/.-

/…/

III. Rad Povjerenstva:

U toku ovoga mjeseca rad Povjerenstva sastojao se u prikupljanju podataka na osnovu čega je pohapšeno 28 lica od kojih je upućeno na vojni sud 3, u mobilni centar 5, kod nas pod istragom nalazi se deset hapšenika, a za devetoricu treba da se priredi javni proces.-

---

[41] Zvijezda petokraka.
[42] Pečat.

Isto tako prikupljeni su podatci za Madjare i Srbe koji su neprijateljski raspoloženi prema našem pokretu, te su uz pripomoć NOO-a i Komande mjesta protjerane. Pristupljeno je temeljitom ispitivanju prošlosti članova NOO-a, te na osnovu toga će se pristupiti čišćenju iz njihovih redova od raznih špekulanata i sabotera.-

Uspjeli smo otkriti neke organizacije anglofila u gradu, te smo ubacili medju njih našeg čovjeka, koji će nas obavještavati o njihovom radu. /…/.

/…/

V. Plan rada:

1.) Nastojati ući u trag organizaciji koja u gradu djeluje i od kojih potiču sve alarmantne vijesti kao i brbljarije protiv našeg pokreta, nastojati otkriti njihove organizatore i glavne veze.-

2.) Pristupiti energično čišćenju kotara od raznih dezertera i time razbiti uticaj HSS-a nad njima, te oslabiti pozicije "bjele garde".-

3.) Pristupiti sakupljanju podataka za kartoteku narodnih neprijatelja, kao i pristupiti čišćenju kotara od onih koji su već ranije bili uvedeni u kartoteku, a nije po tome postupljeno.-

4.) Utvrditi i proširiti mrežu povjerenika, učiti ih specijalnim zadacima.-

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

M.P.[43] Za Povjerenstvo:

P.S. Izvještaj vojnog suda poslat
ćemo čim stignemo.-

———————

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/33, kut. 16

[43] Okrugli pečat: Otsjek za zaštitu naroda Slavonije Povjerenstvo Daruvar (u sredini zvijezda petokraka).

13.

1944., studeni 29.
Grubišno Polje

Povjerenstvo OZN-e za Kotar Grubišno Polje u izvješću OZN-i II. za Slavoniju i Okružnom komitetu KP Hrvatske Virovitica o političkom stanju u studenome 1944. u Grubišnom Polju ističe neslaganje naroda s partizanskim protjerivanjem njemačkog i mađarskog stanovništva, te prikazuje raspoloženje katoličkih redovnica i svećenika i mještana Grubišnog Polja i okolice

---

[…][44]
POVJERENSTVO OZN-e
KOTAR GRUBIŠNO POLJE
BROJ: *83, 84 /44*
DANA *29-XI-1944*.[45]

Predmet: Mjesečni izvještaj za
mjesec studeni 1944.

OZNA II,- ZA S L A V O N I J U
OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H. VIROVITICA

P O L O Ž A J

POLITIČKA SITUACIJA U TRGOVIŠTU GRUBIŠNO-POLJE

Politička situacija u Grub. polju je dosta loša. Osjeća se veliko neraspoloženje u narodu, naročito momentom istjerivanja Madjara i Njemaca. Na svakom koraku čuje se šaputanje medju narodom i bojazan da će se iseljavati i preostale Madjare i Njemce, jer da mi želimo da u našoj domovini ostanu samo Hrvati. Čestim mitinzima i dokazivanjem još nismo uspjeli narodu dokazati da se je ovako moralo postupiti i uvjeriti ih da se baš medju Madjarima i Njemcima osjetila peta kolona.

Dana 25.XI.1944. došle su dvije časne sestre kod drugarice Kate Bujić, te su je pitale, da li je njoj poznato da će partizani seliti njih iz Grub. polja. Na to im je pomenuta odgovorila: "Partizani neće nikoga tjerati, pa ni časne sestre, već samo one koji rade protiv partizana. Ako se budete držale svoje crkve i ne budete se mješale u politiku, kao

[44] Zvijezda petokraka.
[45] Pečat.

što se je to desilo u Požegi kod časnih sestara." Istoga dana došao je župnik iz Grub. polja do pomenute drugarice, navodno u namjeri da je nešto slično upita, ali pomenuta nije imala vremena da s njime razgovara.

Ovih dana tj. dne 26.XI. ov. mjeseca održan je miting u vezi otvorenja "Doma kulture", koji je bio vrlo dobro posjećen, kako s mještanima Grub. polja tako i omladinom iz mnogih obližnjih sela kao na pr. iz Vel. Grdjevca, Vel. Barne itd. Političku vanjsku i nutarnju situaciju prikazao je drug Padijan Branko, član okružne J.N.O.F. za okrug Viroviticu. U polovici govora rekao je Frnfić N. iz Grub. polja, dosta je te laži i promičbe partizanske i odmah nakon toga otišao kući. No pored svega toga mora se naglasiti da narod pokazuje interesovanje za naš pokret, dolazi u velikom broju na mitinge, omladina bez ponukavanja odlazi u kolektivan rad.

/…/

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu!

Za Povjerenstvo OZN-e:

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/33, kut. 16

14.

1944., studeni 29.

Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju NOV Jugoslavije nalaže Komandama vojnih oblasti, područja, mjesta i seoskih stanica upute o postupanjima u njemačkim naseljima i prema njemačkom stanovništvu

---

VOJNA UPRAVA
za BANAT, BAČKU i BARANJU
Narodno oslobodilačka vojska Jugoslavije
Br. *59*
29. novembra 1944.[46]

KOMANDAMA VOJNIH OBLASTI,
PODRUČJA, MESTA I SEOSKIH STANICA

U području zapadne Bačke spustili su Nemci izvestan broj padobranaca sa zadatkom da vrše napade na saobraćaj i da ubijaju naše i ruske oficire. Te izjave su dali uhapšeni padobranci.

[46] Pečat, ćirilica.

Postoji mogućnost da će Nemci spustiti slične padobranske skupine i u ostalim predelima ove Vojne uprave. Stoga treba najhitnije preduzeti sledeće mere:

1. U svim nemačkim selima treba pojačati narodne straže.

2. Najhitnije sprovesti prikupljanje sveg nemačkog muškog stanovništva od 16 do 60 godine, i njihovo upućivanje u zato predviđene logore.

3. Nad preostalim nemačkim stanovništvom zavesti strogu kontrolu, i zabraniti im svako kretanje osim na rad koji treba da se odvija pod kontrolom narodne straže.

4. U slučaju pojave padobranaca u nekom predelu, preduzeti sve mere da im se onemogući njihovo djelovanje, i da im se onemoguće veze sa nemačkim civilnim stanovništvom. Svakog uhvaćenog padobranca odmah saslušati i uzeti od njega podatke:

Kad se spustio, gde se spustio, kao i podatke o ostalim padobrancima koji su se spustili zajedno s njime. Nakon takvog saslušanja poduzeti mere da se i ostali pohvataju, a uhvaćene odmah uputiti na Vojnu upravu. U slučaju spuštanja većeg broja padobranaca treba tražiti hitnu pomoć od obližnjih vojnih stanica.

5. Sve one civile koji pruže ma kakvu pomoć padobrancima, bilo da im daju obaveštenja, smeštaj ili ishranu, odmah pohapsiti i sa podatcima uputiti najbližem vojnom sudu.

6. Sve izveštaje u vezi sa gore navedenim smatrati veoma hitnim i u najkraćem roku izveštavati, osim svojih nadležnih komandi, direktno i Vojnu upravu.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

KOMANDANT
M.P.[47] GENERAL-MAJOR
Ivan Rukavina [v.r.]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 1661, reg. br. 19/1.
N. Radović, D. Sinđelić - Ibrajter, V. Weiss, Dunavske Švabice, II, Sremski Karlovci, 2001., str. 263.

[47] Okrugli pečat: Vojna uprava Narodno oslobodilačke vojske Jugoslavije za Banat, Bačku i Baranju (u sredini zvijezda petokraka).

15.

1944., prosinac 1.

Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju NOV Jugoslavije nalaže Komandama vojnih oblasti, svima komandama područja, komandama mjesta i vojnim stanicama način postupanja prema Mađarima i Nijemcima, posebice u pogledu njihove internacije u logore

---

VOJNA UPRAVA
za BANAT, BAČKU i BARANJU
Narodno oslobodilačka vojska Jugoslavije
Br. *69*
1. decembra[48] 1944.

KOMANDAMA VOJNIH OBLASTI, SVIM KOMANDAMA PODRUČJA, KOMANDAMA MESTA I VOJNIM STANICAMA.

U postupku prema Mađarima i Njemcima događali su se u nizu mjesta i sela nepravilni postupci, koji samo bacaju ljagu na naše vojne organe i štete interesima našeg naroda i naše države.

Da bi u buduće postupak prema Mađarima i Njemcima bio pravilan i jedinstven na čitavoj teritoriji pod Vojnom Upravom, naređujem sledeće:

1/ Prema odlukama drugog zasjedanja AVNOJ-a smatraju se manjine ravnopravnim građanima Jugoslavije, što se prema tome odnosi i na Mađare koji su u svim pravima i dužnostima izjednačuju sa ostalim stanovništvom naše zemlje. Od toga se izuzimaju samo oni Mađari koji su kao ratni zločinci bili neposredno umešani u zločine mađarskih fašista počinjenim nad našim stanovništvom. Takovi se Mađari imaju predati Vojnim sudovima koji će sa njima postupati na osnovu postojećih propisa. Iz ovoga slijedi:

a/ da se odmah imaju raspustiti svi logori sastavljeni od Mađara, a da se u logorima mogu zadržati samo oni okrivljenici koji se nalaze pod istragom sudskih organa ili su već kažnjeni od strane za to nadležnog Vojnog suda.

b/ svi Mađari kao i ostalo stanovništvo podležu vojnoj obavezi. To znači da se Mađari primaju u N.O.V. samo ih zasada treba mobilisati na dobrovoljnoj bazi. Kada potrebe naše N.O.V. budu to iziskivale provešće se i među Mađarima opća mobilizacija.

v/ Mađarsko muško stanovništvo od 18 do 30 god. u koliko ne stupi u N.O.V. biće prema uputama mobilisano u vojničke radne jedinice. Te radne jedinice se u svemu potpuno izjednačuju sa operativnim jedinicama kako u svojoj organizaciji tako i u

[48] Dopisano rukom, ćirilica.

disciplini, ishrani, smeštaju kao i u duhu koji treba u njima da vlada. Prema potrebi u te radne jedinice mogu biti mobilisani i obveznici ostalih narodnosti.

2/ Postupak prema Njemcima koji su u ogromnoj većini stajali na strani zlikovačkog njemačkog fašizma i koji su svoju djecu slali u njemačke SS jedinice u kojima se i dan danas bore - biće sledeći:

a/ u našu NOV mogu stupiti samo oni Njemci koji su to zaslužili svojim aktivnim antifašističkim radom. Sve ostalo muško stanovništvo njemačke narodnosti od 16 do 60 god. podleže obaveznoj radnoj službi. Obveznici obavezne radne službe biće okupljeni u odgovarajućim kasarnama i logorima, organizovani u radne jedinice, i pod potrebnim osiguranjem upućivani na radove kako to budu zahtevale prilike. U kasarnama i logorima radne službe treba da vlada oštra vojnička disciplina, ali oni ni u čemu ne smiju da liče na fašističke logore, koji su bili mučilišta i grobnice naroda.

b/ svi oni Njemci koji su aktivno sudjelovali u zločinima nad mirnim stanovništvom za vreme okupacije fašističke imaju biti stavljeni pred Vojne sudove koji će ih kazniti zasluženom kaznom.

v/ u slučajevima kada to zahtjeva vojna situacija ili sigurnost naše pozadine moći će se po specijalnom odobrenju Vojne Uprave izvršiti iseljavanje sveg njemačkog stanovništva iz pojedinih gradova i sela u druga za to pogodnija sela, gdje će se nad njima moći sprovesti bolja kontrola.

3/ Od svih onih krivaca, koje presudi Vojni sud na izdržavanje kazne u logoru, formiraće se jedinstveni logori bez obzira na narodnost. Ljudstvo koje se nalazi u tim logorima lišeno je slobode i izdržava svoju kaznu. To znači da im se zabranjuje svaki kontakt sa stanovništvom i da će se na radove upućivati pod strogom kontrolom. I u tim logorima postupak mora biti čovječan kako to i odgovara načelima N.O.V.

4/ Sva prijašnja naređenja Vojne Uprave po ovom pitanju se stavljaju izvan snage.

Vojne oblasti će se postarati, da se ovo naređenje najhitnije dostavi svim Komandama mesta i sreskim stanicama i da se ono tačno sprovede. Svaka Vojna stanica, Komanda mjesta i Komanda područja ima da pismeno preko svojih nadležnih organa potvrdi Vojnoj Upravi prijem ovoga naređenja sa satom i sa datumom prijema.

Svaki onaj rukovodilac, bez obzira na kojem se položaju nalazi biće vrlo strogo kažnjen za sve one greške koje se u buduće budu događale po ovom pitanju.

Sa sadržajem ovog Naređenje imaju se upoznati svi organi Vojne Uprave od narodnog stražara do najvišeg rukovodioca.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

KOMANDANT
M.P.[49] GENERAL-MAJOR,
IVAN RUKAVINA S.R.

---

[49] Okrugli pečat: Vojna uprava Narodno oslobodilačke vojske Jugoslavije za Banat, Bačku i Baranju (u sredini zvijezda petokraka).

Izvornik, strojopis
AV, Sremski Karlovci, 170 – 69/944
V. Dedijer, Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita, Treći tom, Beograd, 1984., str. 183. – N. Radović, D. Sinđelić - Ibrajter, V. Weiss, Dunavske Švabice, II, Sremski Karlovci, 2001., str. 264.

16.

1944., prosinac 1.

Kotarski komitet KP Hrvatske Đakovo izvješćuje Okružni komitet KPH Slavonski Brod o protjerivanju njemačkih, mađarskih i ustaških obitelji iz sela pod partizanskom vlašću

---

Kotarski komitet KPH
Djakovo
Dne, 1. XII. 1944.

Okružnom komitetu KPH
B R O D

P O L I T I Č K I
I Z V J E Š T A J

/…/

Sama politička situacija popravlja se. Pred nama su bili problemi upoznati narod o Sporazumu Tito Šubašić, raskrinkavanje unutarnje i vanjske reakcije po čemu smo i radili i narodu je objašnjavano na masovnim sastancima i zborovima, što je i imalo dobar učinak. Nadalje bio je problem istjerati neprijateljske familije Njemaca i ustaša, što je već do sada skoro u potpunosti učinjeno. Narod je to gledao nejasno i zauzimao pomirljiv stav, ali kada smo im objasnili razumjeli su, dok u selu Bračevcima narod je branio ustaške familije, samo radi toga što se boje upada neprijatelja i osvete na partizanskim familijama, zbog toga je dolazilo do intervencije, za iste. Iseljavanje Njemačkih familija nije narod protestirao i narod odobrava i tako je izvršen izgon Njemačkih familija na Opć.[ini] Bračevci. U selu Bračevcima 4 Njemačke, 1 ustaška familija, u selu Bučju 1 Njemačka familija, u Potijanima 7 Njemačkih familija.

Na Opć.[ini] Drenje istjerane su neke ustaške, Njemačke i Madjarske familije. U selu Kućancima, Drenju i Preslatincima. U selu Drenju pomagala je i vojska tako je došlo do slučaja da se 1 Madjar kog se je selilo bunio i suprotstavljao tako da ga je 1 drug ubio iz puške. Premda su zato opravdani razlozi kod naroda je to loše djelovalo, naročiti prema pravilima da nitko neće biti sudjen bez prethodnog sudskog postupka. Imovina istih

familija konfiskovana je prevozi se u magazin Opć.[inskog] NOO-a Drenje, pošto je nije moguće prebaciti u Levanjsku ili Breznicu, radi nevremena i pomanjkanja sprege.

/…/

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Za komitet :

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, 165/6719
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 51.

17.

1944., prosinac 2.

Okružni komitet KP Hrvatske Slavonski Brod izvješćuje o protjerivanju njemačkih obitelji iz sela Đakovštine pod partizanskom vlašću

---

OKRUŽNI KOMITET KPH
BROD
218 2. XII. 1944.

I Z V J E Š T A J

POLITIČKA SITUACIJA

/…/

/…/ U izgonu Nijemaca sa našeg okruga moglo se primjetiti i da je dobar dio od njih sa veseljem odlazio, dočim iz nekih sela na djakovačkom kotaru kao na pr. iz sela Kešinaca i Gašinaca nisu htjeli da se odazovu na poziv da idu u Njemačku, već naprotiv stalno su bježali pred gestapovcima i skrivali se samo da ne idu u Njemačku. Ovih dana smo istjerali švabe iz sela Gašinaca, te kada smo im mi pokupili spregu i ostalo bili su upućeni u Djakovo, medjutim drugi dan isti su se vratili i izjavljuju, da radije vole poginuti u svojoj kući nego da idu u Njemačku, ali i pored toga mi smo nastavili sa njihovim izgonom bez obzira htjeli oni ići ili ne.

/…/

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, 164/6497
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 52.

18.

1944., prosinac 8.

Vojni sud VI. korpusne vojne oblasti NOV Jugoslavije Vijeće kod Komande slatinskog područja donosi smrtnu presudu slatinskom župniku Juliju Bürgeru

---

VOJNI SUD
VI. Korpusne vojne oblasti NOVJ
Vijeće kod Komande Slatinskog područja
Broj: Sud 340/1944.
Dana 8. XII. 1944.

PROGLAS

Vojni sud VI. korpusne vojne oblasti NOVJ - Vijeće kod komande Slatinskog područja svojom presudom Broj: Sud 340/44 od 8. prosinca 1944 g.

p r e s u d i o j e :

Okrivljeni BUERGER JULIJE, sin Mije i Elizabete Bauernfreund, rođen 30. X. 1885. g. u Kuli, općina Bektež, kotar Požega, živio u P. Slatini, Njemac, rimokatolik, župnik, proglašen je krivim, što je:

1. Nakon preokreta 1941 g. u suradnji sa kotarskim predstojnikom Kosnica Florijanom surađivao na masovnom prevođenju pravoslavaca na katoličku vjeru, vršeći propagandu da neće biti proganjanja onih pravoslavaca, koji pređu na kat. vjeru i tjerajući ih na prelaz prisilnim mjerama koje su na njegov poticaj poduzimale ustaške vlasti - čime je počinio zločin protiv naroda prisilnim prekrštavanjem iz čl. 13. uredbe o vojnim sudovima.

2. Početkom siečnja 1944 g. stupio je u vezu sa njemačkom obavještajnom službom te je njemačkim agentima davao podatke o partizanima - čime je počinio djelo špijunaže na štetu NOB. iz čl. 14. uredbe o vojnim sudovima

3. U mjesecu svibnju 1944 g., za vrijeme neprijateljske ofanzive, zajedno sa njemačkom kolonom koja je napala, spalila i opljačkala Vočin, ušao u Vočin i protuzakonito iz crkve odnio vrijednije stvari i kipove a iz partizanske ustanove odnio matične knjige rođenih i krštenih pa zatim te stvari odnio u neprijateljsko uporište čime je počinio djelo pljačke narodne i crkvene imovine i službenih knjiga - zločin iz čl 14 uredbe o vojnim sudovima - pa je radi ovih djela

Osuđen na kaznu smrti strijeljanjem trajnim gubitkom građanske časti i konfiskacijom imovine.

Kazna je nad njim izvršena 10. XII 1944 g

O B R A Z L O Ž E NJ E

Sud je ovu kaznu izrekao, jer je dokazano da je okrivljeni počinio sva gore navedena djela, okrivljeni je sam priznao, da je nakon preokreta 1941. veliki dio pravoslavaca slatinskog područja preveden na katoličku vjeru i da ih je lično prekrštavao. Opće je poznato, da je glavno prekrštavanje izvršio dana 7 XII 1941. g. u suradnji sa funkcionerom terorističkog aparata Kosnica Florijanom, koji je masovno odvodio pravoslavce u logore, odakle se više nisu vraćali. Nakon toga okrivljeni je među svećenstvom slatinskog kotara propagirao ideju masovnog prevođenja pravoslavaca na katoličku vjeru pod izlikom da se time isti zaštiti od terora. Ali narod se je tome nasilju odupirao. Poznato je da su radi odpora protiv nasilnog prekrštavanja uhapšeni drug Milisavljević Božo iz Potočana i još oko 40 pravoslavaca i da su držani u zatvoru tako dugo, dok nisu pristali na prekrštavanje, samo da spase goli život. Okrivljeni je lično odbijao sahranu djece, u koliko njihovi roditelji nebi htjeli preći na katoličku vjeru. Uzimao je novac od žena pravoslavaca za tobožnje intervencije kod ustaških vlasti u Zagrebu da se njihovi muževi puste iz logora. Okrivljeni je nadalje priznao, da su u njegovu kuću dolazili njemački agenti i da su od njega tražili da im prikuplja podatke o partizanima i da im je on takove podatke i davao. Kada je u svibnju 1944 g. neprijatelj upao u Voćin, okrivljeni je na njemačkom automobilu pohitao u Voćin, iz tamošnje crkve pokupio sve vrijednije stvari a iz partizanske ustanove matične knjige i te stvari sa njemačkim kamionom prevezao u svoj stan u P. Slatinu, a starodrevni božji hram u Voćinu prepustio okupatoru, da ga zapali.

Dok su mnogi svijesni katolički svećenici istupili u redove NOV i vršili svoj svećenički poziv na oslobođenom teritoriju, a mnogi izgubili živote u Pavelićevim konc logorima, okrivljeni je sramotno zlorabio svoj svećenički poziv da bi sakrivan iza svećeničkih haljina služio mrskom okupatoru i njegovim krvavim slugama. Svojim zločinima ogrezao se je do narodnog izdajnika i oskvrnitelja božjeg hrama. Zato ga je stigla zaslužena kazna pravednog Narodnog suda.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Predsjednik vijeća:
ŠARIĆ LJUBOMIR s r

Izvornik, stampata
Arhiv rkt. župe sv. Josipa, Slatina
V. Geiger, Nestanak Folksdojčera, Zagreb, 1997., str. 30. – D. Pelikan, Slatina u vjetrovima povijesti, Slatina, 1997., str. 141.-142. – M. Pelikan, M. Gazda, Spomenar hrvatskim žrtvama Virovitičko-podravske županije stradalim od 1941-1945. i 1991-1995. godine, Osijek, 2003., str. 48. i 49.

19.

1944., prosinac 26.
Pakrac

Povjerenstvo OZN-e Pakrac u izvješću za prosinac 1944., opisuje stanje u Pakracu i Lipiku, posebice raspoloženje stanovništva, te prikazuje rad OZN-e i navodi protjerivanja, uhićivanja, saslušanja, suđenja i likvidacije "neprijatelja"

OTSJEK ZA ZAŠTITU NARODA
SLAVONIJE
Povjereništvo Pakrac.
Str. pov. Br. *80* dne *26-XII* 1944 g.

Predmet: Mjesečni izvještaj za
mjesec decembar 44.g.
dostavlja.-

Dostavlja se mjesečni izvještaj za mjesec decembar 1944. u sledečem:

I. Pregled političke situacije u Pakracu

Gledajući i promatrajući općenito stav građana u toku mjeseca nije se moglo primjetiti na očigled nekih naročiti promjena. U početku pokazalo se ponegdje po zidovima i plotovima parola ŽAP ali rijetko koju je po svim izgledima pisala križarska omladina. Jedne večeri početkom iz avijona bacani su neprijateljski letci. Moglo se je čuti pojedince tu i tamo koji su nešto prigovarali, kritikovali ili su govorili protiv NOB. Ako se stupilo u razgovor s ma kim našim saradnikom o političkoj situaciji, svaki bi dao odgovor, da je ista povoljna, da je ogroman dio građanstva priklonjen Pokretu i da nema takovih elemenata mačekovaca, četnika ili drugih koji bi ozbiljno nešto protivno poduzimali ili pripremali. Istina na križare sumnjaju.

Narod dolazi u većem broju na priredbe, predavanje, masovne sastanke, daju materijalnu pomoć, željno očekuju Crvenu Armiju i pitaju, kada će već jednom stići? Parola neprijateljski nema sem ono nešto i rekao bi sve je donekle u redu. Ali križari na koje se uvijek sumljalo ne spavaju. Preko jedne nekompromitovane Skojevke koja je koketiranjem stekla dosta poverenja kod križarskog centra Kreše Šurkala doznaje se, da imade oveća grupa omladine potpomognute od popova koja imade u Pakracu ili neposrednoj blizini radio stanicu koju iskorištavaju za veze sa neprijateljem. Kurire su slali i šalju presvučene u žensku robu preko Poljane za Banovu Jarugu. Imadu nešto i oružja. Njihov bojni zov: "Smrt slobodi narodu - Sloboda fašizmu!" Popovi sa njima rade i potpomažu ih. Pisali su letke i parole. Najosnovniji je cilj doznati i pronaći radio

stanicu, opipljive veze s popovima i pronaći oružje kako bi se moglo vršiti hapšenje. U toj grupi okupljeni su pored Kreše: Pećanić Pero, Filipović Dražo, Šurkalo Melita, Kovačec Štefica i Ljerka, Brkić Elza, Bojčić Vikica, Somerica, Tomec Anđelka, Grgurić Fina i drugi. Pop Korenić[50] da bi se bolje kamuflirao dao je NOV 500 litara vina, jedno debelo svinjče teško 125 kg. i 100 kg. pšenica.

Mačekovci se drže rezervisano prema NOB, pošto nevjeruju u stalnost naše pobjede. Oni priznaju poraz Hitlera. Još uvijek se pridržavjau Mačekovih direktiva kojima nasjedaju sumnjajući, da će se to drugovačije ustrojiti po konačnoj odluci saveznika. Ugledan HSS-ovac Antun Erb koji je u početku NDH bio kratko vrijeme ustaški tabornik, ali se nemože dokazati da se istakao aktivan i opasan - danas sve mirno posmatra i u ništa se nemiješa. Jednom prilikom je rekao, da su partizani kao ustaše. Imade ih još koji se tako drže pasivni i manje više šute.

Nekoji opet ljudi komentarišu događaje u Grčkoj, pa sumnjaju da će se i kod nas tako desiti kao i u povratak kralja. HSS-ovac Šaub Tonči povodom toga izjavljuje, da će uvijek radije biti komunista nego glasati za kralja.

Srba je u Pakracu malo. Imao ih oko desetak. I ako su ti ljudi vidjeli i pretrpjeli svega i svašta oni vide svoj spas u NOP, ipak su se nešto okuražili pružajući pomalo jezik iskaljujući šovinističku mržnju na Hrvate. Međutim nema ih tako problematičnih.

Građanski NOO u radu se pokazao dobar i aktivan. Imadu tri člana tog odbora koji se predviđaju za smjenu, pošto im prošlost nije čista. Odbor JNOF-a u zadnje vrijeme prilično radi i zauzima se. Predsednik istog profesor Škavić vrlo je aktivan. Odbor AFŽ-a također radi i pomaže pri sakupljanju hrane i ostali potrebština.

Dne 6. o.mj. održana je konferencija USAOH-a u Pakracu na kojoj je izabran omladinski odbor u koji je ušlo 27 članova. Ujedno je izvršeno svečano otvorenje Omladinskog Doma koji je u kući Hotel Pakrac. Omladina priređuje za doček Crvene Armije. U školi se ne osjeća razilaženje đaka ili neki prijepori u političkom pitanju, sem što se križari pomalo odvajaju i razlikuju.

U Kotarskom NOO-u promjenili su se neki članovi izvršnog odbora. U glavnom su svi komunisti sem Ante Ajmana koji pada pod sumnju kao mačekovac. Pisarsko osoblje njihovo popunjeno je iz neprijateljskih ustanova nakon oslobođenja Pakraca koje nije provereno, no ipak se teži da se ma gde uposle.

Budući da je građanstvo upoznato sa istjerivanjem neprijateljskih familija švaba, Mađara i ustaških, to je nastala bojazan, da će se to istjerivanje proširiti.

U zadnje vrijeme pronijele se vijesti o dolasku neprijateljske vojske koje su izvirale iz usta petokolonaša. Također su i križari tvrdili, da će banda stići na Božić.

Kod radništva na pilani raspoloženje je povoljno kao i kod njihovih familija. I ako je to sirotinja, ali se u pomoći i ostalom pokazala bolje nego građani. Pilana radi svakodnevno. Konspirisani su neki strojevi radi upada neprijatelja, pa je produkcija materijala manja. Manjka im dosta alata kojeg postepeno prikupljaju.

Dne 17. o.mj. stavljen je u promet željeznički most i dovršen na Krndiji. Na želj.[ezničkoj] stanici stanje je normalno. Istina radnici i službeno osoblje dosta je sirovo i ustaški protkano, ali posao ide.

[50] Franjo.

Na filipovačkoj ciglani imade oko 25 radnika većinom Talijana. Sada se radi na prebacivanju zemlje i pripremanju iste za proljetni rad.

Opravljeni su gotovo svi stanovi oštećeni pri napadu i usposobljeni za stanovanje i doček Crvene Armije.

Prehrana stanovništva i radništva nije problem. Narod osobito radništvo oskudjeva u veliko za sol, odjeću i obuću. Snabdjevanje ogrevnim drvima ide dosta teško.

Pored osnovne postoji učiteljska i građanska škola, razni kursevi, administrativni, učiteljski, šoferski, želj.[eznički] za strojovođe. U Hrvatskom Domu održavaju se često priredbe. Otvoren je narodni univerzitet koji se održaje svakog četvrtka. Postoje svi uslovi za povoljno razvijanje prosvjete kako u Pakracu tako i za okolicu.

U bolnici je stanje normalno. Postoji ambulanta gradskog NOO-a i vojna. Zarazni bolesti nema.

Kupalište Lipik.

Stanovnici Lipika koje je fašizam uspio toliko pridobiti i ustaški nastrojiti još se uvijek drže rezervisano prema NOB-i. Za vrijeme NDH tu je cvala, švapska i mađarska organizacija kulturbunda. Mali je broj naših iskrenih ljudi koji su oduševljeni NOP. Jedva se nateglo za mjesni NOO i JNOF. I tu bi trebalo neke smjenuti. Većinom su to građani koji u svakom čovjeku iz Lipika bio on ustaša ili kulturbundovac gleda poštena čovjeka.

Dugo se vremena povlačilo pitanje istjerivanje neprijateljskih familija iz Lipika. To je kod ovakovih građana pobrkalo političku situaciju, pošto to u opće nisu mnogi odobravali. Znaju često zapitati: "Pa kako to, partizani su govorili, da djeca i familije ustaša ne odgovaraju i ne snose krivice za djela koja su oni počinili. A gle sad to ne vrijedi?" Sličnih izjava imade i više. Mađari i Švabe rasturuju i objašnjavaju: kada dođe Crvena Armija da će to sve drugovačije biti i da se neće nitko proganjati niti hapsiti. Mačekovci Ljevaković Ilija i Blaž tumače, da će Crvena Armija stići iz Beograda, a Englezi iz Zagreba.

Dne 15. i 16.o.mj. istjerano je na neoslobođeni teritorij iz Lipika 66 osoba kao narodnih neprijatelja Mađara, švaba i dvije familije ustaške. Konfiskacija je od strane Okružnog NOO-a bila vrlo aljkava i neorganizovana tako da se pljačkalo robu i razne stvari od poverenika iz komisije, vojske i seljaka. Već prvoga dana hapšenja u veče depešom je naređeno, da se vojska OZN-a krene za Daruvar što je i učinjeno. Komanda mjesta raspolaže s malim brojem straže tako da se pljačka nije mogla sprečiti. Time je situacija još više pogoršala, dok je reakcija to istjerivanje i pljačku iskoristila u svoje propagandne svrhe. Mnogo je bilo intervenisanja za izgonjene.

Najreakcionarnije su elementi Medvedić, dr. Gudec, Matković, zubarica, Vera Žiga, apotekar Žiga, zatim nekoliko Ljevakovića i Klaića. Dr. Gudec daje bolovanje zdravim osobama, da bi bile oslobođene od rada. Jednom prilikom komesar mjesta drug Veco u vezi [sa] time uputi zdravu drugaricu partizanku k njemu na liječnički pregled i dade joj 1.000 kuna, neka joj plati. Drugarica dođe doktoru objasni mu da je bolesna te da je tjeraju na rad. Ona ga zamoli, da je pregleda i da joj dade bolovanje. On ju pregleda i dadne joj nekoliko dana bolovanja bez novaca.

Mjesni NOO je dosta slab i neaktivan kako je napred rečeno, a tako i odbor JNOF-a. Općinski NOO je dosta aktivan ali im je potrebno pomoći i pouke. Opć.[inski] odbor JNOF-a je dosta slab. AFŽ se ipak lijepo odaziva u prikupljanju hrane i ostalog za NOV i postradala sela. Predsednica neka zubarica je vrlo intelegentna građanka, pa je žene seljanke nevole. Bilo bi ju potrebno smjenuti. Ista se vukla sa ustaškim i njemačkim oficirima.

Omladina je organizovana, ali je potrebno više poraditi sa njima i upoznati ih sa NOB. Također je narodu potrebno na mitingu ponovo prikazivati, zašto se izgone neprijateljske familije i uvjeravati ih o pravilnosti tog postupka.

Imade željeznički kurs prometnika i blagajnika. Drugovi se tuže na ishranu. Kupatilo i električna centrala rade. Smjenjen je šef centrale.

Na Eregeli je zasiijano oko 60 jutara pšenice, dok je još ostalo za sijati. Krumpira imade u zemlji još oko 10 jutara. Kod seljaka se također sjetva i ostali radovi nisu dovršili. Snabdevanje ogrevnim drvetom dosta ide teško.

U dječjem Domu imade oko 200 glava djece. Hrana im je dosta loša. Potrebno bi bilo istu poboljšati.

Prosvjeta se razvija u duhu NOB. putem osnovne škole. Održavaju se priredbe i usmene novine.

Zdravstveno stanje je normalno.

II. Rad Povjereništva OZN-a.

U toku mjeseca pohapšeno je 43 lica od kojih je 11 nakon saslušanja pušteno kući na slobodu, 8 upućeno Vojno-sudskom isledniku k-de mjesta Pakrac, 7 upućeno OZN-a za Slavoniju, 6 Okružnom NOO-u na rad, 2 likvidirana, 1 upućen u Požeško područje, 1 Povjereništvu OZN-a Požega, 2 istjerana na neoslobođeni teritorij i 5 u zatvoru na istrazi.

Iz Lipika je istjerano na neoslobođeni teritorij 66 lica narodnih neprijatelja.

/…/

IV. Plan rada za idući mjesec.

1. Istjerivanje neprijateljskih familija iz Pakraca.
2. Kontrola Križara i popova njihov rad, veze i kretanje.
3. Učvršćivanje i proširenje mreže na terenu.
4. Vođenje kartoteke i administracije.

Plan rada za prošli mjesec ispunio se za 80%

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za povjereništvo:

_____

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/35, kut. 17

20.

1944., prosinac 27.
Daruvar

Povjerenstvo OZN-e Daruvar u izvješću za prosinac 1944. OZN-i II. za Okrug Viroviticu opisuje stanje u mjestu i u kotaru, posebice raspoloženje stanovništva, te prikazuje rad OZN-e i navodi uhićivanja, saslušanja, suđenja i likvidacije "neprijatelja"

[…][51]
OTSJEK ZA ZAŠTITU NARODA
SLAVONIJE
POVJERENSTVO DARUVAR.
Br. *204* dana *27/XII/1944* g.[52]

Predmet: Mjesečni izvještaj za
mjesec decembar 1944.

OPUNOMOĆENIŠTVU OZNE II. ZA OKRUG
V I R O V I T I C A

I. POLITIČKA SITUACIJA:

Tokom ovoga mjeseca političko stanje znatno se promjenilo od prošlog mjeseca. Naročito se to opaža kako smo iznosili i u deset-dnevnim izvještajima pri raskrinkavanju Časteka, Somovića i ostalih. Što se dulje zateže, odnosno sporije vodi istraga nad istima sve veći je pritisak reakcije na mase. Sve svoje napore reakcija je upotrebila pri organiziranju naroda da bi spasili Časteka i kumpaniju.

Reakcionarni elementi poslije hapšenja 3736291661171920 69[53] počeli su da govore da znaju tko je to mogao izvršiti. Tu se najviše ističe 6629274113-163625111299 koja je takodjer bila vezana u istoj mreži. Govori se po gradu kako mi tumačimo demokraciju, a u stvari da smo uveli diktaturu. Kako se mi služimo sa mnogim metodama kao i bivša Jugoslavija i NDH. Kako mi nemamo povjerenja u narod, te stalno kontrolišemo ljude sa propusnicama i sl. To govore svi oni ljudi, koji su nam pod paskom. Ovdje se pojačava povezanost izmedju svih rekcionarnih elemenata. To se vidi iz toga što neki radnici Hrvati govore da je došao kralj Petar u Beograd i da će još biti medju partizanima svašta. Isti radnici koji su zaposleni u Daruvaru po raznim radnjama svi su većim djelom zaostali sa svjesti i čisto ne će da razumiju sam svoj položaj.

---

[51] Zvijezda petokraka.
[52] Pečat.
[53] Iznad rukom dopisano: Baumanove.

II. RAD ANTIFAŠISTIČKIH ORGANIZACIJA U GRADU:

a) Gradski NOO u svome radu tokom ovoga mjeseca nešto se malo bolje popravio nego ranije. Pretsjednik Grad.[skog] NOO-a 20, 19, 17, 66, 25, 36, 39, 41, 13 je opurtunista. Nasjeda reakciji, koja se stalno vrti oko njega. Njegova se slabost vidi najviše u tome što nije htio da pristane da on raskrinka Časteka na zboru. Malo se popravio u tom pogledu, ali još reakcija u njemu vidi svoga saveznika. Inače sam rad spomenutog NOO-a prilično se odvija, a sabotaže se nije opazilo. Raniji tajnik gradskog NOO-a 16, 36, 38, 13, 19 je otišao u prekomandu. Za tajnika je došao drug ranije pročelnik u kotarskom NOO-u 13, 19, 10, 25, 11, 20, 36. Njegov rad još ćemo vidjeti.

b) Rad kotarskog NOO-a nekakav je spontan, a sem toga imade ljudi u istom NOO-u, koji su otišli u duboku birokraciju i protekcionaški se vladaju. Sam pročelnik gospodarskog odjela Kovačić Stevo baš iz tih razloga nema autoriteta kod naroda, te narod govori da se pogospodio i slično. Izvršena je mobilizacija svih NOO-a u gradu, kao i iz ostalih organizacija, koja je prilično dobro uspjela. Kampanja sabirne akcije ovoga puta je dobro uspjela samo kod toga se je primjetilo gdje reakcija opet ubacuje ili šire glasine kako je to čista prosidba i pod "Moraš", a ne dobrovoljno. Dalje govore ako neki čovjek manje ili ništa ne dade prilikom te sabirne akcije, onda ga odmah na masovnom sastanku iznesu kako slabo pomažu NOP-e.

c) Djelovanje Gradskog NOF-a takodjer se znatno pojačalo. Tajnik Gradskog NOF-a vodi borbu sa reakcijom na sastancima, koji često postavljaju pojedina pitanja i ubacuju razne glasine. Tokom mjeseca redovito su održavani masovni sastanci, koji su bili prilično dobro posjećeni gradjanstvom.

Ostale radionice i tvornice u gradu rade svom parom. Naročito se radi na veliko u Okružnoj radionici tehničkoj i postolarskoj kao i ljevaonici, a i kupke su u punom radu. Gradska pivovara je prestala da radi već osam dana radi pomanjkanja kvasa. Vrše se natjecanja medju pomenutim radionicama.

Promet saobraćaj radi svom snagom t.j. ide vlak redovito dva puta iz Daruvara u Pakrac i iz Daruvara do blizu Djulovca, a iz Bastaja u Končanicu.

Osnovani su radnički odbori i svih vrsta rada i zanata.

III. RAD I DJELOVANJE NEPR. POLIT. ORGANIZACIJA U GRADU:

a) Mačekovci: Djelovanje kao i rad Mačekovaca očituje se u tome što su se svi raniji funkcioneri ili obični Mačekovci u posljednje vreme počeli udruživati sa ostalom rekcijom i dižu se da izvade kako smo gore već rekli Časteka i kompaniju, te da prikažu narodu kako oni nisu ništa krivi, a sa druge strane kako manjina jedna (misle) komunisti hoće da dirigiraju i slično. Tumače kako to nije demokracija, što mi čim neko od njih nešto rekne na sastanku ili mitingu njega raskrinkamo ili pa čak i uhapsimo.

Nadjeno je tri komada letaka rukom pisanih u noći izmedju 25 i 26 od kojih Vam jedan primjerak šaljem. U tome pogledu su najaktivnije familije 66201925353613 i 2561149912 koji govore da još nije gotovo da Maček ipak znade šta radi. Primjetiti je kod nekih Hrvata ranije a sigurno u duši i danas njihova mačekovština gdje govore da buduća država će onda biti dobra i uredjena i mirna ako bude kralj Petar i Maček neki funkcioneri u njoj.

b) Bjela garda: Primjetili smo putem jednoga popa, koga smo morali uhapsiti, a o čemu ću Vam poslati jedan referat, da se neki gimnazijalci spremaju u bjelu gardu. Ovoga puta mi nebi poimenice navadjali koji su to mladići obzirom na referat, a sem toga još nije ni isti pop po tome detaljno saslušan da bi izrekao koji su to mladići.

Inače drugi formacija ili pojava u samome gradu nije bilo u vidu bjele garde.

c) Četnici: Obzirom da je grad naseljen većim djelom Češko-Hrvatskim življem ne osjeća se niko djelovanje četničkih tendencija. Primjetiti je jedino da pojedina lica (srpska) više u okviru NOB-a skloni Englezima.

č) Križari i svetopismaši: Sve križarske pojave odnosno svi križari u prvom redu naklonjeni su mačekovštini. Njihov rad osjeća se kako smo mogli zaključiti u širenju alarmantnih vjesti pisanjem pojedinih parola, kao što smo dva puta našli napisano na kući "ŽAP".

Drugu podršku dobivaju od ovdašnjih popova, a naročito od 44191623141341 i 6928442143782536 kao i od popova na Diošu, kojih imade oko 30. Popovi sa toga Dioša odlaze stalno u Zagreb kao što je jedan na koga smo ranije pazili otišao prije 8 dana opet u Zagreb, zove se 131441171920-270107.

Novoorganizirani svetopismaša koji bi prilazili nije se u jačem smjeru opažalo. Raniji njihov rad kako i danas samo "Boga" i "Boga".

d) Udružena reakcija: (Ne znam kako bi ih drugim rječima nazvao, nego udruženu reakciju). U vezi sa time iznašam stav pojedinih ljudi iz svih političkih grupacija i nacionalnosti. Svi ovi elementi upereni su protiv NOP-a, a većinom služe sa svojim stavom, govorom, kao i radom svjetskoj reakciji. Nekoliko ovako istaknutih osoba, koji su ranije bili neki HSS-ovci, pa čak i kulturbundaši, a i ustaški simpatizeri, koji se gibaju kako vjetar piri, a u stvari ostaju u službi i koristi samo kako smo rekli svjetskoj reakciji. Navesti ćemo par tih istaknutih ljudi, a koje mi opširnije vodimo u svojoj evidenciji i paskom. 1014343613, Čeh jedan od najvećih bogataša u Daruvaru, koji je usko vezan sa nekim 13171128141916 i pretsjednikom gradskog NOO-a, koji je takodjer Čeh, a svi su oni t.j. ta kumpanija posjećena češće od majora NOV-e 283625612699. Drugi su po grupama kao i ovi gore samo ih ne bi poimenice navadjao, ali u glavnom imade ovakovih oko 16 na koje smo mi obratili pažnju. Isti ti ljudi u prvom redu nastoje da steknu protekciju kod naših rukovodioca da bi lakše mogli saznati za naše slabe strane.

Tako se primjetilo poslije hapšenja 373629166117-192041, koje je izvršeno tajno po noći da 6629274113-169925111236 koja je bila glavni kumpanjon iste i veliki anglofil govori da su to napravili partizani, dok se to više nije nigdje čulo sem nje.

IV. RAD POVJERENIŠTVA:

Tokom mjeseca uhapšeno je u gradu i sa kotara 26 lica. Od toga poslano je u Mobilni centar 9, u vojni sud 3, u OZNU za Slavoniju 1, puštena su ispod istrage 3, Povjereništvu Grubišno Polje poslan 1, Komandi mjesta Daruvar 2, Povjereništvu OZNE Pakrac 1. Kod nas nalaze se pod istragom 5, koji su većim djelom politički krivci, a što ćete vidjeti u priloženom izvještaju zatvorenika.

Kako se je primjetilo da na zabavama ili mitinzima se režu kaputi i krade koješta, a kraj toga se je opazilo da je bilo lica, koja se kreću bez propusnica ili bez ikakovih

objava, mi smo dana 23.XII. poslali jednu desetinu vojske, da stanu na izlaz Češkog doma, te da legitimiraju sva lica i koji su bez propusnica doprate u Povjereništvo. Tu je bilo 50 osoba bez propusnica. Tako smo izvršili pregled svih lica, koja su se tada kretala bez propusnica.

Pojačali smo kartoteku za sve političke i neprijateljske organizacije.

U radu je popis naših funkcionera odnosno funkcionera antifašističkih organizacija, koje ćemo popuniti i čim prije k Vama poslati a po jedan primjerak ostaviti kod nas u evidenciji.

Izvršili smo reorganizaciju mreže.

Sem toga redovito se potvrdjuju propusnice za civile, koje su dobili od kotarskog ili gradskog NOO-a, gdje su zaposlene dve kancelarijske sile. Ostala dva pisara su radili neke popise radnja zanatlija u gradu, dok pisar Stanko radi na dopisima, saslušnim zapisnicima i pisanju izvještaja.

/…/

IV. PLAN RADA ZA IDUĆI MJESEC:

1) Osnovati kartoteku radničkih odbora u gradu.
2) Prikupiti podatke za funkcionere NOO-a i JNOF-a u gradu.
3) Nastojati otkriti mrežu bjele garde.
4) Mrežu povjerenika podići i specijalizirati i vaspitati za bolji rad kako povjerenike, tako i organe.
5) Postaviti čovjeka na saobraćajnu liniju t.j. vlaku i želj.[ezničkoj] stanici.
6) Nastaviti dalje sa čišćenjem svih elemenata, koji su štetni po NOB, a koji još nisu otkriveni u gradu.

Plan rada od prošlog mjeseca ispunio se sa 75%.

VII. R A Z N O:

U mjesečnom izvještaju zatvorenika, koji Vam prilažemo o brojnom stanju, koji se prošli kroz naš zatvor ne ćemo moći dati točne podatke za neke točke, kao stranačka pripadnost, mišljenje naroda i gdje je služio vojsku.

Još uvijek se kod nas u zatvoru nalaze Častek i kumpanija koji čekaju javno sudjenje, a zatvoreni su kod nas u tri grupe, da se ne mogu sastajati, te stoga nam je otežan rad zakrčenjem mjesta u zatvoru.

Ocjena osoblja, koje kod nas radi nisam unašao za svakoga konkretno obzirom da bivši načelnik vrlo dobro poznaje sve osoblje.

U ovom izvještaju prilaže se sljedeće:[54]

1) spisak zatvorenika, koji su prošli tokom mjeseca kroz naš zatvor,
2) spisak zatvorenika, koji se sada nalaze u zatvoru,
3) jedan plakat, rukom pisan, izdan po HSS-u,
4) jedan elaborat.

[54] Prilozi (popisi, plakat i elaborat) nisu pronađeni uz izvješće.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Prilog: Dva saslušna zapisnika[55] M.P.[56] ZA POVJERENIŠTVO:
lica poslanih vojnom sudu.- Stevo …[57] [v.r.]

———————

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/33, kut. 16

21.

1944., prosinac 30.
Virovitica

OZN-a za Okrug Virovitica u izvješću za prosinac 1944. OZN-i za Slavoniju opisuje stanje u kotarevima Virovitica, Daruvar i Grubišno Polje, posebice raspoloženje stanovništva, te prikazuje rad OZN-e i navodi protjerivanja, uhićivanja, saslušanja i suđenja "neprijatelja"

———————

OPUNOMOĆENIŠTVO OZNE
za okrug Virovitica
Broj Str. pov. …..... /44.
Dana 30.XII.1944. g.

Predmet: Mjesečni izvještaj za mjesec
prosinac dostavlja se.-

OTSJEKU ZAŠTITE NARODA ZA SLAVONIJU,

P O L O Ž A J

Kotar Virovitica:

I. Politička situacija:

Na ovome kotaru politička situacija nepovoljna je uslijed djelovanja Mačekovaca i "bijele garde". Ispoljuje se najviše u tome što vješto proturivaju razne alarmantne vijesti medju narod, kako bi medju narodom stvorili neraspoloženje prema našem pokretu i

[55] Prilozi (zapisnici) nisu pronađeni uz izvješće.
[56] Okrugli pečat: Otsjek za zaštitu naroda Slavonije Povjerenstvo Daruvar (u sredini zvijezda petokraka).
[57] Prezime nečitko.

Crvenoj Armiji, što im dosta uspjeva naročito na općinama Špišić Bukovica i Gradina, gdje HSS ima najveći uticaj. Narod koji je pod uticjem HSS-a ne voli Crvenu Armiju i na svakom koraku izbjegavaju ih što ovi primjećuju, te ih nazivaju da su fašisti i prema njima se grubo ophode. Često se opijaju i puškaraju, tako su prilikom kopanja rovova kod Šp. Bukovice nehotice ubili 13 godišnjeg dječaka, koji je medju ostalima kopao rovove. Ovo odlično koristi neprijatelj za svoju propagandu da narod odvrati od našeg pokreta i Crvene Armije. Takodjer se osjeća nacionalna mržnja medju narodom što se najviše ispoljuje na općinama Cabuna i Pivnice, gdje ima nekoliko četnički nastrojenih lica, te govore kako će doći kralj Petar, te će se Srbi moći onda da osvećuju Hrvatima. Naročito se osjeća takovo raspoloženje u selu Removcu, gdje ima pristalica i rodbinskih veza Kosanovića, koji je početkom 1942.g. ubijen kao četnik u našim redovima. Rad njihov se odrazuje u tome što izbjegavaju da saradjuju u našim organizacijama i izbjegavaju od mobilizacije. Isto tako šire razne alarmantne vijesti govore protiv Hrvata, uveličavaju naše greške, omalovažavaju naš pokret i time stvaraju nezadovoljstvo kod naroda. – Rad "bjele garde" osjeća se na općini Šp. Bukovica, gdje je ostalo pored Drave još nekih naoružanih grupa, koji krstare po okolnim selima, a preko Drave u selu Križnici što pripada općini Pitomača, tamo se nalazi, oko 40 dobro naoružanih ljudi pod nazivom "Legija Hrvatskih osvetnika", koji su se u zadnje vrijeme podjelili u grupe od 3-5 ljudi, te u vezi nastupanja neprijatelja od strane Koprivnice krstare po selima, napadaju na naše borce i Crveno Armejce.-

Rad naših organizacija NOO-a, J.NOF-a, AFŽ-a i USAOH-a, nije na svojoj visini, pošto ima u NOO-ima ljudi, koji su se uvukli samo zato da bi izbjegli mobilizaciju. Isto tako primjećuje se veliki broj dezertera, koji se kriju oko svojih kuća, a to im je omogućilo što se je vrlo malo posvećivala pažnja za takove elemente.-

Kotar Daruvar:

Na ovome kotaru takodjer se osjeća živa djelatnost HSS-a t.j. Mačekovaca naročito na općini Dežanovac gdje se nalaze familije Domovića, koje u tome prednjaće. Osjeća se velika djelatnost na sakupljanju podpisa za Časteka, Domovića i kumpaniju, te uvjeravaju narod kako oni nisu krivi i time ih žele spasiti od zaslužene kazne. Osim raznih alarmantnih vijesti koje oni šire i podkopavaju autoritet, N.O. Pokreta kod naroda. Ne osjeća se druga otvorena djelatnost Mačekovaca nit nekih oružanih grupa "bjele garde". – Kler i popovi takodjer su usmjerili svoju borbu protiv našega pokreta, ali na svoj način t.j. kroz vjeru i organiziranju križarskih organizacija, koje je na ovome kotaru u porastu od kako smo mi došli u Daruvar. Naročito se osjeća njihova djelatnost sa "Dioša", gdje ih ima oko 47 što popova i učenika a djeluju sa time što odlaze u okolna sela na mise i propovjedi, te narodu tumače kakav je komunizam i da treba samo biti čvrst uz vjeru i crkvu pa da to ne dodje.- Četnički nastrojenih ljudi što ima na ovome kotaru ne osjeća se neka organizovana djelatnost, osim što govore o kralju lijepo i to da će se osvetiti Hrvatima samo onda ako dodje kralj na vlast.-

Rad NOO-a u prošlom mjesecu bio je u glavnom dobar izuzev pojedinih koji su tu i tamo učinili neke greške ili propuste, što narod odmah reagira. Sa zadnjom mobilizacijom gotovo su svi dignuti u vojsku ili na rad.- Rad J.NOF-a nije se uopće osjećao na cjelom kotaru, jedino što kotarski nešto radi, dok za one niže se uopće niti ne osjeća.-

Kotar Grubišno Polje:

Na Grubišno poljskom kotaru rad HSS-a se ograničio sada na proturanje raznih alarmantnih vijesti, poslije odkrivanja one grupe "bijele garde" u Dražici i osjeća se da ima još onih koji rade i rukovode tim reakcionarskim radom, svakako da su to istaknuti HSS-ovci i bivši kotarski funkcioneri, kojih ima najviše u Vel. Grdjevcu, Pavlovcu i Dražici i tamo se u glavnom i zapaža najviše njihov rad iz čega se vidi da oni nisu nestali da djeluju kao stranka, samo što mijenjaju metodu borbe.-

Četnički nastrojenih ljudi koji priželjkuju kralja i povratak na staro ima uglavnom u selima Vel. Peratovica, Dapčevica i Turčević polje. Isti sada ne djeluju kao neka otvorena organizacija, nego šire medju Srpskim žiteljima propagandu kako Srbi trebaju glasovati samo za kralja, jer da je to jedini spas. Osjeća se da se takovi istomišljenici ponekad i sastaju, te debatiraju o tome kako će se izaći na izbore. Popovi koji djeluju sa "Dioša" naročito se osjeća na općini Ivanovo selo, gdje su uspjeli da pridobiju veći dio naroda a naročito omladine, koji se upisuju u nekakovu novu vjeru "Krunicu". Osjeća se na ovome kotaru dosta veliki jaz izmedju Srba, Hrvata i Čeha, a naročito u selu Pavlovcu, gdje hrvatska omladina neće u organizaciju USAOH gdje su Srbi i Česi. Isto tako omladina iz Vel. Grdjevca govori da ne mogu da vole partizane kada imaju nekog svoga u ustašama ili su ga partizani ubili ili poslali na prisilni rad. – Rad NOO-a i ostalih antifašističkih organizacija dosta je slab, pošto u njima ima još svakojakih ljudi, kojima nije puno stalo do toga da naš pokret napreduje, što će se nastojati u buduće da se čiste iz naših organizacija.-

Politička situacija na okrugu:

Rezimirano situacija po kotarevima je u glavnom jednaka na svim kotarevima iz čega se vidi da sav rad neprijateljskih organizacija rukovodjen je iz jednog centra i po istim direktivama. Može se zaključiti da postoje kotarske organizacije ili Komiteti koji sa time rukovode i koji su vjerovatno medju sobom povezani, a da isto tako održavaju vezu sa Zagrebom. Isto tako vidi se da Mačekovci i kler, razni Anglofili rade zajednički i da im je jedan konačni cilj t.j. povratak na staro, a da svaki djeluje na svoj način i u svome djelokrugu.-

II. Rad ob.[avještajne] službe:

U toku ovoga mjeseca ob. služba je uspjela da na kotaru Grubišno Polje otkrije organizaciju "bjele garde" u selu Dražici, te da ih raznije, neke njihove saradnike pohapsi, a neke protjera u uporište. Uspjelo se odkriti nekoliko lica koja su bila u vezi sa neprijateljem ili su ranije učestvovali u nekim zlodjelima, te su takovi hapšeni i privedeni sudu. Pojedine ljude koji su sumnjivi stavili smo pod pasku, a neke uveli u kartoteku.-

/…/

———————

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/36, kut. 17

22.

***1945.,* [*siječanj*]**

Izvješće o razlozima likvidacija domobranskih časnika i vojnika koji su se odazvali amnestiji koje su provodili pripadnici OZN-e VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije, u razdoblju od 15. rujna 1944. do 1. siječnja 1945.

O.Z.N.-a III. VI. KORPUSA

1/ Stanje u sekciji:

Prema depeši druga Gašpara[58], kojom je tražio smenjivanje majora Laze Vidovića sa dužnosti šefa sekcije, i postavljanje na njegovo mjesto Ivana Miškovića –"Brke", te prema aljkavom odnošaju te sekcije prema odsjeku i nesavjesnosti u izvještavanju, znali smo da stanje u III. Sekciji O.Z.N.-e VI. Korpusa nije dobro i da im je potrebna pomoć kao i smjenjivanje izvjesnih drugova. Na putu sam sreo druga Gašpara koji me upozorio da narod priča, kako je O.Z.N.-a III pobila bez suda veliki broj bivših domobranskih oficira i vojnika /oko 200-300/ koji su prešli na našu stranu na poziv druga Tita poslije 15. IX. 1944 godine.[59] Takodjer sam se na putu našao sa drugom Culom[60] sekretarom Oblasnog Komiteta, koji me je upozorio na nedostatke naše III. Sekcije u Slavoniji.

Do dolaska Brka za šefa sekcije, sastav te sekcije bio je slijedeći:

1/ Lazo Vidović – šef sekcije

2/ Florijan Vidović – zamjenik šefa

3/ Valter Andjelko – pomoćnik

4/ Olhovi Pero – pomoćnik

Prilikom mog dolaska Brk je već bio preuzeo dužnost i u sekciji su se nalazili ovi drugovi:

1/ Ivan Mišković – Brk – šef sekcije

2/ Lazo Vidović – zamjenik šefa

3/ Florijan Vidović

4/ Djuka Balenović

5/ Valter Andjelko – pomoćnici

/…/

3/ RAD SEKCIJE I OPUNOMOĆENIŠTVA

/…/

c/ Likvidacija domobranskih oficira i vojnika.

Odmah po dolasku u VI. Korpus poveo sam istragu u vezi sa likvidacijom domobranskih oficira i vojnika o čemu mi je govorio drug Gašpar. Ustanovio sam da su prilikom ovoga učinjene zamašnije greške:

---

[58] Karlo Mrazović.

[59] Usp. dok. br. 10.

[60] Dušan Čalić.

1/ Prema podacima koje sam mogao sakupiti likvidirano je:

a/ kod III. sekcije VI. Korpusa	17	ljudi
b/ Kod Požeškog Područja	29	“
c/ Kod Novogradiškog Područja	4	“
d/ u XII. Diviziji	13	“
e/ u XL. Diviziji	14	“
f/ Četnika, Nedićevaca[61]	25	“ /Kod Ist.[očne] Grupe Odr.[eda]/
U k u p n o	102	

Ova je cifra samo približna. Manji dio streljan je presudom suda, dok je većina likvidirana bez suda.

/…/

Prilikom ispitivanja ovoga ustanovio sam nadalje da su likvidacije vršene neodgovorno kako kod same sekcije, tako i kod Štabova Divizija i Komandi Područja. Prije likvidacije nije proveden potreban postupak, kojim bi se dokazalo krivice pohapšenih, nekima čak nisu uzete ni potrebne generalije. Šef sekcije Lazo Vidović nije centralizirao ovaj posao u svojim rukama, te su pojedini članovi sekcije vršili likvidaciju na svoju ruku i davali naloge za izvršenje istih. Razlog ovim likvidacijama bilo je stanovište, koje u Slavoniji uzela ne samo O.Z.N. a III, nego i druge ustanove, a koja se svodi na ovo:

Bez mnogo skrupula treba likvidirati sve one za koje znamo da su nam neprijatelji i koji će sutra biti protiv nas.

Karakteristično je da je većina likvidacija izvršena na sugestiju, koje su davane O.Z.N.-i III od strane pojedinih članova Štaba Korpusa, tako su pozvali drugove iz O.Z.N.-e komandant Kopusa Mato Jerković, njegov zamjenik potpukovnik Toljan[62], načelnik Štaba pukovnik Milan Stanivuković i postavljali im pitanja: “Šta je stim i stim, zar ga još niste ubili, odmah ga ubijte.” Ako se uzme u obzir da je naša sekcija u Slavoniji bila nesamostalna i da se u njoj nalazili ljudi, koji su ranije, kao podređeni izvršavali naredjenja pojedinih članova Štaba bez pogovora, lako se može razumjeti, da su i ove sugestije imali kao neku vrst naredjenja i na lak način prilazili likvidacijama. Razlog, zašto su većina od ovih likvidirani bez suda, leži u tome, što u samoj III. Sekciji postoji nepovjerenje prema odlukama suda u kome sjedi sudija Jelavić iz Broda.

Nakon održanog sastanka sa mnom drugovi su uvidjeli greške i spoznali kamo ih je vodio ovakav rad, te je odlučeno da se skupi sav materijal o izvršenim likvidacijama i pošalje u odsjek, a za buduće da nemože niko vršiti hapšenja ove vrste bez znanja i odobrenja šefa sekcije, dok za sve likvidacije treba tražiti odobrenje od gore.

/…/

<u>Logori</u>

U Slavoniji postoji tri vrste logora:

1/ Zarobljenički logori – pri svakoj komandi područja

2/ Kažnjenički logori

3/ Logori za internaciju.

U kažnjeničkim logorima rukovodi neposredno O.Z.N.-a III. Odlučeno je da se

[61] Odnosi se na pripadnike Srpske državne straže generala Milana Đ. Nedića.

[62] Ispravno bi bilo Tolja, Bogdan Crnobrnja.

pojača kontrola sekciji nad tim logorima, te će u buduće kod izvještaja biti saopćeno i o stanju i promjenama u tim logorima. Kažnjenički logori su pod komandom Korpusne Vojne Oblasti i suda. U njima je bilo za vrijeme mog boravka u Slavoniji oko 1.000 ljudi, od kojih su neki u medjuvremenu, na osnovu naredjenja G.Š.H. pušteni, odnosno uvršteni u jedinice.

Logori za internaciju su pod rukovodstvom II. sekcije O.Z.N.-e. U tim logorima bilo je oko 300 interniranih.

/…/

———————

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.25.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 53.-55. – J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 333.-335.

23.

1945., siječanj 10.

Ovlaštenje general-majora Ivana Rukavine, komandanta Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju NOV Jugoslavije potpukovniku Đuri Kladarinu da može u Vojvodini prema svojem nahođenju pregledavati logore za folksdojčere, kao i mjesta iz kojih njemačko stanovništvo nije iseljeno ili internirano, te pojedine osobe uhićivati odnosno postupati prema svojim procjenama

---

VOJNA UPRAVA
ZA BANAT, BAČKU I BARANJU
Narodno oslobodilačka vojska Jugoslavije
Br. *129*
10 januara 1945 g.[63]

O V L A Š Ć E NJ E

Ovim ovlašćujem druga *p. pukovnika Kladarin Đuru*[64] da može na terenu Vojvodine pregledati sve logore Nemaca i Nemica, mesta sa evakuisanim nemačkim stanovništvom kao i mesta iz kojih nemačko stanovništvo nije evakuisano, nadalje da po svome nahodjenju može pojedina lica hapsiti i sobom odvesti odn. uopšte prema svome nahodjenju raditi.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Komandant
General-major:
I. R.[65] [v.r.]

Izdato drugovima:

Potpukovniku Kladarin Djuri, Spasić Branku, Funarić Stjepanu i 6 blanko ovlaštenja.

Izvornik, strojopis
AV, Sremski Karlovci, 170 – 129/945
N. Radović, D. Sinđelić-Ibrajter, V. Weiss, Dunavske Švabice, II, Sremski Karlovci, 2001., str. 265. – Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 55.-56.

[63] Pečat, ćirilica.
[64] Rukopis, ćirilica.
[65] Ivan Rukavina.

24.

1945., siječanj 25.

Odsjek OZN-e VI. korpusa upućuje OZN-e III. za Hrvatsku popise domobranskih časnika i ostalih koje su likvidirali pripadnici OZN-e, te postrojba VI. korpusa NOV i PO Jugoslavije u razdoblju od 15. rujna 1944. do 1. siječnja 1945.[66]

_____

ODSJEK ZA OBLAST VI. KORPUSA
ODJELA ZAŠTITE NARODA
Br. 25
dana 25. I. 1945. g.

III. ODSJEKU ODJELA ZAŠTITE NARODA
- za Hrvatsku -

U sporazumu sa drugom Batom članom Vašeg Odsjeka upućujemo Vam pregled kao i iena lica likvidiranih u razmaku od 15. IX. 1944. do 1. I. 1945. Ista su lica likvidirana pre mog dolaska za šefa ove sekcije i skoro sve likvidacije su izvršenje bez zapisnika, o čemu će Lazo usmeno referisati.

Smrt fašizmu – sloboda narodu !

Šef:
Ivan Mišković [v.r.]

M.P.[67]

-.-

SPISAK LIKVIDIRANIH DOMOBRANSKIH OFICIRA
od 15. IX. [1944.] do 1. I. 1945. godine.-

XII. UDARNA DIVIZIJA

1. – Odžadžić Stjepan, biv, domobranski kapetan, došao na poziv Tita u NOV i nalazio se na dužnosti referenta za naoružanje II. bataljona Osječke udarne brigade. Na

[66] Dokumentu je priložena naknadna popratna:

ZABILJEŠKA

/…/

Napomena:

Dokumentacija je pronađena među ostalom dokumentacijom na kojoj je radila Radna grupa, tako da do sada nije bila evidentirana u Grupi 30 – Rad službe sigurnosti.

Zbog svoje delikatnosti, predlažem da se ista dokumentacija ODMAH UNIŠTI, zbog opće poznatih razloga.

Zagreb, 03. 03. 1986. godine Vladimir Pećnik

Dana 04. 03. 1986. godine, vraćena su pismena po načelniku V. odjela drugarice Koviljke Šijan, da se odlože u fond Historijske građe SDS RSUP SR Hrvatske – Rad službe DS, a prema odluci pomoćnika republičkog sekretara za UP Srećka Šimurine.-

Zagreb, 05. 03. 1986. Vladimir Pećnik

[67] Okrugli pečat: Odsjek za Oblast VI. korpusa Odjela zaštite naroda (u sredini zvijezda petokraka).

dužnosti je bio nemaran, aljkav i opijao se. Za vrijeme akcije na Koprivnicu spavao je daleko iza fronta, dok je njegov bataljon ostao bez municije. Omalovažavao je narodne oficire i nije htio nositi čin. Govorio je kako je on sada morao doći u NOV, ali da je to privremeno i da će još biti razgovora.

Isti je likvidiran po samim članovima Opunomoćeništva divizije, a po naredjenju dobivenom od Odsjeka na koje je bio potpisan Pero Olhovi.

XL. DIVIZIJA

2. – Kokolek Josip, bivši domobranski kapetan, rodjen 1910., Završje, Zlatar, Hrvat, došao u NOV na poziv Tita i bio na dužnosti u III. bataljonu Omladinske udarne brigade. Isti je medju domobranskim oficirima govorio kako je bilo bolje u domobranstvu nego u NOV, kako se na Kalniku osniva Srpski bataljon koji se osvećiva hrvatskom narodu, kao je on bio zakleti ustaša u tabor Ludbrega, kao on ne vjeruje u federativno uredjenje Jugoslavije, kao su u NOV rukovodioci svi Srbi koji će Hrvate prevariti, kako su se partizani trebali priključiti domobranima i kako Hrvati treba da paze što rade da ne bi Srbi opet zavladali, i.t.d. Izvještaj o likvidaciji istog sa zapisnikom dostavljen ranije OZN-i III. za Hrvatsku.

3. – Muzhaus Mijo, rodjen 1909., Valpovo, Hrvat, bio dom.[obranski] kapetan i zarobljen u Daruvaru 15. IX. 1944. Isti se bio prisiljen predati, jer nije imao kuda pobjeći prilikom likvidacije Daruvara. Ta njega tvrde domobranski natporučnik Balen Josip i Vaktarić Janko da se isti uvjek dobrovoljno borio protiv NOV i da se zalagao za borbu do kraja, jer da će on pregovarati samo sa Englezima i Amerikancima, a ne sa šumskom vojskom. Nadalje isti govore da se isti u NOV smatrao zarobljenikom i omalovažavao je svako naredjenje izdano od strane naših rukovodioca.

Obojica gore navedenih likvidirana su po Opunomoćeništvu XL. Divizije.

NOVOGRADIŠKO PODRUČJE

4. – Bošković Miloš, rodjen 1894. u Beogradu, živio u Osijeku, Srbin, u NOV došao na Titov poziv. Bio za vrijeme Jugoslavije pukovnik. Isti je bio na dužnosti u Novogradiškom području kod vojno-sudskog islednika i za vrijeme svog službovanja nije bio zadovoljan s ničim. Kajao se što je prešao na stranu NOV i vječito je potezao pitanje kako će za vrijeme mira biti plaćeni oficiri i kakav će on položaj dobiti. Mrzio je članove Partije i uopće nije s njima htio razgovarati. Nije se družio s nikim do li sa jednom židovkom, čiji je brat bio pod vojnim sudom zbog veze sa Englezima. Na svojoj dužnosti, prilikom preslušavanja optuženika uvjek je optuženicima pružao priliku da se opravdaju, dapače im je postavljao takova pitanja na koja su mogli samo olakšavajuće odgovoriti. Kao odraz njegovoga mišljenja po odnosu izmedju jugoslavenskih, domobranskih i NOV oficira jeste članak koji je napisao i za kojeg je tražio da ga se štampa u jednim našim službenim novinama. U tom članku je tražio da se domobranskim oficirima ne priznaju činovi koje su dobili u domobranstvu. Isti je živio u Osijeku legalno kao Srbin i to iz razloga što je isti za vrijeme Jugoslavije kao sudski pukovnik obavještavao ondašnje ustaše da će biti hapšeni, o čemu ovaj otsjek posjeduje zaplijenjeni dokumenat.

5. – Njavro Ivan, rodjen 25. XI. 1911., domobranski poručnik, Opatija, kotar Rijeka /Istra/, stupio u NOV 5. IX. 1944. Mrzio je sve što je srpsko, medju vojnicima govorio je protiv oficira NOV, a zastupao je novodošle domobranske oficire. Medju vojnicima širio je neraspoloženje i na taj način što im je dokazivao kako su zapostavljeni, kako se o starim partizanima ne vodi računa, kako je uzalud što su se borili jer da svejedno neće dobiti zasluženi položaj niti odgovarajući čin. Medju narodom je širio nepovjerenje u našu narodnu vlast govoreći narodu da nemaju soli, kuća, da niko o njima ne vodi računa, te da bi narodu bilo bolje da nisu pod našom upravom. Govorio im je da su robovi, da ništa nemaju, da su gladni, goli i bosi i da je ovakav život robija. Za novine "Srpsku riječ" govorio je da nema smisla čitati niti uzeti u ruke jer to je obično sranje.

Ovu dvojicu likvidiralo je Opunomoćeništvo Novogradiškog područja vrlo konspirativno, a po naredjenju člana Otsjeka Valtera.

POŽEŠKO PODRUČJE

6. – Orlić Franje Franjo, rodjen 1919. Dubrovnik, domobr. poručnik, Hrvat, zarobljen prilikom likvidacije Pakraca 13. IX. 1944. Isti je bio poručnik u IV. gorskom zdrugu, ranjavan i odlikovan srebrenom kolajnom.

7. – Krželj Josip, rodjen 1921. Zadvarje, Split, Hrvat, zarobljen u Pakracu 13. IX. 1944. Isti je bio domobranski poručnik, istaknuti fašista i učestvovao u paljenju i pljačkanju sela pakračkog kotara.

Obojica su likvidirani po naredjenju samog Opunomoćeništva područja.

SLATINSKO PODRUČJE

8. – Loriš Franjo, biv.[ši] domobranski natporučnik, rodjen 1913., Orahovica, Našice, Hrvat, došao u NOV 10. X. 1944. Isti je bio od 1941. neprestano u domobranstvu i medju ostalim dužnostima bio je zapovjednik sata oklopnih vlakova u Doboju. Učestvovao je u borbama protiv NOV u Hercegovini, Bosni i Slavoniji.

9. – Smrdjek Franjo, domobranski poručnik, rodjen 1923., Otok, Vinkovci, Hrvat, došao u NOV 5. X. 1944. Isti je bio u neprijateljskoj vojsci od 1941. pa do stupanja u NOV i učestvovao u svim ofanzivama na Slavoniju.

Obojica su likvidirani po naredjenju samog opunomoćeništva područja.

OSJEČKO PODRUČJE

10. – Zaviša Vesić, dom.[obranski] major, rodjen 1899., Pančevo, Srbin, došao u NOV 18. IX. 1943. god.

U OVOM ODSJEKU

11. – Čujković Nikole Nikola, rodjen 1906. Lenjingrad, Rus, aktivni major, služio u VII. vazduhoplovno-telegrafskoj četi, kasnije u zapovjedništvu II. zbornog područja. Sa 14 godina došao u Jugoslaviju sa ostalim ruskim emigrantima, te u Jugoslaviji svršio gimnaziju i akademiju. U NDH služio od 1941. do 1944. kod željezničkih bojna, te bio komandant oklopnih vozova u Brodu i kasnije u zapovjedništvu II. zbornog područja. Isti je po dolasku u NOV govorio kako su na svim položajima Srbi, kako da nije bilo

domobrana da ne bi partizani ništa učinili, kako je nemoralan život drugarica, kao je on bio strah i trepet partizana dok je bio komandant oklopnih vozova i.t.d.

12. – Stanojević Ljubomir, rodjen 1916. u Ivanju, srez Jablanički, oženjen sa švabicom iz Osijeka, Srbin, kao aktivni jugoslavenski poručnik bio je u Nedićevoj vojsci dobrovoljno od 1941. do 1944. i po povlačenju švaba iz Srbije, prebacio se u Slavoniju i došao u NOV. Sumnja se da je bio ubačen kao četnički elemenat, te da je osim služenja u Nedićevoj vojsci bio u službi gestapoa, budući da mu je žena švabica.

13. – Vodenik Alfons, aktivni domobr.[anski] zrakoplovni poručnik, rodjen 1912. u Zagrebu. Isti je u NOV došao 9. X. 1944. iz Zagreba preko Broda u Slavoniju. Bombardovao je naša nezaštićena sela i položaje NOV.

14. – Ille Mario, aktivni domobranski poručnik, vršio dužnost rukovaoca materijala za vezu u Glatesu, u domobranstvu bio vrlo agilan, ustaški nastrojen, ima dva brata ustaške oficire, radio za UNS i izvještaje slao protiv radnika ppukovniku Varljenu i policiji.

15. – Kalebota Mato, aktivni domobranski potporučnik, Hrvat, živio u Slav. Požegi, rodom iz Šibenika. U domobranstvu bio vrlo agilan, vršio dužnost skladištara na Glatesu, ustaški nastrojen, germanofil, radio sa UNS-om, denuncirao mnoge naše radnike.

16. – Varljan Ivan, domobranski potpukovnik, upravnik Glatesa, čovjek bez karaktera, materijalista, organizator UNS organizacije u Glatesu, preko njega su išle sve denuncijacije na naše radnike i sam je lično denuncirao. Nalazio se u društvu njemačkih oficira i ustaških funkcionera.

17. – Novak Ivan, domobranski poručnik, vršio dužnost adjutanta na Glatesu, ulizica, podlac, zna za cijelu organizaciju UNS-a i radio s njome, bio je desna ruka ppukovnika Varljana.

-.-

S P I S A K L I K V I D I R A N I H

od 15. IX. 1944. g. do 1. I. 1945. g. /osim domobranskih oficira/

U XII. UDARNOJ DIVIZIJI

1. – Duljković Mehmed, borac prateće čete I. bataljona XII. proleterske udarne brigade, Musliman, bio u SS diviziji i zarobljen poslije 15. X. 1944. na sektoru Istočne Slavonije. U jedinici se pokazao nedisciplinovan, prgav, spreman na tuču, harangirao medju Muslimanima da se bježi preko u Bosnu.

2. – Radović M. Radovan, biv.[ši] nedićevac, u NOV borac prateće čete IV. bataljona XII. Proleterske Udarne brigade. Došao u NOV sa grupom od 16 nedićevaca poslije X. mjeseca 1944. Isti su se sa Njemcima povukli ispred Crvene Armije iz Srbije. Ovaj je u jedinici rovario govoreći da će oni jednoga dana dezertirati za neki Suvoborski Odred. Omalovažavao je polit.[ičke] Komesare i sav politički rad, a u borbi se pokazao slab borac i špekulant.

3. – Čupić J. Miodrag, biv.[ši] nedićevac. Ostalo isto kao i kod gornjeg.

4. – Radovanović R. Radisav

5. – Radovanović B. Živorad, biv.[ši] nedićevci, došli iz Srbije sa grupom njih 16. U NOV borci XII. proleterske udarne brigade.

6. – Vukičević Milan, biv.[ši] aktivni jugoslavenski poručnik, u NOV došao poslije 15. IX. 1944. iz Srbije, po narodnosti Srbin, u NOV vršio dužnost referenta za naoružanje Osječke udarne brigade. Od 1941. sve do stupanja u NOV radio navodno u Beogradu, kamo je pobjegao ispred progona ustaša u Sremu. Ima izgleda prema njegovim ispravama da je tamo radio za gestapo i Nedića. Na dužnosti se pokazao aljkav, neodgovoran, potcjenjivajući druge oficire. Naginjao je k četnicima i kao takovoga poznaju ga neki drugovi iz Srema. Isti je bio sumnjiv i problematične prošlosti.

7. – Svrabović Rusein, biv [ši] vodnik u gestapovcima, u NOV stupio do 15. IX. 1944. i nalazio se u IV. bataljonu Osječke udarne brigade. Isti je svršio kurs u Stockerau, nalazio se u gestapovcima 2 godine, te učestvovao u više neprijateljskih ofanziva kako u Bosni tako i u Slavoniji. U jedinici je učestvovao u organizovanju dezerterstva 7 Muslimana koji su dezertirali u Bosnu sa 3 p.[uško] m.[itraljeza] početkom XI. mjeseca 1944. Kao takav i za učestvovanje u tom organizovanju dezerterstva osudjen je po Vojnom sudu divizije na smrt, ali je zalaganjem nekih drugova, kao na pr. rukovodioca polit. odjela Voje Sobajića, oslobodjen je i pušten ponovno u jedinicu s motivacijom da je dobar borac. Poslije svega toga hapšen je s naše strane.

8. – Krpan Mato, biv.[ši] ustaški rojnik, došao u NOV poslije 15. IX. 1944. dobrovoljno i nalazio se kao borac u IV. brigadi. Za vrijeme ustaške vladavine u Slav. Požegi učestvovao je zajedno sa ustašama u zlodjelima koja su činjena po Požeškoj Kotlini 1943./44. godine. U zatvoru je tukao i zlostavljao partizana Ćanić Luku i druge koji su bili zarobljeni od strane ustaša. Isti je to priznao i smatra se ratnim zločincem koji se uvukao u NOV.

9. – Grgić Antun, bivši pripadnik Suljine bojne[68]. Došao u NOV prije 15. IX. 1944. i nalazio se kao borac u XII. proleterskoj udarnoj brigadi. Isti je rodom iz Viškovaca od Djakova te je dolazio kao pripadnik Suljine bojne zajedno sa ustašama iz Djakova u pljačku Djakovačkih Selaca i okolnih sela. U jednom takvom pohodu isti je mlatio neke seljake iz Djakovačkih Selaca koji su ga poslije prepoznali kad je ista brigada tamo kantonovala, i na osnovu toga je uhapšen. Prilikom boravka u zatvoru divizije poslije našičke akcije isti je pri povlačenju divizije govorio pred narodom kako smo pretrpjeli velike gubitke i kako je IV. brigada razbijena, što nije odgovaralo istini.

10. – Šmit Miško, bivši gestapovac, rodom iz Podgorača, nalazi se u Dopunskom bataljonu kao borac, kamo je došao u X. mjesecu 1944. Isti je 1941. godine kao opštinski pisar u Podgoraču dolazio zajedno sa ustašama u sela Ostrošince, Granice i dr., te terorizirao i tukao pojedine ljude tih sela. Poslije toga otišao je u gestapovce, gdje se nalazio skoro 2 godine. Seljani gore navedenih sela su ga prepoznali i htjeli su da ga sami ubiju. Isti je smatran ratnim zločincem i kao takav uhapšen.

11. – Marković Fabijan, biv.[ši] ustaša, došao u NOV poslije 15. IX. 1944. i nalazio se kao borac u Osječkoj udarnoj brigadi. Kao ustaša iz 1941. vršeći dužnost poljara učestvovao je u svim većim akcijama neprijatelja na Dilju 1941. i 1942. godine, te im je služio kao vodič. Po oslobođenju njegovog sela isti se preselio u Brod bojeći se kazne.

[68] Naziv đakovačke Pučko ustaške bojne prema zapovjedniku Sulji Smailbegoviću.

Prilikom kantonovanja iste brigade u pomenutom selu, njegovi su ga seljani prepoznali, potvrdili njegov protunarodni rad, što je i sam priznao i na osnovu toga uhapšen.

12. – Šarić Antun, biv.[ši] ustaša, došao u NOV poslije 15. IX. 1944. i nalazio se kao borac u Osječkoj udarnoj brigadi. Kao ustaša 1941. zajedno sa svojom braćom koji su još i danas ustaše, pljačkao je u okolici Dervente srpsku imovinu i učestvovao u hapšenju naših drugova. Drugovi iz njegovog kraja su ga prepoznali i tražili da ga se uhapsi.

13. – Nakić, madjioničar, rodom iz Vukovara, biv.[ši] domobranac, uhapšen kao dezerter na putu kući. Isti je došao u NOV poslije 15. IX. 1944. i pokazao se u jedinici kao kukavica, te nagovarao Sremce da dezertiraju u Srem.

Svi gore navedeni su likvidirani i to: Br. 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., koji su se nalazili u spisku sumnjivih, likvidirani su po naredjenju Otsjeka; br. 8. i 12. po naredjenju Opunomoćeništva divizije; br. 9. i 10. po naredjenju Štaba divizije; br. 11. i 13. likvidirani u dogovoru sa Štabom divizije i Vojnim sudom. Za iste likvidacije znade Opunomoćeništvo divizije i par povjerljivih kurira. Za one koji su likvidirani po naredjenju Otsjeka ne postoje nikakvi saslušni zapisnici niti je vodjen postupak, dok je za ostale vodjen postupak, ali nepotpun, te ne postoji sredjeni zapisnici.

XL. DIVIZIJA

14. – Kikerec Mladen, rodj. 6. X. 1923. u Slav. Brodu, Hrvat, rkt., djak, u NOV stupio 22. IX. 1944. od kuće u Slav Brodu. Nalazio se u Tehnici XVIII. udarne brigade kao crtač. Za vrijeme Jugoslavije bio je ljotićevac[69], a otac mu je velikosrpski režimer. Isti je pričao u Suhopolju oko 1. X. 1944. kako partizani nemaju cilja borbe i oni mogu voditi samo nesvjesne i nepismene mase. Svijet će poslije rata ismijati partizane kao što je i Lenjin ismijan. Takodjer je govorio da bi onome ko bi ga izvukao iz partizana dao 300.000 Kuna. Dok je bio u jedinici, isti se pokazao kukavica i paničar u borbi.

15. – Sifner Ratimir, rodjen 18. V. 1915. u Severinu na Kupi, Vrbovsko, Hrvat, rkt. pravnik, stupio u NOV 15. IX. 1944. iz domobranstva gdje je bio narednik u Ratnom sudu IV. gorskog zdruga kao stručnjak pomoć sudiji i to u Daruvaru i Banjaluci. Nalazio se u I. bataljonu XVIII. udarne brigade kao borac. U domobranstvu se nalazio 35 mjeseci. U jedinici se pokazao nezainteresovan za rad, te je sve pratio sa sumnjom. Prilikom pokreta prema Okučanima govorio je borcima kako je glupo ići na prugu, jer će svi izgubiti glavu. Pokazao se plašljiv i kod prve paljbe izostajao iz jedinice.

16. – Grubač Vaso, rodjen 1906. u Boboti, Vukovar, Srbin, postolar, stupio u NOV 21. IX. 1943. od kuće i bio šuster pri štabu Omladinske udarne brigade, te u Intendanturi iste rukovodio sa municijom. Govorio je da će se kralj Petar II. vratiti u Jugoslaviju i da on nije kriv za sudbinu naroda. Petokraku zvijezdu nije htio da nosi. Izbjegavao je sastanke i na saslušanju govorio je za neke četnike koji su likvidirani da nisu četnici.

17. – Salopek Janko, rodjen 1909. Bačevac, Gradina, Virovitica, Hrvat, rkt. seljak, stupio u NOV 15. VIII. 1944. iz domobranstva i bio u III. bataljonu Virovitičke brigade kao borac. Isti je dezertirao iz NOV, te kada je došao kući poručio je miliciji iz Virovitice

[69] Pripadnik/pristaša Jugoslovenskog narodnog pokreta "Zbor" Dimitrija V. Ljotića.

da dodju po njega i oružje. Milicija je iz Virovitice stvarno došla te ga tobož prisilno otjerala u uporište, gdje se isti zadržao nekoliko dana. Prije svoga dezerterstva iz NOV, odnosno iz Bilogorskog NOP odreda, održavao je veze sa Bijelom gardom, te je zajedno s njima išao hvatati partizane u selo Detkovac, što se naknadno saznalo.

18. – Djukić Sreto, rodjen 1913. Dobrogošće, Bektež, Požega, Srbin, opć.[inski] bilježnik, stupio u NOV 14. VII. 1943. iz civila i nalazio se u I. bataljonu Virovitičke brigade kao komandir čete. Isti je bio velikosrbin i četnički nastrojen. Za vrijeme bivše Jugoslavije nalazio se u četničkoj organizaciji. Kao takav već je jednom bio na sudu Požeškog područja zbog svojih velikosrpskih izjava, te je po sudu XL. Divizije, kome je poslije predan, osudjen odnosno oslobodjen i poslan u jedinicu za borca, gdje se brzo uzdigao za komandira čete. Zbog šamaranja boraca i silovanja žene u D. Motičini, isti je opet otišao za borca. Kada se istoga uhapsilo i vodilo na preslušanje zbog silovanja i drugog, isti je pokušao bježati i ubijen.

19. – Košćak Miško, rodjen 1921. Bačevac, Gradina, Virovitica, Hrvat, ratar, stupio u NOV 20. VII. 1944. u Virovitičku brigadu kao borac. Isti se bio samovoljno udaljio iz jedinice, te navodno uhvaćen od milicije. Medjutim kasnije se je saznalo da se isti sam predao i zajedno sa milicijom, u kojoj se nalazio mjesec dana o žetvi, išao hapsiti partizane u Detkovcu i Lugu.

20. – Begović Djuro, rodjen 1924. Drškovci, Požega, Hrvat, srednjoškolac, stupio u NOV 17. X. 1944. te se nalazio u Dopunskom bataljonu divizije. Isti prije pohadjao kurs ustaških jurišnika u Zagrebu, te ustaški dužnostnički kurs u Borovu. Istoga Požežani optužuju da je noću 28./29. IX. 1944. kidao parole NOV u Požegi. Na priredbi Omladinske udarne brigade u Požegi ometao je program lupanjem stolica i galamom skupa sa nekim biv.[šim] ustašama. Za vrijeme napada XII. proleterske udarne brigade na Slav. Požegu, zajedno sa ostalim ustašama branio je istu sa puškom u ruci. U samoj jedinici pokušavao je da ometa političke sastanke i ismijavao ih.

21. – Ratković Božidar, rodjen 1925. u Slav. Brodu, Hrvat, srednjoškolac, došao u NOV 17. X. 1944. i nalazio se u Dopunskom bataljonu divizije. Isti je zajedno sa gore navedenim Begović Djurom učestvovao u svim rabotama kako u Požegi tako i u jedinici. Osim toga isti je za vrijeme boravka u Slav. Brodu zajedno sa ustašama, noseći šmajser, kao jedan od povjerljivih, hapsio naše drugove, od kojih se neki danas nalaze u jedinici i optužuju ga.

22. – Prevedan Matija, iz Virovitice, biv.[ši] ustaški agent, nalazi se u I. bataljonu Virovitičke brigade. Prilikom fingiranog napada na Viroviticu pokazao se u jedinici kao saboter i paničar, tvrdeći da partizani nikada neće zauzeti Viroviticu. Dan prije likvidacije Virovitice pobjegao je u uporište i po oslobođenju iste tamo je uhapšen.

23. – Sabo Petar, rodjen 1922. Vučjak, Feričanci, Našice, Madjar, radnik, zarobljen je kao domobran u Vel. Zdencima i uvršten u XVIII. brigadu. Kasnije je iz iste pobjegao, te otišao u domobranstvo i bio poslije kod kuće i pripadao madjarskoj fašističkoj stranci strelasti krstovi. Osim toga ponovo je dobrovoljno došao u jedinicu i za vrijeme borbe hotimično sabotirao mitraljez. Na neobjašnjiv način pronadjen je u jednom njegovom pismu obavještajni izvještaj iz njegovog bataljona. Na osnovu svega toga isti je uhapšen.

24. – Lamanski Mihajlo, biv.[ši] gestapovački kapetan policije, rodjen 1906. Sumi, Harkov /Rusija/, zarobljen prilikom akcije na pruzi kod Bizovca u novembru mjesecu 1944. Isti je u jugoslavenskoj vojsci bio kapetan II. klase i služio što u jugoslavenskoj vojsci što u legiji 16 godina. U legiju stupio VII. mjeseca 1941. Do svog zarobljavanja nalazio se na dužnosti u Bjelovaru, Mostaru, Osijeku, Virovitici, Podgoraču, te učestvovao aktivno u svim operacijama neprijatelja na tim sektorima. Jedno vrijeme se nalazio u Stockerau kao zapovjednik vojnog oporavilišta. Po zarobljavanju borci III. bataljona XVIII. udarne brigade premlatili su ga te je likvidiran.

25. – Makar Mitar, rodjen 1909. Trenkovo, Mihaljevci, Slav. Požega, Hrvat, došao u NOV VII. mjeseca 1944. prisilno mobilisan i nalazio se u XVIII. udarnoj brigadi. Isti se nalazio u domobranstvu od 1941. godine sve do srpnja 1944. i sudjelovao u više borbi protiv partizana u Slavoniji. Prilikom pokreta za Našice isti je pokušao bježati za Požegu, te je uhapšen.

NOVOGRADIŠKO PODRUČJE

26. – Laketić Savo, rodjen 1916. Srem. Laze, Vinkovci, Srbin, u NOV došao IX. mjeseca 1943. i to mobilisan. U NOV se pokazao četnički nastrojen i organizator četničke mreže u Psunjskim bolnicama. Bio je u vezi sa Dujićom. Održavao sastanke sa ostalima na kojima je govorio da se trebaju Srbi okupljati, pripremiti za izbore, da će doći kralj Petar, da ima malo komunista na Psunju i da će oni lako s njima i.t.d.

27. – Roksandić Ivan, rodj. 1890. Medari, Nova Gradiška, Srbin, u NOV stupio u III. mjesecu 1944. dobrovoljno. Isti je bio povezan sa Laketićem i dr. Dujićem, te je osim toga branio sinu da ide na SKOJ-evske sastanke.

28. – Katić Jovo, rodjen 1901. u Obriježi, Pakrac, Srbin, u NOV stupio X. mjeseca 1943. i to mobilisan. Isti je bio povezan sa gornjom dvojicom i radio s njima. Govorio je da nema povjerenja u druga Tita, jer da će on sa Hrvatima uništiti ono Srba što je iza Pavelića i ustaša ostalo. Mrzio je Komunističku Partiju, te kad su se održavali sastanci, govorio je: "Platiće oni te sastanke čim dodje Pero".

Sva trojica gore navedenih bili su radnici u odeljenju VI/1-b na Psunju, te je o njima govoreno i u elaboratu o četničkoj organizaciji na Novogradiškom području, koji je elaborat poslan s mjesečnim izvještajem.

29. – Štefčić Djuro, rodjen 1919. Uljanik, Daruvar, Hrvat, u NOV stupio IX. mjeseca 1944. Isti je prije pada Pakraca i Daruvara izvještavao svoga brata poručnika agenta u Pakracu o kretanju naše vojske. Jednom prilikom prokazao je gdje se nalazi Posavski NOP Odred, te je tom prilikom isti od neprijatelja napadnut te imao 5 mrtvih drugova. Isti je sve ovo kao i drugo na saslušanju priznao.

30. – Turudić Dragica, rodj. 1924., Služi, Ciplak, Mostar, nalazila se na prisilnom radu. Ista je bila nastanjena u Grubišnom Polju i prije pada istoga saradjivala je sa ustašama i išla u pljačku okolnih sela. Došla je u Slavoniju 1942. godine iz Hercegovine, odakle je pobjegla pred partizanima jer je i tamo učestvovala u pljački srpskih sela.

Svi gore navedeni su likvidirani i to: Prva trojica su likvidirana u suglasnosti sa ovim Otsjekom, dok ostali od samog Opunomoćeništva. Likvidacije su izvršene konspirativno i znadu za njih samo drugovi iz Opunomoćeništva.

VIROVITIČKO PODRUČJE

31. – Jušić Mijo, iz Virovitice, Hrvat, želj.[eznički] činovnik, u NOV od 5. X. 1944. Isti je govorio pred civilima gradjanima Virovitice kako je vjetar odnio "U" sa službeničkih željezničkih kapa, pa će odnijeti i partizansku zvijezdu.

32. – Hrgovac Martin, iz Špišić Bukovice, Hrvat, ratar, mobilisan 1. X. 1944., na dužnosti u III. vozarskom eskadronu u Virovitici kao kočijaš. Govorio je kako su svi oni čekali Hitlera raširenih ruku i da je prešao Jugoslaviju za šest dana, a da Crvena Armija ne može i da se ona slabo zauzima da nas oslobodi. Nadalje je govorio kako ju niko ne čeka kod nas sa voljom kao švabu.

33. – Majtanić Ivan, Hrvat, povojničeni radnik ložionice drž. željeznice u Virovitici, od 5. X. 1944. Isti je skinuo kapu sa mašinista ložionice, otporio petokraku zvijezdu i bacio na zemlju.

34. – Fric Franjo, Hrvat, povojničeni željezničar od 5. X. 1944. Isti je za vrijeme kantonovanja neprijatelja u Virovitici saradjivao aktivno sa ustašama, išao u izvidjanja na Virovitičke vinograde, te branio Viroviticu zajedno sa ustašama, što je i dokazano.

35. – Lekšić Šimun, rodjen 1917., Rastovac, Grub. Polje, Hrvat, trg.[ovački] pomoćnik, došao u NOV 8. mjeseca 1944. i nalazio se u radnom vodu. Isti je bio u domobranstvu od 1941. pa sve do prelaza u NOV. Kod njega su pronadjene falsifikovane partizanske isprave koje je on imao još kao domobranac, a glasile su na slobodno kretanje po teritoriji Bilogore i Moslavine. Isti nije htio priznati ko mu je dao štambilje od komande područja za pravljenje propusnica kojom se on izgleda kretao i kao domobran po slobodnom teritoriju.

Svi gore navedeni su likvidirani, i to: Prva četvorica po naredjenju Otsjeka, a poslednji od strane samog Opunomoćeništva. Zapisnici ne postoje jer se nisu ni vodili, već je vršeno usmeno saslušanje. Za likvidaciju znadu samo članovi Opunomoćeništva toga područja, pisar i jedan kurir.

POŽEŠKO PODRUČJE

36. – Huber Franjo, rodjen 1922. Bošnjaci, Županja, Hrvat, zarobljen kao domobran 13. IX. 1944. Isti je sudjelovao u palenju sela Bujavica, pljački sela po Bilogori i ubio jednog partizana u selu Kraguju. Inače sudjelovao u svim akcijama neprijatelja u okolini Pakraca.

37. – Jurenec Julije, rodjen 1920. Peteranec, Koprivnica, dom.[obranski] rezerv.[ni] vodnik, Hrvat po narodnosti, zarobljen u Pakracu dana 13. IX. 1944. Bio ustaša od 1941. i učestvovao u ofanzivi na Kozaru 1942. i u ofanzivi na Slavoniju 1943. godine.

38. – Vuk Marko, biv.[ši] domobr.[anski] rezerv.[ni] vodnik, po zanimanju je šumski radnik, Hrvat. Isti je bio istaknuti fašista i sudjelovao u svim borbama protiv NOV 1942./43. Prokazali su ga ostali domobrani.

39. – Kličić Redjo, aktivni domobr.[anski] vodnik, Musliman. Važi isto kao i za onoga pod br. 38. Isti je bio u domobranstvu odličan strojničar i odlikovan za hrabrost.

40. – Marošević Djuro, domobran, Hrvat, zarobljen u Pakracu 1944. Važi isto kao i za 38. i 39.

41. – Čičić Josip, iz Pakraca, šef želj.[ničke] stanice, Hrvat. Bio inicijator ubijanja Srba u okolici Pakraca i poznati ustaša.

42. – Pavelić Mihovil, financ iz Pakraca. Važi isto kao i za br. 41.

43. – Cokrlić Djure Stjepan, rodjen 1914. Doljanci, Stražeman, ratar, Hrvat. Bio pretsjednik Mjesnog NOO-a i pobjegao u ustaše u Požegu gdje je po oslobodjenju iste i uhvaćen.

44. – Čavajda Stjepana Stjepan, rodjen 1921. Tekić, Jakšić, ratar, Čeh. Bio 3 i pol godine aktivni ustaša i uhvaćen po oslobođenju Požege.

45. – Kasupović Hasan, rodjen 1926. Vinogradje, Cazin, aktivni ustaša, Musliman, ranjen kod Lipika na osiguranju pruge i stavljen u zarobljenički logor.

46. – Karajić Arif, rodjen 1923. Polje, Kladuša, aktivni ustaša, Musliman, ranjen kao i gornji i dopraćen u zarobljenički logor.

47. – Matić Drago, rodjen 1925. Veljaci, Vitina, Ljubuški, aktivni ustaša, bio ranjen kao i gornja dvojica.

Posljednja trojica nalazili su se kao ranjenici i to od partizana u zarobljeničkom logoru, te im se trebala pružiti liječnička pomoć što je bilo nemoguće.

48. – Marinić Nikola Slavko, 1904., Ratkovica, Nova Gradiška, po zanimanju šofer, Hrvat, bio aktivni ustaša od 1941. i kao šofer učestvovao u svim nedjelima ustaša oko Orahovice i Našica. Prije streljanja nalazio se kao povojničeni radnik u Glatesu.

49. – Štirmer Ivan, rodjen 1904. Tominovac, Jakšić, Požega, Njemac, ratar, na dužnosti u Glatesu, gdje je radio i za vrijeme NDH. Isti je bio ustaški dužnostnik i učestvovao sa ustašama u pohodu na oslobodjenu teritoriju.

50. – Varner Franje Ljudevit, rodjen 1910. Tominovac, Jakšić, Požega, Njemac, na dužnosti u Glatesu, gdje je bio i za vrijeme NDH. Teretili su ga seljani sela Tominovca gdje je 1941. godine zajedno sa ustašama kao član Kulturbunda vršio iseljavanje Srba i pljačkao njihovu imovinu.

51. – Pap Stjepan, rodjen 1920. Nikinci, Ruma, Hrvat, po zanimanju mesar na dužnosti u slagalištu I. ekonomskog sektora. Bio u neprijateljskoj vojsci od 1941. sve do zarobljavanja u Grub. Polju IX. mjeseca 1944. Kao takav učestvovao je u ofanzivi na Kozaru, Frušku Goru i Slavoniju. Odlikovan brončanom medaljom za hrabrost. Na dužnosti u slagalištu pokazao se drzak i sabotirao rad.

52. – Madjar Ivica, rodjen 1921. Požega, Hrvat, stud.[ent] prava i priv.[atni] namješt.[enik], bio na dužnosti u kasarni Slav. Požega. Isti je bio aktivni ustaša u Požegi i kao tabornik ustaške mladeži prokazivao naše drugove, te je neke i hapsio.

53. – Grgurić Boris, rodjen 1924., Požega, Hrvat, djak, na dužnosti u vojno-obavj.[eštajnoj] mreži područja. Dok se nalazio na toj dužnosti održavao je vezu sa svojim ocem potpukovnikom Grgurićem koji se nalazio u N. Gradiški kao zapovjednik I. gorskog zdruga. Prije oslobođenja same Požege isti je na poziv ustaša primio oružje i sa ostalim ustašama držao stražu u Požegi.

54. – Krstić Nikola, rodjen 1912. Čepinski Martinci, Valpovo, Srbin, kao domobran zarobljen u Pakracu 13. IX. 1944. i nalazi se u zarobljeničkom logoru. Isti je sudjelovao u pokolju seljaka u Čepinskim Martincima, a osim toga pokušao bježati iz zarobljeničkog logora, te je i uhvaćen.

55. – Šafar Antun, rodjen 1909. Sirač, Daruvar, Njemac, ratar, zarobljen kao domobran 13. IX. 1944. u Pakracu, te se nalazio u zarobljeničkom logoru. Tamo je bio neposlušan, nedisciplinovan, te pobjegao i naknadno uhvaćen.

56. – Jelc Branko, rodjen 1923. Zagreb, Hrvat, zarobljen kao domobran 13. IX. 1944. u Pakracu i nalazio se u zarobljenčkom logoru, odakle je pokušao bjegstvo za Novu Gradišku i na putu uhvaćen.

Svi gore navedeni streljani su po naredjenju Opunomoćeništva područja. Ova poslednja trojica streljana su javno pred zarobljenicima, dok za ostale znade samo Opunomoćeništvo, pisar i 2 poverljiva kurira.

SLATINSKO PODRUČJE

57. – Čelikovic Salko, rodjen 1925. Garac, Duboštica, Tuzla, Musliman, zemljoradnik, neoženjen, nepismen. Isti se nalazio u SS diviziji od 1941. do 1944. i od Pečuha se prebacio u Slavoniju i došao u partizane. Osim u SS diviziji bio je na nekim kursovima u Francuskoj, Njemačkoj i učestvovao je u više borbi protiv partizana i Crvene Armije u Zemunu, Beogradu i u Madjarskoj.

58. – Bodružić Stjepan, rodjen 1920. Svib, Imotski, Hrvat, rkt., po zanimanju radnik. Isti je bio aktivni ustaša od 1941. i nalazio se u Bosni i u Slavoniji, te je učestvovao u svim ofanzivama.

59. – Bebek Franjo, rodjen 1905., Imbrijovac, Djelekovac, Koprivnica. Isti je bio žandarmerijski narednik na dužnosti u Belišću i drugovi su ga prepoznali da je učestvovao u hapšenu i tukao uhapšenike 1941./42.

60. – Fazlić Hamdija, rodjen 1924. Kamčani, Kozarac, Prijedor, Musliman, zemljoradnik. Isti je bio 3 godine u SS jedinicama i učestvovao u svim borbama koje su te jedinice vodile protiv NOV. Isto tako učestvovao je i u borbama u Beogradu, Zemunu i ostalim mjestima.

61. – Petrovicki Josip, rodjen 1907. Podr. Slatina, Hrvat, rkt., trgovac. Isti je bio ustaški tabornik u Podr. Slatini i poznat je kao podstrekač zločina i ustaških nedjela u okolici Slatine i kao učesnik u njima.

62. – Obranić Ivan, rodjen 1916. Farkaševac, Samobor, Hrvat, po zanimanju stolar, sa prebivalištem u Podr. Slatini. Isti je služio mornaricu za vrijeme NDH i bio na Crnom Moru. Bio je na kursu u Njemačkoj, te je poslije toga vratio se u Podr. Slatinu i upisao se u ustaše.

63. – Fočo Abdulahman, rodjen 1905. Sarajevo, Musliman. Isti je bio u I. dobrovoljačkoj hrvatskoj SS diviziji u Francuskoj, Njemačkoj, Bosni i u ostalim krajevima naše zemlje i učestvovao u svim borbama protiv NOB. Bio u borbama protiv Crvene Armije u Beogradu, Zemunu i Vojvodini.

64. – Hajtl Vilim, rodjen 1922., Osijek, Hrvat. Isti je služio u zrakoplovstvu NDH od 1941. do 1944. Isti je prema njegovom priznanju učestvovao u napadima avijacije na naše nezaštićeno pučanstvo i bolnice.

65. – Bezinger Jozo, rodjen 1907. Kapinci, Sopje, Podr. Slatina, Njemac, nalazio se tri godine u gestapovcima i poznat u Podravini kao pljačkaš i batinaš.

66. – Kokorić Stjepan, rodjen 1904. u Čadjavici, Podr. Slatina, Hrvat, zemljoradnik.

Isti je bio tabornik ustaškog tabora u s. Čadjavica 1942. godine i aktivni ustaša od 1941. do 1944. Zajedno sa ostalim ustašama i žandarima vršio je upade u srpska sela Podravine, pljačkao i batinao narod.

67. – Dvorski Stjepan, rodjen 1924. Cernile, Varaždinske Toplice, Hrvat, ratar, sa prebivalištem u Novoj Bukovici. Isti je bio povezan sa gornjim.

68. – Leks Zvonimir, rodjen 1921., Osijek, Hrvat, modebravar. Isti je bio ustaša 1941. i učestvovao u palenju sela Slatinskog kraja. Kasnije je bio legionar dobrovoljac na istočnom bojištu, odakle se vratio opet u Slavoniju medju ustaše.

BRODSKO PODRUČJE

69. – Jelić Marko, rodjen 1907. Bijela, Brčko, nastanjen u Bizovcu, kotar Osijek, Hrvat, došao u NOV X. mjeseca 1944. Imenovani je bio u Ličkoj legiji pod zapovjedništvom Joce Rukavine 1941. godine i sudjelovao u palenju sela u Lici i Kordunu kao ustaški dovodnik, kasnije je otišao u Njemačku, te po povratku odanle došao u partizane. Za vrijeme Jugoslavije bio je žandarmerijski narednik.

70. – Kovačević Marin, rodjen 1918. Brodjanci, Valpovo, Hrvat, bio stražar u župskom redarstvu u Osijeku, gdje je služio dvije godine i došao u partizane u XI. mjesecu 1944. Za vrijeme boravka u policiji tukao zatvorenike partizane te zlostavljao civile koji su dolazili u posjete.

71. – Taler Josip, rodjen 1915. Gašinci, Djakovo, Nijemac, došao u NOV dobrovoljno XI. mjeseca 1944. Isti je služio u SS diviziji kao gefrajter dve godine. Bio je SS-ovac stražar kod zarobljeničkog logora u Njemačkoj te je za to vrijeme tukao zarobljenike.

72. – Nikolić Tomo, rodjen 1919. Musići, Djakovo, Hrvat, ratar, stupio u NOV X. mjeseca 1944. Imenovani je bio ustaša u Djakovu i kao takav učestvovao u svim akcijama u okolici Djakova. Sudjelovao je u hapšenju seljaka okolnih sela i iste tukao. Samo njegovo selo je poznato kao nastrojeno protiv NOB.

73. – Kožovej Vladimir, rodjen 1924. u Horodišće /Rusija/. Došao u NOV XI. mjeseca 1944. Imenovani je služio 4 godine u SS diviziji te prošao Poljsku, Rumuniju, Česku, Jugoslaviju i Njemačku.

74. – Jauk Josip, rodjen 1922. Hribac, Delnice, Hrvat, došao u NOV XI. mjeseca 1944. Isti je služio u SS diviziji /XIII./, koja je poznata po svojoj krvoločnosti u Bosni i Lici. Sudjelovao je u palenju sremskih sela.

75. – Vitenberger Oto, rodjen 1911. Osijek, Nijemac, došao u NOV dobrovoljno 1. XII. 1944. godine. Imenovani je bio dvije godine u Kulturbundu i kasnije bio gestapovac oko godinu dana.

76. – Mačak Rade, rodjen 1917. Mala Jasenovača, Grubišno Polje, Hrvat, došao u NOV 4. XI. 1944. Isti je bio gestapovac dvije godine i sudjelovao u svim borbama protiv NOV vodjenim u Slavoniji.

77. – Valter Ferdinand, rodjen 1909. Voćin, Podravska Slatina, Hrvat, došao u NOV 4. XI. 1944. Isti je bio 1941. i 1942. ustaša u Voćinu, a kasnije u gestapovcima.

78. – Hvasta Stjepan, rodjen 1926. Ledenik, Našice, Hrvat, ratar Imenovani je bio u partizanima, te je dezertirao i potom uhvaćen u njegovom selu. Ponovo je pokušao bjegstvo i uhvaćen. Poslije dezerterstva iz NOV bio je ustaša u Našicama i pred likvidaciju je priznao da je ubijao partizane.

79. – Ivanković Luka, rodjen 1921. Tomašica, Garešnica, Hrvat, ratar, došao u NOV 5. XI. 1944. Isti je bio u Vražjoj diviziji od 1942. te sudjelovao u svim akcijama iste po Bosni.

80. – Talan Robert, rodjen 1923. Dežanovac, Daruvar, Hrvat, ratar, došao u NOV 5. XI. 1944. Isti je već prije bio u NOV ali je dezertirao i stupio u Vražju diviziju u kojoj je bio oko jednu godinu. Sudjelovao je u borbama u Bosni i Lici protiv NOV.

81. – Valter Borner, rodjen 1909. Beč, Austrijanac, došao u NOV 29. XI. 1944. U njemačkoj vojsci se nalazio od 1941. godine i sudjelovao u svim borbama protiv NOV.

82. – Borner Desanka, rodjena 1906. Zagreb, Srpkinja, došla u NOV dobrovoljno sa napred imenovanim. Istu je prema njezinom pričanju izbavio napred navedeni iz logora Jasenovca.

Osim gore navedenih streljanih u ovom području, streljano je 28 nedićevaca, koji su se nalazili duže vremena u nedićevoj vojsci i pri povlačenju švaba iz Srbije isti su prešli u NOV. Za iste ne postoji nikakovi podaci.

Za sve koji su likvidirani u ovom području znade Opunomoćeništvo i pomoćno osoblje u istom. Ovi su likvidirani u suglasnosti sa Otsjekom.

OSJEČKO PODRUČJE

83. – Djakovac Stjepan, rodjen 1913. Valpovo, Hrvat, po zanimanju postolar. Isti je bio aktivni ustaša od 1941. i haračio sa ustašama u Slat. kraju.

84. Najgebauer Vilim, rodjen 1926. njemački vojnik, učestvovao u svim operacijama njemačke vojske protiv NOV.

85. – Vojinov Ivan, rodjen 1920. Novi Bečej, Srbin, kao nedićevac-dobrovoljac bio u borbama protiv NOV i došao u Slavoniju povlačeći se zajedno s Njemcima, te prebjegao u NOV.

86. – Miodrag Savo, rodjen 1915. Kanjani, Drniš, Srbin, bio gestapovac od 1941. i učestvovao u raznim akcijama protiv NOV u Bosni.

87. Djaja Marko, rodjen 1925. Gradište, Županja, Hrvat, biv.[ši] ustaški vodnik. Kao ustaša 2 i pol godine učestvovao u borbama protiv NOV u pljački i paljevini srpskih sela po okolici Djakova.

88. – Rozenberg Hinko, rodjen 1918., Kutina, Hrvat, kao hrvatski legionar dobrovoljac učestvovao na istočnom bojištu više od dvije godine.

89. – Adžić Svetozar, rodjen 1920. Kumani, Novi Bečej, Srbin, došao u NOV 20. XI. 1944. Isti je bio dobrovoljac u nedićevoj vojsci 2 godine.

90. – Čolakov Milenko, rodjen 1919. Vranjevo, Novi Bečej, Srbin, biv.[ši] nedićevac, Kao i gornji.

91. – Mikić Ivan, rodjen 1923. Trnava, Djakovo, Hrvat, ratar. Došao u NOV 21. XI. 1944. Isti je bio u gestapovcima 3 godine i učestvovao u više borbi i paleža srpskih sela po Slavoniji i Bosni.

92. – Panoš Ivan, rodjen 1908. Tominovac, Kutjevo, Požega, Njemac, došao u NOV 21. XI. 1944. Imenovani je bio kao gestapovac 2 godine u njemačkoj Poljskoj kao dobrovoljac, te je poslije došao u Slavoniju.

93. – Posavec Djuro, rodjen 1912. Granice, Našice, Hrvat, došao u NOV 30. XI. 1944. Isti je bio u njemačkoj vojsci 3 godine i kao dobrovoljac legionar na istočnom bojištu.

94. – Nuber Djuro, rodjen 1920. Budimpešta, Njemac. Kao kulturbundaš bio u SD policiji dvije godine i učestvovao na istočnom bojištu.

95. – Kucejnov Mihajl, rodjen 1924. Rostov, Čerkez, uhapšen 7. XII. 1944. Isti je bio u kozačkoj jedinici 15 mjeseci, u Poljskoj, Srbiji, Hrvatskoj i učestvovao u raznim akcijama protiv NOV.

Gore navedeni likvidirani su po odluci samog Opunomoćeništva područja i zna za te likvidacije samo Opunomoćeništvo i pomoćno osoblje.

ISTOČNA GRUPA NOP ODREDA

Kod toga Opunomoćeništva streljano je oko 60 nedićevaca, četnika i ustaša koji su dolazili u NOV. Za iste ne postoje nikakovi podaci niti zapisnici, jer i samo prijašnje Opunomoćeništvo nije vodilo, a novo koje je tamo postavljeno ne zna za sve to. Likvidacije su vršene sa pomoćnim osobljem samog Opunomoćeništva.

KOD OVOG OTSJEKA

96. – Miletić Grge Ilija, došao u NOV 10. X. 1944. iz Borova, gdje je bio mehaničar, avijatičar. Isti je prema izjavi špijuna Adjur Franje, kojega je uhvatio Osječki NOP Odred te likvidirao, trebao doći kao špijun u NOV.

97. – Rehnicer Mavre Rišo, židov iz Osijeka. Održavao sastanke sa židovima u Kometniku i bilježio zaključke sa sastanka. Imao veze sa dijeljenjem novca židovima koje su davali Englezi. Sumnja se da je agent I.S.-a

98. – Drobec Nikole Dragan, Srbin, radnik iz Osijeka. Dva puta nestao iz partizana, t.j. iz XVIII. brigade. Bio je konfident u Njemačkoj u logorima. Sumnja se da je agent gestapoa, a izjašnjavao se kao četnički elemenat.

99. – Dimić Miloša Vlajko, Srbin iz Vel. Nabrdja, bio je u domobranstvu 14 mjeseci. Četnički elemenat koji je širio propagandu i raspirivao mržnju izmedju Srba i Hrvata.

100. – Heller Ernesta Ladislav, židov, trg.[ovački] pomoćnik iz Humljana. Bio partizan u Zagorju, gdje je zarobljen i prebačen u Madjarsku. Tamo se nalazio jedno vrijeme i opet se prebacio u Hrvatsku u partizane i tražio od komandanta korpusa da ide u Madjarsku jer da tamo ima vezu i da će tamo moći više koristiti. Iz Madjarske donosio neka pisma i sam se njima hvalio. Sumnja postoji da je bio agent I.S.

101. – Radaković Miloš, Srbin, zemljoradnik iz Batinjana. Ustaški agent provokator, prokazivač naših ljudi u selu Batinjanima.

102. – Jašarević Salko, radnik, Musliman, od Brčkog, bio ustaša, špijun trovač ubačen od Tolja iz Vinkovaca.

103. – Vrekalić Andrija, ratar, Hrvat, od Virovitice, bio bjelogardijac, neprijatelj NOB i širitelj mržnje izmedju Hrvata i Srba.

104. – Djurak Antun, besposličar, kriminalac iz Djakova. Isti je davao krive podatke po dolasku u NOV i bio neko vrijeme apotekar pomoćnik u XII. udarnoj diviziji.

105. – Poljak Stjepan, privatni namještenik iz Djurdjenovca, Hrvat. Bio potstrekivač i organizator pljačke i paleža srpskih sela u Podravini.

106. – Kin Josip, zidar, Njemac, Kutjevo. Bio kulturbundaš i kao takav učestvovao u akcijama protiv NOV 1941.

107. – Bertić Marko, akt.[ivni] jugoslavenski žandarmerijski narednik. Neprijatelj NOB. Bio jugoslavenski žandar 12 godina.

108. – Markotić Nikola, stariji vodnik, Hrvat, bio ustaški nastrojen, držao govore protiv NOB-e kao mačekovac i rovario medju radnicima u Glatesu.

109. – Škrgec Stanko, rodjen 1919. Virovitica, Hrvat, zemljoradnik, došao u NOV 10. IX. 1944. god., javio se dobrovoljno u gestapovce i učestvovao u borbama protiv NOB-e 3 godine.

110. – Ivanić Franjo, rodjen 1921. Batinjani, Badljevina, Pakrac, Hrvat, zemljoradnik, zarobljen u Pakracu IX. mjeseca. Već prije je bio u NOV, odakle je dezertirao i nalazio se u Šarčevoj grupi /trupu/, koji je djelovao oko Pakraca i vodio borbe sa Odredom.

U razmaku od 15. IX. 1944. do 1. I. 1945. likvidirano je po našim Opunomoćeništvima i ovom odsjeku osim domobranskih oficira ukupno 198,-

---

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 12.2.1.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 72. (73.)-87.

25.

***1945.,* [*ožujak*]**

Oblasni komitet KP Jugoslavije za Srijem nalaže svim kotarskim komitetima KPJ i Mjesnom komitetu KPJ Zemun da treba OZN-i pomoći "u otkrivanju i uklanjanju neprijateljskih elemenata", te "Mađare koji nisu zločinci, a to znači koje ne treba streljati, treba odmah popuštati iz logora"

[…][70]
Oblasni komitet
Komunističke partije Jugoslavije
za Srem[71]

SVIM SRESKIM KOMITETIMA KPJ I
MESNOM KOMITETU KPJ ZEMUN

Dragi drugovi,

naša junačka Narodnooslobodilačka vojska uz pomoć bratske Crvene armije i ostalih saveznika oslobodila je veliku teritoriju naše otadžbine, gotovo čitav Srem. Oslobođenjem velikog dela naše domovine pred naše organizacije u Sremu postavljaju se sve složeniji i krupniji zadaci. U ovim novim uslovima partijska organizacija u Sremu prilično je pomogla narodnooslobodilačke organizacije u rešavanju raznih problema. I pored uspeha koje naša Partija postigla, još uvek se protežu razne greške i propusti na koje Oblasni komitet želi da ukaže.

/…/

2. Oslobođenjem naše oblasti, a naročito kako je počeo da radi Odsek za zaštitu naroda (OZNA), u našim partijskim organizacijama oslabila je budnost prema neprijateljskim elementima. Naročito sada kada je dobar deo onih koji su bili pasivni, pa čak i onih koji su bili u službi neprijatelja, prišao narodnooslobodilačkom pokretu, treba još više povećati budnost i na taj način pomoći OZN-i, u otkrivanju i uklanjanju neprijateljskih elemenata. Neprijatelj nije prestao da se bori, on je samo u novim uslovima promenio forme borbe. U našim ustanovama, fabrikama, preduzećima itd. nalazi se izvestan broj ljudi koji još nisu iskreno prišli narodnooslobodilačkom pokretu. Oni će početi na razne načine sabotirati i ometati izgradnju naše demokratske Jugoslavije. Partijske organizacije, pa i pojedini komunisti, treba ne samo da motre na te ljude, nego da svojim radom i ponašanjem utiču na njih i privežu ih za pokret. Mnogo je veća korist za

[70] Zvijezda petokraka.
[71] Pečat.

našu državu ako mi uspemo da većinu tih činovnika i stručnjaka iskreno privežemo za narodnooslobodilački pokret.

/…/

7. Da bi se ispravio pogrešan stav prema Mađarima, koji bi svakako izazvao krupne političke posledice, Oblasni komitet daje uputstvo kako će se postupiti prema mađarskoj manjini kod nas u Sremu: sve Mađare koji nisu zločinci, a to znači koje ne treba streljati, treba odmah popuštati iz logora uz objašnjenje da mađarska manjina kao celina ne snosi odgovornost za nedela koja su počinili mađarski okupatori nad srpskim narodom i da se oni zaista puštaju na slobodu i smatraju kao ravnopravni građani u novoj Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji. Treba ih pozvati da dobrovoljno, ali zaista dobrovoljno, stupe u redove NOP i speru sa sebe ljagu koju su im naneli Hortijevi đelati. Mogu da stupe u radne jedinice, ali samo dobrovoljno. Ko ne želi ni jedno ni drugo, može da živi slobodno kod kuće.[72]

/…/

Obavezujemo sve sreske komitete da ovu direktivu prorade na svojim sastancima o do kraja provedu u život.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[73] S drugarskim pozdravom

Za Ob. k. KPJ za Srem

Mamroz [v.r.]

Izvornik, strojopis
Istorijski arhiv Srbije, Beograd, SK SKS Šid, kut. 1
Lj. Vasilić (prir.), Okružni komitet KPJ za Vojvodinu 1944-1945, Novi Sad – Sremski Karlovci, 1978., str. 394.-396.

[72] O odnosu NOV i PO Jugoslavije/JA i novouspostavljenih komunističkih vlasti prema Mađarima u Vojvodini potkraj i neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, koji se je kretao u rasponu od drastičnog kažnjavanja skupina i pojedinaca i egzekucija koje je provodila OZN-a do skupnih i pojedinačnih suđenja Vojnih sudova, usp. A. Kasaš, Mađari u Vojvodini 1941-1946, Novi Sad, 1996., str. 200.-209.

[73] Okrugli pečat: Oblasni komitet Komunističke partije za Srem (u sredini zvijezda petokraka sa srpom i čekićem).

26.

1945., ožujak 5.

Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača ZAVNOH-a izvješćuje sve okružne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača da trebaju "od sada stavljati predloge za privremeni prelaz imovine ratnih zločinaca i njihovih pomagača, kojima radi njihovih djela prijeti kazna konfiskacije imovine, pod upravu i nadzor Države", te prilaže upute za rad

---

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE
NARODNOG OSLOBODJENJA HRVATSKE
ZEMALJSKA KOMISIJA ZA
UTVRDJIVANJE ZLOČINA OKUPATORA
Broj: 565/45 - dne 5 marta 1945

SVIMA OKRUŽNIM KOMISIJAMA

za utvrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.

Članom 4 stav 2 Odluke Predsjedništva AVNOJ-a o prolazu u državnu svojinu neprijateljske imovine i.t.d. od 21. novembra 1944 povjeren je Državnoj i Zemaljskim komisijama za utvrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača nov i vrlo važni zadatak.

Uz svoj dosadanji zadatak, da utvrde ratne zločine i iz njih proizašle štete, komisije će od sada stavljati predloge za privremeni prelaz imovine ratnih zločinaca i njihovih pomagača, kojima radi njihovih djela prijeti kazna konfiskacije imovine, pod upravu i nadzor Države.

Priložena Uputstva od 22 februara 1945 br. 564/45 sadržavaju upute za rad na tom zadatku. Uputstva umnožite i dostavite svim vašim područnim Općinskim komisijama.

Uz Uputstva se primjećuje:

1/ kod ocjene, da li se radi o djelu, radi kojeg počinitelju prijeti kazna konfiskacije imovine /Čl. 6 stav 1/ bit će mjerodavna težina djela i posljedice, koje su iz njega proizašle.

2/ kad okružna komisija stavi prijedlog, da se pokrene sudski postupak dostavit će sudu odnosno javnom tužiocu jedan primjerak preslušnih zapisnika i "Podataka", dok će ovaj zemaljskoj komisiji dostaviti drugi primjerak preslušnih zapisnika i 2 primjerka "Podataka". U prijedlogu sudu odnosno javnom tužiocu za pokretanje sudskog postupka treba navesti kojemu Okružnom NOO-u i kada je stavljen prijedlog za privremeni prelaz imovine pod upravu i nadzor.

3/ prvenstveno i naročitu pažnju treba posvetiti ustanovljenju, popisu i osiguranju imovine narodnih neprijatelja, koja je od veće važnosti za narodno gospodarstvo kao što su industrije, trgovine, obrtnička i druga preduzeća, veliki posjedi i. t.d.

4/ treba postupati što opreznije, da osumnjičeno lice ne bi bilo upozoreno da mu prijeti sekvestracija, te da ne bi prije nego što se izvrši popis sakrilo i otudjilo imovinu. Prigodom popisa imovine treba osumnjičenog vlasnika upozoriti na kaznenopravne posljedice sakrivanja ili otudjenja opisane imovine.

Okružna komisija neka odmah poduzme slijedeće:

1/ osnuje "Otsjek za neprijateljsku imovinu", a o njegovom osnutku izvjestiti ovu Zemalj. komisiju.

2/ zatražiti od svih područnih NOO-a, da ju izvjeste o imovini na svom području ratnih zločinaca i njihovih pomagača, te lica koja su se ogriješila o nacionalnu čast.

3/ zatraži od svih vojnih i narodnih sudova svoga okruga popis ratnih zločinaca i njihovih pomagača, protiv kojih je poveden postupak, a koji su počinili djela, radi kojih im prijeti kazna konfiskacije imovine. Prepis primljenog popisa treba hitno dostaviti "Otsjeku za neprijateljsku imovinu" ove Zemaljske komisije.

Okružna komisija neka se ne ograniči na pismeni poziv sudovima, nego neka održava lični kontakt na taj način, što će barem jedan put mjesečno izaslati jednog svog člana sudovima, da ustanovi protiv kojih lica, kojima radi njihovih djela prijeti kazna konfiskacije imovine, je postupak u tečaju.

4/ uputi Opć.[inske] komisije, da zaduže jednog svog člana radom na ustanovljenju neprijateljske imovine i izvijeste Okružnu komisiju o njegovom izboru. Izvještaje Opć.[inske] komisije o izboru treba dostaviti "Otsjeku za neprijateljsku imovinu" ove Zemalj. komisije.

Ako u kojoj općini nema opć.[inske] komisije, jer je završila rad, ili iz bilo kojih drugih razloga, treba odmah zadužiti jedno lice u toj općini radom na ustanovljenju neprijateljske imovine.

Ovome vrlo važnom zadatku posvetite najveću i najhitniju pažnju.

Potvrdite primitak ove okružnice i Uputstava, te nam saopćite vaše eventualne primjedbe.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Za zemaljsku komisiju:

[…][74]
Komisija za ratne zločine
OKRUŽNOG
NARODNO OSLOBODILAČKOG ODBORA
VIROVITICA
Broj: 212
10 / VII 1945 g[75]

-.-

[74] Zvijezda petokraka.

[75] Urudžbeni pečat.

ZEMALJSKO ANTIFAŠISTIČKO VIJEĆE
NARODNOG OSLOBODJENJA HRVATSKE
Zemaljska komisija za
utvrdjivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača
Broj: 564/1945 dne 22 februara 1945

Na osnovu čl. 4 stav. 2 Odluke Predsjedništva AVNOJ-a od 21/11.1944 o prelazu u Državnu svojinu neprijateljske imovine, državnoj upravi imovinom neprisutnih lica i o sekvestru nad imovinom, koji su okupatorske vlasti prisilno otudjile, raspisa Državne komisije za utvrdjivanje zločinaca i njihovih pomagača od 9/12.1944 br. 245/44. Zemaljska komisija na svojoj sjednici od 22. februara 1945 donijela je slijedeća

UPUTSTVA

za rad u vezi sa stavljanjem predloga za privremeni prelaz neprijateljske imovine pod upravu i nazor Državne uprave narodnih dobara.

Čl.1

Pored utvrdjivanja ratnih zločina i iz njih proizašle štete Zemaljska komisija za utvrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača dužna je pronalaziti i ustanoviti imovinu ratnih zločinaca i njihovih pomagača te stavljati prijedloge za privremeni prelaz te imovine pod upravu i nadzor Državne uprave narodnih dobara odnosno njenih federalnih organa.

Cilj ovog zadatka je obezbijedjenje i racijonalno iskoršitavanje sredstava za obnovu zemlje i naknadu ratne štete.

Čl.2

Pod ratnim zločincima i njihovim pomagačima razumijevaju se lica, koja su se ogriješila o interese narodno oslobodilačke borbe, a čija djela su obuhvaćena

a/ u čl. 13 Uredbe o vojnim sudovima, koji glasi:

"Ratnim zločincima, bili oni gradjani Jugoslavije, okupatorskih ili drugih zemalja, imaju se smatrati pokretači, organizatori, naredbodavci te pomagači i neposredni izvršitelji masovnih ubijanja, mučenja, prisilnog iseljavanja, odvodjenja u logore i na prisilni rad stanovništva, zatim paleža, uništavanja i pljačke narodne i državne imovine, svi pojedini posjednici imanja i preduzeća u Jugoslaviji, okupatorskim i drugim zemljama, koji su nečovječno eksploatirali radnu snagu na prisilni rad odvedenih ljudi, funkcioneri terorističkog aparata i terorističkih naoružanih formacija okupatora i domaćih u službi okupatora, oni koji su vršili mobilizaciju našeg naroda za neprijateljsku vojsku."

b/ u čl. 14 Uredbe o vojnim sudovima, koji glasi:

"Narodnim neprijateljima imaju se smatrati: svi aktivni ustaše, četnici i pripadnici ostalih oružanih formacija u službi neprijatelja i njihovih organizatora i pomagača: svi oni koji su u službi neprijatelja ma u kom vidu kao špijuni, dostavljači, kuriri, agitatori i slično: koji su nateravali narod da okupatorima preda oružje: svi oni su izdali narodnu

borbu i bili u dosluhu s okupatorom: svi oni koji razaraju narodnu vojsku ili su na drugi način pomagali i pomažu okupatora: svi oni koji izvrše teške slučajeve ubistva, pljačke i slično.

c/ u čl. 2 Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj koji glasi.

"Zločinom ili prestupom u smislu ove Odluke smatrat će se naročito

1/ Svaka saradnja s okupatorom ili njegovim pomagačima:

2/ Vršenje akcija i propaganda u korist okupatora ili njegovih pomagača širenjem nacionalne, vjerske ili rasne netrpeljivosti i unošenjem defetizma u narodne redove, bilo prije sloma Jugoslavije u cilju ubrzanja kapitulacije ili poslije njega u svrhu slabljenja otporne snage naroda u narodno oslobodilačkoj borbi:

3/ Svako održavanje prisnih i prijateljskih odnosa sa pripadnicima okupatorske vojske i vlasti

4/ Izravno ili neizravno razgrabljivanje imovine osoba progonjenih po okupatoru i njegovim pomagačima:

5/ Služenje u činovničkom aparatu na mjestu naročito važnom za okupatora ili njegovih pomagača, kao i istodobno vršenje više javnih ili privatnih službi naročitim pogodovanjem u bilo kom obliku:

6/ Dobrovoljno privredno pomaganje okupatora i njegovih pomagača:

7/ Svako djelovanje koje je išlo za tim da posluži okupatoru i njegovim pomagačima, uzevši u obzir posebne uslove u razvitku narodno oslobodilačke borbe u pojedinim krajevima zemlje, naročito stepen razvitka narodno oslobodilačkog pokreta u vrijeme izvršenja djela, posebne vojničke i političke prilike mjesta izvršenja, kao i ličnu sposobnost učinioca, da shvati prirodu i značaj počinjenog djela i njegove posljedice.

Čl. 3

Pod imovinom ratnih zločinaca i njihovih pomagača smatra se njihova nepokretna dobra, pokretna dobra i prava, zemljišni posjedi, kuće, namještaj, rudarska prava, preduzeća sa svojim postrojenjima i zalihama, hartije od vrijednosti, dragocijenosti, udjeli, dionice, društva i udruženja svake vrsti, fondovi, prava uživanja, svakovrsna platežna sredstva, potraživanja, učestvovanje u radnjama i preduzećima, autorska prav, prava industrijske svojine, kao i sva prava na napred spomenute predmete.

Čl. 4

Zemaljska komisija predlaže privremeni prelaz neprijateljske imovine pod upravu i nadzor Državne uprave narodnih dobara odnosno njegovih federalnih organa u ovim slučajevima:

a/ Kad proti ratnom zločincu ili pomagaču ratnog zločinca ne postoji još presude t.j. postupak pred sudom je pokrenut, ali još nije dovršen.

b/ kad proti ratnom zločincu ili pomagaču ratnog zločinca postupak pred sudom nije još uopće pokrenut.

Prijedlog će se u slučajevima pod a/ i b/ staviti i prema tome imovina ratnog zločinca ili njegovog pomagača pronalaziti i utvrditi samo, ako je počinjeno djelo, za koje počinitelju prijeti kazna konfiskacije imovine.

Prijedlog se neće staviti i Zemaljska komisija nije ovlaštena preduzeti bilo koje radnje u smislu ovih Uputstava, kad je sud već donio pravomoćnu presudu.

Čl. 5

Komisija prikuplja podatke i dokazala o imovini obuhvaćenoj u čl. 3 ovih Uputstava i to o sadanjoj imovini ratnih zločinaca i njihovih pomagača, te njihovoj imovini, koji su oni otudjili od 6 aprila 1941, pošto su svi pravni poslovi zaključeni od ratnih zločinaca i njihovih pomagača od 6 aprila 1941 čl. 5 Odluke Pretsedništva AVNOJ-a od 21/11.1944 o prelazu u Državnu svojinu neprijateljske imovine i t.d. oglašeni ništetnim.

Čl. 6

Popis imovine vršit će se uz sudjelovanja stručnjaka naročito kad se radi o industrijskim postrojenjima ili stvarima ili pravima, čiji opis traži stručno poznavanje.

Popis treba da je potkrijepljen po mogućnosti izvadcima iz zemljišne knjige, trgovačkog registra i sl.

Popis ima biti sastavljen u dva primjerka po obrascu pod a) koji se prilaže.

Čl. 7

Zemaljska komisija postupa u smislu ovih upustava sama ili preko svojih organa Okružnih, Općinskih i Gradskih komisija.

Kod Zemaljske komisije osnovat će se "Otsjek za neprijateljsku imovinu". S ovim otsjekom zadužit će se jedan član Zemaljske komisije, kojemu će se dodijeliti potrebno pomoćno osoblje.

Kod Okružne komisije osnovat će se "Otsjek za neprijateljsku imovinu", koji će se zadužiti jedan član Okružne komisije, kojemu će se dodijeliti potrebno pomoćno osoblje.

Kod Općinske /Gradske/ komisije zadužit će se jedan član Općinske /Gradske/ komisije prikupljanjem podataka i dokazala o imovini ratnih zločinaca i njihovih pomagača.

Općinska /Gradska/ komisija izvjestit će "Otsjek za neprijateljsku imovinu Okružne komisije o licu, koje je zaduženo radom oko ustanovljenja neprijateljske imovine.

Okružna komisija izvjestit će Zemaljsku komisiju o rukovodiocu Otsjeka za neprijateljsku imovinu" Okružne komisije kao i o članovima svojih područnih Općinskih /Gradskih/ komisija, koji su zaduženi sa radom u smislu ovih Upustava.

Čl. 8

Van snage br. 292/I. Ni119 Odj.[el] *za nepr.*[ijateljsku] *imov.*[imovinu] / *Zem.*[aljska] *kom.*[omisija][76]

[76] Dopisano rukom.

Okružna komisija ocjenjuje na temelju dokaznog materijala, kojim raspolaže, da li je utvrdjeni ratni zločinac ili njegov pomagač počinio djelo, radi kojeg mu prijeti kazna konfiskacije imovine. Kad ocijeni da takav slučaj predleži, odredit će se da Općinska /Gradska/ komisija izvrši popis imovine. U važnijim slučajevima t.j. kad se radi o imovini veće vrijednosti ili veće važnosti za narodno gospodarstvo, izaslat će "Otsjek za neprijateljsku imovinu" okružne komisije delegata, koji će izvršiti popis zajedno sa članom Općinske /Gradske/ komisije zaduženim u smislu ovih uputstava i eventualno uz sudjelovanje stručnjaka.

Član Općinske /Gradske/ komisije zadužen popisom neprijateljske imovine obavlja popis - ako kod utvrdjivanja imovine ne sudjeluje delegat "Otsjeka za neprijateljsku imovinu" Okružne komisije - s jednim članom NOO-a i eventualno stručnjakom. Kad je popis izvršen, dostavlja ga Općinska /Gradska/ komisija "Otsjeka za neprijateljsku imovinu" Okružne komisije.

"Otsjek za neprijateljsku imovinu" Okružne komisije, nakon što je primio popis imovine podnest će Upravnom odjelu Okružnog NOO-a prijedlog, da se imovina stavi pod privremenu upravu i nadzor. Prijedlogu će priklopiti jedan primjerak popisa imovine sastavljenog po obrascu A.

Istovremeno će Okružna komisija pokrenuti postupak protiv vlasnika imovine kod nadležnog kaznenog suda, u koliko taj postupak nije već pokrenut. *preko javnog tužioca*[77]

Ujedno će "Otsjek za neprijateljsku imovinu" Okružne komisije priposlati "Otsjeku za neprijateljsku imovinu" Zemaljske komisije drugi primjerak popisa imovine uz izvještaj, kad je upravnom odjelu Okružnog NOO-a stavio prijedlog za privremenu upravu i nadzor, te da li, kad i kod kojeg suda je pokrenuo postupak.

Ako je utvrdjeni ratni zločinac ili njegov pomagač umro naravnom smrću ili poginuo, a počinio je djelo, radi kojeg bi mu da je živ prijetila kazna konfiskacije imovine, predložit će "Otsjek za neprijateljsku imovinu" Okružne komisije Upravnom odjelu Okružnog NOO-a, da se njegova ostavina stavi pod privremenu Upravu i nadzor istovremeno će "Otsjek za neprijateljsku imovinu" Okružne komisije dostaviti nadležnom javnom tužiocu dokazni materijal, da na temelju istoga ishodi presudu o konfiskaciji imovine. Kod ustanovljenja ostavine, stavljanja predloga Upravnom odjelu Okružnog NOO-a pokretanja sudskog postupka putem javnog tužioca i izvještavanja "Otsjeka za neprijateljsku imovinu" Zemaljske komisije postupit će Okružna komisija u smislu uputa u prednjim stavovima ovoga člana.

Zemaljska komisija konačno odlučuje, imali mjesta prijedlog da se imovina stavi pod privremenu upravu i nadzor i pokretanju postupka kod suda.

Čl. 9

Svi organi vlasti, svako vojno lice i svaki gradjanin dužni su na zahtjev komisije ili njenih pomoćnih organa davati sva obavještenja, te pružiti im u radu bez posebnog zahtjeva svaku potrebnu pomoć.

[77] Dopisano rukom.

Naročito su dužni organi narodne vlasti i sva lica, ako znaju gdje se nalazi imovina narodnih neprijatelja, o tome odmah izvjestiti Zemaljsku komisiju ili njezine organe.

Okružna komsija zatražit će od svih vojnih i civilnih sudova na svom području izvještaj o visećim postupcima protiv ratnih zločinaca i njihovih pomagača, kojima za počinjena djela prijeti kazna konfiskacije imovine, kao i da ju sudovi u buduće izvještavaju o svim visećim postupcima ove vrsti, ako postupak nisu pokrenule same komisije već druge ustanove.

Čl. 10

"Otsjek za neprijateljsku imovinu" Zemaljske komisije vodi će katastar neprijateljske imovine t.j. knjigu u koju će se upisivati svi ratni zločinci i njihovi pomagači, kojima radi njihovih djela prijeti kazna konfiskacije imovine. Katastar ima da sadrži rubrike kao obrazac pod A.

"Otsjek za neprijateljsku imovinu" Okružne komisije vodit će takav katastar za svoje područje, te će mjesečno slati izvadak iz svog katastra "Otsjeku za neprijateljsku imovinu" Zemaljske komisije.

Čl. 11

Ova Uputstva stupaju odmah na snagu.

Smrt fašizmu - Sloboda Narodu!

Za Zemaljsku komisiju:

_____

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, OK Virovitica, kut. 699

27.

1945., ožujak 15.
Novi Sad

Glavni NOO Vojvodine, Novi Sad pojašnjava Vojnoj oblasti Vojvodine, Novi Sad o načinu raspolaganja s "neprijateljskom imovinom", posebice novcem i stokom, koja je odlukom AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. prešla u državnu svojinu

---

Novi Sad, 15. III 1945.

GLAVNI NARODNOOSLOBODILAČKI ODBOR VOJVODINE

VOJNOJ OBLASTI VOJVODINE NOVI SAD

U smislu člana 1 Odluke AVNOJ-a od 21 novembra 1944 godine sva neprijateljska imovina, imovina Nemaca i sva imovina ratnih zločinaca i njihovih pomagača prelazi u državnu svojinu. U smislu člana 4 Odluke svom takvom imovinom upravlja Državna uprava narodnih dobara.[78]

Međutim ova Odluka se ni danas ne sprovodi u svim slučajevima, pa je u tom cilju potrebna puna saradnja između narodno-oslobodilačkih odbora i vojske da bi se državna imovina što više obezbedila.

Tako na primer mnogi vojni sudovi na teritoriji Vojvodine zaplenjeni gotov novac od fašista i ostalih narodnih neprijatelja deponuju kod državnih banaka (tako na primjeri kod Privredne banke Vojvodine), iako u smislu gornje Odluke sva imovina takvih lica ima da se preda Upravi narodnih dobara, jer nema nikakvih razloga da se odvaja i različito postupa sa gotovim novcem i sa ostalom imovinom. Zbog toga vas molimo da izdate naredbu svima svojim sudovima na vašoj teritoriji da svu gotovinu i sve druge stvari, koje zaplene od lica pomenutih u članu 1 Odluke o prelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine i t.d. od 21 novembra 1944 godine predadu na upravu Upravi narodnih dobara Vojvodine. Ova mera da se preduzme i u pogledu one gotovine, koja je ranije zaplenjena i sada se nalazi ili kod suda ili u depozitu kod raznih banaka.

Isto tako vas molimo da izdate naredbu svim vojnim ustanovama sa vaše teritorije, da nikakvu neprijateljsku imovinu, a naročito stoku, pojedine komade ne uzimaju za sebe

[78] Usp. Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije, god. I, br. 2, Beograd, 6. veljače 1945., str. 13.-14.; S. Nešović (prir.), Zakonodavni rad Predsedništva Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije i Pretsedništva Privremene narodne skupštine DFJ (19 novembra 1944 – 27 oktobra 1945) po stenografskim beleškama i drugim izvorima, Beograd, 1951., str. 17.-20.; Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 48.-50.

nego da predaju narodno-oslobodilačkim odborima. Ovo bi se naročito moglo događati prilikom eventualnog iseljavanja pojedinih nemačkih sela. U takvim slučajevima imovinu treba sačuvati, pa će od robe u vojne magacine ići, prema našim dosadašnjim sporazumima, a stoka se mora redovnim putem trebovati, jer se ne sme dozvoliti, da pojedine ustanove i jedinice samovoljno troše meso preko redovnog trebovanja i bez kontrole.

Molimo vas da nas o učinjenom izvestite.

S drugarskim pozdravom

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Sekretar,
Toma Granfil [v.r.]

Pretsednik,
A Š[79] [v.r.]

Izvornik, strojopis
AV, Novi Sad, GNOOV, Predsedništvo, 1945., br. 393/45.
J. Popov (prir.), Glavni NOO Vojvodine 1943-1945, Novi Sad – Sremski Karlovci, 1977., str. 274.-275.

28.

1945., ožujak 24.

Izlaganje na Okružnoj konferenciji KP Jugoslavije za Srijem o stanju KP u Okrugu Srijem, uz osvrt na rad i nedostatke u djelovanju OZN-e i milicije

---

24. III 1945.

ORGANIZACIONO STANJE PARTIJE U OKRUGU

/…/

OZNA

Otkako je obrazovan otsek za zaštitu naroda, naše partijske organizacije kao po komandi prestadoše da se interesuju za borbu protiv neprijatelja na terenu. Tačno je to da dosta dugo vremena i nama samima nije bilo dovoljno jasan odnos između Partije i OZN-e, ali i pored izvesnih razlika, činjenicom da je to vanpartijska organizacija

[79] Aleksandar Šević.

u sastavu našeg pokreta, moglo se znati odmah da i ta organizacija spada pod naše rukovodstvo, to znači pomoć i kontrolu, i bilo je skroz nepravilno što se nismo više interesovali o formi odnosa sa OZN-om, da bi mogli, naročito ono prvo vreme, dati odgovarajuću pomoć, da bi izbegli razne politički štetne pojave u vezi rada nekih organa OZN-e.

Pre oko 2 meseca, ako ne više, to pitanje je razjašnjeno i poslato s objašnjenjem svim sreskim rukovodstvima kako treba postaviti kontakt s OZN-om. Međutim, i posle toga pisma, pa i usmenog objašnjenja, i dalje su se protezale uglavnom stare greške sve do pre kratkog vremena, kada su sreska rukovodstva ponovno upozorena kako da se provede u život pravilan odnos s OZN-om. Stvar se sastoji u ovome: briga za borbu protiv neprijatelja razne vrste na terenu jest i pored postojanja OZN-e i dalje stalna dužnost svih naših partijskih i ostalih organizacija, samo što pitanje hapšenja (da li će i kada biti uhapšen) kao i vođenja istrage protiv krivca ne može više biti stvar svakog pojedinog našeg aktiviste, ćelije, odbora, niti ma kojih drugih organizacija, do samo i isključivo stvar jedino OZN-e. Već ovo objašnjenje dovoljno govori kako i na koji način treba tu borbu voditi. Konkretno, partijska ćelija u selu ima utisak na osnovu izvesnih razloga da je ovaj ili onaj u selu neprijatelj. Ona će o tome obavestiti SK sa detaljnim podacima o neprijatelju, a SK će dostaviti OZN-i, koja će čitavu stvar ponovno proveriti i ukoliko postoji dovoljno razloga, izvršiti hapšenje, povesti istragu, ako je kriv poslati ga na sud i tamo će mu biti suđeno. Druga stvar, kada se neki neprijatelj likvidira, sud će poslati presudu SK (sreskom odboru), a ovaj će u saglasnosti sa mesnom organizacijom izvršiti obnarodovanje presude, dajući joj onakav značaj, onakvu širinu koliko [je] sam slučaj likvidiranoga više ili manje značajan, to znači da moramo obavezno nastojati da fizički likvidirajući neprijatelja izvršimo i njegovu političku likvidaciju i to svakako na osnovu moćnih argumenata, koje će svaka ta presuda sadržati i samim time učvršćujemo položaj naših narodnih vlasti u narodu.

Ali politička likvidacija neprijatelja treba da se izvrši u prvom redu i pre njegove eventualne fizičke likvidacije, što znači da ovde organi OZN-e treba da pomognu da se argumenti protiv nekog neprijatelja na vreme dostave partijskim i drugim organizacijama toga terena, koji će odmah pristupiti raskrinkavanju neprijatelja, da bi narod, budući na vreme obavešten i sam tražio zasluženu kaznu za navedenoga.

Međutim, postoje slučajevi da OZN-a ne nađe za shodno da odmah obavesti partijske i druge organizacije o tome da je neko sumnjiv na njihovom terenu, pa čak zašto je uhapšen, jer se može dekonspirisati stvar kod eventualne neprijateljske grupe koja je sa tim sumnjivim ili uhapšenim povezana. Ali u svakom slučaju ostaje zadatak svih naših organizacija da bdiju u borbi protiv neprijatelja na terenu, nalazeći se u najužem kontaktu sa OZN-om kojoj moramo dovoljno da pomognemo.

Milicija

Kod nas je u Sremu milicija od svog obrazovanja, prvih dana po oslobođenju pa sve do u najskorije vreme, predstavljala jedan ozbiljni politički problem i može se komotno reći da se ovom pitanju zaista nije obratila pažnja koju zaslužuje. Ako se malo udubimo u to pitanje, odmah će nam biti jasno koliko je delikatna dužnost koju milicija treba da vrši. Naši organi reda i mira ne smeju, svakako, ni po čemu ličiti na staru policiju i

žandarmeriju, koja je predstavljala simbol tiranije nenarodnih režima. I baš zato što se naša narodna vlast u suštini razlikuje od ranijih tlačitelja, politička obuka milicije, njeno pravilno odabiranje treba da bude jedan od prvih […][80] partijskih i drugih organizacija. Ali toga nije bilo. Iako svi znamo da u miliciju treba regrutovati naše stare borce, invalide i nesposobne za operativnu jedinicu, nama se dešavalo da gotovo u svakoj milicijskoj jedinici prevladavaju brojno zabušanti, pijanice, harageri, pa čak i poneki neprijatelj, koji takvi kakvi su, jasno je kao dan, mogli su samo da prave na svakom koraku štetu. Na masu mesta se desilo da da takav otpadnik dođe čoveku koji ima nekoliko dece u partizanima tuđinski se ponašajući, tera ga (poziva) na rad, a tako su česti primeri opijanja milicionera, pucanje kroz sela, razjurivanje omladine sa sastanaka ili ulica i sileđijstva razne vrste. Što se tiče njihovog rasporeda, naročito s obzirom na sirovost (Srbi u srpska, Hrvati u hrvatska sela), tu takođe nije bilo nikakve brige. Desi se, na primer, u šidskom srezu da su podugo bili milicioneri u hrvatskom selu Kukujevci sirovi Srbi iz susednog srpskog sela. Kada se setimo kolika su postojala trvenja između dva susedna sela različite nacionalnosti, pogotovo srpske i hrvatske, koja su jedva počela primati naš uticaj, onda odmah možemo znati kako su se ti Srbi milicioneri ponašali u hrvatskom selu i kako ih je hrvatski narod primio. Ovo verovatno nije jedini slučaj. Možda najtipičniji primer sileđijstva i otpadništva jeste slučaj sa jednim komandantom milicije u Vrdniku, koji je uz to bio član Partije, koji je hapsio i mlatio ljude iz sela, pored ostalih uhapsio i člana odbora kao i jednog partizana koji je išao sa kursa i bio u prolazu u tom selu, te se učinio "sumnjiv" i da bi doznao nešto o njemu on ga je mlatio. Kruna svemu tome je postupak toga komandanta prema milicionerima iz svoje čete, kada je pre kratkog vremena SK tražio da dođe pored ostalog naroda iz toga sela i što više milicionera na rad na aerodrom. Komandir se tome oštro suprotstavio i kada se jedna grupa milicionera ipak dobrovoljno javila, on je uzviknuo: "Vi ste dezerteri i ne vraćajte mi se više natrag".

Sada se situacija u miliciji prilično popravila, nakon odašiljanja nekoliko stotina nepoćudnih u vojsku, a i mnogo veće brige Partije (NOO-a) za miliciju. Ipak nas stanje koje danas vlada tamo ne može još ni blizu zadovoljiti, te briga za brzo prevaspitavanje i čišćenje milicije mora ostati još i dalje u punoj snazi.

Članova Partije u miliciji imamo 98, od toga 32 radnika, 30 siromašnih, 25 srednjih seljaka, 5 srednjoškolaca, 1 činovnik, 3 intelektualca i 2 zanatlije. Od toga 87 Srba, 5 Hrvata, 3 Rusina, 3 ostale narodnosti. Od toga 3 žene.

Nedostaju nam podaci za srez Zemun i [Sremska] Mitrovica.

/…/

Izvornik, strojopis
Lj. Vasilić (prir.), Okružni komitet KPJ za Vojvodinu 1944-1945, Novi Sad – Sremski Karlovci, 1978., str. 401., 420.-422.

[80] Ispušteno; očito treba pisati: zadataka.

Povjereništvo OZN-a Požega,
Br.51.dne 5.IV.45.

1-T/18 „B"

Predmet: Rad povjereništva od oslobodjenja Požege do danas ovamo.

Opunomoćeništva OZN-a N.Gradiška

Dostavlja se izvještaj o radu [illegible] od dana dolaska do sada 5.V.45. u sledećem:

Naše trupe u žestokoj borbi za oslobodjenje grada Požege potukle su do nogu neprijatelja i zarobile oko 600 ustaša i domobrana, a poreć toga gotovo polovinu milicije oko 400 i dobar dio raznih civila-uljeza. Nešto samo od ukupne posade i to najkrvnijih uspjelo se probiti, dok su nekoje glavešine sa ili bez familija još ranije pobjegli u pravcu Gradiške. Pri tom povlačenju i u borbi palo je oko 600 neprijateljskih vojnika i oficira.

Sve ono što je bilo uniformirano naša vojska je strpala u zarobljenički vojnički logor, dok zarobljene civile i racija jom pokvatane iz mjesta i uljeze iz okolice vojska je predala sve nama i te smo strpali u zatvor. Nilo ih je što kakovih 392 hapšenika. Medjutjima se nalazilo 15 ustaša sa požeškog kotara koje smo uzeli iz zarobljeničkog logora.

Prema tome kako se vidi odmah nakon oslobodjenja Požege naši su zatvor i bili puni, ali potrebnih podataka o hapšenicima nismo imali jedino što se znalo o zlodjelima nekolicine ustaških bandita i policije. Pred nas se postavio zadatak prikupljanju podataka za sve hapšenike kako bi se moglo pristupiti rasčišćavanju zatvora. Drugi je zadatak bio organizovanje ob.mreže u gradu. Za hapšenike iz mjesta podaci se prikupljavaju preko postojeće mreže i poznatih ljudi, a sa terena preko kotarskog organa. Kako su podaci stizali tako su pojedini hapšenici odvajani po selijama u zatvor i uvadjani u spisak hapšenika, ili upućivani OZN-a III, ili komandi mjesta na raspored, a vrlo malo ih se pušta kući na slobodu. Kući se puštaju mladići mladji od 28. godišta, na oko bolesni ili stari ljudi.

U zatvoru ljudi hapšeni na [illegible] prekom ustaša kovavih bandita, policije na čelu sa šefom Ispostave župskog redarstva u Gradišci za grad Požegu Vladom Bermadžinovom, inače Srbinom iz Kmo Kirdžeo koji je radio za Gestapo, Podobnik Leopold špijunovčan radio za U.O. službu, milicije i drugih raznih tipova.

Raščišćavanjem hapšenika do sada je učinjeno zaključe:
U spisak hapšenika koji potpadaju pod istragu je uneseno 72,
Upućeno u komandu mjesta na raspored 159,
upućeno [illegible] 74,
Kotarskom NOO-u Požega 5,
Opunomoćeništvu OZN-a N.Gradiška 1,
Puštenih kući na slobodu 25,
Preostalih za koje sepriprikupljaju podaci imade 56.
Ovi nisu uvedeni u spisak hapšenika.

Pristupilo se također i saslušavanju te je do sada zapisnički saslušano svega 21 hapšenika, dok su ispitani sa pavezi bez zapisnika- pišu na papiru na pitanja. Inače svi oni koji su kod jednog upućeni bili su saslušani ali ne zapisnički.

Sa vojnim sudom još nismo stupili u vezu, ali ćemo nastojati stupiti i otpočeti s[illegible] hapšenika sudu sa zapisnikom i optužujućim materijalom.

Imamo [illegible] bandita koje možemo izvesti na javno suđenje.

Što se tiče [illegible] i terena nešto smo već p[illegible] Za [illegible] su podaci [illegible] i naskoro ćemo izvršiti hapšenje. Na terenu hapšenje dosta teško, pošto se banda krije. Ovih nam dana izdao javni [illegible] dan pismenih naloga za hapšenje na terenu. Uhapšenje zavisi [illegible], dok se ostali kriju. Poteškoće jesu u tome što nemamo vojske Narodne Odbrane, te smo dosta nemoćni za zahvate vršiti na terenu.

U medjuvremenu vrćena je preko četina po cijelom gra-

29.

1945., travanj 5.
Požega

Povjerenstvo OZN-e Požega u izvješću OZN-i Nova Gradiška o radu od dolaska partizana u mjesto do 5. travnja 1945. opisuje stanje i navodi zarobljavanje brojnih neprijateljskih vojnika i uhićivanja civila, te njihovo upućivanje u zatvore i logore

_____

Povjereništvo OZN-a Požega,
Br. Sl. dne 5.IV.45.

Predmet: Rad povjereništva od oslobodjenja Požege pa ovamo.

Opunomoćeništvu OZN-a N. Gradiška.

Dostavlja se izvještaj o radu ovog povjereništva od dana dolaska do sada 5.V.45. u sledećem:

Naše trupe u žestokoj borbi za oslobodjenje grada Požege potukle su do nogu neprijatelja i zarobile oko 600 ustaša i domobrana, a pored toga gotovo polovinu milicije oko 400 i dobar dio raznih sivila-uljeza. Nešto samo od ukupne posade i to najkrvavijim uspjelo se probiti; dok se nekoje glavešine sa ili bez familija još ranije pobjegli u pravcu Gradiške. Pri tom povlačenu i u borbi palo je oko 600 neprijateljskih vojnika i oficira.[81]

Sve ono što je bilo uniformisano naša vojska je strpala u zarobljenički vojnički logor[82], dok zarobljene civile i racijom pohvatane iz mjesta i uljeze iz okolice vojska je predala sve nama i te smo strpali u zatvor. Bilo ih je što kakovih 392 hapšenika. Medju njima se nalazilo 15 ustaša sa požeškog kotara koje smo uzeli iz zarobljeničkog logora.

Prema tome kako se vidi odmah nakon oslobodjenja Požege naši su zatvori bili puni, ali potrebnih podataka o hapšenicima nismo imali jedino što se znalo o zlodjelima nekolicine ustaških bandita i policije. Pred nas se postavio zadatak prikupljanju

[81] Nešto drukčije podatke o broju poginulih i zarobljenih "neprijateljskih vojnika" u borbama za Požegu 21. travnja 1945. navodi Operacijski dnevnik Štaba 42. divizije I. JA. Usp. Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom XI, knj. 1, Beograd, 1971., str. 533.-534.

[82] U Požegi je nakon završetka ratnih djelovanja osnovan veliki zarobljenički logor, u kojemu je prema navodima Javnog tužitelja II. JA bilo smješteno i do 30.000 zarobljenika. Usp. dok. br. 81., te Č. Višnjić, Partizansko ljetovanje. Hrvatska i Srbi 1945 – 1950., Zagreb, 2003., str. 36.

podataka za sve hapšenike kako bi se moglo pristupiti raščišćavanju zatvora. Drugi je zadatak bio organizovanje ob.[avještajne] mreže u gradu. Za hapšenike iz mjesta podaci se prikupljavaju preko postojeće mreže i poznatih ljudi, a sa terena preko kotarskog organa. Kako su podaci stizali tako su pojedini hapšenici odvajani po ćelijama u zatvor i uvadjani u spisak hapšenika, ili upućivani OZN-a III, ili komandi. mjesta na raspored, a vrlo malo ih se puštalo kući na slobodu. Kući se puštaju mladići mladji od 28. godišta, na oko bolesni ili stari ljudi.

U zatvoru medju hapšenicima ima svakakvih ustaša, krvavih bandita, policije na čelu sa šefom Ispostave župskog redarstva N. Gradiška za grad Požegu Vladom Bernadžihovski, imade špijuna kao Kinčec koji je radio za Gestapo, Podobnik Leopold španovčan radio za U.[stašku] O.[bavještajnu] službu, milicije i drugih razni tipova.

Raščišćavanjem hapšenika do sada je učinjeno sledeće:

U spisak hapšenika koji potpadaju pod istragu je unešeno 72,

Upućeno u komandu mjesta na raspored 159,

Upućeno ponomoćeniku OZN-a III 74,

Kotarskom NOO-u Požega 5,

Opunomoćeništvu OZN-a N. Gradiška 1,

Pušteni kući na slobodu 25,

Preostalih za koje se prikupljaju podaci imade 56. Ovi nisu zavedeni u spisak hapšenika.

Pristupilo se takodjer i saslušavanju te je do sada zapisnički saslušano svega 21 hapšenik, dok se špijuni saslušavaju bez zapisnika, pišu na papiru na pitanja. Inače svi oni koji su kojekuda upućeni bili su saslušani ali ne zapisnički.

Sa vojnim sudom još nismo stupili u vezu, ali ćemo nastojati stupiti i otpočeti slanje hapšenika sudu sa zapisnikom i optužujućim materijalom.

Imademo oko desetak krvavih bandita koje možemo izvesti na javno sudjenje.

Što se tiče čišćenja mesta i terena nešto smo već hapsili. Za Požegu su podaci prikupljeni naskoro ćemo izvršiti hapšenje. Na terenu hapšenje ide dosta teško, pošto se bande krije. Ovih sam dana izdao javnom organu sedam pismenih naloga za hapšenje na terenu. Uhapsio je samo dvojicu, dok se ostali kriju. Poteškoće jesu u tome što nemamo vojske Narodne Odbrane, te smo dosta nemoćni za hapšenje vršiti na terenu.

U Medjuvremenu vršena je premetačina po cijelom gradu pa tako i u samostanu kod fratara, kod popa Pipinića i časnih sestara. U gradu se našlo oružja: nekoliko p. mitraljeza, jedan teški mitraljez i municije. Dotični kod kojih je to oružje pronadjeno izjavljuju da je za to znala naša vojska i da su oni očekivali svakog časa da će naša vojska doći po to oružje. Povodom toga nismo nikoga hapsili.

U času kada je Požega oslobodjena mi smo prvi od naših vlasti došli te smo bili primorani preuzeti pod našom stražom i kontrolom zarobljenike dok ih nismo predali komandi mjesta. Izdali smo dva oglasa i to jedan o predaji oružja i spreme i drugi o prijavljivanju sakrivenih neprijateljskih vojnika, i to s razloga što nije imao nitko drugi onog momenta da učine. Inače se u ništa drugo nismo uočavali.

Pored organizovanja svuda naše mreže, popisa ustaških, švabski i drugi razni doseljeni familija pred nama je na dnevnom redu kao najvažniji zadatak: prikupljanja podataka, istrage i čišćenje zatvora.

Eto to bi bilo najvažnije o radu ovog povjereništva u vremenu od oslobodjenja Požege do danas. O političkoj situaciji nisam ništa navadjao, pošto je to navedeno u poslanim izvještajima od šefa druga Cane za mjesto i druga Cibre za teren.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M.P.[83]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/35, kut. 17

[83] Okrugli pečat: Otsjek za zaštitu naroda Slavonije Povjerenstvo Požega (u sredini zvijezda petokraka).

30.

[1945., travanj 12.]
Vukovar

Kotarski sud u Vukovaru donosi 20. siječnja 1952. rješenje o proglašenju mrtvim Antuna Đurkovića iz Vukovara, uz potvrdu da je imenovani "prilikom oslobodjenja 12. 4. 1945. na veče, odveden po NOV-i i poslije toga nestao"

Broj: II. R-1211/51-7

R J E Š E NJ E

Kotarski sud u Vukovaru u vanparničnom predmetu moliteljice Djurković Hermine iz Vukovara, zast.[upan] po Dr. Krašković Ljudevitu, adv.[okatu] u Vukovaru, radi proglašenja njenog muža Djurković Antuna mrtvim, na predlog primljen 5.XI.1951. broj: R-1211/51-1 i nakon provedenog postupka rješio je:

Djurković Antun, iz Vukovara, rodj. 1897.g. u Vukovaru, oženjen za Djurković Herminu u Vukovaru, otac jednog djeteta Marije, koji je dana 12.IV.1945. na veče odveden i od toga dana nestao, proglašuje se mrtvim.

Kao dan njegove smrti utvrdjuje se 31.XII.1945.

O b r a z l o ž e nj e

Na osnovu provedenih izvida preslušanjem svedoka Pančić Franje, ustanovljeno je, da je Djurković Antun prilikom oslobodjenja 12.4.1945. na veče, odveden po NOV-i i poslije toga nestao tako, da se o njemu do danas ništa nije čulo.

Prema izjavi svedoka Pančić Franje – Djurković Antun bio je uhapšen od tadanje OZNE i prema njegovom saznanju likvidiran.

Kako tačni dan njegove smrti nije utvrdjen, to je kao dan njegove smrti uzet poslednji dan u godini u kojoj je on nestao.-

Kotarski sud
U Vukovaru, dne 20. I. 1952.

DJURKOVIĆ HERMINA
VUKOVAR

M.P.[84]

Sudac kotarskog suda
(Živković Bogdan)
Živković Bogdan [v.r.]

Izvornik, strojopis
M. Kovačić, U potrazi za istinom. Martirij Hrvata u Vukovaru 1941.-1945., Vukovar, 2004., str. 66.

[84] Okrugli pečat: Narodna Republika Hrvatska Kotarski sud Vukovar (u sredini grb DF Jugoslavije).

31.

1945., travanj 15.- svibanj 12.
Osijek - Vinkovci

Upravni odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju, Osijek dostavlja Upravnom odjelu Okružnog NOO-a, Osijek naputke "o preuzimanju vlasti u novo oslobodjenim gradovima", s posebnim osvrtom na ovlasti i način djelovanja OZN-e[85], a Upravni odjel Okružnog NOO-a naputke prosljeđuje Kotarskom NOO-u Vinkovci

OBLASNI NOO ZA SLAVONIJU
UPRAVNI ODJEL
Pov. Broj: 4/45 - 15.IV.1945.

Predmet: Zadaci upravnih odjela u novo oslobodjenim gradovima.

OKRUŽNOM NARODNOM - OSLOBODILAČKOM ODBORU
Upravni odjel

O S I J E K .

Pred naše upravne odjele postavljeni su veliki zadaci o preuzimanju vlasti u novo oslobodjenim gradovima, te povodom toga dajemo slijedeće upute:

1./ Čim se udje u grad OZN-a će odmah preuzeti sve razglasne postaje i preko njih izdati potrebne proglase. Ako takova ne postoji ili je razorena onda će se u tu svrhu upotrebiti bubnjar, sve dok se u štampariji ne odštampaju potrebni proglasi. U tu svrhu Povjerenstvo OZN-e će mobilisati jednu štampariju sa potrebnim brojem radništva.

2./ Ako u gradu postoji radio-stanica istu će preuzeti OZN-a i ista neće sve dotle raditi, dok ne dobije odobrenje od Povjerenstva OZN-e za Slavoniju.

3./ Povjerenstvo će izdati i proglas u kojem će zabraniti svako kretanje gradjanstva po ulicama grada. Ta zabrana ne smije biti suviše duga, a naročito ne u velikim gradovima, t.j. najdalje do 24 sata. OZN-a će za vrijeme trajanja zabrane kretanja izvršiti hitno hapšenje lica po već unaprijed izradjenom spisku. Ovaj posao bit će izvršen u roku od 8 dana.

[85] Ovome je naputku prethodio sličan opsežniji naputak, očito Glavnog štaba Hrvatske ili OZN-e za Hrvatsku, naslovljen "Zadaci NOOa pri oslobodjenju novih krajeva", nastao vjerojatno potkraj 1944. Usp. HDA, Zagreb, 1491, kut. 1, fasc. 5; J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 266.-267.

U isto vrijeme, ako je gradu formiran Gradski NOO upravni odjel Gradskog NOO-a izvršit će pečaćenje stanova narodnih neprijatelja i radnje, kako i onih čiji su vlasnici otišli sa neprijateljem, tako i radnja kupljenih od N.D.H. bivše vlasništvo Srba i Židova. U mjestima gdje gradski NOO-i nisu formirani, ovaj posao izvršiti će OZN-a. U radnje se ne smije ulaziti niti uzimati bilo kakovu robu. Radnje će se moći otvoriti i iz iste uzimati pojedina roba samo uz predhodno odobrenje Okružnog ili Oblasnog NOO-a, a u sporazumu sa Povjerenstvom OZN-e.

OZN-a će izdati proglas, da se za vrijeme dok traje zabrana kretanja zatvaraju sve trgovine i ostale radnje, javni lokali, kina, kazališta, razni klubovi, čitaonice, biblioteke i dr. Isto tako obustavlja se svaki tramvajski i ostali saobraćaj. Tramvajski saobračaj dozvolit će se samo u tom slučaju ako će on služiti za njihove potrebe ili potrebe vojske.

4./ Nakon što su organi OZN-e završili pod 3./ navedeno hapšenje i u sporazumu sa NOO-om bude dovršeno pečaćenje pod 3./ spomenutih radnja, povjerenstvo OZN-e izdaje drugi proglas. Drugim proglasom dozvoljava se kretanje gradjana od 6 sati u jutro do 6 sati na večer, Otvaranje lokala, restauracija /uz zabranu točenja alkoholnih pića/, javnih kuhinja, mljekara, pekara, mesnica, prodavaonica povrća i brijačnica.

Istim proglasom OZN-a poziva sve pripadnike njemačke manjine radi popisa. U vezi s tim OZN-a već prvoga dana izvršiti će mobilizaciju činovnika /pisara/ potrebnih za rad na popisu Nijemaca, ustrojiti knjige za popis istih. Nakon izvršenja popisa Nijemaca predviditi logore, organizovati ishranu, stražu i.t.d. a tek poslije toga uslijedit će hapšenje Nijemaca po naredjenju OZN-e za Slavoniju.

5./ Kada je gotovo sa popisom i hapšenjem Nijemaca drugoga dana izdaje OZN-a treći proglas.

Ovim proglasom upozorava se gradjanstvo na najstrože kažnjavanje u slučaju pljačke i povrede privatne svojine. Svi koji se uhapse na djelu hitno upućivati sudu i tražiti da se presude objave narodu radi primjernog kažnjavanja.

6./ Ako po ulasku u grad, odnosno u toku prva dva dana ne bude postavljena Komanda mjesta, onda će povjerenstvo OZN-e u sporazumu sa Štabom operativne jedinice koja se nalazi u gradu odmah da izda proglas u kojem će pozvati sve vojnike, podoficire i oficire neprijateljske vojske koji su se u gradu sakrili da se u odredjenom roku prijave na zato odredjeno mjesto sa cjelokupnom spremom.

Svi neprijateljski oficiri i vojnici biti će predhodno razoružani i upućeni OZN-i III.

Istovremeno će Povjerenstvo OZN-e proglasom pozvati gradjanstvo na predaju oružja vojnog i civilnog i sve ostale vojne spreme u zajednici sa upravnim odjelom. Za civilno oružje izdavat će se potvrde predavaocima istih, a sve oduzeto oružje zavesti u knjigu.

7./ Čim se udje u grad okružni NOO, a u koliko je formiran gradski NOO, odmah će mobilisati jednu štampariju sa potrebnim brojem ljudi za štampanje potrebnih legitimacija, propusnica, uputnica, prijavnih araka i ostalih potrebnih proglasa i tiskanica.

U istoj štampariji potrebno je odmah dati odštampati:

a/ potrebne proglase,

b/ upitne arke za sve strance, koji su se u grad doselili poslije 1.IX.1941.g.

c/ Dozvole boravka za sve strance kojima se dozvoljava boravak u gradu.

d/ Dovoljan broj uputnica s kojima će biti upućeni svi stranci koji su došli u grad poslije 1.IX.1941. a kojima nije dozvoljen boravak u gradu.

e/ Dovoljan broj privremenih legitimacija za sve ostalo stanovništvo grada iznad 14 godina.

f/ Potreban broj zabilježica prema priloženim formularima za sve napred navedene dozvole boravka, uputnica, legitimacija i t.d.

8./ Treći dan izdaje Povjerenstvo OZN-e IV. proglas, u kojem poziva sve stanovništvo koje se je nastanilo - doselilo u grad poslije 1.IX.1941., da se prijave na za to odredjenim mjestima /za koje je najbolje uzeti školske prostorije/. Svakom strancu koji se prijavi izdat će se upitni arak, koji je on dužan popuniti i slijedećeg dana na istom mjestu gdje ga je primio popunjen predati. Kod ovoga popisa biti će na svakom mjestu po jedan ili više drugova od OZN-e koji će kontrolisati upitne arke i ljude koji dolaze na prijavljivanje.

Od Povjerenstva OZN-e upravni odjeli dobit će spisak koji će se stranci protjerati iz grada i time je potrebno odmah izdati uputnicu u zavičajnu općinu, a ostalima koji ostaju izdaju Upravni odjel Gradskog NOO-a privremenu dozvolu boravka. Ove uputnice kao i dozvole zavodit će se u zabilježnice koje će se ustrojiti. /Organi OZN-e izvršit će hapšenje sumnjivih stranaca/.

9./ Nakon što smo dovršili ovaj posao izdajemo proglas da se prijavi sve stanovništvo starije od 14 godina. U proglasu je potrebno navesti koji dan, na kom mjestu i koji kvartovi, ulice ili koja imena da se prijave, da se nebi stvarale gužve kod popisa. Za popisna mjesta najzgodnije je uzeti škole i predvidjeti potrebno pisarsko osoblje.

Svaki koji dodje da se prijavi mora sobom da donese svoje najnovije isprave t.j. legitimaciju, domovnicu, krsni list i najnoviju fotografiju.

Kod ovoga popisa potrebno je da su prisutna dva gradjana, koja svojim potpisima u prijavnoj knjizi potvrdjuju da je to stvarno onaj gradjanin koji se prijavljuje t.j. identitet istoga.

Svakom će se kada se prijavi izdati privremena legitimacija za kretanje po gradu, koja se zavodi u knjigu izdanih privremenih legitimacija, a vlasnih iste potpisuje u knjigu da ju je primio. Stare legitimacije se zadrže.

10./ U svim slučajevima stajati u tijesnoj vezi sa organima OZN-e i po svim pitanjima biti suglasan i gledati da ne dodje do nekih nesuglasica.

Svi drugovi koji ulaze prvih dana u grad moraju imati propusnicu izdanu od upravnih odjela okružnih NOO-a. Okružni NOO-i dozvolit će u grad: članovima izvršnog NOO-a, referentima i najpotrebnijem činovništvu, pomoćno osoblje te miliciji.

Za daljni rad poslužite se već prije dobivenim direktivama, a i dobit će te nove od strane ovog Upravnog odjela.

U svemu se pridržavati datih uputstava i gledati da u oslobodjeni grad dodjemo stvarno kao oslobodioci.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pročelnik: /M.P. /Predsjednik:

Tencer Antun v.r. Tadijanović v.r.

OBLASNI NOO ZA SLAVONIJU
UPRAVNI ODJEL
Pov.Broj:4/45 - 15.IV.1945.

Predmet: Zadaci upravnih odjela u novo oslobodjenim gradovima.

OKRUŽNOM NARODNOM - OSLOBODILAČKOM ODBORU
Upravni odjel

O S I J E K .

Pred naše upravne odjele postavljeni su veliki zadaci o preuzimanju vlasti u novo oslobodjenim gradovima,te povodom toga dajemu slijedeće upute:

1./ Čim se uđje u grad OZN-a će odmah preuzeti sve razglasne postaje i preko njih izdati potrebne preglase.Ako takove ne postoji ili je razorena onda će se u tu svrhu upotrebiti bubnjar,sve dok se u štampariji ne odštampaju potrebni preglasi.U tu svrhu Povjerenstva OZN-e će mobilisati jednu štampariju sa potrebnim brojem radništva.

2./ Ako u gradu postoji radio-stanica istu će preuzeti OZN-a i ista neće sve dotle raditi,dok ne dobije odobrenja od Povjerenstva OZN-e za Slavoniju.

3./Povjerenstva će izdati i preglas u kojem će zabraniti svako kretanja gradjanstva po ulicama grada,Ta zabrana ne smije biti sviše duga,a naročita ne u velikim gradovima, t.j.najdalje do 22 sata .OZN-a će za vrijeme trajanja zabrane kretanja izvršiti hitne hapšenja lica po već unaprijed izradjenom spisku.Ovaj posao bit će izvršen u roku od 8 dana.

U isto vrijeme,ako je grada formiran Gradski NOO upravni odjel Gradskog NOO-a izvršit će pečaćenja stanova narodnih neprijatelja i radnja,kako i onih čiji su vlasnici otišli sa neprijateljem,tako i radnja kupljenih od N.D.H.bivše vlasništvo Srba i Židova.U mjestima gdje gradski NOO-i nisu formirani,ovaj posao izvršiti će OZN-a. U radnje se ne smije ulaziti niti uzimati bilo kakvu robu,Radnje će se moći otvoriti i iz iste uzimati pojedina roba samo uz predhodno odobrenje Okružnog ili Oblasnog NOO-a,a u sporazumu sa Povjerenstvom OZN-e.

OZN-a će izdati preglas,da se za vrijeme dok traje zabrana kretanja zatvaraju sve trgovine i ostale radnje,javni lokali,kina,kazališta,razni klubovi, šitaonice,biblioteke i dr.Iste take obustavlja se svaki tramvajski i autoli saobraćaj.Tramvajski saobraćaj nastavlit će se samo u tom slučaju ako će on služiti za njihove potrebe ili potrebe vojske.

4./ Nakon što su organi OZN-a izvršili pod 3./ navedeno hapšenje i u sporazumu sa NOO-om bude završeno pečaćenje pod3./spomenutih radnja,povjerenstvo OZN-e izdaje drugi preglas.Drugim preglasom dozvoljava se kretanje gradjana od 8 sati u jutro do 8 sati na veče, Otvaranje lokala ,restauracija /uz zabranu točenja alkoholnih pića/,javnih kuhinja,mljekara,pekara,mesnica,prodavaonica povrća i brijačnica.

Istim preglasom Ozn-a poziva sve pripadnike njemačke manjine radi popisa.U vezi s tim OZN-a već prvog dana izvršiti će mobilizaciju čarovnika / /pisara/ potrebnih za rad na popisu Njemaca,ustrajiti knjige na popis istih . Nakon izvršenja popisa Njemaca predvidjeti logore ,organizovati ishranu,stražu i.t.d. a tek poslije toga uslijedit će hapšenje Njemaca po naredjenju OZN-e za Slavoniju.

5./ Kada je gotovo sa popisom i hapšenjem Njemaca drugoga dana izdaje OZN-a treći preglas.

Ovim preglasom upozorava se gradjanstvo na najstrože kažnjavanje u slučaju pljačke i povrede privatne svojine.Svi koji se uhvate na djelu hitno upućivati sudu i tražiti da se presude objave narodu radi primjernog kažnjavanja .

6./ Ako po ulasku u grad,sinoćne u toku prvo dana dana ne bude postavljena Komanda mjesta,onda će povjerenstvo OZN-e u sporazumu sa Štabom operativne jedinice koja se nalazi u gradu odmah da izda preglas u kojem će pozvati sve vojnike,podoficire i oficire neprijateljske vojske koji su se u gradu zatekli da se u odredjenom roku prijave na zato odredjena mjesta sa cjelokupnom spremom .

Svi neprijateljski oficiri i vojnici biti će predhodno razoružani i upućeni OZN-i III.

Istovremeno će Povjereništvo OZN-a proglasom pozvati građanstvo na predaju oružja vojnog i civilnog i sve ostale vojne spreme u zajedničku za upravnih odjelom. Za civilno oružje izdavat će se potvrde predavaocima istih,a sve oduzeto oružje zavesti u knjigu.

7./ Čim se uđe u grad okružni NOO, a u koliko je formiran gradski NOO,odmah će mobilisati jednu štampariju za potrebnim brojem ljudi za štampanje potrebnih legitimacija,propusnica,uputnica,prijavnih araka i ostalih potrebnih proglasa i tiskanica.

U istoj štampariji potrebno je odmah dati odštampati :

a/ potrebne proglase;

b/ upitne arke za sve strance,koji su se u grad doselili poslije 1.IX.1941.g.

c/ Dozvole boravka za sve stranca kojima se dozvoljava boravak u gradu.

d/ Doveljan broj uputnica s kojima će biti upućeni svi stranci koji su došli u grad poslije 1.IX.1941.a kojima nije dozvoljen boravak u gradu ,

e/ Doveljan broj privremenih legitimacija za sve ostalo stanovništvo grada iznad 14 godina.

f/ Potrebam broj zabilježnica prema priloženim formularima za sve napred navedene dozvole boravka,uputnica,legitimacija i t.d.

g./ Treći dan izdaje Povjereništvo OZN-a IV.proglas,u kojem poziva sve ustanovništvo koje se je nastanilo u gradu poslije 1.IX.1941.,da se prijave na za to određenim mjestima / za koje je najbolje uzeti školske prostorije/ .Svakom stranca koji se prijavi izdat će se upitni arak,koji je on dužan popuniti i slijedećeg dana na istom mjestu gdje ga je primio popunjen predati. Kod ovoga popisa biti će na svakom mjestu po jedan ili više drugova sa OZN-e koji će kontrolisati upitne arke i ljude koji dolaze na prijavljivanje .

Od Povjereništva OZN-a upravni odjeli dobit će spisak koji će se stranci pretjerati iz grada i time je potrebno odmah izdati uputnicu u zavičajnu općinu, a ostalima koji ostaju dužnju Upravni odjel Gradskog NOO-a privremenu dozvolu boravka. Ove uputnice kao i dozvole zavedit će se u zabilježnice koje će se ustrojiti.

/ Organi OZN-e izvršit će kapljenje sumnjivih stranaca /.

9./ Nakon što smo dovršili ovaj posao izdajemo proglas da se prijavi sve stanovništvo starije od 14 godina. U proglasu je potrebno navesti koji dan,na kom mjestu i koji kvartovi,ulice ili koja imena da se prijave,da se nebi stvarale gužve kod popisa.Za popisna mjesta najzgodnije je uzeti škole i predvidjeti potrebno pisarsko osoblje.

Svaki koji dođe da se prijavi mora sobom da donese svoja najnovija isprave t.j.legitimaciju,domovnicu,krsni list i najnoviju fotografiju.

Kod ovoga popisa potrebno je da su prisutna dva građanina ,koja svojim potpisima u prijavnoj knjizi potvrđuju da je to stvarno onaj građanin koji se prijavljuje t.j.identitet istoga.

Svakom će se kada se prijavi izdati privremena legitimacija za kretanje po gradu,koja se zavede u knjigu izdanih privremenih legitimacija,a vlasnik iste potpisuje u knjigu da ju je primio.Stare legitimacije se zadrže.

10./U svim slučajevima stajati u tijesnoj vezi sa organima OZN-e i po svim pitanjima biti suglasan i gledati da se dođe do nekih nesuglasica.

Svi drugovi koji ulaze prvih dana u grad moraju imati propusnicu izdanu od upravnih odjela okružnih NOO-a .Okružni NOO-i dozvolit će u grad:članovima izvršnog NOO-a,referentima i najpotrebnijim činovništva,pomodno osoblje te milicije.

Za daljni rad poslužite se vaš prije dobivenim direktivama,a i dobit će te nove od strane ovog Upravnog odjela.

U svemu se pridržavati datih uputstava i gledati da u oslobođeni grad dođjemo stvarno kao oslobodioci.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !

Predsjednik + / M.P./ Predajednik :
Tencer Antun v.r. Tadijanović v.r.

OKRUŽNI N.O.O. OSIJEK
Upravni odjel
Pov. Broj: 1/1945.
od 12.V.1945.

K O T A R S K O M N.O.O.-u
V I N K O V C I .

Dostavlja se prednje u prijepisu uz prilog potrebnih formulara radi znanja i točnog upravljanja.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Predsjednik: M.P.[86] Pročelnik:
P. Jakšić [v.r.] …[87] [v.r.]

[…][88]
KOTARSKI N.O.O. VINKOVCI
Pov. broj *9/1945*
dana 17. maja 1945.[89]

Pošto u Vinkovcima postoji gradski N.O.O. a ova okružnica se odnosi na postupak u gradovima odmah nakon oslobođenja, a na području K.N.O.O. nema drugog grada, to se okružnica nakon priema k znanju stavlja u spise.[90]

Pročelnik:
…[91] [v.r.]

———————

Ovjereni prijepis, strojopis i rukopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., 9/45. Pov.

[86] Okrugli pečat: Okružni narod. oslobodil. odbor Osijek Odjel unutarnjih poslova (u sredini zvijezda petokraka).
[87] Potpis nečitak.
[88] Zvijezda petokraka.
[89] Urudžbeni pečat.
[90] Rukopis.
[91] Potpis nečitak.

Slavonija uoči oslobođenja

Razbijena je sremska fronta

Jedinice jugoslavenske armije prodrle su čvrsto utvrđene njemačke položaje, prešle rijeku Dravu i Dunav od Noreva do Podgajaca i rijeku Savu od Vrškoga do Orašja i oslobodile VINKOVCE, OSIJEK, VUKOVAR, VALPOVO, ŽUPANJU, DONJI MIHOLJAC, ĐAKOVO, VRPOLJE,

i mjesta: Tovarnik, Dalj, Borovo, Orolik, Cerna, Stari i Novi Mikanovci, Čepin, Koška, Šitar, Babina Greda, Gundinci, Beravci, Đurđanci, Đakovačka Satnica, Poganovci, Budimci, Podgorač, Stipanovci, Velimirovac i Klokočevac.

Jedinice VI. Udarnog Korpusa prodrle su komunikaciju Đakovo–Našice i oslobodile Razbojište. Oslobodivši Dretnje, Gašince i Kondrić one nastupaju prema Levanjskoj Varoši.

Potpuno su potučene 41. i 11. njemačka divizija, 963. njemačka tvrđavska brigada, 141. njemački artiljerijski puk, dijelovi 297. njemačke divizije, 3. i 12. Pavelićeva divizija i veći broj samostalnih njemačko-ustaških formacija.

Prema još nepotpunim podatcima ukupni neprijateljski gubitci u toku 12., 13. i 14. aprila iznose: 7.035 mrtvih, 3.556 zarobljenih; 96 zarobljenih topova, 3 tenka, 2 aviona, 354 bacača, 494 automatska oruđa, preko 200 motornih vozila, veći broj vagona, lokomotiva i drugog ratnog materijala. Naša je avijacija uništila 88 kamiona, 720 kola sa ljudstvom i materijalom, 21 vagon, 28 protivavionskih topova.

Slavonski borci — nijemci rajnom na njegovim položajima III armija čiste Slavoniju od fašističke ! ustaške gamadi. Dugo vremena su naši borci sa dušmanom u stvari čekali čas kada će zagrliti svoju braću iz drugih krajeva naše zemlje. I došao je dan kada su se ispunile najsvetlijeva želja. Sa istoka, iz kolone jedinica naše armije i tu, na bojnom polju u sklopu Razbojišta bratski se grlile ruke, kolone slavonskih i srpskih koje su napredovale na zapadu i vojvođanske jedinice.

Hama na ramu, a junačke o rami podebljuje se jedinstvo i bratstvo naših naroda i nakon slavnih pobjeda kod Sarajeva, Bjelšine, Drškog, Osijeka, Virovitice, juri na zapad borci Jugoslavenske armije da što prije očiste našu napaćenu zemlju.

Pod udarcima naše Armije ruše se sve prepreke. Nema više fronte u Srijemu koja je bila toliko važna za švabe, koji se „povlače između Save i Dunava.

Ne će izbjeći iz Slavonije zločinci koji su bacali u jame Kometelka, Šibenika, Bukovice i u hrastove Dereze, Kusonja i Slobodišne na stotine žena, djece i mučenika. Naši junački borci osvećuju desetogodišnju djevojčicu iz Jasenaša, koja su ustaše pečenu izvadili srce i djevojčicu iz Londarice, kome su švabe gulile kožu s glave. Došao je kraj krvolocima. Naša Armija razbija krvave njuške njemačko-ustaških razbojnika i kažnjava ih za zločine koje su počinili u Slavoniji i širom naše domovine.

Za uvijek prestaje haračenje švapskih i ustaških bandi. Pješadijci, artiljeristi, tenkisti i avijatičari Titove armije oslobađaju gradove i sela Slavonije.

Živjela pobjedonosna Titova Armija koja nosi slobodu cijeloj našoj zemlji!

19. IV. 1945.

[illegible]

Izvornik u posjedu priređivača

32.

1945., svibanj
Slavonski Brod

Okružni NOO Slavonski Brod nalaže kotarskim NOO-ima Slavonski Brod, Đakovo i Županja potrebu poduzimanja "energičnih mjera za čišćenje zemlje od fašističkih ostataka i raznih protunarodnih elemenata", posebice popisivanja svih preostalih folksdojčera i njihovo upućivanje u logore

---

OKRUŽNI NOO. BROD
TAJNIŠTVO
Broj: I – 1945. Tajno
Brod, …[92] V. 1945.

Kotarskom NOO-u
Slav. Brod
Djakovo
Županja

Današnjim oslobodjenjem naše zemlje potrebno je da poduzmemo energične mjere za čišćenje naše zemlje od fašističkih ostataka i raznih protunarodnih elemenata. U vezi gornjega potrebno je učiniti slijedeće: U vezi sa povjerenstvom OZN-e izvršiti ćete popis svih Njemaca koji su ostali na kotaru tj. u vezi sa Povjerenstvom OZN-e koje će Vam dati upitne arke koje će ispuniti sve osobe njemačke manjine u svim selima.

Isto tako ispuniti će upitne arke svi oni koji su poslije 1941. 10. travnja doselili iz raznih krajeva.

Ovaj popis tj. popunjenje upitnih araka treba da bude obavljen u roku tri do četiri dana, kako bi se ova stvar mogla uzeti što brže u postupak.

Što se tiče njemačkih manjina ne će se dizati oni Njemci koji imaju žene Hrvatice ili Srpkinje. U obzir dolaze isto Njemice koje su se udale za Hrvate ili Srbe.

Isto tako koji imaju sinove ili braću u NOV-u ne će ih se dirati.

Što se tiče stranaca od 10. travnja 1941. godine njih će se provjeriti iz kojih su razloga došli ovamo.

Kako je gore navedeno da je ova stvar vrlo hitna stoga organizirajte što bolju administraciju kod općinskih NOO-a da se ova stvar što prije dovrši tj. u pojedine općine dati veze administrativnog kadra iz grada ako je to potrebno. Vodite računa da u ovom popisu budu obuhvaćeni svi gradjani koji spadaju u ovaj popis.

Ovu direktivu nije potrebno prenositi na općinske NOO-e nego prenijeti usmeno ili pismeno im najaviti popunjenje upitnih araka

[92] Nečitko (jednoznamenkasta brojka; očito početak mjeseca).

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Tajnik: Pretsjednik:
Stjepan …[93] [v.r.] M.P.[94] Vukašinović [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku – povjerljivi br. 1-456, 1945., Inv. br. 40
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 101.-102.

33.

1945., svibanj 2.
Županja

Povjerenstvo OZN-e za Kotar Županja izvješćuje OZN-u za Okrug Slavonski Brod o političkom stanju, neprijateljskim organizacijama i radu OZN-e, te između ostalog navodi da su jedinice JA "u mnogim selima nahvatale prilično ljudi i odvele ih sa sobom ili potukli u blizini sela", a OZN-a je nastavila s "čišćenjem i započele su opsežnije istrage"

Povjereništvo O.Z.N-a za kotar
Ž U P A NJ U
Broj *21* 45
Dne 2. maja 1945 g.

Predmet: Izvještaj. I Z V J E Š T A J

Opunomoćeništvu O.Z.N-a za okrug
B R O D

1. Politička situacija.

U ovim danima politička situacija na našem kotaru može se okarakterisati znatnim smirenjem duhova i otklanjanjem i nestajanjem onog straha i nepovjerenja koje je bilo u prvim danima po oslobođenju. Najme, neprijateljske formacije davale su na teritoriji

[93] Nečitko.
[94] Okrugli pečat: Okružni N.O.O. Slav. Brod (u sredini zvijezda petokraka).

Okružno [illegible]ištvo C.Z.K-a za kotar
[illegible]P A N J U
Broj [illegible]45.
Dne 2 maja 1945 g.

I Z V J E Š T A J

Predmet: Izvještaj. Opunomoćeništvu C.Z.K-a za okrug

B R O D

1. Politička situacija.

U ovim danima političku situaciju na našem kotaru može se okarakterisati znatnim širenjem duhova i otklanjanjem onoga straha i nepovjerenja koje je bilo u prvim danima po oslobođenju. Lažna, neprijateljska formacija davale su na teritoriji cijelog kotara po nekakav otpor, tako da je dolazilo do jačih bitki po selima. Ta činjenica izazvala je da su naše jedinice se u mnogim selima bez dobrih informacija i točnih podataka nahvatale prilično ljudi i odvele ih sasobom ili potukli u blizini sela. Mnogi od tih pohvatanih s u stvarno krivci ali postupak koji su naše jedinice provele nad njima je izazvao mnogo straha kod naroda a što je opet u vezi sa prijašnjom neprijateljskom propagandom koja je svuda tulila da će partizani sve poklati kada dođu. Koliko ima do sada mogli ustanoviti, naše jedinice su dosada u prvim danima pohapsile oko ukupno 300 ljudi na cijelom kotaru. Za neke od tih se nezna a neki s u pušteni slabo zakopani u blizini sela. Dešavalo se da su svinje izbacile lješeve. To je moralno da izazove prilično nervozu. Međutim proširenjem naših jedinica narodna vlast se prilično stabilizovala i raznim naređenjima s pročešljani su daljnji ispadi samovolje tako da se svuda kod naroda osjeća sve više povjerenja. Narod se sve više aktivizira oporavljanju zemlje, čuvanju pomoći i učestvuje na raznim političkim manifestacijama. Tako je 1. maj proslavljen svečano i sam masovnim učestvovanjem naroda. Na zboru koji je priređen u Županji računa se da je bilo oko 2500 do 3000 osoba.

U selima županjskog kotara situacija je u glavnom slična. Najviše je bilo poteškoća u selima oko Šamca. Tu u početku naši drugovi nisu mogli da postave skoro nikakove organizacije. Slično je i u Stivaru. Ipak iz dana u dan se popravlja i u tim selima. Glavni razlog koga je ostanje u tim selima najgore je taj što je iz tih sela otišao mnogo ljudi s neprijateljem. Koliko s no do sada zapazili oni se ne vraćaju kućama, dok su iz mnogih drugih sela mnogi koje je burda povukla sa sobom, došli svojim kućama. Pored toga u blizini Sl.Šamca, između preko Save postoje veće šume u kojima se još uvijek zadržavaju ostaci razbijenih bandi a među njima ima sigurno ljudi iz naših sela.

Na istočnom dijelu kotara je prošlo znatno lakše i narod je najbolje prihvatio prepokret u odnosu prema ostalom centralnoga dijela kotara. U tim selima su prije partizani navratali pa su ona prilično i očišćena od raznih gadova tako da naše jedinice nisu imale mnogo razloga da se zadržavaju hvatanjem neprijateljskih vojnika, samih mještana, u tim selima jer su to mahom bili pripadnici P.J.P. a to znači špekulanti i kolebljivci koji su se pomoću P.J.P. i izvukli iz raznih domobranskih mobilizacija i sjedili kod svojih kuća, i nigdje ni u jednom selu oni nisu davali otpor našoj vojsci nego su se jednostavno rasuli i na poziv prijavili i predali oružje. I baš prilikom toga prijavljivanja pohapšeni su mnogi i potučeni a to je ono što je izazvalo strah i nepovjerenje. Mnogim pohapšenim ima danas ljudi nisu funkcionera stranački organizacija H.S.S. koji su također pripadali P.U.P. Taj nemoćni reakcioneri iskorišćuju narodno to polazu pitanje gdje su ti ljudi i zašto su odvedeni ili potučeni kad nisu ništa krivi ili kako još neki tvrde, kad su čak bili antifašisti i simpatizeri naše borbe. O tome ćemo više u nastavku izvještaja.

U prvim danima našeg oslobođenja bilo je pojava nekakvih razbijenih grupica koje su se klatarile po rubu velikih šuma na istočnom dijelu kotara, a i u sektoru Šamac, Gruševica. Odmah smo poduzeli potrebne mjere da se što brže ustanovi o čemu se tu zapravo radi da bi mogli dalje postupiti. Konačno se je ipostavilo da je stvarno u sektoru oko Šamca bilo nekih grupica ali su one dolazile sa susjedne strane. To su bili ustaše koji su ostali u blizini s vojin sela, koji tako saznali smo da se u sektoru Šoljani-Strošinci-Jaruga kreću neke četničke grupice. Kad smo imali nekoliko konkretnih dokaza o tome s tavili smo se u vezu sa štabom II. Vojvođanske brigade N.O.i u dogovoru su komandantu i komesaru brigade dobili smo jedan bataljon na raspolaganje. Taj bataljon je bio kod nas nekih 7 dana. Za to vrijeme pretresli smo glavni istočni i zapadni dio kotara. Nigdje nismo našli na neku bandičku grupu, osim što smo prilikom pretresa i traženja našli po nekoga ustašu sakrivenoga na svom stanu. Takvih je ukupno doterano oko 15. Istraganja ispitivanjima smo ustanovili smo utvrdili da se stvarno u okolici Jaruge, tj. na kraju našeg kotaru, prenoćuju manje grupice četnika i zadržavaju se samo noću. Poslije odlaska bataljona imali smo jedan slučaj u šumama između Bošnjaka i Vrhanje gdje je noko pucao na jednog našeg borca. Poduzeli smo sve mjere da se saznade dali su to grupe koje zadržavaju tu ili su naišle od sreće.

U narodu se osjeća veliki strah od tih grupica neprijatelja i mnogi naši simpatizeri i suradnici traže oružje i ponoći se noću sakrivaju.

cijelog kotara po nekakav otpor, tako da je dolazilo do jačih bitki po selima.[95] Ta činjenica izazvala je da su naše jedinice u mnogim selima bez dobrih informacija i točnih podataka nahvatale prilično ljudi i odvele ih sa sobom ili potukli u blizini sela.[96] Mnogi od tih pohvatanih su stvarno krivci ali postupak koji su naše jedinice provele nad njima je izazvao mnogo straha kod naroda a što je opet u vezi sa prijašnjom neprijateljskom propagandom koja je svuda tulila da će partizani sve, poklati kada dođu. Koliko smo do sada mogli ustanoviti naše jedinice su odmah u prvim danima pohapsile oko ukupno 300 ljudi na cijelom kotaru. Za neke od tih se nezna a neki su nađeni slabo zakopani u blizini sela. Dešavalo se da su svinje izbacile lješeve. To je moralo da izazove priličnu nervozu. Međutim prolaskom naših jedinica narodna vlast se prilično stabilizovala i raznim naređenjima sprečeni su daljnji ispadi samovolje tako da se svuda kod naroda osjeća sve više povjerenja. Narod se sve više aktivizira općenito u izgradnji zemlje, davanju pomoći i učestvuje na raznim političkim manifestacijama. Tako je 1. maj proslavljen svečano i sam masovnim učestvovanjem naroda. Na zboru koji je priređen u Županji računa se da je bilo oko 2500 do 3000 osoba.

Po selima županjskog kotara situacija je uglavnom slična. Najviše je bilo poteškoća u selima oko [Slavonskog] Šamca. Tu u početku naši drugovi nisu mogli da postave skoro nikakove organizacije. Slično je i u Štitaru. Ipak iz dana u dan se popravlja i u tim selima. Razlog radi koga je stanje u tim selima najgore je taj što je iz tih sela otišlo mnogo ljudi s neprijateljem. Koliko smo do sada zapazili oni se ne vraćaju kućama, dok su iz mnogih drugih sela mnogi koje je banda povukla sa sobom, došli svojim kućama. Pored toga u blizini Sl. Šamca odmah preko Save postoje veće šikare u kojima se još uvijek zadržavaju ostaci razbijenih bandi a među tima imade sigurno ljudi iz naših sela.

---

[95] O borbama na području Županje početkom travnja 1945., usp. Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941-1945, Druga knjiga (od Drugog zasedanja AVNOJ-a do konačne pobede), Beograd, 1958., str. 583.-589.; Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom XI, knj. 1, Beograd, 1971., str. 153.-341.; M. Colić, Pregled operacija na jugoslovenskom ratištu 1941-1945, Beograd, 1988., str. 354.-355.

[96] Po nekim podacima, strijeljanih je bilo dvadesetak (poznata su imena nekolicine mjesnih prvaka HSS-a i uglednih seljaka: Ivana Balentovića, Antuna Bušića, Mije Juzbašića, Josipa Kunčića, Nikole Nikolića, Đuke Svirčevića, Đuke Šokočića i Ilije Vincetića), a odvedeni su iz sela Andrijaševci, Bošnjaci, Cerna, Gradište, Podgajci, Rokovci, Soljani i Štitar. Usp. Z. Radelić, Sudbina pristaša HSS-a u Hrvatskoj 1945.-1950., Časopis za suvremenu povijest, god. 27, br. 1, Zagreb, 1995., str. 89.; I. Ćosić - Bukvin, Hrvatska seljačka stranka i Cvelferija, Vinkovci, 2004., str. 174., te dok. br. 94. Poimenične (nepotpune) pokazatelje o ubijenim od strane JA u travnju i svibnju 1945. u Županji i okolnim selima (Drenovci, Vrbanja, Soljani, Slakovci, Bošnjaci, Račinovci, Rajevo, Gunja, Đurići, Strošinci, Šiškovci, Gradište), donose žrtvoslovi: M. Đidara (prir.), Popis drenovačkih stradalnika u Drugom svjetskom ratu, Hrašće, Časopisu za književnost, umjetnost, kulturu i povijest, br. 1, Drenovci, 1996.; I. Ćosić (prir.), Vrbanjci stradalnici Drugog svjetskog rata, Hrašće, br. 2, Drenovci, 1996.; T. Lunka, Poginuli i nestali žitelji Soljana u Drugom svjetskom ratu i poraću, Hrašće, br. 4, Drenovci, 1996.; I. Karaula (prir.), Žitelji Slakovaca stradalnici Drugog svjetskog rata i poraća, Hrašće, br. 5, Drenovci, 1997.; I. Karaula (prir.), Prilog popisu stradalnika sela Bošnjaci u Drugom svjetskom ratu i poraću, Hrašće, br. 6, Drenovci, 1997.; G. Pavlović (prir.), Račinovačke žrtve II. svjetskog rata i poraća, Hrašće, br. 7-8, Drenovci, 1997.; S. Bogutovac (prir.), Rajevčani stradalnici u Drugom svjetskom ratu i poraću, Hrašće, br. 9-10, Drenovci, 1997.; S. Bogutovac Gunjanci stradalnici u Drugom svjetskom ratu, Hrašće, br. 11, Drenovci, 1998.; S. Bogutovac, Đurićani - stradalnici u Drugom svjetskom ratu i poraču, Hrašće, br. 15, Drenovci, 1999.; I. Ćosić (prir.), Popis žrtava iz sela Strošinci od 1941.-1945. godine, Hrašće, br. 19, Drenovci, 2000.; M. Šarčević, Žrtve Drugoga svjetskog rata iz županjskog kraja, Putujući Slavonijom, Godišnjak za povijest, kulturu, pouku i razonodu, br. 22, Vinkovci, 2004.

Na istočnom dijelu kotara je prošlo znatno lakše i narod je najbolje primio preokret u odnosu prema selima centralnoga dijela kotara. U tim selima su nekad partizani navraćali pa su sela prilično i očišćena od raznih gadova tako da naše jedinice nisu imale mnogo razloga da se zadržavaju hvatanjem neprijateljskih vojnika, samih mještana, u tim selima jer su to mahom bili pripadnici P.U.P. a to znači špekulanti i kolebljivci koji su se pomoću P.U.P. i izvukli iz raznih domobranskih pukovnija i sjedili kod svojih kuća. I nigdje ni u jednom selu oni nisu davali otpor našoj vojsci nego su se jednostavno rasuli i na poziv prijavili i predali oružje. I baš prilikom toga prijavljivanja pohapšeni su mnogi i potučeni a to je ono što je izazvalo strah i nepovjerenje. Međutim potučenim ima dosta ljudi nižih funkcionera stranačkih organizacija H.S.S. koji su također pripadali P.U.P. Taj momenat reakcioneri iskorišćuju naročito i potežu pitanje gdje su ti ljudi i zašto su odvedeni ili potučeni kad nisu ništa krivi ili kako još neki tvrde, kad su čak bili antifašisti i simpatizeri naše borbe. O tome ćemo više u nastavku izvještaja.

U prvim danima nakon oslobođenja bilo je pojava nekakvih razbijenih grupica koje su se klatarile po rubu velikih šuma na istočnom dijelu kotara, a i u sektoru [Slavonski] Šamac, Kruševica. Odmah smo poduzeli potrebne mjere da se točno ustanovi o čemu se tu zapravo radi da bi mogli dalje postupiti. Konačno se ispostavilo da je stvarno u sektoru oko [Slavonskog] Šamca bilo nekih grupica ali su one dolazile i sa bosanske strane. To su bili ustaše koji su ostali u blizini svojih sela. Isto tako saznali smo da se u sektoru Soljani-Strošinci-Jamina[97] kreću neke četničke grupice. Kad smo imali nekoliko konkretnih dokaza o tome stavili smo se u vezu sa štabom II. Vojvođanske brigade N.O. i u dogovoru sa komandantom i komesarom brigade dobili smo jedan bataljon na raspolaganje. Taj bataljon je bio kod nas nekih 7 dana. Zato vrijeme pretresli smo planski istočni i zapadni dio kotara. Nigdje nismo naišli na neku banditsku grupu, osim što smo prilikom pretresa i traženja našli po nekoga ustašu sakrivenoga na svom stanu. Takvih je ukupno doterano oko 15. Istragama ispitivanjima smo ustanovili da se stvarno u okolici Jamine[98], t.j. na kraju našeg kotara, prebacuju manje grupice četnika i zadržavaju se samo noći. Posle odlaska bataljona imali smo jedan slučaj u šumama između Bošnjaka i Vrbanje gdje je neko pucao na jednog našeg kurira. Poduzeli smo sve mjere da se sazna dali su to grupice koje zadržavaju tu ili su naišli od Save.

U narodu se osjeća veliki strah od tih grupica neprijatelja i mnogi naši simpatizeri i suradnici traže oružje i poneki se noću skrivaju. Naročito ljudi koji imaju stanove u blizini šuma, pribojavaju se i gotovo nikako nespavaju tamo nego dolaze u selo. Bilo bi neophodno potrebno da se kod svakog seoskog odbora organizira potrebna grupa narodne milicije, koja bi bila sastavljena od najpouzdanijih omladinaca. Međutim na našem kotaru po nekoj odredbi kotarskog N.OO-a raspuštene su milicije. Sami članovi i funkcioneri naših organizacija bi također trebali biti naoružani.

2. Rad neprijateljskih organizacija.

Od neprijateljskih političkih organizacija, mi ovdje možemo govoriti samo o Mačekovoj kliki. Drugih neprijateljskih političkih nastojanja nema. I kod Mačekove

[97] Ispravno bi bilo: Jamena.
[98] Isto.

klike zapaža se prilična pometnja naročito poslije izjave "čike" Tune Babića povodom nestanka nekih funkcionera H.S.S. On je rekao da su trebali da budu kod njega tj. u šumi pa nebi stradali. To je bio priličan udarac za pristaše Mačekove klike. Jedan /Ivan Mandić/ je izjavio da je čika Tuna poludio. Daljnji njihov rad manifestira se u burgijama oko iskapanja, sahrane i identifikacije pojedinih ili poginulih čiji se grbovi nalaze po selu i oko sela. Oni neprestano zatražuju da se lješevi iskapaju i da se prenose u groblje. Tendencija je očigledna: hoće na taj način da cijelom selu i okolici rastrube kako su to žrtve nastradale od partizana. Kotarski N.O.O. je zabranio svako iskapanje i prenošenje leševa.

Samog čiku Tunu su mnogo očekivali i neke su nade polagali u njega, međutim koliko smo mi do sada obaviješteni čika Tuna se drži potpuno na liniji N.O.B., pa ponegde otvoreno napada na špekulante i mačekovce. U tom smislu je govorio i na zboru u Županji prvog maja.

U radu neprijateljskih špijunskih organizacija otkrili smo neke elemente koji mogu da budu od velike važnosti. Prije svega saznali smo od uhvaćenih špijunki U.N.S. Anice Kovač i Vere Čačić da je nakon oslobođenja Županje od strane naših jedinica došao iz Broda jedan kurir koji im je saopćio naređenje da one treba i dalje da rade. Prema naređenju drugova iz Vašeg Opunomoćeništva, navedene ćemo poslati k Vama. Ipak neka naročita aktivnost se ne zapaža ni kod U.N.S. ni kod Gestapa. Iz podataka kojima raspolažemo i mjera koje smo poduzeli, mislimo da ćemo moći u kratko vrijeme potpuno paralizovati rad U.N.S. i Gestapa, jer su te špijunske organizacije sada kod nas u očiglednom rasulu. I baš hvatanje gore navedenih špijunki i nekih drugih koje imademo u vidu omogućiće nam daljnja iztraživanja. U pogledu šefa U.N.S-a za kotar Županju, možemo reći da je vrlo tvrdoglav i da je dosada izdao malo od svoje mreže. Navedene špijunke smo mi uhvatili saznavši od naših ljudi.

Za mreže gestapa nismo još sve saznali. Ali po svim znacima izgleda da su špijuni gestapa i U.N.S. međusobno povezali. A njihova zajednička djelatnost na našem kotaru nije skoro nikakova. Od uhvaćenih špijunki saznali smo da su neki U.N.S-ovi špijuni iz Županje ubačeni u naše Jedinice kada su ove naišle. Takav je neki Nikica Matijević sin "Junaka iz Like" Marjana Matijevića, koji se sada nalazi u nekoj auto četi XVII Divizije. Taj je sve do zadnjih dana bio u vinkovačkom sabirnom logoru i tamo je tukao ljude i uopće spada u red krvavih bandita, a pred dolazak naših jedinica u Županju on se vješto kamuflirao i odmah prvi ili drugi dan priključio se je XVII Diviziji i otišao dalje. Prije nekoliko dana je poslao svojoj ljubavici nekog štofa za četiri haljine i to već kao Partizan. Izgleda da je to opljačkao nekog u Đakovu.

U vezi sa radom I.S. zapazili smo neke činjenice. Ovih dana nekako odmah po oslobođenju došao je u Županju student Vlado Skrebljin, sin advokata Skrebljina, iz Županje koji je poginuo od strane ustaša. Taj Vlado prije godinu dana pristupio je N.O.P. i sada se nalazi u Uredništvu Slobodnog DOMA. Neki drugovi sa županjskog kotara su ga pozivali u partizane 1943 god. a on je izjavio da između njega i partizana postoje neke "precizne razlike" jer je on za vrijeme banovine Hrvatske bio u vodstvu studentske organizacije H.S.S. Sada se u Županji naročito interesirao za one koje je naša vojska odvela ili potukla, kretao se stalno u društvu nekih iteklektualaca i otišao prema Osijeku. Obećao je da će se navratiti opet u Županju. Mi ćemo povesti daljnja izviđanja

u tom pravcu. Na istoj liniji bi mogla biti i izjava nekoga Dr. Hipše liječnika, židova iz Vršca, koji je 16.IV.1945 g. rekao u Županji pred Anicom Benaković, ženom opančara, da će komunisti za mjesec dana sve uništiti i pobiti sav narod, i da ona vlast /tj. prvi odbor koji je osnovan/ nije ništa i da će doći nova vlast O.Z.N-a koja će sve uništiti. Taj se sada nalazi u službi u V. Diviziji, kao lekar.

3. Rad Povjereništva

Od 19.IV.1945 g., kad je promjenjen šef Povjereništva, nastavilo se sa čišćenjem i započele su opsežnije istrage. Do tada se nije po pitanju istraga radilo ništa a kako mreža nije bila nikakova, dešavalo se da su mnogi banditi bili pušteni. Radi toga se je moralo bezuvjetno pristupiti radu oko istraživanja. Na tom su se poslu zaposlilo po nekoliko članova Povjereništva. To je dovelo do raščišćavanja prilika u zatvoru, jer je zatvor do tog vremena bio pun lica koja nisu interesirala našu službu. Mi smo predali vojnim vlastima vojne neposlušnike, a pohapsili smo neke neprijateljske špijune i neke krvave ustaše. I baš sada radimo na tome da se prikupi materijal optužujući i da se sredi ono što su hapšenici do sada na ispitivanjima izjavili te da se nakon toga pošalje u Vaše Opunomoćeništvo na daljnji postupak.

Čišćenje nije nikako dovršeno. Još ima mnogo gadova koji su se u zadnjim godinama zakamuflirali a u 1941 i 1942 su bili krvavi koljači. U tom smjeru vodimo istrage i čim budemo imali bolju mrežu moći ćemo da završimo čišćenje. Prema direktivama koje smo dobili mi ćemo postupiti.

U ovom razdoblju naše je Povjereništvo je izvršilo pregled činovničkog aparata koji nije bio izvršen do sada. Pored toga naše Povjereništvo organiziralo je popis doseljenika od 1941 g. i popis stanovništva u Županji. U dogovoru s kotarskim NOO-om, popis stanovništva je obavljen u roku od 3 dana. Preglede i pretrese ćemo izvršiti ovih dana. Zaprav pretresi stanova su vršeni u gradu od strane naše vojske a i mi čim ustanovimo da je negdje potrebno to učiniti odmah izdajemo naređenje. Takvim pretresima pronašli smo masu oružja i spreme, to smo sve predali komandi mjesta ili vodu Narodne Obrane koji se nalazi uz nas.

Naše Povjereništvo je uzelo bivši zatvor kotarskog suda i tu smjestilo hapšenike. Prema najnovijim direktivama u pogled hapšenja naš zatvor će moći udovoljiti potrebama. Međutim bivšom praksom, tj. većim hapšenjima naš zatvor nebi odgovarao. Režim u zatvoru je uređen prema uputama koje smo dobili.

4. Rad naši organizacija.

U radu naših organizacija još se uvijek osjeća prilična nesređenost. Razlog je tome općenito pomanjkanje kadra a i činjenica da su članovi organizacija mladi ljudi koji još nisu stekli dovoljno prakse u radu. Stanje u kotarskom N.O.O.u se popravlja iz dana u dan. Poslije našeg pregleda činovništva K.N.O.O. je uzeo potreban broj stručnog kancelarijskog osoblja te su poslovi oko sređivanja pojedinih odjela već započeli. Međutim još uvijek u tom pogledu nije učinjeno, sve i pojedini odjeli ne rade kako treba. To izaziva nepotrebne pojave i nezgodne komentare kod naroda, jer narod zapaža tu zbrku i nesređenost i kritikuje. Ipak prilike u Kotarskom NOO-u će se popraviti u najskorije vrijeme. Dok je stanje općinskim NOO-ima znatno slabije. Tamo je kadar

sav nov i neupoznat sa ciljevima i načelima naše borbe i prema tome teško se snalazi u pomaganju fronte i obnovi zemlje. I koliko narod pristupa pomaganju i izgradnji to se odvija neplanski i nesređeno i radi toga dolazi do kritike a time i naši odbori gube ugled u narodu.

Omladinske organizacije po selima još su se najbolje snašle. Zapaža se da se omladina znatno aktivizirala i da pokazuje mnogo volje za daljnji rad. Kao i svuda tako i kod omladine neophodno je potrebno što više tumačiti ciljeve i načela naše borbe da bi se uklonili tragovi neprijateljske propagande. U tu svrhu Kotarski odbor J.N.O.F. organizira skupštine i predavanja koja su dobro posjećena.

Narodna vlast organizirana je u svim selima. Poteškoća je bilo u mnogim selima, baš radi toga što je narod bio neupoznat sa ciljevima i načelima naše borbe i držao se je rezervirano ili prilazio s rezervom. To je bilo naročito u onim selima u kojima je bio politički rad slab ili nikakav. I druge organizacije su već postavljene i organizirane. Ovih dana stvaraju se svuda odbori /antifašistički odbori žena/ A.F.Ž. i U.S.O.H. Svuda od naroda se zapaža interesovanje i iskrenije prilaženje našim organizacijama. To je u vezi sa činjenica koje smo iznijeli u političkoj situaciji.

5. Organizacijono stanje i mreža na terenu.

Poslije najnovije reorganizacije našeg Povjereništva, sastat je ovakav: Lešić Franjo šef, Dragelj Gabra zamjenik šefa, Tomljenović Ivan, Mihić Mijo i Lešić Kruno kao pomoćnici šefa. Za kancelariju je odgovoran Aleksandar Veinovć. U kancelariji imamo jednu pisaricu koju je drug Mladen dodjelio ovom Povjereništvu još u prvim danima i jednog pisara koga smo mi sami pronašli a koga uposlujemo u tehničkim poslovima i prema potrebi.

Od osoblja povjereništva još imamo 2 javna agenta, 1 šefa zatvora, 1. ekonoma, 1. istražitelja koga smo pronašli među našim bivšim kuririma a koji ima sposobnosti i volje za taj rad i koga mislimo izdignuti, nadalje imamo 4 kurira. Kuharice za našu kuhinju dobili smo od mjesnog odbora U.S.O.H.a to su omladinke. One dolaze prema veličini posla u našu kuhinju.

U pogledu mreže na terenu na našem kotaru je dosada vrlo malo učinjeno. Postajali su razni razlozi koji su sprečavali razvijanje mreže. Jedan od glavnih razloga je činjenica da se prije oslobođenja u mnogim selima uopće nije moglo djelovati. To naročito važi za sela Podgajce, Rajevo selo, Gunja, i dr. A i u svim drugim selima bile su velike poteškoće koje su istom sada djelomično uklonjene. I pošto su to ogromna sela svakako da će se moći naći ljudi za našu mrežu. Međutim naše Povjereništvo u prvim danima oslobođenja našeg kotara nije odmah ustupilo organizaciji ob.[avještajne] mreže. U tim danima služila se masovnim obavještavanjem. To je imalo svoje loše strane jer se je u zatvoru našlo dosta ljudi protiv kojih nisu postojali konkretne optužbe. Na taj način moralo se baciti punom parom na istrage da bi se izvukao optužni materijal a ta činjenica je značila vezivanje cijelog kadra samo za istrage tj. centar dok je teren ostajao napušten. Ipak, čišćenje u prvim danima je uspjelo zahvaljujući baš masovnom obavještavanju, ali daljnje se čišćenje nemože nikako poduzimati bez predhodnog organiziranja mreže, radi navedenih razloga.

Dabi prebrodili teškoće oko pronalaženje općinskih povjerenika i jer u mnogim selima na našem kotaru, mi prosto nemožemo pronaći podesnog čovjeka koji bi nam bio općinski povjerenik. Radi toga mi smo izdigli, izgradili, pojedine bivše kurire inače stare partizane, odvažne drugove koji su potpuno odani našoj borbi. Za sada imamo na četiri općine takove povjerenike: Slavonski Šamac, Gunja, Drenovci, Vrbanja. Pored toga imamo punktove u Gundincima -"Giler", u Županji Hans, u Bošnjacima "Vodenjak", u Gradištu ubačeni CP. Mirko. Najme u samom Gradištu je centar Mačekove klike a baš tamo do sada nismo mogli naći čovjeka koji bi bio u stanju da otkrije djelovanje tih reakcionera. Tamo ima dosta odanih ljudi N.O.P. ali oni nisu u stanju da se ušaltuju među špekulante i da nas obavještavaju o njihovom djelovanju. Međutim do sada Mirko se je dobro odazvao. On ima nekoliko svojih pomoćnih punktova preko kojih uspjeva da sazna o stanju u redovima špekulanata. I kako sada izgleda špekulanti su ostali bez veze sa svojim glavešinama a stav čika Tune im je također zadao težak udarac pred narodom.

Što se tiče bočne mreže situacija je također još uvijek nezadovoljavajuća. Sve organizacije osim kotarskih su nastale istom sad. Zapravo neke su još u nastajanju i radi toga postojale su poteškoće, a činjenica je još i to da su sve organizacije osim kotarskih sastavljene samo od antifašista koji još imaju u sebi prilične doze oportunizma. Do sada u kotarskom NOO imamo 2 punkta. To su Bogo i Zlatko. U općinskom NOO-u Županja imamo Lacu i u mjesnom NOO /općinski/ Bošnjaci, imamo Capela.

Na sastanku sa drugovima iz O.Z.N-a za Slavoniju i sa drugovima iz Vašeg Opunomoćeništva dogovorili smo se točno o planu budućeg rada i za kraće vrijeme vjerujemo da će se situacija na ovome polju našeg rada ispraviti.

Primite drugarski pozdrav

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Šef:

…[99] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/35, kut. 17

[99] Potpis nečitak.

34.

1945., svibanj 5.
[Osijek]

OZN-a za Slavoniju, Osijek izvješćuje OZN-u za Hrvatsku, Zagreb da su uhitili oko 1600 osoba, većinom iz gradova, da provode "plansko čišćenje okruga", da počinju "sa čišćenjem Švaba iz Osijeka i okolice", koje upućuju u logore koje će preuzeti Upravni odjeli, te pitaju na koji način "da postupamo sa ljudima za koje nemamo dovoljno materijala za sud, a štetni su za okolinu", treba li navedene internirati u logore

---

Od OZN-e za Slavoniju. Do sada pohapsili oko hiljadu šesto, gotovih istraga oko šesto. Teškoća pomanjkanje sposobnih istražitelja. Do sada pohapšeni su većinom iz gradova. Vrši se veće plansko čišćenje okruga. Teškoća u malobrojnosti brigade Narodne Odbrane. Ovih dana počinjemo sa čišćenjem Švaba iz Osijeka i okolice. Ovo vršimo zajednički sa našim vlastima. Logore sa Švabama preuzeće upravni odjeli. Da li je naša zadaća da čuvamo i rukovodimo logorima.

Br. 5 5.V.45 Br. 15

Od OZN-e za Slavoniju. Kako da postupamo sa ljudima za koje nemamo dovoljno materijala za sud, a štetni su za okolinu. Da li se još uvijek praktikuje da izvesne ljude interniramo. OZN-a za Slavoniju.

Br. 6 5.V.45 Br. 16

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, kut. 28
J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 358

35.

1945., svibanj 7.
Beograd

Naredba predsjednika Ministarskog savjeta i ministra Narodne obrane DF Jugoslavije Josipa Broza Tita podređenim štabovima i komandama o korištenju radne snage iz logora za folksdojčere

---

MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
GENERALŠTAB
JUGOSLOVENSKE ARMIJE
ORGANIZACIJSKO ODELJENJE
Or. Pov. Br. 187
7. maja 1945. god.
Beograd

NAREDBA O UPOTREBI RADNE SNAGE IZ NEMAČKIH LOGORA

Po izveštajima koji su mi stigli neracionalno se iskorištava ljudska radna snaga iz nemačkih logora u Vojvodini: Dobar deo ljudi i žena ne ide uopšte na rad, drugi rade kratko vreme,jer izgube velik deo vremena odlazeći do mesta rada i vraćajući se natrag. Ima ih mnogo koji uopšte nerado idu iz logora na rad. Međutim, poljoprivreda u Vojvodini oskudeva sada neobično mnogo u ljudskoj radnoj snazi. Da bi se Nemci i Nemice iz logora što bolje i racionalnije iskoristili za poljoprivredne radove naređujem da se nemačka ljudska snaga što više iskorištava na državnim dobrima u Vojvodini. Postupak u logorima mora da bude takav da Nemci rado idu na rad poljoprivredni dobijajući povlastice ako na to pristaju.

Zbog nedostatka poljoprivrednih radnika u Vojvodini određujem općenito da se radna snaga iz nemačkih logora dok traje setva prvenstveno upotrebljavaju za poljoprivredne radove. Komandanti logora obaveštavaće me jedanput mesečno o raspodeli radnih snaga iz logora i o vrsti poslova koje ta radna snaga vrši.

PRETSEDNIK MINISTARSKOG SAVETA
I
MINISTAR NARODNE ODBRANE
J. B. Tito v. r.

Da je prepis veran svome originalu
t v r d i:

M.P.

Ovjereni prijepis, strojopis, ćirilica
Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana, 1643 SNOS, kut. 18, fasc. 1 – HDA, Zagreb, 1491, kut. 6, fasc. 22
Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom II, knj. 15, Beograd, 1982., str. 442.-443 – J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 355.

36.

1945., svibanj 9.

Uputstvo za provedbu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj Ministarstva pravosuđa Narodne vlade Hrvatske koje utanačuje koje osobe odnosno koja "krivična djela" potpadaju u nadležnost Sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, te kakve kazne treba dosuđivati za pojedine vrste "krivičnih djela", uz napomenu da osuđenike s područja Oblasnog NO-a Osijek treba upućivati u logor "Bohn" kod Vinkovaca

---

Narodna Vlada Hrvatske
MINISTARSTVO PRAVOSUDJA

Na temelju člana 15 Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj od 24.IV.1945. br. 1058/45[100] daje se slijedeće

U P U T S T V O
za provedbu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj

I.

1) Pojam, odnosno obilježje krivičnih djela u smislu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj sadržani su u stavu 1. člana 1. spomenute Odluke.

U članu 2. Odluke spomenuti su primjerice najtipičniji slučajevi krivičnih djela iz člana 1 Odluke. Time pak nijesu iscrpljena sva djela, pak se ne isključuje postojanje i drugih djela tu nenabrojenih, a koja bi u pojedinim slučajevima imala obilježja krivičnih djela u smislu stava 1. člana 1. Odluke (član 2. tačka 9. Odluke).

Odluka se odnosi kako na već izvršena djela, tako i na djela, koja bi se u buduće izvršila.

2) Gubitak nacionalne časti nije nuzgredan kazna, nego glavna kazna, Može se, dakle, izreći ta kazna, a da se ne izriče u pojedinim slučajevima ni jedna druga kazna. Pri tome treba odrediti trajanje te kazne.

---

[100] Predsjedništvo ZAVNOH-a, na temelju člana 4. Odluke o Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Hrvatske, kao vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom tijelu i najvišem organu državne vlasti Federalne Hrvatske donijelo je na svojoj sjednici 24. travnja 1945. Odluku o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj. Usp. Narodne novine. Službeni list Federalne Hrvatske, god. I, br. 2, Zagreb, 7. kolovoza 1945., str. 17.; Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., 94.-97.

Kod izricanja kazne djelomičnom konfiskacijom imovine može se izreći djelomična konfiskacija u dionom razmjeru prema cjelokupnoj imovini (na pr. stanovita kuća, stanovita zemlja, stanovito blago: 20 ovaca, 2 konja itd.).[101]

Na konfiskaciju imovine osudit će se u prvom redu ona lica, koja su uslijed ili u vezi nečasnog držanja za vrijeme okupacije stekla imovinu. To su ratni bogataši, špekulatni, crnoburzijanci, dobavljači okupatorske vojske, kao i oni, koji su za vrijeme okupacije stekli imovinu izravnim ili neizravnim razgrabljivanjem imovine osoba progonjenih po okupatoru ili njegovim pomagačima. (član 2. tačka 4. Odluke). Ali isto tako mogu biti osudjena na konfiskaciju imovine i lica optužena za ostale krivice iz ove Odluke, osobito ako su im njihovo ekonomsko stanje odnosno imovinske prilike omogućile njihov nečasni rad.

Takvim licima treba oduzimanjem ekonomske baze spriječiti mogućnost i daljeg takvog rada.

3) Kaznom izgona kaznit će se tada, kad bi osudjenikov dalji boravak u tom mjestu ili području bio štetan po javne interese. Taj izgon može uslijediti iz pojedinog mjesta, kraja, područja.

II.

1) Krivični progon po Odluci o zaštiti nacionalne časti pridržan je Javnom tužiocu.

U koliko Sud nacionalne časti primi neposredno prijavu, ustupit će je Javnom tužiocu na prijedlog. Sve vlasti, a napose Komisije za ratne zločine, Odjeljenja Zaštite Naroda (OZNA), Odjeli Unutarnje uprave NOO-a i redovni narodni sudovi dužni su, čim saznadu za djelo kažnjivo po ovoj Odluci, dostaviti prijavu sa svim spisima bez odlaganja nadležnom Javnom tužiocu radi postupka (član 12. Odluke).

Samo se po sebi razumije, da je dužnost svakog pojedinog rodoljuba, da izvijesti Javnog tužioca o pojedinim slučajevima krivičnih djela kažnjivih po Odluci o zaštiti nacionalne časti.

2) Čim Javni tužilac pokrene krivični progon protiv izvjesnog lica, on će odmah obavijestiti Okružnu upravu narodnih dobara, a gdje ova još nije osnovna, Okružni NOO (Upravni Odjel) s upozorenjem, da je pokrenut postupak za krivično djelo, koje može imati za posljedicu konfiskaciju imovine. Okružni NOO, Upravni Odjel poduzet će shodno za osiguranje imovine prijavljenika, dok Sud ne donese svoju odluku. Kod postojanja nekretnina ili prava, za koja su osnovane zemljišne ili ovima odgovarajuće (na pr. rudne, pomorske) knjige, predložit će da se u tim knjigama zabilježi pokretanje postupka, a tako isto kod trgovačkih tvrtka, patenata itd. u odnosnim registrima.[102]

3) U slučajevima kad je za presudjivanje krivica iz ove Odluke nadležan Vojni sud (član 6. stavka 20. Odluke) Sud nacionalne časti ustupit će cijeli predmet Vojnom sudu, čim je ustanovio svoju nenadležnost.

[101] Ovaj je stavak stavljen izvan snage čl. 9. Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije od 9. lipnja 1945. Usp. Zakon o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije, objavljen je u Službenom listu Demokratske Federativne Jugoslavije, god. I, br. 40, Beograd, 12. lipnja 1945., str. 345.-348.

[102] Ovaj je stavak stavljen izvan snage čl. 12. st. 2. Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije od 9. lipnja 1945. Usp. Isto.

Vojni sud sudit će takvim licima po postojećim propisima za Vojne sudove (Uredba Vrhovnog Štaba iz mjeseca maja 1945[103]).

Obratno kad Vojni sudovi u postupku utvrde, da se radi o krivičnom djelu kažnjivom po Odluci o zaštiti nacionalne časti, ustupit će dotični predmet na nadležnost Javnom tužiocu.

4) Okrivljenik ima pravo na branitelja.

Sud će u svim slučajevima kad smatra, da se u djelu okrivljenika stječu obilježja zločina, ureda radi postaviti branitelja, u koliko ga okrivljenik sam ne izabere.

U slučaju, da se postupak vodi protiv lica, koje se nalazi u bjegstvu ili je van dohvata naših vlasti (član 11. Odluke), Sud je dužan postaviti branitelja po službenoj dužnosti, ako mu ga ne izabere njegova najbliža rodbina.

Branitelj može biti svako punoljetno lice, koje je podesno, osobito i po svojim moralnim osobinama, ako ga Sud ne odbije s opravdanih razloga.

5) Pretres pred Sudom nacionalne časti je javan, osim u slučaju kad Sud javnosti isključi iz obzira javnih interesa i morala.

6) Zapisnik sastavljen kod suca istražitelja potpisuju sudac istražitelj i okrivljenik, odnosno svjedok (vještak) i zapisničar, a zapisnik o glavnom pretresu, te zapisnik vijećanja potpisuju pretsjednik, tajnik vijeća i zapisničar.

U koliko je pri vijećanju bilo odvojenih glasova, ovo će se zapisnički utvrditi sa kratkim razlozima, radi kojih je član vijeća odvojeno glasovao.

7) Sud izriče presudu na temelju svog slobodnog sudačkog uvjerenja.

Nema mjesta izricanju uvjetne kazne.

8) Kako su presude Suda nacionalne časti odmah izvršne, Sud će odmah pristupiti njihovoj pismenoj izradi.

Sud nacionalne časti dužan je otpravak presude, osim strankama, dostaviti i:

a) nadležnom Okružnom narodnom sudu radi izvršenja kazne prisilnog rada. Sud nacionalne časti uputit će istovremeno osudjenika tom Okružnom sudu. Okružni narodni sudovi u Dalmaciji, Hrv. Primorju i Istri uputit će odmah osudjenike Sudova nacionalne časti u logor "Vrana" kod Biograda n/m., dok će Okružni narodni sudovi na ostalom području postupati po dosadašnjoj praksi u pogledu izdržavanja kazni[104];

b) Okružnom NOO, Upravnom Odjelu radi izvršenja konfiskacije, ako je presudom izrečena. Okružni NOO, Upravni odjel ishodit će takodjer i prenose vlasništva odnosno prava u javnim knjigama ili registrima na ime države,

c) Pretpostavljenom starješini osudjenika radi izvršenja kazne gubitka nacionalne časti, u koliko je osudjenik državni, samoupravni ili javni službenik, a sudjen je takvom kaznom;

d) Nadležnom odjelu Okružnog NOO, odnosno drugim nadležnim vlastima radi izvršenja kazne gubitka nacionalne časti odnosno kazne izgona;

---

[103] Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije odobrio je Uredbu o vojnim sudovima 24. svibnja 1944. Usp. M. Kalođera, Vojni pravosudni organi i pravne službe JNA, Beograd, 1986., str. 13.-17.

[104] U konačnoj, neznatno izmijenjenoj, verziji Uputstva za provedbu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, objavljenoj u Zborniku zakona, uredaba i naredaba za godinu 1945., god. I, sv. I-XII, s.l. [Zagreb], s.a. [1945.], str. 83.-85., navedeno je: "okružni narodni sudovi na području oblasnog NOO-a Osijek u logor 'Bohn' kod Vinkovaca, a oni na ostalom području u logor Stara Gradiška".

e) Ministarstvu Pravosudja.

Sud nacionalne časti dostavit će Upravnom odjelu Kotarskog NOO, gdje je osudjeni zavičajan, izvod iz svoje osude. On će nadzirati izvršenje kazne gubitka nacionalne časti obzirom na javna prava, koja je do tada osudjenik vršio (sposobnost da bira i bude biran, pravo slobode govora, štampe, zbora, dogovora i udruživanja itd.).

Otpravak presude će se, osim u koliko to ne isključuju osobito važni razlozi, dostaviti Kotarskom NOO-u mjesta izvršenja krivičnog djela, da ovaj presudu objavi narodu na podesan način, a ako je to uputno i u dnevnoj štampi.

9) Okružni NOO, na čijem području se vrši sudjenje, stavit će Sudu nacionalne časti na raspolaganje sva materijalna sredstva.

10) U pogledu sudske administracije Sudova nacionalne časti važe postojeći propisi za rad narodnih sudova.

Sudovi nacionalne časti dužni su voditi upisnik i popis osudjenika, u koji se unose oznaka spisa, ime i prezime, prebivalište, zanimanje, doba života osudjenika, kratak opis djela, te izrečena kazna.

11) Izvršenje novčanih kazni kao i konfiskaciju imovine provode Upravni odjeli Okružnih NOO-a ili onog Kotarskog NOO-a, kojega ovaj ovlasti.

Novčane kazne uplaćuju se Financijskom odjelu Okružnih NOO-a, koji su dužni otvoriti posebne račune uplaćenih novčanih kazni, te o svakoj uplati obavijestiti Okružni narodni sud.

Broj 955/45
Dne 9 maja 1945

M.P.[105] MINISTAR PRAVOSUDJA:
Dušan Brkić v.r.

[…][106]
OKRUŽNA KOMISIJA
ZA UTVRDJIVANJE ZLOČINA
OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA
U VIROVITICI
Broj: 212
Dana : 10 / VII 1945 g[107]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, OK Virovitica, kut. 699
Zbornik zakona, uredaba i naredaba za godinu 1945., god. I, sv. I-XII, s.l. [Zagreb], s.a. [1945.], str. 83.-85.

[105] Okrugli pečat: Narodna vlada Hrvatske Ministarstvo pravosuđa (u sredini zvijezda petokraka).
[106] Grb DF Jugoslavije.
[107] Urudžbeni pečat.

37.

1945., svibanj 9.
Slavonski Brod

Upravni odjel Okružnog NOO-a Slavonski Brod ukazuje Povjerenstvima OZN-e za Slavonski Brod, Đakovo i Županju "na postupak raznih drugova koji dolaze bez ikakvih pismenih naloga, a moguće i samovoljno, u stanove gradjana i tamo vrše nepotrebne premetačine uznemiravajući i tako uznemirene i zaplašene gradjane-seljake", oduzimajući pritom pojedine stvari, te mole poduzimanje svih potrebnih mjera, posebice u vojnim jedinicama, kako bi se navedeno ubuduće spriječilo "što je više moguće"

_____

OKRUŽNI NOO. BROD
Upravni odjel
Broj: Pov. 2-1945.
Brod, 9.V.1945.

Povjerenstvu OZN-e za okrug Brod
kotar Brod
grad Brod
kotar Djakovo
kotar Županja

U zadnje vrijeme žale se mnogi gradjani, kao i stanovnici sela, na postupak raznih drugova koji dolaze bez ikakvih pismenih naloga, a moguće i samovoljno, u stanove gradjana i tamo vrše nepotrebne premetačine uznemiravajući i tako uznemirene i zaplašene gradjane-seljake.

Kako je privatno vlasništvo zagarantovano, to se pozivaju sve vojne i gradjanske vlasti da sa ovakvom praksom prekinu jer to ne služi našoj zaista divnoj borbi nikako na diku i čast.

Prilikom ovakovih premetačina oduzimaju se bespravno privatna svojina i to naročito radio aparati, naliv pera, bicikli itd.

U koliko postoji opravdana potreba premetačine to treba učiniti sve potrebno, a prije toga pozvati narodnu vlast gradjansku koja će tada učiniti sve što je potrebno, a eventualno izaslati izaslanika, kako bi ovo zaista izgledalo kao akt vlasti a ne samovolje pojedinaca.

Ponovno se drugarski mole, naročito vojne jedinice da borcima ovo razjasne i stave na dušu, a sve potrebno poduzmu da se ova nezgodna pojava u buduće sprijećava što je više moguće.

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

Pretsjednik: Vukašinović [v.r.] M.P.[108] Pročelnik upravnog odjela: Lacković [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku – povjerljivi br. 1-456, 1945., Inv. br. 40

38.

1945., svibanj 10.
Vinkovci

Kotarski NOO Vinkovci izvješćuje Okružni NOO Osijek o političkom stanju u kotaru, navodeći kako je narod još uvijek u strahu i šuti, jer je "bilo neki nepravilnosti od strane naše vojske pri dolasku u ova sela, tako da je ovdje u pojedinim selima poubijano dosta ljudi pa čak i oni koji nisu bili loši ljudi", te posebice naglašava opasnost od "reakcije" po kojoj će "nemilosrdno udariti"

[…][109]
KOTARSKI N.O.O. VINKOVCI
Broj *4. tajno*
dana *10. maja* 1945.[110]

OKRUŽNOM N.O.O.-u
O S I J E K . -

Predmet: Izvještaj KNOO-a Vinkovci.-

1./ Politička situacija na našem kotaru je ovaka:

Po dolasku naše vojske narod je dosta dobro razpoložen dok pri samom nastupu naši jedinica na teritorij našeg kotara[111], narod je bio više u strahu a to ona sela gdje naši

[108] Okrugli pečat: Brodski okružni narodno oslobodilački odbor (u sredini zvijezda petokraka).
[109] Zvijezda petokraka.
[110] Pečat.
[111] O borbama na području Vinkovaca 11., 12. i 13. travnja 1945., usp. Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941-1945, Druga knjiga (od Drugog zasedanja AVNOJ-a do konačne pobede), Beograd, 1958., str. 588.-589.; Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom XI, knj. 1, Beograd, 1971., str. 283.-288., 303.-309., 322.-323., 457.-458.; M. Colić, Pregled operacija na jugoslovenskom ratištu 1941-1945, Beograd, 1988., str. 356.

drugovi nisu mogli tako djelovati za vreme fašizma. Mnogi narod na kotaru je dosta nasjedo neprijateljskoj propagandi, i vjerovao kako im je za vreme fašizma govoreno što će hrvate poklati i u logore pometati. Kao što i jest bilo neki nepravilnosti od strane naše vojske pri dolasku u ova sela, tako da je ovdje u pojedinim selima poubijano dosta ljudi pa čak i oni koji nisu bili loši ljudi.[112] To narod loše gleda, ali šuti vjerovatno nesmije da govori jer se još uvjek boji. Mi narodu govorimo da su te razne greške od pojedinaca koji su se možda uvukli u redove naše vojske. I drugo, da je to greh samo naroda toga sela gdje se to dogodilo zato što tamo nije bilo NOO-a, koji bi u onom momentu stupio u vezu sa našim jedinicama da bi im prikazao stanje u selu.-

Reakcije se vata sa sve moguče načine pa je sigurno i tu preko svoji ljudi gadova u onom momentu oklevetalo same ljude kao takve da bi ih naša vojska pobila, i s tim da bi mogli narodu govoriti eto vidiš kako Nr.V-a[113] ubija narod i slično. Prilikom održavanja mitinga dokazalo se i vidjelo da narod željno čeka da im se objasni novo uredjenje koje sad dolazi. Što mi nastojimo da održimo mitinge tj. zborove po selima da bi narodu objasnili i pozvali narod na suradnju i pomoč našoj Armiji kao uzdizanju privrede i obnove zemlje.-

Što se tiče pomoći našoj Armiji to je više nego što se očekivalo od ovog naroda.- Što se tiče traženja pomoči od naroda za uzdržavanje fronta i ostali državnih potreba, to se pokazalo vrlo dobro. Ova kampanja koju smo poduzeli uspješe dosta dobro. Samo je jedno dosta loše, što se tiče donošenje živežni namirnica sa sela u grad na pijace. Vrlo se slabo donosi skoro ništa, mi smo se interesovali i izpitivali uzrok tomu pa nam narod izjavljuje da nemaju prevozni sretstva to je jedno, a drugo da se boje upreći kola i konje pa ići u grad na pijace da će im vojska oteti, kola i konje, kao što se to i dogadja tako da žene sa sela nose našim ranjenicima kolače u bolnicu i vojska stera s kola i otjera ih taki slični slučajeva ima dosta. Uzrok je tomu i novac što narod računa da mu je sigurnije držati robu nego novac pa bi bilo vrlo nužno da se stim novcem požuri urediti. Ali vjerujemo i to da tu i reakcija ima svog udjela da bi time pravila poteškoće našim vlastima. Mi smo narodu to ovako postavljali i rekli da je to jedino zlo djelo, oni tu hranu imaju, a trebaju da znaju da u gradu ima radni tvornica, gdje rade radnici, koji moraju da si kupe živežne namirnice na pijaci, da bi mogli raditi u tvornicama.- Pa ako taj narod to ne donosi radnik neče moči da pravi cipele, odjelo i ciglu i sve ostalo pa odakle če se to narod onda moči kupiti.-

Što se tiče rada reakcije a naročito Mačekovaca zapaža se tu i tamo da postoje neki elementi koji po malo pružaju prste od tih elemenata […][114].

Po kojima čemo nemilosrdno udariti preko JNF-e

2./ ORGANIZACIONO STANJE U KOTARU:

Postoji NOO što Vam prilažemo uz ovaj izvještaj spisak sa nacionalnim i socijalnim sastavom, kao i Mjestni NOO-a.

[112] Usp. D. Burić, Masovne grobnice u Vinkovcima 1945. godine, Godišnjak za kulturu, umjetnost i društvena pitanja, br. 14/1996., Vinkovci, 1997., str. 157.-161.

[113] Narodna vojska.

[114] Nejasno.

3./ RAD PO ODJELIMA:

1/ Upravni odjel. Po ovom odjelu učinjeno je to od 21.IV. do 30.IV. organizovan je upravni odjeli i ima potrebno osoblje koji će se sada reorganizirati po dobivenim direktivama od Okružnog NOO-a Osijek.

Stvorena je milicija po selima i pri kotaru.

/…/

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

Predsjednik:
Kovanđić[115] [v.r.]

Tajnik:
…[116] Blažević [v.r.]

———————

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., Tajni spisi, 4 tajno/45.

39.

1945., svibanj 12.
[*Osijek*]

OZN-a za Slavoniju, Osijek u izvješću OZN-i II. a Hrvatsku, Zagreb opisuje rad OZN-e Nova Gradiška, Slavonski Brod, Osijek, Našice i Virovitica, te prikazuje "čišćenje gradova i mjesta" od "narodnih neprijatelja"

———————

[ODSJEK ZA ZAŠTITU NARODA][117]
SLAVONIJE
Broj: 240/45
Dana:12. maja 1945 g.[118]

OTSJEKU II. OZN-a ZA HRVATSKU

Predmet:
Izvještaj o organizacionom
stanju.

[115] Pavo.
[116] Ime (početno slovo) nečitko.
[117] Dokument oštećen, te je nečitko.
[118] Pečat.

Za sada vam ne možemo poslati izvještaj prema direktivama koje ste nam poslali krajem siječnja o.g. pa ćemo to učiniti slijedeći put.

Unatrag 2-3 mjeseca osim zadnjih nedjelju-dvije dana naša Sekcija nije djelovala jedinstveno. Jedan dio članova bio se povukao pred neprijateljskom vojskom preko Madjarske u Vojvodinu, zamjenik šefa bio bolestan, na operaciji, dok su u samoj Slavoniji ostala samo tri člana. Ovi su za same ofanzive i poslije nje reorganizovali, odnosno uspostavili Opunomoćeništva Virovitica i Našice (malo ne sav naš kadar sa ovih okruga bio je u Vojvodini), održali su dva kursa za javne organe u gradovima i drugo.

Drugovi koji su bili u Vojvodini poslije bezuspješnih pokušaja da se probiju kroz neprijateljski obruč u Slavoniju povezali su se sa štabovima i OZN-ama III - I. i III. Armije i napravili raspored kadra prema pravcima nastupanja pojedinih naših jedinica, tako da bi naši organi mogli u oslobodjenim mjestima započeti sa poslom odmah poslije oslobodjenja.

Osnovni problem je bio kako pristupiti čišćenju, kad nismo imali za sva mjesta popis narodnih neprijatelja (za ofanzive su zakopani i ta su sva mjesta za čitavo vrijeme ofanzive bila po kontrolom neprijateljske vojske), a i ono što smo imali nije odgovaralo, jer su isti djelomično zastarjeli, a djelomično se nijesmo mogli koristiti, zato što je većina narodnih neprijatelja pobjegla prema Zagrebu. Zato smo pristupili pravljenju spiskova izbjeglih narodnih neprijatelja i lica koja su otišla sa neprijateljskom vojskom ispred naših jedinica, pa će svako naše Opunomoćeništvo dobiti takove spiskove sa drugih okruga, a vi ćete dobiti sa teritorija čitave Slavonije. Čišćenje gradova i mjesta nismo mogli izvršiti po unapred predvidjenom planu, nego smo sav raspoloživi obavještajni kadar bacili na prikupljanju podataka o narodnim neprijateljima medju stanovništvom koje je ostalo i o onima koje su naše jedinice masovno hapsile (ili nalazile medju zarobljenicima), jer ih je trebalo što prije saslušati da nam se ne bi prenatrpali zatvori.

Naša Sekcija sada poslije odlaska Mate Horvatića ima 7 članova. Novi su Lončar Jovan "Volodja" i Franjo Degel "Saška". Prvi je do sada bio šef Virovitičkog, a drugi Novo Gradiškog Opunomočeništva. Članovi Sekcije su za proteklo vrijeme bili prilično aktivni i odgovorni. Zamjenik šefa je bio na lječenju, tako da je organizaciono pitanje, odnosno rad na tom području zaostao, a Mladen se jedno vrijeme dok je bio izvan Slavonije neodgovorno držao (nije radio desetak dana), zbog čega je, pozvan na odgovornost. Za Degela i Lončara zbog toga što su novi ne bi imali još ništa reći. Za sada smo rad ovako raspodjelili: organizacioni rad Nikica, rad neprijateljskih političkih organizacija Mladen, IS Busić, fašističke špijunske organizacije Volodja, rad naših organizacija Degel, dok će se Joco za izvjesno vrijeme, dok se Djusa Pintarić, koji je postavljen za šefa Opunomoćeništva za grad Osijek ne snadje, baviti pitanjem i grada i okruga Osijek.

NOVO GRADIŠKO OPUNOMOČENIŠTVO ima ovakav sastav: šef Stevo Cvetković "Pop"; Dušan Padjan zamjenik šefa; članovi Branko Pavković, Vašarević koji je i šef Povjereništva Nova Gradiška, Prpić, Terek i Mitar Vukotić. Pop je suviše mekan kao rukovodioc, dok je njegov zamjenik Padjan bolesno ambicijozan, krivo mu je što nije šef, tako da u ovom Opunomočeništvu vlada nezdravo stanje. Dobrim dijelom

do ovakovog stanja dovelo je namještanje žena članova Opunomočeništva koje rade u kancelariji i kuhinji Opunomočeništa, pa medju njima dolazi do svadja što se prenosi i na same članove. S time u vezi smo zaključili da se sve žene naših drugova rukovodilaca, koje rade u ustanovama pod rukovodstvom tih drugova, dadu u zamjenu za pomoćno osoblje koje ćemo tražiti od drugih naših ustanova (izabrat ćemo provjerene). To važi za Sekcije preko Opunomočeništava za sva naša rukovodstva. Prpić i Terek nemaju dovoljno ob.[avještajnog] iskustva.

ŠEF OPUNOMOČENIŠTVA BROD je "Igor", koji se je dobro snašao i drugovi su zadovoljni s njime, daleko više nego sa Šokcem, kojega smo smjenili. Njegov zamjenik Djuro Tomljenović nije se snašao, nema općeg znanja i iskustva, inače je vrijedan, pošten, ima volje za rad. Ivica Marinić prosječno zadovoljava i ako ima po nešto neozbiljnosti i oportunizma. Mato Babić je spor, ali odluke koje donosi, način rada su mu promišljeni i pravilni. Šefovi Gradskih Povjereništava Brod i Djakovo: Čedo Kljajić i Franjo Zdunić su takodjer članovi Opunomočeništva Brod. Prvi je inteligentan, politički dosta jak, ima znanja, ali je spor u donošenju odluka i kao rukovodioc ima apsolutno pomanjkanje komandujućeg osjećaja, dok se je Franjo Zdunić odlično snašao u radu (prije je bio član Opunomočeništva Osijek). Dinka Klaričić smo morali izbaciti iz ob.[avještajne] službe, dok Ivan Hercigonja prosječno zadovoljava, manjka mu inteligencija.

OPUNOMOČENIŠTVO ZA OKRUG OSIJEK se teško snalazi u radu. Šef Milan Pavlović je prilično mrtav, ne ekspeditivan, u stvari ima dva šefa, jer njegov zamjenik Žan nastupa kao da je on šef, ali mislimo da je ovo samo privremeno, jer ćemo drugovima ukazati na taj nepravilan odnos, a ima izgleda da će se Milan snači, dok upozna okrug (dobrim djelom što je ovakav odnos ima se zahvaliti činjenici što Žan dobro pozna okrug i probleme na njemu, a Milan ne. Od drugih članova dobri su: Nikola Hečimović, koji već dulje vremena radi na ovom okrugu i Marijan koji je naglo uzdignut od specijalnog ob.[avještajnog] organa zaduženog da radi u grupi popova u Pakracu za člana Opunomočeništa. Nikola je politički prilično jak, ima iskustva u ob.[avještajnoj] službi i ako radi relativno kratko vrijeme, dok se Marijan istakao u zadnje vrijeme u slučaju Bauman i vodjenju istrage oko njega. Danica Golob, koja je pred dva mjeseca radila kao pisar u kancelariji OZN-e za Slavoniju, i u radu kao član Opunomočeništva Našice, gdje je bila postavljena poslije ofanzive, pokazala se aktivna, prodorna i disciplinovana, pa smo je metnuli za člana Opunomočeništva Osijek, ali ćemo je morati uzeti i zaposliti je po specijalnim zadatcima, jer nema dovoljno autoriteta kao rukovodioc. Mjesto nje postaviti ćemo za člana Opunomočeništva "Marsa". Šefa Povjereništva Vinkovci staviti ćemo za člana Opunomočeništva (Stevo Grbić "Mika"), on je od prvih dana u ob.[avještajnoj] službi i bio je zapostavljen.

OPUNOMOČENIŠTVO ZA GRAD OSIJEK se je dobro snašlo. Kako je napred spomenuto šef će biti Djusa Pintarić. Sav posao organizovanja mreže i prikupljanja podataka radili su Milan Pavlović "Cvrčak", Štefica Serdar i Liza Bunjevac. Najbolje se je snašla Štefica Serdar. Inteligentna je, marljiva, voli da radi, ima fantazije, stalno razmišlja o problemima. Uspjelo joj je da ubaci organa u grupu ustaške omladine, koja

je spremala diverzije i sabotaže i počela raditi ljepljenjem plakatića sa natpisom "HIP". "Cvrčak" voli dosta pričati, a u radu se nije snašao koliko smo očekivali. Liza je u zadnje vrijeme obolila. "Braco" je rukovodioc sredjivanja materijala za hapšenje i rukovodi sa hapšenjima, a Šuput kojega smo dobili od Sekcije I. bio je upotrebljavan za razno razne poslove koji su iskrsavali, a sada je primljen za člana Opunomočeništva, jer se je pokazao snalažljiv i dobar organizator.

OPUNOMOČENIŠTVO NAŠICE je za sada najslabije. To se najbolje vidi iz rada Istražnog Pododsjeka, koga su oni gotovo potpuno prepustili istražiteljima. Istražni materijal je vrlo površan. Imali su 444 uhapšena i za kratko vrijeme su ih preslušali, pa su čak predložili za javno sudjenje neke za koje prema istražnom materijalu ima jedva dosta materijala za vojni sud. Sam šef Mile Vukadinović vrijedan je, ima znanja, ponekad se boji odgovornosti i suviše je zaokupljen kancelarijskim poslovima. Njegov zamjenik Spetić Darko zadovoljava, a isto tako i Jurković, dok je Ringl priličan oportunista mekan prema narodnim neprijateljima. Sada smo metnuli u to Opunomočeništvo Nebojšu Vukotića.

OPUNOMOČENIŠTVO VIROVITICA ima slijedeći sastav: šef "Tarzan", njegov je zamjenik Nikolič Marko, "Vitez", Bevandić Antun, Audi Benedikt, Popržan Nikola i Ranić Stevo koji je i šef Povjereništva Daruvar. Ovo Opunomočeništvo je kvalitativno najbolje, samo do sada radi vrlo kratko vrijeme, pa ne bi imali ništa naočito reći o njima. Prosječno svi su zadovoljili.

Kod svih Opunomočeništava je karakteristično da u velikoj mjeri ne dostaje u radu plan, sistem, ima mnogo nepotrebnog trčkaranja (k tomu dolazi t.zv. motorska bolest, koja je zahvatila mnoge naše rukovodioce, što se je odrazilo u njihovom radu, pa smo u vezi s time bili prinudjeni izdati posebnu okružnicu, tko smije raspolagati motornim vozilima).

Politički i nivo općeg znanja sveg našeg rukovodstva odnosno kadra je relativno nizak, pa kako sada više nema partijskih kurseva na koje bi mogli slati naše drugove, mi ne vidimo drugog izlaza za podizanje političkog i drugog znanja osim kontrole nad našim rukovodiocima kako proradjuju našu dnevnu štampu, beletristiku i partijski materijal, koji ćemo im preporučiti.

O Gradskim, Mjesnim i Kotarskim Povjereništvima izvijestiti ćemo vas slijedeći put. Kako je iz mnogih naših mjesta velik dio naroda otišao sa neprijateljskom vojskom, tako na pr. iz N. Gradiške 65%, iz Novske isto, mislimo da ne bi za neka mjesta kao na pr. Novsku, Valpovo, Donji Miholjac, Županju trebala posebna mjesna povjereništva, nego da u tim mjestima organizujemo jaka kotarska povjereništva, koja će rukovoditi radom mreže i u tim mjestima. Ovo važi i za Pakrac, jer je odlaskom okružnih i drugih ustanova, ovo mjesto na po opustilo.

Po pitanju mreže posvetit ćemo najveću pažnju stvaranju mreže na onim djelovim našeg teritorija, koji nije bio pod našom kontrolom, tu u prvom redu dolazi glavna pruga i cesta i mjesta oko nje.

Istražni aparat nam je dosta slab. Osim Tomislava Markovića i Tonia Tratnika, nemožemo navesti ni jednog istražitelja koji bi zadovoljavao. Dali smo direktivu da svi naši rukovodioci obavezno moraju voditi istrage za sada dok imademo puno hapšenika najmanje nad 4-5 lica, dok se ne rasčiste zatvori, a kasnije prema prilikama.

Kod pojavljivanja pojedinih problema na terenu, dobivat će već prema važnosti i članovi sekcije, ili Opunomočeništava, ili Povjereništava zadatak da se pozabave tim slučajem i radit će na njemu, dok ga ne svrše. Na osnovu rezultata i rada oko svladavanja problema i istrage u slučaju hapšenja kad se za svaki takav slučaj napravi lično odgovornim pojedine drugove mogu najbolje ocjeniti sposobnost ljudi za našu službu, a i vidjeli smo i čuli smo da se na ovakav način kadrovi mogu najbolje razvijati.

Do sada se o svih načina otkrivanja neprijateljskih organizacija, pokazala najbolje ubacivanje u te organizacije i bilo nam je prije ofanzive prilično uspjelo probuditi interes kod mnogih naših organa za taj način rad, pa smo imali i par uspjelih slučajeva s bijelom gardom, klerom, a sada u Osijeku sa ustaškom mladeži i klerom. Zato ćemo i od sada voditi kurs na tome, da se naš kadar zainteresuje na pronalaženju načina za što uspjelija ubacivanja.

Ozbiljan problem pred nama je čišćenje naše organizacije od štetnih i sumnjivih elemenata. Na zadnjem sastanku smo donijeli zaključak da se neodložno moraju izbaciti iz naše službe:

1) Dinko Klaričić, koji je prije kratkog vremena dao da se pusti iz zatvora jedan agent, dok se je ranije u jednom pismu prijetio onomu komu je ubio brata (brat mu je ubijen zbog toga što je bio četnik). Inače sav njegov rad i držanje puno je oportunizma, površnosti, nesredjenosti, pa ćemo ga pratiti tamo gdje bude od sada radio.

2) Luka Djaković i Bracko Jakšić, koji su iznudili izjavu od jednog hapšenika da je žena od Jakšića bila nemoralna i imala odnose s nekim agentima, a to im je trebalo da bi mogli dobiti rastavu braka. Kad su zapisnici sa tom izjavom došli k nama u Sekciju, ja sam lično otišao u Vinkovce i ustanovio da je izjava iznudjena. Drago Kozanić član Povjereništva, koji je prisustvovao potpisivanju izjave bit će kažnjen strogim ukorom i ostaje dalje na dužnosti.

3) Pišta Lendjel, koga smo dobili od I. Sekcije zato što nije htio da primi manju dužnost od one u centralnom rukovodstvu špijunažom u Madjarskoj. Mi smo ga uzeli s namjerom da ga metnemo u neku našu organizaciju, gdje bi radio za nas, ali je on izjavio da bi radje radio kao istražitelj. Sve zadatke koje je dobivao nije nikako izvršio, a sumnja se na njega da se je sam ranio, kad je još prije ofanzive trebao da izvrši neki zadatak. Kako se osim toga osjetilo da se povezuje s nekim sumnjivim elementima sa Virovitice, za koje mislimo da rade za IS, smatramo da ga je potrebno udaljiti iz naše službe, dok još mnogo ne zna, pa ćemo tamo gdje bude voditi nadzor nad njime.

Ima još par sitnih slučajeva.

Da bi se moglo izvršiti čišćenje sveg našeg aparata, a s druge strane, da bi mogli izvršiti pravilnu raspodjelu kadra, po km pitanju je stanje u posljednje vrijeme prilično nesredjeno, sredit ćemo slijedećih dana kadrovike, biografije i sav drugi materijal u vezi sa kadrovima. Osim toga održat ćemo jedno savjetovanje sa šefovima i zamjenicima. Opunomočeništava, gdje ćemo se detaljno porazgovoriti i izdati direktive i po organizacionom pitanju.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[119] Za OZN-u II. SLAVONIJE:
…[120] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/3, kut. 15

40.

1945., svibanj 14.
Županja

Povjerenstvo OZN-e za Kotar Županja u izvješću OZN-i za Okrug Slavonski Brod opisuje političko stanje, posebice rad neprijateljskih organizacija, te prikazuje rad OZN-e i "čišćenja", osobito uhićivanja i zatvaranja "neprijatelja"

Povjereništvo OZNE za kotar Županja
Broj: 20 /45. *Pov.*
Dana: 14.V.1945.

OPUNOMOĆENIŠTVU OZN-a ZA OKRUG
B R O D

U prilogu dostavljamo Vam 10.o dnevni izvještaj za vreme od 4.V. do 14.V.1945. Takodjer dostavljamo izvadak iz knjige hapšenika.

/…/

Primite drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Šef:
…[121] [v.r.]

-.-

[119] Otsjek zaštite naroda II. za Slavoniju (u sredini zvijezda petokraka).
[120] Potpis nečitak.
[121] Potpis nečitak.

Povjereništvo OZN-a za kotar Županja
Broj: *20 pov.* /45
Dana: 14.V.1945.

Predmet: Izvještaj.

I Z V J E Š T A J
Opunomoćeništvu OZN-a za okrug Brod.

1./ Politička situacija

U zadnjih 10 dana, t.j. od zadnjeg izvještaja 2.V.1945 na našem kotaru osjetile su se u političkoj situaciji neke manje promjene. Naime rad reakcionarnih i špekulantskih elemenata dolazi sve više do izražaja. Tako se općenito svuda zapaža zanovjetanje u pojedinim sitnicama i nekim načelima naše borbe, što razni mračnjaci i neprijatelji naše borbe krivo tumače i na taj način djeluju protivno od naših tumačenja. Činjenica je još i to da je politički rad naših organizacija još uvjek slab i da naše organizacije još uvjek nisu uspjele da djeluju na političku situaciju t.j. da je oblikuju, nego razni špekulanti tu i tamo mogu da dodju do izražaja. Baš u vezi sa slabim radom naših političkih organizacija, treba da se ukaže i na činjenicu da je neprijateljska propaganda u selima našeg kotara djelovala sve do zadnjeg dana i naravno nabacivala se sve mogučim blatom na našu borbu i baš ta činjenica se danas i te kako zapaža, kad naše organizacije još uvjek nisu sposobne, da dokažu da je neprijateljska propaganda bila potpuno lažna. I baš u ovim danima mi smo zapazili, da se na mnogim mjestima razlozi za lošu političku situaciju, uglavnom mogu svesti na činjenicu da je narod neupoznat sa ciljevima i načelima naše borbe i da se još uvjek nalazi od uticajem neprijateljske propagande. A ta činjenica je pogodno tlo na koje špekulanti i reakcioneri mogu da zasiju svoje priče.

Ipak, u ovom zadnjem razdoblju, možemo reči, da se situacija općenito krenula na bolje. I baš radi toga općenitog stanja prema boljem, dolaze do izražaja naročito pojedini detalji iz rada kojekakvih mračnjaka i naših neprijatelja. Tako da mi danas možemo dobro uočiti, gdje djeluje neprijatelj, t.j. mračnjaci i špekutanti, a gdje je stanje loše uslijed neobavještenosti. Svi ti detalji rada neprijatelja su uglavnom na cjelom kotaru slični. Svuda se od strane špekulanata i reakcionera poteže pitanje Jugoslavije, pitanje privatnog vlasništva, pitanje vjere, strah od komunizma itd. Na mnogo mjesta mračnjaci još uvjek potežu i pitanje nekog sukoba izmedju SSSR i Angloamerikanaca, a stim u vezu dovode masovno predavanje njemačkih trupa ovim posljednjim.

U selu Županji jedan reakcioner po imenu Galović Ivan, šef poreznog ureda /nalazi se kod vas u zatvoru/ je govorio pred nekoliko gradjana poslije neke radio vjesti u kojoj je rečeno da je došlo na konferenciji u San Francisku do nekih nesuglasica, da će iz toga sigurno u najskorije vreme doći do oružanog sukoba i razračunavanja medju Saveznicima, a to da će promjeniti situaciju kod nas. Nadalje on nam je ispričao, da je čuo od neke Mare Lončarević kćerke predsjednika općinskog NOO-a inače starog HSS-ovca koji još nije pod puno sa Mačekom raskrstio, da je u Vinkovcima već spremljena neka grupica, naoružanih ljudi, koji bi trebali na dani znak krenuti u šumu. Poduzeli smo sve potrebne mjere. Sličan slučaj imamo u Bošnjacima gdje je neki učitelj Marko

Malenić, inače doušnik UNS-a, tj. vinkovačkog logornika ing. Turkovića, govorio kako će sigurno ovih dana ustaše koji bježe u pravcu austrijske granice sjediniti se sa Englezima i Njemcima i onda se vratiti u slavlju natrag. Toga smo uhapsili, jer smo već imali mnogo materijala za njega. Po pitanju povratka ustaša imamo slučaj u Vrbanji, gdje neka djevojka Pezer nagovara omladinke da prave ustaške zastave, kojima će darovati ustaše kad dodju. Uopće o tome povratku ustaša zapažaju se mnoge parole i to većinom u onim selima iz kojih je otišlo mnogo u ustaše. I po svim znacima izgleda, da to više izbija iz priželjkivanja njihovih rodjaka, nego iz neke veze sa reakciom.

Po pitanju stare Jugoslavije na mnogim mjestima ima nerazumjevanja i rekcionarnog nadmudrivanja. Tu ima i ostataka šovinizma, koga su odgojile ustaše, ali ima i rada reakcije. Skoro u svakom selu našeg kotara ima mnogo ljudi kojima nova D.F.J. nije jasna a isto tako nije im ni jasna potreba što čvršćeg jedinstva i bratstva naših naroda. Špekulanti u Gradištu još uvjek tule da se sa Srbima ne može, a isto tako i u Podgajcima.

Ali najaktuelnije je bojazan od komunizma. Tu su reakcioneri mogli podpuno da dodju do izražaja. I skoro u svakom selu ima tipova koji govore povodom provodjenja pojedinih mjera od strane narodnih vlasti, da su to čisto komunistički podhvati. Tako se ovih dana vršio popisi imovine Švaba koji su se ranije odselili još su se popisivale neke druge stvari a neki bogatiji seljaci su odmah počeli govoriti kako je to privodjenje ka komunizmu i da će se od svakoga koji ima nešto više nego što mu je nužno potrebno oduzeti sve i predati drugima koji nemaju. U tom govorkanju, kako smo već napisali, naročito su aktivni bogatiji seljaci koji su na sabirnim akcijama primoran da dadu nešto više, a i koje je naša vojska kad je prolazila goneći neprijatelja prilično očistila. Naravno, oni su sada nezadovoljni, jer im je to oduzeto bez ikakvih potvrda i predstavljaju materijal, koji reakcioneri mogu vrlo dobro iskoristiti.

Takvih i sličnih momenata ima po cijelom kotaru i u svakom selu. I što je najinteresantnije svuda su ta pitanja jednaka. Na pr. po pitanju D.F.J. još narodu u svim selima nije dovoljno jasno i narod se boji stare Jugoslavije i kralja. Naime, naš je kotar u glavnom bio obuhvačen u prošlosti radom HSS-a i ideje republikanstva su dobro ukorjenjene. Ali sva ta pitanja nisu toliko aktualna svuda, tj. nisu jednako tretirana po svim selima. U selima zapadnog djela kotara /Babina Greda, Gundinci/ gdje smo mi mogli bolje politički djelovati narod je podpuno drugčije prišao našoj borbi i drugačije se odaziva na pozive za pomaganje frontu i obnovu zemlje. U selima gdje nismo mogli djelovati prije a gdje je još i sada rad prilično slab Sl. Šamac, Kruševica, Jaruge, Podgajci, Rajevo Selo/ su sva ta pitanja mnogo češća.

Nekih naročitih pojava banditizma na našem kotaru nije bilo. Zapazilo se jedino da postoje male grupice u prostoru šuma izmedju Vrbanje i Soljana. Do sada nisu pravili nikakve ispade i svuda bježe pred našim jedinicama i vrlo nam je teško ući u trag. Ovdje se radi o ustašama iz Vrbanje, koji se nisu povukli prema zapadu, nego su se zadržali računajući da će se na taj način spasiti. Na istočnom kraju kotara u šumama oko Jamine[122] /šidski kotar/ zapazilo se prije kračeg vremena grupice četnika-Dražinovaca[123]. To su

[122] Ispravno bi bilo: Jamene.

[123] Odnosi se na pripadnike Jugoslovenske vojske u otadžbini generala Dragoljuba Draže Mihailovića.

sami Jamenci, koji su još davno otišli u četnike, a pred oslobodjenje Brčkog su se bili skupili u bosanko-posavskim selima u prostoru Brčko-Brezovo Polje-Rača i sada nakon rastjerivanja glavnine od strane naših jedinica oni se u malim grupicama prebacuju do svog sela. Poduzete su mjere da se to spriječi. Što se tiče četnika saznali smo da ih ima dosta na Majevici oko Čelića i Koraja. Drum Brčko-Tuzla preko Čelića uopće se ne upotrebljava radi četničkih napada. Po svoj prilici s tim četničkim grupama su u vezi i ovi koji dolaze do Jamene. Inače, u neposrednoj blizini našeg kotara u rejonu Bos. Šamac-Prud ima, jedna veća grupa ustaša, oni se još uvjek drže na tom sektoru i predstavljaju opasnost za rječni saobračaj na Savi. Tako da naši brodovi sa municijom i oružjem ne mogu prolaziti ispod Bos. Šamca. U vojničkom pogledu ta činjenica i nije toliko važna koliko je važna u političkom pogledu, tj. koliko ju reakcioneri i mračnjaci uveličavaju i na temelju nje tvrde, da će još biti promjena jer da mogu i ustaše ponovno doći, a na taj način djeluju na aktiviziranje masa u borbi i u radu na obnovi zemlje. I baš u tim selima u blizini Bos. Šamca /naša sela/ Sl. Šamac, Kruševica, Jaruge/ narod se još uvjek drži vrlo pasivno i skoro nikako se ne odazivlje na suradnju.

2./ Rad neprijateljskih organizacija.

Kod Mačekove klike zapazili smo u najnovije vreme da se vrše neka okupljanja i savjetovanja. Tako je kod Ive Mandića na stanu i kod Gradišta opaženo da dolaze neki strani ljudi. Po svemu izgleda da su to bili neki ljudi iz Podgajaca pristaše Mačeka. Oni su u Podgajcima prije kračeg vremena održali nekakvi sastanak ili konferenciju na kojoj se raspravljalo o vjeri, o Jugoslaviji, komunizmu itd. Inače u samom Gradištu Iva Mandić, Mato Blaževac, Luka Blaževac i mnogi drugi još uvjek su na čelu Mačekove klike. Uprkos govora čića Tune[124] [i] drugih prvaka NOP-a, Mačekovci su na istoj liniji i mnogi kažu u samom Gradištu, da je čića Tuna poludio ili da su da komunisti pridobili. Njihov rad u samom Gradištu se manifestira u sabotiranju pojedinih odluka naših vlasti i općem stavu izvlačenja. Prilikom agitacije za sakupljanje hrane oni su izjavljivali da naša sela ne mogu da dadu toliku hranu i da se odviše traži. Ovih dana izvršena je mobilizacija, a špekulanti iz Gradišta su nastojali da izvuku šta više mladića. A kad im to nije uspjelo onda su govorili, da oni nisu nikakva narodna vlast kad ne mogu ništa odlučivati. Naime, oni su svi u općinskom NOO-u, pa su na taj [način] mislili izvlačiti iz vojske. Jučer su održali specijalnu sjednicu na kojoj se raspravljalo o nekim dezerterima iz županjskog bataljona u pritvor.

Ipak rad Mačekove klike nije u svim selima jednak. U samom Gradištu gdje se nalazi centar Mačekove reakcije oni su najkompaktniji. Medjutim, u Bošnjacima, Babinoj Gredi i Gundincima pa i Županji oni uopće nisu povezani. U samim Bošnjacima su se manje više aktivizirali u našim organizacijama i rade manje više dobro ali sa izvjesnom dozom oportunizma. U Vrbanji postoji neki Stjepan Pureć, koji priča da se još uvjek nada da će doći Maček, a prema nama se drži rezervirano. U danima sloma Jugoslavije kao šef Mačekove zaštite razoružavao je vojsku i hvatao vojnike. To je za sada najvažnije u našem kotaru što se tiče Mačekove klike. Napominjemo još i to da sada u zatvoru imamo jednog Mačekovca. Švabić Josipa domobranskog izvjestitelja

[124] Antun Babić Tuna.

na kotaru Županja, koji je svojevremeno otvoreno nagovarao neko simpatizere NOP-a koji su bili zatvoreni, da napuste suradnju sa NOP-om i da se priključe Mačeku. U neprijateljskoj vojsci je bio sve do zadnjeg dana. Inače je po cjelom kotaru poznat radi toga što je primao mito i izvlačio za dobre pare ljude iz vojske.

Na polju neprijateljskih obavještajnih organizacija, možemo reči to, da u ovim danima već hvatamo razne zadnje mreže ustaške tajne obavještajne službe. Od uhvačenog Žužića i Perakića saznali smo mnogo i sada možemo vršiti daljnja hapšenja. Kako smo uspjeli da prodremo u mrežu Žužića i Perakića tako smo odkrili i mrežu ustaškog nadporučnika Matića. Matić je radio na vojno-obavještajnoj službi, a Žužić i Perakić na političko-obavještajnoj. Inače oni se medjusobno nisu slagali i Matić je jedanput čak i hapsio Žužića. O Matiću i o Žužiću, o njihovoj mreži i o njihovom radu i o tom koliko smo mi do sada uspjeli da odkrijemo napisat ćemo elaborate, koje ćemo poslati nakon par dana.

U radu sa Gestapom i drugim tajnim obavještajnim službama u ovom razdoblju nismo imali ništa značajno.

3./ Rad Povjereništva.

Naše Povjereništvo je u ovom razdoblju većim djelom radilo na organizaciji mreže. Mreža nije bila dobro organizovana i pred nama je stajao problem organiziranja što bolje mreže, da bi se moglo pravilno pristupiti čišćenju. U organizacionom stanju ćemo izvjestiti o stanju mreže.

Hapšenja koja smo izvršili u ovom zadnjem razdoblju bila su pripremljena punim priličnim podatcima, sistematski složenim, tako da se moglo odmah pristupiti istragama. U zadnjem razdoblju nismo vršili masovna hapšenja. Do 9. V. 1945 ukupno je prošlo kroz naš zatvor 172 hapšenika. Od toga je upučeno:

Izravno sudu:	9
Upučeno Opunom[očeništvu].	36
Daljni postupak	36
OZN-i za Slavoniju	2
Dezerteri i vojni neposlušnici Komandi mjesta Županja	47
OZN-i III	7
U borbenim jedinicama	47
Raznim Povjereništvima	10
Pušteni kući	14
Ukupno:	172

Poslije 9.V. ukupno je prošlo kroz zatvor 28 hapšenika. Stanje u zatvoru sada je 24 hapšenika. Prema direktivi koju smo dobili poslat ćemo tokom idućih dana izvadak iz knjige hapšenja iz koga će se moći vidjeti cjelokupno stanje našega zatvora.

U ovom razdoblju naše Povjereništvo je radilo i na istraživanju. Ukupno je izvršen potpuni istražni postupak nad devetoricom hapšenika i oni su upućeni direktno sudu. Ostale istrage su komplikovane naravi i nalaze se u toku. Rad oko organizacije mreže nam je zapravo oduzeo najviše vremena. I taj rad nam je bio ujedno glavni zadatak u ovom razdoblju, a ostale poslove smo obavljali usput. Kao rezultat toga rada možemo reći, da je pitanje mreže znatno poboljašno, naročito ako se uzme u obzir činjenica, da je kod nas organizacija mreže vrlo komplikovan i težak problem. Na tom problemu ćemo poraditi i u buduće najviše, a usput ćemo rješavati i druge stvari.

Radi što uspješnijeg djelovanja i radi sprovodjenja planskog i sistematskog rada članovi ovog Povjereništva su se u ovom razdoblju konzultovali po svim pitanjima i stvorili obično uveče plan rada za idući dan, tako da se idući dan rano ujutro moglo pristupiti poslu i svako je mogao obavljati posao ne zapitkujući ne vrteći se bespotrebno. Svakako u samom centru nije nikako moglo biti više od 2-3 člana Povjereništva. Rad na terenu se izmjenjivao. Poslovi se obave što prije, vrača se u centar, položi se račun o radu, konzultuje se o novom radu i onda se ide opet na posao već prema dogovoru. 7.og ovog mjeseca je Povjereništvo održalo kraći sastanak kome je prisustvovao drug zamjenik šefa Opunomočeništva OZN-a Brod drug Cigo. Tome sastanku su prisustvovali svi članovi Povjereništva.

Nadalje Povjereništvo je organiziralo u zajednici sa K.NOO-om /upravni odjel/ popisivanje Švaba na kotaru. Taj posao će biti ubrzo gotov. Nadalje, Povjereništvo je vodilo računa o mobilizaciji i prilikom mobilizacije uspjelo je da se pohvata nekolicina krvavih ustaša, koji su htjeli, da se prijave u našu vojsku.

Po pitanju samog zatvora poduzete su sve potrebne mjere da se zatvor podpuno uredi, i situacija u zatvoru je sada podpuno drugačija nego u prvim danima. Čistoća je dobra, gamadi nema, parenje se vrši redovito. Uopče režim u zatvoru je ustanovljen po uputama, koje smo dobili.

/…/

7./ Razno.

U toku pisanja ovog izvještaja dobili smo dopis od našeg ubačenog C.P. "Mirka" u kome nam on javlja da mu je Ivan Mandić iz Gradišta predsjednik općinskog NOO-a rekao, da je njemu /tj. Mandiću/ povjereno da ispita, tko je poubijao Mačekove prvake na našem kotaru. Nadalje je izjavio da on sumnja na partizane Mila Maričića i Jakšu Benakovića iz Županje. Još je rekao da mu je Frola Djaković predsjednik K.NOO-a jednom prilikom rekao da on zna tko je izvršio ta ubijstva, ali da još sada ne treba o tom govoriti.

Još jedna stvar o kojoj smo zaboravili izvjestiti je da smo ovih dana saznali, da je satnik P.U.P. Marko Ivkovac rodom iz Gradišta, inače poznati Mačekovac i špekulatn, a koga su ustaše ubile mjesec i pol dana pred oslobodjenje u Županji, da je njemu bilo povjereno od strane Mačekove klike da sa svojim "pučkim ustašama" izvede atentat na Povjereništvo OZN-a Županja, a naročito na komuniste iz Povjereništva. Povjereništvo se u to doba nalazilo u šumama izmedju Gradišta i Županje. To je bilo u decembru 1944. To smo sve saznali od jednog mladića Parašilovca Martina koji je takodjer trebao da bude u atentatorskoj grupi, i ne znajući kakav je zadatak bio stavljen pred njihovu grupu. Inače je taj mladić podpuno odan NOP-u.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Šef:

…[125] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/35, kut. 17

[125] Potpis nečitak.

41.

1945., svibanj 15.
Novi Sad

Izvješće Vanredne kontrolne komisije za Banat, Novi Sad, Predsjedništvu Vanredne kontrolne komisije Ministarskog savjeta za Vojvodinu, Novi Sad o koncentracionim logorima za folksdojčere, s navodima o broju logoraša u nekim logorima u Baranji i Srijemu

NEMAČKI KONCENTRACIONI LOGORI
U VOJVODINI

/…/[126]

O K R U G S O M B O R S K I

Postoje četiri centralna logora, u sva četiri ukupno: 7.977 lica
1/ Sombor sa ukupno ..... 5.398 logoraša
2/ Ođaci " ..... 1.201 "
3/ B. Manastir " ..... 928 "
4/ Zmajevac " ..... 450 "
Na teritoriji komande područja Sombor postoje dva sela s naročitim režimom:
1/ Gakovo ukupno ..... 10.337 za rad nesposobnih
2/ Kruševlje " ..... 5.836 " " "
Ukupno ..... 16.240 za rad nesposobnih

Iz pomenutih logora sposobna radna snaga raspoređena je na radove i to:

1.	Poljoprivrednoj komisiji	sreza Sombor	4.000	logoraša
2.	"	grada Sombor	716	"
3.	"	za N. Sivac	434	"
4.	"	Kolut	398	"
5.	"	Čonoplja	245	"
6.	"	Krnjaja	223	"
7.	"	Riđača	76	"
8.	"	Bezdan	42	"
9.	Aerodrom Sombor		706	"
10.	Seča šuma Bač		197	"

[126] Iz izvješća donosimo samo dijelove koji se odnose na Baranju i Srijem.

11.	Seča šuma Bezdan		100	logoraša
12.	U Filipovu na radove		400	“
13.	Sr. poljoprivredna komisijaOđaci		801	“
14.	Na vojnim radovima u Apatinu “		670	“
15.	Na raznim radovima u Zemunu “		600	“
16.	Na raznim radovima kao što su bolnice, perionice, utovari i drugi vojni radovi u Somboru		1.933	“
	Ukupno		7.977	logoraša

/…/

S R E M S K A M I T R O V I C A

Ukupan broj lica .....307 (Nemci)

(Folksdojčeri 128 - m. 91, ž. 37 - i zarobljenika nemačke vojske 179)

Logoraši su smešteni u jednoj velikoj zgradi, koja je s jedne strane opasana zidom a sa druge strane nalaze se zgrade. Obezbeđen je sa tri stražarska mesta.

Režim u logoru je vojnički, odnos sa logorašima je dobar.

Logorom rukovodi komandant.

Hranu dobijaju kao i naši vojnici, a snabdeva intendatura komande mesta.

Radna snaga iskorišćava se po raznim vojnim ustanovama, kao i bolnicama komande, dok na pruzi svaki dan radi 60.

———————

Izvornik, strojopis, ćirilica
AJ, Beograd, 513, XXXIV MP, III-3

42.

1945., svibanj 16.

Depeša I. JA upućena Generalštabu JA s navodom o stanju u zarobljeničkim logorima

---

dr. 266

U logorima nalazi se:

Zagreb 2.500 Nijemaca, 1.800 ustaša, 12.000 domobrana.
Brod: Dva Nijemca, 14 ustaša, 220 domobrana u 195 Talijana.
[Sremska] Mitrovica: 606 Nijemaca.
Vinkovci: 162 Nijemca, 156 ustaša, 1.254 domobrana, 115 bjelogardejaca, 700 Poljaka, 11 Rusa i 145 Talijana.
Celje: 7.600 Nijemaca, 4.550 ustaša, 2.709 domobrana, 600 četnika, 38 bjelogardejaca, 28 Poljaka, 25 Talijana.
Upućeno iz Zagreba za Bjelovar 7.000 Nijemaca.

U toku je likvidacija, odnosno predaja opkoljene ustaške grupe od oko 2.000 u oblasti oko Pravnog Laza, južno od s. Planine za sedam kilometara. U oblasti zapadno od Črne naše jedinice čiste teren od razbijenih nepr. grupica.

Predano
16 maja 45.

Morača[127] 22 h

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 44, reg. br. 3/2-2.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 121.

[127] Milutin, načelnik Štaba I. JA.

43.

1945., svibanj 17.

Depeše Generalštaba JA upućene Štabu III. JA od 16. i 17. svibnja 1945. s navodom o velikom broju ratnih zarobljenika i nalogom da ih se odmah uputi u Srijem, Baranju, Bačku i Banat

---

III Armija

16. V. 45.
/…/

Vi imate veliki broj zarobljenika i poznatih zlikovaca - vodite strogo računa da vam zarobljenici ne begaju. Dajte jaka obezbeđenja.
13 - 35

General Terzić[128]

17. V. 45.
/…/

Or. Uputite odmah ratne zarobljenika u Vojvodinu i to: sedamdeset pet hiljada u Bačku, trideset hiljada u Srem, deset hiljada u Baranju i trideset hiljada u Banat. Or. br. 155.
19 - 32

General Arso Jovanović[129]

/…/

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 44, reg. br. 3/2-2.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 114.-115.

[128] Velimir.
[129] Tada načelnik Generalštaba JA.

44.

1945., svibanj 21.

Iz izvješća Štaba XII. divizije Štabu III. JA o predaji Oružanih snaga NDH kod Bleiburga, broju zarobljenika i njihovom sprovođenju do logora u Mariboru i dalje prema Osijeku

---

ŠTAB XII. UDARNE DIVIZIJE
Jugoslovenske Armije
Operativni otsjek
Broj: 17
Dana 1945.

Predmet: Bojna relacija
od 21.IV. do 21.V.1945.g.
– dostavlja se.

Štabu III. Armije
Jugoslovenske Armije (Operativni otsjek)

/…/[130]

15.V.1945. godine u 16 sati izvršeni su pregovori sa neprijateljem koji je pristao na predaju, te ujedno je počelo razoružavanje i sprovođenje zarobljenika za Maribor. Osječka udarna brigada za vrijeme razoružavanja neprijatelja imala je zadatak zatvoriti položaj t.j. prostor od Libeli do k.1054, dok jedan bataljon u brigadnoj rezervi. IV. udarna brigada u sprovodnji zarobljenika od Dravograda za Maribor. /…/

16.V.1945. godine Štab divizije u Marbergu, XII. proleterska brigada u pratnji zarobljenika u Maribor, tajkođer i Osječka i IV. brigada, kao i osiguranje zarobljenog oružja i materijala.

Prilikom predaje neprijatelja zapljenjeno je i zarobljeno: 93.000 neprijateljskih vojnika, a ubijeno 27 neprijateljskih vojnika.[131]

/…/

17.V.1945. godine Štab divizije u zapadnom dijelu s. Marberga, još istog dana pokret za Fram. XII. Proleterska brigada u sprovodnji zarobljenika za Maribor. Osječka udarna brigada sa jednim bataljonom u sprovodnji zarobljenika za Maribor sa dva bataljona u pokretu za Maribor. IV. udarna brigada sprovodila zarobljenike, koje je po dolasku u Maribor predala u zarobljenički logor. /…/

---

[130] Izostavljeni su dijelovi izvješća koji se odnose na bojno djelovanje JA u Koruškoj.

[131] Broj zarobljenika se je povećavao, što potvrđuju i izvješća III. JA, iz dana u dan. Tako da je broj zarobljenika kod Bleiburga procijenjen 16. svibnja 1945. od III. JA na 130.000 vojnika. No, ni taj broj prema svemu sudeći nije konačan. Ujedno nije poznato koliko je među zarobljenicima bilo pripadnika Oružanih snaga NDH. Usp. M. Rupić, Z. Dizdar, Iz izvješća partizanskih jedinica o završnim borbama s Hrvatskim oružanim snagama, u: M. Valentić (ur.), Spomenica povodom 50-te obljetnice Bleiburga i križnog puta 1945.-1995., Zagreb, 1995., str. 131.

18.V.1945. godine Štab divizije u s. Fram. XII. Proleterska brigada s. Rače, Osječka udarna brigada Orehova Vas, IV. udarna brigada Podova.

XII. Proleterska brigada sprovodila je zarobljenike u zarobljenički logor u Mariboru, te još istog dana došla u gore navedene baze, a sa manjm snagama ostala na obezbjeđenju logora.

Osječka udarna brigada sprovodila zarobljenike do logora, po predaji zarobljenika izvršila pokret u gore navedene baze t.j. Podova Brezula.

IV. udarna brigada sa jednim bataljonom pokret za Maribor, obezbjeđenje logora, a sa dva bataljona u s. Hoče.

Jedinice koje nisu bile na obezbjeđenju logora sređivale su se za predstojeći pokret. Istog dana veza sa brigadama održavana je pomoću telefona i radio stanica.

19.V.1945. godine Štab divizije u s. Fram. Štab XII. Proleterske u s. Rače, Osječka brigada Podova Brezula, IV. brigada u s. Razvanje, XII. Proleterska brigada odmor i sređivanje jedinica. Osječka udarna brigada odmor i sređivanje jedinica, dok IV. udarna brigada sa polovinom svojih snaga obezbjeđuje zarobljenički logor u Mariboru, a ostatak snaga na odmaranju, te sređivanju jedinica.

20.V.1945. godine Štab divizije u s. Fram. XII. Proleterska Podova Brezula, Osječka brigada Podova Brezula, rasterećivanje nepotrebnog materijala, sređivanje svojih jedinica, te spremanje za postojći pokret. IV. udarna brigada u Mariboru na obezbjeđenju logora.

21.V.1945. godine Štab divizije u Framu, XII. Proleterska brigada Rače, Osječka udarna brigada Podova Brezula, IV. udarna brigada u Mariboru, XII. Proleterska brigada toga dana vršila je predaju nepotrebnih konja u Mariboru, sa III. bataljonom u Mariboru radi sprovođenja zarobljenika, Osječka udarna brigada sa svojim snagama nalazila se u Mariboru na čuvanju zarobljeničkog logora. IV. udarna brigada sa jednim bataljonom u Mariboru na odmoru, a sa II. bataljonom obezbjeđenja zarobljenika, sa III. bataljonom na odmoru.

Drugog dana stiže zapovjest u kojoj je navedeno da više ova divizija nije pod komandom III. Armije, već da pripada pod komandu I. Armije, te zadatak nam je bio da se prebacimo iz sektora Maribor-Koprivnica-Osijek, na sektor Vojvodine. Također nam je bilo u zadatku sprovoditi neku količinu zarobljenika, koje smo sprovodili od Maribora do Osijeka. Iste zarobljenike sprovodila je IV. udarna brigada od Maribora do Osijeka.

/…/

Šef operativnog otsjeka:
Kapetan,
…[133] [v.r.]

Načelnik štaba, major:
…[132] [v.r.]

M.P.

Ovjereni prijepis, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 883, reg. br. 5-1/2
M. Rupić, Z. Dizdar, Iz izvješća partizanskih jedinica o završnim borbama s Hrvatskim oružanim snagama, u: M. Valentić (ur.), Spomenica povodom 50-te obljetnice Bleiburga i križnog puta 1945.-1995., Zagreb, 1995., str. 131.-132.

[132] Potpis nečitak. U to je vrijeme načelnik Štaba bio Petar Romanić.
[133] Potpis nečitak. U to je vrijeme operativni oficir bio Josip Hanzl.

45.

1945., svibanj 22.

Zapovijed Štaba XII. divizije III. JA podređenim postrojbama o pokretu iz Maribora preko Varaždina, Koprivnice, Đurđevca, Moslavine do Petrijevaca (Valpovo) u Slavoniji i o sprovođenju zarobljenika[134]

[...][135]
ŠTAB XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO. OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Str. pov. Br. *112* Dana: *22/V* 1945 god. *u 8,10*[136]

ZAPOVJEST

/Sekcija: Rogatec-Ptuj-Čakovec i Đurđevac 1:100.000/

Naša divizija izvršiće pokret sa prostorije Maribora pravcem: Varaždin-Koprivnica-Đurđevac-Moslavina-Petrijevci.

Sve jedinice divizije kretaće se istim pravcem na odstojanju 4 sata brigada od brigade.

U vezi s tim

n a r e đ u j e m o :

1./ OSJEČKA UDARNA BRIGADA:

23. maja o.g. u 2 sata noću izvršiće pokret sa prostrije Brezula-Podovci istog dana navečer stići će na prostoriju s. Veliki Vrh. 24. maja u zoru kreće iz sela Veliki Vrh i istog dana uveče stići će do sela Trnovec-Bartolovec, istočno od Varaždina. 25. maja u zoru izvršiće pokret iz s. Trnovec i Bartolovec i istoga dana naveče stići će u Koprivnicu, zapadni dio grada.

26. maja brigada će se odmoriti na prostoriji zap. dio grada Koprivnice, gdje će istoga dana dobiti zapovjest za pokret a koji će se izvršiti 27. maja o.g.

2./ XII PROLETERSKA BRIGADA:

23. maja o.g. u 4 sata izvršiće pokret sa prostorije s. Nače i istoga dana naveče stići će na prostoriju s. Sv. Barbara. 24. maja u zoru kreće iz sela Sv. Barbara i istoga dana naveče stići će u zap. dio grada Varaždina. 25. maja u zoru kreće iz Varaždina i istoga dana naveče stići će u s. Suboticu.

---

[134] O sprovođenju zarobljenika iz Slovenije prema Slavoniji, te odnosu JA prema zarobljenicima, usp. dok. br. 44., 45. i 46.

[135] Zvijezda petokraka.

[136] Pečat.

26. maja brigada će se odmoriti u s. Subotici, gdje će istoga dana primiti zapovjest za pokret a koji će se izvršiti 27. maja o.g.

3./ IV. UDARNA BRIGADA:

Vrši koncentraciju zarobljenika u glavnom logoru a iz svih ostalih logora, sređuje ih u čete i bataljone, preuzimajući od svih naših brigada i pod jakim obezbeđenjem i dobrom kontrolom nad zarobljenicima vrši pokret 23. maja o.g. u 8 sati ujutro iz Maribora i istoga dana naveče ima stići u sela Pobležje i Sv. Vid. 24. maja u zoru kreće, sa zarobljenicima iz s. Pobležje i Sv. Vid i istoga dana naveče ima stići u s. Sraćinec. 25. maja u zoru kreće sa zarobljenicima iz s. Sraćinec i istoga dana naveče ima stići u s. Cvetkovec.

26. maja brigada će se odmoriti u s. Cvetkovec, gdje će istoga dana primiti zapovjest za dalji pokret a koji će se izvršiti 27. maja o.g.

4./ ARTILJERISKI DIVIZION:

22. maja u 12 sati izvršiće pokret iz s. Prunšvig i 23. maja u 12 sati stići će u s. Brezje. /Sekcija Ptuj/. 24. maja u zoru kreće iz s. Brezje i istoga dana navečer ima stići u s. Štefanec /Sekcija Čakovec/. 25. maja u zoru kreće iz s. Štefanec i istoga dana naveče ima stići u s. Glogovac.

26. maja će se odmoriti u s. Glogovac gdje će istoga dana primiti zapovjest za dalji pokret a koji će se izvršiti 27. maja o.g.

5./ DIVIZIJSKA POZADINA:

22. ov. mj. u 18 sati izvršiće pokret sa prostorije Orahova Vas, pravcem: Hajdina-Leskovac-Sv. Barbara-Vol-Vrh-Varaždin, gdje će se smjestiti i regulisati ishranu vojske. U istom mjestu čekati zapovjest za dalji pokret.

Prebacivanje divizijske pozadine vršiće se kamionima i kolima a sama komanda će podesiti razpored motornih vozila i kola tako da ni jedan vojnik ne ide pješke kako bi se ova maršruta mogla izvršiti u toku određenog vremena.

OPĆE NAPOMENE:

- Štabovi i komande jedinica vodiće računa da marševska disciplina bude visoko zastupljena. U tom cilju sve jedinice počev od čete moraju imati dežurne oficire, kako u pokretu tako i za vrijeme marševa, koji će svako jutro podnositi raport svome štabu, o stanju jedinice. Također odrediti dežurne koji će u noćnom pokretu regulisati saobraćaj i vezu na raskrsnicama /ovdje upotrebiti kurire na konjima i bicikliste/ i naročito kroz naseljena mjesta.

- Štabovi brigada kretaće se sa svojim jedinicama. Zabraniti svako udaljivanje od svoje jedinice.

- Ispred jedinica 10 sati napred upućivati konačare, kao i higijeničare za pregled vode i stanova. Što više, štabovi brigada vodiće računa da se izbjegava smještaj jedinica u naseljenim mjestima. Štab IV. brigade niukom slučaju zarobljenike nesmije smještati u naseljeno mjesto, već na otvoreno i čisto polje /livada/. Izbjegavati pravljenje štete seljacima, /gaženje usjeva/.

- Divizijski lekar izdaće potrebno naređenje i uputstva određenim higijeničarima.

- Svaka brigada odredit će jednu četu sa potrebnim brojem kola za prikupljanje iznemoglih i zaostalih boraca.

- Sve jedinice uopšte marševat će po svim pravilima ratne službe, sa potrebnim obezbeđenjima /zastanke davati na vrijeme/. IV. brigada mora biti cijela angažovana za obezbeđenje i čuvanje zarobljenika.

- Komandant pozadine divizije regulisat će svojom zapovjesću, ishranu jedinica, kao i dovoz goriva i izdaće potrebna uputstva i naređenja područnim otsjecima pozadine, sa naznačenjem gdje će se nalaziti divizijske baze i centri za snabdjevanje.

- Dotur hrane brigadama vršiće se pomoću prevoznih sredstva komande divizijske pozadine.

- Štabovi brigada i komanda pozadine izvještavaće nas svakog dana radiostanicom i to: XII. Proleterska u 7 s. ujutro, u 12,30 u podne i 18 s. naveće. Osječka Ud.[arna] brigada: u 6,30 ujutro, u 12 h. u podne, i 18,30 naveće. IV. brigada: u 6 h ujutro, u 13 h. u podne i 19 h. naveće.

- Šef odsjeka za vezu ove divizije, regulisaće rad divizijskih radio stanica tako, da u predviđenom vremenu moraju slušati brigadne radio stanice a naročito IV. ud.[arnu] brigadu.

- Štab Divizije do 27. ov. mj. nalaziće se u Koprivnici.

- Komanda divizijske pozadine u toku današnjeg dana staviće na raspoloženje štabu divizije 6 ispravnih kamiona sa dovoljno goriva od sadanjeg mjesta do Koprivnice. Ostale kamione upotrebiti za prebacivanje divizijske pozadine i snabdjevanje brigada sa živežnim namirnicama.

- Štabovi brigada vodiće računa da sve jedinice u svome maršu i pokretu, pokažu svojim držanjem i vojničkom disciplinom vojsku visokih kvaliteta, da narod na koji budemo nailazili dobije pravu sliku naše vojske, koja se vraća sa fronta kao pobjednik.

- Sva kola odsjeka štaba divizije ući će u sastav divizijske pozadine s tim da što pre stignu u grad Koprivnicu. Komanda divizijske pozadine prima pod svoju komandu dana 22. ov. u 18 sati kola otsjeka divizije u svoj sastav i pod svoju komandu, vodi računa o istima a naročitu pažnju će obratiti da se kola divizijskih otsjeka prebace u s. Koprivnicu 25. maja do 12 sati.

- Štab IV. brigade danas do 16 sati ima izvršiti koncentraciju svih zarobljenika, koji su predviđeni za transport u pravcu Osijeka, a XIII. Proleterska i Osječka Udarna brigada nakon izvršene predaje po predviđenom vremenu krenut će u svoje stalne baze gdje će se srediti za izvršenje pokreta prema ovoj zapovjesti. U vezi s tim štab IV. brigade održavaće tijesnu vezu sa drugom Brkom radi pregrupisavanja i koncentracije zarobljenika.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Politkomesar, ppukovnik: …[137] [v.r.]

M.P.[138]

Zast. komandanta, major: Rade ...[139] [v.r.]

[137] Potpis nečitak.

[138] Okrugli pečat: Štab XII. Udarne divizije Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije (u sredini zvijezda petokraka).

[139] Prezime nečitko.

Dostavljeno:
Štabu XII. Proleterske brigade
Štabu Osječke Udarne brigade
Štabu IV. Udarne brigade
Štabu Artiljeriskog diviziona
Komandi divizijske pozadine
Odsjeku za vezu
Referentu saniteta

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 883 - A, reg. br. 3-3/1.

46.

1945., svibanj 25.
[*Osijek*]

Dopis Vojne oblasti za Slavoniju JA, Osijek, Oblasnom NOO-u za Slavoniju, Osijek kojim traže da se najžurnije obavijeste svi okružni, kotarski i općinski NOO-i da se zabranjuje davanje hrane zarobljenicima u prolazu, osim u za to predviđenim mjestima, jer to usporava "brzo odpremanje zarobljenika, koji dolaze u večim transportima", što zatim Oblasni NOO za Slavoniju prosljeđuje Okružnom NOO-u Slavonski Brod za "najhitnije proglašenje narodu putem nižih NOO-a"

Jugoslavenska armija
VOJNA OBLAST ZA SLAVONIJU
Broj: 1836
Dana 25. V. 1945.

P r e p i s

OBLASNOM NOO-U ZA SLAVONIJU

Umoljava se naslov, da izvjesti sve Okružne, Kotarske i Općinske NOO-e, da narod, koji hoće dati hranu za zarobljenike na prolazu neka istu preda centrima gdje se hrane zarobljenici i to: Virovitica, Slatina, D. Miholjac, Valpovo, Osijek, Banova Jaruga, Novska, Okučani, N. Gradiška, Kapela Batrina, Brod, Vrpolje i Vinkovci. Na svim drugim mjestima zabranjuje se da narod iznaša hranu na drumove, pošto se s time koči brzo odpremanje zarobljenika, koji dolaze u večim transportima.

Molimo o ovome obavjestite najhitnije sve gore navedene ustanove.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

M.P. Načelnik – kapetan:
potpis nečitljiv

OBLASNI NOO ZA SLAVONIJU
Odjel socijalne politike
Broj: 1995-VIII-112-1945.
25. svibnja 1945.
O S I J E K

Predmet: Zarobljenicima davanje
hrane od strane naroda.

OKRUŽNOM NOO-u
SL. B R O D

Na znanje i najhitnije proglašenje narodu putem nižih NOO-a.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Pročelnik: Pretsjednik:
…[140] [v.r.] M.P.[141] …[142] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku 6/14666 iz 1945., Inv. br. 46

[140] Potpis nečitak.
[141] Okrugli pečat: Oblasni Narodno Oslobodilački Odbor za Slavoniju (u sredini grb DF Jugoslavije).
[142] Potpis nečitak.

47.

1945., svibanj 26.

Dopis upućen OZN-i III. za Hrvatsku, Zagreb o osnivanju zarobljeničkih logora u Slavoniji i odnosu prema ratnim zarobljenicima

———————

III ODSJEK
ODJELA ZAŠTITE NARODA ZA HRVATSKU
Povjereništva za narodnu obranu NKOJ
464/45-6
26. V. 1945.

ZAROBLJENIČKI LOGOR

Prije početka ofenzive naših jedinica na sektoru Srem – Slavonija mi smo formirali zarobljenički logor u Zvečevu. Predvidili smo da će taj logor u prvo vrijeme moći primiti oko 2.000 zarobljenika. Medjutim se ofanziva razvijala velikom brzinom, tako da je u vrlo kratkom vremenu naš sektor očišćen od neprijatelja. Centralni zarobljenički logor u Zvečevu izgubio je svoju vrijednost, jer se nalazi udaljen od komunikacijskih veza.

Armija, pri svom napredovanju, zarobljene neprijateljske vojnike slali su u pozadinu i formirale privatne zarobljeničke logore, u svakom većem mjestu ili njegovoj okolici. Po odlasku Armija sa teritorija naše Oblasti, III. Armija je naredila da se svi njezini zarobljenici, bez obzira na narodnost i vrstu neprijateljske vojske, upute u Zemun. I. Armija skoncentrisala je svoje zarobljenike u Vinkovce, koji su takodjer trebali ići u Zemun. Mi smo stali na stanovište da trebaju ti zarobljenici da ostanu ovdje i da se izvrši normalno saslušanje nad istima i onda ih klasirati. Nad ustašama smo bili mišljenja, da se povede duži postupak jer je medju njima bilo krvavih koljača, koji trebaju da idu pred ratni sud. Mi smo u tom smislu i počeli klasificirati, ali Štab III. Armije, naredio je komandi mjesta Osijek direktno, da se imaju svi uputiti u Zemun, što je K-da mjesta i učinila sa svojim zarobljenicima koji su se momentalno nalazili na njezinom sektoru. Medjutim otišlo je oko 270 krvavih ustaša – koljača, koji su pravili zvjerstva na teritoriji Slavonije.

Na intervenciju Vojne oblasti Generalštab je odobrio da na teritoriji Slavonije ostane do 5.000 zarobljenika, a višak da se uputi za Zemun. Medjutim dobila je Vojna oblast obavijest da se pripremi za prijem 20.000 zarobljenika.

Mi smo predložili Komandi Vojne Oblasti da se formira jedno centralno rukovodstvo nad zarobljeničkim logorima, kojih smo predvidili u Slavoniji 8 – 9 . Štab komande Vojne Oblasti složili su se sa našim predlogom, ali ipak oni su taj celi rad prebacili na mobilnog oficira, stim da su postavili jednog referenta za zarobljenike pri Vojnoj Oblasti.

Mi smo predlagali da se formira centralno rukovodstvo od više ljudi iz razloga što smo predvidjeli da kontrola logora zahtjeva više ljudi, vjerujući da će se tražiti koliko je za izvjesno vrijeme utrošeno radnih dana i koji su rezultati postignuti.

Mi želimo da u svakom logoru postavimo istražitelja da bi oni mogli dati nam jasniju sliku o zarobljenicima, koji se u logoru nalaze. Za svaki logor mi smo predvidjeli 3 istražitelja, što znači da bi ih ukupno moralo biti 24. Kadar tih istražitelja neće biti naročit, ali ipak pomoći će nam da medju zarobljenicima pronadjemo dosta ratnih zločinaca, što je iskustvo u tom pogledu dokazalo.

Tačan pregled zarobljenika na našem teritoriju nije nam poznat, jer ima mnogo prolaznih zarobljenika.

Radna snaga zarobljenika ne iskorištava se dovoljno. N.pr. u Vinkovcima ima oko 1.700 koji do sada tako rekuć nisu ništa radili. Zarobljenici logora Tenje stalno su na radu, jer smo mi nastojali na tome.

Posebno pitanje zarobljenika jesu domobranski oficiri, kojih je bilo kod nas 78. Mi smo dobili mišljenja da se oni trebaju poslati na sud, ali nema nikakvih direktiva u tom pravcu, kao i na koji način da ih sudi.

Takodjer je pitanje onih domobranskih oficira i podoficira koji se nisu javili na proglas komande mjesta kao pripadnici neprijateljske vojske, već pričekali par dana, a potom se javili. Mnogi od njih su uposleni u raznim ustanovama. Dobar broj tih su naši simpatizeri i jedino što ih se tereti što su bili u službi neprijatelja. Mi smo stali na stanovište da bi se i njih smatralo kao ratnim zarobljenicima, te ih ispitati, a onda ih eventualno uposliti kao obične vojnike ili ih poslati u logor – prema pojedinim slučajevima.

Mi smo od Vas tražili depešom Vaše mišljenje po pitanju oficira i podoficira, koji se sada javljaju, odnosno onih koji su već uposleni kod nas.

Pitanje organizacije logora još nije sredjeno i ako se sada već može dobiti donekle pregled nad logorima.

Stanje u logorima:

Ishrana zarobljenika je solidna, kruha dobivaju isto kao i vojnici Jugoslavenske Armije. Stambene prostorije su dobre.

U logoru u Vinkovcima pojavio se je pjegavi tifus i to na jednom je obolilo 20 zarobljenika, ali je daljnje širenje sprečeno.

Kao što je ranije napomenuto radna snaga njihova ne iskorištava se dovoljno, jer ih radi prosečno mali broj.

Odnos straže i rukovodioca prema zarobljenicima je dobar, dok je bilo par slučajeva iz prvih dana, da su pojedinci stražari premlatili po kojega ustašu, a u logoru Tenje 3 stražara (st. boraca) ubili su 2 ustaše (krvave). Ti drugovi nalaze se pod sudom za to djelo.

Mislimo da će pitanje zarobljeničkih logora biti riješeno kada se uspostavi centralno rukovodstvo i istražitelji po logorima.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Šef:
Valter Anđelko [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.19.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 141.-143.

48.

1945., svibanj 26.
[*Zagreb*]

OZN-a III. za Hrvatsku, Zagreb opisuje stanje u Slavoniji, posebice u redovima JA i raspoloženje stanovništva, te prikazuje niz nepravilnosti, navodeći kao veliki problem pljačku koju čine pripadnici JA

———————

[…][143]
III ODSJEK
ODJELA ZAŠTITE NARODA ZA HRVATSKU
Povjerenstva za narodnu odbranu N K O J
Broj *462/45-6*
26- V.[144]

NEPRIJATELJSKE POJAVE

Jedinice koje su oslobadjale Slavoniju, pri svome prolazu kroz gradove, ostavile su rdjav utisak radi nepravilnog odnosa prema stanovništvu. Općenita je pojava da se vojska po dolasku u grad razilazila po civilnim kućama, vršeći na svoju ruku pretrese stanova pod izgovorom da traže vojničke stvari, a ujedno su uzimali i one koje nisu vojničke: radio aparate civilna odijela i obuću, čarape i veš i druge stvari t.j. pljačkale. Narod je bio uplašen i nije se protivio nego se tek poslije žalio našim vojnim vlastima, dok oni koji su oštro upozorili vojnike što je dozvoljeno uzimati a šta ne, a to su pojedinci, ostali su poštedjeni. U Sl. Brodu gdje skoro svaka kuća ima nekoga u partizanima izvršena je pljačka od strane jedinica I. Armije[145], tako da nema ni jedne kuće iz koje nije nešto od civilnih stvari odnešeno. Bilo je slučajeva da su neki vojnici razbijali izloge, ušli u trgovine i opljačkali skoro sve. Pljačku su vršili i naše pozadinske straže kao na pr. u Osijeku. Nepoznati vojnici upadali su u civilne kuće i oduzimali radio aparate, zlatninu, bicikle, odjeću i obuću, a da se nisu dali legitimisati. Gradjanstvo podnosi tužbe K-di grada, ali nezna njihova imena, niti iz koje su jedinice. Ima slučajeva da su isti izdavali gradjanima potvrde na ono što su uzeli, na ime neke jedinice koja uopće nije više u gradu ili okolini. Straža u Vinkovcima je izvršila pljačku živežnih namirnica u jednom

[143] Zvijezda petokraka.
[144] Pečat.
[145] U Slavonski Brod su 20. travnja 1945. ušle jedinice V., VI. i XVII. divizije I. JA. Usp. Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941-1945, Druga knjiga (od Drugog zasedanja AVNOJ-a do konačne pobede), Beograd, 1958., str. 595.; I. Mišković, O završnim operacijama za oslobođenje Slavonskog Broda 1945. godine, Zbornik Historijskog instituta Slavonije, god. 3, br. 3, Slavonski Brod, 1965.; Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu naroda Jugoslavije, tom XI, knj. 1, Beograd, 1971., str. 392.-394.; M. Colić, Pregled operacija na jugoslovenskom ratištu 1941-1945, Beograd, 1988., str. 362.

salašu. Ovaki slučajevi bacaju lošu sliku na našu vojsku, otežavaju politički rad u narodu i odbijaju mase od nas.

Prolazom fronte, dezerteri koji su bili na takovom terenu gdje naše vojne i civilne vlasti radi vojničke situacije nisu mogle ništa efikasno poduzeti protiv njih, sada se prijavljuju našim vlastima ili naše straže hvataju. Na teritoriju Osječkog Područja pohvatana su 204 dezertera. Oni su došli kući prije 4-5 mjeseci na dopust ili bolovanje, ili s pobjegli iz svoje jedinice, a poslije kada im je fronta došla za ledja nisu se mogli prebaciti na oslobodjeni teritorij i tako su se zadržavali i sakrivali u svom mjestu. To su u glavnom Sremci koji vole izbjegavati vojnu obavezu i ukoliko su u operativnim jedinicama nastoje se izvući u pozadinu i biti na dužnosti u blizini svoje kuće. Većina njih su upućeni u operativne jedinice.

Medju dezerterima pronadjen je Žarko Popović iz sela Tenje koji je dezertirao iz jedinice 1.VIII.1944, prijavio se neprijateljskoj vojsci, te i od njih dezertirao, a zatim se povezao sa dezerterom Zvanim Kicoš i Brankom Popovićem. Ova trojka je pljačkala po selima oduzimali novac, izdavali naše drugove (terence) neprijatelju, prokazali dva bunkera sa oružjem i spremom neprijatelju i terorizirali narod. Kicoš je likvidiran a Žarko Popović predan sudu.

U gradu Osijeku ima nekoliko slučajeva dezerterstva. Iz bataljona K-di grada dezertirali su sedmorica drugova, razlog je što su se drugovi osećali kao stari borci zapostavljeni, što K-da ne vodi računa o njihovoj odjeći i obući, zatim ishrana je slaba, a drugovi su preopterećeni sa dužnostima.

U osječkom Području ima slučajeva kradja. Iz kancelarije komesara Područja ukraden je fotoaparat a iz saobračajne sekcije čizme. Poduzete su mjere da se izvršioci kradje pronadju.

Hotimičnog samo ranjavanja nije bilo. Dogodilo se da su neki drugovi u okolini Požega naišli na mine koje je neprijatelj ostavio i bili ranjeni, a ima nekoliko primjera da [su] se drugovi ranili prilikom manifestacija, povodom pada Berlina i kapitulacijom Njemačke.

Pojava ne discipline nema osim pojedinačnih manjih ispada.

Krupniji slučaj pljačke dogodio se u Našicama prilikom oslobodjenja. Jedan drug poručnik i dve drugarice Vojvodjanske Brigade a u čijem se društvu nalazio p poručnik Tondić Jovan na dužnosti u Slatinskim Području, upali su u D.D. Krndija i iz blagajne poduzeća odnijeli 1,700.000 (milion i sedam stotina tisuća) kuna, a na novac nisu dali nekakovu priznanicu ili potvrdu. Činovnici poduzeća koji su bili svedoci toga na saslušanju izjavljuju da je zajedno sa tim Vojvodjanima bio i p. podporučnik Tondić, ali da oni nisu vidjeli da je on uzimao novac. Tondić na saslušanju priznaje da je tamo bio, ali da nije uzeo novac, niti je poslije za sebe što zadržao. Istraga se dalje vodi.

Kao neprijateljska pojava može se navesti slučaj nekolicine željezničara na željezničkoj liniji Sl. Brod, koji su pokušali da za vrijeme dok se radi na podizanju pruge ostanu kod kuće, t.j. izbjegavali su posao, a došli bi onda kad bi pruga bila uspostavljena. To su bili navodno neki naši simpatizeri i kad se za njih doznalo prisilno su dovedeni na rad.

KRUPNE GREŠKE RUKOVODIOCA, NEDOSTATCI I PROPUSTI

Lazić Branko zamj. komadanta K-de mjesta u Slatini nepravilno se odnosi prema narodu, govoreći da su svi banda, da su do jučer šurovali s ustašama, a danas su svi partizani. O tome narod priča i negoduje protiv njega. Takvim istupanjem on šteti pokret. Isti je pred borcima i civilima tukao zarobljenike i takovim postupanjem pokret politički gubi.

28.IV.1945 došao je u Brod jedan major koji je putovao za Beograd (ime mu ne znamo). U Brodu se zadržao 5. dana radi odmora, jer je invalid. t.j. ampuntirana mu je noga. Drug je tražio od komesara K-de mjesta Matića da mu se daje sledovanje, jer mu je kao invalidu teško ići svaki puta za doručak, ručak i večeru u prolaznu oficirsku kuhinju, a ovako bi mu mogla njegov stanodavka kod koje je odsjeo kuvati, i time bi si uskratio nepotrebno hodanje. Komesar Matić mu je odgovorio da on to ne može dati "jer bi skrenuo sa linije i pregazio propis iz tablice sledovanja", t.j. njegovoj molbi nije izašao u susret. Druga majora je to dirnulo i to je pričao drugima, a stari ranjeni borci iz K-de mjesta su oštro osudili takav postupak komesara mjesta prema majoru invalidu.

Navešću jedan primjer nesavjesnosti i upropaštavanja hrane koji se dogodijo u Virovitičkom Području. Kad su na sektoru Virovitičkog Područja boravile jedinice III. Armije, intendantura Armije je naručila veće količine kruha i prije nego što joj se kruh mogao predati jedinice su imale pokret. Oko 10.000 kilograma kruha je ostalo i sve se pokvarilo, tako da se sav kruh morao baciti. Komanda Područja je naredila da se kruh zakopa, što je i učinjeno, a narod je gledao kako tolika količina kruha zakopava se. Za ovo snose odgovornost referenti ekonomije K-de područja i K-de mjesta, jer se kruh mogao blagovremeno preko NOO-a podijeliti narodu, a poznato je da se na vrućini kruh brzo kvari i prema tome ako se to zna, to se je moglo sprečiti, t.j. raspodijeliti narodu. Oni su ga ponudili, kada se već pokvario, gradskom NOO-u i ovaj ga razumljivo nije htio primiti.

ZAPAŽANJA SA TERENA

Primećuje se da se naša vojska nije uspjela približiti dovoljno narodu radi nepravilnog držanja i odnosa prema njemu. Neki naši drugovi drže se prema gradjanima prilično rezervirano, i izgleda kao da su uobraženi, ne prilaze gradjanima i ne upuštaju se u razgovor. Negativna pojava je nepravilan odnos nekih Komandi (Osijek, Brod) koje se prema strankama birokratski odnose, ne saslušavajući ih kad po nešto dolaze ili traže, i ne udovoljavajući njihovim molbama i ako to mogu.

Kao negativna pojava primjećujemo da je u nekim Komandama zavladao birokratski duh (Osijek i Komanda Brodskog područja) čiji se rad sastoji u potpisivanju akata i naredjenja, svi poslovi svršavaju se u kancelariji, time se Komande gube u sitnicama, mjesto da oni samo rukovode poslom i budu organizatori.

Pri NOO. organizirana je milicija o kojoj narod ima rdjavo mišljenje. U nju su se uvukli dezerteri (Požega i na teritoriju Osječkog okruga), i oni koji su do zadnjeg časa služili neprijatelju ili bili u neprijateljskoj vojsci, a danas predstavljaju "vlast". Narod ih mrzi, jer se prema njima odnose žandarski, na svoju ruku vrše pretrese stanova, pljačkaju i stalno se protiv njih čuju pritužbe, u nekim selima je narod nezadovoljan sastavom NOO-a (na pr. Dalj i okolina Djakova), jer su se u NOO-e uvukli oni koji su radili ranije za okupatora.

RAZNO

Prilikom mobilizacije u Vinkovcima bile je slučajeva da su civilne vlasti intervenirale za pojedince, koji su bili na nekoj sporednoj dužnosti kod njih, stim da ih se oslobodi, i ako isti nisu bili u našoj vojsci i čitavo vreme su presjedili u Vinkovcima gdje su dočekali oslobodjenje.

Na Slatinskom Području ne odazivaju se na mobilizaciu svi od godišta, koja mobilizacija obuhvata, govoreći zašto nas sada pozivaju u vojsku kada je rat gotov, i zašto je potrebna vojska kada je neprijatelj potučen i više ne postoji.

Prilikom mobilizacije na kotaru Županja medju narodom se govorilo, zašto sada da se ljudi pozivaju u vojsku kada je rat sa Njemačkom završen, oni se pozivaju zato, jer će uskoro da zarati Jugoslavija sa Rusijom protiv Engleske i Amerike.

U Brodu i okolini se govori kako su Maček i Pavelić napravili sporazum sa Engleskom i Amerikom i da će oni zajedno udariti na Rusiju i Jugoslaviju kako bi ustaše ponovo došle na vlast.

Na željezničkim vlakovima nije uveden kontrola nad licima koja putuju, tj. nema kontrolnih organa, koji bi vršili legitimisanje putnika.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/11-4, kut. 3

49.

1945., svibanj 29.
Osijek

Okružni komitet KP Hrvatske Osijek izvješćuje Oblasni komitet KP Hrvatske za Slavoniju, Osijek o političkom stanju u Okrugu Osijek, te između ostalog navode da će prirediti "nekoliko javnih sudjenja, gdje ćemo nekoliko gadova i javno likvidirati", posebice napominjući kako namjeravaju "javno osuditi popa Astaloša" iz Dalja (Osijek), kao i da su folksdojčere koji se iz izbjeglištva u Austriji vraćaju u svoja sela "uputili pravo u logore"

Okružni komitet KPH Osijek
Broj: 20./1945.
dne 29. V. 1945.

Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju

Izvještaj

POLITIČKA SITUACIJA: Politička situacija na okrugu je prilično šarolika. U posljednje vreme osjeća se naročita aktivnost velikosrpskih šovinista. Vraćanjem

Srpskih dobrovoljaca iz Srbije unosi se u naša srpska sela mnogo četničkih tendencija. U Hrvatskim selima sve više dižu glave klerofašisti. Mačekovski elementi još su uvjek prilično zbunjeni. Tu i tamo se primjećuje povezivanje Mačekovaca sa četnički nastrojenim Srbima. Većina naroda na okrugu je uz NOP. i odziva se na sve akcije narodne vlasti i JNOF.

Karakteristično je za cijeli okrug, da u svim našim organizacijama postoji neka popustljivost i površnost. Naročito se to osjeća u odnosu prema ustaškim elementima, koji su zaostali iza fronta i sada se još šeću po selima. Narod u srpskim selima traži kažnjavanje, a naši sudovi puštaju često puta i one koji bi trebali biti obješeni. To je jedan od razloga, da u tim selima mogu da uspjevaju četnički elementi, koji onda ubacuju u narod protuhrvatske parole i govore kako je u Srbiji drukčije, nego u Hrvatskoj. Pored toga raspaljuju mržnju kod Srba protiv Hrvata govoreći "treba poklati isto toliko Hrvata, koliko je poklano Srba i tek onda će se moći govoriti o bratstvu i jedinstvu". S druge strane isti takvi elementi povezuju se sa Heferovcima[146] kao n.pr. neki Pavlović koji je došao iz Srbije u Petrijevce i prvo mu je bilo, da traži od NOO-a, da mu se vrati sve onako, kako je bilo 1941. god. kada su ga proterali ustaše. Medju Srbima je govorio, da je on razgovarao sa Titom i sa Ribarom[147], da su mu oni rekli da će sve Srbe iz Hrvatske iseliti u Srbiju. Drugi dan otišao je u Petrijevce i tamo se je povezao sa nekim Mačekovcima kod kojih je agitirao za vraćanje i uspostavljanje stare Jugoslavije i slično. Isto tako vratili su se iz Srbije i neki pop /pravoslavni/ i dva advokata iz Vinkovaca, koji su kratko nakon dolaska u Vinkovce održali sastanak sa najvećim reakcionarima, kao što je Urbiha i slični. Mi smo protiv takovih poduzeli i neke mjere i uapsili smo Pavlovića i još neke.

Što se tiče klerikalaca oni uglavnom rade preko križarskih organizacija i nastoje da ometu naše javne zborove i mitinge. Križari još uvjek pozdravljaju sa "spremni", a u Valpovu su prilikom kotarske konferencije žena na brzinu organizirali neki sprovod jednom domobrancu, koji je slučajno poginio u zatvoru kod komande mjesta.

Pripremamo nekoliko javnih sudjenja, gdje ćemo nekoliko gadova i javno likvidirati. Medju tima u Dalju, mislimo javno osuditi popa Astaloša[148] poznatog krvnika, koji se nalazi kod nas u zatvoru. Formiranjem suda Nacionalne časti Srba i Hrvata u Hrvatskoj popraviće se u mnogome situacija na našem okrugu. Čim narod osjeti da se čiste razni spekulanti i drugi narodni neprijatelji.

Prije izvesnog vremena mi smo htjeli rasformirati Vukovarski kotar i pripojiti ga jedan dio Vinkovcima, a jedan dio Osijeku. To je kod naroda izazvalo prilično reakciju sa težnjom, da se pripoje federalnoj Srbiji i da svakako ostanu vezani za grad Vukovar.

---

[146] Odnosi se na pristaše dr. Stjepana Hefera, odvjetnika, prijeratnog istaknutog "desnog" HSS-ovca, narodnog zastupnika za kotar Valpovo, a u vrijeme NDH Velikog župana Velike župe Baranja, člana Hrvatskog državnog sabora, te ministra seljačkog gospodarstva i prehrane.

[147] Dr. Ivan Ribar, predsjednik AVNOJ-a

[148] Josip Astaloš (1897.-1945.), rkt. svećenik, 1945. župnik u Osijeku. Suđenje svećeniku J. Astalošu, bilo je popraćeno velikom protucrkvenom promidžbom, posebice u novinama i na radiju. Kazna smrti vješanjem je izvedena javno, u Dalju, 5. kolovoza 1945. pred okupljenim mnoštvom. Usp. A. Jarm, Svećenici Đakovačke i Srijemske biskupije svjedoci i žrtve u vrijeme i neposredno nakon Drugog svjetskog rata, u: Z. Šeparović (ur.), Da se ne zaboravi. Zbornik Drugoga hrvatskog žrtvoslovnog kongresa, Zagreb, 2002., str. 81.-82.

U Srpskim selima Vukovarskog kotara povedena je akcija za stvaranje jedne deputacije, koja treba da ide u Beograd i da traži od savezne vlade, da ih se pripoji Srbiji. Srpski narod, koji je u većini na Vukovarskom kotaru, te je vrlo rado primio, dok su velikosrbi to iskoristili kao odskočnu dasku za proti hrvatsku propagandu. Organizatori kampanje za pripajanje Vukovarskog kotara Vojvodini, bili su Savo Batranović iz Dalja, Savo Popov i Stanisavljević Ilija iz Bobote. Oni su napisali i neke pozive, pojedinim ljudima u Veri, Boboti, Pačetinu i Dalju i Borovu, koji bi ušli u tu deputaciju.

Mi smo organizirali nekoliko ekipa sastavljene od uglednih i poznatih Srba iz Okružnog i kotarskih odbora JNOF-e, koji su imali zadatak, da ih obidju sva srpska sela na okrugu, da se održe sastanci i konferencije u vezi sa raskrinkavanjem velikosrpskih tendencija. Nakon povratka tih drugova uspostavilo se, da narod na vukovarskom kotaru ne teži toliko za tim, da se pripoji vojvodini, koliko za tim, da se ujedini čitav vukovarski kotar sa sjedištem u Vukovaru. Sada ovaj dio vukovarskog kotara koji pripada nama nema nijednog grada odakle bi se mogao snabdjevati raznim potrebštinama, a ako odlazi u Vinkovce ili Osijek, tamo im se obično kaže "Vi niste sa našeg kotara".

Naši NOO-i nisu uspjeli da steknu autoritet narodne vlasti, radi toga, što se je uspjelo uvući dosta špekulanata. To iskorištava reakcija i vrlo lako stvara neraspoloženje kod naroda prema NOO-ima. Uzrok je tome uglavnom slabost i neiskustvo odbora JNOF-e, koji su vrlo mladi i nisu uspjeli, da postanu stvarni politički rukovodioci naroda. Do sada zapravo odbori JNOF-e nisu ni postojali, nisu bili organizirani na većem dijelu našeg okruga, a čak nisu postojali niti kotarski i okružni odbori JNOF-e

Do sada smo formirali okružni, kotarske i sve mjesne odbore JNOF-e. Organizacionog pregleda i imeničnog stanja odbora JNOF-e po selima i kotarevima još nismo dobili, pa vam nemožemo poslati pregled. Takodjer su formirani gradski odbori JNOF-e u Vinkovcima, Našice i Miholjac, kao i fabrički odbori u Djurdjenovcu, Belišću i Borovu.

U nekim selima, gdje su raniji živili švabe, a sada je tamo smješten narod iz popaljenih sela počeli su se vraćati ti švabe i tražiti, da im se vrate kuće. Oni su donosili sa sobom i sve stvari sa kolima i konjima, koje su imali. Legitimirali su se sa objavama, koje su dobivali od Crvene Armije u Austriji, i omogućilo im se da dodju čak do svojih sela. Mi smo svu tu imovinu zaplijenili a njih uputili pravo u logore.[149]

/.../

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

M.P.[150] Za komitet:

P.[151] Car [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1809, kut. 59

[149] Usp. V. Geiger, Heimkehr. Povratak slavonskih Nijemaca nakon Drugoga svjetskog rata iz izbjeglištva/prognaništva u zavičaj i njihova sudbina, Scrinia slavonica, sv. 3, Slavonski Brod, 2003., str. 521.-547.

[150] Okrugli pečat: Okružni komitet KPH Osijek (u sredini zvijezda petokraka sa srpom i čekićem).

[151] Pero.

50.

1945., svibanj 29.
Vinkovci

Upravni odjel Kotarskog NOO-a Vinkovci naređuje svim mjesnim NOO-ima vrlo žurno, "prije sviju poslova", popisivanje svih preostalih stanovnika Nijemaca, te da podatke dostave Kotarskom NOO-u koji će ocijeniti njihov odnos prema "našem pokretu"

KOTARSKI NOO. VINKOVCI
Upravni odjel
Broj Pov. Taj. 14
Dne 29.V.1945.

SVIM MJESNIM NOO
Šiškovci

Dostavlja se pod 1 tiskanica da se po prijemu ovog naredjenja ispune za Nemačke manjine. Nakon ispunjenja tajnik će sobom doneti u ovaj Kotarski NOO najdalje do 30.V.1945. do 8 sati u jutro.

Ovde se razumije da se ispune samo domaćini kuća Nemačkih manjina. Dali je dotična obitelj radila u našem pokretu to će se ocjeniti od strane komisije u ovom kotaru u koju komisije ulaze i opštinski tajnici.

Tiskanice neka ispune same stranke u koliko razumijevaju, u koliko ne razumiju neka ispune tajnici i sobom donesu ispunjene tiskanice.

Stranci saopštiti da se radi popis radi toga što se treba znati njihova pripadnost i brojno stanje istih.

Ovo se ima smatrati prije sviju poslova, jer je vrlo hitno.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Predsjednik: … [153] [v.r.] M.P.[152] Za pročelnika: Luka Blagojević [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., 14/45. Pov.

[152] Okrugli pečat: Kotarski N.O.O. Upravni odjel Vinkovci (u sredini grb DF Jugoslavije).
[153] Potpis nečitak.

51.

1945., svibanj 31.

Iz izvješća sekretara KP Hrvatske 4. udarne brigade III. udarne divizije JA upućena sekretaru Divizijskog komiteta KPH III. udarne divizije JA o partijskom radu u svibnju 1945., s navodima o sprovođenju zarobljenika iz Slovenije prema Slavoniji te odnosu prema zarobljenicima

---

SEKRETAR PARTIJSKE ORGANIZACIJE
IV UDARNE BRIGADE III UD. DIVIZIJE
Dana 31. V. 1945.

SEKRETARU DIVIZIJSKOG KOMITETA KPH
III UDARNE DIVIZIJE
P O L O Ž A J .

Šaljem Ti izvještaj o partijskom radu za mj. maj 1945. g.

1./ POLITIČKI IZVJEŠTAJ:

Političko stanje u brigadi za ovaj mjesec dana je slijedeće:

Naši borci prilikom napredovanja od Papuka pa do Austrijske granice bili su zadovoljni t.j. izdržali ove tolike maršrute naročito preko tih planina znajući da oslobađaju svoju zemlju. Za to vrijeme nije bilo dezertera što se očituje u političkom stanju. Bilo je boraca koji nisu mogli da idu od nažuljanih nogu ali su ipak dolazili i stizali brigadu. Borcima se govorilo usput i u koloni o značaju takovoga marša odnosno napredovanja naše armije na Austrijsku granicu. U vezi s tim pokretom i tako napornim maršem mi smo borcima objasnili značaj maršrute od Dilja pa na Austrijsku granicu i zarobljavanja nekoliko stotina hiljada ustaških krvnika koji su pokušavali da pobjegnu Englezima. Ta direktiva je prenešena na borce i borcima je to objašnjeno. Nekog masovnog političkog rada nije bilo ali ipak se radilo individualno sa borcima.

U Sloveniji naši borci su se interesovali kada će mo krenuti u Slavoniju, stari borci t.j. stariji ljudi su govorili kada će mo njih odpustiti kući, mi smo im na to odgovorili da kuće nema i da treba tekovine narodno oslobodilačke borbe čuvati puškom u ruci.

Mržnja kod naših boraca postoji dosta slaba naročito kod novih boraca koji su u zadnje vrijeme došli u naše jedinice, naročito Mađara i drugih novaka. To se očitovalo prilikom pratnje zarobljenika iz Maribora prema Slavoniji. Mi smo s naše strane poduzeli preko partije da se ta mržnja poveća održavajući sastanke kratke sa rukovodiocima i ukazivajući da su to najveći krvnici našega naroda i da treba prema njima postupati oštro i oprezno da nebi koji utekao. Uspjeli smo podići mržnju prema toj bandi i u zadnje vrijeme borci ih ubijaju kada koji ostane iza kolone t.j. koji ne može da ide, ali još uvijek postoji pomirljivaca koji ih vole davajući im vode, kruha i t.d.

/…/

SMRT FAŠIZMU-SLOBODA NARODU!

Sekretar:

Obradović Stanko [v.r.]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 888, reg. br. 6-1/5.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 145.-146.

52.

1945., svibanj 15. – lipanj 1.
Dravograd – Osijek

Iz dnevnika 4. brigade XII. divizije III. JA o sprovođenju zarobljenika od Dravograda do Osijeka

---

/…/[154]
15.V.1945.
Dravograd
Sl. Bistrica
blatno-kiša

Štab brigade sa pomoć. jedinicama u mjestu Dravograd odakle je izvršen pokret u 6 č. za s. Sl. Bistricu gdje je stigao u 20 č.
I. bataljon
Sastav 3. pješ.[ačke] čete, prateća četa i radni vod u 5.30 č. izvršio pokret iz mjes. Dravograd za s. Sl. Bistricu u pratnji zarobljenika, gdje je stigao u 22 časa
II. bataljon
Sastav 3. pješ.[ačke] čete, prateća četa i radni vod u pokretu iz mj. Dravograd za Sl. Bistricu, u pratnji zarobljenika gdje je stigao u 22 č.
III. bataljon
Sastav 3. pješ.[ačke] čete, prateća četa i radni vod u pokretu iz s. Dravograd za Sl. Bistricu u pratnji zarobljenika.

/…/
16.V.1945.
Sl. Bistrica
– Maribor
– D. Hoča
toplo

[154] Dnevnik počinje 1. svibnja, a završava 5. lipnja 1945.

Štab brigade sa pomoć. jedinicama izvršio pokret za s. D. Hoče u 7. čas.

I. bataljon

Sastav 3. pješ.[ačke] čete, prateća četa i radni vod u pokretu iz Sl. Bistrice za Maribor u pratnji zarobljenika.

II. bataljon.

Sastav 3. pješ.[ačke] čete, prateća četa i radni vod u pokretu iz Sl. Bistrice za Maribor u pratnji zarobljenika.

III. bataljon

Sastav 3. pješ.[ačke] čete, prateća četa i radni vod u pokretu iz Sl. Bistrice za Maribor u pratnji zarobljenika.

/…/

/…/

18.V.1945.

toplo žarovito

Hoče, Maribor

I. bataljon

U 13.30 čas. pješ.[ačka] četa krenula u Maribor gdje će biti na čuvanju zarobljenika koji su u logoru.

II. bataljon

U 13.30 čas. pješ.[ačka] četa krenula u Maribor gdje će biti na čuvanju zarobljenika koji su u logoru

III. bataljon

Sastav 3. pješ.[ačke] čete, prateća četa i radni vod u s. D. Hoče, izvršen vojnički egzircir sa četama, u 13.30 č. pješačke čete izvršile pokret za Maribor gdje će biti na čuvanju zarobljenika koji se tamo nalaze.

/…/

23.V.1945.

Hoče, Maribor

Pobježje

I. bataljon

Sastav 3. pješačke čete, prateća četa i radni vod, pješadija izvršila pokret iz Maribora u 8 č. u pratnji zarobljenika za s. Pobježje, gdje se stiglo u 18. č.

II. bataljon

Sastav 3. pješačke čete, prateća četa i radni vod, pješadija izvršila pokret iz Maribora u 8 č. u pratnji zarobljenika za s. Pobježje, gdje se stiglo u 18. č.

III. bataljon

Sastav 3. pješačke čete, prateća četa i radni vod, pješadija izvršila pokret iz Maribora u 8 č. u pratnji zarobljenika za s. Pobježje, gdje se stiglo u 18. č.

/…/
24.V.1945.
Pobježje
– Sračinec
kišovito

I. bataljon
Sastav 3. pješačke čete, prateća četa i radni vod, pokret iz sela Pobježje za s. Sračinec, pješadija prati zarobljenike.
II. bataljon
Sastav 3. pješačke čete, prateća četa i radni vod, pokret iz sela Pobježje za s. Sračinec, pješadija prati zarobljenike.
III. bataljon
Sastav 3. pješačke čete, prateća četa i radni vod, pokret iz sela Pobježje za s. Sračinec, pješadija prati zarobljenike.
/…/
Pokret izvršen u 6. časova, komora i pom. jedinice dok pješadija krenula u 8 čas. u selo Sračinec, komore stigle u 16. č. dok pješadija sa zarobljenicima stigla u 19.30 č.

/…/
25.V.1945.
Sračinec
Cvetkovec
vedro

I. bataljon
Sastav 3. pješačke čete, prateća četa i radni vod, pokret iz sela Sračinec u s. Cvetkovec, pješadija prati zarobljenike.
II. bataljon
Sastav 3. pješačke čete, prateća četa i radni vod, pokret iz sela Sračinec u s. Cvetkovec, pješadija prati zarobljenike.
III. bataljon
Sastav 3. pješačke čete, prateća četa i radni vod, pokret iz sela Sračinec u s. Cvetkovec, pješadija prati zarobljenike.
Pješadija izvršila pokret zarobljenika u 8. č. iz sela Sračinec i stigla u Cvetkovec u 20 čas. gdje je odmah pristupila raspodjeli večere.

/…/
27.V.1945.
Cvetkovec
Kalinovac
sunčano

I., II., III. bataljon
Pješadija svih bataljona izvršila pokret iz spomenutog sela u 5 č. a stigla na određeno mjesto u 19.30 čas. sa zarobljenicima.

/…/
29.V.1945.
Kalinovac
Špišić
Bukovica
sunčano

I., II., III. bataljon
U sastavu po 3. pješačke čete, po jedna prateća u pratnji zarobljenika od 5. čas. u jutro do 15 č. p.p. te ostao na odmoru u Šp. Bukovici.

/…/
30.V.1945.
Špišić
Bukovica
Sladojevci
sunčano

I., II., III. bataljon
U sastavu po 3. pješačke čete, po jedna prateća u pratnji zarobljenika od Špišić Bukovice za Sladojevce, pokret izvršen u 5 č. a stiglo se u određeno mjesto u 19. č.

/…/
31.V.1945.
Sladojevci
kišno u
početku

I., II., III. bataljon
U sastavu po 3. pješačke čete, po jedna prateća u pokretu za Slatinu gdje čeka na ukrcavanje zarobljenika koji će biti vlakom prevezeni za Osijek.

/…/
1.VI.1945.
sunčano u
pokretu

I., II., III. bataljon
Bataljoni u pokretu prate zarobljenike za Osijek gdje su stigli u 17. časova a posle toga se smestili u kasarnu.

Načelnik štaba
kapetan
…[155] [v.r.]

M.P.

_____

[155] Potpis nečitak.

Ovjereni prijepis, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 887, reg. br. 24-41
M. Rupić, Z. Dizdar, Iz izvješća partizanskih jedinica o završnim borbama s Hrvatskim oružanim snagama, u: M. Valentić (ur.), Spomenica povodom 50-te obljetnice Bleiburga i križnog puta 1945.-1995., Zagreb, 1995., str. 140.-143.

53.

1945., lipanj 1.
Slavonski Brod

Okružni komitet KP Hrvatske Slavonski Brod izvješćuje [Oblasni komitet KP Hrvatske Osijek] o političkom stanju u Okrugu, navodeći kako "razni reakcionarni elementi pokušavaju omesti mirnu izgradnju", te da je takvo stanje "sada lokalizirano jer su neki pohapšeni"

[…][156]
OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
BROD
BR. *36* DANA *1*/*VI*.1945. g

IZVJEŠTAJ

I/ POLITIČKA SITUACIJA

Kapitulacija Njemačke te usporedo time oslobodjenje naše zemlje je znatno preokrenulo političku situaciju kod nas.

Sloboda o kojoj su naši narodi toliko dugo govorili i napokon je dočekali uticala je znatno na široke mase. Općenito se svuda primjećuje da nestaje ratnog straha koji je ranije vladao, te u vezi s time narod sa mnogo više volje prilazi ka dnevnom radu. Život se počima normalizirati, tvornice koje nisu bile oštećene proradile su a ponešto i privatni obrt, isto tako seljaci obradjuju svoja i napuštena imanja. Jednom reči svuda je život i rad postao drugčiji s obzirom na gornje. Oduševljenje kod naroda svakodnevno raste, jer upoznaje istinu o kojoj smo mi godinama govorili, te i oni zavedeni danas drugačije počimaju misliti o nama.

I pored toga što je naša zemlje oslobodjena - postavljena naša vlast još uvijek razni reakcionarni elementi pokušavaju omesti mirnu izgradnju. Da je to tako najbolje nam govori ponašanje Mačekovih i četničkih elemenata. Za sada su najizrazitiji u svome radu mačekovci Stipa Balentović i njegov sin iz Garčina, pop Santo[157] takodjer iz

[156] Zvijezda petokraka sa srpom i čekićem.
[157] Stjepan.

Garčina sa brodskog kotara, te sa djakovačkog Luka Gašpić iz Strizivojne, Marko Lucić z Viškovaca, i sa županjskog kotara neki Mandić[158] iz Gradišta. Svi oni govore, kako ovo neće ostati ovako, te kako naše vlast nije demokratska već komunistička te kako mi mobilišemo Hrvatski narod u borbu protiv Engleske i.t.d. Jasno je da oni mogu na ovaj način da okupe oko sebe one, koji nisu načisto sa izdajničkim radom Mačeka. Mi nastojimo preko JNOF-a parirati sve njihove pokušaje, što nam prilično i uspijeva, jer njihov rad i huškanja nemaju nikakove čvrste podloge.

Naročitu podršku daju izvjesni popovi Mačekovim agentima, jer oni preko crkvenih predikaonica dižu buku kako mi odvukosmo sav narod, a naročito omladinu, te da će ona kao takova stradati od komunista. Pop Santo iz Grčina govori kako Hrvatski narod danas više nego ikada do sada treba da zbije svoje redove jer će nam ponovno Srbi sjesti na grbaču. Pop iz Gundinaca kotar Županja govori, kako naša vlast nevalja ništa, jer su u njoj nepismeni seljaci i radnici, koji neznaju šta je država a kamoli vlast. U samom gradu Djakovu došlo je do mimoilaženja mišljenja medju popovima o nama, tako jedna grupa od njih 5 na čelu sa kanonikom Sečkarom[159] izjavila je tajniku gradskog JNOF-a, da se neslaže sa ostalim popovima po pitanju naše vlasti, te da su spremni, da nas pomognu. Biskup Akšamović[160] bojeći se da ne bi bio uhapšen od nas takodjer je došao kod tajnika gradskog JNOF-a i priča kako je on i ranije bio za federaciju, te u vezi stom bojazni neprestano oblijeće naše ustanove u Djakovu, a to čini od onda koda ga je drug Marko Belenić[161] napao u svom govoru u Zagrebu. Usporedo sa popovima idu i časne sestre, tako kada je bila konferencija općinskog JNOF-a u Oriovcu na brodskom kotaru časne sestre su priredile omladinu istog sela da izvikuju parole "hoćemo crkvu i živjele časne sestre", jasno je da u vezi sa ovim imaju svoje prste i mačekovci , koji su u toj općini bili od uvijek najjači skupa sa ustašama.

Dok sa jedne strane mačekovci i popovi nastoje razjediniti naš narod to isto čine i veliko-srpski šovinistički elementi - četnici. To se naročito odrazuje povratkom veliko-srba iz Beograda, koji su za vrijeme preokreta tamo pobjegli. Tako su ovih dana došli u Brod Rade Novaković posednik bravarske radionice, Pezelj krovopokrivač, advokat Štefanović i neki Nakarada bivši žandarmerijski narednik. Kao i neki drugi željezničari i radnici koji su počeli govoriti, da se trebamo boriti za povratak kralja Petra a u vezi stime počeli su ponovno šurovati sa onima, koji su i ranije bili skloni dinastiji i staroj Jugoslaviji. Prikazuju se to kao žrtve koje su Hrvati progonili, kako oni kažu, te prema tome treba se Hrvatima i osvetiti, jer kako dalje vele oni su krivi za propast stare Jugoslavije i.t.d. Osim povratka u Brod vraćaju se slični gore navedenim u ostale gradove i sela. Veliki dio od takovih su četnički nastrojeni.

U vezi sa rovarenjem Mačekovih kao četničkih agenata razumije se da u pojedinim selima nastoje ne raspoloženje u odnosu Srba prema Hrvatima i obratno. To se naročito odrazuje u selu Kobašu, Lužanima, Bebrini i Slatiniku na brodskom kotaru, a na djakovačkom kotaru u Bučju, Bračevcima i Levanjskoj Varoši - Slobodna Vlast, te na Županji u selu Račinovcima. U gore nevedenim selima i ranije t.j. za vrijeme stare

[158] Očito je riječ o Ivanu Mandiću.
[159] Ivan.
[160] Antun.
[161] Ispravno bi bilo Belinić.

Jugoslavije dolazilo je do sporova medju narodom. Jedan veliki doprinos toj mržnji jest u tome što iz tih sela Hrvati ili su bili ustaše ili domobrani /veći dio/ te kao takovi proganjali su Srbe, to se naročito odrazilo u selu Slatiniku na brodskom kotaru, te na djakovačkom u Bračevcima i Vel. Nabrdju iz kojih su sela otjerani Srbi po ustašama iz susjednih Hrvatskih sela u logore. Osim toga Srpski narod je opljačkan te ni dan danas nema mogućnosti da se oporavi od toga, dok Hrvati prilično poštedjeni od toga /u čemu je mnogo doprinio okupator i ustaše/, danas imaju više mogućnosti da krenu ka normalnom životu, te i za to jedan izvjestan broj Srba nasjeda izdajničkom radu veliko-srpskih elemenata. Kako je već napred napomenuto Mačekovi agenti govore do je hrvatstvo u opasnosti, tako isto sa druge strane govore i četnici, te tako i dolazi mimoilaženje izmedju jednog dijela Srba i Hrvata. Prije nekoliko dana u Brodu se primijetila nekoliko četničkih letaka štampanih u štampariji, izgleda da su ih donijeli vojnici ili oni koji dolaze sada iz Beograda, ta stvar je u ispitivanju. Isto tako nekidan je došlo pismo Komandi mjesta u Djakovu, pisano rukom od nekog četnika koji piše da se treba boriti za Kralja Petra a ne za Tita. A opet sa druge strane veliko-hrvatski agenti na županjskom kotaru u selu Račinovcu nisu dozvolili Srbima na Titov rodjendan, da nose srpsku zastavu. Iz gornjeg se vidi da reakcioneri svih boja rade aktivno, na razjedinjavanju bratstva i jedinstva našega naroda.

I pored reakcionarnog rada raznih reakcionera većina naroda je pripravna, da sudi ratnim zločincima. Nedavno su iz Zagreba dopraćeni bivši ustaški logornik Slavko Vrgoč i Franjo Kvaternik Mačekov agent u službi ustaša. Njihovim dolaskom narod se interesuje hoće li biti javno sudjenje i većina ih je pripravna, da ih osudi kao narodne izdajice. Osim njih povratili su se neki sami a neki dotjerani razni ustaški slugani, policajci i drugi. Samim njihovim dolaskom razbijaju se i rasplinjuju priče švapski i ustaških simpatizera o povratku i ponovnom zauzimanju vlasti. I pored toga, što im svakodnevno propadaju nade o povratku, pojedini ustaški simpatizeri pišu ustaške parole /ŽAP/ u samom Djakovu kao i u selu Gašincima i Strizivojni, takodjer na djakovačkom kotaru. To je sada lokalizirano jer su neki pohapšeni, a osim toga stvar se pokrenula i preko JNOF-a.

Jedan veliki dio našeg naroda učestvuje u obnovi zemlje to nam najbolje pokazuje radovi na prugi, pravljenje šlipera po šumama, čišćenju gradove od ruševina, popravljanju cesta, radova u tvornicama vagona, drvna industrija i.t.d. Svi ti radovi organizirani su preko JNOF-a i sindikata. Jednom reči svuda se vidi živo kretanje ljudi, žena i omladine na razne poslove, koji se svakodnevno obavljaju. Da bi se prišlo k normalnom životu jedan od velikih uvjeta bezuvjetno je izmjena novca, te u vezi stime postavljanje cijena živežnim namirnicama i plata radnika i namještenika jer nemoguće je bez toga sprečiti šverc, pogotovo kod uzmemo da radnik sa današnjom svojom platom nije stanju da kupi kilu brašna, /za svoju jednodnevnu platu/.

U prošlu, nedjelju održana je Okružna zadružna konferencije ne kojoj su učestvovali bivši zadrugari iz svih kotareva našeg okruga. Na samoj konferenciji moglo se je primjetiti, da su seljaci kao i ostali zadrugari neobično zainteresovani za zadrugarstvo, jer se to vidjelo iz same diskusije, koja je cijelo vrijeme tekla vrlo živo. Tu su opet došli do izražaja oni koji su i ranije vukli lične koristi iz bivših zadruga. Naročito su se složili sa principima rada u novom zadrugarstvu.

Pored zadrugarstva ovih dano održane su radničke skupštine na kojima su radnici birali svoje akcione odbore sindikata. I tu kao i kod seljaka, naišlo se kod radnika, na prilično dobro raspoloženje i volju za organizaciju sindikata, tako do u onim tvornicama gdje to još nije učinjeno radnici zahtijevaju, da se i kod njih što prije osnuju sindikati.

Iz raspoloženja radnika i seljaka te dobrog djelo gradjanstva i inteligencije, da je jedan dobar dio općenito 80% naroda uz nas, i pored rada raznih reakcionara, koji nastoje odkinuti narod ispod našeg uticaja.

Nakon oslobodjenja prišli smo ka planskoj mobilizaciji za našu Armiju. Primjećujući to reakcionarni elementi počeli su širiti glasine da mi mobilišemo zato, jer će se SSSR i Amerika zaratiti, te su tome i neki nasjeli, te se nisu htjeli odazvati mobilizaciji. To se naročito odrazilo ne djakovačkom kotaru u selu Gašincima i Kondriću /to su bili pojedinačni slučajevi/ medjutim mobilizacija je općenito dobro uspjela. Za ovaj mjesec mobilisano je NA OVOM okrugu 6.137 i od toga je pronadjeno 2.829 sposobnim, 2.551 ograničeno sposobnim, 427 privremeno nesposobnim i 330 stalno nesposobni.

/.../

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[162] Za Komitet:
…[163] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1809, kut. 59

[162] Okrugli pečat: Okružni komitet K.P.H. Brod (u sredini zvijezda petokraka sa srpom i čekićem).
[163] Potpis nečitak.

54.

1945., lipanj 1.
Vinkovci

Upravni odjel Gradskog NOO-a Vinkovci dostavlja Centralnom logoru za protjerivanje Nijemaca (folksdojčera) u Josipovcu kod Osijeka poimenični popis uhićenih folksdojčera s područja Gradskog NOO-a Vinkovci, te izvješćuje da će ih izručiti u logor na daljnji postupak

---

GRADSKI N.O.O. VINKOVCI
UPRAVNI ODJEL
BROJ: 53 / Pov. 1945 Vinkovci, dne 1. VI. 1945.

CENTRALNI LOGOR
Za protjerivanje njemaca
J O S I P O V A C

Dostavlja Vam se spiskovi poimenično svih podignutih njemaca na području Gradskog N.O.O-a Vinkovci[164], a u vezi okružnice Oblasnog N.O.O-a za Slavoniju. Svi navedeni po tom spisku upućuju se zajedno sa stražom komande mjesta koji će Vam ih izrućiti na dalji postupak.

S.F.-S.N.

PROĆELNIK, TAJNIK,
…[165] [v.r.] M.P.[166] …[167] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1945., 53/45. Pov.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 148.-149.

[164] Popis u prilogu dopisa (Popis Nijemaca koji se nalaze u logoru), navodi poimence, uz godinu rođenja i adresu u Vinkovcima 334 osobe, te je jasno da su u logor upućene cjelokupne obitelji od novorođene djece do staraca i starica u poodmakloj dobi. Iz sačuvane dokumentacije vidljivo je i da je upućivanja Nijemaca iz Vinkovaca u logor Josipovac i druge logore bilo i kasnije. Usp. D. Petković, Progon Nijemaca u Vinkovcima 1945. godine. Epilog jedne etničke zajednice, Godišnjak za kulturu, umjetnost i društvena pitanja, br. 18/2000., Vinkovci, 2001., str. 90. U logorima (Josipovac, Valpovo, Krndija, Kruševlje) u poraću je prema poimeničnim pokazateljima stradalo najmanje 33 Vinkovčana. Usp. Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien, Band IV, Menschenverluste - Namen und Zahlen zu Verbrechen an den Deutschen durch das Tito Regime in der Zeit von 1944-1948, München-Sindelfingen, 1994., str. 892.

[165] Potpis nečitak.

[166] Okrugli pečat: Gradski N.O.O. Upravni odjel Vinkovci (u sredini grb DF Jugoslavije).

[167] Potpis nečitak.

55.

1945., lipanj 2.
Slavonski Brod

Upravni odjel Okružnog NOO-a Slavonski Brod izvješćuje kotarske i gradske NOO-e Slavonski Brod, Đakovo, Vinkovci i Županja o mogućnostima i uvjetima posjećivanja interniranih folksdojčera u logorima u Josipovcu i Valpovu

_____

Okružni NOO Brod
Upravni odjel
Br. Pov-16-II-45.
Brod. 2. VI. 1945.

Predmet: Logora posjećivanje.

	Slav. Brod
	Djakovo
	Vinkovci
Kotarskom NOO-u	Županja
Gradskom NOO-u	Slav. Brod
	Djakovo
	Vinkovci

Oblasni NOO za Slavoniju svojim dopisom broj 20-Pov-1945 dostavio je slijedeće:

Zapaženo je, da pojedini NOO-i izdaju propusnice raznim licima za posjećivanje radnih logora u Josipovcu i Valpovu, i ako ta lica u većini slučajeva nemaju stvarne potrebe ni opravdanih razloga za take posjete.

Radi sprječenja štetnih posljedica, koje bi mogle da nastanu uslijed ovakovog postupka, kojim se u ostalom ometa pravilni rad u logorima, a budući da se radni logori trebaju u što jaćoj mjeri iskoristiti u opće korisne svrhe, te se ukazuje potreba, da se posjećivanje logora ograniči na najmanju mjeru.

Pomenuti radni logori nalaze se pod direktnim nadzorom ovog upravnog odjela, a koji se stara za sve potrebe logora, kao red i disciplinu u logorima. Radi toga ovaj upravni odjel u tom cilju određuje slijedeće:

1/ Privatnim licima zabranjuje se svako posjećivanje radnih logora kao izdavanje propusnica istima u tu svrhu.

2/ Službena lica mogu posjećivati radne logore u opravdanim važnim slučajevima, ali i tada samo uz odobrenje ovog upravnog odjela, koji će sam takovim izdavati propusnice za to.-

Sa gornjim trebaju se upoznati svi članovi NOO-a, te organi zaposlenih na izdavanju propusnica. Okružni NOO-i u istu svrhu dostaviće propis ovoga raspisa sa potrebnim uputstvima svim područnim kotarskim i gradskim NOO-ima.

Dostavlja se prednje radi znanja. Propusnice zatražene eventualno u prednje svrhe ne izdavati uopće.

Prilikom izdavanja propusnica, treba svaki slučaj prije dobro ispitati, a bez neke naročite potrebe putovanja, propusnice ne izdavati.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pretsjednik:		Pročelnik upr. odjela
Sl. o.	M.P.[168]	Katušić [v.r.]

———————

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1945., 56/45. Pov.

56.

1945., lipanj 2.
Osijek

Upravni odjel Okružnog NOO-a Osijek izvješćuje Upravni odjel Kotarskog NOO-a Našice o naredbi MUP-a Narodne vlade Hrvatske, Zagreb, koju su dobili od Upravnog odjela Oblasnog NOO-a Slavonije, Osijek, a koja uz navode kako se folksdojčeri nakon završetka rata nastoje vratiti iz izbjeglištva/prognaništva u Jugoslaviju određuje prema rješenju MUP-a DF Jugoslavije, Beograd da sve njih kao i sve folksdojčere koji su ostali u zavičaju treba popisati i konfiscirati im imovinu

———————

OKRUŽNI NOO OSIJEK
Upravni odjel
Broj: 2365/45
Dne 2 juna 1945.

P r e d m e t : Njemaca "folksdojčera"
povratak – konfiskacija imovine.

K O T A R S K O M N O O-u
UPRAVNI ODJEL
Našice

Oblasni NOO za Slavoniju, upravni odjel, pod brojem 2094/45 od 28.V.1945 dostavio je slijedeće:

[168] Okrugli pečat: Brodski Okružni Narodno oslobodilački odbor (u sredini zvijezda petokraka).

Narodna vlada Hrvatske Ministarstvo unutrašnjih poslova Zagreb, broj 1267/45. od 25. IV. 1945. god. dostavilo je direktivu, koja glasi:

"U grupe naših ratnih zarobljenika i interniraca, ubacuju se također i Njemci 'folksdojčeri', koji su se nakon kapitulacije Jugoslavije stavili u službu Hitlerove Njemačke i sprovodili na razne načine njezinu okupatorsku politike u okupiranim zemljama Evrope. Njihova je namjera očito da se povrate u Jugoslaviju i postanu ovdje njezini punopravni građani.-

Povodom ove pojave Ministarstvo unutrašnjih poslova Jugoslavije donijelo je dne 10. aprila 1945. rješenje, kojim između ostalog naređuje:

'Za sve Njemce, koji su se okupacijom Jugoslavije stavili na raspolaganje njemačkom Rajhu, a sada pokušavaju da se pod vidom ratnih zarobljenika ponovo vovrate u Jugoslaviju, važi isto ono, kao i za sve Njemce, koji su ostali u Jugoslaviji i na domaćem tlu služili okupatoru.-

2. Svu imovinu 'folksdojčera' koji se među zarobljenicima prebacuju za Jugoslaviju, treba posle popisa konfiskovati, spisak sa popisom imovine dostaviti Upravi narodnih dobara Jugoslavije, koja će se o načinu raspolaganja sa njom sporazumjeti sa Pretsjednikom privremenog Saveta Jugoslavije.'

U pogledu popisa i konfiskacije imovine ovakovih lica, vrijede uputstva iz naše okružnice od 22. III. 1945. br. 859/45."

Dostavljamo gornju direktivu, po kojoj trebate točno postupati. Područnim NOO-ima stavite u zadatak, da Vam u tu svrhu odmah daju izvještaj za svaki slučaj ovakovog povratka Njemaca u našu državu, te "folksdojčera" t.j. pripadnika Njemačke narodne skupine.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Pretsjednik:		Pročelnik:
Josip Mesić [v.r.]	M.P.[169]	…[170] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO, Kotarski NOO Našice, 2528-II/1945.

[169] Okrugli pečat: Okružni Narod. oslobodilački odbor Upravni odjel Osijek (u sredini zvijezda petokraka).

[170] Potpis nečitak.

57.

1945., lipanj 3.

Iz izvješća sekretara KP Hrvatske 12. brigade XII. divizije III. JA sekretaru Divizijskog komiteta KPH XII. divizije III. JA o partijskom radu u svibnju 1945., s navodima o sprovođenju zarobljenika iz Slovenije prema Slavoniji te odnosu prema zarobljenicima

---

Sekretar par.[tijske] organizacije
XII. Proleterske Udarne Brigade
Dana 3.VI.1945.

Sekretaru Divkomiteta XII. Udarne Divizije
P o l o ž a j

Politički izvještaj:

Prošlih mjesec dana bila je poslednja ofenziva naše Armije. U vezi s tom ofenzivom političko stanje u brigadi bilo je u duhu te ofenzive. Naša brigada je neprekidno vršila marševe, napori su bili veliki, te se trebao čitav politički rad svesti na prigotovljavanje, boraca na zadatke koji su stajali pred nama. Bilo je teško borcima podnositi te napore i marševe, oni su često gunđali kako treba odmora, da je teško, ali upornim političkim radom, uspjelo se uvjeriti borce, da su isti napori potrebni. Borcima se je govorilo kako treba fašiste kazniti za njihova zlodjela i nedozvoliti im, da nekažnjeno odu iz naše zemlje. I kad smo kod Blajburga zarobili glavnu fašističku snagu iz naše zemlje, kada smo pohvatali sve palikuće i zlikovce, borci su bili oduševljeni i nisu žalili one napore koje su dali.

/.../

U vezi sa Istrom borci, govoreći da Englezi hoće da nam otmu Istru, dolazili su u nepravilan stav prema Englezima i sumnjali su u njih kao Saveznika. Čak se govorilo i o tome, kako ćemo se tući sa Englezima. Taj problem je riješen tako, što su borci na svoje oči vidjeli kod Blajburga da Englezi poštuju ugovore, jer su oni tamo izručili našoj Armiji svu fašističku gamad iz naše zemlje.

/.../

Prilikom praćenja zarobljenika opazilo se je da naši borci ne znaju mrziti zarobljenog neprijatelja. Oni su sa zarobljenicima suviše blago postupali. Desilo se je i takovih slučajeva, da je neki borac izvodio iz kolone zarobljenike svoje poznanike ili prijatelja te da ih tako sačuva. Objašnjavanjem borcima tko su ti zarobljeni i što su napravili našem narodu, borci su počeli drugačije gledati na zarobljenike i znali su ih mrziti. Mržnja prema neprijatelju se je osjetila kod kažnjavanja ustaških i četničkih zločinaca gdje borci nisu iste ubijali zbog naređenja, već zato što ih mrze.

/…/

Smrt Fašizmu-Sloboda Narodu!

Sekretar:
N. Bjelajac [v.r.]

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 895, reg. br. 4-1/12.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 153.-154.

58.

1945., lipanj 4.-6.
Stari Mikanovci (Vinkovci)

Mjesni NOO Stari Mikanovci dostavlja Kotarskom NOO-u Vinkovci izrazito pozitivno mišljenje o ing. Rudolfu Baumgärtneru iz Starih Mikanovaca, kao suradniku "našeg pokreta" i antifašistu, te iako ističu "i kao takvoga dužnost nam je spasiti [ga]", Kotarski NOO Vinkovci navedeno ne uvažava "pošto je Nemac i član Kulturbunda"

Mjesni N.O.O Stari Mikanovci
Broj Službeno
4.VI.1945

Kotarski N.O.O
Predsjedništvu
V i n k o v c i

Šaljemo Vam izjavu[171] Baumgartner[172] Rudolfa koju smo primili od istog 8.V.1945.

Moli se gornji naslov da se njegovi navodi opravdaju da ga uzmu po mogučnosti u zaštitu, jer taj čovjek je zaista pravi suradnik bio našeg pokreta, i od onoga dana kada je stigao iz Beća.

Meni je dobro poznato jer sam imao vezu sa njime da je bio veliki Antifašista proti Hitlerovac i kao takvoga dužnost nam je spasiti.-

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

M.P.[173]

Tajnik:
…[174] [v.r.]

---

[171] Izjava/predstavka ing. Rudolfa Baumgärtnera od 3. svibnja naslovljena na Mjesni NO Stari Mikanovci priložena je dopisu.
[172] Ispravno bi bilo Baumgärtner.
[173] Okrugli pečat (otisak nečitak).
[174] Potpis nečitak.

14

Mjesni N.O.O. Stari Mikanovci

Broj Službeno

4.VI.1945

Kotarskom N.O.O.,

Predsjedništvu

V i n k o v c i

Šaljemo Vam izjavu Stjepana Rudolfi koju smo primili od istog 8.V.1945.

Molimo gornji naslov da se njegovi navodi upravljaju da ga uzmu po naguženosti u zaštitu, jer taj čovjek je uvijek prvi uredniki bio našega pokreta, i od onoga doba kada je otišao iz Selca.

Nami je dobro poznato jer smo imali veze sa njime da je bio veliki antifašista protiv Hitlerovaca i ako takvoga budućet mu ga upotrebi.-

Slobodi naprijed - Zdravo naprijed!

Tajnik:

KOTARSKI N.O.O. VINKOVCI

broj 14/1945

dana 6/VI 1945

Kotarskom narodnom odboru Vinkovci 6-VI-45

Šaljemo vam izjavu Stjepana Rudolfi koju smo primili od istog 8.V.1945 da ga uzmu po naguženosti u zaštitu, jer taj čovjek je uvijek prvi uredniki bio našega pokreta, i od onoga doba kada je otišao iz Selca.

Tajnik

[…][175]
KOTARSKI N.O.O. VINKOVCI
Pov. broj 14 / 1945
dana 4 /VI 1945[176]

Nema razloga puštanju pošto je Nemac i član Kulturbunda. U spise *Vink. 6-VI 45*

Nemože[177]

Šef odseka
Blagojević[178] [v.r.]

Izvornik, strojopis i rukopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., Pov. 14/45.

59.

1945., lipanj 12.

Izvješće Dimitrija Georgijevića, opunomoćenika OZN-e za Jugoslaviju, upućeno Aleksandru Rankoviću, načelniku OZN-e Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije o kretanju kolona ratnih zarobljenika s austrijske granice i iz Slovenije, o logorima u Hrvatskoj i Vojvodini, te o broju zarobljenika, ishrani i sanitetskoj službi

---

GENERAL-LAJTNANTU
A. RANKOVIĆU
B e o g r a d

8. juna t.g. izvršilo se je glavno kretanje kolona ratnih zarobljenika koji su zarobljeni u Sloveniji i na granicama Austrije, ostale su manje grupe koje se nalaze na promatranju - čišćenju ili na eventualnim radovima koji nose vremenski karakter: opravka pruga, mostova, cesta i t.d. Sve kolone zarobljenika kreću se po ranije označenim punktama i oblastima.

---

[175] Zvijezda petokraka.
[176] Urudžbeni pečat.
[177] Dopisano rukom.
[178] Luka.

Logori - mesta ratnih zarobljenika i brojno stanje istih je sledeće: [179]

1. - ZA HRVATSKU

Na teritoriji Hrvatske postoje tri oblasti sa 12 logora:
/…/

VI VOJNA OBLAST

Logor Podravska Slatina .....4.000 Nemaca,
Logor Vinkovci .....3.000 Nemaca,
Logor Osijek .....3.905 Nemaca,
Logor Nova Gradiška .....4.000 Nemaca,
Logor Virovitica .....4.000 Nemaca,
Logor Slavonski Brod .....4.000 Nemaca,
UKUPNO: 22.905 Nemaca.
/…/

Ukupno po Hrvatskoj nalazi se.....50.175 zarobljenika.

2. - ZA VOJVODINU

Na teritoriji Vojvodine postoji 11 logora u sledećim mestima:

LOGORI U SREMU

Logor Srem. Mitrovica ..... 375 oficira i podoficira
Logor Zemun ..... 10.000 Nemaca,
Logor Ruma 5.555
Logor Pazova ..... 5.000 ustaša,
Logor Petrovaradin ..... 1.800 oficira

BARANJA

Logor Belje ..... 424 četnika
/…/

Ukupno u Vojvodini zarobljenika .....56.846.

Ukupno do sada logorisano je: 107.021 ratnih zarobljenika.

Od zarobljenih domobrana i ustaša, posle izvršenog čišćenja predato je dopunskim jedinicama II Armije ... 43.901.

Pored napred označenih logora i mesta nalazi se još izvestan broj oko 5.000 ranjenih i bolesnih zarobljenika po bolnicama logorskim formiranim u pravcima kretanja niz Savu i Dravu, Osijek-Vinkovci.

[179] Iz izvješća donosimo samo dijelove koji se odnose na Slavoniju, Srijem i Baranju.

Od 15-20.000 ratnih zarobljenika nalazi se na raznim radovima kao i čišćenju u mestima: Maribor, Celje, Zidani Most, Zagreb, Samobor, Dugo Selo, Karlovac, Sisak i Petrinja.

Ukupno svega zarobljenika raznih narodnosti: 175.922.

3.- Po logorima je postavljen rukovodeći aparat i isti vodi kako administraciju tako i cjelokupnu brigu o ratnim zarobljenicima. Aparat je sledećeg sastava: komandant logora, komesar, oficir OZNE, sanitetski referent i intendant, a također se nalazi tehnički aparat po potrebi i obimu logora (na osnovi postojećih instrukcija Ministarstva narodne odbrane), pored rukovodećeg aparata po logorima, postoje i oblasni otseci za ratne zarobljenike, koji rukovode i kontrolišu rad po samim logorima.

ISHRANA ZAROBLJENIKA:

4.- Ishrani ratnih zarobljenika od časa prijema pa dalje u kretanju do određenih logora za smeštaj bila je nedovoljna, usled toga što pratioci zarobljenika nisu se držali pravaca određenih za kretanje niz Savu i Dravu - Osijek-Vinkovci, te je jedna linija bila i suviše pretrpana sa zarobljenicima a druga je bila prazna te se dešavalo da nije bilo dovoljno hrane za izdatak zarobljenicima.

Od 50.000 zarobljenika, koji se nalaze na teritoriji Hrvatske, najteže sa ishranom ide kod Vojne oblasti Karlovac, no za ovo su preduzete potrebne mere preko Komande II Armije, te je ista odgovorila da će pitanje snabdevanja hranom logora u Karlovcu rešiti u najkraćem roku, tj. najdalje do 14 tek. meseca. Ukoliko II Armija ne bi preuzela potrebne mere, ovaj će Štab izvestiti telegrafski, te tražiti da se zarobljenici iz Karlovca povuku i dođu u drugi logor u kojemu će biti ekonomske prilike sređenije.

Ubuduće zarobljenici će dobivati svoja sledovanja hrane po tablici br. 4, koja se u prilogu dostavlja.

SANITETSKA SLUŽBA PO LOGORIMA:

5.- Za vreme kretanja kolona bilo je veoma teško pružiti lekarsku pomoć kao i kontrolu u tom pogledu, pošto su zarobljenici bili u pokretu i nije bilo lekova koji bi se istima mogli dati a zamahom bolesti: prolev, ranjavanje nogu i opšta slabost, no zarobljenici su po dolasku u prolazne logore, ako je bilo potrebno odmah su stavljani u ambulante i logorske bolnice, gde su ostajali na liječenju, težih slučajeva obolenja kao pegavac ili epidemija nije bilo sem jednog slučaja u Karlovcu /pegavac/, no oboleli zarobljenik je bio odmah izolovan od ostalih. Bilo je 16 slučajeva oštrog proljeva kod zarobljenika Nemaca koji su umrli.

Sada je po svima logorima organizovana sanitetska služba i postoje ambulante sa potrebnim brojem osoblja i sanitetskim materijalom, ujedno formirano je i nekoliko bolnica, koje su za ratne zarobljenika. Snabdevene su sa sanitetskim materijalom ukoliko se sa istim raspolagalo. Sada se vrši lečenje ratnih zarobljenika u njima. Kako koja grupa ratnih zarobljenika ozdravi ODMAH se šalje u stalni logor.

6.- U krajevima - Oblastima i Okruzima, gde se nalaze logori ratnih zarobljenika dodeljeni su oficiri OZN-e od III Otseka na stalni, koji su stalno povezani sa III Otsekom, od Okruga i na više. Sa oficirima iz OZNE dodeljenim u logorima, ja sam lično svakom određenom oficiru dao potrebne instrukcije za rad u logorima sa zarobljenicima, također proveo sam jedno savetovanje sa oficirima OZNE, koji su dodeljeni po Oblastima II Armije. Do sada rad svih oficira OZNE po logorima skoncentrisao se na smeštaj zarobljenika i klasificiranje istih prema delima i rodovima vojske. Većina rada OZNE bila je kod domobrana, na njihovom ispitivanju i čišćenju od ustaša, četnika itd. iz razloga da bi se isti što pre predali Dopunskim jedinicama, te po izvršenju predano je 43.901 II Armiji. Rad organa OZNE nije bio kod ostalih zarobljenika, što još nisu popunjeni kartoni podataka a koji su primljeni tek 8-og ovog meseca.

Po završenom radu na popunjavanju kartona podataka moći ćemo pristupiti osnovnom poslu među zarobljenicima i raširiti svoj rad na istraživanju ratnih zločinaca itd.

Za popunjavanje kartona po logorima dodeljena su lica za pojačanje kako bi se rad što pre završio, a određena lica su organi OZNE i Vojnih oblasti.

Među ostalim zarobljenicima bilo je i žena s djecom kao i starijih ljudi, koji su povučeni bili sa ustašama, Nemcima i četnicima, te su organi OZNE po logorima takva lica otpuštali svojim kućama sa propusnicama na kojima je bilo označeno da se prijave svojim Mesnim narodno-oslobodilačkim odborima, te ukoliko se nađe da su izvesna lica od ovih kriva, ista će biti pozvata na odgovornost, jer organi OZNE nisu imali mogućnosti da izvrše potrebna isleđenja, već je to dato Mesnim odborima u nadležnost.

7. Po Hrvatskoj i Sloveniji ima dosta slučajeva gde su se domobrani, Nemci, ustaše, četnici itd. presvukli u civilna odela i još se nalaze na slobodi sa nazivom "DOMOBRANI", aktivni i rezervni oficiri a također i podoficiri. U samom Zagrebu registrovano je kod Komande grada oko 10.000 oficira i podoficira.

Međutim kod stanovništva Zagreba vode se javni razgovori da pukovnici, potpukovnici i drugi koji su sarađivali sa ustašama i Nemcima, slobodno se kreću po Zagrebu, a čestiti mobilizovani nasilno i najureni ustašama na sever, nalaze se sada u logorima. Ovaj štab je mišljenja da bi trebalo sva ovakva lica staviti u logore i izvršiti potrebno čišćenje.

Za ovo kratko vreme rada među zarobljenicima došao sam da zaključka da bi bilo potrebno dodeliti mi dva oficira OZNE od I Otseka za Jugoslaviju, a također da zadužim u odelenju OZNE za Hrvatsku i odelenju za Vojvodinu po jednog oficira OZNE i Otseka za rad među zarobljenicima, pošto su većina zarobljenika inostranci.

Većina ratnih zarobljenika traži mi objašnjenje na koji će način pisati svojim poznatima. Ovaj štab za sada nema nikakvih uputa u tome pravcu, pa bi trebalo izdati jedan opšti uput za tu prepisku i odrediti mesto CENZURE, preko koje će sva ta pisma i dopisnice da idu. Ja sam mišljenja da bi cenzura svih zarobljeničkih pisama i dopisnica se vršila u ovome štabu i to preko komesara Štaba i to: sva pisma bi dolazila od zarobljeničkih kuća na ovaj štab a štab bi posle izvršene cenzure slao po logorima, tako isto bi bio postupak iz logora u ovaj štab i tek posle toga porodicama zarobljenika ili njihovim poznanicima t.j. adresantima.

Pored napred navedenog bilo bi potrebno izdati jedno Uputstvo za časopise kako naše tako i strane, da li da se isti daju zarobljenicima /jer ih traže/ ili pak ne, te ujedno izdati uputstvo za politički rad kod zarobljenika.-

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Pukovnik[180]

12 juna 1945. godine

Kopija, strojopis
U posjedu priređivača
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 160. (161.)-164.

60.

1945., lipanj 13.
Osijek

Odjel za obrt i industriju Okružnog NOO-a Osijek upućuje Kotarskom NOO-u Valpovo 130 zarobljenika/logoraša za rad na ciglanama

---

Okružni N.O.O. Osijek
Odjel za obrt i industriju
Broj: *4641-45*[181] Osijek, dne 13./6.-1945.

Predmet: Zarobljenika prijem i prehrana
uposlenih na ciglanama

Kotarskom N.O.O.-u Valpovo

Upućuje Vam se 130 zarobljenika od kojih će biti 14 uposleno na ciglani Belišće, 35 uposleno na ciglani Valpovo, 26 uposleno na ciglani Veliškovci, 25 uposleno na ciglani Petrijevci, 30 uposleno na ciglani Podgorač.

Potrebnu prehranu tih zarobljenika imadete osigurati u sporazumu sa izaslanicima na pomenutim ciglanama na koje su radnici – zarobljenici upućeni.

Glede daljnje prehrane tih kao i ostalih ciglarskih radnika imade odmah upravitelj ciglane izraditi trebovanje za sve radnike a zasebno za porodice radnika koji ih imaju a sa hranom nisu opskrbljeni i to trebovanje potvrdjeno od mjesnog odnosno kotarskog N.O.O.-a uputiti Oblasnom N.O.O.-u za Slavoniju u Osijeku radi izdavanja hrane. Ovo

[180] Dimitrije Georgijević, tada opunomoćenik OZN-e za Jugoslaviju.
[181] Dopisano rukom.

će se izvršiti za cijeli kotarski N.O.O. i to trebovanje treba poslati po kuriru koji će sve potrebno svršiti ovdje da bi trebovanje živežnih namirnica moglo se primiti. Ovo trebovanje sastavljaće se za 8 dana i tako svakih 8 dana obnavljati ga.

Osim toga kotarski odnosno mjesni N.O.O.-i sa dovoljnim brojem milicionera osiguraće čuvanje tih zarobljenika, te će ti milicioneri za iste i odgovarati.

U koliko što nije jasno naslovu neka se obrati telefonom na br. 23-61, a i referenti ovog odjela daće upustva po svemu prilikom obilaska područja.

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu !

Pretsjednik: M.P.[182] Pročelnik:
Josip Mesić [v.r.] ...[183] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO, Kotarski NOO Valpovo
V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 32.

61.

1945., lipanj 18.
Slatina

Rješenje Upravnog odjela Općinskog NOO-a Slatina o izgonu iz mjesta Ivke Pavličić s dvoje malodobne djece u zavičajnu općinu Karlovac

---

Opčinski NOO trg. P. Slatina
Upravni odjel
Broj: 19. /45
Dana, 18. VI. 1945.

U P U T N I C A

Za drugaricu *Pavličić Ivka* rodj. g. *1921.* nadležan u opčini *Karlovac* sada na stanu u P. Slatini _____ u neprijateljskoj vojsci ima *muž u logoru kao krivac* obavještavate se da *20. juna* 1945. budete spremni za polazak u svoju nadležnu opčinu. Sa sobom možete ponijeti svoju robu i hrane koliko možete sa svojih ukupno 3 članova obitelji ponijeti.

Sutra u *20. VI. 8* sati da se javite pred ovaj opčinski NOO odakle čete krenuti sa transportom u svoj kraj.

---

[182] Okrugli pečat: Okružni Narodno Oslobodilački odbor Osijek (u sredini grb DF Jugoslavije).
[183] Potpis nečitak.

Po dolasku u svoje mjesto, imate se javiti svom nadležnom NOO-u.
Ovo ujedno važi i kao propusnica do kuće sa transportom.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Predsjednik: Pročelnik upravnog:

…[184] [v.r.] M.P.[185] …[186] [v.r.]

Izvornik, strojopis
M. Pelikan, M. Gazda, Spomenar hrvatskim žrtvama Virovitičko-podravske županije stradalim od 1941-1945. i 1991-1995. godine, Osijek, 2003., str. 28.

62.

1945., lipanj 18.

Primljena depeša 17. brigade XXVIII. divizije JA o bijegu petorice ustaša sa strijeljanja 312 osoba u Gradcu kod Virovitice, koji su to zatim opisivali narodu

---

Jedinica	Datum	Broj	Grupa	Sadržaj depeše	Primjedba
/28. div./	18/VI /1945./	23	59	16 o.m. u s. Donjim došlo je 5 ustaša, koji su pobjegli sa strijeljanje iz Graca gdje je bilo strijeljanje i određeno 312 da se strelja. Isti su pričali narodu da su utekli sa streljanja. Drugih promjena nema Hamdo	Lj 19./VI

Izvornik, rukopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 1136, reg. br. 1-15/6.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 167.

[184] Potpis nečitak.
[185] Okrugli pečat: Gradski N.O.O. Podravska Slatina (u sredini zvijezda petokraka).
[186] Potpis nečitak.

63.

1945., lipanj 19.
Osijek

Odjel obrta i industrije Kotarskog NOO-a Valpovo izvješćuje Odjel obrta i industrije Okružnog NOO-a Osijek o logorskim radnicima uposlenim na ciglanama kotara Valpovo, navodi da se na radu nalaze i žene i djeca, nesposobni za rad

---

Kotarski NOO Valpovo
odjel obrt i industrija
broj: *1802 / 197* /45 Valpovo, dne 19. lipnja 1945

Predmet : Izvještaj o logorskim
radnicima uposlenim na
ciglanama Kotara Valpovo

O K R U Ž N O M NOO
odjel obrt i industrija
O S I J E K

U vezi dopisa od 13. VI. 1945 broj : 4641/45, izvješćuje se naslov o raspodjeli logorskih radnika na ciglanama Valpovo, Petrijevci, Veliškovci i to

Na ciglani Valpovo zaposleno je slobodnih radnika 14 sa 26 članova obitelji.
Logorskih radnika 31 sa 5 djece.
Na ciglani Veliškovci uposleno je 11 slobodnih radnika sa 13 članova obitelji.
Logorskih radnika 11 sa 2 djece.
Na ciglani Petrijevci 1 slobodni radnik
Logorskih radnika 14 bez obitelji.

Ujedno se stavlja do znanja da nijesam dobio traženu količinu radnika, od 130, već sam dobio 50 radnika 13 žena i 7 djece koja nijesu sposobna za rad i to sam razpodjelio na gore navedene ciglane. Budući da ostali broj radnika još do danas nije prispio ovdje, ovime molim gornji naslov da užurba za potražnjom istih radnika.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

Predsjednik: Pročelnik:

Izvornik, strojopis
DAO, Kotarski NOO Valpovo
V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 33.

64.

1945., lipanj 24.
Nova Gradiška

Okružni komitet KPH Nova Gradiška izvješćuje Oblasni komitet KPH Osijek o stanju na svome području nakon preuzimanja vlasti, o raspoloženju naroda, tko su neprijatelji novih vlasti, o likvidacijama pojedinaca "bez suđenja" koje provodi OZN-a Nova Gradiška, te o raznim drugim pitanjima

---

Okružni komitet K.P.H.
Nova Gradiška
Broj *342*/1945
Dana 24. VI. 1945.[187]

I Z V J E Š T A J
Oblasnom komietu K.P.H.
O S I J E K

Dragi drugovi!

Najširi slojevi naroda su uz nas i raspoloženje narodnih masa u najvišem dijelu je orjentirano prema nama.

Reakcija koja poslije oslobođenja naše zemlje bila ošamućena ili međusobno istrgana počela je kasnije da se snalazi, međusobno povezuje i da rovari na terenu u širim narodnim masama. Pokušavaju da se barikadiraju iz širokih narodnih slojeva i otuda da se bore. Počeli su da pronalaze forme organizacije koja bi mogla razbijati široke narodne mase i odvajati ih od našeg pokreta. Oni počinju djelovati iz više pravaca, a uzimlju polazne tačke oko kojih se narod najviše okuplja i za koje se ranije narod povezivao kao crkvu, nacionalna zagriženost, zatim pitanje domobrana i preko toga pitanje napada na našu vlast.

Pitanje domobrana u logorima povedeno je organizovano, što se može zaključiti da u svim djelovima okruga narod je izlazio sa istim zahtjevima i istim predlozima, da se služi istim parolama kao: "Vi ste kazali da donosite slobodu, a naši sinovi i ljudi trunu u logorima". Takove parole su se prenosile preko ustaških porodica koje su najtješnje vezane sa ostacima reakcije, a preko njih se to prenosilo i na ostale koji imaju svoje u logorima, pa čak i na široke slojeve naroda. Preko pitanja domobrana reakcija je pokušala

[187] Izvješće je uslijed nečitkosti nadnevka, u zbirci Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., objavljeno s nadnevkom 2. lipanj 1945.

da napada našu vlast. Očiti primjer za to imamo na općini Lipovljani – Novska. Učitelj Kraljevac i neki partizan na odsustvu Švab kad su zarobljenici bili na putu za Pakrac izvukli su 4 zarobljena domobrana i sa njima došli u Lipovljane. Poslije tog njihovog gesta isti su rekli narodu da se svi domobrani mogu izvući iz logora samo ako hoće općinski NOO to da zahtjeva. Narod imajući podršku od njihove izjave zahtjevao je od Općinskog NOO-a da to učini. Općinski NOO odbio je zahtjev i tada su se žene okupile oko općine i tražile da NOO napusti općinu i da ga one ne priznaju kao vlast. Poslije tog dogadjaja učitelj je Kraljevac uhapšen a Švab je prijavljen vojnim vlastima.

Narodu je preko masovnih sastanaka objašnjena odgovornost domobrana, njihovo izdvajanje od onih koji su krvarili, pristojan život u logorima, zatim naše namjere o domobranima, donekle je umirilo narod, pa čak i sam narod je tražio osudu koji su okrvarili i sl.

Najaktivniji rad reakcije počeo je preko klera. Oni danas vode borbu protiv nas kao najjačim i najzgodnijim pravcem. Popovi su u najvećem dijelu na strani reakcije i aktivno se zalažu da umanje naše tekovine i da široke slojeve naroda odvoje od nas i na tom pitanju su vrlo aktivni. Njihov rad u tome pravcu liči i po tome što su učestvovali sa misama svakoga dana pa na nekim mjestima po dva do tri puta dnevno. Takva pojava zapaža se skoro u svim kotarevima u jednakoj mjeri. Pored toga česte procesije, a naročito u mjestima gdje osjete da će mo mi održavati zborove, sličan slučaj javio se u Ruševu. Pop je zakazao procesiju u nedjelju, a kad je doznao da će biti zbor u četvrtak on je odlučio procesiju za četvrtak sa izgovorom da će u nedjelju da prođe naša vojska i da će smetati procesiji, medjutim vojska tada nije prolazila nikakva kroz Ruševo. Namera da hoće da privuku široke narodne mase vidi se iz primjera u Novskoj selo Bročice, gdje je predsjednik Mjesnoga NOO-a poveza se sa domobranskim logorom i sakupio 2.800.000 Kuna bez znanja komande logora, od zarobljenika i došao u Kotarski JNOF da prijavi da je to poklon domobrana za Crkvu i da je pop preporučio da se uzme za taj novac hrana domobranima. Špekulativnim putem htjeli su prikazati narodu kako se crkva više stara o narodu nego naše vlasti. Isti je predsjednik uhapšen jer se uvidjela zlonamjernost popova i njihova zlonamjerna mreža, pošto taj logor imao je 70% muslimana koji neznaju za crkvu Sv. Antuna u Krapju kojoj crkvi je bio namjenjen novac.

Pokušavaju da obuhvate narodne mase preko vjerskih organizacija kao što su Srce Isusovo, Sv. Antun. Počeli su da služe misu za krvave ustaše koji su ubijeni od naše vojske, verovatno da ih prikažu kao stradalnike za svoj narod. Ti se slučajevi pojavlju na kotaru Novskom.

/.../

Srbski popovi takodjer podrivaju raspoloženje narodnih masa, a naročito oni koji dolaze iz Srbije; za to ima sličan slučaj u Gradištu kod Požege koji govori da ga dočekuju kao komunistu jer ga narod nije, po starom običaju ljubio u ruku. Sličan slučaj o tome ima u selu Vrbovi Novo Gradiški kotar, gdje pop, koji je došao iz Srbije drži potajne sastanke sa nekim ljudima.

Naročito je pojačan rad crkve u omladini gdje se staraju da pocjepaju omladinu, a što se i osjetilo medju omladinom. Čuje se medju omladinom da bi oni dolazili na

sastanke kad nebi bilo komunista i da oni vole partizane ali ne vole komuniste iz čega se vidi jasno uticaj popovske kuhinje.

Iz ovoga se vidi udaranje po našoj partiji da bi je narodu prikazali kao nenarodnu partiju. Sličan slučaj tih namjera pojavio se u Požegi u kojoj je osvanula jedno jutro parola: "Dole ciganska partija - Hrvati na okup protiv komunista". Za suzbijanje takovog rovarenja rešili smo da pojedinačno prilazimo onim popovima i da im ukažemo na ispravnost rada i uprotivnom na posljedice i na odgovornost pred narodnom vlašću ako nastave sa takovim rovarenjem. Trvenje između Srba i Hrvata pojavilo se na cijelom Okrugu i naročito se ta mržnja raspiruje otkako su došli izbjegli Srbi iz Srbije i iz Njemačkih logora. Pridošli Srbi poslije oslobođenja postavljaju zahtjev osvete nad Hrvatima, pa čak pojedinci idu toliko dalako da govore da nema poštenih Hrvata. Reakcija je imala u tom uspjeha što se vidi da pojedinci iz nekih krajeva postavljaju pitanje: zašto Srbi nebi imali svoju federalnu Slavoniju gdje bi Srbi imali više prava nego Hrvati. Konkretan primjer u Kukunjevcu Pakrački kotar, gdje su pojedinci se izjašnjavali za takovu federalnu Slavoniju. Sličan primjer pojavljuje se u Požeškom kotaru gdje se govori zašto nebi sve Srbe u Hrvatskoj naselili u Slavoniju, ili da se Hrvati isele iz Srbije u Hrvatsku, a Srbi da se isele u Srbiju. Iz ovog se vidi povezan rad reakcije po tom pitanju. Jasno je da je reakcija upotrebila one koji su živjeli pod uticajem Nedića i četnika za jurišače na bratstvo i jedinstvo.

U Novoj Gradiški desio se slučaj da je Opunomoćeništvo OZN-e IX. Brigade iz X. divizije postreljalo neke ljude i plitko ih zakopalo da su odmah poslije dva tri dana otkrili i virili iz groba pojedini djelovi tijela. Reakcija je u gradu preko tog pitanja rastrubila da mi radimo ko i ustaše, da ubijamo krijući i sl. Po ovome je opomenut Štab IX. brigade, a Štab X. divizije izvješten je od Gradskog povjerentva OZN-e.

Grešku koju je načinilo povjerenstvo OZN-e u Novoj Gradiškoj dalo je povoda za nezdrava komentarisanja po gradu i rovarenje preko te greške. Povjerenstvo OZN-e streljalo je jedne noći neka lica iz grada, za vrijeme tog streljanja pobjegao je jedan civil iz rupe u koju je trebao da bude sahranjen a koji je takodjer doveden na streljanje. Taj isti civil razotkrio je čitavu stvar da su ti ljudi bili streljanji bez sudjenja. Taj čovjek se zove Dragan Ivančević, rodjen u Dragaliću, a živeo je u Novoj Gradiški.

/…/

Rad partijske organizacije nije dosta aktivan najviše što se u partijsku organizaciju uvukla nedisciplina i neodgovornost. Ovi nedostatci nastali su zbog toga što se stalno prelazilo preko grešaka članstva i nije se uzimalo na odgovornost niti su članovi partije kažnjavani za greške, tako da je to kod članova prešlo u podcjenjivanje grešaka i kazni. U posljednje vrijeme se učinilo nešto u tom pravcu, što su se najodgovorniji kažnjavali a neki su se članovi isključivali iz partije. /…/

Općinski i seoski NOO-i naročito na skoro oslobođenom teritoriju Gradiške i Novske kao i jednog dijela Požeškog kotara, da u istim NOO-ima imamo više od 50% gadova, špekulanata, fašista, kulaka itd.

/…/

Pred nama stoje tri najvažnija zadatka: Učvršćenje NOO-a, kampanja i žetva. Po čišćenju NOO-a poduzeli smo slijedeće: formirati će mo na kotarevima komisije sastavljene od jednog člana NOO-a, jednog člana iz komiteta i još dvojice sa općine

povjerljivih ljudi u kojoj se općini radi. Te komisije imaju zadatak da ispitaju svaki seoski NOO, koga imaju unutra, koga trebaju isterati i zašto, a ujedno predvidjati koga se može uzimati u NOO.

/…/

Smrt Fašizmu-Sloboda Narodu!

M.P.[188] Za komitet

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1223/5/1
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 149.-151.

65.

1945., lipanj 25.
Osijek

Presuda Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Okrug Osijek-Virovitica[189] učiteljici Veri Gerard za suradnju s pomagačem okupatora na kulturnom i umjetničkom polju[190]

Kz-12/45.

- P R E S U D A -
U I M E N A R O D A !

Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za okrug Osijek – Virovitica u Osijeku u vijeću sastavljenom od Bunjevac Matije, kao predsjednika te viječnika Joze Milivojevića, Fiket Mirka, Batrnjek Stjepana i Kećanin Nikole uz sudjelovanje tajnika Dra Franje Stankovića te zapisničara Ljubice Strajnič u kaznenom predmetu proti Veri Gerard svršenoj učiteljici iz Osijeka, radi kaznenog djela iz čl. 1 u vezi sa čl. 2. t. 1. i 8. Odluke o zaštiti nacionalne časti na usmenom javnom pretresu dana 25. lipnja 1945. u prisutnosti zamjenika javnog tužitelja Dra Stevana Pokrajca, okrivljene i branitelja Dra Klemena Željka odvjetnika iz Osijeka, po izjavi javnog tužitelja da ostaje kod optužnice i okrivljene da žali čin

[188] Okrugli pečat: Okružni Komitet K.P.H. Nova Gradiška (u sredini zvijezda petokraka).

[189] O radu Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Okrug Osijek - Virovitica u Osijeku, usp. Stjepan Sršan, Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Okrug Osijek-Virovitica 1945. godine, Glasnik arhiva Slavonije i Baranje, 8, Osijek, 2005., str. 263.-288.

[190] O sudskom procesu i presudi Veri Gerard Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Okrug Osijek - Virovitica u Osijeku, usp. Pomagači okupatora odgovaraju za svoja djela pred sudom nacionalne časti. Pravedne osude suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, Glas Slavonije, Glasilo Jedinstvene Narodno-oslobodilačke fronte za Slavoniju, Osijek, 28. lipnja 1945., str. 1.

p r e s u d i o j e:

Optužena Gerard Vera, kći Adama i Anice rodjene Presna, rodjena 3. II. 1925. u Osijeku, rkt., Hrvatica neudata, svršena učiteljica bez imetka nekažnjavana u Jugoslavenskoj armiji kao i u neprijateljskoj vojsci nema nikoga

k r i v a j e:

a) što je od godine 1942. u Osijeku kao član ustaškog pokreta vršila dužnost odgojiteljice ženske ustaške mladeži tabora I. vježbajući laku atletiku.

b) što je u jeseni 1944. stupila u radnu ustašku službu,

c) što je vršila dužnost pisara u ustaškom stožeru.

d) što je saradjivala u časopisu ustaška mladež u kojem su bile štampane četiri njezine lirske pjesme, dakle što je saradjivala sa pomagačem okupatora na kulturnom i umjetničkom polju te što je uzela učešća u izdajničkom njegovoj organizaciji u svrhu slabljenja otporne snage naroda u oslobodilačkoj borbi, pak je time počinila zločin iz člana 1. u vezi sa čl. 2. t. 1. i 8. Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, uslijed čega se po čl. 3. iste odluke

k a ž nj a v a

sa deset godina gubitka nacionalne časti, pet godina prisilnog rada, konfiskacijom cjelokupne imovine, te doživotnim izgonom iz okruga Osijek. *Kazna prisilnog rada joj se računa od 11/5.1945.*[191]

- R A Z L O Z I -

Javni tužitelj optužuje okrivljenu radi djela navedenog u ovoj osudi, te predlaže da ista bude kažnjena.

Okrivljena priznaje, da je u ženskoj ustaškoj mladeži tabor I. u Osijeku vršila dužnost odgojiteljice u lakoj atletici sve do jeseni 1944. godine. Navodi, da kao učenica II. razreda preparandije u 16. godini života morala biti član ustaške mladeži, ali da nije imala naslov odgojiteljice.

Priznaje okrivljena, da je bila u radnoj službi, ali navodi, da je u radnu službu morala uči kao maturantica.

Priznaje nadalje, da je nekada vršila dužnost pisara u ustaškom stožeru, ali se branila da su ju na tu dužnost sami odredili.

Na koncu priznaje okrivljena, da su četiri njezine lirske pjesme bile tiskane u časopisu ustaška mladež, ali se brani da ona te pjesme nije uredništvu poslala zato, da budu objelodanjene već da o njima čuje sud.

Okrivljena je nadalje navela, da je u godini 1942. kroz pet mjeseci bila u učiteljskoj sekciji društva Križari. Na sastancima, da se je predavalo o tomu, kako treba omladinu

[191] Dopisano rukom.

odgajati, da su katolici i Hrvati i da treba uzčuvati ustašku državu. Predavač je bio na tim sastancima kateheta Milković[192]. Pojedinci od njih držali su referate o metodskim jedinicama, što je i ona radila ali da su to bile čisto stručne stvari.

Navela je nadalje okrivljena, da je u rujnu mjesecu 1942. bila upućena u Zagreb, a iz Zagreba u Milano na lako atletsko natjecanje gdje je ostala 8 dana. U tu svrhu je bila odabrana na izlučnom natjecanju u Osijeku.

Obranu okrivljene sud nije mogao uvažiti iz slijedećih razloga:

Iz cijele obrane okrivljene slijedi, da je ona bila istina odgojena i zadojena vjerskim duhom, ali pored toga takodjer i ustaškim duhom. I ako ta dva pojma nisu povezani medju sobom okrivljena ih je ipak povezala, te je pored svog vjerskog odgoja i vjerovanja djelovala takodjer i u ustaškom smislu i u namjeri, da djeluje na druge naročito na mladež, da se odgoje ustaški i da zavole ustašku državu najveću neprijateljicu njezinog naroda i najponiznijeg slugu fašizma i hitlerizma, krvnog neprijatelja čovječanstva. Radi toga je okrivljena i stupila u ustaški pokret u kome se je naročito isticala pred drugima. Taj njezin naročiti nastup upao je u oči ustaškim dužnosnicima te su joj radi toga povjeravali naročite zadaće kao zadaču odgojiteljice ženske ustaške mladeži, pisarice u ustaškom stožeru, što se sve povjerava osobama naročitog povjerenja i revnosti. S tim se slaže i činjenica, da je okrivljena saradjivala na literarnom polju u časopisu ustaška mladež, dakle u onom časopisu koji je bio namijenjen, da truje duše naše mladeži, da ih zavadja na stranputicu i da im krije životnu istinu, a da ih odgaja kao poluljude sluge okupatorove. Ne može se uvažiti obrana okrivljene, da je ona te pjesme slala samo da čuje o njima neki sud. Časopis ustaška mladež nije bio nikakav list sa nekim naročitim literarnim pretenzijama i kvalifikacijama, već je bio jedan čisto stranački list odredjen na to da zavadja i truje duše mladeži. Okrivljena je to vrlo dobro znala i baš zato, što se je sa svim tim slagala poslala je svoje pjesme u taj list.

Prema gornjem kako se sva djela radi kojih je okrivljena optužena medjusobno podudaraju i takorekuć proizlaze jedan iz drugoga, te pokazuju pravu narav i karakter okrivljene sud ju je proglasio krivom, jer je došao do uvjerenja da je ona to radila svjesno i po promišljenom planu.

U djelima okrivljene sud je našao tešku povredu časti narodne, te da su one uperene protiv osnovnih narodnih interesa, uslijed čega ju je oglasio krivom i kaznio. Sud smatra, da djela okrivljene po svom sadržaju i po svojim posljedicama predstavljaju zločin.

Kod odmjerenja kazne uzeto je kao olakotno priznanje i pokajanje a kao otegotno ništa, pak se dosudjena kazna ukazuje odmjerena prema stepenu krivične odgovornosti osudjene. Osim toga okrivljena je imala naročitu dužnost da pazi na ponašanje i držanje srpskih i židovskih djevojčica.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

Tajnik:	Zapisničar:	Predsjednik:
Stanković [v.r.]	Strajnić [v.r.]	Bunjevac [v.r.]

[192] Ispravno bi bilo Mirković, Josip.

Predmet dostaviti: *1) Ministarstvo pravosuđa*
2) Kotarskom narodnom sudu Osijek radi […][193]
3) Grad. N.O.O-u upravni odjel Osijek
4) Upravi narodnih dobara Osijek
5) Okružnom narodnom sudu radi rješenja
6) Javnom tužitelju Osijek

Os. 8/7. 45.[194] […][195]

Izvornik, strojopis i rukopis
U posjedu priređivača

66.

1945., lipanj 27.
Osijek

Upravni odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju, Osijek izvješćuje tajništvo Oblasnog NOO-a za Slavoniju i Oblasni komitet KPH, Osijek o stanju i događajima na području oblasti, te navodi i ubijanje 21 zarobljenika od strane sprovodnika pri dovođenju u logor Stara Gradiška

---

Okružni NOO za Slavoniju
Upravni odjel
otsjek za narodnu sigurnost
broj 59 /45
Osijek, dne 27. VI. 1945

Predmet: Izvještaji upravnih odjela okruž. NOO-a

Tajništvu Oblasnog NOO-a za Slavoniju
Oblasnom Komitetu KPH

Brod: 24.o.mj. u selu Prnjavor općina Svilaj kotar Brod seoski milicioner Mumić Pero ubio je seoskog milicionera Trpko Gjuru starog 53 godine, uslijed neopreznog baratanja puškom. Istraga je u toku.
Na području općine Kaniže kotar Brod uhvačeno 7 osoba, ostaci neprijateljske vojske koji su predani OZN-i Brod.

---

[193] Nečitko.
[194] Dopisano rukom.
[195] Potpis nečitak.

U selu Dolci općina Trnjani kotar Brod nadjena je lješina muškarca 35 g. starog obučenog u bijelu bluzu, civilne hlače, na nogama crne bakandže. Isprava nije imao nikakovih. Lješina u raspadanju, izvidi se vode.

25.VI. U selu Donji Andrijevci na željezničkoj stanici uhvačen Spajić Ljubomir bivši domobranski narednik rodjen 1924 iz sela Ričice kotar Bugojno. Isti je ukrao bicikl od Mare Čupić. Predan OZN-i Slavonski Brod.

U Djakovu je po miliciji uhvačen bivši gestapovac Bader Ljudevit rodjen 1920 g. i Šmit Gjuro rodjen 1913 g. obojica iz Vinkovačkog Novog sela. Predani OZN-i Djakovo.

25.o.mj. u selu Djakovačka Satnica kotar Djakovo uhvačeni dezerteri iz istog sela Mikešić Pero i Valjetić Ivan i predani komandi mjesta Djakovo.

Gradski upravni Osijek: 25.VI. Ima dva slučaja kriminala, kradje, 5 zatvorenih radi pomanjkanja isprava, 3 politička protudržavna elementa, 2 zatvorena koji idu na sud časti.

26.VI. jedan slučaj povratak iz Njemačke i dva prepračena kao Njemci. 1 Talijan koji je dopračen iz Sarvaša koji se upućuje komandi grada, 1 slučaj prikupljanja podataka jednog ustaše, 1 kradja.

Okružni NOO Osijek: bez promjene.

Okružni NOO Nova Gradiška: 26.VI. u jednom jarku izmedju sela Militinci i Šumetlike, kotar Nova Gradiška nalazi se 8 nepoznatih lješeva, koji su potučeni 24.VI.1945. po do sada nepoznatim počiniteljima. Za ovaj slučaj vodi se istraga.

26.VI. u selu Skrtlići općina Medari kotar Nova Gradiška u šljiviku seljaka Šurkanovića iz istog sela kosila su travu 27 zarobljenika Njemaca. Naišli su na minu koja je eksplodirala. Jedan Nijemac je ostao na mjestu mrtav a dva su teže ranjena. Drug Lancov Nikola iz kotarske narodne milicije Nova Gradiška takodjer je teže ranjen. Svi ranjenici prevezeni su u bolnicu, u Novu Gradišku.

18.VI. U Staroj Gradiški opčina ista kotar Nova Gradiška dopremljeni su zarobljenici te su sprovodnici pri dolasku ubili 7 zarobljenika.[196]

19.VI. kad su napustili logor još je pronadjeno 14 zarobljenika mrtvih.[197]

23.VI. izvršena je kradja konja i krava u selu Gornja Varoš općina Stara Gradiška kotar Nova Gradiška. Istraga se vodi.

24.VI. Na pruzi Lipovljani Banova Jaruga bacila se je pod jureći vlak Vilma Fajdić iz sela Lipovljani općina ista kotar Novska. Uzrok samoubojstva nije poznat.

Okružni NOO Virovitica: bez promjena

Ove izvještaje smo primili nočas od okružnih Upravnih Odjela depešom.

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Pročelnik:

M.P.[198] *uz* …[199] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1809, kut. 1.

---

[196] Usp. dok. br. 81.
[197] Isto.
[198] Okrugli pečat: Oblasni Narodno Oslobodilački Odbor za Slavoniju (u sredini grb DF Jugoslavije).
[199] Potpis nečitak.

67.

1945., srpanj 3.
Slavonski Brod

Okružni komitet KP Hrvatske Slavonski Brod izvješćuje Oblasni komitet KP Hrvatske za Slavoniju, Osijek o političkom stanju u Okrugu Slavonski Brod, te između ostalog navodi pojačano djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", kao i uhićivanja prema "narodnoj vlasti" neprijateljski nastrojenih osoba i svećenika

---

Okružni komitet KPH Brod
Broj: *79*/1945.
dne 3. VII. 1945.

Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju

IZVJEŠTAJ

POLITIČKA SITUACIJA. U toku ovoga mjeseca može se konstatovati, da se političko stanje na našem okrugu prilično izmjenilo. Osjeća se gotovo na svim kotarevima, kao i u gradovima da se reakcija oporavila od udarca, koji smo joj zadali oslobodjenjem zemlje i okruga, te je počela da nastupa organizovanije i aktivnije.

Rad velikosrpske reakcije opaža se sve više na svim kotarevima. Naročito je ta reakcija digla svoj glas zbog zarobljenih domobrana kojih je bilo prilično sa našeg okruga stvarajući na taj način nezadovoljstvo kod naroda protivu NOP-a. Pojedini Mačekovci na vinkovačkom kotaru govorili su narodu da u Srbiji nije bilo četničkih logora, dok u Hrvatskoj hrvatski sinovi su prepušteni umiranju po logorima, da su za to sve krivi partizani. Na brodskom kotaru ti reakcioneri šire glasine da je došlo do razdora izmedju SSSR-a i zapadnih saveznika, da su Maček i Pavelić našli podršku kod Engleza, koji će ih povratiti nazad u zemlju. Na županjskom i brodskom kotaru čuje se da ti reakcioneri govore: "Šta će nam Hrvatska bez Hrvata", a to je u vezi sa kažnjavanjem ratnih zločinaca. U Gundincima (županjski kotar) Ivan Janković, koji je prije pripadao HSS-u, rekao je pred jednim odbornikom NOO-a da se još nezna, kako će se to svršiti i šta će biti, Martin Babić iz Babine Grede govori da će narod najviše glasati za seljačku stranku, a tko glasa za Tita, taj je komunista i hoće komunizam. Na temelju ovakvih glasina, koje šire Mačekovi agenti osjeća se na županjskom kotaru kod naroda bojazan od komunizma. Uzrok tome jeste što mi nismo na vrijeme objasnili narodu suštinu NOP-a, udarili po reakciji i aktivizirali narod u borbu protiv reakcionera. Na djakovačkom kotaru počela je takodjer da organizovanije djeluje Mačekova klika.

Velikosrpsku reakciju pomažu na veliko popovi koji imaju naročito podmukao način rada i indirektno blate Narodno-oslobodilački pokret. U toku ovog mjeseca uhapšeno

je na našem okrugu 5 popova. Taj naš gest izazvao je prilično reakciju koja je počela otvorenije da prikuplja narod u nekim selima govoreći da su partizani komunisti i da će oni potući sve popove i časne sestre. U vezi sa hapšenjem popa Santa[200] iz Garčina osjeća se da je reakcija na Garčinskoj općini počela da proširuje svoju djelatnost po čitavoj istočnoj Posavini, gdje se čuju iste njihove parole. Reakcija je organizovala narod koji je u dva dana dolazio u intervenciju za popa u priličnom broju. Naročito aktivna je bila omladinka Stana Milanović koja je govorila da narod neće Tita, jer je on komunista, nego kralja i da u Sremu svi viču: "Živio kralj". Poslije održanog masovnog sastanka u tom selu, situacija se prilično popravila. Na županjskom kotaru popovi su takodjer aktivni u službi reakcije. Bošnjački pop Galović Marijan govorio je u crkvi, kako je vjera često proganjana i u opasnosti - te je tako kod nesvjesnog naroda uspio stvoriti mišljenje, da je vjera i sada u opasnosti. U Bošnjacima se nedavno pokazala "majka božja" te se taj glas ubrzo proširio po cijelom županjskom kotaru, a i cijelom okrugu, te narod dolazi u velikom broju (oko 5000) na to mjesto. Opazilo se da su se na tom mjestu takodjer pojavili i ustaški letci. To je svakako djelo Bošnjačkog popa, koji je povezan sa okolnom reakcijom. Pop Gazivoda[201] iz Gundinaca je u zadnje vrijeme počeo govoriti, da će nas Srbi zajašiti i prevariti, da su nam oteli Srem i da je kuna dva puta jeftinija od dinara. Pop u Gradištu takodjer je reakcionaran, ali radi promišljeno i polako. Na djakovačkom kotaru rad popova se još tako ne osjeća. U vezi sa radom popova i reakcije mi smo organizovali održavanje masovnih sastanaka po selima u kojima se rad reakcije najviše osjeća, objašnjavaju narodu konkretne probleme.

Djelovanje velikosrpskih četničkih elemenata takodjer se osjeća na brodskom i djakovačkom kotaru, te u Sl. Brodu. Na brodskom kotaru opaža se to djelovanje naročito u Kobašu gdje po svoj prilici postoje i neke četničke veze sa Bosanskim Kobašem i okolicom ispod Motajice. U Starom Slatiniku Srbi traže kažnjavanje ratnih zločinaca u vezi sa tim što još svi krivci nisu pohapšeni i kažnjeni. U Novom Topolju, te Selni osjeća se takodjer djelovanje velikosrpske reakcije. U selu Selni se jedan član općinskog NOO-a Ilija Bjelan izjasnio otvoreno da će kralj pobjediti. U Sl. Brodu se osjeća sve više rad onih elemenata, koji su se povratili iz Srbije, a ima ih i koji su bili ovdje stalno. Tako neki Novaković željezničar govori da nema slobode bez kralja. Zatim neki Erkman koji se povratio iz Srbije povezuje se sa okolnim selima. Na djakovačkom kotaru nezadovoljstvo u nekim brdskim selima potječe od teškog materijalnog stanja, a ne osjećaju pomoć hrvatskog naroda. Da bi se to ispravilo otpoćećemo sa kampanjom za sakupljanje stvari za pomoć tim selima.

I jedna i druga reakcija počinje da omalovažava našu narodnu vlasti. Naročito se to osjeća kod kulaka i špekulanata, koji su se naročito osjetili pogodjeni u zadnjoj kampanji za sakupljanje hrane. Oni govore da je narodna vlast nepravedna, sve će nam odnijeti, ništa nam ne da itd. Reakcija ubacuje (naročito na vinkovačkom kotaru) glasine, da će narodna vlast pristupiti oduzimanju robe itd. Ima slučajeva da naša narodna vlast greši, a reakcija to onda iskorištava.

[200] Stjepan.
[201] Mirko.

Jedno od pitanja kojim se narod muči jeste pitanje predstojećih izbora. Sav pojačani rad reakcije jeste baš u vezi sa izborima. Bolje za kralja, nego za Tita, koji je komunista - to je predizborna parola reakcije na našem okrugu. Narod još nije upućen kako će se vršiti izbori, te ima slučajeva da nasjeda reakciji.

Ustaško djelovanje se takodjer osjeća. Na vinkovačkom kotaru su u selima Andrijaševci, St. Mikanovci i Rokovci ispisane ustaške parole. Ovih dana je u St. Mikanovcima usljedilo hapšenje 22 osobe koji su pomagali u hrani par ustaša u šumi oko Mikanovaca. Ostaci ustaštva djeluju takodjer i na brodskom i županjskom kotaru.

Bratstvo i jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda je različito u raznim selima. Unatoč aktivnog rada reakcije na rušenju bratstva i jedinstva, ipak taj rad nema uspjeha kod širokih narodnih masa. Postoje sela u kojima bratstvo veoma slabo stoji. To su sela na brodskom kotaru: Kobaš, St. Slatinik, a na djakovačkom: Sl. Vlast, Lev. Varoš, Trnava, Nabrdje itd.

Naš politički rad se u toku zadnjih mjesec dana takodjer pojačao, to se vidi iz broja održanih masovnih sastanaka. Siromašni slojevi seljaka, te radnici odobravaju naš rad i stupaju sve aktivnije sami u borbu protiv reakcije. U radu na obnovi zemlje učestvuju široke narodne mase, a naročito se ističu radnici, te omladina i žene.

/.../

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

M.P.[202] Za komitet:
Seka [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1809, kut. 59

[202] Okrugli pečat: Okružni komitet K.P.H. Brod (u sredini zvijezda petokraka sa srpom i čekićem).

68.

1945., srpanj 3.

Izvješće načelniku OZN-e za Hrvatsku, Zagreb, s brojčanim pokazateljima o domobranskim i ustaškim časnicima, zarobljenim i uhićenim u svibnju 1945., uz navod da "u koliko nisu odmah riješeni, transportirani su u Srijem", gdje se nalaze u prolaznim logorima

---

3. VII. 45[203]

NAČELNIKU OZN-e ZA HRVATSKU[204]

Na traženu depešu može se poslati slijedeći odgovor:

U NDH bilo [je u] zadnje vrijeme 5 – 6 hiljada aktivnih i oko 8.000 rezervnih domobranskih te oko 2.500 do 3.000 ustaških oficira. Svi su većinom zarobljeni u Sloveniji i u koliko nisu odmah riješeni, transportirani su u Srijem.

Sada ima u Hrvatskoj oko 300 domobranskih oficira po logorima na prolazu kroz Srijem i isto toliko pod istragom. Ustaških oficira najviše do 50.

U Zagrebu se prijavilo u maju 2.882 domobranska oficira. Od toga 1.607 aktivnih i 1.275 rezervnih. Polovica je već riješena, dosta poslano u logore. Ostali prijavljeni bili su podoficiri, razni žandari, policajci, ustaše itd, svi ukupno do 17.000. Većina istih takodjer je riješena, a ostali u toku.

Za domobranske oficire u logorima nije utvrdjeno da su učestvovali u zločinima, osim što su služili neprijateljsku vojsku.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za odsjek šef major:

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.19.
J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 324.

[203] Dopisano rukom.
[204] Ivan Krajačić-Stevo.

69.

1945., srpanj 5.
[*Zagreb*]

OZN-a III. za Hrvatsku, Zagreb pojašnjava opunomoćeniku OZN-e kod Vojne oblasti za Slavoniju, Osijek nadležnosti oficira, kao i opunomoćenika OZN-e kod Vojne oblasti, posebice u vezi s zarobljeničkim logorima (prilažu pregled rukovodilaca OZN-e III. za Hrvatsku koji se bave zarobljeničkim logorima), te traže da odmah izrade i dostave im pregled svih logora s brojnim stanjem

---

[…][205]
III. O D S J E K
ODJELA ZAŠTITE NARODA ZA HRVATSKU
Povjereništvo za narodnu obranu N K O J
Broj *1074*
5.VII. 1945[206]

OPUNOMOĆENIKU OZN-e KOD VOJNE OBLASTI ZA SLAVONIJU

Na dopis od 3. VII. 1945. broj 5 u pogledu organizacije saopćujemo:

Načelno svaki oficir OZN-e kod bilo koje vojne ustanove odgovoran je III. Odsjeku onog Okružnog Odjeljenja, gdje mu je sjedište, a ujedno je i član tog odsjeka. Prema tome opunomoćenik OZN-e Vojne Oblasti član je III. Odsjeka Okružnog odjeljenja Osijek, ukoliko je sjedište vojne oblasti u Osijeku. Za svoj rad odgovoran je Okružnom Odjeljenju i to III. Odsjeku. To važi i za opunomoćene oficire kod područja.

Iz naročitih razloga po pojedinim linijama kao na primjer sada konkretno pitanje logora, opunomoćenik OZN-e kod Oblasti, član je komande ratnih zarobljenika za čitavu oblast i kao takav po pitanju logora stariji je svim oficirima OZN-e u svim Okružnim Odjeljenjima koji rade po pitanju logora /razumije se na prostoru Vojne Oblasti/. Kao član te komande pored redovne odgovornosti svom Okružnom Odjeljenju i to III. Odsjeku, odgovoran je i neposredno nama, t.j. našem oficiru koji je kod nas zadužen po pitanju logora i koji je ujedno član [komande] ratnih zarobljenika za cijelu Hrvatsku.

Medjutim formalne odgovornosti nisu važne, važno je da se pravilno radi. Takve direktive morao je dati i drug Robić, a isto tako i major Ćuk, koji je kod nas konkretno zadužen po pitanju logora.

---

[205] Zvijezda petokraka.
[206] Pečat.

Sada izradite odmah pregled svih logora sa brojnim stanjem i oznakom po grupama, koje se nalaze u logoru. Sve nam to pošaljite čim prije.-

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

M.P.[207] Za Odsjek,
šef-major:

-.-

Pregled rukovodioca III. Odsjeka OZN-e za Hrvatsku koji rade po pitanju zarobljeničkih logora[208]

Vojna oblast	Prezime i ime	Dužnost	Primjedba
VI. KORPUSA	Begić Karlo	Opunomoćenik OZN-e K.V.O. VI. Korpusa i član odsjeka za zarobljenike kod KVO VI. Korpusa	Član III. odsjeka Okružnog odjelenja Osijek
	Trbić Pajo	pomaže članu odsjeka za zarobljenike po logorima okruga Osjek	na radu u III. odsjeku okruž. odjel. Osijek
	Miljević Miljenko	-„-	-„-
	Bulić Ilija	-„-	-„-
	Mihovilović Joso	pomaže članu odsjeka za zarob. po logorima okr. Nova Gradiška	na radu u III. odsjeku okruž. odjel. Nova Gradiška
	Todorović Petar	-„-	-„-
	Babić Ljubomir	pomaže članu odsjeka za zarob. po logorima okruga Sl. Brod	na radu u III. odsjeku Okruž. odjel. Sl. Brod
	Krpan Ilija	-„-	-„-
	Đermanović Slavko	-„-	-„-
	Relić Dragutin	pomaže članu odsjeka za zarob. po logorima okruga Vinkovci	-„-
	Barić Ljuban	-„-	-„-

/…/

[207] Okrugli pečat: Odjel zaštite naroda za Hrvatsku III. Odsjek Povjereništvo za Narodnu obranu KNOJ (u sredini zvijezda petkraka).

[208] Donosimo tablične podatke samo za područje VI. korpusa.

M.P.[209]

šef major
…[210] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.19-2.22, kut. 4

70.

1945., srpanj 5.
Osijek

Okružni komitet KP Hrvatske Osijek izvješćuje Oblasni komitet KPH za Slavoniju, Osijek o političkom stanju u Okrugu Osijek, te između ostalog, prikazuje pojačano djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", napominjući da je javno suđenje rkt. svećeniku Astalošu u Dalju (Osijek) imalo "prilično efekta", da su "špekulante" koji su sakrili žito pozatvarali "u većem broju", ali da planirano "čišćenje ustaša i ostalih pomagača fašizma" nisu još obavili

---

Okružni Komitet K.P.H.
O s i j e k
Br. *61* 1945.
Dana, 5-VII-1945.-

OBLASNOM KOMITETU KPH za SLAVONIJU
O s i j e k

Izvještaj

POLITIČKA SITUACIJA, za proteklih mjesec dana situacija se nije mnogo izmjenila, teško ekonomsko stanje, slab polit. rad JNOF-a, labavost naših NOO-a i oportunistički stav pojedinih aktivista iz naših organizacija i ustanova, doprinijeli su da se je politička situacija na našem okrugu relativno pogoršala. Te naše slabe točke reakcionarni krugovi vješto iskorištavaju za svoje djelovanje, te uspijevaju zavesti izvjestan dio narodnih masa za sobom.

Vidno se osjeća da revolucionarni dio masa traži pravedno kažnjavanje ratnih zločinaca, naročito sa srpske strane, ali velikosrpska reakcija, vezana sa reakcijom

---

[209] Okrugli pečat: Odjel zaštite naroda za Hrvatsku III. Odsjek Povjereništvo za Narodnu obranu KNOJ (u sredini zvijezda petkraka).
[210] Potpis nečitak.

van našeg okruga pokušava da medju srpskim narodom stvori raspoloženje osvete nad čitavim hrvatskim narodom. Ova konstatacija se može zaključiti po ispadu pojedinih Srba šovinista prema pomenutoj paroli. Na pr. u Markušici, kotar Vukovar, jedan velikosrbin je javno na masovnom sastanku izjavio: "nema bratstva sa Hrvatima - sve Hrvate treba poklati". U skoro svim srpskim selima postoji takovih šovinističkih elemenata.

Tendencija koja je još ranije nametnuta srpskim masama od strane šovinista i špekulanata za prisajedinjenja Vojvodini istočnog dijela našeg okruga malo se stišala povratkom nekoliko srpskih popova iz Srbije, na vukovarski i osječki kotar, koji su odmah otpočeli sa svojom protunarodnom rabotom, stanje se još više pogoršalo. Popovi se naročito povezuju sa kulacima-šovinistima te šire razne parole i smicalice protiv nas. Često izbacuju i neke alarmantne vijesti sa ciljem da bi unosili zabunu i zastoj u izgradnji naše zemlje. Tako na primjer prepričava se na vukovarskom kotaru "da se Englesi već u Beogradu, a Jugoslavija će postojati dokle Englezi hoće".

Još je pored vukovarskog kotara najjača reakcija na kotaru Osječkom. Dalj je žarište velikosrpske reakcije. Tenja pretežno kulačko mjesto reakcionarna klika je na površini.

Ispitujući situaciju na Osječkom kotaru konstatuje se činjenica da ta partiska organizacija ima vrlo slab ugled u narodu da ima vrlo malo autoriteta i da nije bila rukovodioc masa na svom kotaru, već se dešavalo čak da su neke partijske ćelije vodili kulaci i šovinisti. Konkretno u Dalju gdje su kulaci proturali svoje direktive i znali sve zaključke partijske jedinice. Na pr. partijska jedinica donosi zaključak da se jedan član NOO-a Hrvat isključi iz NOO-a bez reći razloga. To se sprovodi u djelo za što se reakcija hvata od strane mačekovskih razbijača jedinstva i bratstva naših naroda. Mnogo drugih niz sličnih primjera. Daljski mjesni NOO izvršio je po direktivama reakcije, a partijska jedinica prirepoški se odnosila.

Čak je i sam član Kotarskog Komiteta Osijek nasjeo zajedno sa partijskom ćelijom Dalj, što i sam priznaje.

Kampanja za otkup žitarica, najbolje je razotkrila špekulante i šoviniste i ostalu bandu. Kampanja nije uspjela baš kod kulaka, koji imaju žito u rukama. U prvi mah kampanja je dosta pogrešno i labavo postavljena. Tako je kulački sloj koji je brojčano dosta jak na ovom okrugu, reagirao sakrivanjem žitarica, pojačali su ispoljavanje šovinističkih tendenca i izbacivanje parola na štetu tekovina NOB.

Jedinstvo i bratstvo Hrvata i Srba za njih je trn u oku, odmah po dolasku iz Srbije pridružuju se kulacima-šovinistima i srpski popovi, okupljajući "ugledne" ljude oko sebe. Podupirući rad reakcije, srpski popovi se počinju kompromitovati kod svijesnijeg djela naroda. Ali prikazujući se "mučenicima", te nakon "golgote" vrativši se na svoju dužnost kod nesvjesnih masa, iz želje za nacionalnim i vjerskim pravima, koja su mu po N.D.H. bila oduzeta još donekle imaju podršku. Jasno je da su im glavna podrška kulaci. Politika tih popova je bila da kulaci očuvaju pozicije u našim NOO-ima, da bi mogli kroz narodnu vlast ostvarivati svoje planove.

U našim NOO-ima veliki dio članova, uvučeno je kulaka. Ti ljudi su svjesno sprovodili liniju u NOO-ima protiv naše borbe. Jedan od glavnih razloga jeste gornji što kampanja nije uspjela, i drugo što nismo potpuno uspjeli mobilizirati mase u obnovi i izgradnji zemlje.

Centar mačekovaca okupljen je oko katoličkih popova. U svojim propovjedima ti popovi indirektno napadaju naš pokret "kako je grijeh ubijati ljude", "čovjek čovjeku nije dao život te da mu nema prava oduzeti". Krvno vezane familije ustaša na te parole okupljaju. Mačekovština koja je bila na valpovačkom i miholjačkom kotaru vrlo jako takodjer je vezana sa popovima. Primećuje se poznati mačekovci, Mato Žanić, Mato Benić i dr. /Feričanci, kotar Našice/ često u društvu popova i ustaških familija, dok sa našim partizanskim porodicama neće ni govoriti.

Na valpovačkom kotaru situaciju karakteriše pitanje zarobljenika. Rodbinski vezani sa domob.[ranima] i ustašama, narod na tom kotaru lako nasjedne popovskim parolama. Pomirljivi duh prema saboterima, kod naroda zavukao se i kod naših pojedinih rukovodioca, usled toga je pasivnost zavladala kod masa u većoj mjeri. Tako je na kotaru Valpovo, oportunizam prodro duboko i zacario se. Reakcija protura parole "nemože tako ostati". Naše mobilišu u Srbiju a jedni su u logoru, tako će Srbi imati prevlast uništiti Hrvate. "Žito šalju sve u Srbiju". Na tim parolama oni uspijevaju zadržati pasivnost masa prema izgradnji zemlje. Slično je i na miholjačkom kotaru no na miholjačkom kotaru je nama uspjelo okupiti ogromnu većinu omladine u izgradnji zemlje. To je glavni i vrlo dobar oslonac našem pokretu.

Što se tiče Srba koji su bili internirani u Srbiju situacija se popravlja. S njima više politički raditi i pružiti im pomoć, moći će se aktivizirati u radu. Naročito ima dobre omladine.

Da bi popravili političko stanje u planu smo imali: prirediti javno sudjenje popa Astaloša[211] u Dalju. Sudjenje obavljeno i malo je prilično efekta.[212]

U planu je takodjer čišćenje NOO-a od kulačkih i oportunističkih elemenata, za taj zadatak formirane su komisije. Te komisije dosta sporo rade, tako da taj zadatak još nije imao većih rezultata. Izvršene su mjere poduzete kod kotarskih NOO-a.

Kampanja je formirana ponovo i nadamo se da će mo uskoro zalihe žitarica otkupiti.

Špekulante koji su sakrili žito pohapsili smo u većem broju.

Aktivizirati omladinu i žene u okopavanju kukuruza i na ostalim poljoprivrednim radovima. Kod omladine smo postigli relativno dobar uspjeh oko 5.500 omladine se odazvalo na rad.

Nadalje smo u planu imali čišćenje ustaša i ostalih pomagača fašizma. Taj plan nismo uspjeli izvršiti.

Isto tako je predvidjeno pružiti socijalnu pomoć postradalom narodu od rata.

Žetveni plan se tek sprovodi i nadamo se uspješno aktivizirati mase u žetvenoj kampanji

Jedinstvena NOF-a nedovoljno čvrsta i slabo organizovana, nije ispunila zadatke koji su postavljeni.

Okružni Odbor JNOF-a nismo još oformili. Rasformiranje okruga Našice, te odvajanje Vinkovaca od Osijeka, pa tek pripojenje ponovo Vinkovaca i Županje /o čemu se govorilo/ jedan je od razloga da nemamo formirani potpuni Okružni JNOF na jednoj široj bazi.

[211] Josip.
[212] Usp. dok. br. 49.

To će mo pitanje riješiti brzo, te sazvati inicijativni odbor JNOF-e radi formiranja odnosno izbora Okružnog JNOF-a plenuma.

Kotarski odbori postoje, ali isto tako ne djeluju kao što bi JNOF trebao djelovati, Miholjački i Našički, a naročito našički samo djeluje kao JNOF.

Naše političke kampanje su bile slabe. Nepovoljno pripremljene kampanje za sprovodjenje planova, jesu slabost našeg JNOF-a i part. organizacija.

Na pooštrenu borbu protiv špekulanata povodom kampanje, osjeća se kod siromašnih slojeva sve više zadovoljno. Više aktivniji rad jedinstvene fronte na političkom polju i na polju izgradnje popraviti će političku situaciju. No nažalost u kot.[arskim] jed.[instvenim] frontama ima takodjer dosta oportunista. Jasno da takovi štite interese kulaka i špekulanata, zbog čega mi nismo uspjeli mobilisati mase za jaču borbu protiv špekulanata.

Novim aktivistima koji se budu isticali na poljima i u tvornicama mislimo popunjavati JNOF a oportuniste čistiti. To će nam bi ti u planu kao jedan od glavnih zadataka.

/…/

Uz drugarski pozdrav
Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[213] Za Komitet:
Pero Romanić [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1809, kut. 59

[213] Okrugli pečat: Okružni komitet KPH Osijek (u sredini zvijezda petokraka sa srpom i čekićem).

71.

1945., srpanj 5.
Josipovac (Osijek)

Odluka Komande Radnog logora Josipovac o protjerivanju folksdojčera iz Slavonije u Njemačku

_____

Prepis

Komanda Radnog Logora
Josipovac
broj: 156/45
dana 5. VII. 1945

Upućivanje Nijemaca sa teritorije Slavonije u Njemačku[214]

Prema naredjenju Upravnog Odjela Oblasnog N.O.O.-a za Slavoniju savezno sa odlukom Ministarstva Unutarnjih Poslova, a na temelju Odluke Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobodjenja Jugoslavije od 22. XI. 1944[215] upućuju se za Njemačku lica koja su se tokom 1941-1945 asimilirala kao Nijemci, te kao takovi upisali se u Njemačku Narodnu Skupinu ili Kulturbund. Imanja dole navedenih konfiskovana su u korist Države Federativne Jugoslavije.

Radi loših saobraćajnih veza donesena je odluka da ih se uputi preko Madjarske teritorije i to počam od Barča

Mole se sve, kako vojne, tako i civilne vlasti da se istima na putu ne prave nikakove smetnje, nego da im se omogućuje što lakše i brže prebacivanje do njihove države.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Politkomesar	Pečat	Komandant
M. Lendjel	Uprava Logora za Slavoniju	potpis nečitljiv

_____

[214] Tijekom svibnja 1945. u Radni logor Josipovac internirano je više od 3000 osoba, uglavnom starijih osoba, žena i djece. Iz Radnog logora Josipovac 8. srpnja 1945. upućen je željeznički transport sa oko 3000 logoraša, od kojih nitko nije znao odredište. Nakon dugog iscrpljujućeg puta, logoraši su dva dana bili zatvoreni u prepunim stočnim vagonima u Leibnitzu u Austriji, a zatim ih je oružana pratnja istjerala i jednostavno ostavila. Dva dana kasnije, 10. srpnja 1945., Radni logor Josipovac je raspušten, a manji broj logoraša koji je preostao prebačen je u obližnji Radni logor Valpovo. Usp. Verbrechen an den Deutschen in Jugoslawien 1944-1948. Die Station eines Völkermords, München, 1998., str. 219.-220.; Genocide of the Ethnic Germans in Yugoslavia 1944 – 1948, München, 2003., str. 121.; Genocid nad nemačkom manjinom u Jugoslaviji 1944-1948, Beograd, 2004., str. 153. I tamo navedeni izvori i literatura.

[215] Ispravno bi bilo 21. studenoga 1944.

Prijepis, strojopis
Archiv des Institutes für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde, Tübingen, Nachlass Franz Hamm, 230
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 172.

72.

1945., srpanj 6.
Osijek

Upravni odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju, Osijek dostavlja upravnim odjelima Okružnog i Gradskog NOO-a, Osijek tumačenje odluke o konfiskaciji imovine folksdojčera

_____

Prepis!

Oblasni NOO za Slavoniju
Upravni odjel
Broj: 6931-953-945.
Osijek: dne 6. VII. 1945.
Predmet: Konfiskacija imovine lica
Njemačke narodnosti, tumačenje.

Okružni NOO - Upravni odjel 1 - 4
Gradski NOO - Upravni odjel Osijek

Ministarstvo unutrašnjih poslova F.D. Hrvatske opće upravni odjel, pod brojem 2240/45. od 22. VI. 1945. dostavilo je u gornjem predmetu okružnicu slijedećeg sadržaja:

"Pretsjedništvo Antifašističkog vijeća narodnog oslobodjenja Jugoslavije pod br. 1317 od 6 juna 1945. dostavilo nam je svoje tumačenje pod tač. 2. čl. 1 odluke od 21. novembra 1944 (Službeni list br. 2 od 6 februara 1945.) koje glasi:

S obzirom da u više mjesta naročito u Vojvodini i Slavoniji lokalne vlasti pri sprovadjanju oduzimanja gradjanskih prava licima njemačke narodnosti ne postupaju uvijek prema odredbama odluke AVNOJ-a od 21. novembra ni po dobivenim uputstvima, te ne vode dovoljno računa ni o mješovitim brakovima, niti o ljudima koji se, ma da su Njemačkog porijekla ili imaju njemačka prezimena, odavno asimilirali i osjećaju se kao Hrvati, Slovenci ili Srbi, a pored toga nisu za vrijeme okupacije pomagali okupatora i u želji da se izbjegne svaka pogrešna primjena zakona i izbjegne nepravde, Pretsedništvo AVNOJ-a daje slijedeće tumačenje za t. 2 čl. 1 odluke AVNOJ-a od 21. novembra 1944. godine, a koje glasi:

1. Pod udar odluke AVNOJ-a od 21. novembra 1944. god. (čl. 1 t. 2.) dolaze oni državljani Jugoslavije Njemačke narodnosti, koji su se pod okupacijom deklarisali ili važili kao Njemci, bez obzira, da li su prije rata kao takvi istupili ili su važili kao asimilirani Hrvati, Slovenci ili Srbi.

2. Ne oduzimaju se gradjanska prava i imovina državljanima Jugoslavije Njemačke narodnosti ili Njemačkog porijekla ili prezimena:

a) koji su učestvovali kao partizani i vojnici u narodno oslobodilačkoj borbi ili su radili aktivno u narodno oslobodilačkom pokretu.

b) koji su prije rata bili asimilirani kao Hrvati, Slovenci ili Srbi, a za vrijeme rata nisu pristupili Kulturbundu niti su istupali kao članovi njemačke narodnosne grupe.

v) koji su pod okupacijom odbili da se na zahtjev okupatorskih vlasti deklariraju kao pripadnici njemačko narodnosne grupe.

g) koji su (bilo muško ili žensko lice) i ma da su njemačke narodnosti stupali u mješovite brakove sa licima jedne od južno-slovenskih narodnosti ili sa licima jevrejske, slovačke, rusinske, madjarske, i rumunjske ili koje druge priznate narodnosti.

3. Neće uživati zaštitu od prednjeg člana: a) b) v) g) ona lica koja su se svojim držanjem pod okupacijom ogriješila prema oslobodilačkoj borbi naroda Jugoslavije i bili pomagali okupatora.

4. Sve vlasti imaju se tačno pridržavati ovih tumačenja."

Dostavlja se prednje radi znanja i tačnog pridržavanja.

Okružni NOO-i dostaviće prepis ove okružnice svim područnim kotarskim i gradskim NOO-ima i kontrolirati, da li su oni prema njoj tačno postupali.

Treba u roku od 5 dana potvrditi primitak ove okružnice, a okružni odbori ujedno će izvještavati da li su prepis iste dostavili područnim kotarskim i gradskim NOO-ima.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pročelnik:

/M.P./ u.z. Sudarević[216] v. r.

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/31
V. Geiger, Folksdojčeri. Pod teretom kolektivne krivnje, Osijek, 2002., str. 60.-61. – Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 174.-175.

[216] Slavko.

73.

1945., srpanj 6.
Zagreb

Iz zapisnika sa sjednice CK KP Hrvatske, Zagreb održane 6. srpnja 1945., o političkom stanju, najznačajnijim problemima i zadatcima

---

ZAPISNIK

sa sastanka CK KPH održanog dana 6. VII. 1945. godine u Zagrebu

Prisutni drugovi: Vlado[217], Stevo[218], Vicko[219], Marko[220], Duško[221], Rade[222], Gašpar[223], Savo[224] i Mile[225].

Dnevni red:
1. Politička situacija
2. Najaktualniji problemi i zadaci pred part. organizacijom i
3. Razno.

Drug Vlado ističe potrebu energičnog postavljanja riješavanja zadataka koji stoje pred nama. Trebamo se založiti protiv anarhije, koja vlada u našim organizacijama. Nužno je kažnjavati. Potrebno je istaći i ostvariti veći osjećaj odgovornosti pred Partijom. Mi stojim pred vrlo teškim problemima. Pitanje prehrane stanovništva, obnove zemlje i saobraćaja su značajni *i teški*[226] problemi i zadaci, koji stoje pred nama. /…/

Stroge kontrole nemamo. To se vidi iz slijedećih slučajeva: 1. Streljanja zarobljenika se i dalje nastavljaju i pored naših opomena i kažnjavanja, /…/ 4. Stalno se ponavljaju provale u stanove od strane odgovornih drugova.

Nužno je učiniti odgovornim Vladu Hrvatske za rad Oblasnog NOO-a. Oblasne NOO-e učiniti odgovornim za rad u okružnim i kotarskim NOO-ima i t.d. Armiju treba učiniti odgovornom za rad i stanje u divizijama i t.d.

Anarhiji treba stati na put, reda mora da bude.

---

[217] Vladimir Bakarić.
[218] Ivan Krajačić – Stevo.
[219] Vicko Krstulović.
[220] Marko Belinić.
[221] Duško Brkić.
[222] Rade Žigić.
[223] Karlo Mrazović – Gašpar.
[224] Savo Zlatić – Mićo.
[225] Mile Počuča.
[226] Dopisano rukom.

Dešava se da partijski rukovodioci neistinito prikazuju stanje i situaciju u svojoj oblasti odnosno okrugu. Tako smo dobili neistinite izvještaje u pogledu: 1. Tifusa u logorima (izjavljeno da ga nema, a u stvari ga je bilo), 2. Šovinizma i 3. Smjenjivanja starih partizana iz službe uopšte.

Te stvari moramo urediti. Ako ne budemo mogli nikakovim drugim mjerama morati ćemo pristupiti smjenjivanju, hapšenju i streljanju krivaca, ako to treba. U Zagrebu se vrše zulumi. /…/

Drug Stevo se slaže sa izjavom druga Vlade. On iznosi da će u nedjelju biti savjetovanje načelnika OZN-e, na koje će trabati da dođe pored njega još jedan član CK. Na toj konferenciji morati će se ukazati na potrebu najoštrijeg kažnjavanja za propuste i griješke.[227] Moramo kroz Partiju provesti duboki osjećaj odgovornosti za svoj rad. Nužno je partijski kažnjavati. Potrebna je najuža saradnja OZN-e i partijskih organizacija na terenu. Ne može da OZN-aš griješi ako je dobar Okružni komitet.

Naši drugovi mnogo griješe. Kod Đakova se mobilišu seljaci (koji nisu bili u partizanima) za kopanje kanala i to sada u toku žetve. Zato ljudi beže u šumu. /…/ U selu Topalovci (kotar Vukovar) seoski NOO kolje jednom seljaku posljednju kravu za svoje potrebe. Seljaci su uplašeni i ne znaju šta smiju, a šta ne smiju raditi. U svim našim ustanovama provlači se jaka birokracija. /…/

Drug Duško ističe potrebu hitnog obilaska Dalmacije i Slavonije. On smatra da bi trebalo obići ne samo oblasne komitete, nego zaći i do okružnih i kotarskih *komiteta*[228], pa ponegde i do seoskih ćelija.

Drug Gašpar ističe da je osnovna naša krivica što mi sve stvari ne držimo u ruci. Većina naših ministara su slabi ministri. CK treba da oštrije postavlja stvari. Nužno je jače zgrabiti u ruke posao. Potrebno je pozivati na odgovornost. /…/ Potrebno je više ići u narod. Nužno je izvršiti hitno reviziju stanja u logorima. Ko treba da se pusti neka se pusti. Narod zapaža birokratizam i osuđuje to. Aparat u našim nadleštvima je preglomazan. Bilo bi dovoljno 50%. Treba da nam bude parola "Manje priče – više rada".

Drug Marko: Mi nismo dovoljno odlučni da sprovodimo dokraja odluku. Osjeća se izvjesna rastrganost među nama. Nema dovoljno kolektivnosti. Treba da se do kraja sprovodi linija Partije. Treba da se jedinstveno sprovodi od CK pa na dole. Sve greške vidimo, ali ih ne odklanjamo. Nužno je to izmijeniti.

Drug Savo: Svi reoni od 1 do 8[229] pričaju o teškom stanju u zarobljeničkim logorima. Tu stvar treba urediti.

Ima mnogo bezakonja. Po pitanju zadruga treba unijeti mnogo više jasnoće. Zadružni odbor pravi mnogo zbrke sa svojim radom. U posljednje vrijeme se predlažu zadruge po ulicama. Treba ljudima objasniti da je pol.[itički] sekretar O.K. odgovoran za rad OZN-e. OZN-a je pomoćni organ Partije.

/…/

[227] Usp. dok. br. 97.
[228] Dopisano rukom.
[229] Zagreb je tada bio podijeljen na osam rajona.

Drug Vicko slaže se sa svim tim mjerama. Uočava se među masama da mase prate govor Maršala Tita, ali da naše ustanove i naši rukovodioci ne nastoje da isti sprovedu u djelo. Zakon je ono što kaže drug Tito i mi moramo da to sprovodimo.

/…/

Drug Vlado ističe potrebu da se u pogledu domobrana riješe sledeći problemi: 1. Ishrana, 2. Odjeća, 3. Tifus i 4. Onemogući i spreči tuča zarobljenika. On dalje ističe da je donešena odluka u Beogradu da se domobrani iznad 35 godina puštaju kući; ispod 35 godina idu u radne bataljone, a domobranski oficiri i podoficiri idu u logore.

Treba u štampi istaći odgovornost domobranstva za ustašku vladavinu. Ovakav postupak prema domobranima (prema posljednjoj odluci) treba protumačiti kao velikodušnost. Treba obustaviti postupak u logorima.

/…/

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Zapisnik sa sastanka CK KPH održanog 6. VII. 1945. u Zagrebu
B. Vojnović (prir.), Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952., sv. 1 1945-1948., Zagreb, 2005., str. 62.-67.

74.

1945., srpanj 6.
Osijek

Presuda Vojnog suda Vojne oblasti za Slavoniju, Osijek Oskaru Gaštajgeru iz Osijeka zbog pripadnosti Njemačkoj narodnoj skupini u vrijeme NDH

PRIJEPIS !
Sud broj-289/45.

U IME NARODA JUGOSLAVIJE!

Vojni sud Vojne oblasti za Slavoniju sudskog vijeća za grad Osijek u sastavu kapetana Vukelić Djure, komandanta grada Osijeka kao predsjedatelja vijeća, Pavlović Milana poručnika i Komasović Steve borca kao člana vijeća, te kapetana Validžije Emila, sekretara kao zapisničara uz sudjelovanje Bilić Marka poručnika kao zastupnika optužbe u krivičnom predmetu protiv okr. GAŠTAJGER OSKARA iz Osijeka, zbog djela iz čl. 14. Uredbe o v.[ojnim] s.[udovima], a po završenom glavnom usmenom javnom pretresu u prisutnosti okrivljenog doneo je dana 6. VII. 1945. godine slijedeću:

P R E S U D U :

Okrivljeni GAŠTAJGER OSKAR, sin Franje i Terezije rodj. Konarad, rodjen 1. VIII. 1901. g. u Osijeku, gdje i živi, vjere rkt., Hrvat, oženjen, otac 1 djeteta, pismen, posjeduje kuću, sudski nekažnjavan, bivši poslovodja Ljevaonice željeza u Osijeku, u J.A. kao i u neprijateljskoj vojsci nema nikoga, uhapšen 2. VI. 1945. g.

K R I V J E :

1. Što je neustanovljenog dana mjeseca siječnja 1943. godine stupio u njemačku narodnu skupinu "Kulturbund" i pripadnik iste bio do mjeseca siječnja 1944. godine, - dakle što je bio pripadnik njemačke terorističke organizacije i time kao narodni neprijatelj počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o v.[ojnim] s.[udovima]

2. Što je za sve vrijeme postojanja NDH bio poslovodja u ljevaonici željeza u Osijeku, koja je radila za okupatora, te time počinio krivično djelo iz čl. 14. Uredbe o v.[ojnim] s.[udovima] -

Stoga sud okrivljenoga GAŠTAJGER OSKARA iz Osijeka za prednja djela kažnjava na KAZNU LIŠENJA SLOBODE UZ PRINUDNI RAD OD 3 (TRI) GODINE I GUBITAK POLITIČKIH I POJEDINIH GRADJANSKIH PRAVA, izuzev roditeljskoga u TRAJANJU OD TRI (3) GODINE s tim, da mu se u kaznu ima uračunati i vrijeme provedeno u istražnom zatvoru od 2. VI. 1945. godine.

- O B R A Z L O Ž E N J E -

Okrivljeni je u istrazi kao i na današnjem pretresu priznao, da je doista siječnja mjeseca 1943. godine stupio u njemačku narodnu skupinu "Kulturbund", te da je pripadnik iste bio sve do siječnja 1944. godine, braneći se da je na to bio prinudjen od strane ravnatelja ljevaonice.

Okrivljeni je zatim priznao, da je u Ljevaonici zaposlen još od 1924. godine, te da je kao takav za vrijeme NDH oslobodjen od vojne obaveze, pa da je kroz sve vrijeme okupacije u ljevaonici bio poslovodja.

Odbranu okrivljenog, da je navodno bio od strane ravnatelja ljevaonice prisiljen da stupi u Kulturbund, sud je kao neumjesnu odbacio, pošto je notorno da su se u ovu organizaciju kao i u ustašku upisali samo pojedinci, a ne svi radnici, što bi morali i ostali radnici učiniti kada bi takove prisile bilo.

Obzirom na napred izneto činjenično stanje sud se uverio kako o postojanju djela opisatih u dispozitivu presude tako i o ličnoj krivnji okrivljenog, te ga je stoga, a po svom slobodnom uvjerenju za ova djela oglasio krivim te kao narodnog neprijatelja a primjenom člana 14, 16 i 17 Uredbe o v.[ojnim] s.[udovima] kaznio kao napred.

Pri odmjeravanju vrste i količine kazne sud okrivljenom nije uzeo ništa ni za otežavajuće ni olakšavajuće, te se dosudjena kazna upisuje primjerenom težini djela i stepenu njegove krivične odgovornosti.

Zapisničar:	Osijek, 5. VII. 1945.	Predsjedatelj vijeća:
Validžija Emil, v.r.	M.P.	Vukelić Djuro, v.r.

Ovjereni prijepis, strojopis
U posjedu priređivača

Zetovski NO Đakovo

Upravni odjel

Broj : 93./45.

Dne 30. VI. 1945.

Predmet: Stal Ivan

- protjerivanje u Njemačku i podržavljenje imovine.

Pošto je utvrđeno da je Stal Ivan

ime oca ..... sa stanom u Đakovo

ulica ..... broj .....

to se na osnovu odluke Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21. studenog 1944. donosi slijedeće

Rješenje

1). Stal Ivan, *ena Marija, rođ. Kuk, Rem i Ivan.

protjeruje se za Njemačku.

Dok ne budu postojale mogućnosti za njihov transport isti će se nalaziti u logoru na prisilnom radu.

2) Sva njihova imovina prelazi u državnu svojinu. Dok Uprava državnih dobara drugačije ne odredi, za privremenog staratelja imenuje se

..... po zanimanju ..... iz .....

ul. i br. .....

Obrazloženje

Provedenim izvidima utvrđeno je da su gore navedena lica Njemci [illegible]

te da nisu učestvovali u Narodno oslobodilačkoj vojsci, niti su pomagali Narodno-oslobodilački pokret, nego se prema istom neprijateljski ponijeli, pa je stoga trebalo donijeti gornje rješenje.

O tome se obavještuju :
1./ Okružna uprava narodnih dobara, Sl.brod.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU !

Pročelnik upravnog odjela :

DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15

75.

1945., srpanj 7.
Zagreb

Zemaljska komisija za repatrijaciju Nijemaca pri MUP-u FD Hrvatske, Zagreb izvješćuje upravne odjele oblasnih, okružnih i gradskih NO-a o postupku repatrijacije (iseljavanja/protjerivanja) folksdojčera

---

ZEMALJSKA KOMISIJA ZA REPATRIACIJU NJEMACA
PRI
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
FEDERATIVNE DRŽAVE HRVATSKE
Broj 1/45.

P r e p i s:

Zagreb 7. VII. 1945.

Predmet: Njemaca naših državljana
repatriacija (iselenje Njemaca)
- upute.-

1) Oblasnom N. O.-u za Istru, Dalmaciju i Slavoniju
2) Okružnom N. O.-u za Liku, Kordun, Banija, Gorski Kotar, Hrv. Primorje, Varaždin, Zagreb i Bjelovar.
3) Gradskom N. O.-u za grad Zagreb

Za sve Upravni odjel

Predsjedništvo Ministarskog savjeta D.F.J. svojim aktom broj 122 Pov. od 11. VI. 1945.[230] dostavilo je slijedeće:

"Vlada Jugoslavije stoji na stanovištu da sve Njemce koji se nalaze u okviru granice Jugoslavije raseli i uputi u Njemačku, čim se zato otvore povoljni tehnički uslovi.-

Mi na ovo imamo pravo iz slijedećih razloga:

1) Što su Njemci, koji se danas nalaze u Jugoslaviji kolonizirani od strane Njemačkih osvajača na zemljište koje je pripadalo Jugoslavenima.-

2) Što su Njemci njemačke manjine od dana naseljavanja u našu zemlju, a sve do danas radili protiv interesa naroda Jugoslavije, stavljajući se u službu Njemačkih imperijalista. To se naročito ispoljilo u toku ovoga rata, kada su oni sa svim sredstvima aktivno angažovali se u borbi protiv naše vojske i Narodno-oslobodilačkog pokreta uopće.-

[230] Usp. AJ, Beograd, 50-35-73.

3) Što su njemačke manjine u Jugoslaviji u toku ovoga rata počinile toliko zla narodima Jugoslavije, da bi njihovo daljnje zadržavanje u okvirima granice Jugoslavije smetalo sređivanju i izgradnji naše državne zajednice.[”]

Na osnovu iznošenog u obzir za iseljavanje dolaze svi Njemci i Njemice po slijedećem kriteriju:

1) Kome je materinski jezik Njemački (potječe iz braka Njemca ili Njemice).-

2) Tko potiče iz braka u kome je otac Njemac.-

Od ovoga se izuzimaju:

l. Tko je aktivno pomagao narodno-oslobodilačku borbu (ostaje zajedno sa svojom užom porodicom-djeca otac i majka).-

Pod nazivom aktivno podrazumjeva se sledeće:

a. Koji su učestvovali kao partizani ili vojnici u narodno-oslobodilačkoj vojsci ili su radili aktivno u Narodno-oslobodilačkom pokretu.-

b. Koji su bili prije rata asimilirani kao Hrvati, Slovenci ili Srbi, a za vrijeme rata nisu pristupili Kulturbundu niti istupili kao članovi njemačke narodne grupe.-

c. Koji su pod okupacijom odbili da se na zahtjev okupatorskih ili kvislinških vlasti deklariraju kao pristalice njemačke narodnosne grupe.-

2. Njemice udane za Jugoslavene sa djecom.-

3. Djeca do uključivo 16 godina iz braka Jugoslavenke sa Njemcem, u koliko se takova Jugoslavenka odluči da ostane u zemlji i napusti muža Njemca. Ženi Jugoslavenki udatoj za Njemca ostaje slobodno da bira da li će poći sa mužem ili će ostati u zemlji sa djecom do 16 godina. U koliko se radi o ženskom bračnom partneru nejugoslavenske narodnosti takva je žena dužna da slijedi muža Njemca.-

4. Ona lica koja nedvojbeno dokažu da su austrijski državljani ili austrijske narodnosti nemaju se seliti. Pri tome treba budno paziti da se kao takovi ne iskažu lica njemačkog državljanstva ili narodnosti. Ovo se odnosi na ona lica koja su se ogriješila kao i pripadnici Njemačke odnosno Njemci, jer u tom slučaju za njih važi isti kriterij repatriacije. Ako su Austrijanci bili u Kulturbundu dužni su se iseliti.

U svrhu rapatriacije Njemaca sa strane nadležnih Ministarstava obrazovana je Zemaljska komisija pri Ministarstvu unutrašnjih poslova, koja je dužna da organizira i rukovodi, nadzire i dr. rad oko repatriacije Njemaca, pa se radi toga za taj rad daju slijedeće direktive:

I. OBRAZOVANJE KOMISIJE I NADLEŽNOST

Pri svim Oblasnim, Okružnim, Kotarskim i Gradskim narodnim odborima IMAJU SE ODMAH OBRAZOVATI KOMISIJE iz slijedećih nadleštava: Upravnog odjela, socijalnog odjela, organa OZNE. Svako nadleštvo daje po jednog člana. Komisije djeluju pri Upravnom odjelu koji im je dužan dati potreban personal, kancelarije i drugo.-

Oblasne, Okružne, Kotarske i Gradske komisije dužne su odmah da na svom teritoriju provede u život repatriaciju Njemaca u suradnji zainteresiranih odjela. Socijalni odjel dužan je starati se o ishrani, sanitetu i dr. a Upravni odjeli pomoću svojih organa i uz pomoć organa Narodne odbrane organizirati i izvršiti sakupljanje, logorisanje i dr. Oblasne odnosno Okružne komisije rukovode poslovima repatriacije na svom teritoriju

i nadležne su rješavati sve sporne slučajeve oko iselenja, a u iznimnim odnosno težim i kompliciranijim slučajevima naročito ako su masovnijeg karaktera dostavljati na rješenje ovoj Zemaljskoj komisiji.-

Za transportovanje i prebacivanje putem željeznice obratiti se na područne željezničke ustanove, koje će u svemu izlaziti u susret, jer su o tome sa strane Ravnateljstva državne željeznice u Zagrebu obavještene.-

II. NAČIN IZVOĐENJA REPATRIACIJE

Oblasne odnosno Okružne komisije preko Kotarskih i Gradskih komisija ODMAH će izvršiti popis Njemaca i to: posebno oni koji se imaju repatrirati a posebno oni koji će ostati u zemlji. Popis treba da sadrži ove rubrike: redni broj, prezime i ime te očevo ime (kod udatih žena djevojačko prezime) rodjenja: godina, mjesto, općina i kotar, stanovanja: mjesto, općina i kotar, od kada živi u zemlji, državljanstvo zanimanje, da li je bio član organizacije njemačke narodne skupine (Kulturbund) ili bilo koje druge organizacije, opaska (primjetba).-

U spisku Njemaca koji ostaju i dalje u zemlji u primjetbi kod pojedinog detaljno obrazložiti na osnovu čega se isti zadržava.-

Na osnovu ovakovog popisa t.j. popisa onih koji dolaze u obzir za iselenje pristupiti prikupljanju istih (u koliko to već do danas nije učinjeno) i smeštanju u prihvatne stanice (privremene logore). Prikupljanje ovih Njemaca imaju izvršiti organi Upravnih odjela uz asistenciju Narodne milicije, a u nedovoljnom broju Milicionera i sa organima Narodne obrane. Prigodom prikupljanja dozvoliti pojedinoj osobi da sobom ponese: 2 para odjeće i obuće, (žene imaju pravo na 3 do 4 haljine), 3 para veša, pokrivač, kaput te lične dokumente i potrebštine kao što su četkice za zube, pasta i sl. Nadalje je dozvoljeno ponijeti sa sobom vjenčani prsten (burma), naušnice, lični sat, nalivpero, a kod neoženjenih i neudatih i obični prsten u koliko na njemu nema burme, nadalje obiteljsku uspomenu u koliko je ima i hrane za 8 dana.-

Prigodom prebacivanja iseljenika i njihovih porodica po mogućnosti koristiti prevozna sredstva, a obavezno to činiti za nemoćne, starce te sitnu djecu.-

Kod ovog posla ne služiti se metodama koje bi mogle narušiti ugled i autoritet naših Narodnih vlasti i organa, već u provođenju ovih mjera rukovoditi se principima čovječnosti i biti dovoljno elastičan, no unatoč toga biti neumoljiv i energičan i rukovoditi se principima iseljavanja. U dvojbenim slučajevima t.j. da li netko ostaje ili ide radje neka ide-nego li ostane.-

Najstrožije se zabranjuje maltretiranje (pljačka, ubijanje i sl.) osoba, koje se iseljavaju. Za svaki ovakov čin počinitelji će biti pozvani na odgovornost.-

III. PITANJE IMOVINE

Iseljenici od svoje imovine imaju pravo ponesti samo ono što je u predhodnoj tački naznačeno. Sva ostala imovina ima se konfiskovati u smislu Zakona o konfiskaciji koji je Zakon odštampan u Službenom listu D.F.J. broj 40 od l2. VI. 1945.-

Komisije za rapatriaciju nemaju ništa zajedničkoga sa imovinom prigodom rapatriacije jedino što su dužne kod svakog iseljevanja obavjestiti Upravne vlasti kako bi iste mogle za vrijeme osigurati imovinu.

IV. RAZNO

Oblasne, a gdje ovih nema Okružne komisije dužne su u roku od 8 dana dostaviti ovoj Zemaljskoj komisiji u 2 primjerka popis Njemaca koji se iseljavaju sa odnosnim podacima, te u 1 primjerku popis onih Njemaca koji se ne iseljavaju t. j. ostaju u našoj zemlji.-

Odmah po prijemu ovih direktiva najhitnije (bilo kurirom ili depešom) dostaviti ovoj komisiji ukupan broj lica za iselenje te gdje su sada smješteni u logore. Ovo nam je žurno potrebno kako bi imali pregled i poduzeli dalnje. potrebne mjere.-

Oblasnim odnosno Okružnim komisijama prepušta se upotreba radne snage iseljenika dok se nalaze u logorima.-

Sve ove poslove savjesno i odmah izvršiti, jer će odmah iza toga uslijediti transportovanje iseljenika sa cijele teritorije Hrvatske u Njemačku.-

U koliko ovim direktivama nisu obuhvaćeni svi momenti oko repatriacije mogu Oblasne, Okružne ili ostale komisije rješiti po svom vlastitom nahodjenju, a samo u kompliciranijim i težim slučajevima najkraćim putem tražiti uputstva od Zemaljske komisije. Isto tako najhitnijim putem zatražiti tumačenje ovih direktiva u koliko bilo što nije jasno.-

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

Za zemaljsku komisiju:
P.[231] Müller v. r.

Da je prepis vjeran originalu tvrdi:

———————

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 816, kut. 1, fasc. 5
V. Geiger, Folksdojčeri. Pod teretom kolektivne krivnje, Osijek, 2002., str. 61.-67. – Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 179.-182.

[231] Petar.

76.

1945., srpanj 7.
Nova Gradiška

Okružni komitet KP Hrvatske Nova Gradiška dostavlja Oblasnom komitetu KPH Osijek popis osoba osuđenih od Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj Nova Gradiška

_____

[…][232]
OKRUŽNI KOMITET KPH
NOVA GRADIŠKA
Broj: *350*
Dana 7. VII. 1945.[233]

Oblasnom komitetu K.P.H.
O s i j e k

Dragi drugovi!

U prilogu dostavlja se prepis iz upisnika suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, a koje je izvršeno u Novoj Gradiški.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Za komitet:
M.P.[234] Anka [v.r.]

_____

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1809, kut. 59

[232] Zvijezda petokraka (u sredini srp i čekić).
[233] Pečat.
[234] Okrugli pečat: Okružni komitet K.P.H. Nova Gradiška (u sredini zvijezda petokraka).

Datum	oznaka spisa	Prezime i ime	Prebivalište	Zanimanje	Doba života osuđenika	Kratak opis djela	Izrečena kazna	Napomena
27/VI. 1945	Sč 1/45	Bilik Ivan	Nova Gradiška	činovnik "Zempra"	1886 godine	iz čl. 2. toč. 6 i 9. odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj	10 godina teškog prisilnog rada, 5 godina gubitka časnih prava i učestvovanja u javnom životu, te [konfiskacija] 3/4 cjelokupne njegove imovine	
-"-	Sč 2/45	Holjevac Marija	Nova Gradiška	gostioničarka	38 godina	iz čl. 2. toč. 4 i 9. –"– –"–	3 godine prisilnog rada, 5 godina gubitka časnih prava i konfiskaciju cjelokupne imovine	
-"-	Sč 3/45	Medvedović Ljubica	Nova Gradiška	činovnica	26 godina	iz čl. 2. toč. 2, 3, 4 i 8. –"– –"–	10 godina prisilnog rada, 5 godina gubitka časnih prava, te konfiskaciju kupljenih stvari	
-"-	Sč 4/45	Žljevački Josip	Kovačevac	ratar	56 godina	iz čl. 2. toč. 2 i 4. –"– –"–	6 mjeseci prisilnog rada i 3 godine gubitka časnih prava	
-"-	Sč 5/45	Zaneti Antun	Nova Gradiška	bankovni činovnik	45 godina	iz čl. 2. toč. 4 i 8. –"– –"–	6 mjeseci prisilnog rada i 3 godine gubitka časnih prava	
29/VI. 1945	Sč 6/45	Pribić Dušan	Trnava	ratar	44 godine	iz čl. 1, 2, 8 i 9. –"– –"–	30/VI. Vojnom sudu na nadležni postupak	Pritvor od 25/VI. 1945 do 30/VI. 1945

-”-	Sč 7/45	1) Kruljac Josip ml. 2) Kruljac Franjo 3) Cvijić Franjo	Nova Gradiška	1) tvorničar 2) tvorničar 3) tvorničar	1) 39 god. 2) 35 god. 3) 42 god.	iz čl. 2. toč. 3, 7, 8 i 9. o zaštiti Hrvata i Srba u Hrvatskoj	Sva trojica 20. godina prisilnog rada, gubitak časnih prava doživotno i konfiskaciju cjelokupne imovine	U otsutnosti.-
-”-	Sč 8/45	1) Jakobčević Franjo 2) Jakobčević Ivica	Nova Gradiška	1) kožar 2) kožar	1) 36 god. 2) 31 god.	iz čl. 1. 7 i 9. –”– –”–	Obadvojica 12 godina prisilnog rada, 5 godina gubitka časnih prava i konfiskaciju cjelokupne imovine	
-”-	Sč 9	Rosić Ivica	Nova Gradiška	stolar		iz čl. 2. toč. 4 –”– –”–	5 godina gubitka nac. časti, 2 godine prisilnog rada, konfiskaciju imovine	U otsutnosti.-
-”-	Sč 10	Kruljac Ivica	Nova Gradiška	stolar	44 godine		12 godina prisilnog rada, 5 godina gubitka časnih prava i konfiskaciju cjelokupne imovine	U otsutnosti.-
30/VI. 1945	Sč 11	Mihel Maks Mihel Anka	Cernik	kožar kućanica	36 godina 32 godine	iz čl. 2 toč. 1, 7 i 9 odluke o zaštiti Hrvata i Srba u Hrvatskoj	Mihel Maks 2 godine gubitka časnih prava, Mihel Anka na 1 godinu gubitka časnih prava, te oboje na konfiskaciju cjelokupnog sirovog materijala i gotove robe	
2/VII. 1945	Sč 12	Jakopčić Ivica	Nova Gradiška	učitelj vještina	46 godina	iz čl. 2. toč. 2 i 9. –”– –”–	5 godina gubitka nacionalne časti 2 godine prisilnog rada i konfiskaciju imovine	

-”-	Sč 13	Mareković Marko	Lipik	lugar u mirovini	51 godina	iz čl. 2. toč. 3 i 9. odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj	5 godina gubitak nacionalne časti, 5 godina prisilnog rada i konfiskaciju kuće	
-”-	Sč 14	Valičević Antun	Nova Gradiška	trgovac		iz čl. 2. toč. 8, 4 i 7. –”– –”–	10 god. gubit. nac. časti. 15 god. prisilnog rada i konfiskacija imovine	
3/VII. 1945	Sč 15	1) Holzschuh Josip 2) Holzschuh Fridrih 3) Krinvald Emica 4) Predović Đuro	-”-	-”-	1) 58 g. 2) 68 g. 3) 52 g. 4) 35 g.	iz čl. 2. toč. 7. –”– –”–	1) 5 god. gub. nac. časti. 2) 5 god. gub. nac. časti i 2 god. prisilnog rada 3) 2 god. gub. nac. časti. 4) 5 god. gub. nac. časti i 3 god. risilnog rada	Konfis-kacija tvornice Nektar nekretnina izuzev 1 stam. kuće
-”-	Sč 16	Simičić Josip	-”-	-”-	35 godina	iz čl. 2. toč. 3 i 7. –”– –”–	5 god. gubitka nac. časti 3 god. prisilnog rada i konfiskacija imovine	
-”-	Sč 17	Kolaković Antun	-”-	-”-	33 godine	iz čl. 2. toč. 2, 3 i 8. –”– –”–	15 god. gubitka nac. časti i 10 god. prisilnog rada te konfiskacija imovine	
5/VII. 1945		Flajsik Venceslav	Požega	tvorničar			3 mjeseca prisilnog rada i konfiskacija tvornice	
-”-		Delfabro	-”-	-”-			5 god. gubitka časni prava	
-”-		Flajsik Adolf	-”-	-”-			10 godina prisilnog rada i 20 god. gubitak časni prava	

-”-		Filić Teodor	-”-	apotekar			5 god. prisilnog rada i doživotni gubitak časni prava, konfiskaciju cjelokupne pokretne imovine i nepokr. dve ciglane	
-”-		Kir Karla	-”-	mlinar			10 god. prisilnog rada, 20 god. gub. časni prava, konfiskacija cjel. imovine	
-”-		Kir Resika	-”-	kućanica			4 god. prisilnog rada, 10 god. gub. časni prava, konfiskacija cjel. imovine	
-”-		Kir Dragutin ml.	-”-	mlinar			20 god. prisilnog rada i doživotni gubitak časni prava, konfiskacija cjelokupne imovine	
-”-		Kir Zlatko	-”-				Isto	
-”-		Lakuman Mijo	Biškupci	posjednik			15 god. gubitka časni prava, konfiskacija mlina u Biškupci i kuće u Požegi	
-”-		Razum Đuro	Krivaj	-”-			6 mjeseci prisilnog rada, 10 god. gubitka časni prava i konfiskacija 20 jutara zemlje	

77.

1945., srpanj 9.
Osijek

Presuda Vojnog suda JA Vojne oblasti za Slavoniju, Osijek skupini od 11 osoba, na kraće vremenske kazne zatvora zbog pripadnosti Ustaškom pokretu tijekom Drugoga svjetskog rata

---

SUD. br. 16, 687, 541, 855, 231, 549,
173, 193, 853, 924, 196/45.

P R E S U D A
U I M E N A R O D A !

Vojni sud vojne oblasti za Slavoniju - vijeće kod komande grada Osijeka u sastavu kapetana Damjanović Stevana zamjenika komandanta grada Osijeka, poručnika Pavlović Milana i borca Bjelobrk Joze kao članova vijeća, te kapetana Validžije Emila sekretara kao zapisničara, a uz sudjelovanje Bilić Marka potporučnika kao zastupnika optužbe u krivičnom predmetu protivu okr. ABRAMOVIĆ JOSIPA, MATAKOVIĆ ANTUNA, BRKIĆ ANDRIJE, HAJDIN VLADE, IŽAKOVIĆ GUSTAVA, KIFER DJURE, UVALIĆ MARIJANA, STIPANOVIĆ BLAŽA, RIBARIĆ ANTUNA, RAK JOSIPA i SVIRAC MARKA radi djela iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima, a po završenom glavnom usmenom i javnom pretresu doneo je i u prisutnosti okr. dana 9.VII.1945. godine u Osijeku sledeću:

P R E S U D U :

1. Okr. ABRAMOVIĆ JOSIP sin Ivana i Katarine rodjene Uzelac, rodjen 1892 godine u Kostajnici, kotar Bos. Novi, živi u Vinkovcima, strojobravar, pismen, oženjen, otac troje djece, neposjeduje ništa, neosudjivan, vojsku služio za vreme Jugoslavije, uhapšen 22.IV.1945 godine.

2. Okr. MATAKOVIĆ ANTUN sin Marka i Kate rodjene Kovačević, rodjen 1908 godine u Gradištu kotar Županja, željezničar, rkt, Hrvat, oženjen, otac jednog djeteta, pismen, neosudjivan, uhapšen _____ 1945 godine.

3. BRKIĆ ANDRIJA sin Mije i Lize rodjene Faj, rodjen 1902 godine u Čepinu, kotar Osijek, gdje i živi, rkt, Hrvat, zidar, oženjen, otac dvoje djece, pismen, neposjeduje ništa, neosudjivan, vojsku služio za vreme Jugoslavije, uhapšen _____ 1945 g.

4. HAJDIN VLADO sin Nikole i Jelene rodjene Krušić, rodjen 1898 g. u Grižanima, živi u Petrijevcima, rkt, Hrvat, pismen, oženjen, otac […][235] djece, neosudjivan, neposjeduje ništa, uhapšen 29.IV.1945 godine.

5. IŽAKOVIĆ GUSTAV sin Josipa i Mare rodjene Horvat, rodjen 1887 godine u Valpovu, gdje i živi, rkt, Hrvat, postolar, oženjen, otac jednog djeteta, pismen neosudjivan, posjeduje kuću, vojsku služio za vreme Austrougarske, uhapšen _____ 1945 godine.

[235] Očito nedostaje riječ.

6. KIFER DJURO sin Josipa i Katarine, rodjene Detlin, rodjen 1883 g. u Vukovaru, živio u Borovu, bravar, rkt, Hrvat, oženjen, otac šestero djece, pismen, posjeduje kuću, neosudjivan, vojsku služio za vreme Austrougarske, uhapšen 10.V.1945 godine.

7. UVALIĆ MARIN sin Josipa i Eve rodjene Ceranac, rodjen 1901 godine u Antinu, živi u Nuštru, rkt, Hrvat, željez. radnik, oženjen, otac dvoje djece, pismen, neosudjivan, vojsku služio za vreme Jugoslavije, posjeduje kuću, uhapšen 19.IV.1945 godine.

8. STIPANOVIĆ BLAŽ sin Šime i Franke rodjene Žugaj, rodjen 1895 godine u Vodjincima, kotar Vinkovci, gdje i živi, rkt, Hrvat, oženjen, otac troje djece, pismen, ratar, posjeduje kuću i 43 jutra zemlje, uhapšen 16.IV.1945 godine.

9. RIBARIĆ ANTUN sin Miše i Ruže rodjene Budajić, rodjen 1924 g. u Petrijevcima, kotar Valpovo, gdje i živi, rkt. Hrvat, pismen, neoženjen, posjeduje kuću i 4 i pol jutra zemlje, neosudjivan, vojsku nije služio za vreme Jugoslavije, uhapšen 11.V.1945 godine.

10. RAK JOSIP sin Gabrijela i Filomenije rodjene Gubačević, rodjen 1901 godine u Ponitovcima[236], živi u Nardu, rkt, Hrvat, pismen, oženjen, otac dvoje djece, posjeduje kuću i 9 jutara zemlje, neosudjivan, vojsku služio za vreme Jugoslavije, uhapšen 26.V. 1945 godine.

K R I V I S U :

i to okr. ABRAMOVIĆ JOSIP iz Vinkovaca, što je neustanovljenog dana a koncem 1941 godine stupio u ustašku terorističku organizaciju u Vinkovcima, a koje je pripadnik ostao sve do oslobodjenja, dakle što je bio pripadnik terorističke ustaške organizacije, a čime je počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

2. okr. MATAKOVIĆ ANTUN iz Gradišta, što je odmah po preokretu stupio u ustašku terorističku organizaciju koje je pripadnik, ostao sve do oslobodjenja, a čime je počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

b/ Što je kao pripadnik ustaške organizacije u istu upisao oko 30 novi pripadnika, a čime je takodjer počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

3. okr. BRKIĆ ANDRIJA, što je u neustanovljeno vreme 1941 godine stupio u ustašku terorističku organizaciju koje je pripadnik ostao sve do oslobodjenja, dakle što je bio pripadnik ustaške terorističke organizacije, a čime je kao narodni neprijatelj počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

4. okr. HAJDIN VLADO iz Petrijevaca, što je odmah po osnutku t. zv. NDH stupio u ustašku terorističku organizaciju u Petrijevcima, što je pripadnik ostao sve do oslobodjenja, dakle što je bio pripadnik ustaške terorističke organizacije a čime je počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

5. okr. IŽAKOVIĆ GUSTAV iz Valpova, što je odmah po preokretu 1941 god. stupio u ustašku organizaciju u Valpovu, gdje je jedno vreme bio i opć.[inske] stražar, dakle što je bio pripadnik ustaške terorističke organizacije kao i u službi neprijatelja kao redar, a čime je počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

6. KIFER DJURO iz Borova, što je 27.V.1941 godine stupio u ustašku terorističku organizaciju u Valpovo i što je pripadnik iste ostao sve do oslobodjenja, dakle što je bio

[236] Ispravno bi bilo: Punitovcima.

pripadnik ustaške terorističke organizacije, a čime je kao narodni neprijatelj počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

7. okr. UVALIĆ MARIJAN iz Nuštra, što je 24.IV.1941 godine stupio u ustašku terorističku organizaciju u Nuštru koje je pripadnik ostao sve do 13.IV.1945 godine, dakle što je bio pripadnik ustaške terorističke organizacije, a čime je počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

8. okr. STIPANOVIĆ BLAŽ iz Vodjinaca, što je neustanovljenog dana i mjeseca 1942 godine stupio u ustašku terorističku organizaciju koje je pripadnik ostao sve do oslobodjenja svoga mjesta, dakle što je bio pripadnik ustaške terorističke organizacije čime je počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

9. okr. RIBARIĆ ANTUN iz Petrijevaca, što je neustanovljenog dana i mjeseca 1941 godine stupio u ustašku terorističku organizaciju koje je pripadnik ostao sve do oslobodjenja, dakle što je bio pripadnik ustaške terorističke organizacije, a čime je počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

b/ Što je od 26.III.1945 godine pa do 9.IV.1945 godine bio pripadnik 1. sat II ustaškog stajaćeg zdruga u Osijeku, dakle što je bio pripadnik ustaške terorističke formacije, a čime je počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

10. okr. RAK JOSIP, što je u ljetu 1941 godine stupio u ustašku terorističku organizaciju a koje je pripadnik ostao sve do oslobodjenja, a u kojoj je od 1944 godine vršio dužnost zbirnika, dakle što je bio pripadnik ustaške terorističke organizacije, a čime je počinio djelo iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima.

Stoga sud okrivljene za napred opisata djela osudjuje i to:

okr. ABRAMOVIĆ JOSIPA na TRI MJESECA LIŠENJA SLOBODE UVJETNO NA JEDNU GODINU DANA.

okr. MATAKOVIĆ ANTUNA na kaznu lišenja slobode u trajanju od ČETIRI MJESECA.

okr. BRKIĆ ANDRIJU na kaznu lišenja slobode u trajanju od DVA MJESECA UVJETNO NA ŠEST MJESECI.

okr. HAJDIN VLADU na kaznu lišenja slobode u trajanju od DVA MJESECA UVJETNO NA ŠEST MJESECI.

okr. IŽAKOVIĆ GUSTAVA na kaznu lišenja slobode u trajanju od DVA MJESECA UVJETNO NA ŠEST MJESECI.

okr. KIFER DJURU na kaznu lišenja slobode u trajanju od dva mjeseca UVJETNO NA ŠEST MJESECI.

okr. UVALIĆ MARINA na kaznu prisilnog rada bez lišenja slobode u trajanju od ČETIRI MJESECA.

okr. STIPANOVIĆ BLAŽA na kaznu lišenja slobode uz prinudni rad u trajanju od ŠEST MJESECI.

okr. RIBARIĆ ANTUNA na kaznu lišenja slobode uz prinudni rad u trajanju od ŠEST MJESECI.

okr. RAK JOSIPA na kaznu lišenja slobode u trajanju od ČETIRI MJESECA.

Okrivljenima se u dosudjene kazne ima uračunati i vreme provedeno u istražnom zatvoru.

11. Okr. SVIRAC MARKO sin Marka i Kate rodjene Maloševac, rodjen 1911 godine u Vodjincima, kotar Vinkovci, rkt, Hrvat, pismen, oženjen, otac dvoje djece, neosudjivan, vojsku služio za vreme Jugoslavije u zajednici sa ocem posjeduje kuću i 9 jutara zemlje, uhapšen 14.IV.1945 godine.

OSLOBADJA SE OD OPTUŽBE zbog djela iz čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima, a što je bio od 25.V.1941 godine pa do oslobodjenja pripadnik ustaške organizacije, kao i opć.[inski] načelnik u selu Vodjincima, s tim da se odmah ima pustiti u slobodu.

O B R A Z L O Ž E N J E :

Okr. ABRAMOVIĆ JOSIP u istrazi kao i na današnjem pretresu priznao je da je doista, a koncem 1941 godine stupio u ustašku organizaciju, te da je pripadnik iste ostao sve do oslobodjenja, ali s obrani da je to učinio kao državni službenik.

Na osnovu napred iznetog činjeničkog stanja sud je našao da je okrivljeni doista počinio djelo za koje se tuži, a da je bio pripadnik ustaške terorističke organizacije kao i da je za izvršenje ovog djela kriv pa ga je stoga, a po svome slobodnom uverenju za to djelo oglasio krivim i kaznio kao napred.

Pri odmeravanju vrste i količine kazne sud je okrivljenom uzeo kao olakotno priznanje i neporočnost, a kao otegotnu ništa.

Sud je u ovom slučaju primjenio uvjetnu kaznu jer nalazi da se sa osnovom može očekivati kako će se okrivljeni u buduće i bez izvršenja ove kazne uzdržati od vršenja ovakovih i sličnih djela.

Okr. MATAKOVIĆ ANTUN u istrazi kao i na današnjem pretresu priznao je da je doista odmah po preokretu stupio u ustašku terorističku organizaciju, te da je pripadnik iste ostao sve do oslobodjenja kao i da je svojom inicijativom u ovu organizaciju upisao oko 40 seljaka svoga sela.

Na osnovu prednjeg priznanja okrivljenikovog sud se je uverio kako o postojanju djela opisatih u dispozitivu, tako i njegovoj ličnoj krivnji te ga je stoga za ta djela oglasio krivim i kaznio kao napred.

Pri odmeravanju vrste i količine kazne sud je okrivljenom uzeo kao olakšavajuće priznanje i neporočnost, a kao otežavajuće ništa.

Okrivljeni BRKIĆ ANDRIJA, HAJDIN VLADO, IŽAKOVIĆ GUSTAV i KIFER DJURO u istrazi kao i na današnjem pretresu priznali su da su odmah po uspostavi t.zv. NDH stupili u ustašku terorističku organizaciju koje su pripadnici ostali sve do oslobodjenja.

Na osnovu prednjeg priznanja okrivljenih sud je stekao uverenje da su oni doista počinili djelo za koje se optužuju, a da su bili pripadnici i prosti članovi ustaške terorističke organizacije kao i da su krivi za izvršenje ovoga djela pa ih je stoga, a po svome slobodnom uverenju sud za ista oglasio krivim, te kaznio kao napred.

Pri odmeravanju vrste i količine kazne sud okrivljenim uzeo kao olakšavajuće neporočnost priznanje i neukost, a kao otežavajuće ništa.

Sud je prema ovim okrivljenicima primjenio uslovnu osudu, jer smatra da se obzirom na napred pobrojano, a priznate olakotne okolnosti može sa osnovom očekivati da će se osudjeni i bez izvršenja ove kazne uzdržati od vršenja ovakovih i sličnih djela.

Okr. UVALIĆ MARIN u istrazi kao i na današnjem pretresu priznao je da je doista 24.IV.1941 godine stupio u ustašku terorističku organizaciju te da je pripadnik iste ostao sve do oslobodjenja.

Na osnovu prednjeg priznanja sud je našao da je okrivljeni doista izvršio djelo za koje se optužuje, te ga je stoga za to djelo oglasio krivim i kao narodnog neprijatelja kaznio kako je to u dispozitivu navedeno.

Okr. STIPANOVIĆ BLAŽ u istrazi kao i na današnjem pretresu priznao je da je u 1942 godini stupio u ustašku organizaciju, te da je pripadnik iste ostao sve do oslobodjenja.

Na osnovu prednjeg priznanja okrivljenikovog sud se je uverio kako o postojanju djela tako i o ličnoj krivnji okrivljenog, te ga je stoga za to djelo oglasio krivim i kaznio kao napred.

Okr. RIBARIĆ ANTUN u istrazi kao i na današnjem pretresu priznao je da je u 1941 godini stupio u ustašku organizaciju te da je pripadnik iste ostao sve do oslobodjenja kao i da je 25.III.1945 godine stupio u 1. sat II ustaškog stajaćeg zdruga, te da je pripadnik iste bio do 9.IV. tg. ali se brani da je silom uveden u ustaše i da je, a čim mu se pružila prilika iz istih pobjegao.

Na osnovu prednjeg priznanja okrivljenikovog sud je našao da je isti izvršio djela u koje se optužuje, te ga je stoga za ta djela oglasio krivim i kaznio kako je to u dispozitivu navedeno.

Okr. RAK JOSIP takodjer je priznao u istrazi kao i na današnjem pretresu da je u ljetu 1941 godine stupio u ustašku organizaciju, te da je pripadnik iste ostao sve do oslobodjenja kao i da je od 1944 godine vršio dužnost ustaškog zbirnika.

Na osnovu napred izloženog sud je stekao uverenje da je okrivljeni kriv odnosno da je izvršio djela za koja se optužuje, te ga je stoga za ista oglasio krivim i kao narodnog neprijatelja kaznio kao napred.

11. okr. SVIRAC MARKA sud je oslobodio od optužbe s razloga što je dokazano da se isti ni kao pripadnik ustaške organizacije a ni kao načelnik općine nije ogrešio o narod i narodne interese, već naprotiv da je kao takav suradjivao sa NOV.

Prednje osuda temelji se na čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima, a izreka o kazni saobražena je čl. 1., 4., 6. tač. 2. i čl. 10. Zakona o vrstama kazne.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Sekretar zapisničar: Validžija [v.r.] M.P.[237] Predsjedatelj vijeća:

Ova presuda je pravomoćna i izvršna.

Predsjedatelj vijeća:
…[238] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/23-45

[237] Okrugli pečat: Jugoslavenska armija Vojna oblast Slavonije Vojni sud (u sredini grb DF Jugoslavije).

[238] Potpis nečitak.

78.

1945., srpanj 10.
Zagreb

Izvješće MUP-a FD Hrvatske, Zagreb, upućeno CK KP Hrvatske, Zagreb o pogoršanju stanja u Slavoniji zbog brutalne primjene sile i pljačke JA, milicije i OZN-e

---

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
Pov. Br. 67/1945, dana 10. srpnja 1945. g.

Predmet: Slavonija – nepravilnosti.

Drugarskom
CENTARLNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam u prilogu izvještaj, koje su nam podnijeli nakon obavljenog službenog putovanja po području Oblasnog NOO-a Slavonije drugovi podpukovnik Blaga Gjuro, pomoćnik šefa odsjeka Narodne milicije i major Vukomanović Pavle "Stipe", namještenik istog odsjeka Odjela narodne sigurnosti ovog Ministarstva.

Stanje se na spomenutom terenu politički pogoršalo, a to baš radom rukovodioca, bilo vojnih ili civilnih vlasti, te smo mišljenja, da bi trebalo poduzeti mjere preko partijskih foruma, kako da se počinjene pogriješke isprave, a dalnje bezodvlačno spriječe.

Ovo je Ministarstvo sa svoje strane uputilo još dana 1. VII. t.g. podnesak Javnom tužioštvu Hrvatske i vojnom tužiocu pri Štabu II. Armije o nepravilnostima, koje su počinjali na istom području pripadnici IX. krajiške brigade /koji Vam se prilaže/, dok smo danas istom dostavili i priloženi izvještaj radi provadjanja postupka protiv počinitelja označenih djela. [239]

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

M.P.[240]

Po ovlaštenju Ministra:
Pomoćnik:
…[241] [v.r.]

-.-

[239] Prilog uz dokument nije pronađen. O očitovanju II. JA, usp. dok. br. 81.
[240] Okrugli pečat: Ministarstvo unutarnjih poslova Federalna Država Hrvatska.
[241] Potpis nečitak.

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA Prepis!
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
Odjel za javni red i sigurnost
Odsjek narodne milicije

Broj: Pov. 67/45, dne 10. VII. 1945.

I Z V J E Š T A J

Obilaskom Slavonije u pogledu sredjivanja Narodne milicije ustanovili smo slijedeće:

Narodna milicije formirana je po svim kotarevima, ali njezin kvalitet apsolutno ne može zadovoljiti. Sami temelji na kojima je Narodna milicija gradjena su skroz nezdravi. Narodnu Miliciju su mobilisali nasilnim putem od razno raznih elemenata, koji su bili kriminalni tipovi, šverceri, dezerteri iz naše Armije, ili bivše ustaše, četnici i domobrani, koji su kod raspada neprijateljske vojske prijavili se Narodnooslobodilačkim odborima. Dakle od takvog materijala je sastavljena Narodna milicija i to su u stvari čuvari Narodne vlasti. Ima medju tom smjesom i čestitih boraca Antifašista, no vrlo malo. Stvaralo se Narodnu miliciju samo da se stvorilo, a ne da ona u svojoj biti bude stvarno organ Narodne vlasti. Tako Milicija ne uživa, a niti može da uživa povjerenje Narodne vlasti. Uz nepravilan odnos prema narodu, što se naročito ispoljilo u kotaru Donji Miholjac i kotaru Vinkovci, gdje se brutalno upotrebljavala sila protiv naroda. Svakodnevna pljačka, koju čine takovi elementi iz redova Milicije, a uz to ako uzmemo da i vojska kao i OZN-a vrše takodjer pljačku i da se njihovi vojnici izdavaju kao milicija, onda nije nikakvo čudo, da narod strahuje pred milicijom kao pred pljačkaškom ruljom. Narodna milicija koja je izvršni organ Narodne vlasti ne samo da je takvim radom kompromitovala sebe, nego je i kompromitovala i Narodnu vlast. Narodna vlast gubi autoritet u narodnim masama uslijed milicije, koja nema nikakvih moralnih prava, da bude njezin izvršni organ. Sa samim tim stvara se ozbiljan politički problem. Narodno oslobodilački odbori neiskusni u svome radu, ne mogu da rješe sve te stvari, a pomoć koju dobivaju vrlo je slaba.

Za ozdravljenje toga stanja izdali smo direktivu za generalno čišćenje Milicije, time da se izbace iz Milicije svi oni koji nemaju moralnih prava da budu čuvari Narodne vlasti. Odnos između vojske i Narodne Milicije vrlo zategnut, tako da nema nikakove saradnje, a isto takovi odnos vladaju izmedju civilnih i vojnih vlasti. Vojska čini pljačku na račun milicije, civilne vlasti ne čine ništa da to pitanje riješe. Konkretno ima slučajeva u Osijeku, da vojska hapsi miliciju, pa kasnije hapsi milicija vojsku, da bi konačno mijenjali jedne za druge. Sve se to događa sa znanjem Komandanta grada kao i Komande Narodne Milicije i ostalih civilnih i vojnih vlasti. Vojska uhapšene milicionere tjera da čisti nužnike, otimaju im bicikle, oružje, ne da im znakove, kako bi imali razloga da ih uhapsi na stražarskim mjestima. Za sve to znade Oblasni Narodno Oslobodilački Odbor koji se nalazi u dotičnome gradu i umjesto da stvar sređuje, oni šalju tajnika, koji stvar još više zaoštrava, jer dolazi u Komandu Mjesta i vadi pištolj na komandanta da će ga ubiti. Nikakove povezanosti između ustanova, već jedno opće otimanje za vlast sa strane vojske i civilnih vlasti. Ti nezdravi odnosi imadu odraza

u narodu, koji je postao pasivan, jer sa njime nitko ne radi, već se stvari birokratski rješavaju odozgo. Organi OZN-e vrše pljačku, ubijaju ljude bez suda, ne pokopavaju ih ili ne pokopaju čestito. Narod strahuje. Osjeća se nesigurnost ne samo u narodu, nego i među članovima Narodno-oslobodilačkih Odbora. Na okrugu Brod i Nova Gradiška imade više slučajeva gore navedenih postupaka, gdje su se ubijali i seljaci bez suda i istrage. Slučaj pročelnika upravnog odjela u Pakracu s kojim smo razgovarali i koji je izjavio, da kada je učinio prigovore za postupak vojske i OZN-e prema narodu da se boji da će biti hapšen. Dakle, nije taj strah samo u narodu, koji svaki dan čeka da neće biti odveden negdje i ubijen (to javno govori), već je taj strah ušao i same odbore. Konkretno ima slučaj u Brodu gdje se organi OZN-e groze Kotarskom NO-u, koji je učinio izvide radi pljačke vina i drugih živežnih namirnica, kao i ubijanja nekih seljaka koji su nađeni nezakopani, odgovoreno mu je: "ako će te se mješati u naš posao i vas može stići da odete pod ledinu". U Sibinju ubili su domobrane, njih oko 15 bez ikakovih razloga i to vojnici Narodne Odbrane. Sve to stvara krupne političke probleme, naročito u tom kraju koji nam od prije nije bio sklon. Da je stanje općenito takovo krivnja uglavnom leži na samim odborima koji nijesu upućeni u svoje kompetencije, a najviše na samom Oblasnom NOO-u, koji se nije udubio u rješavanje tih problema. U Oblasnom NOO-u svi govore, kako će se rasformirati i akonto toga nitko ništa ne radi a u koliko i daju direktive, to ih birokratski postave i ne kontrolišu rad. Milicija je gola i bosa, bez ikakovih sredstava, a po kotarevima i gladuje. Konkretno u kotaru Pakrac.

U Razgovoru sa kapetanom Lakić Mirkom iz Komande, koja se je nalazila u Oblasnom NOO-u doznali smo za birokratske postupke pojedinih članova toga odbora. Ima slučajeva, da pojedini član tog odbora ima po 7 pari odjela, konkretno neki Katalenac, tajnik imade dva automobila, nekoliko motorkotača, kočiju i jahaćeg konja, a da ne govorimo o raskošnim stanovima u koje se navuklo raznih živežnih namirnica. Uz sve to Narodna Milicija nema nikakovog prevoznog sredstva, da bi mogla obići komade u okruzima i kotarevima. U Slavoniju došao je neki čovjek iz Ministarstva pošte i telegrafa, otpustio je iz poštanskih stanica sve stare borce i invalide, jer da nemaju stručnu spremu. Kakav revolt se rodio kod tih nama najvjernijih ljudi, možemo si zamisliti, radi toga počinili su samoubojstvo jedan drug i drugarica na okrugu Brod. Zato su znali u Oblasnom NOO-u, a ipak se nije zapriječilo daljnje odpuštanje tih drugova. Nije rijetkost čuti starih boraca primjedbe: "Za ovo se nijesmo borili, mi se otpuštamo a banda se namještava". Na okrugu Nova Gradiška i Brod, neki mobilni oficir, koji sigurno nije drugo nego dojučerašnji domobran, vršio je regrutaciju na tim okruzima. Narodno oslobodilački odbori ne znajući svoje dužnosti i svoja prava kao Narodna vlast izvršavali su svako njegovo naređenje. Ta budala i saboter mobilisale je sve, počam od milicije i onih starih boraca invalida koji nijesu imali otpusnicu od Štaba II. Armije, pa do Kotarskih Narodno-oslobodilačkih odbora. Kad su ti ljudi stigli u Osijek u Komadu Vojne Oblasti za Slavoniju, prevalivši do njih skoro 100 km, Vojna oblast uvidjevši pogrešku koja je učinjena, vratila je te ljude popratnim aktom svojim kućama. Mobilni oficir saznavši zato da se isti ljudi vraćaju, dočekao ih je pred Brodom gladne i umorne, jer im nitko nije osigurao ishranu, strpao ih je u logor sa zarobljenicima i osuđenicima gdje su upućeni snjima zajedno na rad. Treba da se naglasi da je među tim ljudima bilo i članova Narodno-oslobodilačkih odbora, jer nakon toga što su nekoliko

dana radili poslao ih je isti mobilni oficir u jedinice Jugoslavenske Armije. Za sve to, prema pričanju duga iz Okružnog NOO-a Osijek, znao je i Oblasni NOO.

Narod u brdskim krajevima koji je kroz cijelo vrijeme rata snosio najteži teret rata i koji je neprekidno bio u centru ratnih operacija danas je zapušten od svih. Danas ta ista sela primorana su da hrane razbjegle neprijateljske vojnike, koji ih pljačkaju, a ima i slučajeva ubijanja nama najodanijih seljaka. Nitko se nije pobrinuo da se njima pruži zaštita već ih se pustilo na milost i nemilost, jer nitko na čisti teren od tih elemenata od kojih prijeti opasnost da postanu organizovane razbojničke družine.

Razgovorali smo sa nekim seljacima, koji su nam se tužili na postupak kod rekviriranja, kao i kod načina kampanje koja se vodila za postradale krajeve. Ima slučaj u Vinkovcima da se upotrebljavala vojska pri sabiranju dobrovoljnih priloga i da onaj seljak koji nije dao onoliko koliko su željeli da dade drugovi iz Kotarskog NOO-a, jednostavno su mu konfiskovali sve, a njega proglasili saboterom. Slobodna prodaja nesmije se vršiti, već jedino civilne vlasti su kompetentne izvršiti otkup živežnih namirnica. Ima slučajeva da dolaze u one krajeve ljudi iz Dalmacije, Primorja, Korduna i Like sa urednim propusnicama od Okružnog odbora, da si mogu kupiti žita i ostalih živežnih namirnica u tim krajevima ili da ih mogu zamjeniti za sol i duhan. Dabome, ljudi nastoje da čim više dobiju za kilu soli ili duhana i da nakupe žito što jeftinije, kako bi ga mogli donesti svojim kućama. Što se događa kad taj jadni narod nabavi tu hranu. Onda dođu sa milicijom iz Kotarskog odbora i kažu: "Ha, ti si za kilu soli dao 30 kg. žita, a kad smo mi vršili kampanju za postradale krajeve, dao si samo 200 kgr". Takvog proglase špekulantom i saboterom, izvrše mu pretres kuće, i uzmu mu sve žito i živežne namirnice. To stvara političke neprijatelje u tim bogatim krajevima. No s time nije stvar završila. Onaj seljak Dalmatinac ili Ličanin, koji kupi ili zamjeni sol za žito, bude hapšen i otme mu se žito koje je nabavio, njega se proglasi švercerom i protjera. U Vinkovcima sreli smo ljude koji su plakali ostavši bez svega na ulici. Kakav politički utisak će donijeti svojim kućama, to si možemo zamisliti, tim više što su to ljudi, koji su dali sve za borbu i koji su većim dijelom Srbi. Za takav rad dobili su direktive od Oblasnog NOO-a i telefonski ih se pitalo koliko su upotrebili vojske za sabirnu akciju. Netreba naglasiti da takav rad stvorio je vrlo lošu političku situaciju. Naše vlasti na tom kotaru imale su na raspoloženju oko desetak pari konja, koje su odlučili dati narodu. U tom kraju imade porodica koje su do temelja opljačkane od neprijatelja, a koje su dale u borbi po tri do četri člana svoje porodice. Umjesto da se ti konji dodjele njima koji nemaju ništa, pa ni krova nad glavom, kotarski odbor odlučio je slijedeće: da mu ne bi prigovarali kulaci, idući linijom manjeg otpora, odlučio je da se vuku ceduljice i koji izvuče ždrijebe, njemu će pripasti konji. Sreća je bila na strani kulaka. To nam je pričao seljak oko 60 godina star, koji je plakao nad takvim postupkom, a kojemu je neprijatelj uništio sve, dok dotični ima sina u armiji.

Neprijatelj piše parole: "Nećemo Tita, hoćemo kralja". Konkretan slučaj je u Požegi, no što se dogodilo nakon pojave tih parola. Pročelnik Upravnog odjela kotarskog NOO-a počeo je tragati za tim tipovima i izvršio hapšenje nekog čovjeka na kojeg je misli prema podacima da je pisao parole. Sada se digao upravni odjel gradskog NOO-a Požega, da kako se on može mješati u njihovu kompetenciju i da kotarski otima vlast njima iz ruku i tome slično. Takovi su odnosi, i to u kraju gdje je reakcija uzela velikog

maha, a naročito preko popova i višeg svećenstva u Đakovu. Popovi dnevno sazivaju narod i tvrde narodu da se pojavila Majka Božja u Požeškoj kotlini, te kod toga tumače: Oprostite neprijateljima svojim. Tko tebe kamenom ti njega kruhom. itd.itd. Rezultat toga jeste, da kad prolazi kolona zarobljenika dočekuju ih vinom, slaninom, pilićima i kolačima, a naši ranjenici u bolnicama nemaju ni ono najnužnije. Za bolnice nemože se ni za novac kupiti. Dabome, vojska vidjevši to, odlazi u drugu krajnost, te otimlje i pljačka što stigne na pijacu. Ovo vješto koriste neprijatelji, a pogotovo popovi. Kada želi odbor da sazove narod na sastanak, odmah u isto vrijeme i popovi sazovu molenje krunice i raznim ceremonijama odvuku narod na svoju stranu. Tim i sličnim sljeparijama narod nasjeda, tim više, što je to narod, koji je krvno vezan sa zarobljenicima koji se nalaze u tom kraju.

Političku smutnju čine i Srbi, koji su 1941 g. protjerani u Srbiju, a koji se sada vraćaju bez ikakovih karakteristika i dokumenata. Ti isti, koji su možda bili četnici ili Nedićevci, vrše sada propagandu za kralja, a da bude stvar ljepša, primili ih u Narodnu miliciju u Gradiškom okrugu. Takvi elementi razbijaju bratstvo i jedinstvo u narodu i to većim djelom oni koji se nalaze u miliciji. Pitanje bratstva i jedinstva ozbiljno je pitanje, kojemu se ne polaže dovoljno pažnje. Konkretan slučaj kotara Borovo i kotara Vinkovci, da je milicija jednog kotara otvorila vatru na miliciju drugog kotara, da su jedni druge hapsili, a razlog je bio, da je komandir jednog kotara Srbin, a drugog Hrvat.

S jedne strane pljačka i nasilje prema narodu, a s druge strane samovolja OZN-e, koja je postala plašilo i za poštene ljude, nepravilni odnos između svih tih organizacija daju punu podršku reakciji, na čijem čelu stoje popovi, da politički djeluju. Popovi kontroliraju zarobljeničke logore, s tim što šalju posebne delegacije i iskorištavaju svaki argument u političke svrhe. Da bi se ozdravilo to stanje, potrebno je, po našem mišljenu, sprovesti kontrolu u samim odborima, tj. pročistiti ih od svih sabotera i birokrata. Pružiti im punu pomoć. Odpustit sve ono iz Narodne Milicije koji nemaju moralno pravo da budu čuvari Narodne vlasti. Pokrenut sve antifašističke organizacije i Partiju, da se založe za sređivanje odnosa između vojske, OZN-e, Narodne Odbrane, Narodnih vlasti i Milicije. Da se pozovu na odgovornost oni, koji su odgovorni za stanje koje je nastalo. Da se učine energične mjere čišćenje terena sa strane vojske i da se pruži zaštita brdskim selima. Da se poduzmu koraci protiv popova, koji svojim sljeparijama varaju i iskorišćavaju narod. Da se masovnim sastancima i zborovima narod pozove u zajedničku izgradnju zemlje i vlasti. Vojska koja ima dobrih kadrova, da politički djeluje na terenu i da dobrovoljnim radovima pomaže seljacima u radu. Na taj način povezat će se vojska sa masama.

Situacija nije takova da se neda popraviti, no prepusiti li to dalje, trebat će dugog liječenja za ozdravljenje političke situacije u Slavoniji. Prije svega treba Narodnu miliciju postaviti na zdrave temelje, jer ovakovom Milicijom Narodna vlast izgubit će svaki ugled.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Politkomesar – p. pukovnik
Major:

———————

Izvornik i prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 134.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 187.-192. – J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 273.

79.

1945., srpanj 10.
Osijek

Javni tužitelj Okruga Osijek izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o radu Javnog tužiteljstva Okruga Osijek te prikazuje političko stanje, posebice djelovanje "šovinističke reakcije", uz napomenu da su neke "hapsili i kažnjavali dok protiv popova se vodi borba raskrinkavanja" i da je suđenje "zloglasnom katoličkom svećeniku" Astalošu u Dalju (Osijek) ostavilo "najbolji utisak", zatim ukratko navodi rad OZN-e, Narodne milicije, Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, kao i stanje u zatvorima i logorima u Okrugu Osijek

———————

JAVNI TUŽILAC OKRUGA OSIJEK
Broj *40*/45
10 VII 1945 g

Predmet: Izvještaj o radu javnog tužioštva

Javnom tužiocu federalne Hrvatske[242]
Z A G R E B

POLITIČKA SITUACIJA: Ima nešto više od mjeseca dana kako se situacija na osječkom okrugu počela pojačano pogoršavati. Uzroci su bili sjedne strane velika potraživanja u vezi sa frontom i relativno teško ekonomsko stanje na koje narod ovoga okruga nije toliko navikao, zatim slab politički rad JNOF-e, slabost i labavost NOO-a, čemu je uzrok bio oportunistički stav pojedinih aktivista, dok s druge strane reakcija je počela da diže glavu i da iskorišćuje sve slabosti i nedostatke i na taj način ometa obnovu zemlje i sredjivanje prilika. Unatoč pojačanih napora da se naše organizacije srede i pročiste ipak možemo reći, da se situacija ne poboljšava, baš zahvaljujući reakciji. Kod Srba vukovarskog i osječkog kotara veliko-srpski šovinisti, naročito oni koji sada dolaze

[242] Jakov Blažević.

iz Srbije, uporno rade na razbijanju bratstva sa Hrvatima pozivajući na "osvetu" prema Hrvatima. Tih naročito ima medju kulacima. Većina srpskih popova koji se vraćaju iz Srbije povezuje se s tim šovinistima-kulacima, nastojeći da okupe oko sebe "ugledne" ljude. Popovi pomažu kulačke elemente u NOO koji su se poslije oslobodjenja uspjeli uvući u NOO, nastoje da se ovi održe u narodnoj vlasti kako bi preko njih sprovodili svoju liniju. Neke šovinističke reakcionere smo hapsili i kažnjavali dok protiv popova se vodi borba raskrinkavanja.

U vezi sa zahtevima naroda za kažnjavanje ratnih zločinaca Vojni sud je u Dalju održao javno sudjenje petorici okrivljenika medju kojima je bio i zloglasni katolički svećenik Astaloš[243]. Sam proces je bio sasvim dobro pripremljen i organiziran tako da je ostavio najbolji utisak.[244] Pop Astaloš i jedan ustaški tabornik osudjeni su na smrt.

Drugi jedan slučaj se desio u selu Boboti, kotar Vukovar. Kroz to selo koje je još 1941 godine dalo borce, jedan član Okružne komisije za kažnjavanje ratnih zločinaca proveo je sa oružanom pratnjom nekog Šipuša[245] koji je bio ustaški kotarski predstojnik u Vukovaru kada su vršeni najveći progoni i streljanja. Narod a najviše žene su navalili na tog Šipuša i linčovali ga.[246] Mi smo stvar ispitali kako je bilo i ništa naročito nismo preduzimali.

Moram naglasiti u vezi sa Srbima koji su se vratili iz Srbije da se situacija popravlja. U koliko se više s njima politički radi, u toliko su aktivniji na radu. Naročito omladina im je u većini dobra.

Što se tiče rada reakcije medju Hrvatima pokazalo se da se sva ta reakcija kako Mačekovci tako i ostali, okupljaju oko katoličkih popova. Popovi u svojim propovjedima na indirektan način napadaju pokret govoreći: "Kako je grijeh ubijati ljude" pa "čovjek čovjeku nije dao život te mu nema pravo ni oduzeti". To ima uticaja na familije koje su krvno vezane sa ustašama i domobranstvom, koji su u logoru.

Reakcija protura parole "nemože tako ostati" ili "naše mobilišu u Srbiju dok su jedni u logoru, tako će Srbi imati prevlasti i uništiti Hrvate" ili "žito šalju u Srbiju". Tim parolama odbija reakcija mase od JNOF-e i pasivizira ih u izgradnji zemlje.

Isto tako i u samom Osjeku reakcija radi punom parom. Čak su pokušali neke letke da šire. Tako su na jednom javnom procesu počeli pljeskati jednom okrivljeniku industrijalcu. I tu popovi i fratri igraju važnu ulogu. I u samoj kampanji za otkup žitarica pokazali su kulaci svoje neprijateljsko lice jer oni su najmanje davali i najviše sakrivali. Mi smo one najgore hapsili i kažnjavamo ih. Isto tako i one industrijalce, trgovce, veleposjednike u gradu Osijeku i na okrugu koji su se ogriješili o interese naših naroda stavljamo pred sud za zaštitu nacionalne časti i kažnjavamo ih. Donešeno je oko .....[247] presuda.

---

[243] Josip.

[244] Usp. dok. 49. i 70.

[245] Vladimir.

[246] Identifikaciju izmasakriranog i ubijenog V. Šipuša (Vukovar, 1898.), obavio je dr. Vlado Gnus iz Vukovara, koji će na sličan način biti ubijen u Boboti početkom srpnja 1945. Usp. Č. Višnjić, Partizansko ljetovanje. Hrvatska i Srbi 1945 – 1950., Zagreb, 2003., str. 36.-37.; M. Kovačić, U potrazi za istinom. Martirij Hrvata u Vukovaru 1941.-1945., Vukovar, 2004., str. 124., te dok. br. 105.

[247] Točkice u izvorniku.

Na okrugu vrši se izmjena novca i posle promjene primjećeno je povišenje cijena pojedinih artikala. Ovo tužioštvo kao ni druge ustanove nisu još pokušale da intervenišu u tom pravcu, zapravo nismo još poveli borbu protiv špekulanata.

Žetva se odvija normalno, a nedostatak radne snage tako vidno se ne osjeća. Za obradu ovaj okrug je dobio radnu pomoć naročito iz zagrebačke oblasti.

Što se tiče rada milicije čine se razne greške od iste, ali mi ih kasno saznajemo, i ne intervenišemo, jedino skrećemo pažnju rukovodiocima milicije o radu i greškama na terenu.

Što se tiče razbijača bratstava i jedinstva o njima se naročito vodi računa i protiv njih se energično nastupa.

/…/

RAD TUŽIOŠTVA: Hapšenja vrše se preko Ozne i preko milicije NOO-a. Potom sprovodi se istraga koju sprovadjaju istražitelji javnog tužioštva. Po dovršenoj istrazi, sačinjava se optužnica i cijeli predmet ustupa sudu za zaštitu nacionalne časti. Sudjenja se održavaju putem javnih rasprava pred 2 vijeća na kojima od ovog tužioštva prisustvuje i diže optužnicu lično javni tužilac i jedan od njegovih pomoćnika. Do sada uhapšeno je 256 a od toga broja sudjeni su 99 pred sudom za zaštitu nacionalne časti, dok su neki obzirom da nije bilo djela za dizanje optužbe u smislu Uredbe o zaštiti nacionalne časti pušteni na slobodu, a neki su, jer po djelu nisu spadali pred sud nacionalne časti predani Vojnom sudu.

Posle izvršenih presuda osudjenici se upućuju u logor na rad.

Na javnim raspravama koje se svaki dan održavaju prisustvuje i narod koji sa prilično interesovanja posmatra tok rasprava i ocjenjuje pravičnost donesenih presuda. Na jednoj raspravi prigodom sudjenja osječkom industrijalcu Josipu Oreškoviću reakcija grada Osijeka pokazala je svoje pravo lice. Prilikom toga sudjenja reakcija je pokušala da se organizira i sa pljeskom počela odobravati odbranu optuženog Oreškovića. Rad tužioštva u potpunosti još ne zadovoljava iako se nastoji uvesti udarnički rad, što je donekle i uspjelo, a razlog je tomu da se gubi prilično vremena na prikupljanju podataka za istragu, jer još nismo usko vezani sa širokim narodnim masama preko narodnih tužioca – kojih nemamo – i što još nemamo potpuni broj a niti potpuno stručnog osoblja za rad u tužioštvu.

RAD PO ODELENJIMA: Odelenje općeg nadzora, nije se još snašlo u svom radu. Ono nije pristupilo provadjanju odredjenih zadataka koje spadaju u ovo odelenje sem vodjenja nadzora oko pravilne provedbe konfiskacije imovine kod onih osoba koje su osudjene na konfiskaciju. Drugi dio rada ovog odelenja je u glavnom sastavljanje optužnica i prisustvovanje na raspravama pri sudjenju.

Personalno odelenje, osnovano je i ono pomaže svim odelenjima u tužioštvu. Glavni rad kojim se ono bavi jest organizacija administrativnog odsjeka, popunjenje stručnog osoblja u tužioštvu, pripreme za konferencije i izbore narodnih tužioca a i prisustvovanje raspravama kod suda nacionalne časti.

Nemanje dovoljno stručnog osoblja u administrativnom odsjeku i uopće administrativnog osoblja u cijelom tužioštvu prilično koči rad samog personalnog odelenja, jer ono mora davati pomoć i u tom pogledu.

Krivično i gradjansko odelenje, bavi se uglavnom organizacijom i provadjanjem istraga, sastavljanjem optužnica i prisustvovanjem raspravama kod okružnog i kotarskog suda u krivičnim i gradjanskim stvarima.

ZATVOR se nalazi u zgradi uz samo javno tužioštvo. Pri tužioštvu postoji milicija od 8 stražara i jednog komandira milicije koji ima brigu – uz nadzor samog tužioca – o zatvoru i zatvorenicima.

Same prostorije zatvora su prilično malene. Za sad je nemoguće isti povećati jer je jedan veći dio prostorija zatvora bivšeg okružnog suda upotrebljen za zatvor vojnog suda. Zatvor se nalazi u prilično urednom stanju.

LOGORI: postoji u Vinkovcima, gdje šaljemo sve osudjenike. Do danas nismo ga obišli jer smo bili zauzeti oko vodjenja istrage i sudjenja. Pobliže podatke i stanje u logoru dobit će te u slijedećem izvještaju.

NARODNI TUŽIOCI: Organizaciji narodnih tužitelja nije se još u potpunosti pristupilo. Ovih dana održan je sastanak sa gradskim JNOF-om grada Osijeka i sa Mjesnim komitetom K.P.H Osijek. Ovim sastancima prisustvovao je lično javni tužilac, koji je objasnio kako značaj javnog tužioštva i narodnih tužitelja tako i razliku izmedju starog i novog zakonodavstva. Glavna svrha tog sastanka bila je stvaranje plana za biranje narodnih tužitelja. U planu imamo da ovih dana takove sastanke održimo i sa sindikatima u Osjeku. Sa zborom otopočet će mo prvo u Osijeku a onda na području okruga.

KAMPANJA za popularizaciju zakona i uredaba, kao i javnog tužioštva nije sprovadjana jer nisu prvo osnovani narodni tužitelji a drugo sav teret posla prebačen je na sud Nacionalne časti.

Ovih dana održana je skupština za izbor Okružnog suda i kotarskih sudova, na kojima su i izabrani vijećnici suda.

Na teren se nije išlo i nemamo prema tome uvida o raznim nepravilnostima, usled čega se nije moglo ni intervenirati.

Uglavnom sav rad tužioštva sveo se na sud nacionalne časti, provadjanje istraga, sastavljanje optužbi i rasprava /sudjenje/.

Najnovije direktive o čišćenju zatvora onih lica koji se mogu braniti iz slobode o preuzimanju vojnih sudova i dr., primili smo i po njima će mo odmah postupiti. Poseban izvještaj o učinjenom poslat će mo Vam.

Uz drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu sloboda narodu!

M.P.[248] Javni tužilac:
Jocić Živojin [v.r.]

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 421, Povjerljivi spisi 1945., 56/45.

[248] Okrugli pečat: Javni tužilac Osiječkog okruga Osijek (u sredini grb DF Jugoslavije).

80.

1945., srpanj 11.
Nova Gradiška

Javni tužitelj Okruga Nova Gradiška izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o političkom stanju u Okrugu Nova Gradiška te prikazuje posebice stanje u zarobljeničkim logorima i djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", kao i rad Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba i Vojnog suda, te ukazuje na nepravilnosti u radu OZN-e i Narodne milicije

JAVNI TUŽILAC OKRUGA
Nova Gradiška
Personalno odjelenje

Broj: FP-73-1945 Nova Gradiška, 11. srpnja 1945.

Javnom tužiocu Hrvatske[249]
/personalno odjelenje/
Zagreb

Savezno uputama o organizaciji i radu personalnog odjelenja Javnog tužioca dostavlja se slijedeći

I z v j e š t a j
o radu Personalnog odjelenja ovog Javnog tužioca za mjesec lipanj 1945.

I.
POLITIČKA SITUACIJA

Najznačajniji momenti za političku situaciju u ovom okrugu za prošli mjesec jesu pitanje zarobljeničkih logora, pojava širenja šovinizma i samovolje, te početak sudjenja narodnim izdajicama po Sudovima za zaštitu nacionalne časti i ratnim zločincima i narodnim neprijateljima po Vojnom sudu.

Stanje u zarobljeničkim logorima bilo je veoma teško, te je dalo povoda raznim neprijateljima našeg pokreta, da nas napada a negoduju takodjer i mnogi pristaše NOP-a, što se to pitanje već jednoć ne likvidira, krivci ne kazne a logori ne raspuste. Pri rješavanju pitanja logora vojne vlasti pokazale su sporost, zabranjivale su pojedincima da predaju hranu zarobljenicima itd., pa je to dosta škodilo našem pokretu. Ovaj Javni tužilac intervenirao je u tom pogledu da se pospješi rješenje tog pitanja pa se to pitanje u zadnje vrijeme već rješava s uspjehom i na opće zadovoljstvo t.j. formiraju se posebne domobranske brigade a zločinci se privode svojoj zasluženoj kazni.

[249] Jakov Blažević.

Opaža se takodjer širenje šovinizma, naročito u srpskim selima koja su prije bila najčvršći oslonac NOB-e. Neki neodgovorni pojedinci, ponajviše povratnici iz Srbije, iskorišćavaju teško stanje u srpskim selima i raspiruju nacionalnu mržnju pod parolom: "Nećemo Tita hrvatskog bandita! Hoćemo kralja pa makar ne valja!" Neka manjina i nasjeda ovim parolama, ali većina naroda ostaje čvrsta uz naš pokret. Poduzete su sve mjere da se ovakovi huškaši onemoguće a s druge strane poduzeta je putem odbora JNOF-e kampanja za skupljanje pomoći postradalim srpskim selima, da bi se na djelu pokazalo bratstvo i jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda. Pojavile su se takodjer po šumskim selima grupice preostataka vojnih formacija neprijatelja /ustaša i četnika/ te su već u nekim selima održali i "mitinge" govoreći da partizani hoće komunizam i da oduzimaju hranu. Bačen je i letak, u kojem se kaže, da Rusija upravlja, Srbija vlada a Hrvati krvare. Vojne vlasti poduzele su akcije čišćenja protiv ovih grupica.

Opaženi su i slučajevi samovolje od strane vojnih vlasti /operativnih jedinica/, OZN-e a takodjer mnogi pripadnici milicije na svoju ruku pretresaju ljude i pljačkaju ih. Poduzete su sve protumjere da se suzbiju ova bezakonja.

Koncem mjeseca započeli su rad Sud za zaštitu nacionalne časti i Vojni sud. Pri sudjenju kod Suda za zaštitu nacionalne časti postupalo se po uputama, pa je protiv manjih i zalutalih krivaca kazneni postupak ili posve obustavljen ili su pušteni na slobodu da s iz slobode brane pa će se prema shodnosti i taj postupak obustaviti, dok su veći, trajni i bitni neprijatelji stavljeni pred sud i sudjeni, naročito oni koji su kao ekonomski jaki saradjivali s okupatorom. O tom sudjenju pobliže u izvještaju krivičnog odjelenja. Tim sudjenjima narod u većini je zadovoljan.

Ali reakcija ni tu ne miruje već pokušava prikazati narodu da se nepravedno kažnjava i sudi. Još prije toga, kako smo saznali iz izvještaja sa terena bačen je letak u kojem se navodi da se pojavila majka Božja na 7 stupova i da je rekla da je dosta krvi. Iz samog sadržaja letka vidljivo je odakle bi taj letak mogao poticati.

Započela je žetvena kampanja. Urod pšenice je jako podbacio. U trgovinama nema trgovačkih artikala, pa seljaci slabo donose na trg a što donesu to je veoma skupo. Započela je i izmjena Kuna u Dinare. Prvih dana se opažalo a i govorkalo da narod neće mijenjati Kune jer da očekuje promjenu režima no poslije se opazila velika navala naroda na šaltere banaka i drugih mjenjačnica. U omjeru s cijenama izraženim u Kunama, sada je na trgu skuplje nego prije. Ali postoji vjerojatnost da će i tu nastati poboljšanje.

/.../

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Pomoćnik personalnog odjelenja: M.P. [250] Javni tužilac:
Stj.[251] Pavičić [v.r.] Mato Krpan [v.r.]

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 421, Povjerljivi spisi 1945.

[250] Okrugli pečat: Javni tužilac Okruga Nova Gradiška (u sredini grb DF Jugoslavije).
[251] Stjepan.

81.

1945., srpanj 11.
Zagreb

Izvješće javnog tužitelja II. JA o nepravilnostima u postupku prema ratnim zarobljenicima

Javni tužilac II Armije
Broj 1/45
11 jula 1945.

I Z V J E Š T A J

Po predmetu Ministarstva unutrašnjih poslova F.D.H. Pov. broj 44/45 od 1/VII 1945 g.
O nepravilnim postupcima pripadnika J.A. prema ratnim zarobljenicima i narodu.

1. Kad je postojao logor u Pakracu da su čuvari logora ubili dvojicu domobrana, zatim tukli narod koji je donosio hranu istima.

Stvar po toj točci nije do danas definitivno ispitana, niti točnost tog navoda utvrđena.

2. Da je u Slavonskoj Požegi u zarobljeničkom logoru gdje je bilo smješteno 30.000 ratnih zarobljenika ubijena dvojica od strane čuvara logora, radi toga što su primali hranu od naroda.

Na licu mjesta utvrđeno je po izjavi druga poručnika Milana Uskokovića, Komandanta mjesta Slavonska Požega, slijedeće:

"Sredinom mjeseca juna o. g. došlo je pred logor 150 civila koji su donjeli hranu zarobljenicima. Uprava logora dobila je naređenje od Komande Mjesta Slavonska Požega da hranu prima i zajednički djeli među zarobljenicima. Uprava logora saopštila je to civilima. Donosioci hrane nisu se htjeli držati tog naređenja, nego su na svoju ruku prilazili žici i davali hranu kako su kome htjeli. Čuvari ovog logora nekoliko su puta opominjali narod da se drži naređenja. Narod je na to počeo negodovati i šaputati između sebe da će razoružati čuvare logora i osloboditi zarobljenike. Stražari su odstranili civile i zabranili svaki prilazak žici, i narodu i zarobljenicima. Zarobljenici se nisu htjeli pokoriti tome nego su ponovno prilazili žici i tražili hranu. Kada nije bilo moguće mirno sprovesti naređenje stražarima nije preostalo drugo nego da upotrebe oružje, predhodno opomenuvši i zarobljenike i narod. Ponovnim pokušajem zarobljenika, nakon toliko opomena, stražari su zapucali i na taj način ubili jednog domobrana-ustašu i jednog lakše ranili. Nakon toga događaja došao je potpukovnik Roc iz Štaba X. Divizije i zabranio je upravi logora da više nesmije primati hranu od civila za zarobljenike.

3. Da je 17. juna 1945 godine u selu Cernik ubijeno 4 domobrana iz transporta od 3000 zarobljenika koji su praćeni iz Slavonske Požege u Novu Gradišku**,** i da je istog

dana ubijen još jedan domobran od nekog majora pištoljem i to sve radi primanja kruha od naroda.

Po toj točki utvrđeno je slijedeće:

Štab X. Divizije izdao je naređenje Štabu IX. Brigade da sa jednim bataljonom izvrši pratnju tog transporta. Pomoćnik komesara iste brigade, drug kapetan Milovan Samardžić, izjavljuje u vezi s tim:

"Ja sam organizirao ovaj transport, dao upute rukovodiocima. Postrojio cijelu kolonu, održao kratki govor i podvukao kakve će izaći posljedice ako bi koji od zarobljenika pokušao bježati ili napasti pratioce. Kolona je krenula. Ja sam sa motorom otišao naprijed. Kolonu sam sačekao u selu Cernik kod Nove Gradiške. Tu mi je saopšteno sljedeće: Da su dvojica ustaša ubijena, radi toga što nisu mogli ići, a druga dvojica što su pokušala sakriti pod most, a jedan što je zločinački i razbojnički napao na komesara čete u namjeri da ga razoruža.

Napominje se da je ta grupa zarobljenika išla na likvidaciju, jer su to sve bili ustaše, koljači, žandari i policajci.

4. U selima kod Nove Gradiške ubijena su razna lica i zakopana u neprijateljske rovove.

Istina je i utvrđeno je da du od strane OZN-e IX Krajiške Brigade i to nakon izvida i temeljno provedene istrage, ubijeni 21/VI/45 trojicu ustaša, a 22/VI/45 još dvojicu.

5. Da je 20 vojnika IX Krajiške brig. ubilo 50 domobrana u šumi.

Utvrđeno je po izjavi komandira straže i zatvora kod okružne OZN-e Odsjek III kod Nove Gradiške, slijedeće:

Dana 18. ili 19. juna o.g. dobio sam zadatak da likvidiram jednu grupu ustaša legionara i žandara, ukupno 52**.** Naređenje mi je izdao šef Okružne OZN-e. Kako put nisam poznavao, uzeo sam za vodiča predsjednika NO-a Umetljica[252]. Zadatak sam izvršio. Sa mnom je još išao isljednik kod OZN-e drug Stevo, sa sedam boraca Narodne obrane.

6. Da je između sela Guletinca i Umetlice[253] nađeno 6 ili 8 leševa, koje su seljaci naknadno zakopali.

Po ovoj točci još nije ništa definitivno utvrđeno.

Javni tužilac za Okrug Nova Gradiška vrši izvide i o rezultatima će izvjestiti.[254]

7. Da je od Siska preko Jasenovca do Novske praćena od straže Komande Mjesta Sisak 900 zarobljenih domobrana i da je kod Jarka u Muratoviću u blizini Jasenovca nađeno 5 ubijenih od kojh je jedan bio zaklan, a drugom razbijena lubanja.

Isto, po ovoj točci nije ništa pozitivno utvrđeno do sada. Izvid će se ponovno vršiti.

---

[252] Ispravno bi bilo: Šumetlica.

[253] Isto.

[254] Iz Stare Gradiške je 2. srpnja 1945. u pravcu Psunja odveden 51 domobran "i tamo su na 12-tom kilometru bez presude potučeni". Javni tužitelj Kotara Nova Gradiška naveo je, da su mu "saopćili, da su povodom hitnog napuštanja zarobljeničkih logora dobili direktivu, da u cilju što bržeg likvidiranja logora – ovim kratkim putem likvidiraju sumnjive elemente […]". Usp. Č. Višnjić, Partizansko ljetovanje. Hrvatska i Srbi 1945 – 1950., Zagreb, 2003., str. 36.

8. Da je komesar IX. Krajiške brigade htio sa dva vojnika da izbaci iz kuće u Novoj Gradiški jednu obitelj, zatim da je došao u zgradu Gradskog NOO-a i tajniku rekao: Da se civili izbace van, da su oni vojska, a da ih se civili ništa ne tiču, da su oni došli i postavili Narodnu vlast, pa ako ta vlast ne valja da će je oni ukloniti.

Po toj točci utvrđeno je slijedeće, i to izjavom Komesara IX. Krajiške brigade, druga majora Marić Slavka i kapetana komesara Mehmeda Džinića koji izjavljuju:

"Istina je da smo se mi povodom stana kritički i nešto oštrije osvrnuli na nedovoljnu pažnju od strane narodne vlasti prema vojsci". Drug major Slavko Marić rekao je medju ostalim: "Da mi nismo očekivali ovakav postupak od strane Narodne vlasti prema vojsci, već smo mislili da će nam ona u svemu izaći u susret, a tvrdim da nisam rekao ono kako navodi tajnik Gradskog NOO-a."

Napominje se da je taj isti tajnik Gradskog NOO-a smijenjen sa svoje dužnosti radi vjerovatno nepravilnog postupka prema vojsci i narodu.

S obzirom na gore utvrdjeno stanje nakon provedenih izvida na licu mjesta, mišljenja sam da ti slučajevi predstavljaju netačno izvršenje dobivenih vojničkih zadataka, a ujedno napominjem da nije postojala dovoljna kontrola predpostavljenih nad pravilnim izvršenjem dobivenih zadataka. Za sve te prekršaje krivce treba pozvati na disciplinsku odgovornost.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Javni tužilac II armije
potporučnik
P.[256] Drago [v.r.]

M.P.[255]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, kut. 97/b.b.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 192.-194. – J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 313.-314.

[255] Okrugli pečat: Javni tužilac II armije (u sredini grb DF Jugoslavije).
[256] Polak.

Prije ss 124/45.

U I M E N A R O D A !

Sud za čuvanje nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za okrug Sl. Brod u vijeću sastavljenom od predsjednika Stanimirovića Đorđa, članova sudaca Šaljnac Ivana, Ivanković Ivana, Grdić Andrije i Karlovića Ivana, a uz dužnosnika državnog tužioca Emanuela Tajnika, sudi i lično kao zastupnika privatnog tužioca Đakovića Ivana javnog tužioca i Stanimirovića Mata kao branitelja optuženog protiv Dejković Josipa radi kaz. djela iz toč. 2. Odluke o kažnjavanju ratnih zločinaca Suda Hrvata i Srba u Hrvatskoj donesene dne 12. VII. 1945 g. slijedeće:

P R E S U D I O J E

Optuženi Dejković Josip rođen 28/2.1907 u Kom. Beljevini, nastanjen u Sl. Brodu, rim. vjere, Hrvat, hrvatski državljanin, oženjen, otac 2 djece, vlastoručno, vinogradar i gostioničar za vrijeme okupacije zadržavan radi političkih delegata od 20. VI. 1945. u istražnom zatvoru.

K r i v j e

što je kao ratni zločinac svijesno sudjelovao u okupatorskom aparatu na vidnom položaju gradskog načelnika u Sl. Brodu od 25. travnja 1945 g. sve do oslobođenja.

Što je dakle službu u okupatorskom aparatu na mjestu načelnika važnom za okupatora i njegove pomagače čime je počinio kriviično djelo iz točke 2. Odluke o kažnjavanju zločinaca Hrvata i Srba u Hrvatskoj,

pa se stoga

O s u đ u j e

Na temelju čl. 3. navedene odluke

1/ Na kaznu prisilnog rada u trajanju od 15 godina

2/ na gubitak nacionalne časti u trajanju od pet godina, računajući od izdržane kazne.

U izdržavanje kazne uračunava se istražni zatvor od 20. VI. 1945 g.

O B R A Z L O Ž E NJ E

Okrivljenik priznaje, da je primio službu gradonačelnika u Sl. Brodu, kako je to dovelano u činjeničnom prikazu, a i sam kaže, da je poslije došao do njega i pregao, što mu je ponudio, kojoj mu je rekao, da se dosta angažira oko pronalaska komunista i da neće moć odbijeg primiti službu.

Svakovu obranu ovaj sud nije mogao prihvatiti, jer je svakako moralo biti govora, predloga i razgovijanju o tome, da se okrivljeni postavi na gradonačelnika, te to nije nikako moglo da bude izvršeno protiv volje, da je okrivljeni dobrano odlučio da se primi te službe, nevezano što je bio polaznom u kojem pravcu, ga [illegible] da ne primi dužnosti.

Nadalje je nevjerovatno da bi bez pritiska Španjol pomagao ustaše okrivljenoga stavi na mjesto gradskog načelnika kao pouzdanog komunista, jer nevjerovati Španjol nije mogao imati razloga za to, a on jasnom vidnom gdinjanja kao što je mjesto gradskog načelnika imala jasnog poznatog komunista.

Da se prevalne pojedi okolnost dolaska okrivljenoga na položaj gradonačelnika može se uzeti kojeva osnova okrivljenoga da je on 1941 g. bio u vezi sa komunističke partije protiv se povukao i nije bio toliko aktivan, što je stupio u vezu sa Dr. Vranešom na Kojim je išao na [illegible] u izbornoj zgradi ji, te na tim razgovorima i govorio, da je bio u gradskom vijeću gdje je dosao u konflikt s pripadnicima J.A.S. i uslijed toga stupio u vezu sa VNŽ čega je vidljivo, da je okrivljeni vodio politiku oportunizma, te uzeo u razne političke kombinacije.

Iz toga je dakle vidljivo, da je okrivljeni radio protiv Jugoslavije

aktivno sudjelovao sa stranke čiji koja je radila na tome da se oslobodi otpor naroda, srušivši teror za ulor Jugoslavije. Ova partija stekla je omnogrotnim onoga jugoslavenskih naroda i bacila fašistički duh, te je svi uvijek koga vjernoga rada usvojena stranka i doslo do pomaka kapitulacije Jugoslavije.

Uzevši u obzir sve ove okolnosti vidljivo je, da se okrivljenik nije htio ni na vrijeme Jugoslavije stare, nikad se vrijeme nije prilagoditi novim političkim kontingencijama, jedino na taj način mogao doći do poboljšanja gradanskog položaja.

Iz iskaza svjedoka Kvakkovića, Ljube Prodića, Mirka Dulemna, Ivana Ivana, Ivana Ivana, Andjelke Milić vidljivo je, da je okrivljenik za vrijeme Jugoslavije stare, nikad se vrijeme nije prilagoditi novim političkim kontingencijama, jedino na taj način mogao doći do poboljšanja gradanskog položaja.

Iz iskaza svjedoka Kvakkovića, Ljube Prodića, Mirka Dulemna, Ivana Ivana, Ivana Ivana, Andjelke Milić vidljivo je, da je okrivljenik za vrijeme Jugoslavije stare, nikad se vrijeme nije prilagoditi novim političkim kontingencijama, jedino na taj način mogao doći do poboljšanja gradanskog položaja.

Na temelju gore iznesenog sud se je uvjerio o subjektivnoj krivnji okr. te je stoga i prihvatio stajalište gradanskog tužitelja.

Kod izricanja kazne sud je okrivljeniku uzeo kao olakotnu okolnost, što je otac 4 djece, a kao otegotnu okolnost, što je okrivljenik vodio za vrijeme stare Jugoslavije te i za vrijeme bivše je prijavljen i na zadnjem popisu.

Sud za zaštitu naroda [illegible] Hrvatskoj, [illegible]

Zapisničar: [illegible]

Predsjednik: [illegible]

Presuda je pravomoćna
Za izvršenje otpravak
[illegible]

Izvornik u posjedu priređivača

82.

1945., srpanj 12.

Izvješće Dimitrija Georgijevića, opunomoćenika OZN-e za Jugoslaviju, upućeno Aleksandru Rankoviću, načelniku OZN-e Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije o pregledu ratnih zarobljenika u Jugoslaviji po narodnostima, po mjestima logora (rada) i po činovima, te o nekim nedostatcima

---

GENERAL LAJTNANTU ALEKSANDRU RANKOVIĆU

Šaljem Vam po vašem naređenju pregled ratnih zarobljenika na teritoriji Jugoslavije po narodnostima, po mestima logora (rada) i po činovima a takođe i o nekojim nedostatcima.

A). Nemaca

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Maribor	139	-	7915	8054
Kranj	-	-	1595	1595
Borovice	-	-	1987	1987
Šent Vid	-	-	800	800
Rijeka	-	-	1000	1000
Vrbas	-	-	300	300
Apatin	-	-	12	12
Vršac	2620	-	-	2620
Senta	-	-	1	1
Zemun	-	-	2027	2027
Sremska Mitrovica	1	921	455	1377
Novi Sad	-	-	2243	2243
Ruma	23	372	2293	2688
Vukovar	-	1126	1506	2632
Pančevo	-	-	3031	3031
Petrovgrad	-	-	4458	4458
Beograd	46	103	2951	3100
Veles	-	18	139	157
Smederevo	-	-	423	423
Bosanski Petrovac	6	-	11	17

Prijedor	-	-	10	10
Karlovac	-	-	4569	4569
Petrinja	-	-	4878	4878
Sisak	-	-	5000	5000
Osijek	-	-	3405	3405
Našice	-	-	779	779
Vinkovci	-	-	1483	1483
Podravska Slatina	-	-	1093	1093
Slavonski Brod	-	-	2923	2923
Nova Gradiška	-	-	354	354
Virovitica	-	-	2035	2035
Daruvar	-	-	1194	1194
Knin	-	-	564	564
Split	-	-	992	992
Metković	-	-	823	823
Zagreb	-	-	3890	3890
Ludbreg	-	-	514	514
Otočac	-	-	2299	2299
Ploče	-	-	114	114
Đakovo	-	-	602	602
Grubišno Polje	-	-	793	793
Pakrac	-	-	459	459
Slavonska Požega	-	-	473	473
Crikvenica	-	-	525	525
Sušak	-	-	635	635
Bjelovar	-	-	1948	1948
Užice	-	-	500	500
SVEGA	2835	2540	76001	81376

B). Austrijanaca

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Maribor	22	-	-	22
Borovice	-	-	166	166
Zemun	-	-	96	96
Vukovar	-	60	584	644
Demir Kapija	-	-	4	4
Bosanski Petrovac	1	-	7	8
Prijedor	1	-	7	8
SVEGA	24	60	864	948

V). Italijana

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Kranj	-	-	1700	1700
Borovice	-	-	25	25
Šent Vid	-	-	397	397
Rijeka	-	-	1000	1000
Vrbas	-	-	1823	1823
Apatin	-	-	4	4
Vršac	22	-	-	22
Senta	-	-	7	7
Zemun	-	-	306	306
Sremska Mitrovica	-	50	798	848
Novi Sad	-	-	75	75
Ruma	-	-	3	3
Vukovar	-	-	348	348
Pančevo	-	-	2	2
Beograd	8	35	802	845
Demir Kapija	5	34	1918	1957
Smederevo	-	-	1000	1000
Niš	-	-	1000	1000
Jagodina	-	-	750	750
Bosanski Petrovac	-	-	7	7
Prijedor	-	-	8	8
SVEGA	35	119	11969	12123

G). Ustaša

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Apatin	-	-	5866	5866
Vršac	68	-	-	68
Senta	-	-	226	226
Zemun	-	-	2	2
Novi Sad	-	-	1960	1960
Ruma	6	1	61	68
Pančevo	-	-	4793	4793
Petrovgrad	-	-	3047	3047
SVEGA	74	1	15955	16030

D). Domobrana

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Maribor	7	-	-	7
Vršac	1734	-	-	1734
Ruma	-	-	83	83
Vukovar	-	1	117	118
Pančevo	-	-	2	2
Bačka Palanka	-	-	420	420
Beograd	4	7	200	211
Bosanski Petrovac	19	-	410	429
Prijedor	19	-	467	486
SVEGA	1738	8	1699	3490

Đ). Četnika

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Apatin	-	-	20	20
Ruma	-	-	26	26
Belje	-	-	493	493
Vukovar	-	-	5	5
SVEGA	-	-	544	544

E). Mađara

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Apatin	-	-	92	92
Vršac	12	-	-	12
Senta	-	-	502	502
Sremska Mitrovica	-	3	48	51
Ruma	-	-	39	39
Vukovar	-	5	226	231
Pančevo	-	-	1	1
Demir Kapija	-	-	1	1
SVEGA	12	8	909	929

UKUPNO BROJNO STANJE PO MESTIMA RADA

Mesto logora	Oficira	Podoficira	Redova	Svega
Maribor	168	-	7915	8083
Kranj	-	-	3295	3295
Borovice	-	-	2174	2174
Šent Vid	-	-	1197	1197
Rijeka	-	-	2000	2000
Vrbas	-	-	2123	2123
Apatin	-	-	5994	5994
Vršac	4456	-	-	4456
Senta	-	-	736	736
Zemun	-	-	2431	2431
Sremska Mitrovica	1	974	1301	2276
Novi Sad	-	-	4278	4278
Ruma	29	373	2505	2907
Belje	-	-	493	493
Vukovar	-	1192	2786	3978
Pančevo	-	-	7829	7829
Petrovgrad	-	-	7505	7505
Bačka Palanka	-	-	420	420
Beograd	58	145	3953	4156
Veles	-	18	139	157
Demir Kapija	5	34	1923	1962
Smederevo	-	-	1423	1423
Niš	-	-	1000	1000
Jagodina	-	-	750	750
Bosanski Petrovac	26	-	435	461
Prijedor	20	-	492	512
Karlovac	-	-	4569	4569
Petrinja	-	-	4878	4878
Sisak	-	-	5000	5000
Podravska Slatina	-	-	1093	1093
Osijek	-	-	3405	3405
Našice	-	-	779	779
Vinkovci	-	-	1483	1483
Slavonski Brod	-	-	2923	2923
Nova Gradiška	-	-	354	354
Virovitica	-	-	2035	2035
Daruvar	-	-	1194	1194

Knin	-	-	564	564
Split	-	-	992	992
Metković	-	-	823	823
Zagreb	-	-	3890	3890
Ludbreg	-	-	514	514
Otočac	-	-	2299	2299
Ploče	-	-	114	114
Đakovo	-	-	602	602
Grubišno Polje	-	-	793	793
Pakrac	-	-	459	459
Slavonska Požega	-	-	473	473
Crikvenica	-	-	525	525
Sušak	-	-	635	635
Bjelovar	-	-	1984	1984
Užice	-	-	500	500
UKUPNO	4763	2736	107941	115440

Na licu u logorima:.....115440
Do sada repatrirano: 2580
Spremno za repatrijaciju: 7925
Izdato Saveznim Ministarstvima.....43166
UKUPNO:.....169111

Dostavljajući gornji pregled brojnog stanja ratnih zarobljenika po narodnostima, činovima i mestima rada dajemo sledeću napomenu:

1.- Pošto kartoni nisu još popunjeni i dostavljeni ovome odelenju nemamo tačnih podataka o pripadnicima S.S. trupa, Gestapoa, Feldžandarmerije, Šuc-policije i drugih.

Kada se izvrši formiranje po bataljonima, predaja istih na radove Saveznim Ministarstvima i izvrši popunjavanje kartona podataka biće organizovana obaveštajna služba po svima bataljonima u cilju da se ustanove tačni podatci i pripadnosti po trupama kod ratnih zarobljenika kao i da bi s otkrili ratni zločinci među domobranima i nemcima, koji su služili u diviziji "Princ Eugen", Gestapou, S.S. trupama i Ustašama, ali svoje ime i prezime menjaju: pa se pod tim novim imenom kamufliraju.

2. - U Vršcu je smešten oficirski logor, koji sada broji 4.456 oficira i to:

Nemaca	2.620
Italijana	22
Ustaša	68
Domobrana	1.734
Mađara	12

U tom logoru smeštaj je vrlo gust a vode nema: zbog toga su se pojavile razne zarazne bolesti.

Odelenje ratnih zarobljenika M.N.O. donelo je rešenje da se oficiri razdele na dva logora i to:

a) U Vršcu ostaju Nemci, Ustaše, Talijani i Mađari.

b) U Kovin odlaze svi domobrani.

U Vršcu su preduzete mere da se iskopaju bunari u logoru a također se vrši dezinfekcija i širi razmeštaj.

Komanda područja Petrovgrad ima da dodeli slamu i slamnjače, a po mogućstvu krevete ili da izradi dušeke.

U Kovinu će biti oficiri smešteni u biv.[šoj] Svilari gde je obezbeđena voda, kupatilo, dezinfekciona komora, ambulanta, kujna i t.d.

Komanda područja Petrovgrad također ima da obezbedi slamu i slamnjače, a po mogućstvu krevete odnosno izradi dušeke.

Prebacivanje domobrana oficira u logor Kovin biće izvršeno 18 jula 1945 godine.

3. - Oficiri domobrani nisu imunizovani protiv pegavog i trbušnog tifusa, pa se kod njih pojavila zaraza i do sada ima 2 slučaja pegavog tifusa i 8 na posmatranju, zato je potrebno hitno izvršiti imunizovanje protiv pegavog i trbušnog tifusa.

Kod Nemačkih oficira se razvila malarija i stomačne bolesti, ali su preduzete sve higijenske mere da se zaraza lokalizuje.

Pitanje dijetalne ishrane obolelih oficira od stomačnih bolesti nije još regulisano, pa je potrebno da se naredi preko Štaba III Armije (Sanitetsko odelenje), da se ovo pitanje što pre reguliše.

4. - Obuća i odeća kod zarobljenika je vrlo lošeg stanja, ima veliki broj bosih i pocepanih. Većina ratnih zarobljenika nema šinjela.

Obuće nedostaje	35-50%
Odela nedostaje	20-30%
Ćebadi nedostaje	80%
Veša nedostaje	75%
Šinjela nedostaje	80%

Po ovome pitanju Odelenje za ratne zarobljenike MNO je informisalo Komandu pozadine M.N.O.

Ovome pitanju treba Komanda pozadine da posveti punu pažnju i da preduzme energične mere radi nabavke obuće i odeće, do nastupanja zime.

5. - Pitanje vođenja privatnog dopisivanja ratnih zarobljenika sa porodicama u zemlji i u inostranstvu nije rešeno. Međutim zarobljenici izjavljuju želju da im se ovo omogući.

Isto tako nije rešeno pitanje slanja paketa i novčanih pošiljki porodica ratnim zarobljenicima.

Ako će ovo biti omogućeno, onda treba regulisati i narediti koliko može mesečno ratni zarobljenik pisati pisama /dopisnica/, odnosno koliko može primati paketa ili novčanih pošiljki.

Pošto je cenzura pismonosnih pošiljki u unutrašnjem saobraćaju u Jugoslaviji ukinuta, trebalo bi regulisati način cenzure - pregleda zarobljeničke pošte - paketa i novčanih pošiljki, gde će se i preko koga vršiti /u Armijama/ ili Odelenju za ratne zarobljenika M.N.O.

6. - Do sada je predato Saveznim Ministarstvima 43.166 rat.[nih] zarobljenika, a nalaze se još u logorima 110.984, koji rade na različitim poslovima, očekujući uzimanje na radove od strane Saveznih Ministarstava.

Savezno Ministarstvo saobraćaja oteže preuzimanje ratnih zarobljenika na radove, jer nije spremno da primi iste, zbog toga što nije regulisalo smeštaj i njihovu ishranu. Analogno postupaju i ostala Ministarstva.

Trebalo bi narediti Saveznim Ministarstvima da što pre preuzmu ostatak ratnih zarobljenika za radove iz logora.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pukovnik[257]

12 /VII. 45. g. Georgievič[258] [v.r.]

Izvornik, strojopis
U posjedu priređivača
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 198.-205.

[257] Dopisano rukom.
[258] Dimitrije.

83.

1945., srpanj 13.
Zagreb

Iz zapisnika sa sjednice CK KP Hrvatske, Zagreb održane 13. srpnja 1945. o najznačajnijim problemima, osobito stavovima Katoličke crkve i političkom stanju, posebice u Slavoniji

_____

ZAPISNIK

sjednice CK KPH od 13. VII. 1945. godine.

Prisutni drugovi: Vlado[259], Stevo[260], Vicko[261], Marko[262], Duško[263], Mićo[264], Rade[265], Gašpar[266], Mile[267], Konspirator[268] i Anka[269].

Dnevni red:
1. Crkva i
2. Razno.

Drug Vlado: Ističe da u protunarodnoj djelatnosti svećenika treba više voditi računa i raskrinkavati ih.

Drug Stevo: Svećenici pripremaju protestne procesije. O tome treba voditi računa i onemogućiti ih našim provokacijama. Popovi se dijele na:

a) one koji su za Rittiga[270] i

b) one koji su protiv Rittiga.

Treba pravilno voditi politiku protiv njih.

/…/

Situacija nije povoljna za izbore. Treba ići više u narod. Moramo odrediti tko će ići na teren. U Slavoniji se još bježi u šume. Treba na terenu vidjeti što je.

---

[259] Vladimir Bakarić.
[260] Ivan Krajačić – Stevo.
[261] Vicko Krstulović.
[262] Marko Belinić.
[263] Duško Brkić.
[264] Savo Zlatić – Mićo.
[265] Rade Žigić.
[266] Karlo Mrazović – Gašpar.
[267] Mile Počuča.
[268] Dragutin Saili – Konspirator.
[269] Anka Berus.
[270] Svetozar Rittig, župnik crkve sv. Marka u Zagrebu, tada član predsjedništva ZAVNOH-a.

Potrebno bi bilo davati dopust našim borcima na mjesec dana radi žetve.

Pitanje amnestije, odnosno regulisanja domobrana je vrlo važna stvar. Drug Vlado bi trebao da ode u Beograd i da o tome porazgovori.

/…/

Drug Rade: Sa Slavonijom se još nije radikalno sredilo. Ovih dana se održava konferencija vojnih sudova, poslije koje treba da se ubrza rad.

Drug Marko: U Slavoniji se jača šovinizam između Srba i Hrvata.[271] Pravoslavni popovi su aktivni.

/…/

Duško [v.r.]

———————

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Zapisnik sjednice CK KPH od 13. VII. 1945.
B. Vojnović (prir.), Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952., sv. 1 1945-1948., Zagreb, 2005., str. 68.-69.

[271] O hrvatsko-srpskim odnosima i srpskom šovinizmu u sjeveroistočnoj Hrvatskoj u neposrednom poraću, usp. Č. Višnjić, Partizansko ljetovanje. Hrvatska i Srbi 1945 – 1950., Zagreb, 2003., str. 36.-45.

84.

1945., srpanj 14.
Zagreb

Javni tužitelj Hrvatske, Zagreb izvješćuje javnog tužitelja DF Jugoslavije, Beograd o političkim prilikama u Hrvatskoj te ukazuje na niz poteškoća, znatnim dijelom u Slavoniji i Srijemu, nastalih uz ostalo i samovoljom JA, OZN-e, Narodne milicije i raznih organa "narodnih" vlasti

---

JAVNI TUŽILAC HRVATSKE[272]

Pov.Br. *55* – 45

Zagreb, 14.VII.1945
Izvještaj br. 2.

JAVNOM TUŽIOCU DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE[273]

B E O G R A D

I. Političke prilike u vezi sa nekim općim pitanjima:

/…/

Još uvijek su glavne snage političkog rada i pozornica glavnih političkih dogadjaja skoncentrisane u novo oslobodjenim krajevima, gdje se naše snage prikupljaju, organiziraju i upoznavaju sa novim političkim problemima.

Svagdje a naročito u novo oslobodjenim krajevima Hrvatske osjeća se ofenziva reakcije. /…/

/…/

Stup reakcije, njen organizator i nosioc je katolička crkva i njen kler, skoro stopostotno na čelu sa nadbiskupom Stepincem. /…/ Popovi djeluju vrlo oprezno i lukavo iskorištavajući vjersku zaostalost naroda, opće teško stanje izazvano ratom, opću nestašicu živežnih namirnica, sušnu i nerodnu godinu itd. /…/ I oni propovijedaju bratstvo i opraštanje krivnje i grijeha: "Tko tebe kamenom – Ti njega kruhom" itd. Tako u Slavoniji povodom prolaza zarobljenika mnogi izlaze na ceste sa kruhom, slaninom itd.

/…/

Šovinizam u Hrvatskoj uvelike se širi. Taj pojav zauzima velikog maha i zahtjeva hitnu, široku i energičnu intervenciju naših političkih organizacija, a naročito Javnih tužioca i narodnih sudova. Način konkretne borbe i uslijed već nagomilanih slučajeva, koji se općenito odražavaju, nije još određen.

---

[272] Jakov Blažević.
[273] Dr. Jože Vilfan.

Osnovni razlozi porasta šovinizma su: što neprijatelj snalazeći se i oporavljajući od poraza baca sve snage na izazivanje šovinističke mržnje; što dosta materijala za tu propagandu daju postupci u prvom redu ranije štabovi operativnih jedinica koji su u danima velikih zarobljavanja, a i poslije, naredjivali i dopuštali ubijanje bez suda, javno ili čak po nekim neodgovornim elementima nevine ljude, ubijene ostavljali skoro nezakopane i sl. ubijstava po OZNI, Nar.[odnoj] Miliciji itd.

/…/

U Slavoniji ima nevjerojatno teških slučajeva čisto šovinističkih ubijstava, zapravo terora, koji svakom koristi samo ne nama. U dogovoru sa Vojnim tužiocem II Armije poslat je jedan islednik, da sa tamošnjim Javnim tužiocem (Nova Gradiška) savjesno i energično ispita stvar.

U Miliciju je ušao u najvišem postotku ološ, koji naročito u Slavoniji čini zločine pljačke, ubijstava i sl. Osim ostalog n.pr. komandir Milicije jednog kotara – Srbin ratuje sa komandirom drugog kotara – Hrvatom. U to angažiraju "svoju" vojsku (kotar Borovo i Vinkovci). U tom pogledu pisao sam Javnim tužiocima pod t. 6 svoje okružnice od 2. VII. o.g., koju prilažem pod A).

/…/

U vezi sa pitanjem Slavonije, Milicije, vojske, OZN-e, šovinističke mržnje itd. šaljem Vam izvještaj, koga sam primio danas od Ministarstva unutrašnjih poslova, pod B). Taj Vam izvještaj šaljem, jer je pun argumenata i "perspektiva". Ja ću ga sa odgovornim drugovima temeljito proštudirati i poslati pismene upute tamošnjim Javnim tužiocima.

Šovinističku mržnju izazivaju i oni Srbi, koji su 1941 izbjegli u Beograd u Srbiju, a sada se vraćaju. Prema izvještajima dosta je takovih četnički raspoloženo.

/…/

Možemo reći, da se naši odgovorni kadrovi na raznim odgovornim mjestima organizacije državne vlasti politički, sistematski ne odgajaju, zaostaju i nisu u stanju mjesne probleme i svoj rad provoditi u okviru općeg državnog plana i u svijetlu opće političke situacije. Mislim, da centri pojedinih organizacija vlasti počam od OZN-e pa dalje, odgajaju svoje ljude samo "stručno" i da baš ta "stručnost" jednostrano formira ljude, da oni postaju isključivo sebeznali živeći u fikciji, da su oni sve i da je sve zbog njih. Pri tom vrlo malo znadu o općim političkim i državnim problemima. /…/

/…/

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu!

JAVNI TUŽILAC HRVATSKE:

———————

Prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, 421, Povjerljvi spisi 1945.

85.

1945., srpanj 14.
Osijek

Izvješće Upravnog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju, Osijek o stanju na području Gradskog NOO-a Osijek i okružnih NOO-a Osijek, Nova Gradiška, Slavonski Brod i Vinkovci, koje između ostalog navodi podatke o broju iz političkih i(li) kriminalnih razloga uhićenih civilnih osoba i "neprijateljskih" vojnika ("križara", bjegunaca iz logora, dezertera)

Oblasni NOO za SLAVONIJU
Upravni odjel
Broj: *sl*. 945.
Osijek, dne 14. VII. 1945.

IZVJEŠTAJ

Za dan 11. VII. 1945 g. primljenih od Okružnih i gradskih NOO-a o dogadjajima toga dana na području Oblasti za Slavoniju.

GRADSKI NOO - OSIJEK javlja:

U toku dana 13. jula o.g. stavljeno je u pritvor gradskog NOO-a, Upravni odjel otsjek za javni red i sigurnost ukupno 29 osoba. Od toga 12 osoba političke naravi i to 8 kao pripadnici Kulturbunda, a 4 kao suradnici odnosno pripadnici ustaškog pokreta, 4 radi ilegalne trgovine, 10 radi toga što su doputovali u Osijek bez propusnice, odnosno bez ispravnih propusnica, te tri osobe radi drugih prekršaja.

Drugih važnijih dogadjaja u toku dana nije bilo.

OKRUŽNI NOO - OSIJEK javlja:

Na području kotara Borovo uhapšeno je 6 bandita Gestapovaca i ustaša, koji su upućeni vojnom sudu u Osijek.

Na području kotara Našice kod sela Gazija primjećeno je 7 naoružanih bandita koji su odvraćali narod od mijenjanja novca govoreći, da će doći novac sa znakom Kralja Petra. Izgleda da oni nisu ni znali, da je već izvršena zamjena novca.

U selu gornjoj Matičini 2 ustaše tražili su jesti, a u selu Donjoj Matičini u noći bili su banditi kod pretsjednika Mjesnog NOO-a i tražili da odmah sakupi hrane za 50 ljudi. Kako je u selu bila vojska ista je pripucala, na što su banditi pobjegli ispalivši 2 metka.

Na području kotara Valpovo u Belišću uhapšen je 1 ustaša iz Bistrinovaca i sproveden OZNI u Valpovo.

Na području kotara Osijek u Daljskoj planini primjećen je 1 ustaša bjegunac iz logora Apatin, te je za njim upućena potjera.

Na području kotara Donji Miholjac, uhapšeno je 7 žena i to radi kradje novca i 6 radi posjeta logoru bez propusnice.

Na području kotara Valpovo uhapšena su 3 čovjeka, koji su htjeli prevesti 3 konja preko Drave u Baranju, a 2 bosanca sprovedeni su iz Bizovca u Valpovo radi prodaje duhana za hranu.

Iz Našica javlja o nezadovoljstvu naroda radi pomanjkanja soli.

OKRUŽNI NOO - NOVA GRADIŠKA javlja:

Na području kotara Novska dana 9 jula o.g. otišlo je u šumu 5 ženskih lica iz sela Košutarice općina Jasenovac. U noći od 7 na 8. jula izvršena je provala u selu Nova Subotka općina Novska Vanjska i tom prilikom odnešena manja količina živežnih namirnica.

Na području kotara Pakrac u selu Rogulje općina Bučje, dana 9 jula o.g. uhvaćena su 4 ustaše, koji su predani povjerenstvu OZNE u Pakracu.

Na području kotara Slavonska Požega dana 10 jula o.g. patrola čete Narodne milicije Kotarskog NOO-a Slav. Požega vršila je patrolu kod sela Mitrovca općina Kutjevo, te je bila napadnuta od 5 naoružanih bandita ustaša Bobanovaca[274], pa je tom prilikom patrola uhvatila 2 ustaše. Istog dana oko 13 sati išla je milicija iz Kutjeva na mjesto sukoba, te je ponovo bila napadnuta i tom prilikom 1 drug teže je ranjen i nalazi se u bolnici u Slav. Požegi. U noći od 12 i 13 jula izvršena je provala u gostionu Nikole Panovića iz Pleternice, razbijena registarska blagajna i odneseno iz nje gotovine od 50 dinara.

Dana 13. jula o.g. oko 6 sati u jutro ranjen je od nepoznatih lica iz šikare bivši borac NOV-e Pandić Marin iz sela Gornji Emovci, općina Požega Vanjska, koji je umro na putu do bolnice. Istraga se vodi.

OKRUŽNI NOO SLAVONSKI BROD javlja:

Na području kotara Djakovo dana 12 jula o.g. je jedan dezerter uhapšen i predan Komandi mjesta u Djakovo. U gradu Djakovo bio je jedan slučaj skrivanja robe, krivac je kažnjen sa mjesec dana prisilnog rada i 20.000 /dvadeset hiljada/ Din globe 1 slučaj nemorala i krivac kažnjen sa mjesec dana prisilnog rada, te 1 slučaj kradje i krivac kažnjen sa mjesec dana prisilnog rada.

Na području kotara Vinkovci u selu Vink. Novo Selo dana 12. jula o.g. uhvaćeni su bivši gestapovci Horvat Ivan i Smrekar Franjo iz Mača, te su predani kotarskom NOO-u u Borovo, sa čijeg su područja.

U Gradu Vinkovci uhvaćeni su dana 12. jula Šišula Marija i Terezija, koje su se vratile iz Njemačke, te su predane OZNI u Vinkovcima.

Na području kotara Županja u mjestu Županji dogodio se je 1 slučaj šverca, po čemu se još vode izvidi. Na stanovima kod Bošnjaka opažena su 4 nepoznata sumnjiva lica, postavlja se zasjeda i patrolira po okolici.

OKRUŽNI NOO VINKOVCI javlja:

Na području kotara Daruvar dana 10 jula o.g. u 16 sati kada je stajao putnički voz izmedju stanica Daruvar i Batinjani, izveden je iz voza po nepoznatom vojniku Tomaš Ivan iz Djulovca, koji je u blizini u šumi ubijen iz puške po tome vojniku. Izvide je povela patrola komande mjesta Daruvar, a kasnije i kotarska milicija Daruvar. Pretpostavlja se da je ubojstvo izvršio neki partizan, koji je od ranije imao neki obračun sa Tomašom.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[275] *u.z.* Načelnik:
…[276] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1809, kut. 59

[274] Odnosi se na pripadnike 5. ustaškog stajaćeg zdruga pod zapovjedništvom pukovnika Rafaela Bobana.
[275] Okrugli pečat: Oblasni narodno oslobodilački odbor za Slavoniju (u sredini grb DF Jugoslavije).
[276] Potpis nečitak.

86.

1945., srpanj 14.
Slavonski Brod

Upravni odjel Okružnog NOO-a Slavonski Brod nalaže Upravnom odjelu Kotarskog NOO-a Đakovo da je zabranjeno svako posjećivanje logoraša i zadržavanje ili kretanje u blizini logora Krndija, a prekršitelji će biti najstrože kažnjeni

---

OKRUŽNI NOO. SLAV. BROD
UPRAVNI ODJEL
Broj : 5845-II-1945.
Brod, 14. VII. 1945.

Kotarskom NOO-u, Upravni odjel

D j a k o v o

Radni logor koji se nalazi na području naslova primio je veći broj kažnjenih osoba. Obzirom na to skrenuti pažnju stanovnicima okolnih sela da je zabranjeno svako posječivanje logora bez razlike.

Naročito treba upozoriti da je zabranjeno svako zadržavanje u blizini logora kao i prolaz kolima tako i pješke.

Sve što spada pod upravu logora najstrožije se zabranjuje uzimati i dirati. Ovo isto vrijedi za voće i plodove.

Obavijestiti narod letcima koje treba dati naštampati u dovoljnom broju i podijeliti okoljnim selima radi znanja.

Upozoriti sve da će svaki onaj koji prekrši ovu zabranu biti najstrožije kažnjen.

O učinjenom izvijestiti ovaj odjel.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu !

Pretsjednik: Pročelnik upravnog odjela:
…[277] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku 6/14666 iz 1945., Inv. br. 46
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 206.

[277] Potpis nečitak.

87.

1945., srpanj 17.

Pregled i stanje u vojnim zarobljeničkim logorima za Nijemce i Austrijance u Slavoniji

Opći pregled zarobljeničkih logora za Nijemce i Austrijance na vojnom području VI. oblasti.

Logor Tenje L.I.a Mitnica
Brojno stanje : 592

Na radu:	
Građevinska sekcija	338
OZN-a II brigade	10
Diverzantski bataljon	15
Munjara, tramvaj i vodovod	39
Veleobrtno "BELIŠĆE"	75
Pustara Frajmund	20
Pustara Šeper	15
Svega	512
Na radu u logoru	20
U bolnici	60
Svega	592

Logor Našice
Brojno stanje: 479

Na radu	
Ribnjak Našice	25
Djurdjenovac tvornica tanina	143
Ljeskovica pilana	40
Na radu u pustari	75
Nevin dvori čuvanje konja	16
Mehanič. Radiona K-de Našice	6
Vojna pekara	4
Na radu kod 17. brigade	8
Ekonomija "Šipovac"	56
Štab IV. Brodske brigade	5
Komanda mjesta Našice	15
Svega:	393
Na radu u logoru	54
U bolnici	4
U ambulanti	28
Svega:	479

Logor Slav. Brod
Brojno stanje: 2.607

Na radu:	
Gradjev. sek. Brod	750
Tvornica vagona Brod	400
VII. odeljak tranzitna stanica	200
Na saobraćajnom radu popravak cesta	300
Ciglana Brod i Orovac	120
Košnja žita po selima	50
Ložioni Slav. Brod.	100
U mlinu Vrpolje	30
Na radu kod Okružnog i gradskog N.O.O.-a	82
U bolnici	35
U ambulanti	84
Pod poštedom	154
Svega:	2.305
Na žetvi u Baranji	302
Svega:	2.607

Logor Tenje L.I. b. selo
Brojno stanje: 1320.

Na radu:	
Vojna oblast Slavonije	127
Glav. Artilj. Baza tranzit. stanica	212
Bolnica rat. zarobljenika	3
Uprava voj. bolničkog centra	1
Ljevaonica željeza Osijek	110
"Bata" Borovo tvornica obuće	72
Kozara Osijek	80
Tvornica žigica Osijek	20
Lanena industrija Osijek	32

Oblasni N.O.O.	30
Pustara Orlovnjak vozar. Divizion	10
Živodernica grada Osijeka	3
Gradjev. sek. grada Osijeka	20
Ciglana Placeriano	12
Batina skela	81
Svega:	813
Na radu u logoru	148
U bolnici	132
U ambulanti	137
Pod poštedom	90
Svega:	1.320

Logor Vinkovci:
Brojno stanje: 1.092.

Na radu:	
Ministarstvo gradjevina Tehnička sekcija Vinkovci	505
Kod šumske direkcije Vinkovci	505
Svega	1010
U bolnici	82
Svega	1092

Logor Nova Gradiška
Brojno stanje : 359

Na radu:	
Uprava rudnika N. Gradiška	108
4. baza II. J. Armije	19
Tvornica pokućstva	36
Tvornica vagona Okućani	60
Ciglana Mašić	13
Ciglana Filipovac	12
Ciglana Rešetari	15
U Jasenovcu	20
Pilana Okućani	12
Tvornica poljopriv. alata N.G.	30
Mehanička radiona	1
U ambulanti i pošteda	33
Svega:	359

P r e g l e d

brojnog stanja ratnih zarobljenika N.O. Slavonije, dana 17. VII 945. g.
po nacionalnosti i činovima

Red. broj	Naziv i mjesto zarobljeničkog logora	Čin	Nijemci	Austrijanci	Opaska
1	Logor Tenje “L I “a	oficir	2		liječnici
		podof			
		vojnika	481	109	
2	Logor Tenje “L I “b	oficir	5		liječnici
		podof			
		vojnika	869	446	
3	Logor Našice	oficir	2		liječnici
		podof			
		vojnika	477		
4	Logor Sl. Brod	oficir	2		liječnici
		podof	588		stručnjaci kod ind. Brod
		vojnika	2017		
5	Logor Vinkovci	oficir	3		liječnici
		podof	190	72	
		vojnika	570	251	
6	Logor N. Gradiška	oficir	1		liječnici
		podof	8	12	
		vojnika	160	178	
7	Svega	oficir	15		
		podof	786	84	
		vojnika	4574	990	

Osim napred navedenih ratnih zarobljenika još je dato na radova ratnih zarobljenika i to:

1./ Delegatu Setvene komisije za Vojvodinu uz revers	4.521.
2./ Delegatu Saobraćajne sekcije Beograd uz revers	932.
3./ Oblasnom N.O.O.-u Slavonije uz revers za sječu drva	1081.
4./ Minist. Gradjevina za rad u Bosni i Hercegovini	2000.
Svega:	8534.-

Svi gore navedeni ratni zarobljenici predani su uz revers sa rukovodstvom i potrebnim osiguranjem.

STANJE LOGORA

U svakom logoru gdje se nalaze ratni zarobljenici prilični su smještaji, ali uslijed manjkovosti drvnog materijala u svim logorima nijesu postavljene preče kako je to bilo predvidjeno po komisiji, nego zarobljenici leže na čistoj slami koja se mijenja svaka tri do četri dana.

Svaki logor ima organiziranu kuhinju sa dovoljnim brojem kazana i ljudi i higijenski opće uredno. Logori imaju električno osvetljenje.

Svaki logor ima dobru pitku vodu kao i čistoću oko samog bunara. Krug samoga logora svaki je izravnan a svakim danom vrši se čišćenje. Logori su opleteni žicom, a po kutovima logora iskopane su latrine tj. poljski nužnici koji odgovaraju svim propisima. Svaki logor ima svoju priručnu ambulantu sa jednim referentom saniteta 1. do 2. liječnika Nijemca kao i 2. do 3. bolničara. Svi logori koje još imamo nema ni jedan još do danas kupatila uslijed neimanja potrebnog materijala, ali zarobljenicima je omogućeno da se mogu svakog dana redovito umivati. Organizirane su i brijačnice u kojima se zarobljenici redovito briju i šišaju.

Ishrana ratnih zarobljenika vrši se po tabeli koja odgovara bolesnicima i radnoj snazi. U logorima nema za sada ni jedne organizirane radionice.

Svi ratni zarobljenici nalaze na raznim radovima kako je to napred navedeno kod raznih ustanova.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

Načelnik kapetan: Komandant potpukovnik:

J. Krpan [v.r.]

Izvornik, rukopis i strojopis
HDA, Zagreb, 1194, 13/1547
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 207.-210.

88.

1945., srpanj 18.
Zagreb

Iz zapisnika sa sjednice CK KP Hrvatske, Zagreb održane 18. srpnja 1945. o najznačajnijim problemima i političkom stanju i zadatcima

---

ZAPISNIK

sjednice CK KPH održane 18. VII. 1945. godine u Zagrebu.

Prisutni: Vlado[278], Stevo[279], Marko[280], Vicko[281], Duško[282], Rade[283], Mile[284], Konspirator[285] i Anka[286].

Dnevni red:

1. Izvještaj druga Vlade sa puta u Beograd
2. Razno.

Drug Vlado: Izašla je uredba o domobranima[287] od kojih se formiraju radni bataljoni. Oni koji imaju preko 35 godina idu kući. Te uredbe se moramo pridržavati. Međutim u logorima je slabo. Pitanje se zaoštrilo nepravilnim postupcima prema zarobljenicima. Radi javnosti treba odštampati uredbu po pitanju domobrana, koju je izdala Savezna vlada, a zatim za nepravilnosti u logorima najoštrije kažnjavati. U logore postaviti ljude koji će znati postupati sa zarobljenicima. Za sada nema protezanja amnestije.

/…/

Drug Stevo: Drug Vlado je obavio neke zadatke. Radi toga uvijek treba da netko ode u Beograd. Smatram da pravilno treba riješiti pitanje domobrana. III. Crnogorska divizija u Bjelovaru slabo se odnosi prema domobranima. Iz Požege ih je pobjeglo 180 u šumu. Potrebno je obezbediti korespondenciju njih sa njihovim familijama. Ne smijemo dozvoliti da pojedinci iz šovinističkih razloga ubijaju neke domobrane zarobljene. Takve pojave treba oštro kažnjavati. Svi povratnici iz Srbije govore o kralju Petru. Tim povratnicima treba posvetiti pažnju.

/…/

Duško [v.r.]

---

[278] Vladimir Bakarić.
[279] Ivan Krajačić – Stevo.
[280] Marko Belinić.
[281] Vicko Krstulović.
[282] Duško Brkić.
[283] Rade Žigić.
[284] Mile Počuča.
[285] Dragutin Saili – Konspirator.
[286] Anka Berus.
[287] Usp. Zakon o davanju amnestije i pomilovanju, Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije, god. I, br. 47., Beograd, 6. srpnja 1945.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Zapisnik sjednice CK KPH održane 18. VII. 1945. u Zagrebu
B. Vojnović (prir.), Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952., sv. 1 1945-1948., Zagreb, 2005., str. 70.-72.

89.

1945., srpanj 18.
Zagreb

Zemaljska komisija za repatriaciju Nijemaca pri MUP-u FD Hrvatske, Zagreb izvješćuje Okružnu komisiju za repatriaciju pri Upravnom odjelu Okružnog NOO-a Virovitica o internaciji i iseljavanju/protjerivanju folksdojčera

Prepis!

Zemaljska komisija za repatriaciju Nijemaca
Pri
Ministarstvu unutrašnjih poslova
Federalne države Hrvatske

Broj 4/45. Zagreb, 18. VII. 1945.

Predmet: Nijemaca - iseljivanje.

Okružnoj komisiji za repatriaciju
pri Okružnom NOO-u Upravni odjel
Virovitica

Ovdašnju direktivu broj 1/45[288] nadopunjujemo u slijedećem:

Srbe i Hrvate te Čehe i druge koji su bili u Kulturbundu nemojte sa Nijemcima logorisati i otpremiti, već Srbe i Hrvate predajte upravnom odjelu koji će ih radi toga što su bili u Kulturbundu predavati sudu za zaštitu nacionalne časti. Čehe i ostale manjine koji su bili u Kulturbundu prepustite upravnom odjelu koji će za najkrače vrijeme dobiti direktive kako i šta da sa njima učine.

Sve Nijemce sa Vašeg teritorija koje imate prikupiti prema dobivenim direktivama odmah skupno koristeći željeznicu prebacite u logor Vel. Pisanica Okružnog NOO-a Bjelovar gdje će oni sačekati dalje transportovanje. O ovome izvješten je danas Okružni NOO Bjelovar, koji će ih primiti i dalje sa njima postupati, a Vi prigodom predaje njih u logor predajte im i popis u jednom primjerku.

[288] Usp. dok. br. 75.

Što prije pošaljite nam u duplikatu spisak Nijemaca koji se repatriraju, te u jednom primjerku onih koji ostaju i dalje u našoj zemlji.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za zemaljsku komisiju
potpis nečitljiv.

/M.P./

Prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/31

90.

1945., srpanj 19.
Osijek

Upravni odjel Kotarskog NOO-a Osijek dostavlja Upravnom odjelu Okružnog NOO-a Osijek popis članova Kulturbunda sa svrhom protjerivanja, odnosno interniranja u logor i prilaže brojčane podatke o njemačkim obiteljima Kotara Osijek koji se upućuju u Radni logor Valpovo

---

KOTARSKI NOO OSIJEK
UPRAVI ODJEL

Str. Pov. broj: 28 - 1945. Osijek, dne 19. jula 1945.

Predmet : Spiskova članova njemačkog kulturbunda za protjerivanje u logor – dostava.

O K R U Ž N O M N. O. O-u
Upravi odjel
O S I J E K

U prilogu pod ·/· dostavlja se naslovu 12 /dvanajest/ popisa za ceo osječki kotar Njemaca i to:

1. / 4 popisa članova njemačkog kulturbunda
2. / 4 popisa nečlanova kulturbunda
3. / 4 popisa mješanih brakova članova kulturbunda, koji se imaju protjerati i staviti u logor.

Nadalje dostavlja se 12 spiskova raznih općina članova njemačkog kulturbunda, koji su već stavljeni u logor, kao i dva iskaza po općinama pojedinačno sastavljena statistika koliko po kojem Mjesnom NOO-u ima se izseliti i staviti u logor, kako članova tako Njemaca nečlanova i mješanih brakova članova kulturbunda, koji se dostavljaju naslovu radi dalnjeg postupka s molbom na nadležnost.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

M.P.[289]

26 priloga[290]

Pretsjednik :
…[291] [v.r.]

Pročelnik
upravnog odjela:
…[292] [v.r.]

-.-

S P I S A K :

Obitelji njemaca u kulturbundu, mješovitih brakova kao i njemaca nečlanova kulturbunda po mjesnim NOO-ima, pregled statistike koje se upućuju u logor

	1	2	3	4	5		6	7
OPŠTINA	Obitelji njemaca u kultur-bundu	Obitelji mješovitih brakova u kulturb.	Obitelji njemaca koji nisu u kulturbun. a nisu pomagali	Obitelji Jugoslov. Narodnosti koji su u kultur-bundu	Obitelji razne narodnosti koji su u kutur. a./ i koji nisu b./		Obitelji njemaca koji su saradjivali	Obitelji njemaca čiju saradnju treba provjeriti
					a./	b./		
DALJ	59	13	3	3	5	-	5	-
SARVAŠ	7	1	3	1	-	-	-	-
ALJMAŠ	16	2	7	1	-	-	-	-
ERDUT	25	4	13	1	3	-	-	-
LASLOVO	8	-	-	1	-	-	-	-
RETFALA	71	36	86	13	9	47	-	-
TENJA	17	4	5	-	-	-	-	-
ČEPIN	3	-	-	-	-	-	-	-
SVEGA	206	60	117	20	12	47	5	-

[289] Okrugli pečat: Kotarski Narodno Oslobodilački odbor Osijek Upravni odjel (u sredini grb DF Jugoslavije).

[290] Prilozi nisu pronađeni.

[291] Potpis nečitak.

[292] Potpis nečitak.

K O T A R S K I N. O. O.
Upravni odjel

U Osijeku, dne 19. jula 1945 godine

M.P.[293]

Pročelnik
Upravnog odjela :
…[294] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO, Kotarski NOO Valpovo
V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 37.-38.

91.

1945., srpanj 20.
Suhopolje (Virovitica)

Zapisnik sa sastanka boraca Suhopolja upućen Andriji Hebrangu, u kojem prosvjeduju protiv kolonizacije Srba u Viroviticu, masovnog protjerivanja katolika iz kotara Virovitica te ubijanja zarobljenih Hrvata

---

Suhopolje, dne 20. jula 1945.

Drugu Ministru
Andriji Hebrangu
Beograd

Dragi druže Andrija !

Potpisani borci iz Suhopolja slobodni smo Ti se obratiti sa par riječi, koje će Te zanimati zbog dogadjaja koji se odigravaju ovdje oko nas. Ja sam Ivan Lucović baš ovdje u Suhopolju sa još nekoliko drugova Suhopoljčana, koji smo radi tih nepravednih činjenica došli ovamo i ustanovili sve kako smo opisali u zapisniku koji Ti prilažemo.

Ja sam Ti već više puta pisao, ali nisam primio odgovora.

Ovdje se toga mnogo svašta čini, što ide na štetu pokreta, pa bi to trebalo na neki način odstraniti, jer je po Srbima veliki teror, a izgleda koji to čine, da šire propagandu i sigurno hoće da se vrati Kralj Petar.

Pred nekoliko dana bio sam sa Tvojom sestrom Ilonkom i rekao da ću doći u Suhopolje do Pauline, kamo i ona ima doći i odovud do Tebe u Beograd, da Ti sve

---

[293] Okrugli pečat: Kotarski Narodno Oslobodilački odbor Osijek Upravni odjel (u sredini grb DF Jugoslavije).

[294] Potpis nečitak.

podnese o tome izvještaj, a širje obrazloženje imadeš u ovom našem zapisniku, kojega Ti dostavljamo.

Treba što prije nešto poduzeti, ne momentalno velikom strogoćom već postepeno i na dobar način, time da i Vi od Vaše strane ispitate te pojedinosti koje se dogadjaju ovdje.

Ja sam onaj Bosanac koji sam bio odhranjen kod Magenhajma, a zadnji puta bio sa tobom u Zailama kada smo Te zamjenili sa onim dvojicom ustaških glavešina, Futucom[295] i Vagnerom[296].

Uz drugarski pozdrav.
Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Lucović Ivan intendant	Lucović Ivan [v.r.]	
Gl. Inten. Slagalište Zagreb	Reder Stjepan [v.r.]	
Reder Stjepan prop. Odsjek	Mirko Vinter [v.r.]	Ferdinand Lisinski [v.r]
34. Udar divizije	Gjuro Stipić [v.r.]	
Vinter Mirko borac Virovitičke udarne brigade	Škvoc Josip [v.r.]	

-.-

Z A P I S N I K

Sastavljen dana 20. jula 1945. u Suhopolju po potpisanim drugovima borcima, koji su iz jednica došli svojim kućama radi toga što im su ugrožene obitelji i roditelji zbog internacije.

Mi potpisani došli smo svojim kućama u Suhopolje i došli u dodir sa ljudima ovog mjesta kao i iz drugih sela naročito sa drugovima: predsjednikom NOO Suhopolje Stipić Gjurom, bivšim tajnim predsjednikom Suhopolja Škvorc Josipom, Lisinski Ferdom, te mnogim drugima, pa smo ustanovili slijedeće:

1./ POPIS OBITELJI KOJE IMAJU NJEMAČKA PREZIMENA.

U Suhopolju je došlo do nervoze izmedju naroda zbog toga, jer su već u kratko vrijeme bili popisani svi oni koji imadu Njemačko prezime, bez obzira na to, što nisu nikada bili upisani u Njemačke organizacije. To je naišlo na nezadovoljstvo medju narodom, Hrvatima koji ovdje žive jer se uvidja da pravoslavci Srbi svoje provadjaju i ubacuju svoje srpstvo na svakom koraku.

2./ PRESELJAVANJE I KOLONIZIRANJE NARODA

Iz kotara Daruvar kolonizira se narod u kotar Viroviticu i to samo Srbi pravoslavci a najviše u okolicu Suhopolja. Oni svakako nastoje da ovdje dobiju apsolutnu prevlast pa

[295] Ispravno bi bilo Vutuc, Mirko.
[296] Ispravno bi bilo Wagner, Karlo.

zato ovo i čine. Hrvati koji se i nalaze na nekim malim dužnostima, moraju samo klimati glavama, nesmiju nigdje ništa govoriti, nalaze se samo na manjim sporednim mjestima gdje moraju šutjeti i gledati nepravdu koja se čini katoličkom narodu bez obzira na naciju. Zbog toga dolazi do velike reakcije medju narodom i veliko nezadovoljstvo se kuje, a to sve ide na šteu današnjeg poredka koji je krvavo stečen. Narod ništa ne radi zbog toga, svaki se pita što će dalje biti, dakle živi u neizvjesnosti.

Prema ustanovljenju može se konstatirati da pravoslavci traže nešto treće jer provadjaju svoju srpsku nacionalnost i izgleda da hoće urušiti današnji poredak.

Dobrovoljci koji su se iz Srbije povratili govore, da oni ovdje nisu došli raditi, već da će za njih drugi raditi /misle na Hrvate/ a oni će gotove crpiti plodove tuđih žuljeva.

Isti Solunski dobrovoljci ispoljavaju se kao Veliko Srbi i neće da odgajaju jedinstvo medju narodom, već svakako nastoje svojim srpstvom razjediniti što sve koči radu današnjih probitaka.

Pravoslavci govore, da će oni likvidirati i sa Hrvatima komunistima za probitak svojih ciljeva.

3./ MASOVNO UBIJANJE HRVATA ZAROBLJENIKA

Pred oko mjesec dana bilo je dotjerano u Suhopolje nekoliko stotina zarobljenika, koje su otpremili u obližnju šumu i tamo sve potukli. Iste su najprije izprebijali, pa su onda klali. To su izvršili drugovi iz 4. bataljona V. Proleterske Crnogorske brigade koji su bili onda u Suhopolju, a kada su se vraćali u Suhopolje govorili su narodu kako su ih klali.

Ovi isti drugovi koji su bili u V. Prolet.[erskoj] Crnogorskoj brigadi govorili su narodu da su ranije bili četnici, a sada su prešli u partizane.

Iz toga se može zaključiti, da ovi Srbi sada kao četnici pod drugom firmom /maskom/ ubijaju nemile Hrvate.

Na ovo narod ne gleda dobro, time je takodjer krnjen današnji probitak.

Prije nego što su prešli na klanje zarobljenika brusili su noževe po kućama i kupili štrikove.

Zbog toga je došlo do kritike na sastanku AFŽ. U Suhopolju dana 1. VII. 1945.

Došla je jedna drugarica iz Kotarskog AFŽ. I kritizirala radi toga što drugarice ne dolaze na sastanak, a predsjenica AFŽ. Drugarica Micika Huber odgovorila joj, da je narod nezadovoljan zbog ubistava masovnog koji se vrši oko Suhopolja, jer su vidjeni mrtvi kojima je vadjeno srce i razni djelovi tjela, pa su govorili da nije to možda moj brat, sin i t.d. a zašto da onda idemo na sastanke i t.d.

Drugarica iz Kotara pitala i dala pozvati Komandanta 4. Bataljona V. Prol.[eterske] Crn.[ogorske] Brigade i istoga pitala "kakvo se ovo klanje vrši" a on je govorio, da to nije istina, medjutim u suočenju sa drugaricom Huber Micikom predsjednicom AFŽ. Isti nije to mogao poreći, već pocrvenivši odgovorio, nasotjati ćemo, da se ovo više ne dogodi.

Kada su prolazili domobrani /zarobljenici/ kao i ustaše nisu dozvolili da im narod nosi bilo kakvu hranu i ako je kotar odredio da se hrana pripravi za zarobljenike koji

imadu doći, već su bili tučeni i dalje tjerani, a kada su naišli četnici dobili su oni jesti, dapače su neki Srbi iz općine išli i ljubili zarobljenike četnike.

Ovo je kritizirala drugarica Micika Huber na masovnom sasanku 1. VII. 1945.

Sve ovo bilo je na željezničkom transportu zarobljenika koji je prolazio kroz Suhopolje.

Zbog toga je ova drugarica Micika Huber skinuta sa dužnosti predsjednice AFŽ. Kao i izbačena iz Mjesnog NOO Suhopolje, a ne obazirajući se na to da je njezin drug Zdenko još i danas kao stari borac u NOV.

Ustanovljeno je, da je ukupno ubijanje zarobljenika izmedju Pitomače i Sladojevaca 1416 ljudi.

4./ INTERNIRANJE HRVATA U MADJARSKU.

Još u jeseni 1944. mjeseca studena bilo je internirano u Madjarsku oko 15 obitelji koji nisu bili presudjeni niti po narodnom niti po vojnom sudu.

Medju istima bio je interniran i Mijo Fett nekada načelnik općine Suhopolje. On je sa obitelji bio dignut iz kuće i pred večer pušten kući, istoga dana na večer bio je masovni sastanak u Suhopolju na kojemu je govorio predsjednik Okružnog NOO Virovitica Latinović /Mili/ i rekao je na tome sastanku da je Fett Miju oslobodio jer su mu okolišni ljudi iz drugih sela kao i pravoslavci rekli, da je Fett ispravan čovjek i da mu se neće niša dogoditi. Došlo je drugi dan u jutro pa je Fett ponovno bio dignut i otjeran u Madjarsku.

Dakle oni su govorili narodu ovako, a provelo se opet drugačije.

Znade se točno, da su ove familije još 1942. pomagale narodni pokret, i ako je bilo u pitanju život njihov i njihovih familija, a ako su već bili internirani onda je to trebao presudi[ti] narodni sud, dok je narod javno vikao na masovnom sastanku, da nije zato, da se isti interniraju jer nisu krivi pa su svejedno bili prebačeni u Madjarsku protiv narodne volje. Sva njihova imovina pokradena odmah iste noći bila je razvučena po selima tako da vlast uopće nije imala nikakav pregled a niti izvršen popis. Nakon 14 dana došao je izaslanik iz kotara da vrši popis, ali u kućama nije ništa nadjeno. Protiv krivaca ovog razvlačenja nije ništa poduzeto.

Fetta Miju dao je internirati neki Crnja iz Okružnog NOO. Virovitica radi rakije koja je 1941. god. bila zaplenjena po financima u Suhopolju i pohranjena u općinu na čuvanje, a kada je naišla Njemačka vojska istu rakiju je razvukla, pa je radi toga Fett bio kriv sada zbog nestanka rakije i radi toga bio po istome Crnji interniran u Madjarsku.

Ista rakija bila je vlasništvo nekog Kuprešana iz okolice Požege koji je ovdje bio u Suhopolju i govorio, da je on sve uredio kod njegovoga rodjaka Crnje u Okružnom NOO. I da će Fetta radi toga udesiti. To su stvarno i proveli.

Na masovnom sastanku rekao je predsjednik /Mili/ Latinović, da je dozvoljeno svakome braniti, a neka se svaki pazi koji brani bandita. Time je odmah utukao svakoga poštenog čovjeka koji pošteno misli i radi.

Vukelić Nikola koji je još 1942. bio predsjednik opštinskog NOO Suhopolje /u šumu/ branio je Fetta jer je snjime suradjivao za pokret, pa ga je poznavao kao dobrog i

poštenog čovjeka, pa je isti Vukelić radi toga nedavno kažnjen na gubitak časnih prava kroz 2 godine.

U to vreme baš kada je bilo dizanje tih ljudi bio je takodjer zatvoren i bivši predsjednik Mjesnog NOO. Škvorc Josip samo radi toga da nemože braniti ljude koji su pravedni.

5./ OMALOVAŽAVANJE MJESNOG NOO SUHOPOLJE.

U mjesni NOO. Suhopolje birani su ljudi koji su bili predloženi po predstavnicima Srba iz općine Suhopolje.

Isti drugovi u mjesnog NOO. Nemaju nikakva prava već samo dužnosti.

Na primjer: Mjesni odbor u Suhopolju izdao je potvrdu drugarici Rak Heleni, kojoj se drug nalazi u NOV da nije bila u Njemačkoj skupini, i tu potvrdu trebao je potpisati tajnik opć.[inskog] NOO. Ogrizović, ali ju nije htjeo prijepis već ju poderao govoreći "vi bi svakome krvniku izdali potvrdu". Takvih slučajeva je bilo mnogo, jer svaku potvrdu koju je izdao mjesni NOO Suhopolje nije općina htjela potpisati.

Niti jednu napuštenu kuću u Suhopolje nemože mjesni NOO. Suhopolje nikome podjeliti pa makar to bio i borac NOV. Hrvat, već Srbi iz općinskog NOO. Suhopolje naguravaju svoje Srbe.

Svaki drug brani se biti biran u mjesni NOO. Jer kaže "zašto da budem figura i da izvršavam naredjenja kao kakav bandit, a prava nemam nikakva".

Dana 16. VII. biran je na masovnom sastanku odbor Mjesnog NOO. Suhopolje. Birano je 5 odbornika od toga 3 Hrvata i 2 pravoslavca. Pravoslavac Obrad Stojanović rekao je, da nemože biti Hrvat predsjednik, pa se postavlja pitanje, dali mogu biti birani oni koji su davali i radili na NOP. Ili oni koji su kao što i sam Stojanović i drugi pravoslavci koji su došli sada iz Srbije, a nisu niti poznati kakvi su. Sami Srbi koji ovdje žive kao starosjedioci i pomagali pokret kroz 4 godine govore da kako dolaze do toga oni koji se vraćaju iz Srbije i hoće imati ovdje veliko pravo, a uopće se nezna što su tamo radili i kakovi su bili.

Oni Srbi koji se vraćaju kažu i ovdašnjim Hrvatima i Srbima, kako mogu doći u odbor kada su svi ustaše, dok se iz toga može vidjeti da se svi iz Srbije vraćaju do jednoga, jer su si tamo sačuvali glave, a da su se tukli i borili kao ovaj narod ovdje nebi se svi mogli vratiti.

U Suhopolju imade 36 kuća pravoslavaca a preko 150 kuća katolika, pa nije moglo biti birano u odbor 2 pravoslavca koji su jedan podpredsjednik a drugi tajnik /naprama 3 trojice katolika/. To nisu starosjedioci već dobrovoljci.

Znade se da dobrovoljci iz Soluna nisu nikakvi gospodari seljaci, jer su većinom svoju zemlju davali obrađivati na pola domaćim ljudima koji imadu malo zemlje.

6./ ISTJERIVANJE ZAGORACA.

Godine 1941. naseljeni su po NDH. Zagorci koji su ovdje dobili agrarnu zemlju /podkućnice/ i na tim zemljama načinili kuće i gospod. zgrade. Ti Zagorci su sve svoje prodali što su imali u Zagorju i krvlju i znojem došli do krova nad glavom, pa sada hoće ovi Srbi koji se vraćaju /samo radi zemlje/ da ih iz kuća iztjeraju i da se oni usele u ove kuće. Narod govori, da imadu apsoluno veće pravo na ove kuće oni koji su ih znojem i žuljevima sagradili, negoli lijeni dobrovoljci koji bi htjeli sve dobiti gotovo i uvijek samo državne pomoći. Neke Zagorce su potpuno očistili oteli marvu i hranu i sve što su

imali i na čisto ih preselili i poslali u Hrastovac kotar Daruvar na praznu i golu zamlju, ne čekajući niti dok si pokose i skinu usjeve koje su zasijali na zemljištu.

Ako je već to moralo ovako biti, onda je to trebalo da odredi narod i da se pravedno izvrši, a ne da ovakove činjenice provadjaju samo pojedinci na štetu jednoga naroda, a ne misleći nato, da se time dolazi do nacionalnog neprijateljstva.

U komisiji za preseljavanje nalaze sami pravoslavci, koji bez ikakvih naredjenja dolaze i naredjuju zaplašenom narodu, da mora seliti, a nitko se neće potpisati po čijem se naredjenju ovo radi, već samo dolaze sa oružjem i govore seli tamo i tamo.

Takvim načinom preseljeno je do sada iz kotara Virovitica oko 1.700 obitelji. Jedni se vraćaju i nazad u stari kraj Zagorje, pa makar da i nemaju tamo više ništa, ali ih tamošnji NOO. Vraćaju nazad ovamo, jer tamo nemaju ništa pošto su prodali, a kada se ovamo ponovno vrate, dolaze u logore.

Narod priznaje i znade, da su pravoslavci stradali, pa bi im priskočio u pomoć u izgradnji domova na lijepi pravedni i pošteni način, ali se ta metoda nije upotrebila, već terorom i nasiljem hoće doći do svojih ciljeva i do onoga što su izgubili za vrijeme rata.

Srbi koji se vraćaju traže i zadnji čavao kojega su ostavili u kućama, pa kada im se kaže neka budu zadovoljni što su našli čitave kuće oni kažu "bolje da u njoj nije nitko stanovao i da je izgorila".

Mi domaći borci vidjevši nepravde i patnje kojega proživljava narod u ovome kraju boreći se za probitke Srbskog i Hrvatskog naroda i kovali to naše jedinstvo, pa zato ovo opisujemo i pitamo se, gdje su one naše žrtve koje su pale za ovu borbu kao i oni drugovi koji su bili po tamnicama, sigurno su vodili računa i mislili na izgradnju takve države i domovine, koja će biti svakome gradjaninu osigurana, dobar i česti život, a tako isto i za njegova pokoljenja. A ne sada nakon toliko godina borbe krvlju stečeno traži nešto treće i očito se vidi po raznim pjevanjima poznate već pjesme "Nećemo Tita hrvatskog bandita- Hoćemo Kralja ako ne valja".

Stečeno je uvjerenje, da pravoslavci pojedine njihove reakcije koje su ubačene medju narod i čine razdor traže nešto treće što se vidi po tome, što je pred kratko vreme došao kod predsjednika Mjesnog NOO. Stipić Gjuru jedan drug Srbijanac i rekao "bio sam zarobljen u Sloveniji kao četnik a sada sam dobio pušku i partizan sam. Kada sam bio kao četnik sa Njemcima imao sam sve bolje nego sada i radio što sam htjeo."

Da se to u buduće ne dogadja bilo bi poželijo da se poduzmu koraci da se to ovo suzbije, jer se traži, da se zaštiti sav pošteni živalj bez obzira na vjeru i naciju i jedino time će se očuvati tekovine naše borbe, koje su tako krvavo stečene.

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu!

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1561/1, spis br. 309
K. Pereković, Pogled unatrag: Pismo Andriji Hebrangu, Politički zatvorenik, br. 102, Zagreb, 2000. – M. Pelikan, M. Gazda, Spomenar hrvatskim žrtvama Virovitičko-podravske županije stradalim od 1941-1945. i 1991-1995. godine, Osijek, 2003., str. 55.-58. – Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 221.-226.

92.

1945., srpanj 21.
Osijek

Presuda Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za Okrug Osijek-Virovitica članovima ravnateljstva Drava d.d. za proizvodnju šibica u Osijeku, Janku Šusteru, dr. Vjekoslavu Henglu, Milanu Blažekoviću i dr. Milovanu Pinteroviću iz Osijeka za privrednu suradnju s okupatorom

PRESUDA U IME NARODA.

PRIJEPIS

Kz-148/1945.

Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Osijeku pod predsjedanjem Matije Bunjevca kao predsjednika vijeća, Ivana Nadj, Mirka Vujasinovića, Nikole Banovića i Ninka Zabrdca kao članova vijeća uz sudjelovanje tajnika Dr. Dragutina Pavića, zapisničara Matije Rupnika u kaznenom predmetu protiv Janka Šustera, i Dr. Vjekoslava Hengla iz Osijeka te Milana Blažekovića i Dr. Milovana Pinterovića iz Osijeka sada nepoznato odsutni, radi krivičnog djela iz čl. 2. t. 1. i 7. Odluke o z.[aštiti] n.[acionalne] č.[asti] Hrvata i Srba u Hrvatskoj, na glavnoj raspravi održanoj 21. VII. 1945. povodom optužnice javnog tužioca u Osijeku od 19. VII. 1945. Kt-327/45 u prisutnosti javnog tužioca Živojina Jocića, opt. Janka Šustera i Dr. Vjekoslava Hengla te u otsutnosti Milana Blažekovića i Dr. Milovana Pinterovića, u prisutnosti branitelja opt. Jakova Buljana, nakon zahtjeva optužbe, da se u smislu predloga optužnice i zahtjeva obrane za pravednom osudom po zakonu izrekao ovo:

O S U D U

Opt. Janko Šuster sin Ivana i Gabrijele rodj. Novaković, r. 25. IX. 1878. u Orahovici kotar Našice stanuje u Osijeku, Šenoin trg br. 4 umirovljeni ravnatelj tvornice šibica Drava u Osijeku, oženjen, otac 3 djece, rkt. pismen, vojsku nije služio, u Jug. A. nema nikoga a niti u neprijateljskoj vojci nije imao nikoga, posjeduje imetka.

Opt. Dr. Vjekoslav Hengl sin Ivana i Marije r. Halković, rodj. u D. Miholjcu 15. IV. 1875, advokat iz Osijeka, Starčevićeva ul. Br. 24, oženjen bez djece, rkt. Hrvat, imade imetka.

Opt. Milan Blažeković iz Osijeka sada nepoznato odsutan.

Opt. Dr. Milovan Pinterović, odvjetnik iz Osijeka sada nepoznato odsutan.

K r i v i s u:

Što su za vreme okupacije a kao članovi ravnateljstva Drava dioničkog društva za proizvodnju šibica u Osijeku dali podstrek, donijeli odluke, odobrili i bez prigovora

usvojili da Drava d.d. za proizvodnju šibica u Osijeku svoje postrojenje stavi u službu ustaškoj državi, sklopivši sa istom ugovor o zakupu tih industrijskih postrojenja, obnavljajući taj zakupni ugovor svake godine, zatim su kao članovi ravnateljstva istog društva odredili za vrijeme okupacije godišnju isplatu specijalnog doprinosa za Fond narodne odbrane NDH, čime je privredno trajno sarađivala sa okupatorom i njegovim ustaškim pomagačima i stavila svoje postrojenje u službu okupatora, čime su osuđeni kao odgovorni rukovodioci tog društva počinili krivično djelo zločina iz čl. 2 t. 1 i 7. Odluke o. z.[aštiti] n.[acionalne] č.[asti] Hrvata i Srba u Hrvatskoj, pa se stoga po čl. 3.

K a ž n j a v a j u :

Opt. Janko Šuster na jedinstvenu kaznu radi djela iz ove osude i djela iz osude Kz-140-45 od 20. VII. 1940. od 8 godina gubitka nacionalne časti, te na konfiskaciju cjelokupne imovine.

Opt. Dr. Vjekoslav Hengl, radi djela iz ove osude te radi djela iz osude ovog suda od 20. VII. 1945. Kz-140/45, na zajedničku i skupnu kaznu od 15 godina gubitka nacionalne časti i na konfiskaciju cjelokupne imovine,

Opt. Milan Blažeković, na 5 godina gubitka nacionalne časti, na 1 godinu prisilnog rada i na konfiskaciju cjelokupne imovine,

Opt. Dr. Milovan Pinterović na 5 godina gubitka nacionalne časti, na 1 godinu prisilnog rada i na konfiskaciju cjelokupne imovine.

Podjedno se određuje konfiskacija cjelokupne imovine Drava d.d. za proizvodnu šibica u Osijeku.

R a z l o z i :

Gornjom optužnicom optužuje javni tužilac osuđene radi djela opisanih u izreci ove osude. U tom djelu optužba nalazi bitna obilježja krivična djela iz čl. 2.t. 1 i 7 Odluke o z.[aštiti] n.[acionalne] č.[asti] Hrvata i Srba u Hrvatskoj.

Pošto su opt. Milan Blažeković i Dr. Milovan Pinterović sada nepoznato odsutni iz Osijeka te ih nije moguće dobaviti pred sud, protiv istih je postupano po čl. 11 gornje Odluke.

Opt. Janko Šuster pozvan na odgovornost priznao je, da je kroz celo vreme okupacije bio član ravnateljstva, društva Drava d. d. U Osijeku. Iskazao je, da je društvo svake godine putem svog ravnateljstva, sklapalo ugovor sa društvom žigica za NDH. Tim ugovorom je društvo davalo tvornicu i sva postrojenja na jednogodišnji zakup žigica za NDH u Zagrebu i za zakupninu 5, 000.000.- Kuna. Na glavnoj raspravi opt. Šuster pobliže je objasni poslovne odnose tog društva kako slijedi: Ustvrdio je, da je društvo postojalo još za vrijeme Jugoslavije, te da je proizvodnja šibica tvorila državni monopol i da društvo sa Jugoslavenskim društvom žigica u Beogradu sklopila zakupni ugovor o zakupu svih postrojenja uz zakupninu od 5 milijuna godišnje. Nakon sloma Jugoslavije sklapan je takav ugovor sa društvom žigica u Zagrebu, koje su društvo sačinjavali isti oni ljudi, koji su sačinjavali u Beogradu Jugoslavensko društvo žigica. Tvrdi da sa vlastima NDH nije sklapan nikakav ugovor. Ustvrdio je zatim, da mu ništa nije poznato o tome, da bi društvo davalo u specijalni fond za narodnu obranu.

Opt. Dr. Hengl priznaje, da je bio član ravnateljstva tog društva, ali pobliže o poslovanju istog nema znanja.

Dobavljeni su zapisnici glavnih godišnjih skupština za 1941-1943.g. te je uvidom u iste utvrđeno, da su osuđeni bili članovi ravnateljstva Drava d.d. za proizvodnju žigica u Osijeku. Iz tih zapisnika slijedi, da je to društvo odobravalo a slijedom toga i isplaćivalo obrambeni prirez naime specijalni doprinos za Narodnu obranu NDH. Time je to društvo iz svoje društvene imovine izravno materijalno potpomagalo oružane snage neprijatelja, koji je vodio borbu istrebljenja protiv našeg naroda. Iz tih zapisnika a u vezi sa priznanjem opt. Šustera slijedi naročito iz izvještaja od 23. VIII. 1941. da je to društvo sklopilo zakupni ugovor sa društvom žigica za NDH odmah i nastavilo rad u industrijskim postrojenjima društva. To je društvo dakle svoja industrijska postrojenja stavilo uz naplatu na raspolaganje ustaškim vlastima, te tako potpomagalo pomagače okupatora. Taj se rad također ukazuje štetnim i pogubnim po osnovu interesa naših naroda, te je i tim djelom povrijeđena čast naroda. Obranu Šustera, da je taj zakupni ugovor sklopljen sa privatnim osobama, sud ne može uvažiti kad iz izvještaja ravnateljstva od 23. VIII. 1941. slijedi, da je zakupni ugovor sklopljen baš sa društvom žigica za NDH koja potonja je imala monopol žigica. U takovom radu toga društva nalaze se obilježja trajnog privrednog pomaganja neprijatelja i obilježja djela iz člana 1 i 7 gornje Odluke, jer je to društvo svoja postrojenja u cijelosti stavilo u službu neprijatelja. Nastaje pitanje tko je odgovoran za taj i takav rad u društva.

U konkretnom slučaju predleži takav [za] krivičan rad dvostruka odgovornost i to odgovornost članova ravnateljstva samog društva, te odgovornost samog društva kao pravne osobe. Za rad naime dioničkog društva kao pravne osobe, odgovara u prvom redu ravnateljstvo osobno, jer su članovi ravnateljstva oni organi pravnog lica koji određuju način, vrstu i mjeru poslovanja tog društva. Oni su osobe koje nadomještaju volju toga društva, koji isključivo sami ravnaju radom toga društva i usled toga za rad tog društva osobno krivično, pravno odgovaraju. Sama obrana optuženog Šustera i Hengla, da oni nisu imali uvida u poslovanje društva ne može se uvažiti, kad obojica priznaju, da imadu znanja o sklopljenom zakupnom ugovoru, kojim je tvornica dana na uporabu neprijatelja. Dakle, osuđeni su imali znanja, da tvornica radi punim pogonom za okupatora i njegove ustaške pomagače. Takovo znanje su članovi ravnateljstva imali, jer su prisustvovali glavnim skupštinama a te naročito i optuženi Blažeković i dr. Pinterović, pa je posvema jasno, da im je priopćeno odakle dohoci društva i njihove dividende. Pošto su osuđeni bili članovi ravnateljstva tog društva za cijelo vrijeme okupacije, oni kao pravni organi toga društva osobno, krivično pravno odgovaraju za rad tog društva a ta krivično pravna odgovornost povlači sa sobom gore izražene kazne. Međutim u ovom slučaju odgovara i sama pravna osoba naime i samo to dioničko društvo. Ta se odgovornost tog društva osniva na činjenici, da je imovina tog društva i industrijsko postrojenje tog društva bila ona ekonomska baza, na kojem je počivao zločinački rad osuđenih i ta imovina društva bila je sredstvo za izvršenje presuđenog krivičnog djela. Posljedica odgovornosti tog društva za presuđeno djelo jeste materijalno pravne prirode a sastoji se u oduzimanju te imovine, koja je bila osnova za protunarodni i krivični rad osuđenih. Valjalo je izreći konfiskaciju cjelokupne imovine Drava d.d. za proizvodnju šibica u Osijeku. Kod odmjere kazne uvaženo je za opt. Šustera i Hengla kao olakšavajuće visoka starost i slabo

zdravstveno stanje, a kao otežavajuće ništa, pa se gornje kazne ukazuju primjerenima stupnju kazne odgovornosti osuđenih.

Iz svih tih razloga valjalo je suditi kao u izreci osude.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU
SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI HRVATA I SRBA U HRVATSKOJ

U Osijeku, dne 21. srpnja 1945

Prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, D 1139, sv. 39, str. 480.
T. Anić, Podržavljenje tvornice žigica "Drava" u Osijeku 1945., Scrinia slavonica, 4, Slavonski Brod, 2004., str. 363.-366.

93.

1945., srpanj 21.
Osijek

Upravni odjel Kotarskog NOO-a Valpovo dostavlja Upravnom odjelu Okružnog NOO-a Osijek popis pripadnika njemačke manjine koji su već internirani, s upitom kada će ostali folksdojčeri biti upućeni u Radni logor Valpovo

---

KOTARSKI N.O.O. VALPOVO
Upravni odjel
Broj : Pov. 65. /1945.
Dana 21. Jula 1945.

Predmet : Popis pripadnika njemačke
narodnosti grupa IV. dostava

OKRUŽNOM N. O. O.-u
Upravni odjel
O S I J E K

Predlaže se Naslovu u 4. primjerka popis pripadnika njemačke narodnosti grupa IV.[297] Sa navedenim konkretnim podatcima u primjedbi zbog čega ostaje.

Ujedno se moli obavjestiti ovaj Upravni odjel kada će ostali njemci biti dizani i upućivani u logor da se za taj posao možemo prirediti sa potrebnim osobljem.

[297] Prilozi nisu pronađeni.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

M.P.[298]

Pročelnik upravnog odjela :
Bošnjak [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO, Kotarski NOO Valpovo
V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 41.

94.

1945., srpanj 26.
Zagreb

Iz zapisnika sa sjednice CK KP Hrvatske, Zagreb održane 26. srpnja 1945., o najznačajnijim problemima, političkom stanju i zadatcima

---

ZAPISNIK

sa sastanka CK KPH održanog 26. jula 1945. godine u Zagrebu.

Prisutni drugovi: Vlado[299], Stevo[300], Vicko[301], Duško[302], Gašpar[303], Rade[304], Mićo[305], Anka[306] i Mile[307].

Dnevni red:
1. Politička situacija,
2. Kongres,
3. Kolonizacija i agrarna reforma i
4. Razno.

Drug Duško je iznio šta je razgovarao sa drugovima u CK KPJ. Jedan od glavnih problema jest sprečavanje i uništenje šovinizma koji se razvio u posljednje vrijeme naročito u Srijemu i prešao u istočnu Slavoniju. U Srijemu su se dešavali takovi slučajevi da su velikosrpski elementi linčovali i ubijali domobrane – zarobljenike nazivajući ih i

---

[298] Okrugli pečat: Kotarski N.O.O. Valpovo Upravni odjel (u sredini grb DF Jugoslavije).
[299] Vladimir Bakarić.
[300] Ivan Krajačić – Stevo.
[301] Vicko Krstulović.
[302] Duško Brkić.
[303] Karlo Mrazović – Gašpar.
[304] Rade Žigić.
[305] Savo Zlatić – Mićo.
[306] Anka Berus.
[307] Mile Počuča.

oglašavajući ih za ustaše. Velikosrpske tendence se zapažaju u Slavoniji kod Osijeka i Virovitice. Talas tog šovinizma donose Srbi iz Hrvatske, koji su odbjegli 1941. godine u Srbiju, a sada se vraćaju nazad. Glavni nosioci toga rada jesu pravoslavni sveštenici koji se iz Srbije vraćaju u svoje bivše parohije.

Da bi spriječili i uništili šovinizam nužno je: pronalaziti kanale odakle dolaze velikosrpske parole i kažnjavati sve krivce. Pored toga nužno je sav naš aparat tj. NOO-e, njihovo čišćenje itd. pročistiti od bivših ustaša. U hrvatskim gradovima, u varošicama potrebno je postaviti za komandante Hrvate kao miliciju iz hrvatskih mjesta. Nužno je naglasiti da je šovinizam glavna opasnost za federativnu demokratsku Jugoslaviju. Činjenica je da njega ima i unutar partijske organizacije radi čega treba pristupiti da se svi članovi Partije za takve postupke prema težini djeal a) kažnjavaju, b) isključuju iz Partije i c) hapse. Prema vanpartijcima će se također strogo postupati.

Nužno je povesti računa o zarobljeničkim logorima i zbjegovima, pošto stanje tamo nije zadovoljavajuće. Treba pojačati OZN-u sa dobrim kadrovima.

Nužno je da se pročiste komande mjesta, gdje ima pojedinaca koji su korumpirani. Oni svojim odjevanjem i vozanjem u fijakerima i automobilima izazivaju i prkose stanovništvu.

Ukoliko popovi budu nastavili sa svojom razornom djelatnošću treba organizovati delegacije od pojedinih društava i naroda koje će im zaprijetiti da ne smiju raditi protiv naroda.

Na jačanje šovinizma su u mnogome uticale i blage presude vojnih sudova kao i sporo suđenje sudova nacionalne časti. Te se stvari moraju hitno popraviti, jer su one plodno tlo za rad neprijatelja.

Drug Vicko: Prilikom rada na komisiji za razgraničenje federalne Srbije i Hrvatske zapaža se u Sremu veći šovinizam. Vojvođani su raspisali izbore za NOO-e sa parolom za veliku Vojvodinu. Ukoliko ima nekih spornih pitanja između Vojvodine i Hrvatske oni neće da se dogovaraju i sporazumeju sa našim drugovima iz Slavonije, nego kažu da oni imaju svoju jednu i centralnu vlast u Beogradu (dr. Moč[308]).

Prilikom razgraničenja Srbi nastoje da ostanu u Vojvodini. U toku ove borbe nije bilo tamo politike bratstva i jedinstva u partijskoj organizaciji u vojsci ni na terenu. Čuo sam od jednog sekretara Kotarskog Komiteta, koji kaže: "mi Srbi i Mađari činimo većinu". Oni dodaju da su se Srbi borili i da oni imaju pravo da vladaju. U NOO-ima nema odgovarajući procent Hrvata. Srbima se kuće popravljaju a Hrvatima ne. U Subotici ima 65 procenata Hrvata. Kod Hrvata vlada potištenost i neizvjesnost. U Osijeku postavljaju dobro stvari. Vukovar ima oko 60 procenata Srba. Karakteristično je kakav se šovinizam razvio u Sremu da su neki naši vojnici i mase ubijali domobrane-zarobljenike, a Nijemcima-zarobljenicima su čak davali vode. Oni namjerno identifikuju Hrvate sa ustašama. Srbi se povezuju sa Slovacima i Rusinima (koji su se slabo držali za vreme okupacije) u djelatnosti i radu protiv Hrvata.

/…/

[308] Aleksandar.

Drug Vlado ističe /…/

U Slavoniji u srpskim selima rad potpuno zamro. Ne radi se sa narodom. On ističe potrebu da se metoda ubeđivanja kombinuje sa metodom prinuđivanja (potrebno je kažnjavati).

Nužno je brže pomoći postradale krajeve. Trebalo bi da se više zainteresuje i da preuzme za sebe rješavanje tog problema CK. Nužno je da mi češće odlazimo u okružne komitete, a članovi O.K. i K.K. da dolaze k nama.

U radu svih naših ustanova ima mnogo birokratizma.

Dobro je što sela javljaju o grupicama razbijenih neprijatelja, koje se u šumarcima u blizini sela javljaju.

Što se tiče sudova treba urediti da Vrhovni sud Generalštaba brže potvrđuje presude.

Drug Marko ističe da postoji izvjestan šovinizam hrvatskog stanovništva. Pojavljuju se svakodnevne parole: "Kakova će biti granica između Hrvatske i Srbije", hoće li biti riješeno hrvatsko nacionalno pitanje. U diskusiji se čuju izreke: Hrvati Hrvatskoj, a Srbi Srbiji.

/…/

Drug Stevo ističe da na sektoru Pakraca, Lipika i Orahovice postoje velikosrpske tendence. Najviše to rade Srbi izbjeglice, koji se sada vraćaju iz Srbije. U Slavoniji se partijska organizacija razvodnila. I OZN-a i sudovi griješe.

Mi moramo pozivati sekretare okružnih i kotarskih komiteta k nama. Davati im direktive i pomoći im.

Nužno je što pre kazniti sve krivce.

/…/

Drug Rade ističe /…/

Vojnici naše Armije prilikom prolaska kroz Slavoniju napravili su čitav niz grešaka i nepravilnosti. U selu[309] čika Tune[310] (kotar Županja) pobijeno je 23 HSS-ovca.[311]

Nužno je naglasiti da nema saradnje između civilnih vlasti i vojnih sudova. Vojnim sudovima je na to skrenuta pažnja. U svezi s tim održat će se i konferencija sudaca.

/…/

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Zapisnik sa sastanka CK KPH održanog 26. jula 1945. u Zagrebu
B. Vojnović (prir.), Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952., sv. 1 1945-1948., Zagreb, 2005., str. 75.-82.

---

[309] Gradište.

[310] Antun Babić Tuna, tada potpredsjednik Izvršnog odbora HRSS-a.

[311] Usp. Z. Radelić, Sudbina pristaša HSS-a u Hrvatskoj 1945.-1950., Časopis za suvremenu povijest, god. 27, br. 1, Zagreb, 1995., str. 89.; Z. Radelić, Križari. Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., Zagreb, 2002., str. 205., 210.; I. Ćosić - Bukvin, Hrvatska seljačka stranka i Cvelferija, Vinkovci, 2004., str. 174., te dok. br. 33.

95.

1945., srpanj 31.
Slavonski Brod

Javni tužitelj Okruga Slavonski Brod izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o stanju u logorima i zatvorima na području Okruga Slavonski Brod

---

JAVNI TUŽILAC OKRUGA
SLAVONSKI BROD
Broj 5/45
31. VII 1945

Javnom tužiocu Hrvatske[312]
Z a g r e b

Na nalog broj 25/1945. od 16. VII. 1945. podnašam slijedeće izvješće:

Na području Javnog tužioca za Okrug Sl. Brod, obišao sam logore i zatvore i ustanovio:

LOGOR KRNDIJA imade 198 osudjenika, koji rade na pravljenju prostorija za stanovanje i uredjivanju logora. Postupak je dobar, ishrana dobra. Dobivaju triput dnevno jelo.

LOGOR VINKOVCI /Bonova ciglana/ imade 242 osudjenika, koji su osudjeni po sudu Nacionalne časti. Zaposleni su na uredjivanju logora, a jedan dio radi na pravljenu cigle i crijepa. Hranu dobivaju tri put dnevno, i dobra je. Postupak oštar, ali korektan i nema batinanja.

LOGOR VINKOVCI za Njemce /Švabe/. U njemu se nalazi 2.500 osoba od čega 450 Hrvata i Srba. Hrana je dobra, postupak na visini, a isti se upotrebljavaju za razne radove u okolici. Logoraši Srbi i Hrvati su u glavnom aktivni ustaše a manji broj iz Pučkoustaške pukovnije. Oni su iz raznih krajeva Hrvatske i ovih dana biće upućeni u svoje nadležne Okruge na zak.[onski] Postupak.

U logorima zdravstveno stanje je dosta dobro.

U zatvorima OZN-e nalazi se još mali broj hapšenika.

Što se tiče zlostavljanja ustanovljeno je prilikom obilaska zatvora OZN-e u Djakovu da su neke osobe bile batinane. Tako je u zatvoru OZN-e u Djakovu izjavila Kotarac Ljubica, da je prilikom hapšenja u Vinkovcima bila batinana; u zatvoru u Vinkovcima neka lica koja se nalaze pod istragom izjavila su, da su takodjer batinata. Odmah sam

[312] Jakov Blažević.

skrenuo pažnju šefu povjerenstva na ove slučajeve i upozorio ga na protuzakoniti postupak ovakvog rada.

U povjerenstvu OZN-e Županja bilo je takodjer protuzak. Postupaka, pa sam i tu intervenirao. O slučajevima batinanja obavjestio sam Okr. Odelenje OZN-e za Okrug Sl. Brod.

Zatvorske prostorije su dobre dok u logorima logoraši spavaju na slami jer za sada nisu napravljene preče za spavanje.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Javni tužilac:
…[313] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, Kr. 84/45.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 232.-233.

[313] Potpis nečitak.

96.

1945., srpanj 31.
Virovitica

Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Virovitica dostavlja Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb "popis lica presuđenih po Vojnom sudu pri Komandi virovitičkog područja, koji su presuđeni na smrt ili na vremenske kazne" na virovitičkom i daruvarskom području od početka 1944.

[…][314]
OKRUŽNA KOMISIJA
ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA
OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA
U VIROVITICI
Broj: *101*
DANA: *31. VII.* 1945. god.[315]

ZEMALJSKOJ KOMISIJI ZA RATNE ZLOČINCE
ZAGREB.-

Dostavljamo u prilogu popis lica presuđenih po Vojnom sudu pri Komandi Virovitičkog područja, koji su presuđeni na smrt ili na vremenske kazne.

Ovim popisom obuhvaćena su lica koja su optužena kao ratni zločinci ili neprijatelji naroda, a ne oni koji su kažnjeni radi prestupa vojnih propisa. Isto tako uneseni su samo oni koji stanuju na području Okruga Virovitica.

Ove presude su izrečene u roku od početka 1944 god. bilo po Virovitičkom ili Daruvarskom području pa sve do danas.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Predsjednik:
M.P.[316] ...[317] [v.r.]
-.-

[314] Grb DF Jugoslavije.
[315] Pečat.
[316] Okrugli pečat: Okružna komisija za utvrđivanje ratnih zločina u Virovitici (u sredini grb DF Jugoslavije).
[317] Potpis nečitak.

ARHIV HRVATSKE
ZAGREB

OKRUŽNA KOMISIJA
[illegible]
Br. 101
od 31. III. 1945.

ZEMALJSKOJ KOMISIJI ZA RATNE ZLOČINCE

Z A G R E B .-

Dostavljamo u prilogu popis lica presudjenih po Vojnom sudu pri Komandi Virovitičkog područja, koji su presudjeni na smrt ili na vremenske kazne.

Ovim popisom obuhvaćena su lica koja su optužena kao ratni zločinci ili neprijatelji naroda, a ne oni koji su kažnjeni radi prestupa vojnih propisa. Isto tako uneseni su samo oni koji stanuju na području Okruga Virovitica.

Sve presude su izrečene u roku od početka 1944 god. bilo po Virovitičkom ili Daruvarskom području pa sve do danas.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Predsjednik:

ZEMALJSKA KOMISIJA
ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA
I NJIHOVIH POMAGAČA
Primljeno: 2. Aug. 1945
Broj: 2904 Odjeljenje:
Prilozi:

Kotar Grubišno Polje

Red. br.	Prezime i ime	odakle je	kakvo je djelo počinio	kakva je kazna izrečena i kada
1.	Ivandija Franjo	Pavlovac Vel. Grdjevac	Organizirao miliciju učešće u b orbi protiv NOV.	Smrt streljanjem 11.VIII.1944.
2.	Dragutin Vlahek	Klimen Zlatar	ustaša i gestapovac učestvovao u borbi protiv NOV. ter. nar.	-„- 7.VIII.1944.
3.	Ignjac Cerovski	Vel. Parna Vel. Grdjevac	milicioner terorizirao narod	-„- 10.XI.1944.
4.	Ivan Purma	Ivanovo Selo	surađivao sa ustašama, denuncirao	-„- 21.IX.1944. javno u Rastovači
5.	Maro Petrović	Grubišno Polje	izdaja pripadnika NOP.	-„- 10.IX.1944.
6.	Mato Ginzer	-„-	iseljavao narod	-„- 5.X.1944.
7.	Slavko Seliš	-„-	ustaša, progonio narod	-„- 5.X.1944.
8.	Stjepan Menis	-„-	ustaša, progonio narod	-„- 5.X.1944.
9.	Ivan Loncki	Treglava Ivanovo Selo	ustaša, progonio narod	-„- 30.IX.1944.
10.	Lovro Gazdek	Orlovac Grub. Polje	ustaša, progonio narod	-„- 30.IX.1944.
11.	Veno Vacek	Grub. Polje	ustaša, iseljavao i terorizirao narod	-„- 8.XII.1944.
12.	Roko Predragović	Cremušina opć. V. Grdjevac	Pljačka i teroriziranje	-„- 8.XII.1944.
13.	Genadjir Lajoš	Grub. Polje	iseljavanje Srba	-„- 350/45
14.	Jakopić Stjepan	Vel. Grdjevac	ustaša, učestvovao u teroru naroda	-„- 10.VII.1945.
15.	Kezele Vjekoslav	Grub. Polje	ustaša	smrt streljanjem br. 587/45
16.	Hinek Ferdo	-„-	hapšenje i teror naroda	-„- pod br. 632/45
17.	Biljan Tomo	Vel. Grdjevac opć. V. Grdjevac	ustaša, ubijao narod	-„- 626/45

18.	Sabo Petar M. Zdenci	Grub. Polje	iseljavao narod, uništavao narodnu imovinu, ustaša	-„- br. 601/45
19.	Pajetetović Stanko Vel. Klatuši	-„-	uništavanje narodne imovine, ubijanje pripadnika NOP	-„- br. 609/45.
20.	Vokurka Josip	Rastovac	izdaja	-„- 10.IX.1944.g.
21.	Hadžamija Mato	Pavlovac	ustaša	ubijen prilikom bjegstva 23.11.1944.g.
22.	Horak Antun	Grub. Polje	suradnja sa neprijateljem	streljan 19.II.1945.g

Kotar Virovitica

1.	Matija Medjurnan	Šp. Bukovica	surađivao s neprijateljem, denuncirao	ubijen u bijegu 23.XI.1944.g.
2.	Franjo Pavoković	Borova Suho Polje	ustaša, pljačkao i iseljavao narod	vješan u Jasenašu 30.XI.1944.g.
3.	Stjepan Medić	-„-	ustaša, pljačkao i iseljavao narod	streljan 30.11.1944.g.
4.	Mato Vuković	Levinovac Pivnica	ustaša, pljačkao i iseljavao narod	vješan u Kometniku 15.I.1944.g.
5.	Franjo Baron	Korija	odmetništvo, špijunaža za S.D. denuncirao	streljan 30.II.1944.g.
6.	Ivan Živković	Virovitica	ustaški funkc. teroriziranje, denunciranje saradnika NOP.	-„- 8.XII.1944.g.
7.	Franjo Škrinjar	-„-	ustaški funkc. iseljavanje, teroriziranje	-„- 7.I.1945.g.
8.	Rudolf Grgurić	Virovitica	borba protiv NOV ubojstvo pripadnika NOV	streljan 30.XI.1944.g.
9.	Josip Kuzman	-„-	organizator pljačke, iseljavanje i teroriziranje	-„- 30.XI.1944.g.

10.	Josip Kaladić	-„-	ustaša, terorizirao	-„- 21.XII.1944.g.
11.	Živko Antun	Ovčara	ustaški funkioner, iseljavao narod	-„- 6.II.1945.g.
12.	Jerković Kuzman	Virovitica	ustaša, denuncirao suradnike NOP	-„- 8.XII.1944.g.
13.	Antun Valentković	Suho Polje	borba protiv NOV, teroriziranje	-„- 18.I.1945.g.
14.	Ivan Djurnuš	Pčelić	ustaša, terorizirao	-„- 8.XII.1944.g.
15.	Tarle Petar	Virovitica	denunciranje pripadnika NOP	-„- 21.XII.1944.g.
16.	Terezija Košić	-„-	ustaški funkcioner, šef cenzure, denuncient	-„- 8.XII.1944.g.
17.	Stjepan Šerbedjija	-„-	iseljavanje i borba protiv NOV	-„- 8.XII.1944.g.
18.	Josip Kozjak	-„-	Kelveta NOV, izdaja pripadnika NOB	-„- 8.XII.1944.g.
19.	Vanda Rotbaher	-„-	ustaški funkcioner, savez s neprijateljem	-„- 12.XII.1944.g.
20.	Stevo Dukarić	-„-	pljačka i ubojstvo pripadnika NOV.	-„- 6.II.1945.g.
21.	Ivan Špondreht	-„-	tjeranje u logor, ustaša	-„- 21.XII.1944.g.
22.	Vinko Pavelić	Bizovac Suhopolje	ustaša, terorizirao i pljačkao	-„- 18.I.1945.g.
23.	Ivan Hajduković	Šp. Bukovica	tabornik, terorizirao	streljan 8.XII.1944.g.
24.	Franjo Varga	Žljebina Gradina	špijunaža, denunciranje	-„- 8.XII.1944.g.
25.	Leopold Pintar	Virovitica	ubojstvo pripadnika NOV, denunciranje	-„- 21.XII.1944.g.
26.	Šimun Ivan	Tomislavovac	izdaja	-„- 10.IX.1944.g.
27.	Biondić Božo	Lanište Suho Polje	ubojstvo, pljačka narodne imovine	-„- 21.XII.1944.g.
28.	Ivan Škoc	Suho Polje	teroriziranje i pljačkanje	-„- 21.XII.1944.g.
29.	Stjepan Ruk	-„-	iseljavanje i teroriziranje	-„- 7.I.1945.g.

30.	Luka Topolović	Virovitica	denunciranje pripadnika NOB	-„- 7.I.1945.g.
31.	Viktor […]gla[318]	Terezino Polje Lukač	tabornik, iseljavanje i organiziranje ustaške vojnice	-„- 18.I.1945.g.
32.	Ivan Moslavac	Gradina	bjelogardist, terorizirao	-„- 18.I.1945.g.
33.	Stjepan Novoselac	Gradina	bjelogardist, iseljavanje	-„- 18.I.1945.g.
34.	Pavao Dimnjašević	Rušani Gradina	teroriziranje	-„- 18.II.1945.g.
35.	Jozo Zalogaj	Turanovac Lukač	iseljavanje naroda	-„- 6.II.1945.g.
36.	Marko Zalogaj	-„-	-„-	-„- 6.II.1945.g.
37.	Račinski Stjepan	Suho Polje	teroriziranje naroda, iseljavanje	-„- 19.IX.1944.g. br. 30/44
38.	Franjo Kralj	Borova Suho Polje	u Gradiški zaklao 80 ljudi	vješan 29.VI.1945.g.
39.	Tomo Prpić	Cabuna	pljačka, pogrdio mrtvo tijelo partizanke	vješan 29.VI.1945.g.
40.	Tomšić Ivan	Levinovac	progon naroda	streljan broj 450/45.
41.	Vašarević Milan	Krčevina Vir.	ustaša	streljan broj 401/45.

Kotar Daruvar

1.	Dostal Bogumil	Doljani	Teroriziranje, hapšenje i mučenje naroda	streljan pod broj 44
2.	Prsten Petar	Vrijeska	predaja oružja neprijatelju	-„- broj 35/44
3.	Marija Langar	Daruvar	prokazivanje pripadnika NOB	-„- 18.II.1945.g.

[318] Nečitko.

4.	Dračanović Josip	Djulovac	učešće u iseljavanju	-„- 7.II.1945.
5.	Prpić Djuro	Daruvar	suradnja s neprijateljem	ubijen u pokušaju bjegstva 23.XI.1944.g.
6.	Josip Dražanović	Djulovac	učešće u iseljavanju	streljan 7.I.1945.g.
7.	Franjo Čakanić	Stražanac Dar. Brestovac	izdaja pripadnika NOB, denunciranje	-„- 8.XII.1944.g.
8.	Josip Čakanić	-„-	izdaja pripadnika NOB i NOV, denunciranje	-„- 8.XII.1944.g.
9.	Ernest Soptija	Daruvar	saradnja s neprijateljem, denunciranje	-„- 7.I.1945.g.
10.	Ljudevit Megen	-„-	oragniziranje i otpremanje u Njemačku	-„- 8.XII.1944.g.
11.	Ivančić Antun	Daruvar	ustaša, progonio narod	streljan 6.II.1945.g.
12.	Čakanić Josip	Stražanac Dar. Brestovac	izdaja NOV-a	-„- 31.XII.1944.g.
13.	Dane Milivojević	Vrbovac	pljačka, progon naroda	-„- 22.XI.1944.g.
14.	Alojz Vondruš	Daruvar	kleveta saveznika i NOB, teroriziranje	-„- 7.I.1945.g.
15.	Jadnoš Kovač	Vel. Bastaji	teroriziranje	-„- 12.XII.1944.g.
16.	Antun Penezić	Sirač	ustaša, progonio i terorizirao	vješan u Pakranima 30.XI.1944.
17.	Filip Momić	Kip Šibovac	suradnja s neprijateljem, denunciranje	streljan 7.I.1945.g.
18.	Josip Vondraček	Ivanovo Polje Dar. Brestovac	prokazao partizana	-„- 18.II.1945.
19.	Dalik Josip	-„-	-„-	-„- 18.II.1945.
20.	Vinko Biss	Doljani	pljačka, teroriziranje	-„- 6.II.1945.
21.	Ladislav Langer	Daruvar	prokazivanje pripadnika NOB	-„- 18.II.1945.

Sa raznih kotareva

1.	Brkić-Malić Antun	Banja Luka	teroriziranje naroda i špijunaža	streljan Broj 478/45
2.	Tkalčević Stjepan	Djurin Lug D. Miholjac	ustaša	-„- br. 521/45
3.	Fetho Mato	Mahovišici Novi Marof	radi ubijanja i pljačke	-„- 17.VII.1945.g.
4.	Veljko Kopriva	Repinec Gradec Križ.	ustaša, učestvovao u progonu naroda	vješanjem 10.IX.1944.g.
5.	Franjo Gagula	Šegovac Budjak Banja Luka	krađa drž. imovine	streljan 10.IX.1944.g.
6.	Ivan Živković	Donja Mahala Brčko	pljačka Narodne imovine	-„- 30.XI.1944.g.
7.	Šercar Josip	Zagreb	špijunaža	-„- 10.IX.1944.g.
8.	Manjkas Stevo	Vel. Pisanica Bjelovar	ustaša	-„- 21.XII.1944.g.
9.	Stjepan Vučak	Pitomača Djurdjevac	pljačka, teroriziranje	-„- 21.XII.1944.g.
10.	Petar Medjurećan	Pitomača Djurdjevac	skrivanja ispred Jug. Arm. gestapovac ustaša	-„- 6.II.1945.g.

-.-

Kotar Pod. Slatina

Red. br.	Prezime i ime	odakle je	kakvo je djelo počinio	kakva je kazna izrečena i kada
1.	Vukelić Ante	Balinci Čeralije	pljačka, prisvajanje tudje imovine	3 mjes. pris. rada 20 gubitak gradj. prava 15. XI. 1944. g. broj 196/44.
2.	Dengoricija Karlo	Golenić Čeralije	ustaša, borba protiv NOV.	25. god. pris. rada 20 god. gubitka gradj. prava 25. X. 44. br.156/44.

3.	Hajpek Mirko	Pod. Slatina	ustaša	6. mjes. pris. rada 6 god. gubitak gradj. prava 14. XI. 44. br. 140/44.
4.	Balenović Petar	Žitnik Perušić	pribavljanje tudje imovine	10 god. pris. rada 20 gub. gradj. prava konfiskacija 14. XI. 44. g. broj 137/44.
5.	Gazda Vendel	Pod. Slatina	ustaša	2 mj. pris. rada 2 g. gubitak gradj. prava 10. XI. 1944. broj 130/44.
6.	Tajner Matija	-„-	proganjanje Srba	10 g. pris. rada 20 god. gubitka gradj. prava, konfis. 1. XI. 44. 129/44.
7.	Hmelik Ivan	-„-	član NO-a, suradnja s neprijateljem	5 mj. pris. rada 5 god. gubit. gradj. prava konfis. 31. XII. 44. br. 557/44.
8.	Filković Mato	-„-	ustaša	5 g. pris. rada doživotno gub. gradj. prava 25. X. 44. broj 114/44.
9.	Grgur Joco	-„-	bjeg ispred NOV-a	5. g. teškog pr. rada 20 g. gub. gradj. prava 25. X. 1944 br. 204/44.
10.	Dujmović Nikola	-„-	ustaša, prisvajanje tudje imovine	10 g. pris. rada 20 g. gub. gradj. prava 14. XI. 44. br. 202/44.
11.	Marohmić Franjo	Pod. Slatina	ustaša, suradnja s neprijateljem	3. mj. pris. rada 10 gub. gradj. prava 27. XI. 44. br. 206/44

12.	Sertić Anton	-„-	ustaša	10 g. teš. pris. rada dož. gub. gradj. prava 26. X..44. br. 226/44
13.	Filković Djuro	-„-	ustaša	5 g. pris. rada dož. gub. gradj. prava 25. X. 1944. broj 113/44.
14.	Sadak Imro	-„-	zapovjednik redarstvene straže, progon naroda	4 g. tešk. pris. rada 5 gub. gradj. prava i voj. 8. XI. 1944. br. 578/44
15.	Venus Josip	Ćeralije	služio okupatora i bježo ispred NOV.	8 pris. rada 15 g. gub. gradj. prava 14. XI. 44 g. broj 289/44
16.	Pajnić Antun	G. Miholjac	bjeg iz NOV. u uporište	6 g. pris. tešk. rada 20 g. gub. gradj. prava 8. XII. 44. g. br. 226/44
17.	Lic Antun	Pod. Slatina	kulturbund	2. mj. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 27. XI. 44 broj 141/44
18.	Otočan Stjepan	-„-	ustaša	1 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 28. XI. 44 broj 197/44
19.	Vancl Matija	-„-	suradnja s neprijateljem	3 mj. pris. rada 20 g. gub. gradj. prava 28. XI. 44. broj 144/44
20.	Damjanović Djuro	N. Bukovica	ustaša	10. g. tešk. pris. rada 10 g. gub. gradj. i voj. prava konfisk. 8. XIII. 44. br. 575/44

21.	Palaić Antun	-„-	služio okupatora i sudjelovao kod iseljavanja Srba.	10 g. teš. pris. rada 8. XII. 44. br. 134/44.
22.	Franić Pavo	-„-	sudjelovao kod zlostavljanja naroda i ustaša	5. g. teš. pris. rada 5. g. gub. gradj. i voj. prava 8. XII. 44. br. 576/44.
23.	Benija Josip	D. Meljani	neprijateljski vojnik	10 g. tešk. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 10. XI. 44 broj 280/44
24.	Hidek Petar	Sladojevci	neprijateljski vojnik	2. g. teš. pris. rada 5. g. gub. gradj. prava 28. XI. 44 br. 378/44.
25.	Radočaj Tomo	Pod. Slatina	neprijateljski vojnik	5. g. teš. pris. rada 10. g. gub. gr. prava 27. XI. 44.
26.	Nemet Josip	Voćin	ustaški kurir i doušnik	8. g. tešk. pris. rada 8. g. gub. gradj. i voj. prava 26. VI. 45. br. 603/45.
27.	Moker Bela	Pod. Slatina	neprijateljski vojnik	8. mj. pris. rada uslovno na 2 g. 31. V. 45. g. broj 49/45.
…[319]				
…[320]				
30.	Fuljek Andrija	Miljevci N. Bukovica	neprijateljski vojnik	5. mj. pris. rada 3. g. gub. gradj. prava 15. V. 45. broj 465/45

[319] Rednog broja 28. nema u popisu.
[320] Rednog broja 29. nema u popisu.

31.	Pandur Mato	D. Meljani	širenje ustaške propagande	6. mj. pris. rada uslovno na 2 g. 31. V. 45. br. 522/45
32.	Bauer Antun	Pod. Slatina	neprijateljski vojnik	2. g. pris. rada 5. g. gub. gradj. prava 20. VI. 45. broj 600/45
33.	Kohorić Mato	Noskovci Sopje	ustaša	5. mj. pris. rada 2. g. gub. gradj. prava 31. V. 1945. broj 496/45
34.	Vukelić Ante	Balinci Čeralije	pljačka, oduzimanje tudje imovine	3. mj. pris. rada 20. gub. gradj. prava 10. XI. 44 broj 196/44
35.	Dengoricija Karlo	Golenić Čeralije	ustaša, borba protiv NOV.	4. g. pris. rada 20. gub. gradj. prava 25. X. 44 broj 156/44
36.	Hajpek Mirko	Pod. Slatina	ustaša	6. mj. pris. rada 6. g. gub. gradj. prava 25. X. 44. g. broj 140/44
37.	Balinović Petar	-„-	prisvajanje tudje imovine	10 g. pris. rada 20. g. gub. gradj. pr. konfiskacija 14. XI. 44. br. […][321]
38.	Gazda Vendel	-„-	ustaša	2. mj. pris. rada 2. g. gradj. prava 10. XI. 44, br. […][322]
39.	Jovanović Ivan	Aleksandrovac Nova Bukovica	ustaša	4.g. pris. rada 2. g. gradj. prava 7. VII. 45. broj 618/45

[321]Nečitko.
[322] Nečitko.

40.	Varna Ranko	Topolovac	pljačka	3. mj. pris. rada uslovno 1 g. 17. VII. 45. br. 561/45.
41.	Šerle Slavko	Pod. Slatina	ustaša	4. mj. pris. rada 17. VII. 45. br. 616/45.
42.	Šarfi Vencl	Pod. Slatina	kulturbund	11. g. pris. rada trajno dož. gub. gradj. prava konfiskacija 22. VI. 45. br. […][323]
43.	Panić Josip	Sopje	sudjelovao u pokolju naroda	2. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45. broj 639/45
44.	Šomodji Djuro	Pod. Slatina	ustaša, pljačka, teroriziranje naroda	11. teš. prisil. rada 5. gradj. prava 11. VII. 45. br. 540/45

Kotar Grubišnopolje

1.	Vrbančić Ivica	Grub. Polje	izdaja	1. god. pris. rada 14. VII. 1944.
2.	Biljan Djuro	V. Jasenovača	milicioner ustaša	1. god. pris. rada 16. VII. 1944. g. br. 462/44.
3.	Vojković Mile	Orlovac	ubijstvo	V. sud VI. korpusa 16. VII. 1944. broj 465/44.
4.	Koren Mato	Vel. Grdjevac	špijunaža	V. sud VI. korpusa broj 463/44. 16. VII. 1944.
5.	Bilović Luka	Vel. Grdjevac	izdaja	Voj. sud VI. korpusa broj 464/44. 16. VII. 1944. g.
6.	Ključarić Rudolf	Grub. Polje	pljačka	4 mje. pris. rada 5 god. gub. gradj. prava 21. IX. 44. g. br.30

[323] Nečitko.

7.	Vrban Mato	Grabovac	milicioner	2 g. pris. rada br. 570/44. g. 22. IX. 1944.
8.	Kuzle Zdravko	Grub. Polje	petokolonaš, veza s neprijateljem	6. mj. pris. rada konfiskacija pokretne imovine 31. VIII. 44.
9.	Mihac Marko	-„-	ustaša, progonio narod	2. g. pris. rada 5 gub. gradj. prava 23. IX. 44. g
10.	Horvat Joško	M. Barna	progon naroda pljačka	2. g. pris. rada 5. gub. čas. prava 1. X. 44. br. 363/44
11.	Karpišek Zorka	Grub. Polje	suradnja s neprijateljem	6. mjes. pris. rada broj 422/45
12.	Bišćan Marija	Vel. Grdjevac	suradnja s neprijateljem	2. g. pris. rada 5. gub. gradj. prava broj 512/44
13.	Pornić Jozo	Gornj. Kovačica	ustaša	5. g. pris. rada broj 558/44
14.	Varat Mijo	Milatinac	ustaša, denunciranje	15. g. pris. rada trajni gub. gradj. prava br. 565/44
15.	Peter Franjo	Djakovac	neprijateljski vojnik	15. g. pris. rada trajni gub. gradj. prava br. 588/44
16.	Fereša Franjo	Cremušina	-„-	20 g. pris. rad. br. 590/44
17.	Pešaca Josip	M. Zdenci	bjelogardist	
18.	Halauš Dragutin	Vel. Grdjevac	-„-	1. god. pris. rada broj 463/44
19.	Župan Stevo	Grub. Polje	suradnja s neprijateljem	1. god. pris. rada 5. g. gub. gradj. prava broj 668/44
20.	Markus Jozef	-„-	pljačka	1. g. pris. rada 2. g. gub. gradj. prava br. 673/44
21.	Pavlović Stevo	-„-	bjelogardist	1. god. pris. rada br. 675/44

22.	Kosar Djuro	Dražica	-„-	6. god. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 676/44
23.	Stankić Stevo	Pavlovac Vel. Grdjevac	odlazak u uporište	
24.	Marunić Marica	Vel. Grdjevac	suradnja s neprijateljem	6. mjes. pris. rada 19.I. 45 broj 45/45
25.	Zvonar Martin	-„-	gestapovac, bjelogardist	3. g. pris. rada 19. II. 45. g. 52/45
26.	Kozulić Slavko	G. Kovačica	kradja narodne imovine	5. g. pris. rada 5. g. gub. gradj. prava 7. II. 45 75/45
27.	Budak Ruža	Vel. Grdjevac	špijunaža	1 god. pris. rada 22. IV. 45 222/45
28.	Lipa Martin	Poljani	nagovaranje i bjegstva iz NOV	12. g. pris. rada traj. gub. gradj. prava 12. V. 1945 g. 229/45
29.	Tot Marija	Grub. Polje	nagovaranje i bjegstva iz NOV	10 g. pris. rada 15. g. gub. gradj. prava 12. V. 45 230/45
30.	Cabrnoh Marija	-„-	neprijateljska propaganda	1. g. pris. rada 15. g. gub. gradj. prava 12. V. 45 br. 231/45
31.	Brković Dragutin	-„-	ustaša, iseljavao Srbe	broj 348/45
32.	Duraj Štefan	M. Peratovica	proganjanje i denuncijacija	broj 398/45
33.	Novalić Ivan	Grub. Polje	ustaša	20. g. pris. rada traj. gub. gradj. prava konf. 22. VI. 45.
34.	Žunac Ivan	Dražica	-„- bjelogardist	19. g. pris. rada traj. gub. gradj. prava 22. VI. 45. 452/45

35.[324]	Horvat Vendel	Grub. Polje	ustaški špijun	13. mj. pris. rada 2. g. gub. gradj. pr. 20. VI. 45. […][325]
35.	Milašević Milan	Turčević Polje	radi odmetništva	3. g. pris. rada 2. g. gub. gradj. prava 17. VII. 45. […][326]
36.	Antolić Kata	Vel. Jasenovača Vel. Grdjevac	radi odmetništva	10. g. pris. rada 2. g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 562/45
37.	Grajde Franjo	Orlovac	kulturbund	4. g. pris. rada 2. g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 broj 629/45

Kotar Virovitica

1.	Mrazović Josip	Rogovac	ustaša	11. g. pris. rada 7. II. 45 g.
2.	Dubravčić Ivan	V. Trapinska	-„-	3. g. pris. rada 5. g. gub. gradj. prava br. 469/44
3.	Hajić Djuro	Virovitica	suradnja s neprijateljem	10. g. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 510/44
4.	Mauer Ivan	Pčelić	suradnja s neprijateljem	10. g. pris. rada 10. g. gub. gradj. prava br. 513/44
5.	Vojković Tomo	Rezovac	suradnja s neprijateljem	5. g. pris. rada broj 618/44
6.	Pajdak Ivan	Pčelić	borba protiv NOV	19. IX. 44 g.
7.	Pacikozić Milan	Virovitica	ustaša	2. g. pris. rada br. 535/44
8.	Vargović Janko	Strahovac	-„-	5. g. pris. rada br. 537/44
9.	Deiman Otto	Virovitica	-„- ubijstvo	8. g. pris. rada 10. g. gub. gradj. prava 544/44

[324] Redni broj 35. naveden je, očito greškom, dva puta.
[325] Nečitko.
[326] Nečitko.

10.	Zalogaj Kata	Brezik	izdaja	2 god. pris. rada 5 god. gub. gradj. prava broj: 547/44
11.	Kaladić Jozo	Gradina	ustaša	15 god. pris. rada 5 god. gub. gradj. prava broj: 548/44
12.	Grabovac Katica	Bogdanovac	špijunaža	8 g. pris. rada broj: 550/44
13.	Foret Ivan	Virovitica	ustaša	3 g. pris. rada 5 g. gub. gradj. prava broj 551/44
14.	Prpić Milan	-„-	neprijateljski vojnik	10 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava broj 552/44
15.	Katalinić Mile	-„-	ustaša	3 g. pris. rada broj 553/44
16.	Brkljačić Josip	-„-	ustaša	2 g. pris. rada broj 544/44
17.	Brković Nikola	Bistra	suradnja s neprijateljem	15 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 564/44
18.	Smrkar Dragutin	Cabuna	-„-	10 pris. rada br: 567/44
19.	Biro Pavao	Grabaci	učešće u ubijstvu	15 g. pris. rada br: 576/44
20.	Jaša Tomić	-„-	-„-	-„-
21.	Vučetić Nikola	Virovitica	veza s neprijateljem	15 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 608/44
22.	Mihalić Katica	-„-	izdaja	2 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava
23.	Pačić Petar	-„-	ustaša; iseljavanje	7 g. pris. rada 20 g. gub. gradj. prava br. 611/44
24.	Lukačević Nikola	Brezovica	ustaša	3 g. pris. rada 615/44

25.	Temper Pero	Borova	odmetanje	2 g. pris. rada
26.	Kekez Miroslav	Virovitica	skrivanje oružja	3 g. pris. rada broj 628/44
27.	Tomjanović Mirko	Mandinac	ustaša	8 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava br. 630/44
28.	Cimerman Ivan	Suho Polje	ustaša, izdaja	2 g. pris. rada broj 634/44
29.	Borovac Stjepan	Rušani	bjelogardist	15 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 635/44
30.	Smiljanić Marko	Virovitica	gestapovac	2 g. pris. rada broj 636/44
31.	Viljevac Franjo	Virovitica	bjelogardist	10 g. pris. rada 15 g. gub. gradj. prava br. 637/44
32.	Nikšić Mile	Špišić Bukovica	milicija	2 g. pris. rada 5 g. gub. gradj. prava br. 638/44
33.	Moslavac Pavao	Virovitica	bjelogardist	6 g. pris. rada 15 g. gub. gradj. prava br. 639/44
34.	Ivančević Luka	Rušani	-„-	10 g. pris. rada 15 g. gub. gradj. prava br. 640/44
35.	Malić Jakov	Robovac	-„-	14 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava br. 647/44
36.	Begović Josip	Virovitica	ustaški propagator	14 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava br. 647/44
37.	Katalinić Andrija	Pepelana	ustaša, proganjanje naroda	15 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 651/44

38.	Čutić Jure	Virovitica	ustaša	15 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava br. 652/44
39.	Durinić Josip	Gradina	bjelogardist	6 g. pris. rada 15 g. gub. gradj. prava br. 653/44
40.	Jurković Franjo	Virovitica	neprijateljski vojnik	20 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 663/44
41.	Rončević Božo	Rez. Krčevine	suradnja s neprijateljem	11 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava br. 670/44
42.	Štefanić Luka	Virovitica	-„-	2 g. pris. rada 682/44
43.	Horvat Josip	Aladar	progon naroda	10 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava br. 685/44
44.	Duračić Ivan	Majkovac gradina	dobrovoljac leg. Hr. osvetnik	5 g. pris. rada 15 g. gub. gradj. prava 18. I. 45. br. 13/45
45.	Bahov Milan	Rogovac Šp. Bukovica	borba protiv NOV.	10 g. teš. pris. rada traj. gub. gradj. prava 19. I. 45. br. 18/45
46.	Molnar Franjo	Rušan	ustaša, bjelogardist	5 g. pris. rada 15 g. gub. gradj. prava 19. I. 45. br. 12/45
47.	Vujčić Nikola	Lukač	-„-	5 g. pris. rada 15 g. gub. gradj. prava 19. I. 45. br. 10/45
48.	Fuček Ivan	Bušetina	bjelogardist	12 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 7. II. 45. br. 85/45

49.	Kovač Ferdo	Vukosavljevica	borba protiv NOV.	8 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava 7. II. 45. br. […][327]
50.	Kosić Ilija	Virovitica	-„-	9 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 7. II. 45. br. […][328]
51.	Ehitija Marko	Virovitica	ustaša, borba protiv NOV.	20 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava 7. II. 45. br. 88/45
52.	Kunar Mirko	-„-	-„-	4 g. pris. rada 7. II. 45. br. 90/45
53.	Mioković Petar	Antunovac	gestapovac pljačka borba protiv NOV.	13 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 7. II. 45. br. 91/45
54.	Pleša Ivan	Babina Gora	neprijateljski vojnik	11 mjes. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 22. V. 45. br. 267/45
55.	Zdjelar Stjepan	Virovitica	ustaša za širenje propagande	3 g. pris. rada 3 g. gub. gradj. prava 22. V. 45. br. 313/45
56.	Lilek Mijo	Sv. Trojstvo	izdaja pripadnika NOP.	3 mjes. pris. rada 22. V. 45. br. 314/45
57.	Kozma Stjepan	Korito pusta Virovitica	ustaša	5 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 4. VI. 45. br. 322/45
58.	Skospljes Slavko	Majkovac	ustaša denunciranje	15 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava konfis. 4. VI. 45. br. 334/45

[327]Nečitko.
[328] Nečitko.

59.	Moslavac Josip	Virovitica	denunciranje NOB.	15 mjes. pris. rada 26. VI. 45. br. 390/45
60.	Kašić Kazimir	-„-	ustaša	20 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava 22. VI. 45. br. 399/45
61.	Kašić Eduarda	-„-	-„-	18 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 20. VI. 45. br. 400/45
62.	Jelak Ivan	-„-	-„-	20 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava konfis. 26. VI. 45. br. 406/45
63.	Kutnjak Karlo	Borova	ustaša legionar	20 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 20. VI. 45. br. 406/45
64.	Mirović Martin	Rogovac	suradnja s neprijateljem	2 g. pris. rada 4 g. gub. gradj. prava 20. VI. 45. br. […][329]
65.	Mrazović Josip	Rogovac	ustaša denunciranje NOB.	11 g. pris. rada 6. II. 45. br. […][330]
66.	Jurišić Luka	Virovitica	neprijateljski vojnik	13 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 20. VI. 45. br. 429/45
67.	Jurišić Jozo	-„-	-„-	10 g. pris. rada 5 g. gub. gradj. prava 20. VI. 45. br. 430/45
68.	Počelija August	-„-	suradnja s neprijateljem	3 g. pris. rada 5 g. gub. gradj. prava 26. VI. 45. br. 454/45

[329]Nečitko.
[330] Nečitko.

69.	Šćuka Franjo	Rogovac	ustaša, teroriziranje pripadnika NOP.	1 g. pris. rada 1 g. gub. gradj. prava 20. VI. 45. br. 461/45
70.	Glavak Franjo	-„-	teroriziranje naroda	1 g. pris. rada 1 g. gub. gradj. prava 20. VI. 45. br. 462/45
71.	Dinčec Djuro	Virovitica	neprijateljski vojnik	20 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 26. VI. 45. br. 483/45
72.	Tudjina Viktor	Majkovac	ustaša, nepr. vojnik pljačka	3 g. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 26. VI. 45. br. 484/45
73.	Lončarić Mato	Rogovac	nepr. vojnik	6 mjes. pris. rada 26. VI. 45. br. 485/45
74.	Novak Bolto	-„-	ustaša	7 g. pris. rada 3 g. gub. gradj. prava 26. VI. 45. br. 486/45
75.	Lebinac August	Virovitica	nepr. policajac	2 g. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 26. VI. 45. br. 494/45
76.	Šantavac Pavao	Suho Polje	ustaša	4 g. pris. rada 3 g. gub. gradj. prava 26. VI. 45. br. 526/45
77.	Lucić Josip	Borova Suho Polje	-„-	15 g. teš. pris. rada 5 g. gub. gradj. prava 11. VII. 45.
78.	Dović Mara	Rušani Gradina	pomaganje nepr.	17 mjes. pris. rada 9. VII. 45. br. 550/45
79.	Dorić Joana	Rušani Gradina	pomaganje neprijatelja	2. g. pris. rada 2 g. uslovno 9. VII. 45 g. br. […][331]

[331] Nečitko.

80.	Viljevac Nikola	Rušani Gradina	pomaganje neprijatelja	2. g. pris. rada 2 g. uslovno 9. VII. 45 g. br. 552/45
81.	Vuluma Leopold	Jugovo Polje Čabuna	učešće u iseljavanju Srba	15 g. teš. pris. rada 3 g. gub. gradj. prava 10. VII. 45 br. 554/45
82.	Pajdak Stanko	Brzovica	učešće u borbi protiv Jug. Arm. ustaša	9 g. pris. rada 4 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 557/45
83.	Zidar Aleksandar	Brezik	pljačka	2 g. pris. rada 1 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 558/45
84.	Toas Štefan	Sruhovac Gradina	denunciranje	18 mjes. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 557/45
85.	Trošen Josip	Brezik	pljačka	2 g. pris. rada 1 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 559/45
86.	Pupelac Josip	Rogovac	odmetništvo	2 g. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 11. VII. 45 br. 572/45
87.	Vargović August	Virovitica	izdaja pripadnika Jug. Arm.	15 g. pris. rada 7 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 573/45
88.	Jurišić Josip	-„-	hapšenje pripadnika Jug. Arm.	4 g. pris. rada 3 g. gub. gradj. prava 10. VII. 45 br. 576/45
89.	Prpić Mirko	Rez Krčevina	ustaša	5 g. teš. pris. rada 7 g. gub. gradj. prava 11. VII. 45 br. 577/45

90.	Šuprina Stjepan	Virovitica	-„-	7 g. teš. pris. rada traj. gub. gradj. prava 11. VII. 45 br. 583/45
91.	Gugurić Albert	Virovitica	ustaša	2 g. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 589/45
92.	Majer Franjo	-„-	nepr. vojnik i bjeg ispred Jug. Arm.	2 g. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 590/45
93.	Vuković Mijo	-„-	ustaša	3 g. teš. pris. rada 5 g. gub. gradj. prava 11. VII. 45 br. 593/45
94.	Palović Janko	Vodica Suho Polje	-„-	5 g. pris. rada 3 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 594/45
95.	Slavićak Stjepan	Virovitica	prokazivanje pripadnika NOP., suradnja s neprijateljem	2 mjes. pris. rada uslovno 1 g. 17. VII. 45 br. 604/45
96.	Dobrostal Djuro	Špiš. Bukovica	veza sa bjelom gardom	12 g. pris. rada 5 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 637/45
97.	Grdić Luka	Pivnica	ustaša, iseljavao Srbe	4 g. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45 br. 633/45

Kotar Daruvar

1.	Mihović Gabro	Trojeglava	hapšenje i mučenje naroda	2 g. teš. pris. rada 3 g. gub. gradj. prava br. 579/45
2.	Toplak Stjepan	Miletinac	učestvovao u hapšenu	6 mjes. pris. rada 2 g. gub. čas. prava 23. IX. 44 br. 356/44

3.	Valgoni Viktor	Daruvar	suradnja s neprijateljem	5 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava konfis. broj 417/44
4.	Polak Silvestar	Doljani	neprijateljski vojnik	12 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava konf. broj 436/44
5.	Vaclavek Franjo	Šibovac	-„-	10 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 440/44
6.	Ulrih Rudolf	Dar. Brestovac	suradnja s neprijateljem	1 g. pris. rada 5 g. gub. gradj. prava br. 442/44
7.	Ružićka Vencl	Šibovac	-„-	10 g. pris. rada traj. gub. časn. prava broj 451/44
8.	Jurenec Josip	Petranec	-„-	5 g. pris. rada br. 452/44
9.	Horvat Djurdjica	Daruvar	-„-	3 g. pris. rada 5 g. gub. gradj. prava br. 454/44
10.	Zagorac Mato	Djulovac	-„-	10 g. pris. rada traj. gub. čas. prava br. 456/44
11.	Didović Franjo	Daruvar	-„-	10 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 456/44
12.	Ribarić Antun	Cjeplake	-„-	7 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava konfs. br. 460/44
13.	Novosel Josip	Stražanac	izdaja	10 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava br. 462/44
14.	Pecikozić Milivoj	Daruvar	suradnja s neprijateljem	5 g. pris. rada broj 486/44

15.	Rezler Franjo	Sokolovac	neprijateljski vojnik	1 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava br. 522/44
16.	Buneta Vilim	Vel. Bastaji	-„-	5 g. pris. rada traj. gub. čas. prava br. 586/44
17.	Lukec Franjo	Sirač	kleveta NOV.	3 mjes. pris. rada 12. I. 1944. g. broj 5/44
18.	Žehak Stjepan	Sirač	suradnja s neprijateljskom vojskom	2 mjes. pris. rada 17. III. 44. g. br. 6/44
19.	Hunjak Viktor	Doljani	pljačka	1 mjes. pris. rada 17. III. 44. g. br. 9/44
20.	Žuger Marica	Sirač	suradnja s neprijateljem	1 mjes. pris. rada 17. III. 44. g. br. 10/44
21.	Polenus Milan	Daruvar	radi skrivanja oružja	2 mjes. pris. rada broj 8/44
22.	Šilobod Franjo	Stražanac	kradja	2 mjes. pris. rada 11/44
23.	Brin Alojz	Doljani	pljačka	2 mjes. pris. rada 27. III. 44. g. br. 13/44
24.	Ročak Antun	V. Bastaji	teroriziranje naroda	2 g. pris. rada 1. VII. 44. g. broj 14/44
25.	Karaula Mato	Šuplj. Lipa	utaja ustaše	14 mjes. pris. rada 23. VII. 44. g. br. 436/44
26.	Jurković Bara	Šuplj. Lipa	pomaganje ustaše	1 mjes. pris. rada 22. III. 1944. g. br. 41144
27.	Šimek Franjo	Kip	špijunaža	1 g. pris. rada 23. VI. 44. g. br. 434/44
28.	Mlaha Marija	Daruvar	širenje neprijateljske propagande	4 mjes. pris. rada 23. VI. 44. g. br. 437/44

29.	Popović Petar	Kip	suradnja s neprijateljem	6 mjes. pris. rada 23. VI. 44. g. broj 434/44
30.	Polenus Stevo	Doljani	izdaja ranjenog borca neprijatelju	2 g. pris. rada 6. g. gub. čas. prava 11. IX. 44. g. br. 530/44
31.	Dasović Milan	Dar. Vinogradi	ustaša i špijunaža	2 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava br. 29/44
32.	Bauer Viktor	Uljanik	dezerter, neprijateljski vojnik	2 g. pris. rada 6. IV. 45. g. amnestija
33.	Kljaić Ivan	Daruvar	neprijateljski vojnik	3 g. pris. rada 7. II. 45. g. br. 67/45
34.	Volarić Elizabeta	Govedje Polje	pomaganje i sakrivanje neprijatelja	2 g. pris. rada 5. gub. gradj. prava 7. II. 45. g. br. 69/45
35.	Novosel Dragica	Maslanjača	raspirivanje nacionalne mržnje	
36.	Novosel Vera	Desinac	-„-	2 g. pris. rada 5. gub. gradj. prava 22. IV. 45. g. br. 191/45
37.	Ipša Zvonko	V. Miletinac	lažna propaganda, veza s neprijateljem i s belom gardom	2 g. pris. rada 2. gub. gradj. prava 21. IV. 45. g. br. 202/45
38.	Salaj-Bikčević Tomislav	Daruvar	neprijateljska propaganda	9 mjes. pris. rada 2. gub. gradj. prava 22. IV. 45. g. br. 205/45
39.	Domović Valentin	Dežanovac	-„- i veza s neprijateljem	3 g. pris. rada 5. gub. gradj. prava 21. IV. 45. g. br. 203/45
40.	Dvoržak Miroslav	Daruvar	pomaganje i veza s neprijateljem	11 mjes. pris. rada 3. gub. gradj. prava 22. IV. 45. g. br. 204/45

41.	Holubek Franjo	Končanica	ustaša denunciranje	3 g. pris. rada 5. gub. gradj. prava 7. VI. 45. g. br. 334/45
42.	Moravec Josip	-„-	-„- -„-	-„- -„- 7. VI. 45. g. br. 369/45
43.	Bernašek Gustav	Ivanovo Polje	kulturbund	12 g. pris. rada 5. gub. gradj. prava 26. VI. 45. g. br. 368/45
44.	Plažunjin Franjo	Daruvar	ustaša u borbi protiv NOV.	3 g. pris. rada 1. g. gub. gradj. prava 20. VI. 45. g. br. 444/45
45.	Vaclavek Vencl	-„-	-„-	20 g. pris. rada traj. gub. gradj. prava konfis. 20. VI. 45. g. br. 446/45
46.	Mahalaus Stjepan	-„-	ustaša	5 g. pris. rada 3. g. gradj. prava 26. VI. 45. g. br. 467/45
47.	Pihir Antun	Pakrani	član ustaškog aparata	11 mjes. pris. rada 1. g. gradj. prava 26. VI. 45. g. br. 505/45
48.	Mamula Josip	Dežanovac	sudjelovao u hapšenju naroda	3 g. pris. rada 3. g. gub. gradj. prava 11. VII. 45. g. br. 528/45
49.	Didović Josip	Daruvar	ustaša	6 g. pris. rada 2. g. gub. gradj. prava 17. VII. 45. g. broj: 563/45
50.	Flegar Branko	-„-	hapšenje naroda	2 g. pris. rada uslovno na 2 god. 10. VII. 45. broj: 594/45

51.	Kuzle Josip	-„-	hapšenje i iseljavanje naroda	20 g. pris. rada 10 g. gub. gradj. prava 17. VII. 45. g. broj: 565/45
52.	Boroš Zdenko	-„-	hapšenje naroda	4 g. pris. rada 3 g. gub. gradj. prava 10. VII. 45. g. br. 566/45
53.	Novak Bogumil	Šibovac	pljačka iseljavanje naroda	5 g. pris. rada 2 g. gub. gradj. prava 11. VII. 45. g. broj 568/45
54.	Markauz Božo	Doljani	hapšenje i iseljavanje naroda	2 g. pris. rada 1 g. gradj. prava 11. VII. 45. g. broj 569/45
55.	Huš Zdenko	Bastaji	hapšenje naroda	9 g. pris. rada 4 g. gradj. prava 17. VII. 45. g. br. 622/45
56.	Albert Hinko	M. Bastaji	-„- -„-	20 g. pris. rada 10 g. gradj. prava 17. VII. 45. g. broj 627/45
57.	Kuneš Veno	Daruvar	ustaša, teroriziranje naroda	15 g. pris. rada 10 g. gradj. prava 17. VII. 45. g. br. 585/45
58.	Turčinov Stjepan	-„-	iseljenja Srba	10 g. pris. rada 5 g. gradj. prava

SA RAZNIH KOTAREVA

1.	Centl Alojz	Badljevina kot.[ar] Pakrac	špijunaža	6 mjes. pris. rada 5 g. gradj. prava br. 31/44
2.	Leflman Franciska	-„-	kulturbund bjeg.	

3.	Klobučar August	Badljevina	ustaša sakupljavao oružje	1 g. pris. rada 2 g. gradj. prava 20. VI. 45. g. broj 507/45
4.	Glaviček Stjepan	Starogradački Marof	prokazivanje pripadnika NOB. suradjivanje s neprijateljem	2 mjes. pris. rada uslovno god. 17. VII. 45. broj: 604/45

———————

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/45, kut. 29

97.

***1945.,* [*srpanj*]**

Zapisnik s prvog savjetovanja načelnika i rukovoditelja OZN-e za Hrvatsku o upućivanju folksdojčera koji se vraćaju u logore, o likvidacijama, o slabom radu sudova te o OZN-i kao "pomoćnom organu komunističke partije"[332]

Drug potpukovnik Veljko Drakulić

Drugovi ! Otvaram ovu konferenciju i pozdravljam druga generala Stevu[333] i druga Duška[334], izaslanika i člana Centralnog Komiteta KPH. Prije izvještaja sa terena drug Duško iznijet će političku situaciju.

Drug Duško Brkić

/…/

Razvio se šovinizam, organizirani šovinizam, a koji je počeo da dolazi iz Srbije, preko Vojvodine i Srijema, a koji je zahvatio duboki korijen i u samoj Hrvatskoj. Nije to spontana pojava, već je to rad neprijatelja, koji je na taj način našao vrlo zgodne forme za ugrožavanje jedinstva i bratstva naših naroda.

/…/

Moramo istači i to, da nije razvoju šovinizma doprinjeo samo neprijatelj, nego i mi sa svojim grješkama, sa nerješavanjem raznih ekonomskih problema u krajevima koji su popaljeni, sa blagim kaznama naših sudova, s nepravilnim postupkom u zatvorima i logorima, tako da neprijatelj ima plodno tlo za razvijanje šovinizma.

/…/

Mi kolonizacijom rješavamo socijalni problem, dajemo seljacima koji su uništeni, kuće, dobru zemlju, inventar i druge stvari, mi nacionalni živalj pojačavamo u sjevernim krajevima, gdje je prorjedjen ubijanjem sa strane okupatorskih vlasti i kvislinških jedinica i na taj način rješavamo ta dva problema. Zato nas neprijatelj, koji to uvidja, sprječava u izvršenju naših zadataka. Preuzimane su od strane OZN-e preblage mjere s Nijemcima koji su se vraćali. Trebalo je energičnije postupiti. Prije svega strpati ih u logor, ne dati im da se vraćaju u svoja sela i kasnije ih prebaciti preko Drave. Time ćemo dati sigurnost seljacima koji se tamo koloniziraju.

/…/

---

[332] Dokument je izvorno bez naslova. Naime, naslov "Prvo savjetovanje načelnika i rukovodstva OZNE za Hrvatsku 1945." rukom je napisano naknadno, vjerojatno prilikom prikupljanja i sređivanja dokumentacije OZN-e.

[333] Ivan Krajačić – Stevo, član Politbiroa CK KPH, član Predsjedništva ZAVNOH-a, vijećnik AVNOJ-a, načelnik OZN-e za Hrvatsku.

[334] Dušan Brkić, organizacijski sekretar CK KPH, član Predsjedništva ZAVNOH-a, vijećnik AVNOJ-a, povjerenik Odjela pravosuđa ZAVNOH-a, član suda ZAVNOH-a, ministar pravosuđa Narodne vlade Hrvatske

Moram napomenuti i to vama kao komunistima, da Sudovi za zaštitu nacionalne časti nisu odgovorili svojim zadacima, zato što nisu shvatili naši okružni komiteti i sudovi njihov značaj kao revolucionarnih sudova, nisu shvatili da su to forme za brzo i energično čišćenje neprijatelja iz naših redova. Nama se dao jedan kratki period vremena za trajanje tih revolucionarnih sudova, kao što je Sud nacionalne časti i Vojni sudovi, da bi u najkraće vrijeme očistili zemlju od neprijateljskih elemenata, bilo kaznom smrti ili robijom, kako bi neprijatelja onemogućili i zahvatili stvar u svoje ruke. Dešava se recimo u Dalmaciji, u Dubrovniku, gdje je plemstvo radilo protiv nas i kad je vidjelo propast NDH i Njemačke, onda se čitav šljam okrenuo i preorjentirao u pravcu saradnje s reakcionerima u Italiji, Engleskoj i Americi. Mi nismo dosta brzo djelovali. Gradjanstvo nije nikada bilo za NOB i mi nismo uspjeli da stvar uhvatimo u svoje ruke. A sud nacionalne časti formiran je unazad nekoliko dana. Trebalo je da se ukaže na hitnost rada revolucionarnih sudova.

/…/

Načelnik OZN-e za okrug GRADIŠKA:

/…/

Švabe koji su se odselili ponovno se vraćaju, ali smo tražili da se stave u logor i da se šalju natrag u Njemačku.

/…/

Završna riječ druga generala Steve, načelnika OZN-e za Hrvatsku:

/…/

Drugovi, prestanite konačno sa likvidacijom! Ne zato što ja možda žalim neprijatelja, ja ne žalim ni moga oca, nego zato što se u narodu kuje, ruje. Mi moramo nastojati da nadjemo nov način sa kojim ćemo iste neprijatelje odstraniti. Mi imamo vojne sudove, sud nacionalne časti. Ima načina kako pronaći neprijatelja, uči u njihove redove i odstraniti ga na legalan način da izadjemo kao pobjednici. Mi treba zajedno sa partijskim organizacijama na terenu da pokažemo da nismo oni kako su nas opisali. Svaki momenat člana OZN-e koji propusti, neka zna da je propustio jedan momenat koji će protivnik iskoristiti. Nikada u historiji nije bio slučaj da je partijska organizacija stvorila organizaciju OZN-e, i da već za par mjeseci nije više vodila računa o njoj. Svi članovi OZN-e su ujedno i članovi Partije. Oni moraju da misle politički, ne da naprave aparat agenata i žandara, nego da budemo zbilja pomoćni aparat partije, koja ima ugleda u svijetu.

/…/

Kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 2.24.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 234.-236.

98.

***1945.,* [*srpanj*]**
Slavonski Brod

Komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružnog NO-a Slavonski Brod proglašava zločincem Andriju Koraliju, policijskog agenta iz Slavonskog Broda, koji je osuđen od Vojnog suda i pogubljen jer je s desetak sugrađana presretao i zaustavljao u Travanjskom ratu 1941. Jugoslavensku vojsku "i čim bi saznali da je tko Srbin kundačili bi ga i tukli"

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
ZEMALJSKA KOMISIJA
ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA
I NJIHOVIH POMAGAČA

Zh. broj *430/45*

O D L U K A
o utvrđivanju zločina okupatora i njihovih pomagača

Z L O Č I N A C:
Prezime i ime: Korajlija Andrija
Približna starost:
Narodnost: Hrvat
Jedinica, zvanični položaj i čin: policijski agent iz Sl. Broda
Mjesto stalnog boravišta: Sl. Brod
Posljednje boravište: sudjen po vojnom sudu i justificiran
Ostali lični podaci:

Ž R T V E Z L O Č I N A (O Š T E Ć E N I C I):
(sa ličnim podacima)

K R A T K I O P I S K V A L I F I K A C I J E Z L O Č I N A:
Član 3 točka 3 zakona o krivičnim djelima protiv države.-

P O J E D I N O S T I O Z L O Č I N U:
(Zločinac, mjesto, vrijeme, način i sredstvo izvršenja, žrtve, štete):

Bašić Ilija, Parlov Josip, Dragomanović Ivan, Čečatka Adolf, Litz Josip, Baumajster Božo, Tomljanović Tomo, Sabljak Petar, Drobina M., Kesler Mijo, Korajlija Andrija zaustavljali su 1941 g. Jugoslavensku vojsku, i čim bi saznali da je tko Srbin kundačili bi ga i tukli.-

---

D O K A Z I:

Čačić, Milan Beograd, Monsijeva ul. 5/II
Mrvić Stevan, Vinkovci, Osmajska ul. 144
Vojinović Dane, Petrovgrad, Brigadira Ristića ul. 45

S A U Č E S N I C I:

1/ Bašić Ilija ložač iz Sl. Broda
2/ Parlov Josip -„- -„-
3/ Dragomanović Ivan mašinovodja iz Sl. Broda
4/ Čečatka Adolf -„- -„-
5/ Litz Josip -„- -„-
6/ Baumajster Božo -„- -„-
7/ Tomljanović Tomo predložać iz Sl. Broda
8/ Sabljak Petar vozovodja -„-
9/ Drobina M. Sekcijski bravar iz Sl. Broda
10/ Kesler Mijo mašinovodja iz Sl. Broda
11/ Agičić Mato bravar iz Sl. Broda

N A P O M E N A: Korajlija Andrija je justificiran već.

Okružna Komisija

Tajnik M.P.[335] Predsjednik

…[336] [v.r.] *S.o.*

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, 430/45, kut. 698

[335] Okrugli pečat: Komisija za utvrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružni NO Slav. Brod (u sredini grb DF Jugoslavije).

[336] Potpis nečitak.

99.

1945., kolovoz 1.
Zagreb

Odjeljenje za neprijateljsku imovinu Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb dostavlja svim okružnim i gradskim komisijama za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Zakon o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije i Objašnjenje Zakona o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije Ministarstva pravosuđa Narodne vlade Hrvatske, Zagreb

---

ZEMALJSKA KOMISIJA HRVATSKE
za utvrdjivanje zločina okupatora i
njihovih pomagača
Odjeljenje za neprijateljsku imovinu.
Broj: 292./I Ni. 119/45
Zagreb, 1. kolovoza 1945.

SVIMA OKRUŽNIM I GRADSKIM KOMISIJAMA

I. Dostavlja se priloženo Zakon o konfiskaciji imovine i izvršenju konfiskacije od 9. lipnja 1945 broj 36 i Objašnjenje tog zakona izdato od Ministarstva pravosudja Hrvatske 21. srpnja 1945 broj 3141/45.

Po članu 12 točka 2) Zakona i točki 8) stav 1) Objašnjenja odluke o prijedlogu za odredjenje privremene uprave (sekvestracije) donosi sud, koji je nadležan za sudjenje kaznenog djela, radi kojeg se po zakonu može izreći kazna konfiskacije imovine. Komisija za utvrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača stavit će dakle prijedlog za sekvestraciju, a) kad se radi o djelu po čl. 13 ili 14 Uredbe o vojnim sudovima od 24. svibnja 1944 nadležnom vojnom sudu, a u slučaju da kasnije i u koliko bude nadležnost za sudjenje tih kaznenih djela prenešena na gradjanske sudove, nadležnom gradjanskom sudu, b) kad se radi o djelu po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj od 24. travnja 1945 nadležnom Sudu nacionalne časti.

Prema tome stavljaju se van snage propisi čl. 8. Uputstava ove Zemaljske Komisije od 22. veljače 1945 br. 564/45, koji odredjuju, da se prijedlog za privremeni prelaz neprijateljske imovine pod upravu i nadzor Uprave narodnih dobara ima podnijeti Upravnom odjelu Okružnog narodnog odbora, kao i sve upute sadržane u okružnicama ove Zemaljske Komisije, koje se odnose na ovo pitanje, a koje su u protuslovlju sa Zakonom o konfiskaciji i priloženim objašnjenjima tog zakona.

II. Postupak u vezi sa stavljanjem prijedloga za sekvestraciju imovine lica, kojima radi njihovog djela prijeti kazna konfiskacije imovine, a protiv kojih još nije izrečena

presuda ili uopće još nije pokrenut kazneni postupak, - u kratko rekapitulirajući sve dosadanje propise i upute, koji su na snazi - jest slijedeći:

1) Opći odio Okružne Komisije dostavlja sve predmete, u kojima je utvrdio zločinca, na uvid svom Otsjeku za neprijateljsku imovinu. Isto tako postupit će se kod Gradske Komisije, kod koje je osnovan Otsjek za neprijateljsku imovinu.
2) Otsjek za neprijateljsku imovinu ocjenjuje, da li se radi o djelu, zbog kojeg bi počinitelj mogao biti sudjen na kaznu konfiskacije imovine. Ustanovi li da takvo djelo predleži, obavlja općeniti popis imovine sam ili putem svojih područnih organa te ispunjava u dva primjerka obrazac "Popis imovine".
3) Iza toga

a) stavlja prijedlog nadležnom javnom tužiocu za kazneni progon. Prijedlogu prilaže sav dokazni materijal i "Odluku" kojom je utvrdjen zločinac, u jednom primjerku. Ujedno izvještava javnog tužioca, da je, kad je i kojemu sudu stavio prijedlog za sekvestraciju.
b) stavlja prijedlog za sekvestraciju nadležnom sudu. Ovom prijedlogu prilaže jedan primjerak "Odluke" i "Popisa imovine" te izvještava sud, da je i kada javnom tužiocu stavljen prijedlog za pokretanje kaznenog postupka.
c) izvještava Okružnu odnosno Gradsku upravu narodnih dobara, da je, kad je i kome stavio prijedlog za pokretanje kaznenog postupka i prijedlog za sekvestraciju.

4) Nakon što je cio ovakav postupak dovršen, podnosi izvještaj Odjeljenju za neprijateljsku imovinu ove Zemaljske Komisije. Izvještaju prilaže sav dokazni materijal u jednom primjerku, "Odluku" u tri primjerka i "Popis imovine" u jednom primjerku.

Potvrdite primitak ove okružnice.

Smrt fašizmu - Sloboda Narodu!

Za odjeljenje za neprijateljsku imovinu: […][337] M.P. Sekretar Zemaljske Komisije: […][338]

[…][339]
OKRUŽNA KOMISIJA
ZA UTVRDJIVANJE ZLOČINA
OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA
U VIROVITICI
Broj: 353
Dana: 15 / VIII 1945 g[340]

-.-

[337] Potpis nečitak.
[338] Potpis nečitak.
[339] Grb DF Jugoslavije.
[340] Urudžbeni pečat.

Na osnovu čl. 4 Odluke o Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom pretstavničkom tijelu Jugoslavije kao privremenom organu vrhovne narodne vlasti u Jugoslaviji za vrijeme narodnooslobodilačkog rata, Pretsjedništvo Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije donosi

ZAKON
O KONFISKACIJI IMOVINE I O IZVRŠENJU KONFISKACIJE

Član 1

1/ Konfiskacija imovine jeste prinudno oduzimanje bez naknade u korist države cjelokupne imovine /potpuna konfiskacija/ ili tačno određenog dijela imovine /djelimična konfiskacija/ koja je lična svojina ili lični udio u zajedničkoj imovini sa drugim licima.

2/ Konfiskacija se odnosi na sva imovinska prava.

Član 2

Konfiskacija imovine može se izreći isključivo u slučajevima koji su predviđeni zakonom i isključivo od strane onih vlasti koje su za to ovlašćene zakonom.

Član 3

1/ Vlas koja pokreće postupak po djelima za koja zakoni predviđaju kaznu konfiskacije postarat će se da pribavi podatke o cjelokupnoj imovini lica protiv koga pokreće postupak.

2/ Pri izricanju kazne konfiskacije sud, odnosno za to ovlašćena upravna vlast, uzet će u obzir sve podatke o imovini okrivljenog lica.

Član 4

Može se konfiskovati samo imovina lica koje je osuđeno na kaznu konfiskacije, ma u čemu se ona sastojala. Ako ta imovina pretstavlja udio takvog lica u zajedničkoj imovini s druigm licima /smesništvo, porodična zadruga, ortakluk i sl./, može se taj udio konfiskovati u punom obimu.

Član 5

Pod udar konfiskacije dolaze sve stvari osuđenog lica, bez obzira da li se one nalaze u njegovoj državini ili su sa svoga prvobitnog mjesta odnijete u namjeri da se konfiskacija osujeti ili omete. Imovina koja potpada pod udar konfiskacije ne može preći nasljedstvom niti kakvim drugim pravnim osnovom u vlasništvo drugih lica.

Član 6

1/ Od konfiskacije se izuzimaju 1/ predmeti kućanstva/ odijelo, rublje, obuća, namještaj, sudovi i slično / koji su neophodni za život osuđenoga i njegove uže porodice; 2/ oruđa svake vrste koja su neophodna za lični zanatlijski rad ili za vršenje lične samostalne ili polusamostalne profesije, ako osuđeni nije od suda lišen prava da vrši svoju profesiju; 3/ okućje, minimum zemljišnog posjeda i živog i mrtvog inventara, sa zgradama za stanovanje i privredu neophodnim za održanje sitnog seljačkog gazdinstva

bez upotrebe tuđe radne snage; 4/ hrana i ogrjev za ličnu upotrebu osuđenoga i njegove uže porodice za četiri mjeseca; 5/ novčana suma koja ne može preći prosječnu tromjesečnu nadnicu radnika dotičnog mjesta za svakog člana porodice.

2/ Prilikom određivanja imovine koja će se ostaviti užoj porodici, sud će voditi računa o konkretnim okolnostima svakog pojedinog slučaja i uzimajući u obzir mjesne privredne uslove. Imovina koja se ostavi užoj porodici ima se srazmjerno prenijeti na sve njene članove.

Član 7

1/ Konfiskovana imovina prelazi u državnu svojinu sa svojom aktivom i pasivom.

2/ Pri konfiskaciji imovine država odgovara po dugovima i obavezama osuđenoga ako su ovi nastali prije izvršenja djela i samo do visine vrijednosti oduzete imovine, uz ograničenje iz čl. 6 Odluke Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21 novembra 1944 godine.

3/ Ukoliko je izrečena djelimična konfiskacija, država odgovara za obaveze srazmjerno vrijednosti oduzete imovine.

4/ Ukoliko ovi povjerioci ne bi mogli biti podmireni u cijelosti iz aktive konfiskovane imovine, podmirit će se srazmjerno.

Član 8

U slučaju poništenja presude o konfiskaciji i konfiskovana imovina mora biti vraćena. Ako vraćanje imovine u naturi nije mogućno, naknadit će se bivšem sopstveniku vrijednost imovine u novcu.

Član 9

Sud koji izrekne kaznu djelimične konfiskacije mora u presudi tačno označiti koja će imovina biti konfiskovana, a ne da samo naznači veličinu dijela /polovina, trećina i t.d./ ili samo vrijednost bez naznačenja stvari.

Član 10

Sa pravosnažnošću presude kojom je izrečena konfiskacija država stiče pravo svojine na konfiskovanim dobrima.

Član 11

Ništavne su sve pravne radnje osuđenoga učinjene prije pokretanja i za vrijeme postupka za konfiskaciju u namjeri osujećenja ili otežanja konfiskacije, ili u cilju prikrivanja, oštećenja, umanjenja ili uništenja imovine koja dolazi pod udar konfiskacije.

Član 12

1/ Sekvestracija u smislu ovog Zakona jeste privremeno oduzimanje i stavljanje pod kontrolu državne uprave imovine koja može da dođe pod udar konfiskacije, a u cilju obezbjeđenja dotične imovine zaštite javnih interesa.

2/ Ako presuda odnosno odluka o konfiskaciji još nije donijeta zbog toga što postupak nije pokrenut ili je još u toku, a postoji opasnost od otuđenja, opterećenja, oštećenja ili umanjenja vrijednosti imovine u pitanju, Zemaljska uprava narodnih dobara, Zemaljska komisija za utvrđivanja zločina okupatora i njihovih pomagača ili Javni tužilac kod suda koji postupak vodi predložit će prijelaz imovine pod privremenu upravu nadležne uprave narodnih dobara. Odluku o prijedlogu navedenih organa donosi onaj sud pred kojim je pokrenut ili treba da bude pokrenut postupak po krivičnom djelu.

Član 13

1/ U slučajevima iz prednjeg člana nadležna uprava narodnih dobara upravlja imovinom do konačne odluke suda o konfiskaciji.

2/ Ako se donese oslobađajuća presuda ili krivični postupak bude na drugi način obustavljen, imovina se vraća sopstveniku.

3/ Ako se donese osudna presuda, imovina prelazi u svojinu države na način predviđen u ovom Zakonu.

Član 14

Za vrijeme privremene uprave /sekvestra/, u smislu čl. 12 i 13, prava trećih lica ne mogu biti ostvarivana.

Član 15

Izvršnu presudu o konfiskaciji imovine dostavit će sud odmah sreskim narodnim sudovima, nadležnim za sprovođenje konfiskacije, osuđenome odnosno njegovom staraocu, nadležnoj upravi narodnih dobara, mjesnom narodnom odboru i nadležnom javnom tužiocu.

Član 16

Konfiskaciju sprovodi onaj sreski narodni sud na čijem se području nalazi imovina koju treba konfiskovati. Ukoliko se imovina nalazi na području više sreskih narodnih sudova, svaki će sreski narodni sud sprovesti konfiskaciju na svom području na traženje suda koji je donio presudu.

Član 17

1/ Postupak sprovođenja konfiskacije je hitan.

2/ Po prijemu izvršne presude o konfiskaciji sreski sud odredit će svoga izaslanika koji će izvršiti popis imovine koja se ima konfiskovati. Istom odlukom sud će odrediti dan i mjesto gdje će se popis izvršiti.

3/ O tome sud će obavijestiti osuđeno lice ili njegovog staraoca, nadležnu upravu narodnih dobara i mjesni narodni odbor, i objaviti odluku na sudskoj tabli.

Član 18

Osuđeno lice ili članovi njegove uže porodice mogu odrediti punomoćnika koji će ih zastupati u postupku za konfiskaciju.

Član 19

Od časa počinjanja postupka konfiskacije sud će po službenoj dužnosti ili na prijedlog nadležne uprave narodnih dobara ili javnog tužioca preduzeti sve potrebne mjere radi obezbjeđenja imovine od oštećenja ili propasti.

Član 20

1/ Sudski izaslanik sprovodi tačan popis svih stvari s njihovim bližim označivanjem na licu mjesta uz saradnju jednog člana mjesnog narodnog odbora i ovlašćenog pretstavnika nadležne uprav narodnih dobara, a po potrebi i procjenitelja, o čemu sastavlja zapisnik.

2/ Prilikom popisa imovine vrši se i procjena prema vrijednosti u času popisa.

3/ Kad su u pitanju nepokretnosti, sudski izaslanik na licu mjesta ili u kancelariji mjesnog narodnog odbora popisom svih nepokretnosti proglašuje da su konfiskovane i to unosi u zapisnik. Na lice mjesta se izlazi kad se ne može sa sigurnošću ustanoviti nepokretnost koja se ima konfiskovati, odnosno kad je to potrebno radi objave ovog postupka narodne vlasti.

4/ Ako su u pitanju pokretnosti sudski izaslanik će zapečatiti sve prostorije i na ulaznim vratima istaći objavu da je sprovedena konfiskacija, sa istovremenom zabranom raspolaganja konfiskovanom imovinom. U zapečaćenoj prostoriji istaći će se na zidu jedan primjerak popisa.

5/ Ako sa osuđenim u istim prostorijama stanuju i druga lica, pa s toga nije moguće prostorije zatvoriti i zapečatiti, sudski će izaslanik na svaki konfiskovani predmet zalijepiti cedulju sa službenim pečatom u znak sprovedene konfiskacije kao i na zidu jedan primjerak ukupnog popisa. U tom slučaju sudski izaslanik, ako nije mogućno konfiskovane stvari odmah odnijeti, predat će konfiskovane stvari na čuvanje najstarijem ukućanu ili durgom podesnom licu.

6/ Zapisnik o sprovedenoj konfiskaciji potpisuju, pored sudskog izaslanika i ovlašćenog pretstavnika uprave narodnih dobara, član mjesnog narodnog odbora koji je prisustvovao popisu i procjeni, procjenitelj i jedan prisutni punoljetni ukućanin osuđenog lica.

Član 21

Ukoliko sud prilikom sprovođenja konfiskacije ili sekvestra ustanovi da nema imovine koja bi se mogla konfiskovati ili staviti pod sekvestar izvijestit će o tome onaj sud ili narodnu vlast koja mu se obratila radi sprovođenja konfiskacije ili sekvestra.

Član 22

1/ Prilikom sprovođenja konfiskacije mogu treća lica isticati pravne zahtjeve u pogledu konfiskovane imovine. To će se u najkraćem obliku unijeti u zapisnik.

2/ Sudski izaslanik ne može odlučivati o osnovanosti ovih zahtjeva.

Član 23

1/ O zahtjevima trećih lica u pogledu konfiskovane imovine koji se stave u toku postupka ili u roku od osam dana po sprovedenoj konfiskaciji, sud će u što kraćem roku odlučiti presudom po saslušanju stranaka i izvođenju potrebnih dokaza.

2/ Protiv ove presude može se izjaviti žalba okružnom narodnom sudu u roku od osam dana od saznanja za tu presudu. Presuda okružnog narodnog suda je pravosnažna i izvršna.

3/ Ukoliko lice koje ima pravo izlučivanja bude uslijed nesavladivih zaprijeka spriječeno da postavi zahtjev u predviđenom roku, ne gubi pravo na izlučenje ili naknadu vrijednosti ako ga postavi u roku od godinu dana od dana pravosnažnosti presude.

Član 24

Ukoliko pri sprovođenju konfiskacije u smislu člana 22 ovog Zakona ne bude stavljen nikakav zahtjev za izlučenje prema članu 23. nadležni sud koji sprovodi konfiskaciju izvršit će po pregledu popisa i zapisnika svoga izaslanika prijenos konfiskovane imovine u državnu svojinu i predat će konfiskovanu imovinu nadležnoj upravi narodnih dobara. U pogledu nepokretnosti odredit će sud odmah upis prava države na te nepokretnosti.

Član 25

Kad su konfiskovane nepokretnosti poljoprivredna dobra, privredna preduzeća i t.sl. sud će na početku postupka konfiskacije odrediti i podesno lice koje će tom imovinom upravljati privremeno do konačne sudske odluke i konačne predaje konfiskovane imovine nadležnoj upravi narodnih dobara.

Član 26

Zemaljska uprava narodnih dobara ovlašćena je da upravlja oduzetom imovinom kad se radi o objektima koji spadaju u njenu nadležnost. U slučaju konfiskovanja banaka, rudnik, industrijskih preduzeća, velikih trgovačkih i drugih radnji ili velikih posjeda od općeg privrednog značaja odlučit će o pravu raspolaganja Državna uprava narodnih dobara.

Član 27

Druge narodne vlasti ne mogu ni u toku postupka konfiskacije ni poslije prelaska konfiskovane imovine u svojinu države uzimati ni u svojinu ni na upotrebu ma šta od konfiskovane imovine bez prethodnog odobrenja državne ili zemaljske uprave narodnih dobara prema za to utvrđenim zakonskim propisima.

Član 28

1/ Sreski narodni odbori dužni su najdalje u roku od 90 dana po donošenju ovog Zakona dostaviti narodnom sreskom sudu tačan popis nepokretne imovine onih ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja koji su u toku rata strijeljani, ubijeni, poginuli ili pobjegli, a kojima imovina ili uopće nije bila konfiskovana jer se nije do nje moglo doći ili je bila konfiskovana samo pokretna imovina ili samo dio te imovine. U svim takvim slučajevima narodni sreski sud, bez obzira da li raspolaže ili ne presudom po kojoj su takva lica bila osuđena, smatrat će presudu izvršnom u cjelini kao i u izricanju konfiskacije i formulisat će odluku o konfiskaciji cjelokupne imovine, pokretne i nepokretne, saobrazno ovom Zakonu i istu do kraja sprovesti i izvršiti prijelaz konfiskovane imovine i upis prava države na konfiskovanu nepokretnu imovinu.

2/ Na prijavljivanje ovih slučajeva obavezni su sreski narodni odbori i u tom slučaju ako je bila izvršena konfiskacije i same nepokretne imovine, kako bi sud mogao izvršiti propisan prijelaz te imovine u svojinu države.

3/ Isto tako vojni sudovi i komande dužni su nadležnom narodnom sreskom sudu za gornje slučajeve dostaviti iz svojih arhiva prijepisa presuda kako bi sud mogao do kraja sprovesti konfiskaciju i donijeti odluku o konfiskaciji, ukoliko je to presuda propustila učiniti.

Član 29

1/ Ukoliko je prilikom sprovođenja konfiskacije prije donošenja ovoga Zakona postupljeno protivno odredbama člana 6 ovog Zakona, te je uža porodica ostala bez ičega, narodni sreski sud, na molbu uže porodice, a po uzimanju u obzir svih okolnosti, učinit će potrebne ispravke. Izvršenje ove ispravke pripada sreskom narodnom odboru.

2/ Na odluku narodnog sreskog suda iz gornje tačke ima mjesta žalbi narodnom okružnom sudu u roku od osam dana po saopćenju odluke.

Presuda narodnog okružnog suda odmah je izvršna.

3/ Zahtjeve iz tačke 1/ ovog člana mogu zainteresovana lica stavljati najdalje u roku od jedne godine po stupanju na snagu ovog Zakona.

Član 30

1/ Svugdje gdje postoji imovina Njemačkog Reicha i njegovih državljana ili imovina lica njemačke narodnosti iz tačke 1/ i2/ Odluke Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21. novembra 1944 godine koja dolazi pod udar konfiskacije, odluku o konfiskaciji donosi sreska komisija od tri lica koju postavlja sreski narodni odbor, a u gradu koji ima rang sreza ili okruga slična komisija koju postavlja gradski narodni odbor. U te komisije imaju obavezno biti uzeta dva pretstavnika nadležne uprave narodnih dobara i jedan pretstavnik unutrašnjih poslova sreskog narodnog odbora. Članovi komisije na početku rada polažu zakletvu pred nadležnim narodnim odborom.

2/ Ove komisije dostavit će svoju odluku odmah osuđenom vlasniku kao i nadležnoj upravi narodnih dobar i nadležnom narodnom sreskom sudu. Protiv rješenja ovih komisija nezadovoljnoj stranci pripada pravo žalbe u roku od osam dana na isto takvu komisiju pri okružnom narodnom odboru kad se radi o odluci sreske komisije, a na komisiju pri pokrajinskom narodnom odboru odnosno pri predsjedništvu zemaljskog zakonodavnog organa ako se radi o odlukama navedenih gradskih komisija. Rješenje druge instance odmah je izvršno.

3/ Sreska odnosno gradska komisija dostavit će svoju odluku, čim je donese, nadležnoj zemaljskoj kao i Državnoj upravi narodnih dobara sa tačni popisom konfiskovane imovine, pokretne i nepokretne, i sa izvještajem o njenom dosadašnjem raspolaganju i njenom sadašnjem stanju.

4/ Isto tako navedene komisije dostavit će, po pravosnažnosti svoje odluke, osnovne podatke o svakoj takvoj konfiskovanoj imovini nadležnom narodnom sreskom sudu koji će izvršiti prijenos imovine na državu i upis prava države na konfiskovanu nepokretnu imovinu.

5/ Komisije su dužne svršiti sav svoj posao najdalje do 15 septembra 1945 godine.

Član 31

Svaka zlonamjerna radnja u cilju osujećenja konfiskacije ili sekvestra, a naročito svako namjerno oštećenje, sakrivanje ili smanjivanje vrijednosti imovine, kao i zlonamjerno otuđenje ili opterećenje smatra se kao zločin protiv narodnog interesa i kaznit će se prinudnim radom do šest godina i gubitkom građanske časti.

Član 32

Privatna lica koja na nedopušten način ili ma na kakav način bez zakonskog osnova drže konfiskovanu ili napuštenu imovinu ili su se bespravno smjestila na nepokretnoj imovini ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja ili na njemačkoj imovini iz člana 30 ovog Zakon, kao i na pod sekvestar stavljenoj imovini otsutnih lica, moraju svu bespravno uzetu pokretnu i nepokretnu imovinu vratiti državi u potpunosti i u neoštećenom stanju i napustiti imovinu kad im to naredi nadležna uprava narodnih dobara.

2/ U slučaju prekršaja ove odredbe primijenit će se na ta lica kaznene mjere predviđene Zakonom o zaštiti narodnih dobara od 24 maja 1945 godine.

Član 33

Organi vlasti koji prilikom konfiskacije imovine ne postupe po ovom Zakonu i na ma koji način oštete državne interese ili počine krivično djelo iz koristoljublja kaznit će se po odredbama Zakona o zaštiti narodne imovine od 24 maja 1945 godine.

Član 34

Ovaj Zakon stupa na snagu kad se objavi u "Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije".

9 juna 1945 godine
Beograd

Pretsjedništvo
Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja
Jugoslavije

Sekretar,
M.[341] Peruničić, s.r.

Pretsjednik,
dr. I.[342] Ribar, s.r.

Ovaj Zakon je objavljen u "Službenom listu Demokratske federativne Jugoslavije" od 12 juna 1945 godine br. 36[343]

M.P.[344]

-.-

[341] Mile.
[342] Ivan.
[343] Usp. Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije, god. I, br. 40, Beograd, 12. lipnja 1945., str. 345.-348.
[344] Okrugli pečat: Federalna država Hrvatska Ministarstvo pravosudja (u sredini zvijezda petokraka).

Federalna Država Hrvatska
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA
Broj: 3141/45
Zagreb, dne 21. srpnja 1945.

Povodom dvojbi nastalih kod narodnih sudova prigodom primjene Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije od 9. lipnja 1945. br. 36, Ministarstvo pravosuđa u sporazumu sa Ministarstvom unutarnjih poslova i Zemaljskom upravom narodnih dobara izdaje slijedeće

O b j a š n j e n j e :

Točka 1

K članu 1 Zakona:

1/ Konfiskacija imovine u užem smislu jest prinudno oduzimanje imovinskih dobara fizičkim ili pravnim licima sa strane sudske vlasti na korist države, a na osnovu sudske presude zbog izvjesnog krivičnog djela, za koje je ta mjera predviđena kao kazna.

2/ Podržavljenje imovine jest naprotiv prinudno naplatno ili nenaplatno oduzimanje imovinskih dobara fizičkim ili pravnim licima bilo s kojih javnopravnih razloga sa strane države u vršenju političke vlasti i uklapanje tih dobara u državnu imovinu.

3/ Slučajevi nenaplatnog podržavljenja imovine jesu oni predviđeni u točki 1 i 2 člana 1. Odluka AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. g. o prijelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine. Ali se ovi slučajevi podržavljenja imovine smatraju u smislu ovog Zakon konfiskacijom /u širem smislu/, za koju vrijede posebni propisi /član 30 Zakona/.

4/ Pod imovinom u smislu ovog Zakona imaju se smatrati: nepokretna dobra, pokretna dobra i prava, kao zemljišni posjedi, kuće, namještaji, šume, rudarska prava, poduzeća sa svim postrojenjima i zalihama, papiri od vrijednosti, dragocjenosti, udjeli, dionice, društva, udruženja svake vrste, fondovi, prava uživanja, svakovrsna platežna sredstva, potraživanja, učestvovanja u radnjama i poduzećima, autorska prava, prava industrijskog vlasništva, kao i sva prava na naprijed spomenute predmete /čl. 3 cit.[irane] Odluke AVNOJ-a/.

5/ Pojam imovine u smislu ovog Zakona obuhvaća aktivu i pasivu.

Točka 2

K članu 2 Zakona:

1/ Narodni zakoni, koji do sada predviđaju konfiskaciju jesu:

a/ Uredba o vojnim sudovima od 24. svibnja 1944.;

b/ Odluka o prijelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine, a državnoj upravi nad imovinom neprisutnih lica i o sekvestru nad imovinom, koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile od 21. studenoga 1944.;

c/ Zakon o suzbijanju nedopuštene spekulacije i privredne sabotaže od 23. travnja 1945.;

d/ Odluka o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj od 24. travnja 1945.;

e/ Zakon o zabrani izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje i razdora od 24. svibnja 1945.;

f/ Zakon o zaštiti narodnih dobara i njihovom upravljanju od 24. svibnja 1945.

2/ Osim slučajeve iz točke 1 i 2 Odluke AVNOJ-a od 21. studenoga 1944., kad odluku o konfiskaciji donosi komisija predviđena u članu 30 ovog Zakona, organi ovlašteni da izriču konfiskaciju kao kaznu, dosada su samo sudovi.

3/ Narodni sudovi izriču kaznu konfiskacije i zbog krivičnih djela, koja sude u redovitom krivičnom postupku.

Točka 3

K članu 3 stav 1 Zakona:

Organ, koji pokreće postupak zbog djela, za koja zakoni predviđaju kaznu konfiskacije, ukoliko ne može neposredno pribaviti podatke o cjelokupnoj imovini lica, protiv kojega pokreće postupak, obratit će se zamolnim putem kotarskom narodnom sudu područja, u kojemu se odnosna imovina nalazi, da ovaj te podatke sabere i dostavi presudnom sudu.

Točka 4

K članu 5 i 7 Zakona:

1/ Pod udar konfiskacije dolaze sve stvari osuđenog lica bez obzira na to, da li su one u njegovom stvarnom posjedu /držini/ ili ih pak drži netko drugi u ime ili za račun osuđenikov.

2/ Dan, od kojega se ima smatrati, da osuđenikova imovina dolazi pod udar konfiskacije i da prema tomu ne može preći ne nasljedstvom ni kakvim drugim pravnim osnovom u vlasništvo trećih lica, ustanovit će sud u presudi prema vremenu počinjenja krivičnog djela, zbog koje je izrečena kazna konfiskacije /član 7 st. 2 Zakona/.

3/ Odnosno ništavosti pravnih poslova, taj je dan prema propisu člana 6 Odluke AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. 6. travnja 1941.

Točka 5

K članu 6 Zakona:

1/ Užom porodicom smatrat će sudovi one članove porodice, koji sa licem, kojemu se konfiskuje imovina ili čija imovina može da dođe pod udar konfiskacije /čl. 12 Zakona/, žive u zajedničkom kućanstvu, ako je prema pravnom shvaćanju odnosne sredine to lice dužno da njih uzdržava i ako oni sami nijesu u stanju da se uzdržavaju.

2/ Propis o minimumu potrebnom za održanje sitnog seljačkog gazdinstva bez upotrebe tuđe radne snage /br. 3 st. 1/ ne može se analogno primijeniti kad se radi o licu, koje prebiva u gradu na način, da bi i njemu ostalo izuzeto od konfiskacije odnosno sekvestracije /čl. 12 Zakona/ onoliko od nekretnina, koliko mu je nužno za vršenje lične samostalne ili polusamostalne profesije. Ali za stanovanje može se ostaviti za njega i njegovu užu porodicu /stav 1/ nužne prostorije, ali ne kao njegovu vlasnost, nego kao iznajmljeni stan. To znači, da ne treba osuđenika i njegovu porodicu deložirat, ako

se može s njim na pr. sklopiti najamna pogodba. Stvar je nadležne okružne odnosno gradske uprave narodnih dobara da ovo pobliže uredi u pojedinom slučaju.

3/ Što se tiče novčane svote, koja je po broju 5 stava 1 izuzeta od konfiskacije, te treba shvatiti tako, da zakon određuje tu novčanu svotu u visini prosječne tromjesečne nadnice radnika odnosnog mjesta za svakog člana uže porodice samo kao maksimalnu granicu prema gore. Prema tomu sud će u svakom pojedinom slučaju, držeći se direktive iz stava 2., t.j. vodeći računa o konkretnim okolnostima svakog slučaja i uzimajući u obzir mjesne prilike i mogućnosti zarade, odlučiti, koju će svotu u granicama prosječne tromjesečne nadnice radnika odnosnog mjesta ostaviti osuđeniku i svakom članu njegove uže porodice.

4/ Za svrhe određivanja imovine, koja će se ostaviti užoj porodici, sud će pri izricanju kazne imati u vidu potrebe uzdržavanja siromašnih članova porodice, koji su nesposobni da sami privređuju, kako ne bi pali na teret narodnih vlasti.

Točka 6

K članu 8 Zakona:

Odluku o povraćaju konfiskovane imovine odnosno o naknadi vrijednosti te imovine u novcu, kad povraćaj u naravi nije moguć, donosi onaj isti kotarski narodni sud, koji je konfiskaciju proveo.

Točka 7

K članu 11 Zakona:

Za pitanje ništavosti pravnih radnja osuđenoga, koje je on u namjeri osujećenja ili otežanja konfiskacije ili u cilju prikrivanja, oštećenja, umanjenja ili uništenja imovine, koja dolazi pod udar konfiskacije, učinio prije pokretanja postupka za konfiskaciju, mjerodavni su rokovi navedeni u točki 4 k čl. 5 i 7 Zakona.

Točka 8

K članu 12 br. 2 Zakona:

1/ Odluku o prijedlogu za određenje privremene uprave /sekvestracije u smislu stava 1/, koji stavljaju Zemaljska uprava narodnih dobara, Zemaljska komisija za utvrđenje zločina okupatora i njihovih pomagača ili Javni tužilac donosi onaj sud, koji je nadležan za suđenje krivičnog djela, zbog kojeg se po zakonu može izreći kazna konfiskacije imovine /točka 2 ovog Objašnjenja/.

2/ Sud će svoju odluku, kojom određuje privremenu upravu, odmah, ne čekajući njezinu pravomoćnost, dostaviti onom kotarskom narodnom sudu, na području kojega se nalazi imovina, koju treba staviti pod privremenu upravu, radi izvršenja /član 16 Zakona/.

3/ Ovaj će neposredno po primitku odluke odrediti izaslanika sa zadatkom, da izvrši popis imovine, koja se stavlja pod privremenu upravu. Istom odlukom sud određuje dan, sat i mjesto, gdje će se popis izvršiti. O ovomu obavješćuje:

a/ okružnu odnosno gradsku Upravu narodnih dobara s pozivom, da izašalje upravitelja, kojega će ona postaviti;

b/ mjesni narodni odbor;

c/ lice, o čijoj se imovini radi ili njegovog zastupatelja /punomoćnika, staratelja ili bilo koga, tko se od njegovih ukućana na mjestu zateče/, ali ove istom u času uredovanja.

Odluku će objaviti i na sudskoj tabli istodobno sa izaslanikovim odlaskom na lice mjesta.

4/ Izaslanik suda postupa shodno članu 20 Zakona.

5/ Popis mora biti tačan, detaljan i iscrpan. Kao prvi popis on je najvažniji, jer je najvjerojatnije, da će se pri njemu zateći imovina još neraznesena. Predmeti, koji su izuzeti od konfiskacije /član 6 Zakona/, izuzeti su i od privremene uprave. Ali njih također treba unijeti u popis, označivši ih kao predmete, koje bi po mišljenju lica, koje vrši popis, trebalo izuzeti od privremene uprave. O izuzimanju ispod uprave pri ispitivanju izaslanikovog zapisnika odlučuje sud. Ali svakako treba paziti, da do te sudske odluke bude osigurana prehrana i stan licu, kojemu se imovina stavlja pod privremenu upravu, i njegovoj užoj porodici /član 6 Zakona/.

6/ Izaslanik suda predaju upravu imovine, koju je popisao, upravitelju. Predajom upravitelj se stavlja u položaj, da može uredno i korisno upravljati imovinom.

7/ Ako Uprava narodnih dobara ili lice, kojemu je popisana imovina, zatraže, dostavit će im se po mogućnosti prijepis popisa.

8/ Za dalje poslovanje nadležna je okružna ili gradska Uprava narodnih dobara.

Točka 9

K članu 13 Zakona:

1/ Sud će u slučaju donošenja oslobađajuće presude ili obustave postupka postupiti radi povraćaja imovine ili naknade vrijednosti jednako kao i u slučaju povraćaja konfiskovane imovine uslijed poništenja presude o konfiskaciji /član 8 Zakona i točka 6 ovog Objašnjenja/.

2/ Obustava krivičnog postupka, o kojoj je riječ u prednjem stavu, jest samo ona, do koje dolazi zbog nepostojanja krivičnog djela. U ostalim slučajevima obustave sud ima postupiti analogno članu 28 Zakona.

Točka 10

K članu 14 Zakona:

Među prava trećih lica, koja po ovom propisu ne mogu biti ostvarivana za vrijeme privremene uprave /sekvestra/, ne spadaju tekuće nadnice i alimentacije, jer se pravo na ove može ostvarivati u svako doba.

Točka 11

K članu 15 Zakona:

1/ Presuda, kojom se izriče kazna konfiskacije, mora sadržavati iscrpne podatke o imovini, koja pada pod udar konfiskacije.

2/ Presudu treba dostaviti svim kotarskim narodnim sudovima, na području kojih se nalazi ta imovina.

3/ U pogledu dostavljanja presuda nadležnom Javnom tužiocu važi Raspis ovog Ministarstva od 17. lipnja 1945. br. 1763/45, a u pogledu dostavljanja Državnoj upravi narodnih dobara Raspis ovog Ministarstva od 16. srpnja 1945. br. 2335/45.

Točka 12

K članu 17 Zakona:

1/ Ovdje se upućuje na ono, što je kazano u točki 8 ovog Objašnjenja pod stavkom 3 k članu 12 br. 2 Zakona.

2/ Sud ima obratiti prema pojedinom slučaju naročitu pažnju izboru lica, koje određuje za svog izaslanika pri provođenju popisa imovine, koja se ima konfiskovati.

3/ Kad se radi o važnijoj imovini, naročito o trgovačkim, industrijskim ili većim poljoprivrednim poduzećima, sud će odrediti tajnika, a u osobito važnim slučajevima jednog člana suda /suca/, koji će izvršiti popis.

Točka 13

K članu 19 Zakona:

1/ Čim otpočne postupak konfiskacije, t.j. čim sud, koji je ima provesti /član 16 Zakona/ primi izvršnu presudu o konfiskaciji /član 15 Zakona/, on će odmah odrediti, ukoliko ima nekretnina, pokretnina ili prava, koja su predmetom upisa u javnim knjigama /zemljišnim, rudarskim, pomorskim knjigama, trgovačkim, patentnim registrima i t.d./, da se u njima zabilježi pokretanje postupka o konfiskaciji.

2/ Ukoliko već nije postavljen privremeni upravitelj u slučaju sekvestracije /član 12 br. 2 Zakona/ ili ukoliko isti sud ne postavi upravitelja u slučajevima predviđenima u članu 25 Zakona, sud mora poduzeti sve shodne mjere prema zahtjevima slučaja, da imovina bude uzdržana u stanju, u kojemu je u času početka postupka zatečena.

3/ Sigurnost će redovito nalagati, da se pokretnine po mogućstvu smjeste u jednu ili u što ograničeniji broj prostorija, dok će se lako kvarljiva roba odmah oduzeti i predati organu okružne odnosno gradske Uprave narodnih dobara.

Točka 14

K članu 20 Zakona:

1/ Ako već nije sačinjen popis imovina prigodom stavljanja imovine pod privremenu upravu /član 12 br. 2 Zakona/, popis imovine treba provesti u svoj potpunosti, tačnosti i detaljnosti kako propisuje član 20 Zakona.

2/ Ako je već sačinjen popis, jer je imovina pod privremenom upravom, bit će dovoljno, pošto se prekontrolira stanje, pozvati se na taj zapisnik uz naznačenje eventualnih promjena, koje su nastupile /v. toč. 8 st. 5 ovog Objašnjenja k čl. 12 br. 2 Zakona/.

Točka 15

K članu 23 Zakona:

1/ Prijavi trećih lica radi izlučenja stvari iz imovine ima mjesta već pir prvom popisu, ako je imovina stavljena pod privremenu upravu /član 12 br. 2 Zakona/. Tada se zahtjevi

trećih lica zabilježuju u tom popisu. Ali se ovi zahtjevi u tom stadiju postupka ne mogu ostvarivati, nego istom poslije drugog popisa po čl. 20 Zakona.

2/ Kad je popisana imovina u smislu čl. 20 Zakona, onda treća lica mogu postaviti svoj izlučni zahtjev:

a/ pismenom tužbom ili tužbom izjavljenom na sudskom zapisniku;

b/ prigodom popisa na zapisniku popisa pred sudskim izaslanikom;

c/ jednostavnim pismenim ili usmenim prijedlogom pred sudom.

3/ Kako je kod izlučnih zahtjeva protivan stranka Država, treba sa zahtjevom upoznati nadležnog Javnog tužioca /v. Raspis ovog Ministarstva br. 3048/45 od 18. srpnja 1945./, koji će zastupati u postupku imovinsko pravne zahtjeve Države.

Točka 16

K članu 24 Zakona:

Zemljišnoknjižni prijenos vlasništva odnosno prijenos vlasništva konfiskovane imovine u bilo kojim drugim javnim knjigama ili registrima vrši se na ime Države.

Točka 17

K članu 25 Zakona:

Kad sud u smislu ovog člana postavi upravitelja, on to čini po prethodnom sporazumu sa okružnom odnosno gradskom Upravom narodnih dobara, ukoliko to može biti bez štete od odugovlačenja. Inače o postavljenju upravitelja sud obavješćuje nadležnu Upravu narodnih dobara naknadno. Upravitelj i u ovom slučaju posluje i upravlja pod nadzorom ove Uprave.

Točka 18

K članu 28 Zakona:

1/ Ovaj propis u prvom redu stavlja u dužnost kotarskim narodnim odborima, da prijave nadležnom narodnom sudu u svrhu izricanja i provedbe konfiskacije sve ratne zločince i narodne neprijatelje, koji su se takvima smatrali ili se imaju smatrati u smislu postojećih zakona, a protiv njih nije bio proveden krivični postupak, jer su u toku rata bili strijeljani, ubijeni, poginuli ili inače umrli.

2/ Isto vrijedi i za pobjegle, ukoliko ni sada protiv njih nije moguće pokretanje redovitog krivičnog postupka.

3/ U svim ovim slučajevima kotarski narodni odbori dostavit će sudu podatke o tomu, da je takvo lice ratni zločinac ili narodni neprijatelj /uzimajući ovaj pojam sa gledišta Odluke o zaštiti nacionalne časti u širem smislu/, te tačan popis cjelokupne pokretne i nepokretne njegove imovine.

4/ Sud će tada na osnovu tih isprava donijeti obrazloženu presudu, u kojoj će izreći, da se imovina ovog lica kao ratnog zločinca ili narodnog neprijatelja konfiskuje, pa će pri tomu postupiti i konfiskaciju provesti po odredbama ovog Zakona.

5/ Kotarski narodni odbori imaju dostaviti nadležnom narodnom sudu popis imovine i onih lica, koja su već bila osuđena na konfiskaciju imovine, ali ova još nije bila konfiskovana, jer se do sada do nje nije moglo doći li se za nju nije znalo.

6/ Isto tako, ako je bila konfiskovana samo pokretna imovina ili samo dio imovine, a presuda je glasila na cjelokupnu konfiskaciju.

7/ U slučaju da takvom presudom nije bila izrečena konfiskacija uopće ili nije bila izrečena potpuna konfiskacija, preispitat će se, da li je to presuda propustila učiniti, pa će u jasnom slučaju nadležni narodni sud donijeti naknadnu presudu o konfiskaciji, ocjenjujući konkretno okolnosti svakog pojedinog slučaja.

8/ U istu će svrhu vojni sudovi i komande dostaviti prijepise odnosnih presuda iz svojih arhiva.

Točka 19

K članu 29 Zakona:

izvršenje od suda određenog ispravka, o kojemu govori stav 1, pripada kotarskom narodnom odboru, i to onom odjelu, koji drži odnosno dobro, a ako to nije slučaj, t.j. ako taj odjel izlučeno dobro ne drži, onda okružnoj odnosno gradskoj Upravi narodnih dobara.

Točka 20

K članu 30 Zakona:

1/ Odluke o konfiskaciji njemačke imovine donose posebne komisije, koje rade u ime i pod rukovodstvom nadležnog narodnog odbora /upravnih odjela/.

2/ Kao prvostepene komisije fungiraju: kotarska komisija od 3 člana, koju postavlja kotarski narodni odbor, a u gradu koji ima rang kotara ili okruga, slična komisija koja postavlja gradski narodni odbor. U ove komisije ulaze obvezno 2 pretstavnika nadležne Uprave narodnih dobara i 1 pretstavnik upravnog odjela kotarskog odnosno gradskog narodnog odbora. Ovaj član može biti odbornik, koji je na čelu upravnog odjela ili lice, koje radi u upravnom odjelu.

3/ Kotarska odnosno gradska komisija dostavlja odmah svoju odluku /nepravomoćnu/ dosadašnjem vlasniku konfiskovane imovine ili njegovom zastupatelju, ako ga ima, i nadležnom kotarskom narodnom sudu. Osim toga dostavlja dva primjerka odluke sa tačnim popisom konfiskovane pokretne i nepokretne imovine, te sa izvještajem o njenom dosadašnjem raspolaganju i njenom sadašnjem stanju, nadležnoj okružnoj odnosno gradskoj Upravi narodnih dobara. Okružna odnosno gradska Uprava narodnih dobara zadržava jedan primjerak za svoju upotrebu, a drugi dostavlja Zemaljskoj upravi narodnih dobara.

4/ Prvostepene komisije ne treba formirati u onim kotarevima odnosno gradovima, u kojima nema imovine, koja dolazi pod udar tačke 1 i 2 Odluke AVNOJ-a od 21. studenoga 1944.

5/ Protiv rješenja prvostepenih komisija pripada nezadovoljnoj stranci pravo žalbe u roku od 8 dana na istu takvu komisiju pri upravnom odjelu okružnog narodnog odbora, kada se radi o odluci kotarske komisije ili gradske komisije u gradu, koji ima rang kotara, a na komisiju pri upravnom odjelu oblasnog narodnog odbora, ako se radi o odlukama gradskih komisija u gradovima, koji imaju rang okruga, i napokon na komisiju pri Pretsjedništvu ZAVNOH-a, ako se radi o odlukama gradske komisije u gradu, koji ima rang okruga, a nije u sastavu oblasti.

6/ Prvostepene komisije dostavit će odmah pravomoćne odluke nadležno kotarskom narodnom sudu, koji će izvršiti prijenos imovine na Državu i upis prava Države na konfiskovanu imovinu.

7/ Komisije su dužne izvršiti sav svoj posao najdalje do 15. rujna 1945.

8/ U radu ovih komisija organi unutrašnje uprave imaju odgovornu dužnost, da preko svojih podređenih organa ne dozvole da se imovina, koja je pala pod udar Odluke AVNOJ-a od 21. studenoga 1944., na bilo koji način prikrije ili otuđi tako oštetiti Država, koja je po spomenutoj Odluci postala vlasnikom cjelokupne imovine Njemačkog Reicha, njegovih državljana i lica njemačke narodnosti.

9/ U svemu ostalome, a osobito u postupanju sa izlučnim zahtjevima trećih lica, imaju se i pri konfiskaciji njemačke imovine analogno primijeniti odredbe o konfiskaciji, koja se vrši na osnovu sudske presude.

10/ Prema državljanima Jugoslavije, koji su njemačkog podrijetla ili imaju njemačka prezimena, ima se postupiti po tumačenju izdanom od pretsjedništva AVNOJ-a pod br. 1817 od 6. lipnja 1945., dostavljenom svima oblasnim i okružnim narodnim odborima okružnicom Ministarstva unutrašnjih poslova br. 2240 od 22. lipnja 1945. i objavljenom u Službenom listu DFJ. br. 39 od 8. lipnja 1945. pod br. 347.

Točka 21

Pri postupanju po ovom Zakonu, ukoliko ne dolaze u obzir tužbe, dakle parnički postupak, sudovi će se pridržavati načela i postupka u nespornim stvarima.

Točka 22

1/ Ovim se Objašnjenjem stavljaju van snage Uputstva bivšeg povjereništva unutrašnjih poslova Hrvatske od 19. ožujka 1945. br. 839/45, Raspis bivšeg Povjereništva pravosuđa Hrvatske od 24. ožujka 1945. br. 536/45, Objašnjenja od 24. travnja 1945. br. 782/45 izdana od Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva pravosuđa i Javnog tužioca Hrvatske, Objašnjenja Ministarstva unutrašnjih poslova od 23. ožujka 1945. br. 859/45, Uputstva istog Ministarstva od 29. svibnja 1945. br. 1436/45, te Privremena uputstva istog Ministarstva od 11. srpnja 1945. br. 3313/45.

2/ Isto tako stavljaju se van snage: točka I br. 2 stav 2 i točka II br. 2 i 8 sl. b/ Uputstva ovog Ministarstva za provedbu Odluke o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj od 9. svibnja 1945. br. 955/45.

M.P.[345] POMOĆNIK MINISTRA:
KONK s.r.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, OK Virovitica, kut. 699

[345] Okrugli pečat: Federalna država Hrvatska Ministarstvo pravosudja (u sredini zvijezda petokraka).

100.

1945., kolovoz 4.
Osijek

Komisija za repatrijaciju Oblasnog NO za Slavoniju, Osijek dostavlja upravnim odjelima okružnih i gradskih NO-a, uputu o načinu protjerivanja, odnosno upućivanja u logore folksdojčera

———————

Prepis:

Oblasni NO - za Slavoniju - Upravni odjel
Komisija za repatriaciju Nijemaca.
Pov. Br. 94/45.
Osijek, dana 4. VIII. 1945.
Predmet: Njemaca protjerivanje.

Okružnom NO-u, Upravni odjel 1-4
Gradskom NO-u, upravni odjel Osijek

Savezno sa našim dopisom Pov. br. 94 od 11/VII. 1945. koji se odnosi na protjerivanje Njemaca primili ste od strane ove komisije pružena je puna pomoć svim komisijama pri Okružnim NO-ima.

Komisije su upućene da što prije izvrše pripreme oko toga posla, a nikako da protjeruju Njemce u sabirne logore bez znanja ove komisije. No i pokraj toga neki okružni NO-i Upravni odjeli /komisije/ ipak su preko toga prešle i izvršile protjerivanje, pa i ovo neplanski izvršeno i uopće se nije pazilo kako i na koji način bi to najzgodnije trebali učiniti.

Do sada koji su to učinili neka smjesta iste otpreme u logor Valpovo, a oni koji nisu dirani neka do daljnjega ostanu kod kuće.

Kako je već pomenuto trebate izvršiti sve tehničke pripreme koje se na to odnose tako, kada dodje dan za protjerivanje biti će te o tome obavješteni sa naše strane a to da se može izvršiti u roku od 24 sata, a moći će se samo na taj način, ako učinite kako je ovdje navedeno.

Za one Nijemca za koje se zna za 100% da će biti protjerani i da se neće vratiti natrag trebate odmah obaviti popis inventara njihove imovine. Ovo je potrebno zbog toga, da se imovina nebi otudjila.

Ujedno vam napominjemo, da o ovome vodite strogo računa, i naše direktive pridržavate.

Ovo držati u strogoj tajnosti.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

N a č e l n i k:
M.P. Sudarević[346] v. r.

[346] Slavko.

OKRUŽNI NO. SL. BROD
Upravni odjel
Broj: Pov. 117-II-1945.
Brod, 8. VII. 1945.

Gradskom NO-u, upravni odjel
V i n k o v c i

Na znanje i pridržavanje. Predmet smatrati strogo tajnim.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Predsjednik:
…[347] [v.r.]

M.P.[348]

Pročelnik upravnog odjela:
…[349] [v.r.]

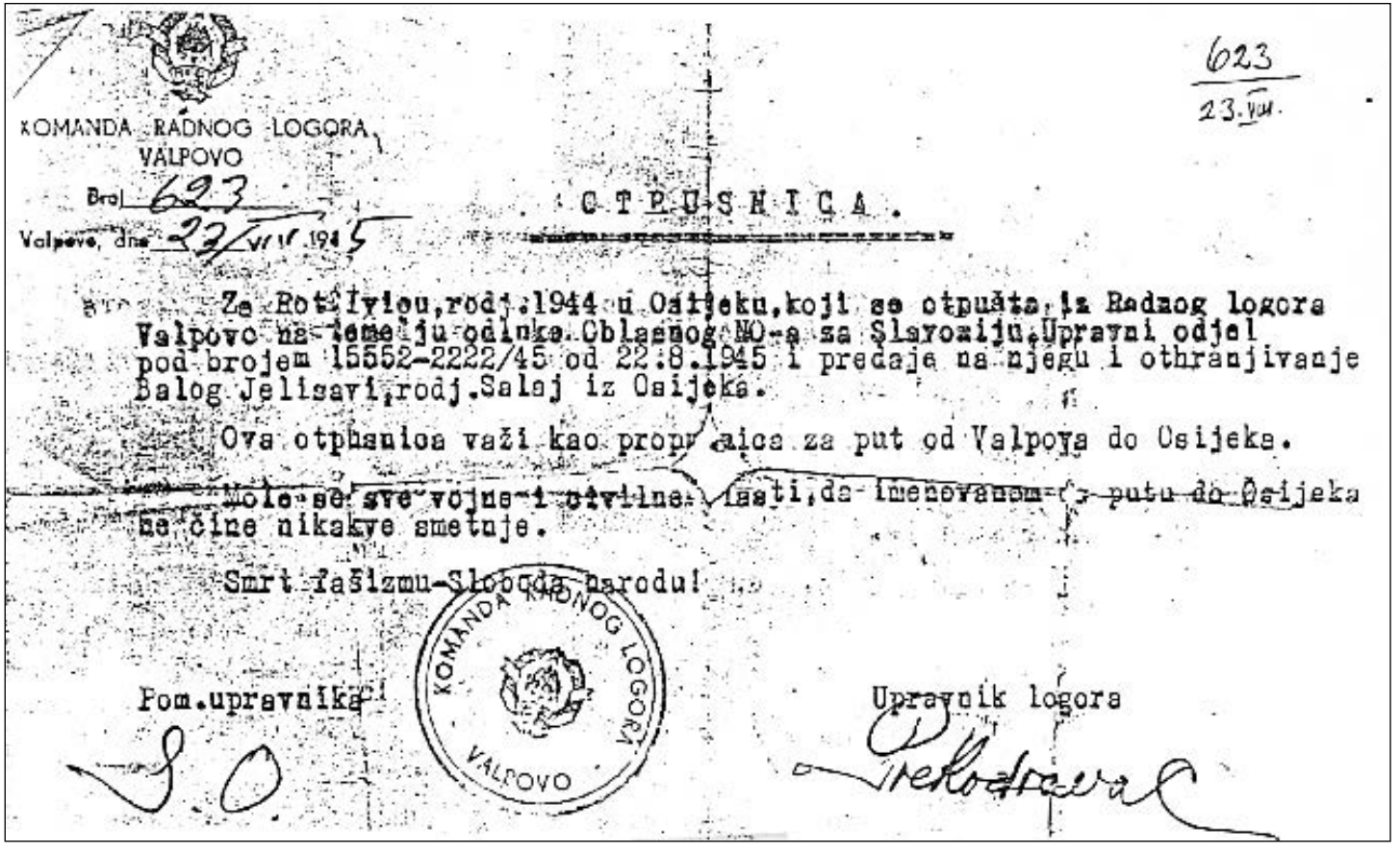
GRADSKI N.O.O. VINKOVCI.
Pov. broj 85/II

dana 11. VIII 1945

Primljeno na znanje po istom postupamo[350]
…[351] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1945., 85/II/45. Pov. i Kotarski NO Vinkovci, 1945., 96/45. Pov.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 240.-241.

[347] Potpis nečitak.
[348] Okrugli pečat: Brodski Okružni Narodno oslobodilački odbor (u sredini zvijezda petokraka).
[349] Potpis nečitak.
[350] Dopisano rukom.
[351] Potpis nečitak.

KOMANDA RADNOG LOGORA
VALPOVO
Broj 623
Valpovo, dne 23/VIII 1945

623
23.VIII.

O T P U S N I C A .

Za Rotkvicu, rodj. 1944 u Osijeku, koji se otpušta iz Radnog logora Valpovo na temelju odluke Oblasnog NO-a za Slavoniju, Upravni odjel pod brojem 15552-2222/45 od 22.8.1945 i predaje na njegu i othranjivanje Balog Jelisavi, rodj. Salaj iz Osijeka.

Ova otpusnica važi kao propusnica za put od Valpova do Osijeka.

Molo se sve vojne i civilne vlasti, da imenovanom u putu do Osijeka ne čine nikakve smetnje.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

KOMANDA RADNOG LOGORA VALPOVO

Pom. upravnika

Upravnik logora

V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999.

101.

1945., kolovoz 13.
Osijek

Izvješće Odsjeka za javni red i sigurnost Upravnog odjela Oblasnog NO-a za Slavoniju, Osijek o stanju na području Gradskog NO-a Osijek i okružnih NOO-a Osijek, Slavonski Brod, Nova Gradiška i Virovitica, koje između ostalog navodi podatke o broju iz političkih i(li) kriminalnih razloga uhićenih civilnih osoba i "neprijateljskih" vojnika ("križara" i bjegunaca iz logora)

OBLASNI NARODNI ODBOR za SLAVONIJU
Upravni odjel
Otsjek za javni red i sigurnost
Broj: Službeno.
Osijek, dne 13. VIII. 1945

I Z V J E Š T A J

za dan 12. VIII. t.g. primljen od gradskog NO-a Osijek i okružnih NO-a o dogadjajima toga dana na području Oblasti za Slavoniju.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR SLAVONSKI BROD javlja:

11.VIII. U Slavonskom Brodu 3 slučaja nabijanja cijena. Počinitelji kažnjeni novčanom kaznom od 100 do 1000 dinara i zaplijenom robe.

12.VIII. t.g. uhapšen Markovac Djuro iz Slavonskog Broda radi širenja alarmantnih vijesti. Istraga se vodi.

11.VIII. t.g. u gradu Vinkovcima 1 slučaj kradje iz zapečaćenog stana iseljenih Njemaca. Počinioci uhapšeni Samardžić Spasoje i Gvozdić Ljubica iz Vinkovaca. Pritvoreni - Istraga se vodi.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR NOVA GRADIŠKA javlja:

10.VIII. oko 15 sati došla su u kuću Adama Paprike iz Puske kod Trebeža 3 nepoznata bandita. Jedan od njih imao je pištolj. Isti su banditi bili kod Pribičevića Mile u istom mjestu, te su od obojice odnijeli neki dio živežnih namirnica. Izvidi se vode.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR VIROVITICA javlja:

U posljednja 24 sata nije javljen niti jedan slučaj kriminala, niti kakav važniji dogadjaj.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR OSIJEK javlja:

Na području kotara Osijek i Vukovar-Borovo ništa novoga nema.

Kotarski NO Valpovo: Prema usmenom nalogu pročelnika upravnog odjela po postupku logora lišene su slobode danas 3 ženske osobe, razloga što su u sporazumu s

nekim stražarima kod logora donijeli i predali u logor neke pakete i razgovarali preko žice sa logorašima. Predane su Upravnom odjelu na postupak. Poduzete su mjere da se stražari, koji su prekršili propis toč. 3. straž. dužnosti privedu kazni.

Danas je u komandi Vojne čete uz prisustvovanje druga komesara štaba bataljona Joze Mirkovića, komandira stanice, kao i druga Lekić Svetislava i šefa otsjeka za javni red i sigurnost Djuke Nikolaševića održano je savjetovanje na kojem se govorilo o općim potrebama rada i postupka Nar. Milicije. Komandir stanice izneo je stanje političke situacije na području ovoga kotara.

Kotarski NO. Donji Miholjac: Današnjeg dana uhvatili smo 1 ustašu, koji je utekao iz Belog Manastira iz logora. Naša milicija predala ga je u Opunomoćeništvo OZNE D. Miholjac.

Danas se ovdje održavala manifestacija. Odziv gradjanstva bio je veoma slab.

Kotar Našice: U toku dana ništa novoga nema.

GRADSKI NARODNI ODBOR javlja:

Uhapšeno 10 osoba i to 6 kao Njemci, 1 osoba radi širenja lažnih vijesti i uvrede druga Tita, 1 radi pijanstva 1 radi pronevjere i 1 osoba radi neispravnih isprava.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[352] Načelnik:
Sudarević[353] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1809, kut. 59

[352] Okrugli pečat: Oblasni narodno-oslobodilački odbor za Slavoniju (u sredini zvijezda petokraka).
[353] Slavko.

102.

1945., kolovoz 14.
Osijek

Konfiskacija imovine Janka Šustera, ravnatelja Drava d.d. za proizvodnju šibica u Osijeku, osuđena 21. srpnja 1945. od Suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj u Osijeku za privrednu suradnju s okupatorom[354]

ZAPISNIK

Rađen u ime Kotarskog narodnog suda u Osijeku na licu mjesta u Osijeku Šenoin trg br. 4 u stanu osuđenog Šuster Janka, dana 14. VIII. 1945. god.

Predmet uredovanja jeste konfiskacija cjelokupne pokretne i nepokretne imovine osuđenog.

1./ Đurinovac Vladimir kancelarista Kotarskog narodnog suda
2./ Tumbas Josip od uprava narodnih dobara
3./ Borislav Marković od Gradskog NO.a upravni odjel

Od stranaka prisutni:
Osuđeni Šuster Janko
Supruga imenovanog Šuster Leonija.

Komisija je stigla na lice mjesta u stan osuđenog Šuster Janka, gdje je nađen nepečaćen stan.

Po saopćenom predmetu uredovanja prešlo se na konfiskaciju slijedeće pokretne imovine i to:

I. predsoblje:	
1./ 1 dvokrilni ormar bijeli, vrijednost	200. din.
2./ 1 jednokrilni uski bijeli ormar vrijednost	120
3./ 1 stari dvokrilni ormar, vrijednost	150
4./ 1 stari sag, vrijednost	100
5./ 1 vješalica za predsoblje bijela, vrijednost	50
6./ 5 muških odijela, vrijednost	6000
7./ 3 muške gaće, vrijednost	300
8./ 7 komada muških košulja, vrijednost	1400
9./ 3 muška šešira, vrijednost	400
10./ 1 cilindar, vrijednost	250
Stambena soba:	
11./ 1 kredenc sa mramornom pločom altdojč, vrijednost	500

[354] Usp. dok. br. 92.

12./ 1 radio aparat, marke “Minerva”, vrijednost	5000
13./ 1 stolić za radio, vrijednost	50
14./ 1 mali stari stolić, vrijednost	50
15./ 1 ormar dvokrilni altdojč, vrijednost	200
16./ 1 otoman, vrijednost	200
17./ 1 stalaža za knjige, vrijednost	50
18./ 1 stolić za serviranje, vrijednost	100
19./ 1 zidni sat, vrijednost	300
20./ 2 zidne slike, vrijednost	300
21./ 1 zidno ogledalo ovalno, vrijednost	200
Gospodarska soba:	
22./ 1 pisaći stol, vrijednost	300
23./ 1 stolić za knjige, vrijednost	30
24./ 1 mali četverouglasti stolić, vrijednost	200
25./ 5 stolica presvučenih kožom, vrijednost	1000
26./ 1 klupa presvučena kožom, vrijednost	300
27./ 1 trokrilni ormar za knjige, vrijednost	1000
28./ 1 starinski bosanski ormar, vrijednost	600
29./ 1 tintarnica metalna, vrijednost /sa satom/	150
30./ 1 pritiskivač za spise, vrijednost	150
31./ 1 upijač, vrijednost	10
32./ 1 svijećnjak, vrijednost	10
33./ 1 ukrasni sat, vrijednost	200
34./ 20 komada “Majer” konservation leksikona	2000
35./ 300 komada raznih knjiga, vrijednost	3000
36./ 1 garnitura za pušenje u 4 kom.	200
37./ 2 kožnate spreme za cigare, vrijednost	150
38./ 1 pepeonica	5
39./ 1 jednokrilni stari pokitirani ormar	200
Spavaća soba	
40./ 1 blagajna gvozdena “Fridrih Wize”, vrijednost	1000
Hodnik	
41./ 1 dvokrilni bijele ormar	150
42./ dva bijela sanduka, vrijednost	100
43./ 2 zidne vješalice, vrijednost	30
44./ 1 stari sag, vrijednost	100
Kupaona	
45./ 1 psiha, vrijednost	100
46./ 1 stalaža, vrijednost	30
Služinska soba:	
47./ 1 dvokrilni bijeli ormar, vrijednost	200
48./ 1 stari šifonjer, vrijednost	100
49./ 1 stari politirani krevet, vrijednost	150

50./ 1 mali četverouglasti stol, vrijednost	50
51./ 1 stalak za cvijeće, vrijednost	30
52./ 1 ukrasna figura od gipsa, vrijednost	30
Smočnica:	
53./ 1 stari ormar s ladicama, vrijednost	150
Podrum:	
54./ 30 komada raznih flaša za vino, vrijednost	60
Tavan:	
55./ 300 kg. kukuruza u zrnu, vrijednost	600

Kćerka osuđenog Jakov Šustera izjavljuje da su stvari konfiscirane pod red. br. 28, 47, 48, 51 i 52 njezino vlasništvo, o čemu ista nema pismenih dokaza. Ista je upućena na put izlučne tužbe.

Supruga osuđenog Šuster Leonija izjavljuje da su stvari kofiskovane pod red. br. 1, 2, 3, 4, 5, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 41, 42, 43, 44, 49, njezino vlasništvo o čemu nema pismenih dokazala, to je ista upućena na put izlučne tužbe.

Osuđeni Šuster Janko izjavljuje da su stvari konfiskovane pod red. br. 45 i 46 vlasništvo njegove kćerke Zdenke Klemen iz Osijeka Beogradska ul. br. 4, a stvari konfiskovane pod red. br. 40 i 55 vlasništva njegovog zeta dr. Željka Klemena iz Osijeka Beogradska br. 4. Imenovani nema za ovo pismenih dokazala te je upućen da svoju kćerku i zeta uputi na izlučne tužbe.

Ovim uredovanjem ujedno se proglašuju konfiskovane slijedeće nepokretnine osuđenog upisane u zemlj. knjiž. uloš. broj 3643. ito kuća br. 1647 u Mihanovićevoj ulici br. 4. u jednoj polovini, te nekretnine upisane u Z. K. ul. br. 3520 i to kuća br. 1582 sa dvorištem na Šenoinom trgu br. 4. gdje je osuđeni vlasnik u jednoj polovini.

U smislu čl. 6 Zakona o konfiskaciji nisu konfiskovane kao neophodno potrebne za život slijedeće stvari:

1 kompletna spavaća soba sastoji se od 2 kreveta, dva ormara, 2 noćna ormarića, psihe zatim kompletna kuhinja sa potrebnim kuhinjskim priborom. Zatim 2 odijela /1 zimsko 1 ljetno/ 1 zimski kaput i 1 proljetni kaput, 2 šešira, i 4 para veša. Osuđenom i njegovoj porodici ostavljena je potrebna hrana za 4 mjeseca.

Također nije konfiskovana jedna kompletna blagovaona, koja je vlasništvo kćerke osuđenoga Krunoslave Šuster, a koja se sastoji od 1 stola, 6 stolica, 1 kredenca, 3 mala stolića za serviranje, 1 vitrine, 1 antiknog ormara, zatim nije konfiskovan 1 kauč, 1 noćni ormarić, 2 karniše za prozore, što je također vlasništvo imenovane, a za koje stvari ista imade vjerodostojan pismeni dokaz tj. potvrdu obrtnika koji je te stvari izradio.

U smislu člana 20. Zakona o konfiskaciji sve konfiskovane pokretnine predane su na čuvanje Šuster Leoniji kao najstarijem ukućanu što ista potvrđuje potpisom na ovome zapisniku.

Stan nije pečaćen jer je razmještaj prostorija takav da to nije moguće. Na sve konfiskovane predmet nalijepljena je cedulja.

U stanu istaknut je jedan primjerak zapisnika o obavljenoj konfiskaciji kao i objava o obavljenoj konfiskaciji.

———————

Prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, D 1139, sv. 39, str. 480.
T. Anić, Podržavljenje tvornice žigica "Drava" u Osijeku 1945., Scrinia slavonica, 4, Slavonski Brod, 2004., str. 366.-370.

103.

1945., kolovoz 17.
Vinkovci

Luka Blagojević, načelnik Odsjeka javne sigurnosti kotara Vinkovci izvješćuje Upravni odjel Kotarskog NOO-a Vinkovci da je "radi širenja lažnih vjesti i omalovažavanja NOV. uhapšena" Katica Šandrovski iz Tovarnika (Vinkovci), a Upravni odjel Kotarskog NOO-a Vinkovci prosljeđuje izvješće načelnika Odsjeka javne sigurnosti kotara Vinkovci i uhićenu Kotarskom narodnom sudu Vinkovci

———————

LUKA BLAGOJEVIĆ Šef odseka javne
sigurnosti, kotara vinkovačkog

PREDMET: Šandorski Katica
iz Tovarnika, radi širenja lažnih
vjesti i omalovažavanja NOV. uhapšena

KOTARSKOM NO. VINKOVCI (Upravni odjel)

5. avgusta 1945 godine oko 14 sati, za vreme putovanja iz Vinkovaca prema Retkovcima potpisatog u službene svrhe, sustigao je potpisati Katicu Šanderovski rođena 1927 godine u selu Tovarniku, kotar Šid, sada živi u Vinkovačkom Novom selu, kotar Vinkovci k. br. 34. glavna ulica.

Katica Šanderovski putovala je sa Anom Peričić ženom Joze, i Kata Strgar žena Markova, sada, žive obe u Jarmini, Gaboška ulica, kotar Vinkovci. Podpisati se je upustio u razgovor za vreme prolaska pokraj vojničkog groblja u Vinkovcima, što je za vreme putovanja od Vinkovaca do Vinkovačkog Novog-Sela navedena Katica rekla sledeće: "Svih su križevi povađeni ustaških i Nemačkih. To su povadili partizani. Naređeno je da partizani uzoru sve groblje gđe su zakopani ustaše i Nemci, što će biti uskora uzorano groblje ustaša i Nemaca. Nije trebalo groblje orati jer i oni su dobri

ljudi, zašto su partizani stavili svojim borcima križeve nisu ni oni više zaslužnih od ustaša i švaba. Zašto se drže ustaše i Nemci u logorima kao i domobrani, jer ako su bili u domobranstvu, ustašama i gestapovcima oni su to voljeli, a da su voljeli partizane onda bi ostali u partizanima i to je bila dobra vojska, a ako su oni propali nisu oni tome krivi. Netreba vršiti ubistva koja se sada vrše, ono što je bilo prije ranijih godina netreba se sada osvećivati, koje koga ubio i opljačkao nemora više da se ponavlja.[”] Kada je potpisati istu upitao i rekao teško je bilo ranije, a sada se to vidi kako izgleda kada se ubije i zatvori. Onda je Katica odgovorila da su prošla vremena kada je ubijano, jer to su ustaše i gestapovci tada branili svoju državu, sada više netreba da se osvećiva, što je bilo neka se više nepovraća.

Priznala je da bila u Tovarniku, zatim došla u Vinkovačko Novo selo, posle se povukla do Zagreba, zatim preko Slovenije sve do Trsta. Navodi da je bila sastala se sa Engleskom vojskom i [“]žali što nije ostala kod Engleza.”

Iz svega proizlazi da je ista špijunka u korist ustaške organizacije, jer njezin otac je po NOV. odveden, vjerovatno kao zločinac, a jedan brat je bio u neprijateljskoj vojsci vjerovatno ustaša. Nije se moglo ustanoviti u kakvoj je vojsci neprijateljskoj isti bio, jer ista navodi da je bio u domobranima i da ga nema sada jer za istog neznaju ništa.

Pomenuta Katica Šanderovski povjerila je potpisatom, a od navedenih svedokinja poznavala je Katu Strgar, koja stanuje u Jarmini, Gaboška ulica br. 28. te je računala da sam i ja za njihovu organizaciju, jer sam ja istoj odobravao ono što ista govori, tako da je dobila puno povjerenje u mene, zatim sam je istog sata dao uhapsiti, radi napred navedenog dela.

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu.

Šef odseka javne sigur.
Luka Blagojević [v.r.]

[…][355]

KOTARSKI N.O.O. VINKOVCI
UPRAVNI ODJEL
Pov. broj *82*
dana 17. avgusta 1945.[356]

KOTARSKOM NARODNOM SUDU VINKOVCI.- Dostavlja se prednja izjava šefa odseka javne sigurnosti ovog kotara Luke Blagojevića, sa kojom se upućuje Katica Šandorovski. Svedoci Kata Strgar i Ana Peričić nisu ispitane, čije će se izjave dostaviti naknadno.

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu.

Šef odseka javne sigur.
Luka Blagojević [v.r.]

———————

Izvornik, strojopis, ćirilica
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., 82/45. Pov.

[355] Zvijezda petokraka.
[356] Urudžbeni pečat.

104.

1945., kolovoz 18.
Virovitica

Javni tužitelj Okruga Virovitica izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o političkom stanju u Okrugu Virovitica tijekom kolovoza 1945., posebice prikazuje djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", iseljavanje/protjerivanje Mađara i folksdojčera, stanje u zarobljeničkim civilnim i vojnim logorima te ukazuje na nepravilnosti u radu OZN-e i Narodne milicije

Javni tužilac
Virovitičkog okruga
VIROVITICA
Broj: *Pov. 21*/1945 U Virovitici, dne 18. VIII. 1945.

Predmet: Mjesečni izvještaj.

JAVNOM TUŽIOCU HRVATSKE[357]
Z A G R E B

Šaljemo Vam izvještaj za mjesec kolovoz 1945.

1. Na teritoriju našeg okruga postoje do sada prilično pasivne 4 neprijateljske male grupe. Od toga prema dobivenim podacima jedna četnička na Slatinskom kotaru. Te grupice učinile su nekoliko manjih izgreda, razoružale nekoliko naših drugova i pohvatale vezu naročito u Novoj Bukovici, na slatinskom kotaru te u Vel. Grdjevcu na kotaru Grubišno Polje.

Pitanja bratstva i jedinstva kod nas nije riješeno i ima nezadovoljstva i kod Hrvata i Srba i Čeha. Dobrim djelom se još osjeća "Partizanština" gdje stari borci a često puta invalidi dolaze u Hrvatska sela i stvaraju razdor. Postradalim selima do sada ukazana je dosta mala pomoć. Na daruvarskom kotaru koji je mnogo nacionalan, a gdje je prije nekoliko dana održan zbor Čeha za Jugoslaviju nije se stanje popravilo, jer izvjestan dio Čeha postavlja pitanje: Zašto je rasformirana Češka brigada dok pojedinci žele da se isele u Čehoslovačku. I mačekovska i četnička reakcija hvata se za greške naših vlasti i organizacija, te ih iskorištava u svoje svrhe, dok su naši aktivisti a naročito vlast prilično udaljeni od masa i neriješavaju većinu problema, koji bi se trebali riješavati sa narodom. Napr. trojica Srba povratnika ubili su jednog ustašu kod Suho-Polja kotar Virovitica, te su toga radi pod istragom, Mačekovi agenti iskoristili su to u svoje reakcionarne svrhe i počeli došaptavati Hrvatskom narodu da nije siguran u novoj Jugoslaviji.

[357] Jakov Blažević.

I ako se samo vrše popisi biračkih spiskova, koji će biti gotovi kroz dva dana kod naroda vlada veliko interesovanje naročito za način izbora, pravo glasa te kada će izbori otpočeti. Prema dosadanjem interesovanju naroda za izbore kao i za zakon o biračkim spiskovima može se zaključiti da će polje agitacije koja će odmah otpočeti u glasanju učestvovati ogromna većina naroda.

Odbori jedinstvenog narodnog fronta i ako je to veliki zadatak za sve aktiviste nisu upoznali narod sa kongresom Narodnog fronta Jugoslavije niti sa programom koji je na kongresu donijet. Pošto će narodna fronta istupiti na izborima uz izbornu agitaciju, glavni zadatak naših političkih organizacija jest popularizirati program narodnog fronta i sa njime upoznati narod.

Povodom lažne izjave kralja, a u vezi sa zaključkom kongresa narodnog fronta da će se boriti za republikansko uredjenje Jugoslavije na našem okrugu narod je demonstrirao protiv kralja. Naročito uspješne demonstracije provedene su u Virovitici, Podr. Slatini i Uljaniku kotar Daruvar.

Kod naroda je dobro primljena kolonizacija i ako ima ljudi koji su još bez kuća, a za koje ima mjesta da se koloniziraju. U samoj kolonizaciji učinjene su sitnije greške a najveći problem koji stoji pred nama i što stvara zbrku u provadjanju kolonizacije jesu Madjari, koji su ili sami pobjegli prije oslobodjenja naše zemlje (uglavnom u Madjarsku) ili su ih naše vlasti zbog neprijateljskog odnošenja prema NOP-u iselili preko Drave. To pitanje povratka Madjara na njihova bivša imanja gdje je u 90% slučajeva koloniziran narod popaljenih sela bilo je postavljeno na drugoj partijskoj konferenciji našeg okruga. drug Savo Zlatić član CK KPH dao je odgovor, pošto su oni od naših vlasti uglavnom istjerani nemogu dobiti svoju imovinu i idu u logore. U koliko se takovi slučajevi postave pred nas mi ćemo ih na taj način riješavati, ili ćete Vi donijeti drugo riješenje.

Prilikom iseljavanja Švaba upravni odjel Okružnog NO-a prema nekoliko dobivenih naredaba, a bez suglasnosti sa JNF-om pristupio je iseljavanju svih članova Kulturbunda bez obzira na nacionalnu pripadnost. To se počelo provadjati na kotaru Grubišno Polje, gdje je bio dignut izvjestan broj Čeha, koji su bili začlanjeni u Kulturbund, ali to je na vrijeme spriječeno. Ipak je to ostavilo dosta loše posljedice čak i na narod drugih kotareva, koji je saznao za takav postupak. Neposredno iza toga postupka drug Sambuliček[358], pomoćnik za opći nadzor pismeno i usmeno obratio se na Upravni odjel Okružnog NO-a i to je bilo sprečeno. Medjutim manji dio od tih iseljavanih Njemaca članova Kulturbunda povraća se iz logora Pisanica u koju su svi takovi smješteni svojim kućama, tako da se stvara zbrka na našem teritoriju. Mi stojimo na stanovištu da se bez obzira na odluke Uprave logora u Pisanici sve Švabe članove Kulturbunda, koji nisu ili su samo sa licemjernim namjerama malo pomagali NOB prema postojećim odlukama iseljavaju iz naše zemlje.

Milicija je na našem okrugu nesredjena, ima slabo rukovodstvo te veći broj novo-mobilisanih koji su oslobodjenjem gradova iz domobranstva mobilisani u našu Armiju, te jedan dio od tih dopao je i na naš okrug.

Dogodio se slučaj DA JE JEDAN tako novo mobilisani sa Slatinskog kotara sa oružjem pobjegao u šumu. Pitanje milicije da se ona pročisti i da joj se dade čvrsto

[358] Ivan.

rukovodstvo bilo je postavljeno i na Partijskoj konferenciji a zasebno mi smo predložili Okružnom Upravnom odjelu da odmah izvrši čišćenje i popunu milicije starim disciplovanim borcima.

Sadanja Milicija svojim djelima i nedisciplinom vrlo loše djeluje u narodu i kao takovoj srozava joj se ugled i autoritet.

/…/

3. Narod kao i predstavništva vlasti i organizacija dosta slabo upoznat je sa ulogom i glavnim zadatkom javnog tužioca. Izuzetak tu čine kotar i grad Virovitica gdje nam narod, a i predstavnici vlasti dolaze radi riješavanja sitnica, koje su u djelokrugu Upravnih vlasti, te nam time prilično otežaju rad. Radi toga mi smo se sa dvije okružnice obratili svima rukovodstvima našeg okruga, ali nismo postigli mnogo uspjeha.

Tu nam se nameće da preko predavanja masovnih sastanaka i objašnjavanjima na sastancima narodnih odbora upoznamo prvenstvene vlasti pa zatim narod detaljnije sa ulogom i zadacima javnog tužioca. Imali smo dosta muke, dok su konačno likvidirani svi logori našega okruga, kojih je bilo 5 sa oko 700-800 ljudi. Posljednji koji je likvidiran u Senkovcima kotar Slatina što sam učinio prije 4-5 dana sam, jer drugačije se nije moglo riješiti to pitanje. U tom logoru bilo je 106 osoba, sam sam pustio 85, a ostale rekao sam da mi upute sa materijalom. U svima gore navedenim logorima bili su uglavnom ljudi i žene, koji su se povlačili sa neprijateljem ispred naše Armije. Danas još postoji u Virovitici logor vojnog suda od oko 30-ak osoba presudjenih po vojnom sudu Virovitičkoog vojnog suda, koji će uglavnom u najskorije vrijeme biti amnestirani. Osim toga Okružno odelenje OZN-e III ima u Koriji kotar Virovitica logor od 347 ljudi, bivših neprijateljskih vojnika uglavnom domobrana te nešto ustaša. Navedeni logor nije likvidiran iz razloga što se u njemu pojavio pjegavi tifus i lječnik je prepisao karanten od 20 dana, nakon toga logor će se likvidirati.

Odjeljenje OZN-e prema dobivenim uputama nije još formirano što se šef odelenja OZN-e za okrug i ja nismo složili. On je stao na stanovište da se savjetujem sa dva člana Okružnog odelenja dok sam ja savezno sa uputama tražio da dodju i šefovi kotarskih opunomoćstava. To pitanje riješiti ćemo 20 ili 21 o. mj. o čemu će se naknadno poslati izvještaj.

Odjeljenje općeg nadzora još ne djeluje kako bi trebalo savezno s dobivenim uputama, jer drug Sambuliček je bio duže vremena odsutan a medju ostalim i na kongresu JNF-e u Beogradu. Prema novo dobivenim uputama shvatio je svoj djelokrug rada i uvjeren sam da će se rad mnogo bolje odvijati u buduće. Drug je u radu uporan i ima dobro zapažanje što je potrebno u tom odjeljenju.

Rad personalnog odeljenja još nije oformljen i to odjeljenje nije izvršilo zadatke koji stoje pred njim. Drug Kundadžija[359] ima dosta volje za rad, ali nije još uspijo da savlada sve zadatke koji stoje pred njim.

Izbor narodnih tužioca preko 90% dovršen je na našem okrugu a konferencija je održana samo za kotar Viroviticu. Prošle i ove nedelje sprečeni smo za održavanja konferencije, jer prošlu nedjelju bila je zakazan Okružna part. konferencija a ove nedelje tj. sutra je Veliki zbor u Daruvaru i plenum JNF-a. Narodni tužioci virovitičkog kotara

[359] Dušan.

dosta se interesuju za rad, šalju prijavi i izvještaje ali u praksi se pokazalo da je potrebno održavati što češće konferencije i upućivati te drugove u rad.

Drug Horvat[360] v.d. pomoćnika za krivično i gradjansko odelenje u posljednje vrijeme malo više ulaže truda u rad, ali je rastrešen i nesredjen, osim toga nije expeditivan koliko bi trebao biti s obzirom na konkretno stanje. Kod druga se primjećuje utjecaj onoga starog gdje on i dobronamjerno češće puta dade neki prijedlog, koji se kosi sa linijom NOB-a. (napr. predložio je da bi u miliciju trebali ući po neki stari žandar ili policajac da bi se tako rad poboljšao i pokrenuo).

Istražitelj drug Čorda[361] vrijedan je i expeditivan a ima dosta i sposobnosti u istražnim pitanjima. Saživio se sa linijom NOB-a i nastoji donašati zaključke i prijedloge od općih interesa.

4. Glavni zadatak koji stoji pred nama u sljedećem mjesecu jest preko mitinga predavanja masovnih sastanaka i zborova upoznati mase sa zakonima i iste populaziriti.

Formirati odjeljenje OZN-e te u tom smjeru nastaviti rad.

Srediti administrativno stanje, pitanje činovnika, knjigovodstva budžeta i taksa prema novo-dobivenom priručniku.

Odmah na tri kotara održati konferencije narodnih tužioca, te često održavati konferencije s narodnim tužiocima s čime će se olakšati kontrola rada vlasti, poduzeća i zakonitost uopće.

Oštro istupati protiv nepotrebnog hapšenja (krivog tumačenja amnestije i svih sličnih izgreda).

Kontrolirati čišćenje te rad i djelovanje milicije. Odmah pristupiti pretresu presuda donijetih od vojnog suda virovitičkog područja 1944 g. Dovršiti nadzorne žalbe i sva pitanja u vezi odluka suda nacionalne časti, jer se to sad pred izbore postavlja kao prilično važan problem.

5. Naša rukovodstva naročito kotarska sklona su još uvjek partizanskom načinu riješavanja stvari, te tako po nekad donesu i odluku koja se kosi sa zakonom. Napr. Gradsko NO Virovitica u vezi primjene zakona o konfiskaciji stoji na stanovištu da bi po zakonskom postupku posao oko provedbe konfiskacije bio preobširan te donosi protuzakonito rješenje (Partizanskim načinom). Taj slučaj uzeli smo u postupak.

Na primjer kontrola provadjanja zakona u upravnim državnim dobrima vrlo je teška, jer su uprave državnih dobara vrlo slabe i neoformljene što dokazuje da nemaju niti pregleda nad imovinom kojom upravljaju.

Primjena zakona o povratku imovine itd. konkretno na starom oslobodjenom teritoriju dosta je teška, jer se u slučajevima specijalno povraćanja stoke povratnicima iz Srbije kosi sa interesima naroda koji od početka suradjuju sa NOP-om. U vezi sa primjenom toga zakona došlo je do nesuglasica izmedju kotarskog NO-a i kotarskog suda u Slatini i Grubišnom Polju. Posebnim spisom mi smo tražili objašnjenje primjene toga zakona.

[360] Vladimir.
[361] Stevan.

Novo-izdani zakon o agrarnoj reformi pobudio je kod naroda veliko interesovanje, ali ga narod slabo pozna, a mi mu nismo preko narodnih tužioca još omogućili da se upozna s našim novim zakonom.

U vezi primjene ukaza o amnestiji i pomilovanju mi smo prema dobivenim uputama prije nekoliko dana održali konferenciju na kojoj je razradjen taj ukaz. Još sva naša rukovodstva nisu shvatila širinu toga ukaza tako da se dogodilo da je kotarsko opunomoćstvo OZN-e Virovitica po amnestiranju ponovo hapsilo jednog čovjeka, Okružno odelenje OZN-e III isto tako, te kotarska milicija u Virovitici nekoliko ljudi koje je amnestirao vojni sud u [Sremskoj] Mitrovici. Neposredno po učinjenom navedenih rukovodstava mi smo protestirali i oni su postupili zakonski, te smo u vezi s tim obavjestili sva rukovodstva da ćemo u koliko se takovi slučajevi ponove povesti zakonski postupak.

Primjena zakona o amnestiji do sada nije kod nas postigla željen uspjeh jer je narodu slabo protumačeno, tako da su Srbi djelomično nezadovoljni a kod Hrvata nije se postigao očekivani uspjeh. Glavni razlog leži u tome što i dobar dio rukovodioca ili nezna ili ne shvaća širinu amnestije.

Zakonitost nije na visini naročito kod dijela starih boraca u primjeni zakona.

O zakonitosti, primjeni zakona, kao i popularizaciji malo duže se diskutovalo na okružnoj part. konferenciji, jer se konstatovalo da se i priličan dio rukovodioca u radu ne drži zakona. Drug Zlatić u obrazlaganju ozbiljno je postavio potrebu provadjanja, kao i kontrolu zakonitosti. Na sastancima okružnog NO-a, te kotarskih Daruvar i Grubišno Polje upoznavao sam drugove sa novim zakonima, te ukazivao na pravilnu primjenu. U buduće koristiti ćemo konferencije, mitinge i usmene novine, a osim toga i organizirati i zasebna predavanja za tumačenje i popularizaciju zakona.

Do sada prema nepotpunim dobivenim podatcima amnestirano je na teritoriju našega okruga 234 osobe. Od toga amnestirano i pomilovano kod vojnog suda 175 (nisu pretresene presude toga suda iz 1944 god. što će se učiniti za najkraće vrijeme), kod suda za zaštitu nacionalne časti 53 osoba, kod okružnog odeljenja OZN-e II. 6 osoba. Za okružni sud nismo dobili podatke, jer rad je u toku.

O gore navedenom poslati će se odmah po primitku u vezi traženja sve podatke za amnestirana lica na teritoriju našeg okruga. Prema dosadanjem radu može se konstatovati da su drugovi u vojnom sudu pravilno shvatili amnestiju, ali drugovi iz OZN-e prema do sada puštenima, a i stavu prema onima koji se amnestiraju ne shvataju širinu amnestije niti njenu primjeni iako smo njima naročito na konferenciji naglasili da zauzmu pravilan stav. Za odluke suda za zaštitu nacionalne časti u većini slučajeva radili smo nadzorne žalbe koje su odaslane.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

JAVNI TUŽILAC:
Vojvodić Dušan [v.r.]

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 421, Povjerljivi spisi, 1945., 122/45.

V O J N I S L U Ž.
VOJNA OBLAST SLAVONIJE J.A.
S.l.Br. 22-1945 g.
Osijek, dana 7 kolovoza 1945 g.

O T P U S N I C A.

Za NEVER MIJO, učen. Ivana i Marije r. Koren, rođenog 29 IX 1926 u Petrinji, živi u Petrinjcima, koji će u roku od 8 dana se izdržavanja kazne kući na JVUŽENI otpust.

Njegovo vladanje je za vreme izdržavanja kazne bio dobrog ponašanja, marljiv i disciplinovan.

Ovaj se vlasti ne smeta putem ne prave nikakve smetnje.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Pretsednik suda, kapetan:

Komandir [illegible] Petrinja
u [illegible]
Broj: 1229
Dne, [illegible]

Odobrava se zadržavanje u Gunji preko Vinkovaca.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Kadetnik-kapetan:

Prijavio školarak [illegible]
u N. O. Petrinja - 4 VIII 1945 g.
Pretjednik
Mirko [illegible]

Izvornik u posjedu priređivača

ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАТНЕ ЗАРОБЉЕНИКЕ

Министарства Нар. одбране

Логор XX – 6.

Бр. 136 – 343

Ковин. 7 августа 1945. год.

О б ј а в а

За Жупик. Ђорђе, Милана

рођеног год. 1919 у Вуковару општина Вуковар котар (срез)

који је од стране Југословенске армије био заробљен 15. I. 1945.

године у Сремској Митровици у својству мл. официр. 7 пад. дрв. сец.

на се на основи Указа АВНОЈ-а о општој амнестији и помиловању од 3. августа 1945. под 7 августом 1945. г. отпушта из заробљеништва у место опредељења село

општина Вуковар котар

Дозвољава му се ——— дана боравка у ——— ради

виђења са фамилијом.

Има право на бесплатну вожњу железницом и бродом Ковин преко

до Вуковар. без права на повратак.

По доласку у место опредељења ___ часа има се јавити надлежној народној власти

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

Политички комесар, Командант логора,

M. Kovačić, U potrazi za istinom. Martirij Hrvata u Vukovaru 1941.-1945., Vukovar, 2004.

PRIJEPIS

KAŽNIONICA GRADA OKRUŽNICA
Broj 209/45
Dana 14.VIII. 1945 god.

U P U T N I C A

Za kažnjenika ovoga logora KATANČEVIĆA Antuna rođenog 1908 god. u selu Gradište općina Gradiška kotar: Županju koji je osudom Vojnog suda broj 687/45 g. osuđjen na 4 /četiri/ mjeseca prisudnog rada i to od 14.IV.1945 god. do 14.VIII. 1945 god. kada je kazna izdržao.

Uputnica da je svoju kaznu izdržao, putuje se svojoj kući u Vinkovce, a po dolasku u mjesto stanovanja imade se prijaviti mjesnim vlastima.

Ova s otpusnica vrijedi kao putnica do mjesta stanovanja imenovanoga.

SMRT FAŠIZMU-SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Kurtenović Lazar v.r. / M.P./

Komandant:
M. Milanović v.r.

Da je ovaj prijepis vjeran svome originalu i za službenu upotrebu izvrdi:

Prepisao i uporedio sa originala koji se nalazi kod Matakovića u pošjedu:

Vinkovci 22.VIII. 1945 god.

ZEMALJSKA STANICA

Šef stanice:

DAO SC Vinkovi, Gradski NO Vinkovci, 1945. Pov. spisi

105.

1945., kolovoz 19.
Osijek

Javni tužitelj Okruga Osijek, izvješćuje javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o političkom stanju u Okrugu Osijek od 20. srpnja do 20. kolovoza 1945., te posebice prikazuje djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", zatim i rad Javnog tužiteljstva po odjelima, stanje u zatvorima i logorima u Okrugu Osijek, kao i provođenje Zakona o amnestiji i pomilovanju

---

JAVNI TUŽILAC ZA OKRUG OSIJEK
Broj Pov. 16/45
dana 19 VIII 1945 godine
Predmet: Mjesečni izvještaj za vrijeme od
20 VII do 20 VIII 1945 god.

JAVNOM TUŽIOCU FEDERALNE HRVATSKE[362]
Z A G R E B

Politička situacija na našem okrugu donekle se promjenila, ali ne možemo reći da se poboljšala. Iako su medjunarodni dogadjaji i razvijanje dogadjaja kod nas ka normalizaciji života povoljno utjecali na raspoloženje Srba, ipak još uvjek medju Srbima rekcionarni elementi iz redova kulaka i onih Srba koji su čitalo vrijeme borbe živjeli u Srbiji rade punom parom. Oni iskorišćavaju svaku stvar da unesu nepovjerenje u novu vlast i njene rukovodioce. Iskorišćavaju greške i slabosti narodnih odbora, oskudicu u pojedinim artiklima, potrošnim i odjevnim, nedostatak radne stoke, veliku nesrazmjeru izmedju seljačkih proizvoda i obrtničkih i industrijskih i na svim tim problemima nastoje da razbiju jedinstvo naših naroda. Još uvjek oni sve svoje sile u najvećoj mjeri ulažu na razbijanju bratstva izmedju Srba i Hrvata nastojeći da krivim prikazivanjem Zakona o amnestiji i Pomilovanju ubede Srbski narod u to kako eto ustaše i koljači Hrvati neće biti kažnjeni, i da se prelazi preko svega što su oni činili sa Srbskim narodom. Kotar Vukovar - koji je od oslobodjenja pa do sada bio odvojen od grada Vukovara i istočnog dijela kotara, prestavlja problem svoje vrste. Narod ovoga dela vukovarskog kotara koji spada pod Hrvatsku odvojen na taj način od grada nezna kamo bi se obratio da nabavi najnužnije stvari iz grada, jer gde god narod dodje u koji god grad, svuda ga odbijaju sa "Vi nespadate u Vojvodinu, ili Vi niste iz našeg kotara itd." Taj problem naročito otežava i onako tešku situaciju seoskog stanovništva vukovarskog kotara. I taj momenat reakcija vrlo mnogo upotrebljava na raspirivanju šovinizma kod Srba i agitirajući otcepljenje od

[362] Jakov Blažević.

Hrvatske i priključenje Vojvodini. Taj problem pripojenja spajanja dijelova vukovarskog kotara trebalo bi što prije dase reši bez obzira kamo će kotar pripasti, da li Vojvodini ili federalnoj Hrvatskoj.

U zadnje vreme pokazalo se medju Srbima prilikom hapšenja u pojedinim selima veoma jaka reakcija na ta hapšenja i to isto tako reakcija medju Srbima iskorišćava. U selu Boboti vukovarski kotar desio se slučaj ponovnog linčovanja. Neki dr. Gnus iz Vukovara bio je dopraćen od kotarskog suda Vukovar u selo Bobotu radi utvrdjivanja djela i učešća istoga Gnusa u proganjanju i streljanju mještana sela Bobote. Prilikom izvidjaja i posle hapšenja tako nekih ljudi u selu Boboti reakcija je bila na to hapšenje velika, a šovinističko-reakcionarni elementi su naročito razjarivali narod.[363] Isti slučaj je bio i u Tenju odakle je jedan stari partizan radi ubijstva neke žene banditkinje uhapšen, narod je dolazio pod zastavama i tražio njegovo puštanje

U svim tim akcijama vidi se jasno rad šovinističke reakcije medju Srbima. I u vezi sa izborima primjećuju se izvjesne pripreme tih reakcionara.

Što se tiče Hrvata na našem okrugu posle najnovijih medjunarodnih dogadjaja u vezi sa izborima u Engleskoj, konferencije u Potsdamu, a naročito posle IV zasjedanja Zavnoha, i donošenja Zakona o amnestiji i pomilovanju, osjeća se poboljšanje političkog stanja medju hrvatskim masama, ali ustaško mačekovski elementi još uvjek nastoje da svoj rad povežu i prikriju radom izvjesnih popova i klerofašističkih intelektualaca. Raznim vjerskim akcijama nastoje da odvoje narod i omladinu od naših organizacija. Tipične slučajeve imali smo u Našicama, D. Miholjcu i Valpovu. Medjutim Zakon o amnestiji koji se primjenjuje medju hrvatskim masama primljen je vrlo povoljno. U vezi s tim Zakonom na našem okrugu puštaju se osudjenici iz svih kažnjeničkih logora koji odlaze svojim kućama.

Isto tako posle I Kongresa, JNOF-a za Jugoslaviju na kojem je zauzet stav republikanskog uredjenja Hrvatske mase primaju to sa oduševljenjem. Zakon o agrarnoj reformi takodjer je medju masama i hrvatskim i srpskim na našem okrugu pobudio veoma veliko interesovanje. Na zborovima koji se drže na našem okrugu narodu se objašnjavaju svi ti dogadjaji i na taj način pripremaju se narodne mase za izbore.

Naročito podvlačimo da politička situacija takva kakva je sada ima svoj uzrok u veoma slaboj JNOF-i. Odbori JNOF-e su skoro svuda samo na papiru. Njihov rad se slabo osjeća naročito onih odbora u selima gde bi odbori JNOF-e trebali da budu najaktivniji i najbolji.

[363] Dr. Vlado Gnus (Vukovar, 1902.), odveden je u Bobotu u pratnji predsjednika Vojnog suda Vukovar, poslije podne 8. srpnja 1945. Tijekom "narodnog suda" slijedilo je linčovanje, a predstavnici Vojnog suda su pobjegli u Vukovar. O slučaju ubojstva dr. Gnusa "od razjarenih seljaka" u Boboti, izvijestio je i Odjel narodne sigurnosti MUP-a FD Hrvatske 29. listopada 1945. Usp. Z. Radelić, Križari. Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., Zagreb, 2002., str. 173.; Č. Višnjić, Partizansko ljetovanje. Hrvatska i Srbi 1945 – 1950., Zagreb, 2003., str. 37. Poslije se razjasnilo da dr. V. Gnus nije bio osoba koja je proganjala i ubijala Srbe u Boboti, za što je bio osumnjičen. Mjesni NO Bobota dao je zatim izjavu, da je ubijen pogrešan čovjek. Usp. M. Kovačić, U potrazi za istinom. Martirij Hrvata u Vukovaru 1941.-1945., Vukovar, 2004., str. 74. U Boboti je prethodno na sličan način, kao i dr. Gnus, linčovan i ubijen u lipnju 1945. Vladimir Šipuš iz Vukovara. Usp. dok. br. 79.

RAD PO ODELENJIMA

/…/

Rad po propagandi: Na propagandnom polju putem masovnih sastanaka i konferencija nije ništa skoro učinjeno. Do sada rad na propagandnom polju uglavnom odvijao se preko "Glasa Slavonije" i putem Radio stanice Osijek.

U "Glasu Slavonije" 22 srpnja o.g. broj 84 izašao je naš članak kao uvodnik "Za narodne tužioce birajmo najčestitije ljude". Taj članak izašao je povodom izbora narodnih tužioca na našem okrugu. Ujedno je takav članak davan i preko Radio stanice Osijek, a i drugi članci o značaju javnih tužilaca.

Pored toga u "Glasu Slavonije" u početku sudjenja Suda nacionalne časti na našem okrugu štampane su skoro sve osude, a kašnje samo važnije naročito u pogledu privredne saradnje, pojedinih Privrednih poduzeća i veleposjednika.

U tim člancima nastojalo se je,- što je u većini slučajeva i uspjevalo,- da se prikaže stvarni izdajnički rad optuženog, kao i umjesnost i opravdanost izrečene osude.

Objavljivanje presuda preko "Glasa Slavonije", moralo se tako često činiti radi toga, jer je reakcija u Osijeku počela proturati glasine, kako Sud nacionalne časti izvodi na sudjenje samo kapitaliste i to nedužne, radi oduzimanja imovine. Radi tih razloga održavana je stalna veza sa drugovima iz redakcije "Glasa Slavonije", i sve potrebne presude objavljivane su i popularizovane.

Svi važniji Zakoni takodjer se objavljuju u "Glasu Slavoniji". Mi sa svoje strane do danas nismo dali komentar o važnosti istih Zakona.

NARODNI TUŽIOCI:

Sa izborom narodnih tužioca na našem okrugu otpočeli smo 20 srpnja og. Pre otpočinjanja izbora održana je u Osijeku konferencija sa Sindikatima, Mjesni JNOF i tajnicima kotarskih odbora JNOF-a. Tu, pošto je drugovima izložen značaj kako Javnog tako i narodnog tužioca, stvoren je plan za izbor narodnih tužioca. Konferencijom rukovodio je lično javni tužioc Jocić Živojin i pomoćnik Gojko Prodanić.

Po ugovorenom planu pristupilo se izboru u većim poduzećima grada Osijeka, tvornici "Bata" Borovo, poduzećima Belišće i Djurdjenovac kojim izborima u većini, naročito u prvo vrijeme, prisustvovao je netko iz tužioštva, sve dok nisu drugovi iz sindikata osposobljeni, da i oni sami mogu rukovoditi sa izborom.

Danas imamo izabrane narodne tužioce u svim i većim i manjim poduzećima, na cjelom području okruga. Pored toga izabrani su narodni tužioci na kotaru Valpovo, Našice, Vukovar i D. Miholjac.

Na kotaru Osijek u toku je izbor narodnih tužioca. Ovde, iako je trebalo, obzirom na mogućnost, da se narodni tužioci izaberu najprije,- nije to učinjeno, zahvaljujući samo nemarnosti i neodgovornosti drugova rukovodioca iz Kotarskog JNOF-a koji nisu dovoljno shvatili važnost, i značaj narodnih tužioca, jer su smatrali da je sve drugo važnije sem ovog.

Održan je sastanak Kotarskog JNOF-a Osijek i sačinjen je plan, tako da su svi drugovi aktivisti razišli se po terenu radi dovršenja ovoga posla. Mi ćemo takodjer dati im pomoć i otići u neka mjesta.

U gradu Osijeku nisu takodjer izabrani narodni tužioci, već će to biti učinjeno ovih dana, o čemu smo već napravili plan sa Mjesnim JNOF-om a izbor će se izvršiti po rejonima.

Dakle ukratko, ovih dana biće u potpunosti dovršen izbor narodnih tužioca. Konferencije niti savjetovanja sa narodnim tužiocima do danas nismo održavali.

Odsjek Administracije: Kao što je naznačeno u organizacionom izvještaju personalnog odjela u administrativnom odsjeku rade 2 lica. Svi Upisnici po Uputstvu Javnog tužioca federativne Jugoslavije osnovani su i od 1 VIII vode se po tim direktivama.

Do danas u A. Upisnik /stari/ do 1 VIII uneseno je 101 predmet, a u novi od 1 VIII o.g. 41 predmet, što znači ukupno 142 predmeta.

U gradjanski "G" upisnik do i 1 VIII uneseno je 306 predmeta a od 1 VIII u novi 35 što znači ukupno 341 predmet.

U "ON" koji je osnovan tek 1 VIII o.g. unešeno je svega 2 predmeta.

U "K" upisnik do 1 VIII o.g. unešeno je 486 predmeta a od 1 VIII o.g. 61 predmet ili ukupno 547. Za svaki ovaj upisnik onovan je imenik /Registar/.

Prema knjizi pritvorenika koja se vodi u ovom odsjeku kroz naš zatvor prošlo je 387 zatvorenika. Danas nalazi se u istom svega 16 pritvorenika.

Bilježnica o kretanju spisa uglavnom krivičnih vodi se takodjer.

U odsjeku vodi se još knjiga predaje i prijema pošte po odelenjima /referentima/ poštanska knjiga i ostale pomoćne knjige.

Stara arhiva pohranjena je u posebnoj sobi, dok nova se vodi uredno.

PLAN RADA

Po propagandi da se u dogovoru sa upravnikom Radio stanice Osijek svake subote u 1/2-8 sati na veče održava emisija o aktuelnim stvarima po javnom tužioštvu, narodnim tužiocima, novim zakonima itd.

da se u "Glasu Slavonije" daju komentari o značaju novih Zakona, pored njihovog objavljivanja držeći se komentara iz naše centralne štampe.

da se povežemo sa aktivom predavača u gradu Osijeku i da se održi predavanje o Javnom tužioštvu na Narodnom Univerzitetu ili u kom Radničkom domu, a tako isto i u drugim većim mjestima uglavnom kotarskim.

Po narodnim tužiocima U toku idućeg tjedna otpočeti sa održanjem konferencije sa izabranim narodnim tužiocima po kotarevima, na kojima će se putem pripremljenih referata narodni tužioci upoznati kako sa svojim dužnostima tako i značajem Javnog tužioca i novih Zakona

Putem konferencija nastojati će mo ih što više organizaciono povezati sa nama.

Po odsjeku Administracije: nastojati još više povezati rad administracije, učiniti ga što preglednijim i točnijim, naročito sad kad su preuzete istrage koje vode vojni isljednici.

ODELENJE OPĆEG NADZORA

Odelenje općeg nadzora pri ovom javnom tužioštvu zapravo formirano je 1 VIII o.g. Ranije drug koji je bio zadužen u stvari bavio se poslovima krivično-gradjanskog odelenja tako da ovo tužioštvo u stvari nije imalo druga koji bi radio na zadatcima ovog odelenja.

Činjenica je da upravne vlasti okružnih, kotarskih i gradskih odbora nisu svoj zadatak dovoljno jasno shvatile, tj. da im je dužnost da redovito obavještavaju Javno tužioštvo odlukama svojih sastanaka i konferencija usled kratkog vremena postojanja i usled

nedovoljnog iskustva ovo odelenje nije bilo moguće sve sektore djelatnosti obuhvatiti i kontrolisati. Drug koji se sada nalazi na ćelu općeg odelenja još nije dovoljno upoznat sa zadatcima i problemima koje treba da rešava.

Iz tih razloga ovo odelenje nije radilo po jednom napred utvrdjenom planu koji bi obuhvatio najvažnije probleme koji spadaju u djelokrug odelenja općeg nadzora, nego je vršilo intervencije u pogledu čišćenja milicije prekršaja zakona od strane partizana a u tvornicama gdje su postale indicije da se vrši sabotaža kao što je slučaj bio u Osječkoj Lanari. Tu je formirana komisija, koja je detaljno ispitala rad u Lanari i utvrdila činjenice opadanja proizvodnje. Jedan od glavnih nedostataka ovog odelenja jeste to što odelenje nije posvetilo dovoljno pažnje očuvanju narodnih dobara, l njihovom iskorišćavanju.

Što se tiče logora kažnjenika bilo suda nacionalne časti bilo vojnih sudova, bilo onih logora u kojima su smještene Švabe koje će biti protjerane u Njemačku iste smo obišli i konstatovali da kažnjenici imaju dobru hranu, da u logorima vlada čistoća, ali da kažnjenici kao radna snaga ne iskorišćavaju se ni 50%, što se tiče logora kažnjenika naročito koje je Vojni sud sudio primjetilo se da kažnjenici odlaze na dopust, da su primali u svako doba posjete, da su bili povezani sa vanjskom reakcijom, a to je značilo da u logoru je bila slaba disciplina i slaba kontrola. Osiguranje logora je vrlo slabo. Uprave tih logora su isto tako vrlo slabe i bez ikakove pomoći i kontrole. Jednu stvar je naročito važno tu podvući, a to je da se nezna pod čiju kompetenciju spadaju ti logori i tko treba sanjima da rukovodi; dali Osječko vojno područje, dali Oblasni NOO- za Slavoniju, dali pojedina Ministarstva itd., i to je jedan od glavnih uzroka zašto se problem logora tako sporo rešava.

Mi smo u nekoliko mahova intervenisali i tražili da se poduzmu potrebne mjere.

U vezi sa Zakonom o Amnestiji obišli smo logore i puštamo sve one na koje se odnosi Amnestija na koje se odnosi Pomilovanje primjenjuje se taj Zakon. Pošto primjena Zakona o amnestiji i pomilovanju nije još sprovedena iako se svaki dan radi na tome to za sada nemamo tačnih podataka koliko je sveukupno amnestirano a koliko pomilovano, koliko od gradjanskih sudova, koliko od vojnih sudova. U najskorije vrijeme imat ćemo tačne podatke. Jedino Vam možemo reći to da uvidjajući značaj Zakona o amnestiji i pomilovanju odmah se počelo sa njegovim sprovodjenjem u život.

Do sada je sud Nacionalne časti kod koga je presudjeno 223 slučaja primjenjen je Zakon o amnestiji i pomilovanju na 56 kažnjenika od toga 34 amnestija i pušteni na slobodu a 22 snižena kazna /pomilovani/.

Isto tako ovo odelenje nije se pozabavilo ozbiljno problemima trgovine i snabdjevanja. To u vezi i sa nabijačima cijena. U planu je da se tim ploblemima što temeljitije upoznamo a preko narodnih tužioca koji su izabrani i preko ostalih naših organizacija povedemo računa kako o raspodjeli pojedinih artikala tako i o cijenama, i švercu.

Krivično-gradjansko odelenje: /Prilaže se referat pomoćnika javnog tužioca Dr. Stevana Pokrajac[364]/.

Što se tiče rada javnog tužioštva uopšte možemo reći, da osim nastojanja za privodjenje kažnjavanju pojedinih privrednika i preduzeća nije se planski radilo na

[364] Prilog (izlaganje pomoćnika Javnog tužitelja dr. S. Pokrajca) nije pronađen.

kontroli i sprovodjenju zakona, tu javno tužioštvo nije bilo samoinicijativno. Isto tako sama organizacija rada u tužioštvu po odelenjima nije bila sprovedena do kraja. Pojedina odelenja nisu imala odredjene zadatke i plan po kojem bi radili na izvršavanju tih zadataka. Osim toga u tužioštvu nisu se temeljito proučavali svi Zakoni kako su bili obnarodovani. Osim najvažnijih Zakona kao što je Zakon o konfiskaciji Zakon o Amnestiji i pomilovanju, koji su tako na sastancima sa prestavnicima odgovarajućih ustanova bili proučavani.

Po pitanju djelokruga i rada Odelenja za zaštitu naroda održan je sastanak sa svim rukovodiocima kako sa kotareva, gradova i okružnog odelenja tako da u tom pogledu ovo javno tužioštvo u najvećoj mjeri suradjuje po svim pitanjima, držeći se uputstava koje smo dobili od federalnog tužioca.

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Javni tužioc:
/Jocić Živojin, v.r./
Jocić Živojin [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, Povjerljivi spisi, 1945., 126/45.

106.

1945., kolovoz 18./20.
Slavonski Brod

Izvješće Okružne uprave narodnih dobara Slavonski Brod o proteklom radu, uz navod da je uglavnom obavljeno "podržavljenje i konfiskacija imovine iseljenih Nijemaca, Ustaša i ostalih narodnih neprijatelja"

[…][365]

Okružna uprava narodnih dobara
SLAV. BROD
Broj: *1957 –U-45*
Dne *20 VIII 1945*[366]

R E F E R A T

O poslovanju Okružne Uprave narodnih dobara u Sl. Brodu.

Okružna Uprava Narodnih dobara u Sl. Brodu osnovana je dana 22. VI 1945 i od tada započela sa uredovanjem, a istu sačinjavaju slijedeće osoblje i to:

Upravitelj Marko Baračević,
Pravni ref. Milan Radimiri,

[365] Grb DF Jugoslavije.
[366] Pečat.

Kontrol. ref. Franjo Sarka,
Statist. ref. Arso Škorić,
Blagajnik Pavle Knežević,
Pomoć. ref. Joca Degmečić.

Kao pomoćno osoblje zaposleno je zvaničnica Ivanka Viljevac, voditeljica urudžbenog zapisnika, zvaničnica Jovanka Deanović, strojopisačica, zvaničnik Mato Vrdoljak i zvaničnica Tonka Krtak, te služitelj Dujo Plazibat.

Radi pravilnog i normalnog odvijanja poslovanja ustrojena su pomočna Kotarska i Gradska Povjereništva narod. dobara u Sl. Brodu, Djakovu, Vinkovcima i Županji, koja djeluju jedino prema uputama i odobrenjima ove Uprave na terenskom području oko popisivanja i sakupljanja podržavljene i konfiskovane imovine iseljenih Nijemaca, Ustaša te ostalih narodnih neprijatelja i ratnih zločinaca.

Na području ove Uprave izvršeno je do sada uglavnom podržavljenje i konfiskacija imovine iseljenih Nijemaca, Ustaša i ostalih narodnih neprijatelja, te se dovršavaju prijepisi popisane imovine koji nisu do sada mogli biti dovršeni radi oskudice na papiru za štampanje popisnih tiskanica i pomanjkanja kvalifikovanog osoblja, pa će takovi u najkraćem vremenu biti dovršeni i predloženi Zemaljskoj Upravi nar. dobara. U vezi izvršenja tih hitnih radova na terenu održana je dana 29.VII.t.g. po ovoj Upravi konferencija sviju kotarskih, gradskih i mjesnih povjerenika kojom prigodom su dane svima potrebne upute i direktive za hitno dovršenje radova oko popisa podržavljene imovine i ratne štete.

/…/

Smrt fašizmu-Sloboda Narodu!

U Slav. Brodu, dne 18. VIII.1945. M.P.[367] *uz* Upravitelj:
Degmečić Joca [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod, 10/15, Spisi Okružne uprave narodnih dobara, 1945.-1947., Inv. br. 40

[367] Okrugli pečat: Okružna prava narodnih dobara Sl Brod (u sredini grb DF Jugoslavije).

107.

1945., kolovoz 20.
Osijek

Izvješće Odsjeka za javni red i sigurnost Upravnog odjela Oblasnog NO-a za Slavoniju, Osijek o stanju na području Gradskog NO-a Osijek i okružnih NOO-a Osijek, Slavonski Brod, Nova Gradiška i Virovitica, koje između ostalog navodi podatke o broju iz političkih i(li) kriminalnih razloga uhićenih civilnih osoba i "neprijateljskih" vojnika, bjegunaca iz logora, te navodi i prebacivanje dijela logoraša iz logora Valpovo u logor Krndija, kao i istjerivanje većeg broja obitelji iz Petrijevaca (Valpovo) i ugušivanje pobune seljana do koje je tada došlo

---

OBLASNI NARODNI ODBOR za SLAVONIJU
Upravni odjel
Otsjek za javni red i sigurnost
Broj: Službeno
Osijek, dne 20. VIII. 1945.

IZVJEŠTAJ

Za dan 19. VIII. 1945 primljen od gradskog NO-a Osijek i okružnih NO-a o dogadjajima toga dana, na području Oblasti za Slavoniju.

GRADSKI NARODNI ODBOR OSIJEK javlja:

Uhapšeno 14 osoba, 6 osoba članovi kulturbunda, povratnici iz Njemačke, ostali razno.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR OSIJEK javlja:

Kotar Donji Miholjac: U toku današnjeg dana uhvaćena su dva Njemca, koji su pobjegli iz logora, zatim dva Madjara iz Madjarske, koji su uhvaćeni na Dravi, kao šverceri sa soli. Isti su pušteni a zaplijenjeno je 8 kg soli.

Zatim Horvat Josip iz Retfale sa još dva radnika, koji su namješteni u Tehničkom odjelu Okružnog NO-a Osijek, uhvaćeni su na Dravi sa čamcima u kojima su putovali u Osijek. Vozili su oko 100 kom jaja oko 20 kg brašna i rakije oko 60 litara. Isti su upućeni na dužnost i pušćeni. Rakija im je zaplijenjena, a jaja i brašno vraćeno, jer su to nosili svojim familijama. Istražni postupak radi nedopuštenog prevoza rakije provešće se.

Kotar Valpovo: Danas su 15-storica milicionera upotrebljeni za sprovodjenje logoraša iz logora Valpovo do Krndije.

Upućene su patrole od Čepin. Martinaca duž Dravske obale do Bistrinaca.

Drži se stalno straža na skeli kod Norda, Belišća i Gata.

Istjerano 299 obitelji sa 640 članova u Petrijevcima pobuna ugušena, istjerano 87 obitelji, kao što je bilo predvidjeno.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR NOVA GRADIŠKA javlja:

17.o.m. pojavilo se 5 nepoznatih bandita u selu Vrbovi kotar N. Gradiška. Po istom su poduzete mjere.

Noću 14.o.m. zapaljen je izgorio štagalj Drobljak Savete iz Kukunjevaca kotar Pakrac. Krivci nisu pronadjeni.

Noću 15.o.m. otjeran je po nepoznatim licima ceo mjesni narodni odbor iz sela Brekinska kotar Pakrac. Istraga se vodi po istom.

17.o.m. tržni nadzornik iz Nove Gradiške prijavio je 4 lica radi nabijanja cijena i 5 gostioničara. Po istom je poveden postupak.

17.o.m. odveden je od strane nepoznatih lica Matijačević Stevo, iz Gor. Bogićevaca kotar Okućani. Istraga se vodi.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR SLAVONSKI BROD I VIROVITICA javlja:

Nema ništa novoga.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[368] Načelnik:
Sudarević[369] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1809, kut. 59

[368] Okrugli pečat: Oblasni narodno-oslobodilački odbor za Slavoniju (u sredini zvijezda petokraka).
[369] Slavko.

108.

1945., kolovoz 23.
Slavonski Brod

Upravni odjel Okružnog NO Slavonski Brod izvješćuje Upravni odjel Gradskog NO Vinkovci o obustavi protjerivanja folksdojčera do daljnjeg naređenja i nalaže njihovo upućivanje u logore Valpovo i Krndija

---

OKRUŽNI NO. SL. BROD
Upravni odjel
Broj: Pov. 131-II-1945.
Brod, 23. VIII. 1945.
Predmet: Obustava protjerivanja njemaca.

Gradskom NO-u, upravni odjel
Vinkovci

Oblasni NO. za Slavoniju svojim dopisom od 18. VIII. 1945. br. 163-Pov. 1945. dostavio je slijedeće:

"Odmah po prijemu ovoga naredjenja obustavite svako daljnje protjerivanje njemaca, do daljnjega naredjenja.

One koji su do sada protjerani uputiti u logor Valpovo-Krndiju. Stanove onih koji su protjerani zapečatiti i od sada nedozvoljavati nikome useljenje u te stanove, niti raznošenje njihove imovine."

Dostavlja se prednje radi znanja.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pretsjednik:
…[370] [v.r.]

M.P.[371]

Pročelnik upravnog odjela:
…[372] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1945., 112/45. Pov.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 247.

[370] Potpis nečitak.
[371] Okrugli pečat: Brodski Okružni Narodno oslobodilački odbor (u sredini zvijezda petokraka).
[372] Potpis nečitak.

109.

1945., kolovoz 24.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 22. kolovoza 1945. navodi i podatke za Okrug Slavonski Brod, uz upit za dopuštenje "mogu li bez suda na licu mjesta likvidirati nekoja lica"

———————

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. 16[…][373]
24. VIII 1945 god.
Z A G R E B

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja podatke koje smo primili, od dana 22.VIII.1945. godine i to:

/…/

Iz Broda:

Na kotaru Vinkovci 21.VIII. u šumi kod Vodjinaca uhvaćena su dva Švabe, jedan je uspio da utekne. Na Županji otkrili cijelu vezu. U Gradiški pristupit ćemo hapšenju. Da li možemo bez suda na licu mjesta likvidirati nekoja lica.

/…/

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

M.P.[374]

N a č e l n i k,
generalmajor
I.[375] Krajačić [v.r.]

———————

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 135.

[373] Nečitko (četveroznamenkasta brojka).
[374] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb DF Jugoslavije).
[375] Ivan.

110.

1945., kolovoz 28.
[*Osijek*]

Vojni sud Vojne oblasti Slavonije JA, Osijek dostavlja Kotarskom NOO-u Vinkovci popise osoba kojima je donesena presuda na Vojnom sudu osječkog područja, Osijek "tako da nebi u biračke spiskove ušli oni ljudi koji su za vreme Narodno oslobodilačke borbe i svojeg protunarodnog rada bili na korist domaćim neprijateljima i okupatoru, a na štetu svoga naroda"

[…][376]
JUGOSLAVENSKA ARMIJA
Vojna oblast Slavonije
V O J N I S U D
Sud. Br. 1967 1945 g
Dana 28. VIII. 1945 g[377]

K o t a r s k o m N.O.O-u
- VINKOVCI-

Priloženo se dostavlja popis lica, koja su presudjena po Vojnom sudu Osječ.[kog] podr.[učja] a koji popis da se imade u evidenciji prilikom sastava biračkih spiskova na tome kotaru, tako da nebi u biračke spiskove ušli oni ljudi koji su za vreme Narodno oslobodilačke borbe i svojeg protunarodnog rada bili na korist domaćim neprijateljima i okupatoru, a na štetu svoga naroda.

Prilog: Popis kažnjenih.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

M.P.[378] Predsjednik suda:
kapetan
…[379] [v.r.]

-.-

VOJNI SUD
KOMANDE OSJEČKOG VOJNOG PODRUČJA
Sud broj
Dana 24. VIII. 1945.g.
Pov. 116/1945.[380]

[376] Grb DF Jugoslavije.
[377] Pečat.
[378] Okrugli pečat: Jugoslavenska armija Vojna oblast Slavonije Vojni sud (u sredini grb DF Jugoslavije).
[379] Potpis nečitak.
[380] Dopisano rukom.

1/ ABRAMOVIĆ JOSIP	željeznički strojovodja, Hrvat, rkt. 1904.g. u selu i općini Skrad, kotar Delnice, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 13/45 od 29.IV.1945.g. presudjen na 3. /tri/ godine teškog prisilnog rada i 2. /dvije/ godine gubitka gradjanskih prava.
2/ TOPOLČIĆ STJEPAN	željeznič. strojovodja. Hrvat, rkt. rodjen 1913 u selu i opć.[ini] Virje, kotar Djurdjevac, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 14/45 od 14/45 od 29.IV.45. presudjen na 1. /jednu/ god. pris. rada i 1. /jednu/ god. gubitka gradjanskih prava.
3/ BRKIĆ NIKOLA	općinski redar, Srbin, pravosl.[avne] vjere, rodjen 1901.g. u Katinovcu, općina i kotar Topusko, živi u Mirkovcima, kotar Vinkovci, presudom su br. 15/45 od 29.IV.45.g. presudjen na 7. /sedam/ godina teškog prisilnog rada i 10. /deset/ godina gubitka časnih prava.
4/ ABRAMOVIĆ JOSIP	strojobravar, željez. ložione, Hrvat, rkt. rodjen 1892. g. u selu i općini Kostajnici, kotar Bos. Novi, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 16/45 od 9.VII.45. presudjen na 3. /tri/ mjeseca prisilnog rada uvjetno na 1. /jednu/ godinu.
5/ KUZMANOVIĆ IVAN	limar željez. ložione, Hrvat, rkt. rodjen 1898 u Retkovci, kotar Vinkovci, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 7/45 od 29.V.45. presudjen na kaznu smrti streljanjem, 19.VI.45. presuda izvršena.
6/ BER MATO	gradski namještenik, Hrvat, rkt. rodjen 1909.g. u Sr. Mitrovici, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 18/45 od 29.IV.45. presudjen na 8./osam/ godina teškog prisilnog rada i 10. /deset/ godina gubitka gradjanskih prava.
7/ TIRŠEK STANISLAV	pregledač kola na željez. stanici, Hrvat, rkt. rodjen 1905.g. u Prijedoru, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 19/45 od 25.VI. 45. g. presudjen na 7./sedam/ godina teškog prisilnog rada i 5 /pet/ godina gubitka gradjanskih prava.
8/ BUBIN IVAN	željeznički blagajnik, Hrvat, rkt. rodjen 1902. g. u Vinkovcima gdje i živi, presudom sud br. 20/45 od 29.IV.45.g. presudjen na 5 /pet/ god. teškog prisilnog rada i 5 /pet/ god. gubitka gradjanskih prava.
9/ BOŠKOVIĆ LJUDEVIT	mašinovodja, Hrvat, rkt. rodjen 1900 godine u Adi, kotar Senta, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 21/45 od 29.IV.45. presudjen na 1. /jednu/ god. pris. rada uvjetno na 2. /dvije/ godine. Pušten na slobodu.

10/ GRUJIĆ MARKO	ložač, željeznice, Hrvat, rkt. rodjen 1902.g. u Travniku, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 22/45 od 29.IV.45. presudjen na kaznu strogog ukora. Pušten na slobodu.
11/ MARINKOVIĆ ŠIMUN	podvornik željeznice, Hrvat, rkt. rodjen 1897.g. u Svinjarevcima, kotar Vukovar, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 23/45 od 29.IV.45. presudjen na 6. /šest/ mjeseci prisilnog rada.
12/ MIKLEUŠEVIĆ NIKOLA	strojovodja na željeznici, Hrvat, rkt. rodjen 1910.g. u Kopanici, kotar Djakovo, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 24/45 od 25.VI.45 presudjen na 15 /petnajst/ godina robije, i trajan gubitak gradjanskih prava.
13/ ŠIŠEK DJURO	administrator, […][381] na željeznici, Hrvat, rkt. rodjen 1916.g. u Vinkovcima gdje i živi presudom Sud br. 26/45 od 29.IV.45. presudjen na 5. /pet/ godina teškog prisilnog rada i 5./pet/ godina gubitka gradjanskih prava.
14/ MOLNAR STJEPAN	telefonista, na željezničkoj stanici. Madjar, rkt. rodjen 1898 u Ivankovu, kotar Vinkovci, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 27/45 od 25.VI.45. presudjen na 15 /petnajst/ godina robije i trajan gubitak gradjanskih prava.
15/ MIJAKOVIĆ LUKA	ratar, Hrvat. rkt. rodjen 1902 u Vodjincima, kotar Vinkovci, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 28/45 od 6.VII.45. presudjen na 4. /četiri/ godine prisilnog rada i 5./pet/ godina gubitka gradjanskih prava.
16/ BALIČEVIĆ MARKO	ratar, Hrvat, rkt. rodjen 1905.g. u Vodjinci, kotar Vinkovci, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 29/45 od 8.VII.45. presudjen na 9. /devet/ godina teškog prisilnog rada i 10. /deset/ godina gubitak gradjanskih prava.
17/ […][382] ŠIMO	ratar, Hrvat, rkt. rodjen 1904.g. u Vodjincima, kotar Vinkovci, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 30/45 od 1.VII.45. presudjen na 3 i pol /tri i pol/ godine prisilnog rada i 2. /dvije/ godine gubitka gradjanskih prava.
18/ BANT IVAN	ratar, rkt. Njemac, rodjen 1904 u Vodjinci, kotar Vinkovci, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 31/45 od 29.IV.45. presudjen na 5 /pet/ god. gubitka gradjanskih prava.
19/ BELLER LAZAR	mesar, Srbin, pravoslavne vjere, rodjen 1922 u Mirkovcima, kotar Vinkovci, živi u Vinkovcima, presudom sud br. 32/45 od 29.IV.45. presudjen na 1. /jednu/ godinu prisilnog rada.

[381] Nejasno.
[382] Nečitko.

20/ BREŽNJAK JOSIP	radnik, Hrvat, rkt. rodjen 1914.g. u Beočinu, kotar Ilok, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 45/45 od 10.V.45. presudjen na 5. /pet/ godina teškog prisilnog rada i 3. /tri/ godine gubitka gradjanskih prava.
21/ ČOLIĆ IVAN	mehaničar, Hrvat, rkt. rodjen 1914. u Privlaki, kotar Vinkovci gdje i živi, presudom Sud br. 46/45 od 10.V.45. presudjen na smrt streljanjem. Presuda izvršena.
22/ SABO JOSIP	nadničar, Hrvat, rkt. rodjen 1901.g. u Ivankovu, kotar Vinkovci, živi u Andrijaševci, kotar Vinkovci, presudom Sud br. 132/45 od 19.V.45. presudjen na 8. /osam/ god. teškog prisilnog rada i 10. /deset/ god. gubitka gradjanskih prava.
23/ TROŠELJ PAVAO	zidar, Hrvat, rkt. rodjen 1915 u Divo selu, kotar Gospić, živi u Ivankovu, kotar Vinkovci, presudom Sud br. 133/45 od 19.V.45. presudjen na 3. /tri/ god. teškog prisilnog rada i na 2. /dve/ godine gubitka gradjanske i vojničke časti.
24/ ANTIČEVIĆ JOSIP	šofer, Hrvat, rkt. rodjen 1907.g. u Imotskom, živi u Vinkovcima, presudom Sud br. 134/45 od 19.V.45. presudjen na kaznu smrti streljanjem – 18.VI.45 presuda preinačena po Višem Vojnom sudu J.A. II-Sud br. 1239/45 na 1. /jednu/ godinu prisil. rada i 2. /dvije/ god. gubitka gradjanskih prava.
25/ KRZNARIĆ MILE	radnik, Hrvat, rkt. rodjen 1902 u Otočcu, živi u Rokovcima, kotar Vinkovci, presudom Sud br. 135/45 od 8.V.45. presudjen na 8. /osam/ godina teškog prisilnog rada i 8. /osam/ godina gubitka gradjanskih prava.
26/ VLAINIĆ MATO	trgovac, Hrvat, rkt. rodj. 1892 g. u Djakovu, živi u Vinkovcima, Presudom Sud, br. 136/45 od 19/V-45 g. presudjen na 2 g. uvjetno pris. rada.
27/ JURKETIĆ IVAN	ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1909 g. u Rokovcima, kotar Vinkovci gde i živi. Presudom Sud. br. 137/45 od 20/ VI-45 obustavljen kazneni postupak.
28/ GRGIĆ MATE	bravar, Hrvat, rkt. rodj. 1903 g. u Vinici, kotar Duvno, živi u Vinkovcima, Presudom Sud. br. 138/45 od 20/V 1945 g. upućen gradskoj Miliciji Vinkovce na disciplinski postupak.
29/ EŽBAH PAVAO	ratar, Njemac, rkt. iz Vodjinaca, kotar Vinkovci gde i živi, Presudom Sud. br. 139/45 od 10/V-45 g. presudjen na kaznu smrti streljanjem. Dana 19/VI-45 g. kazna izvršena.
30/ ŠPERANDA STJEPAN	radnik, Hrvat, rkt. rodj. 1906 u Kninu, živi u Privlaci kotar Vinkovci. Presudom Sud. br. 140/45 od 6/VII-45 presudjen na 1 g. pris. rada i 5. g. gubitka gradj. prava.

31/ JIRA MIRO	zemljoradnik, Hrvat, rkt. rodj. 1907.g. u Požeškom Brestovcu kotar Požega, živi u Slakovcima, kotar Vinkovci. Presudom Sud. br. 141/45 na 3 g. prisilnog rada i 3 g. gubitka gradjanskih prava.
32/ PETRINOVIĆ PETAR	lugar, Hrvat, rkt. rodj. 1892.g. u Otoku, kotar Vinkovci živi u Privlaci, kotar Vinkovci. Presudom Sud. br. 142/45 od 10/V 1945 g. presudjen na 2 g. pris. rada i 2 g. gubitka gradjanskih prava.
33/ BATIK FRANJO	brijač, Hrvat, rkt. rodj. 1919.g. u Ivankovu, kotar Vinkovci, gde i živi, Presudom Sud. br. 144/45 od 19/ V-45 g. presudjen na 8 g. teškog pris. rada i 5 g. gubitka gradjanskih prava.
34/ BEKETINAC NIKOLA	ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1891.g. u Vodjincim, kotar Vinkovci gde i živi, presudom Sud. br. 305/45 od 23/ V-45 presudjen na 6 g. teškog pris. rada i 5 g. gubitka časnih prava.
35/ MIHALJEVIĆ MATO	radnik, Hrvat, rkt. rodj. 1902.g. u Bebrini, kotar Brod. živi u Vinkovcima. Presudom Sud. br. 143/45 od 21/ V-1945 g. presudjen na 4 g. pris. rada i 5 g. gub. gr. prava.
36/ BARIĆ JURAJ	činovnik, Hrvat, rkt. rodj. 1888.g. u Slunju, živi u Vinkovcima. Presudom Sud. br. 304/45 od 23/V-45 g. presudjen na 7 god. teškog pris. rada i na 7 g. gubitka gradjanskih prava.
37/ JUZBAŠIĆ MATO	radnik, Hrvat, rkt. rodj. 1915.g. u Pockravlju[383], kotar Brod živi u Privalci, kotar Vinkovci, Presudom Sud. br. 147/45 od 19/V-45 g. presudjen na kaznu smrti streljanjem, dana 18/VI-45 g. presuda preinačena po Vojnom sudu J.A. na 15 g. robije i 10 g. gubitka gradj. prava.
38/ KOVAČEVIĆ VOJIN	ratar, Srbin, pravoslavne, rodj. 1907.g. u Mirkovci kotar Vinkovci, gde i živi. Presudom Sud. br. 155/45 od 7/VII-45 g. presudjen na 5 g. pris. rada.
39/ VIDAKOVIĆ MARTIN	gostioničar, Hrvat, rkt. rodj. 1899.g. u Tordincima, kotar Vinkovci, Presudom Sud. br. 154/45 od 24/V-45 g. presudjen na 9 g. teškog pris. rada i 10 g. gubitka gradj. prava.
40/ MATIĆ PAVO	ratar, Hrvat. rkt. rodj. 1899.g. u Privlaki kotar Vinkovci, gde i živi. Presudom Sud. br. 192/45 od 21/V 1945 g. presudjen na 1 g. pris. rada i 5 g. gubitka gradjanskih prava.

[383] Ispravno bi bilo: Podcrkavlju.

41/ STIPANOVIĆ BLAŽ	ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1895.g. u Vodjincima, kotar Vinkovci gde i živi. Presudom Sud. br. 193/45 od 9/ VII 1945 g. presudjen na 6 mjeseci pris. rada i 3 god. gubitka gradj. prava.
42/ ŠKOLIĆ FABIJAN	ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1917.g. u Vodjincima, kotar Vinkovci gde i živi, Presudom Sud. br. 194/45 od 8/VII 1945 g. presudjen na 6 g. pris. rada i 5 g. gubitka gradj. prava.
43/ SVIRAC MARKO	ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1917.g. u Vodjincima, kotar Vinkovci gde i živi. Presudom Sud. br. 196/45 od 9/VII 1945 g. obustavljen postupak.
44/ FILIĆ ILIJA	ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1906.g. u Privlaki, kotar Vinkovci, gde i živi. Presudom Sud. br. 197/45 od 9/VII 1945 g. presudjen na 16 g. pris. rada i 10 g. gubitak gradjanskih prava.
45/ FILIĆ IVAN	radnik, Hrvat, rkt. rodj. 1896.g. u Privlaki kotar Vinkovci gde i živi Presudom Sud. br. 198/45 presudjen na kaznu smrti streljanjem.
46/ GILI JOSIP	radnik, Hrvat, rkt. rodj. 1897.g. u Feričancima, kotar Našice, živi u Vinkovvcima, Presudom Sud. br. 199/45 od 9/VI 1945 g. presudjen na 4 g. teškog pris. rada i 4 g. gubitak gradjanskog prava.
47/ JURIĆ VJEKOSLAV	opančar, Hrvat, rkt. rodj. 1900 u Privlaki kotar Vinkovci gde i živi. Presudom Sud. br. 201/45 od 6/VII 1945 g. presudjen na 1 god. pris. rada i 5 god. gubitka gradjanskih prava.
48/ NUTER ILIJA	šofer, Hrvat, rkt. rodj. 1908.g. u Privlaki, kotar Vinkovci gde i živi. Presudom Sud. br. 202/45 od 19/V 1945 g. presudjen na 6 mjeseci pris. rada i 1 g. gubitka gradj. prava.
49/ DEGEN PETAR	stolar, Njemac, evangelik, rodj. 1877.g. u Vukovaru. živi u Privlaci kotar Vinkovci. Presudom Sud. br. 205/45 og 21/V-45 g. presudjen na 3 mj. pris. rada.
50/ ŠEFER JOSIP	užar, Hrvat, rkt. rodj. 1908.g. u Komletincima, kotar Vukovar, živi u Otoku, kotar Vinkovci. Presudom sud. br. 206/45 od 25/VI-45 g. presudjen na 5 g. pris. rada i 3 g. gubitak gradjanskih prava.
51/ RAJKOVIĆ NIKOLA	radnik, Hrvat, rkt. rodj. 1914.g. u Otočcu, živi u Andrijaševcima, kotar Vinkovci. Presudom Sud. br. 207/45 od 25/VI-45 g. presudjen na 6 g. pris. rada i na 4 god. gubitka gradj. prava.
52/ ABIJANIĆ DRAGO	občinski pisar, Hrvat, rkt. rodj. 1923.g. u Ivankovu, kotar Vinkovci, gde i živi. Presudom Sud. br. 239/45 od 24/V-45 g. presudjen na 11 g. teškog pris. rada i 10 g. gubitka gradj. prava.

53/ GROŠ STJEPAN	kovač, Hrvat, rkt. rodj. 1920.g. u Ivankovu, kotar Vinkovci, gde i živi. Presudom Sud. br. 240/45 od 24/ V 1945 g. presudjen na 14 g. teškog pris. rada i 10 g. gubitka gradj. prava.
54/ PRUSINA DJURO	slastičar, Hrvat, rkt. rodj. 1928.g. u Vinkovcima, živi u Cerni kotar Vinkovci. Presudom Sud. br. 241/45 od 20/V 1945 g. presudjen na 7 g. teškog pris. rada i 10 g. gubitka gradjanskih prava.
55/ PILIĆEK STJEPAN	knjigoveža, Hrvat, rkt. rodj. 1917.g. u Vinkovcima, gde i živi. Presudom Sud. br. presudjen na 4 g. teškog pris. rada i na 3 god. gubitka gradjanskih prava.
56/ KOLIĆ VITOMIR	poreski čin. Hrvat, rkt. rodj. 1916.g. u Sušaku, živi u Vinkovcima. Presudom sud. br. 315/45 od 30/VII-45 g. oslobodjen od optužbe.
57/ RAŠKOVIĆ ANTUN	upravitelj, Hrvat, rkt. rodj. 1904.g. u Sl. Brodu, živi u Vinkovcima. Presudom Sud. br. 347/45 obustavljen postupak.
58/ BOHUNICKI STJEPAN	gvoždjar, Hrvat, starokatolik, rodj. 1897 u Sl. Brodu, živi u Vinkovcima. Presudom Sud. Br. 348/45 obust. postupak.
59/ LACKO JURAJ	bank. čin. Hrvat, rkt. rodj. 1898 u Zagrebu, živi u Vinkovcima. Presudom Sud. br. 349/45 obustavljen postupak.
60/ ŠARENGRADEC STEPAN	učitelj, Hrvat. rkt. rodj. 1899.g. u Šidu, živi u Vinkovcima. Presudom Sud. br. 350/45 obustavlja postupak.
61/ SOČO DOBROSLAV	učitelj, Hrvat, rkt. rodj. 1906.g. u Gradačcu, živi u Vinkovcima. Presudom Sud. br. 351/45 obustavlja postupak.
62/ PIŠKORIĆ IVAN	aktivni kapetan, Hrvat, rkt. rodj. 1903.g. u Bjelovaru, živi u Vinkovcima. Presudom sud. br. 352/45 obust. postupak.
63/ OTAHAL ALOJZ	učitelj, Hrvat, rkt. rodj. 1906.g. u Tuzli / pogrešno unjet
64/ ŽUKINA IVAN	upravitelj, Hrvat, rkt. rodj. 1909.g. u Zagrebu, živi u Vinkovcima, Presudom Sud. br. 354/45 obustavljen postupak.
65/ MATIČIĆ ANTUN	trg. pom. Hrvat, rkt. rodj. 1909.g. u Zagrebu, živi u Vinkovcima, Presudom Sud. br. 354/45 obustavljen postupak.
66/ KOVAČ NIKOLA	trg. pom. Hrvat. rkt. rodj. 1913 g. obustavljen postupak.
67/ VARGA IVAN	ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1916.g. u Zlataru, živi u Jarmina kotar Vinkovci, Presudom Sud. br. 10/VII 1945 presudjen na 4 g. pris. rada 2 g. gub. prava

68/ SEČAK DRAGUTIN — ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1911.g. u Zlataru, živi u Jarmina kotar Vinkovci, 10/VII-45 obustavljen postupak.

69/ BRUČIĆ LJUDEVIT — radnik, Hrvat, rkt. rodj. 1909.g. u Zlataru, živi u Jarmina kotar Vinkovci. Dana 8/VII-45 obustavljen postupak.

70/ STUBIČAN JOSIP — ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1913 u Zlataru, živi u Jarmina kotar Vinkovci, dne 8/VII-45 g. obustavljen postupak.

71/ JARIĆ JOSIP — ratar. Hrvat, rkt. rodj. 1905.g. u Mikanovci, kotar Vinkovci gdje i živi, Presudom Sud. br. 551/45 od 4/ VI-45 god. presudjen na 1 g. pris. rada.

72/ GRUDIĆ MILE — radnik, Srbin, pravoslavac, rodj. 1896.g. u Vojniću, živi u Mirkovcima kotar Vinkovci, Presudom Sud. br. 603/45 od 7/VII-45 g. presudjen na 6 g. pris. rada.

73/ ORAVEC JOSIP — željezničar, Hrvat, rkt. rodj. 1895.g. u Subotici živi u Vinkovcima, presudjen na uvjetnu kaznu.

74/ SELJAN JANKO — ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1903 u Zlataru, živi u Mirkovcima kotar Vinkovci, Presudom Sud. br. na 2 g. pris. rada i 3 god. gubitka gradjanskih prava.

75/ MIHELČIĆ IVAN — radnik, Hrvat, rkt. rodj. 1895.g. u Oroliku, kotar Vinkovci gde i živi. Presudjen na kaznu smrti streljanjem

76/ TOTOVIĆ LUKA — ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1920.g. u Oroliku kotar Vinkovci gde i živi, 7/VII-45 g. presudjen na 15 g. teš. pris. rada i 10 g. gubitka časnih prava.

77/ STRAŠEK IVAN — trgovac, Slovak, rkt. rodj. 1905.g. u Vrpolje, kotar Djakovo živi u Vinkovcima. 7/VII 1945 g. presudjen na 13 god. pris. rada i 10 g. gubitka gradjanskih prava.

78/ BRINOVEC JOSIP — brij. pom. Hrvat. rkt. rodj. 1923.g. u Vodjincima, gde i živi 7/VII-45 g. presudjen na kaznu smrti.

79/ MAROŠEVIĆ PETAR — ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1912.g. u Šidu, živi u Vinkovcima 13/VII-45 g. presudjen na kaznu smrti streljanjem

80/ NIKOLIN BARIŠA — policajac, Hrvat, rkt. rodj. 1923.g. u Somboru, živi u Vinkovcima, 13/VII-45 g. presudjen na kaznu smrti str.

81/ VRANJIŠEVIĆ BOŽO — trgovac, Hrvat, rkt. rodj. 1899.g. u Djakovu, živi u Mikanovcima, kotar Vinkovci, 14/VII-45 g. presudjen na smrt

82/ JAPIĆ BRANKO — djak, Srbin, pravoslavne vere, rodj. 1928.g. u Hrastinu kotar Osijek, živi u Markušici, kotar Vinkovci, Pres sud. br. 649/45 od 30/VII-45 presudjen na 2 g. pris. rad

83/ MATAKOVIĆ ANTUN — željezničar, Hrvat, rkt. rodj. 1908.g. u Gradištu kotar Županja, živi u Vinkovcima, 9/VII-45 g. presudjen na 4 mjeseca prisilnog rada.

84/ ŽIROŠ JOSO — mesar, Hrvat, rkt. rodj. 1910.g. u Županji, živi u Vinkovcima, 14/VII-45 g. presudjen na 18 g. pris. rada i 7 g. gubitka gradj. prava.

85/ NIKOLIĆ JURAJ	stolar, Hrvat, rkt. rodj. 1910 u Bihaću, živi u Vinkovcima 9/VII-45 presudjen na 12 g. teš. pris. rada i 10 g. gubitka gradjanskih prava.
86/ VARGA STJEPAN	pekar, Hrvat, rkt. rodj. 1916.g. u Zlataru, živi u Jarmina kotar Vinkovci, 14/VII-45 pres. na kaznu smrti streljanjem
87/ JURIŠIĆ TOMO	ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1920 u Cerni, kotar Vinkovci, gde i živi, 9/VII-45 g. presudjen na 5 god. pris rada i na 5 g. gubitka gradjanskih prava.
88/ VIDAKOVIĆ DRAGUTIN	trg. pom. Hrvat, evang. rodj. 1925.g. u Vukovaru, živi u Vinkovcima, 9/VII-45 g. presudjen na kaznu smrti strelj.
89/ GRIGIĆ JOSIP	postolar, Hrvat, rkt. rodj. 1925.g. u Vinkovcima gde i živi, 9/VII-45 g. presudjen na kaznu smrti streljanjem
90/ ČIZMAREVIĆ BOŽO	željezničar, Hrvat, rkt. rodj. 1905 u Semeljcima, kotar Djakovo, živi u Vinkovcima, 9/VII-45 g. presudjen na 15 g. pris. rada i 10 g. gubitka gradjanskih prava.
91/ LASTERIĆ IVAN	željezničar, Hrvat, rkt. rodj. 1894.g. u Kostajnici, živi u Vinkovcima, 20/VII-45 g. presudjen na 4 g. pris. rada i 4 g. gubitka gradj. prava.
92/ VERIŠ PAVO	trg. putnik, Hrvat, rkt. rodj. 1898.g. u Mohaču, živi u Vinkovcima, 8/VII-45 g. obustavljen postupak.
93/ FILIPOVIĆ EMIL	trgovac, Hrvat, rkt. rodj. 1921.g. u Vinkovcima gde i živi, 7/VII-45 g. presudjen na 8 g. teš. pris. rada i 10 g. gubitka gradj. prava.
94/ MAGDIĆ PETAR	ratar, Hrvat, rkt. rodj. 1907.g. u Slunju, živi u Vodjincima kotar Vinkovci, 7/VII-45 g. presudjen na 5 g. pris. rada i 5 g. na gubitak gradjanskih prava.
95/ PANCER PETAR	radnik, Njemac, rkt. rodj. 1913 u Andrijaševcima, kotar Vinkovci gde i živi 8/VII-45 presudjen na 10 g. teš. pris. rada i 10 g. gubitka gradjanskih prava.
96/ KRIŽANIĆ JOSIP	radnik, Hrvat, rkt. rodj. 1919 u Vinkovcima gde i živi 6/VII-45 g. presudjen na 10 g. teš. pris, rada i 5 god gubitka gradj. prava.
97/ MARJANOVIĆ IVAN	željez. strojovodja, Hrvat, rkt, rodj. 1896 u Vinkovcima gde i živi, 9/VII-45 g. presudjen na 15 g. teškog pris rada i 10 g. gubitka gradj. prava.
98/ LUKAČEVIĆ LUKA	opančar, Hrvat, rkt. rodj. 1895.g. u Štitaru, kotar Županja živi u Vinkovcima, 7/VII-45 g. presudjen na 2 god. pris. rada i 4 g. gubitka gradj. prava.
99/ CVILINDER GABRIEL	pekar, Hrvat, rkt. rodj. 1944.g. u Sesvetama, živi u Vinkovcima, 8/VII-45 g. presudjen na 15 g. pris. rada i 10 g. gubitka gradj. prava.

100/ RADIŠIĆ ANTE	trgovac, Hrv.[at] rkt. rodj. 1903 u Ljubuškom, živi u Vinkovcima 9/VII-45 g. presudjen na 5 g. pris. rada i 10 g. gubitka gradj. prava.
101/ TOMAŠEVIĆ STJEPAN	sin Djure, soboslikar, Hrvat, rkt. rodj. 1916.g. u Posav. Podgajcima, živi u Vinkovcima, Presudom sud br. 750/45 od 7/VII-45 g. presudjen na 7 g. pris. rada i 7 g. gubitka gradj. prava.
102/ ČURILOVIĆ STJEPAN	Živka, činovnik, Hrvat, rkt. rodj. 1895 god. u Vinkovcima, gde i živi, presudom Sud. br. 821/45 od 11/ VII 1945 god. presudjen na kaznu smrt streljanjem i trajan gubitak gradjanskih prava.
103/ CAREVIĆ PERO	Luke, radnik, Srbin, pravosl.[avne] vere, rodj. 1910 god. u Barilović, kotar Vojnić, živi u Vinkovcima, presudom Sud. br. 825/45 od 6/VII 1945 g. presudjen na kaznu smrti streljanjem i trajan gubitak gradjanskih prava.
104/ LIPOVAC SLAVICA	kći Antuna, kućanica, rodj. 1923.g. u Cerni, kotar Vinkovci gde i živi. Presudom sud. br. 913/45 od 13/ VII 1945 god. presudjena na 1 g. pris. rada i 5 god. gubitka gradjanskih prava.
105/ LONČAR IVAN	sin Stjepana, željezničar, rodj. 1919.g. u Požegi živi u Vinkovcima. Presudom Sud. br. 904/45 od 14/VII-45 g. presudjen na 9 g. pris. rada i 6 g. gubitka gradj. prava
106/ JEMRIĆ ANDRIJA	sin Ilije, čin. direkcije šuma, rodj. 1894.g. u Šiškovci, kotar Vinkovci, živi u Vinkovcima, Presudom Sud. br. 906/45 od 13/VII 1945 g. presudjen na kaznu smrti streljanjem i na trajan gubitak gradjanskih prava.
107/ VRBAN MILE	sin Dane, željezničar, rodj. 1912.g. u Srem. Rog kotar Gračac, živi u Vinkovcima, Presudom Sud. br. 905/45 od 14/VII-45 god. presudjen na 3 g. pris. rada i 2 g. gubitka gradjanskih prava.
108/ TOMLJENOVIĆ IVAN	sin Andrije, željezničar, rodj. 1904.g. u Brod. Stupniku, kotar Sl. Brod, živi u Vinkovcima. Presudom Sud. br. 914/45 od 14/VII-45 g. presudjen na 3 g. pris. rada.
109/ PRAG STJEPAN	sin Lovre, željezničar, rodj. 1902.g. u Vinkovcima gde i živi Presudom Sud. br. 908/45 od 13/VII 1945 g. presudjen na kaznu smrti streljanjem i trajan gubitak časnih prava.
110/ MALOŠEVAC STJEPAN	sin Adama, zemljoradnik, rodj. 1907.g. u Vodjincima kotar Vinkovci, gde i živi. Presudom Sud. br. od 14/VII-45 presudjen na 5 g. pris. rada i 5 g. gubitka gradjanskih prava.

111/ STANKOVIĆ LAZAR	sin Vase, postolarski pom. rodj. 1926 u Mirkovcima kotar Vinkovci, gde i živi, Srbin pravoslavac, presudom Sud. br. 991/45 od 7/VII-45 god. presudjen na 12 god. teškog pris. rada.
112/ BOSANAC IVAN	sin Koste, stolar. pom. Hrvat, rkt. rodj. 1926 god. St. Mikanovcima, kotar Vinkovci, gde i živi, presudom Sud. br. 992/45 od 10/VII-45 g. obustavljen postupak i pušten na slobodu.
113/ MASLAŠ MIŠO	sin Lovre, željezničar, Hrvat, rkt. rodj. 1901 god. u Hrasno, kotar Stolac, živi u Vinkovcima, presudom Sud. br. 993/45 od 13/VII-45 g. presudjen na 9 g. pris. rada i 5 g. gubitak gradj. prava.
114/ GERHARD FRANJO	sin, Tome, mlin. pom. Hrvat. rkt. rodj. 1923.g. u Aljmašu kotar Osijek, živi u Vinkovcima, pres. Sud br. 994/45 od 12/VII-45 g. presudjen na 5 god. pris. rada i 3 god. gubitka gradj. prava.
115/ IMENŠEK KATICA	kći Ivana, profesorica, Hrvatica, rkt. rodj. 1911 god. u Vinkovcima, gde i živi. Presudom Sud. br. 995/45 od 13/VII-45 g. presudjena na 3 g. prisilnog rada i 2 g. gubitka gradjanskih prava.
116/ LULIĆ IVAN	sin Josipa, željezničar, Hrvat, rkt. rodj. 1918.g. u Perušiću, živi u Vinkovcima, presudom Sud. Br. 996/45 od 10/VII-45 g. presudjen na 6 g. teškog prisilnog rada i 5 g. gubitka gradjanskih prava.
117/ SIKIRICA MARTIN	sin Marijana, krznarski pom. Hrvat, rkt. rodj. 1909.g. u Otoku, kotar Vinkovci, gde i živi, presudom Sud. br. 997/45 od 13/VII-45 g. presudjen na 1 god. pris. rada.
118/ PALJEVIĆ SLAVKO	sin Ivana, red. stražar, rodjen 1926 godine u Dolj. Motičini, živi u Vinkovcima, presudom sud. br. 998 od 13.VII.1945 godine presudjen na kaznu smrti streljanjem i trajan gubitak gradjanskih prava.
119/ TAKŠIĆ PETAR	sin Ivana, ratar. rodjen 1898 godine u Vinkovcima gdje i živi, presudom broj Sud. 999/45, od 13.VII 1945 godine presudjen na 17 godina teškog pris. rada i 9 godina gubitka gradjanskih prava.
120/ PAVELIĆ JURAJ	sin Ivana, kožarski pomoćnik, rodjen 1920 godine u Gospiću, živi u Vinkovcima, presudom Sud. br. 1000/45 od 11.VII.1945 godine presudjen na 2 mjeseca prisilnog rada bez lišenja slobode.
121/ MEDVED MILAN	sin Pavla, ratar, ranjen 1918 godine u Slunju, živi u Vodjincima, kotar Vinkovci, presudjen br. sud. 1010/45 od 20.VII.1945 godine na 4 godina prisilnog rada i 4 godine gubitka gradjanskih prava.

122/ ZAGAR FRANJO	sin Franje, trgovac, rodjen 1901 godine u Otoku kotar Vinkovci, presudom sud. br. 1013/45 od 19.VII.1945 godine presudjen na 2 godine prisil. rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava, te konfiskaciju njegove imovine.
123/ KAMPIĆ BLAŽ	sin Ivana, ratar, rodjen 1917 godine u Slunju, živi u Vinkovcima, presudom broj. Sud. 1014/45 od 19.VII.1945 godine presudjen na 2 godine pris. rada i 3 godine gubitka gradjanskih prava.
124/ STARČEVIĆ ADAM	sin Fabijana, radnik, rodjen 1908 godine u Vinkovcima. gdje i živi, presudom broj Sud. 1018/45 od 19.VII.1945 godine presudjen na 8 godina prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.
124/ JAKŠIĆ ADAM	sin Adama, ratar, rodjen 1911 godine u Cerni kotar Vinkovci, gde i živi, presudom broj Sud. 1019 od 21.VII.1945 godine presudjen na 8 godina prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.
125/ ABJANIĆ ANTUN	sin Djure, ratar, rodjen 1904 godine u Otoku kotar Vinkovci, Sud. broj 1066/45 godine od 21.VII.1945 godine presudjen na 3 godine prisilnog rada i 3 godine gubitka gradjanskih prava.
126/ OREŠKOVIĆ BLAŽ	sin Joze, radnik, rodjen 1902 godine u Trnavi kotar Djakovo, živi u Šiškovcima, kotar Vinkovci, presudom sud. broj 1067/45 od 19.VII.1945 god. presudjen na 5 godina prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.
127/ HRANIĆ VLADIMIR	sin Franje, šofer, rodjen 1919 godine u Vinkovcima, presudom broj Sud. 1068/45 od 14.VII.1945 presudjen na 3 godine prisilnog rada i 3 godine gubitka gradjanskih prava.
128/ BALATINAC STJEPAN	sin Marka, činovnik, rodjen 1889 u Dol. Miholjcu, živi u Vinkovcima, presudom broj Sud. 1069/45 od 24.VII.1945 godine presudjen na 1 godinu prisilnog rada bez lišenja slobode i 2 godine gubitka gradjanskih prava.
129/ ŠLEZAK DJURO	sin Ivana, trgovac, rodjen 1912 godine u Vinkovcima, živi u Cerni kotar Vinkovci, presudom broj sud. 1070/45 godine od 20.VII.1945 godine presudjen na 4 godine prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.
130/ BUKVIĆ IVAN	sin Mate, poslastičar, rodjen 1893 godine u Cernik, kotar Vinkovci, gdje i živi, presudom broj sud. 1071/45 godine od 24.VII.1945 godine presudjen na 14 godina prisilnog rada i 7 godina gubitka gradjanskih prava.

131/ GRUBER STJEPAN — sin Mije, bačvar, rodjen 1890 godine u Županji, živi u Cerni kotar Vinkovci, presudom broj sud. 1072/45 od 20.VII.1945 godine presudjen na 5 godina prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.

132/ ČORDAŠIĆ STJEPAN — sin Ilije, krojač, rodjen 1900 godine u Čajkovcima, opština Vrpolje, kotar Djakovo, živi u Vinkovcima, presudom broj sud. 1075/45 od 19.VII.1945 godine presudjen na 7 godina prisilnog rada i 7 godina gubitka gradjanskih prava.

133/ PETRIČIĆ ADAM — sin Mate, lugar, rodjen 1915 godine u Ivankovu kotar Vinkovci, živi u Retkovcima kotar Vinkovci presudom broj sud. 1076/45 od 20.VII.1945 god. presudjen na 1 godina prisilnog rada bez lišenja slobode i 3 godine gubitka gradjanskih prava.

134/ KIRALJ JOSIP — sin Stjepana, ratar, rodjen 1897 godine u Ivankovu, kotar Vinkovci, gdje i živi, presudom sud. broj 1077/45 od 20.VII.1945. godine presudjen na 6 mjeseci prisilnog rada i 3 godine gubitka gradjanskih prava.

135/ MANDIĆ MATO — sin Pavla, ratar, rodjen 1900 godine u Privlaki kotar Vinkovci, gdje i živi, presudom sud. broj 1078/45 od 20.VII.1945 godine presudjen na 3 godine prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.

136/ TURKOVIĆ SLAVKO — sin Matije, trgovac, rodjen 1900 godine u Pakracu živi u Vinkovcima, presudom sud. broj 1079/45 od 21.VII.1945 godine presudjen na 4 godine prisilnog rada i 3 godine gubitka gradjanskih prava.

137/ JEMRIĆ IVAN — sin Josipa, ratar, rodjen 1891 godine u Šiškovcima, općina Cerna, kotar Vinkovci, presudom sud, broj 1080/45 od 30.VII.1945 godine presudjen na 6 mjeseci prisilnog rada bez lišenja slobode i 2 godine gubitka gradjanskih prava.

137/ FRATRIĆ IVAN — sin Janje, limarski obrtnik, rodjen 1903 godine u Andrijaševcim, kotar Vinkovci, gdje i živi, presudom broj sud. 1082/45 od 20.VII.19045 godine presudjen na 1 godinu prisilnog rada i 3 godine gubitka gradjanskih prava.

138/ MALENICA JURE — sin Vicka, radnik, rodjen 1900 godine u Splitu živi u Jarmini, kotar Vinkovci, presudom broj sud. 1045/45 od 21.VII.1945 godine presudjen na 4 godine prisilnog rada i 4 godine gubitka gradjanskih prava.

139/ MANDEK FILIP	sin Josipa, obućar, rodjen 1901 godine u Djuriću[384] kotar Županja, živi u Otoku, kotar Vinkovci, presudom broj sud. 1117/45 godine od 19.VII.1945 godine presudjen na 6 godina prisilnog rada i 6 godina gubitka gradjanskih prava.
140/ BENKOVIĆ MATO	sin Ivana, ratar, rodjen 1923 godine u Ivankovu kotar Vinkovci, gdje i živi, presudom sud. broj 119/45 godine od 20.VII.1945 godine presudjen na 2 godine prisilnog rada i 2 godine gubitka gradjanskih prava.
141/ ŽIVKOVIĆ STANKO	sin Marka, željezničar, rodjen 1919 godine u Ivankovu, kotar Vinkovci, gdje i živi, presudom sud. br. 1120/45 od 19.VII.1945 godine presudjen na 2 godine prisilnog rada i 2 godine gubitka gradjanskih prava.
142/ JAGIĆ RUDOLF	sin Josipa, aktivni oficir, rodjen 1903 godine u Petrovaradinu, živi u Vinkovcima, presudom broj sud. 1122/45 godine od 19.VII.1945 godine presudjen na kaznu smrti streljanjem, trajan gubitak gradjanskih prava i konfiskaciju imovine.
143/ KRANČIĆ JOSIP	sin Mije, obućar, rodjen 1906 godine u Vinkovcima presudom sud. broj 1123/45 od 19.VII.1945 godine presudjen na 3 godine prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.
144/ PERŠA NIKOLA	sin Petra, krojač, rodjen 1914 godine u Buniću kotar Korenica, živi u Vinkovcima, presudom broj sud, 1124/45 od 19.VII.1945 godine presudjen na 4 godine prisilnog rada i 4 godine gubitka gradjanskih prava.
145/ JEKL KREŠIMIR	sin Leopolda, trgovac, rodjen 1912 godine u Mostaru, živi u Cerni, kotar Vinkovci, presudom broj sud. 1125/45 od 19.VII.1945 godine presudjen na 5 godina prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.
146/ MARIĆ LUKA	sin Ilije, radnik, Hrvat, rkt. rodjen 1903 godine u Stolcu, živi u Cerni kotar Vinkovci, presudom broj sud. 1126/45 od 21.VII.1945 godine presudjen na 2 godine prisilnog rada i 3 godine gubitka gradjanskih prava.
147/ JURIĆ ILIJA	sin Mate, ratar, Hrvat, rkt. rodjen 1905 godine u Privlaki, kotar Vinkovci, gdje i živi, presudom sud. broj 1130/45 godine od 30.VII.1945 godine presudjen na 17 godina prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.
148/ ŠTABLER FRANJO	sin Josipa, trgovac, Hrvat, rkt. rodjen 1900 godine u Budimpešti, živi u Vinkovcima, presudom broj sud. 1131/45 od 20.VII.1945 godine presudjen na 6 mjeseci prisilnog rada bez lišenja slobode i 3 godine gubitka gradjanskih prava.

[384] Ispravno bi bilo: Djurićima (Đurići).

149/ JAKŠIĆ ŽIVKO	sin Ivana, ratar, Hrvat, rkt. rodjen 1897 godine u Cerni kotar Vinkovci, gdje i živi, presudom sud. broj 1132/45. od 19.VII.1945 godine presudjen na 6 godina prisilnog rada 6 godina gubitka gradjanskih prava i konfiskaciju njegove imovine.
150/ KAPČIĆ PETAR	sin Franje, ratar, Hrvat, rkt. rodjen 1896 godine u Njemci kotar Vinkovci, gdje i živi, presudom sud. broj 1134/45 od 24.VII.1945 godine presudjen na 3 mjeseca prisilnog rada i 2 godine gubitka gradjanskih prava.
151/ ŠARIĆ FILIP	sin Jure, željezničar, Hrvat, rkt. rodjen 1913 g. u Drnišu, živi u Privlaki, kotar Vinkovci, presudom broj sud. 1137/45 godine od 19.VII.1945 g. presudjen na 4 godine prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanskih prava.
152/ CINDRIĆ JAGA	kći Tome i majke Bare, rodjena 1922 god. u Kuškovaći, opć.[ina] Cetin-grad, kotar Slunj, živi u St. Mikanovcima, kotar Vinkovci, Hrvatica rkt. presudom Sud. br. 1222/45 od 1945 god. presudjena na 8 mjeseci pris. rada i 1 god. gubitka gradj. prava.
153/ CINDRIĆ JELICA	kći Janka, rodjena 1929 god. u Kapljunu, kotar Slunj živi u St. Mikanovci, kotar Vinkovci, Hrvatica rkt. Presudom Sud br. 1223/45 od 1945 god. presudjena na 3 mjes. pris, rada i 1 god. gubitka gradj. prava.
154/ STEPIĆ MARIJA	kći Antuna, rodjena 1923 god. u Begovcu, kotar Slunj živi u St. Mikanovci kotar Vinkovci, Hrvatica rkt. presudom Sud br. 1225/45 od 6-VIII-1945 g. presudjena na 3 mjes. pris. rada i 1 god. gubitka gradj. prava.
155/ APČAG LJUBICA	kći Pavla, rodjena 1923.g. u Gorjanima, kotar Djakovo, živi u St. Mikanovcima, kotar Vinkovci, Hrvatica rkt. Presudom Sud. br. 1228/45, presudjena na 6 mjes. pri. rada i 1 godinu gubitka gradjanskih prava.
156/ TEKMETAROVIĆ IVO	sin Vinka, rodjen 1912. gde i živi radnik, Hrvat, rkt. presudom sud. br. 1231/45 od 6.VIII.1945 g. presudjen na 1 god. prisilnog rada i 1. g. gub. gradj. prava.
157/ GAS LENKA	kći Josipa rodj. 1925.g. u Kuzminu Kotar Srem. Mitrovica živi u Jarmini kotar Vinkovci, Hrvatica, rkt. presudom sud. br. 1232/45 od 6.VIII.45 g. presudjena 8 mjeseci pris. rada i 1. god. gub. gradj. prava.
158/ GRGIĆ SLAVICA	kći Josipa rodj. 1907.g. u Tovarniku kotar Šid živi u Vinkovcima, kućanica, Hrvatica, rkt. presudom sud. br. 1233/45 od 6.VIII.45. g. presudjena na 1. g. prisilnog rada i 1. god. gub. gradj. prava.

159/ PINTEROVIĆ ANA — kći Mate rodj. 1906 u Tompojevcima kotar Vukovar živi u Vinkovcima presudom sud. br. 1235/45 od 6.VIII.45. presudjena na 1. g. pris. rada i 1. g. gub. gradj. prava.

160/ VALENTIĆ ROZA — kći Tome rodj. 1923.g. u Cetinj gradu kotar Slunj živi u St. Mikanovcima kotar Vinkovci presudom sud. br. 1238/45 od 6.VIII.45 g. presudjena na 8 mjeseci pris. rada i 1. god. gub. gradj. prava.

161/ KONJAREVIĆ ANA — kći Antuna rodj. 1927.g. u St. Mikanovcima kotar Vinkovci gde i živi, Hrvatica, rkt. presudom sud. br. 1239/45, od 6.VIII.45 g. presudj. na 8 mjeseci pris. rada i 1. g. gub. gradj. prava.

162/ RUPČIĆ MANDA — kći Ivana rodj. 1920 god. u Rajkovićima općina Rakovica kotar Slunj, živi u Vodjincima kotar Vinkovci, kućanica, Hrvatica, rkt. pres. sud. br. 1240/45 od 6.VIII.45 g. presudjena na 1. g. pris. rada i 1. g. gub. gradj. prava.

163/ VALENTIĆ MANDA — kći Ante rodj. 1987.g. u St. Mikanovcima kotar Vinkovci gde i živi, presudom sud. br. 1241/45 od 6.VIII.45 g. presudjena na 3 mjeseca pris. rada i 1 g. gub. gradj. prava.

164/ GRGIĆ DRAGICA — kći Marka rodj. 1924. godine u Tovarniku, kotar Šid živi u Vinkovcima, Hrvatica, rkt. presudom sud. broj 1252/45 od 6.VIII.1945 godine presudjena na 10 mjeseci prisilnog rada i 1 godinu gubitka gradj. prava.

165/ NIKOLČIĆ MARIJA — kći Stjepana, rodjena 1908 godine u Vinkovcima gdje i živi, Hrvatica, rkt. radnica, presudom broj sud. 1253/45 od 6.VIII.1945 godine presudjena na 3 mjeseca prisilnog rada i 1 godinu gubitka gradj. prava.

166/ KINERT CECILIJA — kći Ivana, rodjena 1919 godine u Djakovu, živi u Vinkovcima, kućanica, Hrvatica, rkt. presudom sud. broj 1254/45 od 6.VIII.1945 godine presudjena na 3 mjeseca prisilnog rada i 1 godinu gubitka gradj. prava.

167/ DUJMOVIĆ ANTONIJA — kći Ilije rodjena 1920 godine u Kreki, općina Tuzla, živi u Travniku, Hrvatica, rkt. presudom sud. br. 1255/45 od 6.VIII.1945 godine presudjena na 4 g. prinudnog rada i 2 godine gubitka gradjanskih prava.

168/ APČAG MARICA — kći Mate, rodjena 1930. godine u Berkasovu kotar Šid, živi u St. Mikanovcima, kotar Vinkovci, Hrvatica, rkt. presudom sud. Br. 1256 od 6.VIII.1945. g. presudjena na 1 i 1/2 godinu prisilnog rada i 1 godinu gubitka gradjanskih prava.

169/ ŠNUR KAROLINA — kći Antuna, rodjena 1901. godine u Tovarniku, živi u Vinkovcima, krojačica, Hrvatica rkt. presudom Sud broj 1251/45 od 6.VIII.1945 godine presudjena na 2 i 1/2 godine prisilnog rada i 1 godinu gubitka gradjanskih prava.

170/ HORVAT IVAN — sin Josipa, rodjen 1913. godine u Zagrebu, živi u N. Selo, kotar Vinkovci, Hrvat, rkt. ratar, presudom Sud broj 1324/45 od 22.VII.1945. godine presudjen na 4 godine prisilnog rada i 2 godine gubitka gradjanskih prava.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[385]

Predsjednik suda
kapetan,
…[386] [v.r.]

Pov. 116/1945.[387]

Popis lica presudjenih po Vojnom sudu za Slavoniju za
kotar V I N K O V C E

1/ KRZNARIĆ MILE — radnik, Hrvat, rkt. rodjen 1902 u Dabru, kotar Otočac, živi u Rokovcima, kotar Vinkovci, presudjen presudom sud. br. 307/45 od 23.V.45 god. na 8 god. teškog prisilnog rada i 8 godina gubitka gradjanske i vojničke časti.

2/ BEKETINAC NIKOLA — ratar, Hrvat, rkt. rodjen 1884 god. u Vodjincima, kotar Vinkovci, gdje i živi, presudjen je presudom sud. br. 305/45 od 23.V.45 god. na 6 godina teškog prisilnog rada i 5 godina gubitka gradjanske i vojničke časti.

3/ BARIĆ JURAJ — priv. činovnik, Hrvat, rkt. rodjen 1888 god. u Candrovcu, kotar Slunj, živi u Vinkovcima, presudjen je presudom sud. br. 304/45 od 23.V.45 god. na 7 godina teškog prisilnog rada i 7 godina gubitka gradjanske i vojničke časti.

4/ JIRA MIJO — ratar, Hrvati, rkt. rodjen 1907 god. u Brestovcu kotar Požega, živi u Slakovcima, kotar Vinkovci, presudjen je presudom sud. br. 306/45 god. od 22.V.45 god. na 3 godine teškog prisilnog rada i 3 godine gubitka gradjanske i vojničke časti.

---

[385] Okrugli pečat: Jugoslavenska armija Vojna oblast Slavonije Vojni sud (u sredini grb DF Jugoslavije).

[386] Potpis nečitak.

[387] Dopisano rukom.

5/ TOLJ IVAN	kotarski pretstojnik, Hrvat, rkt. rodjen 1901 u Veljacima, kotar Ljubuški, živi u Vinkovcima, presudjen presudom sud. br. 820/45 od 8.VII.45. na kaznu smrti vješanjem, trajan gubitak vojničkih i gradjanskih prava i časti te na konfiskaciju cjelokupne imovine.
6/ KULIMAN VENCL	radnik, Hrv.[at] rkt. rodj. 1896.g. u Našicama, živi u Vinkovcima, presud. sud. br. 1321/45 od 16/VIII-45 osudjen na 10 g. lišenja slobode i prin. radom i 5 g. gub. gradj. prava.
7/ KASAČ ANTUN	pek. pom. Hrvat, rkt. rodj. 1920 u Gradac, živi u Cerni kotar Vinkovci, presudjen pres. Sud. br. 1320/45 od 16/VIII na god. i pol dana lišenja slobode uz prin. rad i 1 g. gub. gradj. prava.
8/ CVENIĆ ZDENKA	nastavnica, Hrv.[at] rkt. rodj. 1903 u Gundincima, kotar Županja, živi u Vinkovcima, presudj. pred. Sud. br. 1318/45 od 16/VIII na lišenje slobode uz prin. rad u trajanju od 7 g. i gub. 5 g. gradj. prava.
9/ TUMBAS STJEPAN	mlinar, Hrv.[at] rkt. rodj. 1893 u Subotici, živi u Cerni kotar Vinkovci, presudj. pres. Sud. br. 1317/45 od 16/VIII na lišenje slobode uz prin. rad u traj. od 5 g. i gub. gradj. prava za 2 g.
10/ DELAŠ MIJO	ratar, Hrv.[at] rkt. rodj. 1906 u Zelovu, kot.[ar] Sinj, živi u Jarmini, kotar Vinkovci, presudj. pres. Sud. br. 1309-45 od 3/III na lišenje slobode uz 6 g. pris. rada i 3 g. gub. gradj. prava.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[388]

Predsjednik suda
kapetan,
…[389] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., Pov. 116/45.

[388] Okrugli pečat: Jugoslavenska armija Vojna oblast Slavonije Vojni sud (u sredini grb DF Jugoslavije).
[389] Potpis nečitak.

111.

1945., kolovoz 31.
Vaška (Slatina)

Mjesni NO Vaška upućuje Kotarskom NO-u Slatina molbu za puštanja iz logora Krndija Martina Hauptmana iz Vaške, tajnika NO-a Vaška i njegove porodice, jer iako su Nijemci, "za vrijeme N.O.B. nisu bili prema njoj neprijateljski raspoloženi, nego su borbu pomagali"

Mjesni narodni odbor - Vaška
Broj /1945.
31. VIII. 1945.

Kotarskom narodnom odboru,
Podr. Slatina

Dana 14. VII. 1945 odveden je ovdašnji seljak Martin Hauptman sa celokupnom porodicom, - te upućen u Vel. Pisanicu a sada se nalazi u Krndiji, odnosno Gorjanima. Uhapšen je po optužbi da je bio član Kulturbunda.-

Radi pravilnog riješenja ovog slučaja ovaj N.O. daje slijedeće podatke:

1.) Hauptaman Martin st. i sin Hauptman Martin ml. bili su vjerojatno upisani u Kulturbund, ali je sigurno da je to učinjeno bez njihove volje, pod pritiskom njem. vodstva.

Iako je ta organiz. postojala ovdje već od 1935 god. oni su se upisali negdje u 1942. Kako prije upisa tako i poslije nisu se ponašali loše prema narodu, a za vrijeme N.O.B. nisu bili prema njoj neprijateljski raspoloženi, nego su borbu pomagali.

2.) Za N.O.B. davali su razni podvoz, 4 kom. stoke, 1 par konja, 2-3 kom. svinja, 1 kola, 1 par hamova (sersama), oko 40 mtc. pšenice kukuruza, zobi, zatim krumpira, sijena, kao i mnogo sitnijih priloga koji su skupljeni za jedinice ili bolnice.

3.) U novcu je dobrovoljno dao oko 30.000 Kn.-

4.) Osnivanjem prvog N.O.O. u selu postao je Marin Hauptman ml. odmah član odbora, kad su se i mnogi Hrvati teško odazivali. Kao član N.O.O. postao je tajnik odbora, koju je dužnost vršio sve do dana hapšenja.-

5.) U sakupljanju milodara za N.O.B. naročito je bio marljiv i poduzetan.-

6.) U vrijeme nadiranja neprijatelja štitio je naš narod od raznih progona.

7.) Nikakovu vojsku nije Martin mlađi služio.

8.) Dužnost tajnika u N.O. vršio je savjesno i marljivo i sa dovoljno sposobnosti - i volje.-

9.) Ovu molbu čini N.O. po želji naroda.

Na osnovu svega napred izloženog molimo da se pomenuta porodica pusti na slobodu - budući ovdje odboru i selu nije poznat ni jedan otežavajući dokaz za iste, a osim toga u selu nema sposobnog kolara - koji je ovdje sada od velike potrebe.

Nadamo se da će se blagodati amnestije i za ovu porodicu primjeniti - te se na odluci zahvaljujemo - uz poklik - Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pretsjednik:
Cerić [v.r.]

odbor:
Golubić [v.r.]
Đuras [v.r.]
Rusan [v.r.]

Tajnik:

Franjo Babić [v.r.]
Pavo Rusan [v.r.]
Ivan Hausman [v.r.]
Miško Borbaš [v.r.]
Josip Fekete [v.r.]
Pavo Horvat [v.r.]
Trošić Josip [v.r.]
Matišić Mijo [v.r.]
Ivanac Miško [v.r.]
Ivan Rusan [v.r.]
Lovreković Pavo [v.r.]
Marko Berkec [v.r.]
Berkec Franjo [v.r.]
Marko Lovreković [v.r.]
Miško Reksa [v.r.]
…[393] [v.r.]
Marko Berkec [v.r.]
Reksa Jozo [v.r.]
Feketić [?] August [v.r.]
Čolak Miško [v.r.]
Ivanac Đuro [v.r.]
Honamihl Ivan [v.r.]
Radić Vinko [v.r.]
Marko Radić [v.r.]
Hrgović Pero [v.r.]
A. Meštrović [v.r.]
Marko Grgešić [v.r.

Hrgović Mara [v.r.]
Drokan Jozefina [v.r.]
Reksa Kata [v.r.]
Lovreković Ruža [v.r.]
Sabočan Ana [v.r.]
Golubić Đuro [v.r.]
Sabolić Marica [v.r.]
Barat Ivan [v.r.]
Vorih Stjepan [v.r.]
…[390] [v.r.]
Jozo Drokan [v.r.]
Vinko Dvojak [v.r.]
…[391] [v.r.]
Vinko Drokan [v.r.]
…[392] Mijo [v.r.]
…[394] Matoković [v.r.]
…[395] Radić [v.r.]
Andrija Mihalić [v.r.]
Jozo Dvojak [v.r.]
Brdarić Ivan [v.r.]
Marko Prebeg [v.r.]
Iva Matišić [v.r.]
Franjo …[396] [v.r.]
Marko Golubić [v.r.]
Ivanac Franjo [v.r.]
Helt Pavo [v.r.]
Ivan Fraj [v.r.]

Mijo Lovreković [v.r.]
Jozo Lovreković [v.r.]
Prebeg Pavo [v.r.]
Marko Ivanac [v.r.]
Honamihl Mijo [v.r.]
Honamihl Pavo [v.r.]
Marko Čolak [v.r.]
Ivan Gregur [v.r.]
Matišić Jozo [v.r.]
Mato Drokan [v.r.]
Mijo Fekete [v.r.]
Vinko Ivanac [v.r.]

Izvornik, rukopis
U posjedu priređivača

[390] Potpis nečitak.
[391] Potpis nečitak.
[392] Prezime nečitko.
[393] Potpis nečitak.
[394] Ime nečitko.
[395] Ime nečitko.
[396] Prezime nečitko.

112.

1945., rujan 7.
Novi Sad

Odjel za narodno zdravlje Glavnog NOO-a Vojvodine, Novi Sad izvješćuje Odsjek za narodno zdravlje Okružnog NO-a Sombor da su nakon što su "narodne vlasti" preuzele od vojske civilne logore, korisnici logoraške radne snage, u državnom i privatnom sektoru, dužni za to i plaćati upravama logora, te navode kolike su nadnice za pojedine skupine logoraša, uključujući i maloljetne osobe logoraše

---

GLAVNI NARODNO OSLOBODILAČKI ODBOR
VOJVODINE (GNOOV)
ODELJENJE ZA NARODNO ZDRAVLJE
Broj 5986/45
7. IX. 1945. god.
Novi Sad

OKRUŽNOM NARODNOM ODBORU
otseku za narodno zdravlje

SOMBOR

Odelenje za unutrašnje poslove GNOVA pod br. 4537/45 od 3. septembra 1945 god. dalo je ovaj raspis: "preuzimanjem civilnih logora na teritoriji Vojvodine kod vojnih vlasti, proizlazi i obaveza narodnih vlasti da se o njima staraju. Za obezbeđenje, ishranu i druge materijalne potrebe logora potrebna su materijalna sredstava, do kojih se može doći jedino naplatom radne snage logoraša, koji rade u državnom i privatnom sektoru.

Uprave logora ne mogu dati više ni jednoj ustanovi bilo vojnoj bilo civilnoj, kao ni pojedincu logoraše na besplatan rad. Za rad logoraša plaća se po ovoj skali:

1./ nadnice za poljoprivredne radnike…… 50 din./pedeset/ sa hranom a bez hrane…… 60 " /šezdeset/ din.

2./ Nadnice za poslove koje vrši inače kućna posluga…40 /četrdeset/ dinara, sa hranom a bez hrane 50 /pedeset/ dinara.

3./ Nadnice za stručne radnike 10% manje nego što je predvidjeno čl. 2 Uredbe o regulisanju satnih nadnica /službeni list br. 24 od 21. IV. 1945 god./

4./ Nadnice za logoraše ispod 18 godina starosti 25% manje od odraslih radnika. Pošto vojne komande, bolnice i dečiji domovi nemaju za sada budžetom osigutana sredstva za isplatu logorske radne snage, to će uprave logora izvvestiti te ustanove, da će se oni zaduživati sa nadnicama logoraša, a njihova je dužnost da se postaraju, da naknadno plate svoja dugovanja. Što se tiče uprave narodnih dobara potrebno je, da uprave narodnih dobara isto tako plaćaju u novcu ili gdje je to moguće i potrebno u naturi, u kom slučaju će se izmedju njih i uprava logora izvršiti obračun. Okružni narodni

odbori postaraće se, da se ovo uputstvo sprovede što pravilnije i da se upravama logora pomogne u pravilnom primenjivanju ovog uputstva. Dostavlja Vam se ovo uputstvo radi upoznavanja i vaših podružnih organa, koji poruče logorsku radnu snagu." Izvolite o prednjem izvestiti sve područne zdravstvene ustanove toga okruga, radi pridržavanja.

S. F. S. N.

Načelnik
Odelenja za narodno zdravlje
…[397] [v.r.]

M.P.[398]

Izvornik, strojopis, ćirilica
Istorijski arhiv Sombor, 142, 48/480

113.

1945., rujan 9.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 8. rujna 1945., navodeći podatke za Okrug Virovitica ističe da je učestala predaja i uhićenje "bandita" ("križara"), što će uskoro, pretpostavljaju, postati masovno, te bi trebalo navedene prebacivati u Zagreb "jer nebi bili svi za likvidirati"

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. *2036*
9. IX. 1945 god.
Z A G R E B

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja podatke koje smo primili 8.IX.1945. godine i to:

/…/

Iz Virovitice:

Nočas se je k nama prebacio jedan ustaški poručnik koji se krio u Virovitici i jedan ustaša iz razbijene banditske grupe kod Bjelovara. Iduće noći treba da se prebaci

[397] Potpis nečitak.

[398] Okrugli pečat: Glavni Narodno oslobodilački odbor Vojvodine (GNOOV) Odeljenje za narodno zdravlje (u sredini grb DF Jugoslavije).

Šuperova grupa[399] od 15 ljudi. U skorije vrijeme ima izgleda, da će taj broj biti masovan, te bi trebalo omogučiti, da se ti ljudi otpremaju u Zagreb kamionima, konspirativno, jer nebi bili svi za likvidirati, a kod nas ne mogu biti, nemamo ih čime hraniti..

/…/

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

M.P.[400] N a č e l n i k,
generalmajor
I.[401] Krajačić [v.r.]

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, 2, Izvještaji Ozne, 1945.

114.

1945., rujan 14.
Slavonski Brod

Upravni odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod izvješćuje gradske i kotarske NO-e da su se "nepravilnom primjenom" Odluke AVNOJ-a od 21. studenoga 1944. mnoge osobe njemačkih prezimena ili pak asimilirani, koje u stvarnosti nisu Nijemci, a i "koji su se lojalno držali prema N.O.B-i ili štaviše surađivali sa našim narodnim i vojnim ustanovama – našli u sabirnim logorima, a njihova imovina došla pod udar zakona o konfiskaciji", te pojašnjava postupak za vraćanje imovine takvim osobama koje su iz logora puštene na slobodu

---

Broj: 13650, 45-503
Predmet: Konfiskacije
sprovođenje – upute

1) Gradskim N.O.ima – 1-4 svima
2) Kotarskim N.O.ima 1-8
/upr. odjel/

Nepravilnom primjenom odluke Avnoja od 21-XI.1944 godine a koja govori o prelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom

[399] Riječ je o skupini Ivana Šupera. Usp. Z. Radelić, Križari: gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., Zagreb, 2002., str. 312.

[400] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb DF Jugoslavije).

[401] Ivan.

neprisutnih osoba i t.d. – konfiscirana je imovina mnogim osobama njemačke narodnosti, koji su u prvom naletu bili pokupljeni i otpremljeni u sabirne logore-

Ne trebamo ovdje isticati , da su se tako mnogi Česi, njemačkih prezimena ili pak asimilirani Hrvati, Srbi, Slovenci, koji su se lojalno držali prema N.O.B-i ili štaviše surađivali sa našim narodnim i vojnim ustanovama – našli u sabirnim logorima, a njihova imovina došla pod udar zakona o konfiskaciji-

Ovakove nehotične omaške morala je narodna vlast reparirati, pa su tako na molbe zainteresiranih osoba, ovakova lica puštena na slobodu-

U vezi s time sada nastaje pitanje, kako će se postupati s imovinom tako naknadno vraćenih osoba, t.j. da li će se postupak oko konfiskacije nastaviti ili obustaviti, a ako je postupak dovršen i imovina konfiscirana, da li će se ista i na koji način vraćati-

Logično je samo po sebi, ako nije još od vremena puštanja iz logora takove osobe takove osobe doneseno nikakovo rješenje glede njegove imovine, da isto neće ni donašati, prosto iz razloga budući da je otpao glavni motiv za donašanje takove odluke t.j. osoba protiv koje se nema postupati u smislu čl. 1 toč 2 cit.[irane] odluke Avnoja-

Ako je donesena odluka o konfiskaciji imovine takove osobe koja je otpuštena, a ista još nije zadobila pravnu moć, na zahtjev interesirane osobe, a uz opće uslove može ju prvomolbena instanca izmijeniti odnosno ukinuti pozivajući se kod toga na propise Z.U.P-a i na razloge pravičnosti i na narodno pravno shvaćanje stečeno u toku narodno oslobodilačke borbe-

Radi li se o pravomoćnoj odluci, a koja još nije provedena u gruntovnici tada zainteresirana stranka može tražiti obnovu postupka i poništenje donesenog rješenja-

U jednom i drugom slučaju prethodno će biti uputno tražiti mišljenje područne uprave narodnih dobara-

Kada je već postupak dovršen i rješenje predato narodnim sudovima na unos u gruntovne knjige, može stranka analognom uporabom čl 28 t 29 Zak.[ona] o konfiskaciji i toč 18 te 19 Objašnjenja k istom zakonu – kao i toč 20 al. 9 istih objašnjenja staviti pismenim putem najdalje godinu dana od dana stupanja na snagu Zak.[ona] o konfiskaciji, zahtjev za ispravku provedene konfiskacije-

Zahtjev će se podnijeti onome narodnom odboru, koji je donio rješenje u prvoj molbi.

Sve ovo vrijedi lično za osobu koja se pušta na slobodu, a ne i na one koje bi eventualno još zaostali u sabirnom logoru pa ma se radilo o najbližim članovima neke porodice, *u kome slučaju onaj dio konfiscirane imovine koji na njih otpadne ima pripasti Državi*[402]. U potonjem slučaju rješenje o konfiskaciji ostaje djelomično na snazi, a puštena osoba može kako smo istakli tražiti ispravak i povrat onog dijela konfiscirane imovine koji bi joj po propisima o zak.[onskom] naslj.[ednom] pravu i drugim propisima pripao-

Pročelnik: Sl. Brod 14/9-45
Sudarević[403] [v.r.]

Izvornik, rukopis, koncept
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku 6/14666 iz 1945., Inv. br. 46

[402] Precrtano.
[403] Slavko.

115.

1945., rujan 14.
Vinkovci

Popis osobnih stvari (“zlatnih i ostalih vrijednih predmeta”) oduzetih od folksdojčera koji su odlukom Upravnog odjela Gradskog NOO-a Vinkovci “otpremljeni u logore”

_____

POPIS
zlatnih i ostalih vrijednih predmeta nađenih kod Njem. pripadnika koji su Odlukom G.N.O.O. Upr. odjel odpremljeni u logore.

Red br.	PREZIME I IME	Opis predmeta:
1.	RUTERSCHMIDT Martin Borinci 53	l/ Jedan sat muški ručni krom i jedan prsten vjenčani mesing
2.	HENN Stjepan Basaričekova 13	l/ Jedan muški sat džepni sa poklopcem bez marke /srebreni/ sa kožnim privjeskom sa medaljicom u koji je utisnuta četverolisna djetelina zelene boje. Na satu monogram R.H.
3.	STILER Franjo Basaričekova 45	1/ Dva velika dukata svaki po 20.- Kr. 2/ Jedan nakit /medaljon/ sa likom Bogorodice
4.	JANC Franjo Basaričekova 59	1/ Jedan sat muški džepni “Lonvile” sa lancem 2/ Jedan prsten vjenčani zlatni i 1 par zlatnih naušnica
5.	HECL Agneza Basaričekova 6	1/ Male zlatne naušnice 2/ Garnitura naliv pero u kožnoj torbi 3/ Smotak raznih dokumenata
6.	WIRTZ Petar Begovićeva 10	1/ komad naušnica zlatna 2/ 2 sata obična ruča neispravna
7.	JUDT Ana Babićeva 30	1/ Jedan par naušnica zlatnih s crvenim okom
8.	LEINWEBER Vilim Daničićeva 55	1/ 2 sata džepna “Ico”, “Lacs” obična 2/ Jedan zlatni prsten sa 2 oka
9.	RUBIN Ivan Daničićeva 45a	1/ Jedan vjenčani prsten zlatan 2/ naušnica 1 par zlatnih
10.	HEKERLE Antun Daničićeva 93	1/ Jedan vjenčani zlatni prsten 2/ Jedan obični sa plavim okom prsten

11.	HUBER Lovro	1/ Dva zlatna vjenčana prstena 2/ Jedan par zlatnih naušnica, 3/ Jedan lančić sa križićem 4/ Jedan muški "Volpia" srebreni sat sa lancem, 5/ Jedan ručni krom sat
12.	HUBER Adela Daničićeva 81	1/ Jedan vjenčani prsten, 2/ 1 par naušnica zlatnih 3/ Jedan stari džepni sat srebren
13.	ŠTAUB Dragutin Daničićeva 75	1/ Dva zlatna vjenčana prstena
14.	GALI Veronika	1/ Uložna knjižica Grad. šted. Vci na 8000 K.
15.	PISINGER Svetozar Frankopanska 16	1/ Jedan zlatni vjenčani prsten 2/ Jedan par zlatnih dječijih naušnica 3/ Jedan okvir naočala /duble/
16.	HORN Petar Frankopanska 7	1/ Dva ručna sata obična 2/ Dva lanca za sat obična 3/ Jedna igla /broš/ i 11 Drahmi
17.	MATES Ivan Frankopanska 45	1/ 1 srebreni džepni stari sat i lanac 2/ 1 naušnica
18.	VURCKI Antun Grobljanska 5	1/ Jedan vjenčani zlatni prsten 2/ dva para zlatnih naušnica dječijih 3/ Dva sata obična neispravna
19.	PEST Hinko Grobljanska 15	1/ Jedan par zlatnih naušnica 2/ Jedan par srebrenih naušnica
20.	PELCER Petar Gajeva	1/ Jedan par zlatnih naušnica sa plavim okom
21.	ORŠIT Luka Gudulićeva 96	1/ Džepni sat "Thicl" s lančićem obični 2/ Jedan vjenčani zlatni prsten 3/ Jedan zlatni lančić sa križićem 4/ Jedan komad srebrenog novca i jedan manji komad srebrnog novca (*1 naliv pero*)
22.	RIKERT Antun	1/ Jedan par zlatnih naušnica 2/ Jedan sat džepni željezni "Misteria" 3/ ~~29~~ 39 austrijskih kruna u srebru
23.	SCHMELER Mijo Harambašićeva 13	1/ Jedan pokvareni obični džepni sat
24.	WLDMAYER Josip Hranilovićeva 16	1/ 12 kruna srebreni austrijskih 2/ jedan sat "Enigra" krom /džepni/
25.	WLDMAYER Ana Hranilovićeva 16	1/ Ručni ženski sat krom

26.	SCHMIDT Josip	1/ Dva džepna sata muška, 1 srebro drugi nikl 2/ Jedan ženski ručni sat krom 3/ Dva para naušnica zlatnih
27.	SCHMIDT Agneza	1/ Dva para naušnica metalni /bez vrednosti/ 2/ Jedan lančić metalni 3/ Jedan prsten obični sa crnim okom
28.	RUBIN Djuro Javorova 17	1/ Dva mala dukata po 10 kruna, 2/ 5.50 Din. srpskih srebrnih, 3/ Tri ručna ženska sata krom, 4/ Četiri prstena zlatna, 5/ Dva para naušnica zlatnih, 6/ Jedan zlatni sat džepni muški /pokidan/, 7/ Jedan zlatni ručni ženski sat /pokidan/, 8/ Jedan zlatni medaljon, 9/ Jedan mjedeni medaljon, 10/ Jedan metalni medaljon, 11/ Tri zlatna lanca /jedan ženski sa križićem/, 12/ Jedna igla za kravatu, 13/ naliv pero obično
29.	PAP Franjo Jurišićeva 76	1/ Jedan muški krom sat “Thel” džepni, 2/ Jedan ženski ručni bez vrijednosti, 3/ Jedan muški “Predo” sat pokvaren stari, 4/ Jedno staro naliv pero
30.	NEUBERGER Djuro	1/ Jedan vjenčani zlatni prsten
31.	MEURATH Roza /Dragutin/	1/ Jedan par zlatnih naušnica
32.	SEIBERT Sofija Jurišićeva 24	1/ Jedan prsten vjenčani /duble/
33.	OBRST Josip	l/ Jedan mali zlatni prsten /pečatnjak/ 2/ Jedan par zlatnih naušnica sa briljantom
34.	TOTMAN Roza Klaonička 46	1/ Jedan prsten mali pečatnjak 2/ Jedan kom. male dječje naušnice
35.	THOMAS Danijel Klaonička 6	1/ Jedan srebreni prsten
36.	LEINVEBER Hinko Klaonička 44	1/ Jedan sat džepni **“**Pregrio” tula
37.	STARK Adam Kozarčeva 19	1/ Jedan vjenčani zlatni prsten, 2/ Jedan par naušnica zlatnih, 3/ Jedan kom. od 5 RM srebreni, 4/ Jedan austrijski komad novca od 2 Kr. srebrni, 5/ Tri austrijska kom. novca od 1 Kr. srbrni, 6/ Jedna knjižica Grad. šted. Vci, 7/ Jedan sat sreb. pokidan “Omiko” sa privjeskom

38.	KLEM Magda Kozarčeva 19	1/ Jedan zlatni vjenčani prsten 2/ Jedan par naušnica zlatnih
39.	VUNČ Regina Kozarčeva 19	1/ Jedan srebreni lančić sa privjeskom
40.	BOR Josip Kačićeva 36	1/ Jedan vjenčani zlatni prsten 2/ Jedan obični prsten 3/ Jedan par zlatnih naušnica malih
41.	NOL Ivan Kačićeva 36	1/ Jedan obični džepni muški sat
42.	VAJSMAN Filip Kačićeva 50	1/ Jedan obični /pokvareni/ džepni muški sat "Kienzla"
43.	OTENHEIMER Marija Kačićeva 50	1/ Jedan prsten *bronza* 2/ Dva lančića 3/ Ručni sat Sve bez vrijednosti
44.	KVINTUS Katarina Kačićeva 5	1/ Jedan ženski ručni krom sat, 2/ Jedan zlatni vjenč. prsten, 3/ Jedan par naušnica zlatnih dječijih, 4/ Jedan zlatni lančić sa križićem, 5/ Jedan par dugmeta muški za košulje /duble/
45.	VOHALSKI Eva Kumičićeva 30	1/ Tri zlatna prstena /2 vjenč./ 1 pečatnjak 2/ Dva lančića zlatna sa privjeskom 3/ Dva para naušnica /jedne zlatne druge srebrene/ 4/ 3 duble prstena i 1 narukvica 5/ 14 kom. raznog nikl. novca
46.	BECK Ema Kumičićeva 52	1/ Jedan ručni ženski sat nikl 2/ Jedan par zlatnih naušnica 3/ Jedan par srebrenih naušnica 4/ Jedan prsten obični 5/ Jedan srebreni lančić i križić
47.	MEILENER Franjo Kumičićeva 1	1/ Tri zlatna prstena /2 vjenč. 1 bez oka/ 2/ 1 srebreni tanki lančić, 3/ dva džepna muška sata /1 srebreni/ 4/ Devet kom. srebrenih kruna
48.	UMBEHEMT Marija Makedonska 105	1/ Jedan ručni "Orna" sat krom 2/ Jedan par zlatnih naušnica s crvenim okom
49.	NEUBERGER Josip Makedonska 128	1/ Jedan vjenčani zlatni prsten 2/ Jedan par zlat. naušnica
50.	AMENT Marija Makedonska 107	1/ Jedan par zlatnih naušnica /pokidan/
51.	DENER Ana	1/ Jedan sat ručni krom ženski 2/ Jedan prsten obični pokidan

52.	SEILER Petar	1/ Jedan sat krom “Laucet” ručni ženski, 2/ Jedan zlatni vjenčani prsten, 3/ Jedan par zlatnih naušnica /crnačka g1ava/, 4/ Jedan zlatni lančić tanki ženski
	Pazi: Jedan muški džepni sat izdan poručniku OZNE Sokoloviću u Brodu.	
53.	LONER Jakov Martinovska 93	1/ Dva zlatna vjenčana prstena, 2/ Jedan par naušnica zlatnih s crvenim okom 3/ Jedan zlatni prsten s plavim okom
54.	STRUMBERGER Paula	1/ Dva prstena srebrena, 2/ Jedan prsten zlatni vjenčani, 3/ Jedan ručni muški nikl sat, 4/ Jedan kom. zlatne naušnice 5/ 2 lančića duble bez vrijednosti
55.	VECL Matilda Martinovska 63	1/ Jedan vjenč. zlatni prsten i jedan pečatnjak 2/ Jedne naušnice zlatne
56.	RIS Franjo	1/ Dva sata srebrena muška džepna, 2/ Jedan sat muški kronometar džepni krom, 3/ Jedan sat ženski nikl ručni, 4/ Jedan sat ženski zlatni ručni fini, 5/ tri dukata /2×20 i 1×10 kruna/, 6/ dva zlatna vjenčana prstena, 7/ Jedan zlatni tanki prsten, 8/ Dva para zlatnih naušnica, 9/ Tri zlatna lanca /1 ženski tanki/, 10/ Jedna zlatna igla za kravatu /crnačka glava/ 11/ dva krom privjeska za sat 12/ Jedna ~~sreb~~ *metal* puder doza, 13/ Tri uložne knjiž. Grad. šted. 14/ Jedan Doxa džepni sat nikl.
57.	NOL Terezija	1/ Jedan srebr. prsten sa plavim okom 2/ Jedan broš duble
58.	HAK Andrija	1/ Jedan par zlatnih naušnica 2/ Jedan srebreni džepni sat muški 3/ Jedan duble lanac
59.	VENDLING Vaclav	1/ Jedan tula srebreni džepni muški sat 2/ Jedan ručni sat ženski obični krom
60.	SPEISER Magdalena	1/ Dva ženska sata zlatna, 2/ Dve medalje zlatne, 3/ Dva lančića duble pokidana, 4/ Dva kom. zlatnih zubi 5/ Jedan zlatni prsten sa briljantnim okom
61.	WILHELM Dragutin	1/ Jedan zlatni sat muški džepni sa poklopcem ispravan 2/ Jedan nikl muški sat bez poklopca “Alpina”
62.	TITJUNG Gabrijel	1/ Četiri prstena duble bez vrijednosti

63.	FREISTADT Filip	1/ Jedan srebreni ručni džepni sat
64.	SIKINGER Kata	1/ Jedna zlatna ~~burma~~ *vjenčani prsten* 2/ Jedan par zlatnih naušnica sa crv. okom
65.	MOR Mato	1/ Jedan sat "Radical" krom 2/ 7 kruna srebrenih austrijskih
65a.	HAN Mijo	1/ Dva prstena srebrena
66.	GROF Jakob	1/ Jedan ručni sat nikl 2/ Dva para zlatnih naušnica 3/ Jedan lanac /duble/ 4/ *dva prstena 1 duble i* […][404]
67.	JURAK Josip	1/ Jedan par zlatnih naušnica /dječjih/ 2/ Jedan zlatni prsten /pečatnjak/
68.	VIRT Antun	1/ Jedan ručni sat krom ženski 2/ Jedan džepni sat muški /Kosta Zarić Bdj/
69.	FRIDRICH Emil	1/ Sat "Doxa" nikl izdan Grbić Stevi Naliv pero /bez vrijednosti/ M. Šikić
70.	BADER Marija	1/ Dva vjenčana zlatna prstena 2/ Jedan par naušnica zlatnih
71.	DREŠER Pavao	1/ Jedan zlatni vjenčani prsten 2/ Jedan par zlatnih naušnica 3/ Jedan komad 5 RM u srebru
72.	RUBIN Ružica	1/ Jedan ručni sat krom, 2/ Dva vjenčana zlatna prstena, 3/ Jedan par zlatnih naušnica, 4/ Tri mala ženska sata, 5/ Tri lančića. Predmeti svi usljed požara u kući izgorili i posve oštećeni.
73.	FREISTADT Pavo	1/ Jedan tanki dub1e prsten 2/ Jedan par naušnica 3/ Jedan srebreni lančić sa križićem
74.	FREIMAN Josip	1/ Dva sata /a džepni muški srebreni/ drugi ručni sa privj. 2/ Jedne naušnice sa crnim okom /obične/, 3/ Dva ručna sata, 4/ Dva duble lanca
75.	ŠPRAJCER Ivan	1/ Doxa sat nikl jedan, 2/ Jedan ~~srebreni~~ *metalni* džepni sat bez lanca, 3/ Jedan duble vjenčani prsten, 4/ Jedan par zlatnih naušnica
76.	ŠVAGER Jakob	1/ Jedan srebreni sat i lanac
77.	DREŠER Ivan	1/ Jedna naušnica zlatna

[404] Nečitko.

78.	WEISGERBER Josip	1/ jedne naušnice zlatne sa crvenim okom
79.	JUNG Dragutin	1/ Jedne naušnice zlatne sa bijelim okom 2/ Jedan srebrni lančić sa medaljonom
80.	FELDER Katica Križak	1/ Jedan zlatni ručni ženski sat, 2/ Dve narukvice velike zlatne, 3/ Naušnica 1 par velikih sa crvenim okom, 4/ Jedan zlatni i 1 sreb. lančić, 5/ Jedan krom ručni sat, 6/ Dva prstena, jedan zlatni vjenčani, 7/ jedan privjesak
81.	KUNER Eva	1/ Dva zlatna vjenč. prstena, 2/ Jedan muški zl. sat sa pokl. 3/ Jedan ženski sat zlatni ručni, 4/ Jedan sreb. sat muški džepni, 5/ zlatni lančić za sat, 6/ 1 puder doza srebr. 7/ Osam kom. srebrenih kruna
82.	VAJS Franjo	1/ Pet prstena običnih bez vrijednosti 2/ Tri kom. naušnica z1atnih 3/ Jedan duble vjenčani prsten 4/ Jedan lančić i medaljon bez vrijednosti *Srebro 10 kom po 5 Kr.* *21 kom po 2 Kr.* *7 kom po 1 Kr.*
83.	HERNER Josip	1/ Jedan vjenčani duble prsten 2/ Jedan par zlatnih naušnica
84.	HAUMAN Ivan	1/ Jedan vjenčani prsten zlatni
85.	KELER Antun	1/ Jedan džepni sat “Stowa” nikl 2/ Jedan vjenčani zlatni prsten 3/ Jedno naliv pero
86.	BADER Barbara	1/ Jedan vjenčani zlatni prsten
87.	PFEIFER Mirko	1/ Dva ručna ženska sata *1 srebro 1 krom* 2/ Jedan vjenčani prsten zlatni
88.	MUNDWEIL Ivan	1/ Jedan sat ručni nikl 2/ Jedan vjenčani duble prsten
89.	SAUER Adam	1/ Dva zlatna ~~vjenč~~. prstena *1 vjenčani* 2/ Jedan džepni krom sat
90.	Nepoznatog vlasnika	1/ Jedan zlatni lančić 2/ Jedan sat “Predo” džepni muški 3/ Pet kom. srebrenih kruna 4/ Jedan vjenčani zlatni prsten 5/ srebreni lančić i medaljon 6/ muški džepni srebreni sat

91.	KRIŽAK Basaričekova 9	1/ narukvica duble, 2/ tri bjela broša, 3/ jedan žuti broš, 4/ jedan par naušnica /metal/, 5/ dva lančića i križić, 6/ ~~dvije~~ *jedna* igla, 7/ jedna kutija 8/ *jedan srebrni prsten* […][405]		
92.	Uložne knjižice:	1/ Djuro Baloković na 2/ Paula Apel na 3/ Adam Sauer na 4/ Mandl Magdalena na 5/ Apel Paula na 6/ Apel Paula na 7/ Ana Kramer N.Sad na 8/ Mandl Magdalena na 9/ Brand Magdalena na	177.425.94 70.747.70 1.000.- 37.230.- 104.000.- 677.680.- 383.570.- 482.600.- 456.890.-	Kune kod I Hrv. šted. Kuna kod Jugosl. banke Kuna kod Pošt. šted. Din. kod Srp. Banke Vci. *Kuna kod Zanat. kred. zadruge* Kuna Kuna
93.		Jedna kesa sa Din 1079.- u metalu stari jugoslavenski kovani novac, od toga 10. Din. srebro		
		Osim toga predano je još: 1/	8740.- 3.507.- 10.500.220.- 2.- 1.650.- 4.- *24* *7020*	RM *i 6. Renten marke* Din. D.F.J. Drahmi Lire Talijanske Din. stari Jugoslavenski u papiru Dolara U.S.A. *Pengo* *Austrij. Kruna*

Ovaj popis pisan je u dva istovjetna primjerka od kojih jedan predaje se Okružnoj upravi narodnih dobara u Slavonskom Brodu a drugi ostaje kod Povjereništva iste uprave u Vinkovcima.

U VINKOVCIMA, dne 14 septembra 1945 god.

[405] Nečitko.

Predatelj:	Primatelj:
Za Povjereništvo u Vinkovcima	Za Okružnu Upravu narodnih dobara
/Martin Šikić/	Slavonski Brod:
Martin Šikić [v.r.]	

M.P.[406]

Broj: 3793-45

Uredovno se potvrdjuje primitak u popisu navedene zlatnine, srebrnine i ostalih vrednota prema učinjenoj ispravi na tek. br. 5, 21, 37, 43, 45, 64, 66, 75, 82, 87, 89, 91 i 93 dočim pod ostalim tek. ili rednim brojevima slažu se popisane vrijednote bez promjene.

U Sl. Brodu, dne 15. IX.1945.
Smrt fašizmu - Sloboda Narodu!

Blagajnik:	M.P.[407]	Upravitelj: *uz.*
…[408] [v.r.]		…[409] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod, 10/15, Spisi Okružne uprave narodnih dobara, 1945.-1947., inv. br. 90 – DAO SC Vinkovci, Državna uprava narodnih dobara za grad Vinkovci, 1945., 3793/45.

[406] Okrugli pečat: Državna uprava narodnih dobara za Grad Vinkovci (u sredini grb DF Jugoslavije).
[407] Okrugli pečat: Okružna uprava narodnih dobara Sl. Brod (u sredini grb DF Jugoslavije).
[408] Potpis nečitak.
[409] Potpis nečitak.

116.

1945. rujan 17.
Slavonski Brod

Odsjek narodne sigurnosti Upravnog odjela Okružnog NO-a Slavonski Brod, dostavlja Upravnom odjelu Kotarskog NO-a Vinkovci tumačenje odluke o internaciji folksdojčera

---

OKRUŽNI NARODNI ODBOR BROD
Upravni odjel
Otsjek narodne sigurnosti
Broj: Pov. 178-II-1945.
Brod, dne 17. IX. 1945.
Predmet: Njemaca internacija.

KOTARSKOM NO-u, Upravni odjel

VINKOVCI

Ministarstvo unutarnjih poslova Federalne Hrvatske pod pov. broj 201 od 5. IX. 1945. dostavilo nam je dopis slijedećeg sadržaja:

"Odlukom AVNOJ-a o prelazu u državno vlastništvo neprijateljske imovine 21. studenog 1944. uzakonjeno je oduzimanje imovine svim državljanima njemačkog Reicha, kao i svim licima njemačke narodnosti, izuzev Njemaca, koji su se borili u redovima narodne oslobodilačke vojske i partizanskih odreda, ili podanici neutralnih država, a nisu se držali neprijateljski za vrijeme okupacije (čl. 1. toč. 2 cit.[irane] odluke)[410].

U autentičnom tumačenju AVNOJ-a od 8. VI. 1945. već spomenuta njegova odluka 21. XI. 1944. predvidja oduzimanje gradjanskih prava državljanima Jugoslavije koji su njemačke narodnosti i koji su se pod okupacijom deklarisali ili važili kao njemci bez obzira, da su prije rata kao takovi istupali ili važili kao asimilarni Hrvati, Slovenci ili Srbi.

U duhu te odluke odnosno njezinog autentičnog tumačenja predsjedništva Ministarskog savjeta D. F. J. svojim aktom pov. broj 122/ od 11. VI. 1945.[411] saopčilo je stanovište mlade Jugoslavije, po kojem se imaju raseliti i uputiti u Njemačku svi njemci, koji se nalaze u okviru granica Jugoslavije čim se za to stvore povoljni tehnički uslovi i to s razloga što su Njemci koji se danas nalaze u Jugoslaviji kolonizirani od strane Njemačkog osvajača na zemljište koje je pripadalo Jugoslavenima i što su Njemci njemačke manjine od dana naseljavanja u naše zemlje, a sve do danas, radili protiv interesa

[410] Usp. Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije, god. I, br. 2, Beograd, 6. veljače 1945., str. 13.; S. Nešović (prir.), Zakonodavni rad Predsedništva Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije i Pretsedništva Privremene narodne skupštine DFJ (19 novembra 1944 – 27 oktobra 1945) po stenografskim beleškama i drugim izvorima, Beograd, 1951., str. 17.; Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 48.

[411] Usp. AJ, Beograd, 50-35-73.

Jugoslavije, stavljajući se u službu njemačkih imperijalista naročito tokom ovoga rata, kada su se oni sa svim sredstvima aktivno angažovali u borbi protiv naše vojske i narodno oslobodilačkog pokreta u opće, te konačno što su njemačke manjine u Jugoslaviji u toku ovoga rata počinile toliko zla narodima Jugoslavije, da bi njihovo daljnje zadržavanje u okvirima granice Jugoslavije smetalo sredjivanju i izgradnji naše državne zajednice.

Imajući u vidu sve gore iznešene gornje Odluke AVNOJ-a o prelazu u državno vlastništvo neprijateljske imovine od 21. XI. 1944. i njezinog autentičnog tumačenja, imaju se internirati u radne logore zajedno sa svojom užom porodicom svi državljani Njemačkog Reicha, kao i svi oni državljani Jugoslavije njemačke narodnosti, koji su se za vrijeme okupacije deklarisali ili važili kao Njemci, bez obzira, da li su prije rata kao takovi istupali ili važili kao asimilirani Hrvati, Slovenci ili Srbi.

Pod užom porodicom imaju se smatrati oni članovi porodice, koji sa licem koga treba internirati žive u zajedničkom kućanstvu, ako je prema pravnom shvaćanju odnosne sredine to lice dužno da njih izdržava i ako oni sami nijesu u stanju da se izdržavaju.

Dakle pri odredjivanju tko je Njemac i koga treba internirati mjerodavan je kriterij okupacije. Tko se je za vrijeme neprijateljske okupacije izjasnio, da je Njemac ili kao takav važio, taj se smatra Njemcem, bez obzira da li se je prije rata i okupacije izjašnjavao i važio kao asimilirani Hrvat ili Srbin.

U smislu spomenutog autentičnog tumačenja AVNOJ-a (tač. 2) ne oduzimaju se gradjanska prava i imovina i dosljedno dolaze u obzir za internaciju oni državljani Jugoslavije njemačke narodnosti ili njemačkog porijekla ili prezimena:

a) koji su učestvovali kao partizani i vojnici u narodno oslobodilačkoj borbi ili su radili aktivno u narodno oslobodilačkom pokretu.

b) koji su prije rata bili asimilirani kao Hrvati, Slovenci ili Srbi a za vrijeme rata nisu pristupali Kulturbundu niti istupali kao članovi njemačke narodnosne skupine.

c) koji su pod okupacijom odbili da se na zahtjev okupatorskih ili kvislinških vlasti deklariraju kao pripadnici njemačke narodnosne grupe.

d) koji su pa (bilo muška ili ženska lica) i ma da su njemačke narodnosti stupali u mješovite brakove sa licima jedne od južnoslavenskih narodnosti ili sa licima jevrejske, slovačke, rusinske, madjarske, rumunjske ili koje druge priznate narodnosti.

Ali zaštitu iz prednjih točaka neće uživati ona lica koja su se svojim držanjem pod okupacijom ogriješila prema narodno oslobodilačkoj borbi naroda Jugoslavije i bili pomagači okupatora i dosljedno tome imaju se i takva lica internirati. Ove se mjere odnose i na bračnog druga i djecu dotičnog lica, u koliko ne dokažu da su bili bez veze s njegovim nelojalnim držanjem i da je njihovo lično vladanje u tom pravcu bilo besprikorno.

Nemaju se nadalje internirati ona lica, koja nedvojbeno dokažu da su austrijski državljani ili su austrijske narodnosti.

Pri tome treba budno paziti, da se kao takvi ne iskažu lica njemačkog državljanstva ili narodnosti.

Ova se blagodat ne odnosi na one austrijance, koji su se za vrijeme okupacije ogriješili prema našoj narodno oslobodilačkoj borbi, koji su bili članovi kulturbunda ili njemačke narodnosne skupine.

Upravni odjeli okružnog NO-a rukovode poslovima internacije na svom teritoriju.

Na pismen prijedlog lica, koje drži, da ne postoje uslovi za internaciju upravni će odjeli NO-a povesti kratki postupak i sa svojim mišljenjem dostaviti odmah ovom Ministarstvu odnosne spise na riješenje. Molba ne zadržaje izvršenje.

Ove direktive odmah primjeniti na sva lica, koja se do danas nalaze internirana po logorima, kao i na ona koja eventualno do danas nisu internirana.

Ona lica na koja se ne odnosi kriterij internacije pustiti odmah na slobodu.

Dužnosti organizacije logora pada na upravne odjele nadležnih Okružnih NO-a i njima se prepušta upotreba radne snage interniranih lica, do daljnje odredbe ovoga Ministarstva. Time prestaju važiti uputstva izdana Okružnicom Zemaljske komisije za repatriaciju Njemaca pri Ministarstvu unutarnjih poslova D. F. Hrvatske od 7. VII. 1945., br. 1/45[412] i sva ostala uputstva, koja se odnose na taj predmet, te se ukida Zemaljska komisija za repatriaciju Njemaca pri Ministarstvu unutarnjih poslova federalne Hrvatske, kao i komisije obrazovane na osnovu okružnica i cit.[iranih] okružnih kod oblasnog, okružnog, kotarskog i gradskog narodnog odbora. Arhiva ovih komisija imaju se predati pravnom odjelu nadležnog okružnog NO-a."

Sve naše do sada izdane okružnice u tom pogledu stavljaju se van snage. Zadnjom našom okružnicom broj 8996 od 12. VIII. 1945. predvidjeno je da pozitivne molbe riješavaju sami kotarski NO-i, one koje ne mogu otpustiti sa svojim mišljenjem dostavljaju okružnom narodnom odboru na riješenje.

Od sada kotarski i gradski narodni odbori neće sami riješavati molbe, već će se sa otpusnim obrazloženjem i svojim mišljenjem dostavljati Okružnom upravnom odjelu na riješavanje, a ovaj odjel će pozitivne molbe sam riješavati, a one koje se ne mogu pustiti, dostavljati će Ministarstvu unutarnjih poslova na riješenje.

Strankama skrenuti pažnju da ne dolaze same sa molbama na ovaj odjel već da to učine nadležnim putem preko ovog kotarskog-gradskog NO-a jer u većini slučajeva te molbe vraćamo kotarskim ili gradskim NO-ima radi davanja potrebnih podataka i njihovog mišljenja, te na taj način stranke samo gube nepotrebno vrijeme u hodanju i izlažu se nepotrebnim troškovima, a s druge strane dobivaju utisak da narodne vlasti neće odmah da riješe te molbe i da ih samo zavlače.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pročelnik:

M.P. Sudarević[413], v. r.

Prijepis, strojopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., Spisi bez broja, Pov. i Gradski NO Vinkovci, 1945., 130/45. Pov.

[412] Usp. dok. br. 75.
[413] Slavko.

117.

1945., rujan 18.
Zagreb

Ministarstvo pravosuđa FD Hrvatske, Zagreb izvješćuje javnog tužitelja Hrvatske, Zagreb o radu Sudova za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj

---

Federalna Država Hrvatska
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA
Broj: *Pov. 485/43*
Zagreb, dne 18. rujna 1945.

PREDMET: Pregled rada sudova
za zaštitu nacionalne časti
u Hrvatskoj

JAVNOM TUŽIOCU HRVATSKE[414]

– Z A G R E B –

Ovo Ministarstvo izvršilo je sređivanje podataka o osuđenim licima, kojima su sudili sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj. Sređeni su i podaci o svim vrstama izrečenih kazni, tako da se iz tabelarnog pregleda koji je sačinjen za svaki sud posebno, a onda i za sve sudove zajedno, dobiva opća slika o rezultatu rada sudova za zaštitu nacionalne časti u Hrvatskoj.

Taj pregled predstavlja približno tačne rezultate jer obuhvata gotovo sav rad spomenutih sudova. Podaci se ne mogu smarati konačnim, jer postoji određeni broj slučajeva da sudovi nisu dostavili ovom Ministarstvu presude, koje su izrekli, pa se ti slučajevi odnosno podaci nisu mogli ni koristiti pri ovom radu, pogotovo što svi postupci po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvaskoj nisu još dovršeni. Međutim to može biti najviše do 20 % od svih izrečenih presuda, tako da ovaj pregled pretstavlja stvarnu sliku rada sudova za zaštitu nacionalne časti u Hrvatskoj, barem za 80 %.

Rezulat rada sudova za zaštitu nacionalne časi Hrvata i Srba u Hrvatskoj pojedinačno po sudovima izgleda ovako:

/…/[415]

[414] Jakov Blažević.
[415] Iz izvješća donosimo samo dijelove koji se odnose na Slavoniju.

VII.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U NOVOJ GRADIŠCI

1. Ukupni broj izrečenih presuda:	46
Od toga: a/ osuđujućih	44
b/ oslobađajućih	2
2. Vrste izrečenih kazni:	
a/ gubitak nacionalne časti	44
b/ prisilan rad	33
c/ potpuna konfiskacija imovine	28
d/ djelomična konfiskacija imovine	7
3. Konfiscirana imovina:	
a/ industrijska poduzeća	15
b/ posjedi i druge nekretnine	11
4. Osuđena lica po njihovom socijalnom položaju:	
a/ industrijalci	27
b/ veleposjednici	1
c/ zemljoradnici	5
d/ zanatlije	2
e/ trgovci	2
f/ slobodne profesije	5
g/ državni namještenici	3
h/ ostala zanimanja	1
5. Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
a/ Hrvati	42
b/ Srbi	3
c/ Slovenci	1

VIII.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U OSIJEKU

1. Ukupni broj izrečenih presuda:	196
Od toga: a/ osuđujućih	194
b/ oslobađajućih	2
2. Vrste izrečenih kazni:	
a/ gubitak nacionalne časti	194
b/ prisilan rad	172
c/ potpuna konfiskacija imovine	79
d/ djelomična konfiskacija imovine	9
3. Konfiscirana imovina:	
a/ industrijska poduzeća	12
b/ posjedi i druge nekretnine	38
4. Osuđena lica po njihovom socijalnom položaju:	
a/ industrijalci	11

b/ veleposjednici	12
c/ zemljoradnici	19
d/ zanatlije	23
e/ trgovci	23
f/ slobodne profesije	47
g/ državni namještenici	42
h/ radnici	8
i/ ostala zanimanja	11
5. Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
a/ Hrvati	186
b/ Srbi	10

/…/

X.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U SLAVONSKOM BRODU

1. Ukupni broj izrečenih presuda:	195
Od toga: a/ osuđujućih	163
b/ oslobađajućih	32
2. Vrste izrečenih kazni:	
a/ gubitak nacionalne časti	151
b/ prisilan rad	130
c/ potpuna konfiskacija imovine	32
d/ djelomična konfiskacija imovine	26
e/ novčana kazna	10
f/ izgon	2
3. Konfiscirana imovina:	
a/ industrijska poduzeća	14
b/ posjedi i druge nekretnine	45
4. Osuđena lica po njihovom socijalnom položaju:	
a/ industrijalci	7
b/ veleposjednici	6
c/ zemljoradnici	53
d/ zanatlije	36
e/ trgovci	30
f/ slobodne profesije	9
g/ državni namještenici	19
h/ radnici	12
i/ ostala zanimanja	23
5. Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
a/ Hrvati	193
b/ Srbi	2

/…/

XV.

SUD ZA ZAŠTITU NACIONALNE ČASTI U VIROVITICI

1. Ukupni broj izrečenih presuda:	68
Od toga: a/ osuđujućih	58
b/ oslobađajućih	10
2. Vrste izrečenih kazni:	
a/ gubitak nacionalne časti	56
b/ prisilan rad	16
c/ potpuna konfiskacija imovine	6
d/ djelomična konfiskacija imovine	14
e/ novčana kazna	6
3. Konfiscirana imovina:	
a/ industrijska poduzeća	5
b/ posjedi i druge nekretnine	17
4. Osuđena lica po njihovom socijalnom položaju:	
a/ industrijalci	2
b/ zemljoradnici	29
c/ zanatlije	8
d/ trgovci	3
e/ slobodne profesije	5
f/ državni namještenici	12
g/ radnici	2
h/ ostala zanimanja	7
5. Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
a/ Hrvati	65
b/ Srbi	3

/…/

Prema tome svi sudovi za zaštitu nacionalne časti na području Federalne Hrvatske:

1. Izrekli su ukupno presuda:	1083
Od toga:	
a/osuđujućih presuda	926
b/ oslobađajućih presuda	157
2. Vrste izrečenih kazni:	
a/ gubitak nacionalne časti	905
b/ prisilan rad	699
c/ potpuna konfiskacija	282
d/ djelomična konfiskacija	112
e/ novčana kazna	25
f/ izgon	14

3. Konfiscirana imovina:	
a/ industrijska poduzeća	117
b/ posjedi i druge nekretnine	189
4. Osuđena lica po njihovom socijalnom položaju:	
a/ industrijalci	111
b/ veleposjednici	22
c/ zemljoradnici	156
d/ zanatlije	165
e/ trgovci	165
f/ slobodne profesije	142
g/ državni namještenici	171
h/ radnici	31
i/ ostala zanimanja	120
5. Osuđena lica po njihovoj narodnosti:	
a/ Hrvati	1039
b/ Srbi	42
c/ Slovenci	2

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

NAČELNIK:

M.P.[416] …[417] [v.r.]

-.-

[Prilog:][418]

Kako je u izvjesnom broju slučajeva kod nekih sudova krivični postupak protiv više optuženih lica dovršen jednom presudom, o broj izrečenih presuda nije jednak broju opuženih lica. Za ovaj pregled, a u statističke svrhe bitan je broj opuženih odnosno osuđenih lica, a ne broj presuda. Stoga je u ovom pregledu naveden ukupan broj izrečenih presuda, ali on u stvari predstavlja ukupan broj optuženih lica, protiv kojih je krivični postupak dovršen presudom /bilo osuđujućom ili oslobađajućom/, pa je broj izrečenih presuda stvarno manji od broja optuženih lica u onim slučajevima, u kojima je jednom presudom dovršen krivični posupak protiv više lica.

Najviši broj lica odgovarao je za krivično djelo po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj pred Sudom za zaštitu nacionalne časti u Osijeku – 196, u Sl. Brodu – 195, u Zagrebu – 169, u Bjelovaru – 69, u Virovitici – 68, u Delnicama – 61, u Varaždinu – 60, u Sušaku – 50, u Novoj Gradišci – 46, u Gospiću – 45, u Šibeniku-Zadru – 31, u Karlovcu – 30, u Makarskoj – 26, u Splitu – 24, u Petrinji - 10 i u Dubrovniku – 2. Međutim za okug Dubrovnik ovaj broj – po ovom pregledu – je manji od stvarnog broja lica koja su s područja okruga Dubrovnik odgovarala pred sudom za

[416] Okrugli pečat: Federalna država Hrvatska Ministarstvo pravosuđa (u sredini zvijezda petokraka).

[417] Potpis nečitak.

[418] Prilog, koji je najvjerojatnije izrađen u Javnom tužiteljstvu Hrvatske, ne nalazi se uz izvornik, ali je sastavni dio kopije dokumenta.

zaštitu nacionalne časti, a to iz razloga što je sud za zaštitu nacionalne časti pripojen sudu za zaštitu nacionalne časti za okrug Biokovo – Neretva u Makarskoj pa su stoga lica u području okruga Dubrovnik unijeta, nakon toga, u pregled rada Suda za zaštitu nacionalne časti u Makarskoj.

Kada se ukupni broj lica, koja su na području cijele Federalne Hrvatske odgovarali pred sudovima za zaštitu nacionalne časti, a to je 1083, uporedi pojedinačno s brojem takvih lica, koja su odgovarala pred pojedinim sudom za zaštitu nacionalne časti svakog okruga ponaosob, pa se taj odnos izrazi u postocima, onda se vidi, da je od ukupnog broja lica optuženih na području cijele Federalne Hrvastke, pred sudom za zaštitu nacionalne časti u Osijeku odgovaralo 18,9 %, u Slav. Brodu 18 %, u Zagrebu 15, 60 %, u Bjelovaru 6,37 %, u Virovitici 6,27 %, u Delnicama 5,63 %, u Varaždinu ,54 %, u Sušaku 4,61 %, u Novoj Gradiški 4,24 %, u Gospiću 4,15 %, u Šibeniku – Zadru 2, 85 %, u Karlovcu 2,77 %, u Makarskoj 2,40 %, u Splitu 2,21 %, u Petrinji 0,92 % i u Dubrovniku 0,27 %.

Odnos između optuženih i oslobođenih lica je slijedeći:

Na području cijele Federalne Hrvatske po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj bilo je optuženo ukupno 1083 lica. Od toga je osuđeno 926 lica ili 85,46 %; oslobođeno 157 lica ili 14,48 % /oslobođeno od optužbe 137 ili 12,64 %, a oslobođeno od kazne 20 lica ili 1,84 %.

Najveći broj osuđenih lica imao je Sud za zaštitu nacionalne časti u Osijeku 194 i u Sl. Brodu 163, u Zagrebu 111, u Virovitici 58, u Bjelovaru 57, u Sušaku 56, u Delnicama 46, u Novoj Gradiški 44, u Varaždinu 44, u Gospiću 40, u Šibeniku – Zadru 31, u Karlovcu 29, u Makarskoj 25, u Splitu 24, u Petrinji 10 i u Dubrovniku 2.

Kada se broj lica koje su osudili pojedini sudovi za zaštiu nacionalne časti uporedi s ukupnim brojem lica, koja su suđena na području cijele Federalne Hrvatske od strane svih sudova za zašitu nacionalne časti, t.j. s brojem 926, i taj odnos izrazi u postocima, onda proizlazi, da je od ukupnog broja lica, koja su suđena po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, Sud za zaštitu nacionalne časti u Osijeku osudio je 20,95 %; u Sl Brodu 17,69 %; u Zagrebu 11,98 %; u Virovitici 6,26 %; u Bjelovaru 6,15 %; u Sušaku 5,18 %; u Delnicama 4,96 %, u Novoj Gradiški 4,79 %; u Varaždinu 4,75 %; u Gospiću 4,31 %; u Šibeniku – Zadru 3,34 %; u Karlovcu 3,13 %, u Makarskoj 2,69 %; u Splitu 2,59 %; u Petrinji 1,08 % i u Dubrovniku 0,21 %.

Od ukupnog broja lica oslobođenih od optužbi od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti na području cijele Federalne Hrvatske, t.j. od ukupno 137 lica, pojedini sudovi za zaštitu nacionalne časti imali su slijedeći broj lica oslobođenih od optužbe: Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu 44 lica, Sl. Brodu 32, Varaždinu 16, Bjelovaru 12, Virovitici 10, Delnicama 9, Gospiću 5, Novoj Gradiški 2, Osijeku 2, Sušaku 2, Dubrovniku 1, Karlovcu 1, Makarskoj 1 lice, dok Sud u Petrinji, Splitu i Šibeniku nisu imali ni jedno lice oslobođeno od optužbe.

Kada se odnos između ukupnog broja lica oslobođenih od optužbe na području cijele Federalne Hrvatske od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti uporede s brojem lica, koje su pojedini sudovi za zaštitu nacionalne časti oslobodili od optužbe, pa se taj odnos izrazi u postocima, onda se vidi, da je od ukupnog broja lica oslobođenih

od optužbe, Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu oslobodio od optužbe 32,11 %; Sl. Brodu 23,35 %; Varaždinu 11,67 %; Bjelovaru 8,77 %; Virovitici 7,29 %; Delnicama 6,56 %; Gospiću 3,64 %; Novoj Gradiški 1,45 %; Osijeku 1,45 %; Sušaku 1,15 %; Karlovcu 0,70 %; Makarskoj 0,70 % i u Dubrovniku 0,70 %.

Broj lica oslobođenih od kazne na području cijele Federalne Hrvatske, t.j. od strane svih sudova za zaštitu nacionalne časti, iznosi ukupno 20 lica. Od toga opada na Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu 14 lica, a na Sud u Delnicama 6 lica, dok drugi sudovi takvih slučajeva nisu imali. Kada se odnos između ukupnog broja lica oslobođenih od kazne na području cijele Federalne Hrvatske t.j. 20, uporedi s brojem lica koja su gore navedeni sudovi oslobodili od kazne svaki posebno, pa se to izrazi u postocima, onda se vidi, da se od toga ukupnog broja lica oslobođenih od kazne Sud za zaštitu nacionalne časti u Zagrebu to učinio za 70 %, a Sud u Delnicama za 30 % ukupnog broja lica oslobođenih od kazne.

Kada se za svaki pojedini sud za zaštitu nacionalne časti uporedi broj lica, koji su kod toga suda bili optužena, s brojem lica, koje je taj sud osudio odnosno oslobodio optužbe ili kazne, pa se taj odnos izrazi u postocima, onda se vidi, da je Sud za zaštitu nacionalne časti u Bjelovaru od 69 lica, koliko je kod toga suda bilo optuženo, osudio 57 lica ili 82,60 %, a oslobodio optužbe 12 lica ili 17,40 %; Sud u Delnicama od 61 optuženo lice osudio je 46 lica ili 75,40 %, oslobodio od optužbe 9 lica ili 14,75 %, a oslobodio od kazne 6 lica ili 9,83 %; u Dubrovniku od 3 optužena lica Sud je optužio 2 lica ili 66,66 %; a oslobodio od optužbe 1 lice ili 33,3 %; Sud u Gospiću od 45 optuženih lica osudio je 40 lica ili 88,88 %, a oslobodio je optužbe 5 lica, ili 11,11 %; Sud u Karlovcu od 30 optuženih lica osudio je 29 lica ili 96,66 %, a oslobodio od optužbe 1 lice ili 3,33 %; Sud u Makarskoj od 26 optuženih lica osudio je 25 lica ili 96,15 %, a oslobodio od optužbe 1 lice ili 3,84 %; Sud u Novoj Gradiški je od 46 optuženih lica osudio 4 lica ili 95,65 %, a oslobodio je optužbe 2 lica ili 4,35 %; Sud u Osijeku od 196 optuženih lica osudio je 194 lica ili 98,97 %, a oslobodio od optužbe 2 lica ili 1,02 %; Sud u Petrinji od 10 optuženih lica osudio je 10 ili 100 %; Sud u Sl. Brodu od 195 optuženih lica osudio je 163 lica ili 83,59 %, a oslobodio od optužbe 32 lica ili 16,41 %; Sud u Splitu od 24 optužena lica osudio je sva 24 lica, što znači 100 %; Sud u Sušaku od 50 optuženih lica osudio je 48 lica ili 96 %, a oslobodio od optužbe 2 lica ili 4 %; Sud u Šibeniku-Zadru od 31 optuženo lice osudio je 31 lice, t.j. 100 %; Sud u Varaždinu od 60 optuženih lica osudio je 44 lica ili 73,33 %, a oslobodio od optužbe 16 lica ili 26,67 %; Sud u Virovitici od 68 optuženih lica osudio je 58 lica ili 85,29 %, a oslobodio je optužbe 10 lica ili 14,70 %; Sud u Zagrebu od 169 optuženih lica osudio je 111 lica ili 65 %, a oslobodio od optužbe 44 lica ili 26 %, a oslobodio od kazne 14 lica ili 8,28 %.

Na konfiskaciju imovine osuđeno je 926 lica, t.j. od ukupnog broja lica osuđenih po Odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj na području cijele Federalne Hrvatske, svega 394 lica, i to 282 lica na potpunu konfiskaciju, a 112 lica na djelomičnu konfiskaciju. Dakle izraženo u postocima od ukupnog broja osuđenih lica kažnjeno je svega konfiskacijom imovine 42,54 %, i to potpunom konfiskacijom 30,45 %, a djelomičnom 12,09 %.

Na području cijele Federalne Hrvatske svi sudovi za zaštitu nacionalne časti ukupno su konfiscirali 117 industrijskih poduzeća i 189 posjeda odnosno drugih nekretnina i

imanja, ili izraženo u postocima industrijska poduzeća tvore 38,23 %, a posjedi i ostala imanja 61,76 % od ukupne konfiscirane imovine.

Svi sudovi za zaštitu nacionalne časti na području Federalne Hrvatske ukupno su izrekli kaznu gubitka nacionalne časti protiv 905 lica, konfiskaciju potpunu protiv 282 lica, a djelomičnu protiv 112 lica; novčana kazna izrečena je protiv 25 lica, a izgon protiv 14 lica. Kada se odnos između ovih izrečenih kazna međusobno uporedi i izrazi u postocima, onda se vidi, da gubitak nacionalne časti pretstavlja 44,41 %, a prisilni rad 34,31 %; potpuna konfiskacija 13,84 %; djelomična konfiskacija 5,49 %; novčana kazna 1,22 %; izgon 0,68 % od ukupno izrečenih vrsti kazne.

Svi sudovi za zaštitu nacionalne časti na području cijele Federalne Hrvatske, kako je već istaknuto, vodili su posupak i taj postupak presudom dovršili protiv svega 1.083 lica. Kada se ta lica svrstaju po njihovom socijalnom položaju, onda se vidi, da je bilo industrijalaca 111 ili 10,24 %; veleposjednika 22 ili 2 %; zemljoradnika 156 ili 14,40 %; zanatlija 165 ili 15,23 %; trgovaca 165 ili 15,23 %; pripadnika slobodnih profesija 142 ili 13,11 %; državnih namještenika 171 ili 15,78 %; radnika 31 ili 2,86 %; ostalih zanimanja 120 ili 11,08 %. Među pripadnicima ostalih zanimanja najveći broj tvore kućanice.

Kada se sva lica, protiv kojih su sudovi za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj vodili postupak i taj postupak dovršili presudom, svrstaju po njihovoj narodnosti, onda se vidi, da je od tih lica bilo Hrvata 1.039 ili 95,93 %; Srba 42 ili 3,86 % te 2 Slovenca ili 0,18 %.

Izvornik i kopija, strojopis
HDA, Zagreb, 421, 5/186
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 250.-264.

118.

1945., rujan 18.
Slavonski Brod

Odsjek narodne sigurnosti Upravnog odjela Okružnog NO-a Slavonski Brod izvješćuje Odjel kaznenih zavoda MUP-a FD Hrvatske, Zagreb o stanju u logorima na području Okruga Slavonski Brod

_____

OKRUŽNI NARODNI ODBOR SLAV. BROD – UPRAVNI ODJEL
Otsjek narodne sigurnosti
Broj: 14666/45-II/5-1945 – 686

Slav. Brod dne 18. IX. 1945

Predmet: Izvještaj o stanju logora
za rujan 1945

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
F. D. H.
Odjel kaznenih zavoda
Z A G R E B

Na području Okruga Brod postoje 2 logora, jedan sabirni za Njemce u Krndiji i jedan u Vinkovcima za kažnjenike

Brojno stanje ovih logora:

1. Radni logor Vinkovci
a/ kažnjenika …….. 265 osoba
b/ Njemaca repatriraca na radu …….. 124 "

UKUPNO 389 osoba

Do danas otpušteni po
amnestiji ……..……149 "

OSTAJE BROJNO STANJE 240 osoba

2. Sabirni logor Krndija ……..…… 2552 "

SVEGA BROJNO STANJE OBA LOGORA …… 2792 osoba

Iskorištavanje radne snage logoraša:

Radni logor Vinkovci do danas od 6. VII. 1945 iskoristio radnu snagu logoraša na ciglani Bohn.

Ciglana Bohn Vinkovci ……	4371	radni dan
Spom Vinkovci …….....	120	“ “
Električna centrala Vinkovci …….....	60	“ “
Rajković Božidar Vinkovci ……...	37	“ “
Blažetski Vinkovci ……..…	26	“ “
Gradski NO Vinkovci ……..……	76	“ “
UKUPNO ……..	4690	radnih dana

Nadnice se računaju po 35.- Din sa koštom logora što
Iznosi za 4690 radnih dana po 35.- Din …….. 164150.- Din

Na račun toga Uprava je logora primila od
Ciglane Bohn sumu od ……..…… 20000.- “

OSTAJE POTRAŽIVANJE JOŠ ……… 144150.- Din

SABIRNI LOGOR KRNDIJA

1. Kod 82 seljaka dao je radnu snagu ……..	1381	rad. dan
od toga po 10 Din dnevno do 27. VIII. 1945	70	“ “
po 15 “ “ od -”-	38	“ “
po 25 “ “ “ -”-	1240	“ “
po 35 “ “ “ -”-	33	“ “
2. Kod reonskih uprava narodnih dobara	5559	“ “
od toga po 10 Din dnevno do 27. VIII. 1945	1038	rad. dan
po 25 “ “ od -”-	3869	“ “
po 30 “ “ “ -”-	652	“ “
Dano je ukupno radnih dana	6940	rad. dan
ŠTO IZNOSI UKUPNO SVOTU OD	160090.-	Din
na račun te svote platili su privatnici svotu od	10535.-	“
OSTAJE POTRAŽIVANJE LOGORA KRNDIJA	149555.-	Din
POTRAŽIVANJE LOGORA VINKOVCI	144150.-	“
SVE UKUPNO POTRAŽIVANJE	293705.-	Din

Do dana 27. VIII. 1945 bila je radna nadnica logoraša odredjena sa 10 Din, a od 28. VIII. 1945 dalje, odredjena je radna nadnica ako rade o hrani vlasnika 25 din, a ako rade o hrani logora 35 Din, to iz razloga što nam je cijena hrane za 100% povišena kod DOPHA.

Iz ovoga novca koji logoraši zaradjuju nabavljamo hranu, a moraćemo i druge stvari, da im nabavimo.

PREHRANA LOGORA

1. Logora Vinkovci

Prehrana logoraša u Vinkovcima je dobra. Dnevno se dijeli prosječno 200 obroka. Za vrijeme od 6. VII. 1945 do danas postignuta je ušteda hrane, a to je nastalo uslijed uvedenog kolektiva, hrane koje su logoraši dobivali od svojih porodica.

2. Logora Krndija

Ishrana logoraša je dobra. Ušteda na hrani nastaje i u ovom logoru uslijed rada logoraša van logora, gdje ih se uvijek nalazi na radu oko 100 osoba. I ovi logoraši dobivaju hranu od svoje rodbine, koja se njima predaje.

Ovaj logor nije sa prehranom osiguran, pa ćemo sa novcem koji logoraši zarade nabaviti potrebnu hranu preko zime i logor sa prehranom osigurati. Kako uprava logora nije mogla do sada sve svoje potraživanje naplatiti, jer rajonske uprave narodnih dobara ne raspolažu sa gotovinom, to nam je otežana nabava hrane, pa ćemo nastojati ubrati sve potraživanje logora i pristupiti osiguranju logora.

Potrebna nam je veća količina hrane 40.000 kg brašna, 16.000 kg graha, krumpira ili kupusa, 2.500 kg masti ili ulja, 2500 kg soli i 30 l sirćeta, dakle najpotrebnije artikle za period od 3 mjeseca.

Potrebno je pristupiti nabavci ogrevnog drva za oba logora.

Logor Krndija brojno je velik, a stambeno pitanje nije riješeno. Kuća imade dosta, ali su sve većinom bez stakla, pa je potrebno za ovaj logor najmanje 300 m^2 stakla, a za logor Vinkovce oko 50 m^2 i za oba logora oko 200 kg kita. Potrebno je nabaviti dasaka oko 25 m^3 i ostalog raznog materijala, što ćemo nabaviti u Djakovu i u Vinkovcima. Peći ćemo sazidati iz cigle.

Za rasvjetu logora Krndija potrebno je odobrenje nabave potrebne žice za električni vod, a sav ostali materijal u logoru imamo, kao motor i dinamo.

ZDRAVSTVENO STANJE.

Zdravstveno stanje je u logorima zadovoljavajuće. Oboljenje je bilo i slučaja zaraznih bolesti i 40 slučaja raznih lakših oboljenja. Vrši se cijepljenje protiv tifusa.

U logoru Vinkovci raspolažemo sa jednim liječnikom a u Krndiji sa 2 liječnika. U logoru Krndiji otvorili smo jednu zdravstvenu stanicu, u koju dolaze stanovnici okolnih sela, te naplaćujemo za pregled takse.

Ovaj logor raspolaže sa raznim obrtnim radionicama, koje takodjer rade za okolna sela, tako da i od istih koristimo prihode.

RAZNO

U Krndiji izgradjujemo tvornicu kudelje, te je ovih dana otpočela sa radom, močenje kudelje i postavljenje pogonskih zgrada, tako da ćemo iz preradjene kudelje preradjivati u užarskoj logorskoj radionici potreban materijal i iz toga crpsti koristi za potrebe logora.

U samom logoru će se logorašima izraditi drvena obuća, dok je jedini problem odjeća, jer su svoja odijela poderali a drugog nemaju.

DISCIPLINA U LOGORIMA

Disciplina je u logoru Vinkovci zadovoljavajuća osim par slučaja neposlušnosti. U logoru Krndija disciplina je slaba, jer logor nema dovoljnog osiguranja. U ovom logoru bilo je 28 narodnih milicionera koji su bili većinom upućivani po kazni, tako da su ti milicioneri prosto nasjeli logorašima naročito ženskima, činili razne prekršaje vojne discipline, živili raskalašeno, ulazili u odnos sa ženama itd. Iz ovih razloga mi smo ovih dana miliciju smenili, iz svakog kotara uputili po 3 najbolja milicionera, tako da je tamo sada milicija u jačini od 28 milicionera, na čelu sa jednim vodnikom i pol. delegatom. Ovo smo izvršili i iz razloga što se Krndija nalazi blizu šume, na udaru bande, pa smo za to uzeli najbolje drugove. Na taj smo način riješili pitanje osiguranja logora.

U logorima se čita naša štampa.

PROBLEMI

Osiguranje prehrane, odjeće i obuće logoraša, popravaka stambenih zgrada, nabava raznog materijala, stakla, kita itd. Nabava žice za električnu rasvjetu ili potrebne nafte. Nabava potrebnih lijekova za ambulante. Ove ćemo probleme posebnim dopisima zamoliti riješiti, a naslov molimo da nas u našem nastojanju pomogne, kako bi u cjelosti riješili najteže probleme, jer se zima približuje.

Pred nas se stavlja problem otvaranja škole u sabirnom logoru Krndija, pa vas molimo da nam dadnete potrebne upute, da li je to sada oportuno ili ne.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[419] Pročelnik

Sudarević[420] [v.r.]

Izvornik, strojopis

DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku 6/14666 iz 1945., Inv. br. 46

Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 265.-268.

[419] Okrugli pečat (otisak nečitak).

[420] Slavko.

119.

1945., rujan 19.
Vinkovci

Zamolba skupine Vinkovčana Gradskom NO-u Vinkovci da se osobe "po oslobođenju Vinkovaca" likvidirane na Kumanovoj ciglani tamo i zakopane "i to vrlo plitko tako, da pojedinačno vire pojedini dijelovi tijela, koje psi razvlače" propisno sahrane

---

Gradskom N.O. Vinkovci

Niže podpisanima po oslobođenju Vinkovaca likvidirana su djeca, muževi, braća i td. te zakopana na Kumanovoj ciglani[421] i to vrlo plitko tako, da pojedinačno vire pojedini dijelovi tijela, koje psi razvlače.

Kako nije čovječanski da to tako ostane, a i opasnost je od zaraze, a mi bi pokušali svako svoga raspoznati i propisno sahraniti molimo naslov da nam dozvoli odtrpavanje uz prisustvo zdravstvenog izaslanika naslova i pripomoć naslova.

U koliko nebi mogli raspoznati molimo, da nam se dozvoli navedena mjesta ograditi i jače zatrpati, a to uz pripomoć naslova.

S.F.-S.N.!
Vinkovci, dne 19. IX. 45.

1. Šimo Jovanovac [v.r.]
2. Šen Ljubica [v.r.]
3. Bođa Katica [v.r.]
4. Marija Cvijanović [v.r.]
5. Janja Janković [v.r.]
6. Ana Smolčić [v.r.]
7. Roza Rešić [v.r.]
8. Franjo Petrinović [v.r.]
9. Jelena Mravunac [v.r.]
10. Ana Lombarović [v.r.]
11. Rapčan Marija [v.r.]
12. Jelinek Eva [v.r.]
13. Ljubica Pivac [v.r.]
14. Roza Martinović [v.r.]
15. Janja Živković [v.r.]
16. Ankica Kerner [v.r.]
17. Damjanović Terezija [v.r.]
18. Brnatović Ana [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1945., 15290/45.
D. Burić, Masovne grobnice u Vinkovcima 1945. godine, Godišnjak za kulturu, umjetnost i društvena pitanja, br. 14/1996., Vinkovci, 1997., str. 160.-161.

[421] O broju ubijenih (strijeljanih) osoba na Kumanovoj ciglani, prema kazivanju svjedoka odmah nakon ulaska JA u Vinkovce, 13. travnja 1945., postoje različiti navodi i mišljenja, oko 40 osoba i više. Usp. DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1945., 12810/45.; D. Burić, Masovne grobnice u Vinkovcima 1945. godine, Godišnjak za kulturu, umjetnost i društvena pitanja, br. 14/1996., Vinkovci, 1997., str. 160.-161.

120.

1945., rujan 21.
Slavonski Brod

Odsjek narodne sigurnosti Okružnog NO-a Slavonski Brod dostavlja Upravnom odjelu Gradskog NO-a Vinkovci uputu o protjerivanju folksdojčera

Prijepis

OKRUŽNI NARODNI ODBOR BROD - UPRAVNI ODJEL
Otsjek narodne sigurnosti
Broj: pov. 16-II-1945, dne 21. rujna 1945.

Predmet: Protjerivanje Njemaca.

Gradskom NO-u, Upravni odjel
V i n k o v c i

Ranijim našim okružnicama broj Pov. 117 od 8. VIII i Pov. broj 120 od 13. VIII. 1945. obustavljeno je privremeno protjerivanje Njemaca u logor.

Kako su sada međutim nastale mogućnosti da se ovome radu može pristupiti, to će se odmah pristupiti protjerivanju onih njemačkih manjina koje podpadaju pod odluku predsjedništva AVNOJ-a od 21. XI. 1944., pridržavajući se okružnica Ministarstva unutarnjih poslova federalne Hrvatske, broj 1317 od 16. VI. 1945.

Prije protjerivanja nama dostavite spisak svih Njemaca koji se protjerivaju sa sljedećim rubrikama: 1. Prezime ime i očevo ime, 2. Godina rođenja, 3. Mjesto, opć.[ina] i kotar gdje je rođen, 4. Mjesto, opć.[ina] i kotar gdje sada živi, 5. Zanimanje, 6. Dali je mješani brak i 8.[422] razlog protjerivanja (točno navesti).

Kada mi budemo pregledali te spiskove, tada će mo vam narediti, kada i gdje da ih uputite.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Pročelnik:
M.P.[423] ...[424] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1945., 153/45. Pov.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 269.

[422] Ispravno bi bilo: 7.
[423] Okrugli pečat (otisak nečitak).
[424] Potpis nečitak.

121.

1945., rujan 25.
Osijek

Presuda Okružnog narodnog suda u Osijeku Dušanu Škoriću iz Đurđenovca, u veljači 1945. nasilno uključenu u postrojbu Oružanih snaga NDH, na kaznu lišenja slobode od 4 mjeseca, što je stupio u "ustašku oružanu formaciju", u kojoj je ostao do kraja rata

---

Kz. 203/45

PRESUDA
U IME NARODA!

Okružni narodni sud u Osijeku u vijeću sastavljenom od Dr Franje Stankovića kao pretsjednika vijeća, te Stjepana Fehera i Marka Brdarića kao prisjednika, uz sudjelovanje zapisničara Ljubice Strajnić, u kaznenom predmetu protiv Škorić Dušanu iz Djurdjenovca, radi krivičnog djela iz čl. 3. t. 4. Zakona o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države, povodom optužnice javnog tužitelja u Osijeku od 15/X-1945. broj K-314/45 dana 21. studenog 1945 održanog usmenog javnog pretresa, u prisutnosti zamjenika javnog tužitelja Tafra Mate, okrivljenog i njegovog branitelja ureda radi Dr Stojana Puačevića, odvjetnika iz Osijeka, po izjavi javnog tužioca, da ostaje kod optužnice, i da se okrivljeni blago kazni, te branitelja da se okrivljeni što blaže kazni, presudio je:

Okrivljeni ŠKORIĆ DUŠAN, sin Djura i Matilde rodjene Bradičić, rodjen 28/X-1926. u Djurdjenovcu, gdje i boravi, prav. vjere, Srbin, neoženjen, radnik, bez imovine, neosudjivan, kriv je:

što je u mjesecu februaru 1945. u Djurdjenovcu stupio u ustašku oružanu formaciju, i u njoj ostao sve do svibnja mjeseca iste godine, a koja je formacija vršila akcije u Orahovici i Zdencima, dakle što je u vrijeme rata stupio u naoružane formacije sastavljene od Jugoslavenskih državljana u cilju pomaganja neprijatelja, čime je počinio krivično djelo iz čl. 3. toč.3. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, usljed čega se

kažnjava,

sa kaznom lišenja slobode od 4 mjeseca, u koju mu se kaznu uračunava izdržani zatvor od 24/VII-1945. do 21/XI-1945.

RAZLOZI:

javni tužitelj okruga Osijek optužio je okrivljenoga radi djela navedenih u optužnici, te je predložio da okrivljeni bude kažnjen.

Okrivljeni je naveo da je on radio na pilani u Djurdjenovcu te da su ga 11/II-1945. ustaše nasilno pokupili medju ustaše, držali ga u zatvoru 5 dana, a onda metnuli u konjušnicu kod konja. Cijelo vrijeme dok je bio medju ustašama tjerao je konje, a

nikada nije bio u borbi niti je imao pušku. Njegova jedinica vršila je oružane akcije u Orahovici i Zdencima.

Sud nije imao razloga ne pokloniti vjeru iskazu okrivljenoga, pak je na temelju toga stekao uvjerenje, da je okrivljeni bio članom oružanih formacija, za vrijeme rata sastavljenih od Jugoslavenskih državljana u cilju borbe protiv domovine. U tom djelovanju okrivljenog stječu se sva bitna obilježja bića krivičnog djela iz čl. 3. toč. 4. Zak.[ona] o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Nije bilo nijedne okolnosti koja bi isključivala krivicu okrivljenoga odnosno koja bi isključivala ili ukidala njegovu kažnjivost, usljed čega je oglašen krivim i kažnjen.

Kazna je odmjerena po čl. 16. Uredbe o vojni sudovima od godine 1944. u vezi sa čl. 18. toč. 1. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, jer je djelo počinjeno za vrijeme rata, a propisi prve uredbe blaži su od potonjeg zakona, dočim je navedeno djelo predvidjeno u čl. 14. spomenute uredbe o vojnim sudovima.

Kod odmjerenja kazne uzeto je kao olakotno da okrivljeni nije bio kažnjavan, priznanje, da je bio prisiljen stupiti u ustaše, da mu je otac bio u partizanima a takodjer i brat, a kao otegotno nije uzeto ništa, pak se dosudjena kazna ukazuje odmjerena prema stepenu krivične odgovornosti osudjenoga.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!
Okružni narodni sud
U Osijeku dne 21. studenoga 1945.

Zapisničar:	M.P.[425]	Pretsjednik vijeća:
Strajnić v.r.		Dr. Stanković v.r.

Presuda je pravomoćna i izvršiva!
Za točnost otpravka
(Komad) …[426] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/8-45

[425] Okrugli pečat: Okružni narodni sud u Osijeku (u sredini grb DF Jugoslavije).
[426] Potpis nečitak.

122.

1945., rujan 25.
Osijek

Presuda Okružnog narodnog suda u Osijeku Milanu Blažekoviću iz Osijeka na temelju Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 15 godina, na konfiskaciju cjelokupne imovine te na trajan gubitak političkih i građanskih prava[427]

Kz. 103/45

-P R E S U D A-
U I M E N A R O D A !

Okružni narodni sud u Osijeku u vijeću sastavljenom od suca Dra. Dragutina Pavića kao predsjedatelja vijeća, te Stjepana Batrnjeka i Mirka Boškovića- Puškina kao članova vijeća, uz sudjelovanje zapisničara Glavačević Marije, u krivičnom predmetu protiv Milana Blažekovića iz Osijeka radi krivičnih djela iz Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države na glavnoj raspravi održanoj 25. rujna 1945. povodom optužnice javnog tužioca u Osijeku od 19/IX-1945. broj K 318/45 u prisutnosti zamjenika javnog tužioca Kovačić Vlade i Milana Blažekovića osobno, te njegovog branitelja Dr. Željka Klemena, adv. u Osijeku po punomoći od 25.IX.1945. nakon zahtjeva optužbe da se sudi u smislu predloga optužnice, te zahtjeva obrane, za oslobodjenje od optužbe, izrekao je ovu:

P r e s u d u :

Opt. MILAN BLAŽEKOVIĆ, sin pok. Baltazara i pok. Magdalene rodj. Šarić, rodjen u Mrkopju 9. rujna 1878. umirovljeni državni činovnik iz Osijeka, Hutlerova ul. br. 14 Hrvat, rkt. vjere, oženjen, otac 3 djece, vojsku nije služio, u neprijateljskim oružanim formacijama ustaštvu imao je sinove Zdenka i Borisa Blažekovića, u Jugoslavenskoj armiji nema nikoga od uže rodbine, nalazi se u istražnom zatvoru od 28. srpnja 1945.

K r i v j e :

1/ što je koncem travnja ili početkom svibnja 1941. primio se dužnosti povjerenika grada Osijeka a koncem svibnja 1941. primio se dužnosti gradskog načelnika, koju dužnost je vršio do kraja juna 1941. dakle što se u vrijeme rata i okupacije primio službe

[427] Rješavajući žalbu Milana Blažekovića protiv presude Okružnog narodnog suda u Osijeku, Vrhovni sud Hrvatske u Zagrebu presudio je 19. listopada 1945., da se žalba djelomično uvažava, a presuda se u izreci o krivnji i kazni preinačuje i izriče jedinstvena kazna lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 15 godina i gubitak političkih i građanskih prava u trajanju od 10 godina uz konfiskaciju cjelokupne imovine. Usp. HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/8-45. Na izdržavanju zatvorske kazne, M. Blažeković je nedugo zatim 1946. i preminuo. Usp. G. A. B. [G. A. Blažeković], Blažeković, Milan (Emilijan), Tko je tko u NDH. Hrvatska 1941.-1945., Zagreb, 1997., str. 40.-41.

u organima neprijateljske vlasti te tako istu potpomagao u izvodjenju prisilnih mjera protiv stanovništva Jugoslavije, čime je počinio zločin iz čl. 3. t. 6. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države:

2/ što se je mjeseca listopada 1942. primio dužnosti ustaškog logornika za grad Osijek i na toj dužnosti ostao do mjeseca rujna 1943. održavši kao takav u oktobru 1942. jedan govor u Donjem gradu, a drugi u lipnju 1943. u kojim je govorima veličao Pavelića i ustašku državu, dakle što je bio članom organizacije Ustaša tzv. hrvatskog oslobodilačkog pokreta, koji je imao u cilju vršenje zločina iz čl. 2. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države i stupio u političku saradnju za vrijeme okupacije sa organima neprijateljske vlasti, čime je počinio zločin iz čl. 6. t. 1. te čl. 3. t. 6. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države:

3/ što je za vrijeme okupacije bio predsjednik Napretkove zadruge u Osijeku, koja je vršila posredovanje kod prodaje imovine otjeranih Srba i Židova, a koja se imovina prodavala samo ustašama, pripadnicima Njemačke skupine i njima počudnim ljudima, dakle što je vršio za vrijeme neprijateljske okupacije i rata pljačke tudje privatne imovine, čime je počinio zločin iz čl. 3. t. 3. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države:

4/ što je po zamolbi svoga sina Zdenka Blažekovića za vrijeme okupacije kod Ureda za podržavljeni imetak tzv. Ponove u Osijek isplatio po dva obroka od 10.000.- Kuna na račun kupovnine za namještaj kojeg je njegov sin Zdenko skupio od gornjeg ureda unatoč toga što je osudjeni znao da je taj namještaj bio vlasništvo Dr Tihomira Dražića iz Osijeka koji je bio iseljen, dakle što je na taj način sudjelovao kod pljačke privatne imovine za vrijeme rata i okupacije, čime je počinio zločin iz čl. 3. t. 3. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države:

pa se stoga po čl. 4. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države

P r e s u d j u j e :

na kaznu lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 15 (petnaest) godina, na konfiskaciju cjelokupne imovine, te na trajan gubitak političkih i gradjanskih prava. U kaznu lišenja slobode prinudnog rada uračunava se istražni zatvor počem od 28. srpnja 1945. do danas.

R A Z L O Z I

Gornjom optužnicom optužio je javni tužilac osudjenog radi krivičnih djela opisanih u izreci ove presude u kojim djelima nalazi optužba bitna obilježja krivičnih djela o odluci o zaštiti nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj.

Optuženi pozvan na odgovornost glede tih djela ponajprije je izjavio da je godine 1924. došao u Osijek kao umirovljeni kotarski pretstojnik, da je tada dobio službu tajnika osječke šećerane, da je imao sve do sloma Jugoslavije poprečni mjesečni dohodak od cirka 7.000 Din., da je godine 1931. glasao za listu Pere Živkovića, a godine 1935. i god. 1938. za listu Dr. Mačeka. Nakon sloma Jugoslavije koncem travnja odnosno početkom svibnja iz notice otštampane u tadanjem Hrvatskom listu doznao je, da je bio imenovan povjerenikom za grad Osijek, pa stime nije bio sporazuma, tražio je razjašnjenje od nosioca sveukupne vlasti Lukca, koji mu je rekao da se te dužnosti mora primiti, nakon čega se je on te dužnosti primio, dok nije koncem svibnja primio pismenu odluku o imenovanju gradskim načelnikom.

Tvrdi osudjeni, da je tu dužnost vršio do konca lipnja 1941. U obrazloženju zašto se je primio te dužnosti navodi optuženi, da je on smatrao se obvezanim u ta burna vremena kao gradjanin grada Osijeka raditi na korist svoga grada i to na ekonomskom polju. U to vrijeme nije mogao znati, da će ta vlast biti protivna našim narodima tim više, što je pokret naroda protiv te vlasti počeo tek 7. srpnja 1945. Kao razlog zbog kojeg je napustio tu dužnost ističe osudjeni, da je to učinio s razloga, jer se nije slagao sa izvjesnim ekonomskim mjerama, koje su se imale provesti.

Na osnovu takovog posvema odredjenog priznanja osudjenikovog sud ocjenivši taj iskaz i priznanje po svom slobodnom sudačkom uvjerenju utvrdjuje kao istinitim da je osudjenik koncem travnja, odnosno početkom svibnja 1941. bio imenovan povjerenikom grada Osijeka, a koncem svibnja 1941. načelnikom istoga grada, te da je tu dužnost vršio do konca lipnja 1941. Pošto nije bilo protivnih dokaza sud je morao na osnovu tvrdnja osudjenog uzeti kao dokazano da on prethodno imenovanje povjerenikom nije o tome bio pitan i na to imenovanje prethodno nije pristao, te da se na dužnosti gradonačelnika zahvalio, jer se nije slagao sa izvjesnim ekonomskim mjerama, koje bi imalo poduzeti tadanje gradsko poglavarstvo.

U takovom dokazanom djelovanju osudjenog nalaze se bitna obilježja krivičnog djela iz čl. 3. t. 6. gornjeg zakona jer je osudjeni u vrijeme rata i okupacije primio službu u gradskom poglavarstvu u Osijeku koje gradsko poglavarstvo je bio sastavni dio vlasti NDH, koja se obzirom na naše narode mora označiti kao neprijateljska vlast. Na tom položaju je osudjeni pomagao provadjanje raznih prisilnih mjera protiv stanovništva Jugoslavije, a to su bile mjere za hapšenje, preseljavanja Židova, kako je to opće poznato.

To je djelo kvalificirano kao zločin, jer je djelo teške naravi obzirom na položaj kojeg je osudjeni zauzeo u neprijateljskoj vlasti.

Valjalo ga je stoga proglasiti krivim radi zločina iz čl. 3. t. 6. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Glede djela pod 2 i 3 optužnice osudjeni je priznao da je u ljetu 1942. bio pitan od Kamila Krvarića, da li bi želio sudjelovati u ustaškom pokretu na način da dodje do smirivanja prilika u gradu i da se odklone dalnje trzavice, sukobi i hapšenja gradjana. Optuženi tvrdi da je uvjek bio miroljubivo nastrojen, da je svom gradu želio samo dobro, pa da je htio uvijek sudjelovati na saniranju društvenih nesuglasica, pa je tako i ovaj puta pristao na saradnju u tom pravcu, držeći, da će tim radom moći otkloniti mnoge nepravde, koje su se dešavale. Nakon toga jednog dana čitao je u Hrvatskom listu da je Kamilo Krvarić bio imenovan ustaškim stožernikom u Osijeku, a on ustaškim logornikom za grad Osijek. Odmah je nakon toga izjavio Krvariću, da u ranijem razgovoru nije pristao na obnašanje takove dužnosti. Ipak je tu dužnost logornika primio i vršio ju sve do rujna 1943. Za to vrijeme pokušavao je osudjenik da pomirljivo djeluje, ali nije našao odziva, pa je stoga ograničio svoj rad logornika na mjesečne logorske sastanke, gdje su bili pretresani izvještaji tabora i na dva govora od kojih je jednog održao u listopadu 1942. o radu kao jedinoj mjeri vrijednosti, te drugi u oči Antunova 1943. gdje je obrazlagao i govorio Dr. Ante Starčevića i Dr. Ante Radića, a tek na koncu iz kurtuazije obazreo na Pavelića. Kada je vidio da se neće moći ostvariti rad na saniranju prilika u Osijeku,

odlučio je napustiti tu dužnost te je u kolovozu 1943. podnio molbu u kojoj se je zahvalio na toj dužnosti uz obrazloženje, da će 8/IX-1943. navršiti 65 godina života, povodom čega je stvarno bio razrješen te dužnosti. Ističe, da on kao logornik u Osijeku nije imao nikakovog utjecaja na policijski aparat, a dok je on bio logornik nisu bili proganjani niti Srbi a niti Židovi. Glede tog djela nije se osjećao krivim.

Na osnovu takovog priznanja osudjenikovog ocjenivši isto po svom slobodnom sudačkom uvjerenju sud utvrdjuje kao istinito da je osudjeni dao pristanak za suradnju u ustaškom pokretu, da je tim povodom bio imenovan ustaškim logornikom za grad Osijek, da je tu dužnost vršio do konca rujna 1943. da je za to vrijeme sudjelovao mjesečno na logorskim sastancima, gdje su se pretresali izvještaji podredjenih tabora, da je kroz to vrijeme održao dva govora političke sadržine, te da je prestao biti logornikom po vlastitoj volji.

U tom djelovanju osudjenog nalaze se bitna obilježja kriviènog djela iz èl. 6. t. 1. i èl. 3. t. 6. Zakon o kriviènim djelima protiv naroda i države.

Za pravilnu ocjenu ovog djela valja istaknuti da je "Ustaša" tzv. hrvatski oslobodilački pokret bila politička organizacije, koja je imala svrhu srušiti staru Jugoslaviju, doprinjeti olakšanju okupacije ovih krajeva po njemačkoj vojsci, te na taj način omogućiti porobljavanje i uništenje naših naroda po fašističkim okupatorima. Metode kojima se ta organizacija kod ostvarenja gornjih zadataka imala služiti i sa kojima se je metodama služila uopće su poznate i metode ne trebaju posebnog dokazivanja. Svi se dobro sjećamo da je još prije sloma Jugoslavije ustaški pokret plaćan od inozemstva raznim atentatima, gdje su padali naši narod, radio na slomu Jugoslavije. Poslije pako sloma Jugoslavije radi istrebljenja i porobljivanja naših naroda ustaške vlasti pristupile su masovnom proganjanju naših naroda kako Hrvatskog tako Srpskog a takodjer i Židovskog naroda. Tek što se ostvarila NDH započeli su masovni progoni, ti su se progoni sastojali od pojedinačnih i masovnih hapšenja, zlostavljanja i ubijanja pripadnika naših naroda. Ti progoni odmah su počeli sa postankom NDH, te oni uopće nisu niti jenjavali a niti su prestajali i ti su progoni bili uopće poznati. Tako je stvarno ustaška organizacija imala za cilj uništenje i porobljenje naših naroda predajom istih na milost i nemilost njemačkom okupatoru koji je imao posvema jasne i odredjene ciljeve u obziru na Slavenske narode, a na južno slavenske narode posebice. Ta dakle organizacija imala je ciljeve uništiti, odnosno doprinjeti uništavanju naših naroda kriviènim djelima predvidjenim u èl. 2. Zakona o kriviènim djelima protiv naroda i države. Takovo èlanstvo te organizacije tvori uèin zloèina iz èl. 6. t. 1. gornjeg zakona. Tako je osudjeni dobrovoljno prihvatio se ustaške logorničke dužnosti i tu dužnost vršio, prisustvovanjem raznih sjednica, održavanjem raznih govora i unatoè toga što je znao da ta organizacija sudjeluje kod progona naših naroda, pa je on kriv kako za djelo uèešæa u toj organizaciji tako i za djelo političke saradnje sa neprijateljskim vlastima iz èl.3.t.6. Zakona o kriviènim djelima protiv naroda i države.

Glede djela pod 4.a. optužnice odnosno djela 3 ove presude osudjeni je priznao, da je godine 1924. osnovao Napretkovu zadrugu u Osijeku, da je u vrijeme sloma Jugoslavije bio predsjednik iste, da je to i nadalje ostao, te da je ta zadruga sudjelovala kod prodaje trgovina progonjenih osoba na taj način što je vršila inkaso za prodane radnje, te je

on kao punomoćnik Saveza Napretkovih zadruga koji puta nastupao kao punomoćnik toga Saveza potpisujući ugovore o prodaji takovih radnja, a u tim ugovorima je Savez Napretkovih zadruga nastupao kao punomoćnik ministarstva državne riznice.

Ocjenivši to priznanje osudjenog sud po svom slobodnom sudačkom uvjerenju utvrdjuje kao istinito, da je osudjeni još prije sloma Jugoslavije bio pretsjednik Napretkove zadruge u Osijeku, da je to ostao i dalje da je ta zadruga sudjelovala kod inkasa kupovnine za radnje progonjenih osoba, koje su prodavane često po Savezu Napretkovih zadruga kao punomoćniku državne riznice, koje ugovore u ime Saveza Napretkove zadruge koji puta je potpisivao sam osuđenik.

U takovom djelovanju osudjenog sud nalazi bitna obilježja krivičnog djela zločina pljačke privatne imovine, za vrijeme rata i okupacije. Notorno je naime, da je ta imovina, koju je prodavala državna riznica putem Saveza Napretkovih zadruga i kupovnine kojih je Napretkova zadruga u Osijeku ubirala bila protuzakonito i protupravno nasilno oduzeta od osoba progonjenih odnosno osoba prisilno iseljenih, pa je to oduzimanje i pretstavljalo jednostavnu pljačku imovine. Kao pljačka te imovine, mora se smatrati svako sudjelovanje u dalnjem proturivanju te imovine, pa je stoga i osudjeni kriv radi zločina iz čl. 3. t. 3. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Glede djela pod 4 presude osudjeni je iskazao, da mu je jednog dana njegov sin Zdenko rekao, da će kupiti u Osijeku od Ponove neko pokućstvo. On ga je odgovarao od toga znajući da Ponova imade stvari izagnanih osoba, te da nije ništa znao o kupnji tih stvari dok mu sin Zdenko nije javio da je te stvari kupio od Ponove i zamolio ga da bi u njegovo ime položio dva obroka od po 10.000. Kuna. Kada je polagao te obroke doznao je da je njegov sin Zdenko kupio stvari od Ponove a te stvari da su bile pokućstvo Dr. Tihomira Dražića iz Osijeka, koji je bio iseljen. Tvrdi prema tome optuženi da on te stvari nije kupio, da kod kupnje nije sudjelovao i da se činjenica što je platio dva obroka ne može smatrati sudjelovanjem kod pljačke imovine progonjenih osoba tim više što su te stvari bile oduzete prema tadanjim propisima.

Na osnovu takovog priznanja osudjenikovog sud utvrdjuje da je osudjeni znao za namjeru svoga sina Zdenka da kupi pokućstvo, da je kasnije platio dva obroka po 10.000 Kuna koje mu je sin Zdenko povratio.

U pomanjkanju dokaza sud nije mogao smatrati dokazanim da je osudjeni kupio to pokućstvo, već uzima samo dokaznim da je platio dva obroka za to pokućstvo, premda je znao da su to otete stvari.

U takovom djelovanju osudjenog nalaze se bitna obilježja zločina pljačke tudje privatne imovine za vrijeme okupacije i rata, pa je stoga razloga valjalo osudjenog proglasiti krivim radi zločina iz čl. 3. t. 3. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Kazna je sva presudjena krivična djela kvalificirana su kao zločin obzirom na činjenicu da su to djela teške naravi, da su u velike doprinjela stradanju našeg naroda, te da ih je izvršio čovjek inteligentan i svjestan posvema svojih djela i posljedica istih.

Kazna je odmjerena po čl. 4. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države sa 15 godina lišenja slobode, sa prinudnim radom sa konfiskacijom cjelokupne imovine i trajnim gubitkom političkih i gradjanskih prava. Kao olakšavajuće ili otežavajuće kod odmjere kazne nije uvaženo ništa.

U kaznu lišenja slobode imade uračunati istražni zatvor od 28.VII.1945. do danas.
Iz tih razloga valjalo je suditi kao u izreci ove presude.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Okružni narodni sud
U Osijeku, dne 25. rujna 1945.

Predsjednik vijeća: M.P.[428] Zapisničar:
Dr. Pavić v.r. Glavačević v.r.

Za točnost prepisa jamči:
…[429] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/8-45

123.

1945., listopad 1.
Slavonski Brod

Odsjek za javni red i sigurnost Upravnog odjela Okružnog NO-a Slavonski Brod donosi odluku o puštanju iz logora Krndija Leopolda Cidera iz Požege jer je utvrđeno da nije Nijemac (folksdojčer) nego Židov

---

OKRUŽNI NARODNI ODBOR SLAV. BROD.
Upravni odjel
Odsjek za javni red i sigurnost.
Broj 11.438-246/1945 Slav. Brod, dne 1. X. 1945
Predmet: Cider Leopold iz Požege
otpust iz logora

ODLUKA

Povodom podnešene molbe po Omerović Pavlu i Cider Bari iz Požege kojom mole za otpust iz logora Cider Leopolda iz Sl. Požege, koji se sada nalazi interniran u logoru Krndija kao pripadnik njemačke manjine obnalazi ovaj Okružni NO – Upravni odjel – Odsjek za javni red i sigurnost nakon svestranog razmatranja po provjerenim podacima donijeti slijedeće

[428] Okrugli pečat: Okružni narodni sud u Osijeku (u sredini grb DF Jugoslavije).
[429] Potpis nečitak.

R e š e n j e :

Cider Leopold iz Požege interniran u logoru Krndija imade se pustiti iz logora svojoj kući na slobodu, jer isti nije pripadnik njemačke narodne manjine, a niti je ikada bio član kulturbunda, te se prema tome nemože na njega niti odnositi odluka AVNOJ-a o repatriranju pripadnika njemačke manjine.

O b r a z l o ž e n j e :

Prema provjerenim podacima po Gradskom narodnom odboru Požega od 24. IX. o. g. broj 658 /1945 i 5541/45 od 29. VIII. 1945 vidljivo je da Cider Leopold nije po narodnosti nijemac već poljak, dok se prema potvrdi rimokatoličkog župnog ureda Požega vidi da je Cider Leopold sin nezakoniti Roze Deutsch izraeličke vjeroispovjesti, pa i prema tome imenovani nije mogao kao židov pripadati njemačkoj narodnoj skupini.

Konačno iz gore citiranih potvrda Gradskog NO-a Požega takodjer je potvrdjeno da Cider Leopold nije nikada bio član kulturbunda pa je iz svih navedenih razloga valjalo donijeti odluku kao u dispozitivu.

O tome obavjest:

1. Oremović Pavlu i Cider Rozi iz Sl. Požege putem Gradskog NO-a Požega radi znanja.
2. Upravi logora Krndija sa pozivom da se imenovanoga odmah pusti na slobodu sa potrebnim potvrdama da može doći do svoje kuće.
3. Gradskom narodnom odboru Požega radi znanja sa pozivom da se imenovanom uruči njegova imovina u koliko je bila stavljena pod konfiskaciju.
4. Javnom tužiocu za okrug Slav. Brod radi znanja.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[430] Pročelnik upravnog odjela:
Sudarević[431] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Privatno vlasništvo
V. Geiger, Nijemci Požege i Požeške kotline 1945.-1946: dokumenti i sjećanja/iskazi, Scrinia slavonica, 4, Slavonski Brod, 2004., str. 480.-481.

[430] Okrugli pečat: Brodski Okružni Narodno oslobodilački odbor (u sredini zvijezda petokraka).
[431] Slavko.

124.

1945., listopad 2.
Požega

Na sjednici Gradske skupštine u Požegi iznijeto je pitanje osoba koje su bez valjanih razloga odvedene u logor te "se tamo nalaze ljudi koji nisu nikada bili Njemci niti su se takovima osjećali niti su ma u čemu ogrešili o NOP", uz zaključak da se za takve slučajeve treba zauzeti da ih se pusti na slobodu

---

Z A P I S N I K

Sjednice plenuma Gradske skupštine održane na dan 2.X.1945 godine u 16 sati u Požegi.[432]

Prisutni: predsjednik drug Sekulić Mijo, tajnik Drakulec Djuka, odbornici: Čeović Mato, Kulić Nevenka, Šignjer Branka, Karan Djuro, Štajcer Milan, Puhmajer Milan, Zarić Branko, Pipinić Franjo, Relić Zvonko, Kuntarić Djuro, Šulac Tomo, Ruter Dr. Sidonija, Markulin Dr. Drago, Petrović Mile, Pavlović Pero, Barunović Ivan, Baričević Pero i Seljan Mirko.

/…/

Drug Ščulac Tomo podnosi izvještaj o radu Upravnog odjela, o organizaciji istog i o osoblju zaposlenom u istom poimenično.

Drug Pipinić Franjo po ovom kaže, da bi trebalo uvjek na sjednici čitati zapisnik iz prošle sjednice. Što se tiče iseljenih Njemaca iz Požege koji su odvedeni u logor, trebalo bi ponovo provjeriti, jer se tamo nalaze ljudi koji nisu nikada bili Njemci niti su se takovima osjećali niti su ma u čemu ogrešili o NOP, te pita kako je moglo doći do ovoga da su i takovi ljudi odvedeni u logor. Drug Ščulac po ovome daje odgovor, napominjući da zaista ima slučajeva, da su takovi ljudi odvedeni u logor. Da se ovo ne bi pogrešno tumačilo iznosi kako gradski NO nije ovdje kriv jer je celi ovaj posao obavljala odredjena komisija koja je i suviše strogo uzela primljene direktive i istih se pridržavala te na taj način došlo je do ovoga, da su ljudi oterani u logor. Iznosi kako su do danas te greške već u mnogome ispravljene i navodi imena lica koja su do sada puštena iz logora, a tako isto da za ostala takova lica da su njihova molba već dostavljena na nadležno mjesto za otpust iz logora, a isto tako molbe koje su vraćene na dopuno, da će se odma rješiti. Po ovome Pipinić i Kuntarić daju priznanje drugu Ščulcu na ispravnom postupku i zauzimanju za pravedne ljude. Zaključuje se, da se za sve takove ljude energično zauzme gradska skupština koja najbolje poznaje svoje ljude, da se ti ljudi vrate svojim kućama.

/…/

---

[432] Gradski NO Požega dostavio je 11. listopada 1945. (Br. 7.475/45) prijepis Zapisnika sjednice Okružnom NO-u Slavonski Brod. Usp. DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku br. 14670/29752 i okružnice s ur. brojem 1674/31557, 1945., Inv. br. 47.

Predsjednik	Zapisničar	Tajnik
Sekulić [v.r.]	…[433] [v.r.]	Đ. Drakulec [v.r.]

M.P.[434]

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku br. 14670/29752 i okružnice s ur. brojem 1674/31557, 1945., Inv. br. 47.

125.

1945., listopad 12.
Slavonski Brod

Javni tužitelj Okruga Slavonski Brod dostavlja Predsjedništvu Okružnog NO-a Slavonski Brod mišljenje o postupku rješavanja molbi folksdojčera za otpust iz logora i vraćanje imovine otpuštenima

---

JAVNI TUŽILAC OKRUGA
SLAV. BROD
BROJ: On 100/45.
Dana: 12. X. 1945.

PREDMET: Njemci – odluka o puštanju na slobodu iz logora za repatrijaciju i vraćanje imovine.

Okružnom NO-u, pretsjedništvo
Slav. B r o d

U poslednje vrijeme su učestale odluke naslova otsjeka za Javni red i sigurnost o puštanju na slobodu i povratak imovine Njemaca iz sabirnog logora za repatrijaciju Njemaca iz Jugoslavije, što više u poslednjih 20 dana je donešeno 45 takvih odluka. Postupak je kako izgleda vrlo hitan tu gdje se hitnost ne traži, nego gdje bi trebalo stvar dobro preispitati, prije nego se donese udovoljavajuća odluka.

Iz obrazloženja tih odluka u velikoj većini se ne vidi da li su navodi molbe uopće preispitani i provjereni, nego se tu obično navadja i obrazlaže takova odluka (puštanje na slobodu i povrat konfiskovane imovine) time, što je u molbi navedeno da se dotični nije

[433] Potpis nečitak.
[434] Okrugli pečat: Narodno Oslobodilački odbor za grad Požegu Tajništvo (u sredini zvijezda petokraka).

osječao Njemcem i ako je bio član kulturbunda. Rijetko se tu vidi da su navodi molbe provjereni i potvrdjeni po narod. vlastima, a ako jesu izgleda da N.O. mjesta zadnjeg stanovanja osobe o kojoj se radi vrlo olako shvaćaju ono što rade i kako izvješćuju.

Mi ne smijemo nikada zaboraviti što su Njemci bili učinili našem narodu. Najbolje bi to morali znati nekoji članovi N.O.-a. Ne smijemo zaboraviti ni to da su 90% naših Njemaca bili oduševljeni Hitlerom i njegovim "novim poretkom". Zar da sada kada je prilika, da ih se zauvijek riješimo propustimo zgodu i ostavimo to otrovno sjeme ponovo u svojem narodu.- Njima se nikako više ne može vjerovati, - i ne smije vjerovati –

Dabome, da je medju našim Njemcima bilo i poštenih i čestitih ljudi, koji se o naš narod nisu ničim ogrešili.- Ako su bili u ono prvo vreme uhapšeni iz neznanja pravog stanja, treba to danas ovim postupkom ispraviti. Ali se ne može dopustiti da se odluke o puštanju na slobodu takovih Njemaca upravo fabriciraju, a ne može se preći ni preko toga, da pojedini N.O.-i ne shvaćaju što rade i što im je dužnost kao organima narodne volje, te tako lako preporučuju puštanje na slobodu i povrat imovine svim našim donedavnim neprijateljima. Koliko samo država štetuje usljed povratka imovine! Kolika je pak moralna šteta, što ti ljudi i dalje ostaju u našoj sredini i pritajeno priželjkuju da se opet jednom vrati ono što je bilo.

Naslov neka povjerljivo i ozbiljno pozove svoje podredjene NO-e, da najsavjesnije i sa puno osjećaja odgovornosti daju svoje prijedloge za puštanje zatvorenih Njemaca iz logora za repatrijaciju i samo one najčestitije, koji nisu bili članovi kulturbunda ili koji su sa našim narodom suradjivali u njegovoj borbi predleži za puštanje na slobodu. S druge strane otsjek za javni red i sigurnost naslova neka isto tako svaku molbu dobro provjeri i dobro promisli o tom, da li je ta osoba zavrijedila sa ponovo živi medju našim narodom.-

Pretsjedništvo neka odredi, da se sve do sada izdane pozitivne odluke o puštanju na slobodu revidiraju pod kontrolom pretsjednika ili tajnika ili jedne "ad hoc" komisije. One koje bi trebalo poništiti neka se dostave ovamo sa cijelim spisom radi uvida i podnošenja nadzorne žalbe u roku o 1 mjesec dana.-

Poduzmite istodobno mjere kod Vašeg otsjeka za javni red i sig. Da se odluke o puštanju na slobodu svedu u buduće na najmanju mjeru i na osobe, koje zbilja zavredjuju da im se nanešena nepravda ispravi.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[435]

Javnog tužioca pomoćnik

…[436] [v.r.]

Izvornik, strojopis

DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku br. 14670/29752 i okružnice s ur. brojem 1674/31557, 1945., Inv. br. 47.

[435] Okrugli pečat: Javni tužilac Okruga Slavonski Brod (u sredini grb DF Jugoslavije).

[436] Potpis nečitak.

126.

1945., listopad 16.
Slavonski Brod

Pravni odjel Odsjeka za javni red i sigurnost Okružnog NO-a Slavonski Brod dostavlja svim kotarskim i gradskim NO-ima upute o postupku rješavanja molbi folksdojčera za otpust iz logora[437]

OKRUŽNI NARODNI ODBOR ZA OKRUG SLAVONSKI BROD
PRAVNI ODJEL - ODSJEK ZA JAVNI RED I SIGURNOST
BROJ Pov 87/1945. Slavonski Brod, dne 16-X-1945.-

Predmet: Njemaca - odpust iz logora
postupak s molbama.-

SVIMA KOTARSKIM NARODNIM ODBORIMA od 1-8
SVIMA GRADSKIM NARODNIM ODBORIMA od 1-5
ODSJEKU ZA JAVNI RED I SIGURNOST ovdje

U posljednje vrijeme mnoge zainteresovane stranke obračaju se izravno molbom da im se njihovi bliži rodjaci ili znanci odpuste iz logora, u koji su došli prigodom repatriranja njemaca, odnosno pripadnika njemačke narodnosti. U nekim slučajevima ove su molbe posve opravdane i zato se od zgode do zgode donašaju pojedinačne odluke o odpustu takovih pojedinaca iz logora.

Kada su pojedinci opazili, da se gdje kojim molbama udovoljava upravo su nasrnuli i opsjeli ovaj Upravni odjel sa svojim molbama koje lično donose, i salijetaju proćelnika i referente da se ti predmeti smjesta riješe. Da se jednoč takovoj praksi stane na kraj imade se u buduće postupiti ovako:

Svaku molbu za odpust iz logora imade se podneti Kotarskom odnosno Gradskom NO-u koji će najprije ispitati dali je propisno biljegovana sa /40 Dinara/ a tada preispitati, dali su molbeni navodi istiniti, dali je molitelj njemac, odnosno pripadnik njemačke narodnosti, dali je bio član kulturbunda, i kako je dospio u tu organizaciju, te dali je vidno i otvoreno radio sa okupatorom itd.-

Ako se radi o mješovitom braku, imade se istaći dali je bračni drug njemačke narodnosti prisilio svog druga da se upiše u kutlurbund ili ne, te dali je taj drugi bračni drug sukrivac u radu protiv NOP-a ili ne.

Nakon svih prikupljenih podataka imade se molba službenim putem amo poslati. U izveštaju mora biti stvarni i obrazloženi predlog, dali se neki zatočenik ima ili nema odpustiti iz logora.

---

[437] Usp. dok. br. 125.

U nikojem slučaju nesmiju se stranke ovamo sa molbama upućivati nego to neka ide redovitim putem. Stranke se moraju upozoriti da riješenje molba imaju čekati kod kuće, jer če se u protivnom izvrći nepotrebnim troškovima i dangubi a neće ništa obaviti.-

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

P R O Č E L N I K:

M.P.[438] ...[439] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., 160/45. Pov. i Gradski NO Vinkovci, 1945., 175/45. Pov.

127.

1945., listopad 13.-20.
Zagreb - Slavonski Brod

Odjel narodne sigurnosti MUP-a FD Hrvatske, Zagreb, izvješćuje okružne NO-e komu se može odobriti, a komu mora odbiti izdavanje obrtne dozvole za rad, o čemu Upravni odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod izvješćuje Upravni odjel Gradskog NO-a Vinkovci

---

FEDERALNA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
ODJEL NARODNE SIGURNOSTI
Broj: 7738-1945.

Zagrebu, dne 13.X.1945.

Predmet: Obrtne dozvole izdavanje članovima Kulturbunda i licima osudjenim na gubitak nacionalne časti.

Gradskim N.O-ima

Povodom traženja Okružnog narodnog odbora Osijek koje glasi: "Kotarski narodni odbor Upravni odjel u Donjem Miholjcu dopisom od 10.IX.1945. broj 4073/45. dostavilo je upit slijedećeg sadržaja:

Prema Uputstvu Ministarstva trgovine i opskrbe, odjel trgovine Federalne Države Hrvatske od 11.VI.1945. broj 1081/45. dozvole za radnje izdaju odjeli za trgovinu i opskrbu Kotarskih NO-a, a Upravni odjeli dužni su ustanoviti kakav je odnos molitelja

[438] Okrugli pečat: (otisak nečitak).
[439] Potpis nečitak.

dozvole bio prema NOB-i, te kakovo mu je bilo ponašanje za vrijeme okupacije, te prema tome staviti predlog odjelu za trgovinu i opskrbu, dali da se dozvola izda ili molba odbije.

U navedenim uputstvima nije objašnjeno, kako se ima postupiti sa takovim molbama, pa se moli objašnjenje po slijedećem:

1. Dali se može izdati dozvola za radnju pripadnicima njemačke narodnosti-članovima Kulturbunda za koje je sa vjerodostojnim dokumentima dokazano, da su aktivno pomagali NOP i nisu se ogriješili o NOP.

2. Dali se može izdati dozvola pripadnicima Jugoslavenske narodnosti, koji su sudjeni na gubitak nacionalne časti, jer su se ogriješili o tekovine NOP i nisu ga ničim pomagali.

3. Dali se može izdati dozvola za radnju članovima Kulturbunda, koji nisu pomagali NOP i bili su protivnici, ali su pripadnici ostalih narodnosti /Česi, Madjari, Poljaci i dr./, a takodjer i pripadnici Jugoslavenskih narodnosti, koji su bili u kulturbundu i nisu pomagali NOP, a imali su dozvole za radnju izdane od NDH i stare Jugoslavije.

Dostavljajući prednji upit, moli se Ministarstvo, da po istaknutom pitanju potrebno uputstvo ovome odjelu dostaviti izvoli, kako bi se dalje moglo pravilno postupiti."

Ovo Ministarstvo dalo je slijedeće uputstvo:

["]1. Članovi Kulturbunda /toč. 1 i 3 Vašeg traženja/ nebi se smjelo izdavati obrtne dozvole bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost prije stupanja u kulturbund. Svi oni izjasnili su se kao Nijemci i prema tome im se nemože dozvoliti samostalna privredne djelatnost.

Licima naše narodnosti koja nisu u Kulturbundu, a osudjena su na gubitak nacionalne časti /toč. 2 Vašeg traženja/, može se dozvoliti vodjenje manje radnje, ali nikako većih preduzeća /veći lokali, velike trgovačke firme, industrijska poduzeća i slično./ Njima se naime nemože na osnovu zakonskih propisa oduzeti svaka samostalna privredna djelatnost ali nisu dostojni da vode takove poslove, koji jače zasijecaju u narodnu privredu."

Prednje se dostavlja radi znanja.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P. Po ovlaštenju Ministra:

Pročelnik:

Okružni N.O. Vinkovci[440]
Upravni odjel Brod, 20. listopada 1945.
Broj: 19977-1551-II-1945.

Predmet: Obrtne dozvole - izdavanje

Gradskom N.O-u, Upravni odjel
VINKOVCI

[440] Očito je greška u prijepisu, a trebalo bi pisati (Slavonski) Brod.

Dostavlja se prednja direktiva na znanje i provedbu.-
S.F.-S.N.!

M.P. Pročelnik:
Sudarević, v.r.

Gradski N.O. Vinkovci
Broj: 18075-1945. Vinkovci, 29. listopada 1945.
Obrtnih dozvola izdavanje.-

1) Opće upravnom otsjeku, Uprav. odjela G.N.O-a
2) Trgovinskom odjelu G.N.O-a Vinkovci.

Na znanje i provedbu.-
S.F.-S.N.!

M.P.[441] Pročelnik:
…[442] [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1945., Spisi bez broja, [18075/45.]

[441] Okrugli pečat: Gradski N.O.O. Vinkovci Upravni odjel (u sredini grb DF Jugoslavije).
[442] Potpis nečitak.

ŠTAB II.JUGOSLOVENSKE ARMIJE
OPERATIVNO ODELJENJE
Str.Pov.Br. 64.-
22. X. 1945.

PREDSEDNIŠTVU VLADE FEDERALNE HRVATSKE.

Dostavljamo Vam sedmodnevni izveštaj o skidjanju terena od ustaša,četnika i zelenaša u vremenu od 15.do 22.X.1945 god.

Na sektoru Bilj pl.predalo se 2 ustaša;na sektoru Požeško Gorje predalo se 6 ustaša;na sektoru Pepuka predalo se 5 ustaša;na sektoru Kašlavačke Gore predao se 1 ustaša;na sektoru Kalnika ubijena 2,zarobljena 4 ustaša;na sektoru Samobora zarobljeno 7 ustaša;na sektoru Karlovca predao se 1 ustaša;na sektoru V.Kapele predala se 2 ustaše; na sektoru Velebita ubijena 2,zarobljena 3 ustaša i 1 četnik,predale se 4 ustaša;na sektoru Gacina zarobljen 1 ustaš i 1 zelenaš.Do sada u gornjem vremenu ubijeno,zarobljeno i predalo se 32 ustaša,1 četnik i 1 zelenaš.

Sigurnost komunikacija i susbredjaja dobra.Op.br.64.

Smrt fašizmu-sloboda narodu!

ŠTAB JUGOSLAVENSKE ARMIJE OPERATIVNO ODJELJENJE

ZASTUPA KOMANDANTA
pomoćnik generalmajor

FNRJ
FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

Pov. 1723/45

Zagreb, 23. X 1945

HDA, Zagreb, 279

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA

ZEMALJSKA KOMISIJA

ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA
OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA

Broj 2816-45.

Državna Komisija zatražila je od nas, da bitno pridopinemo podatke o držanju i zločinima domaćih Njemaca (Volksdeutschera), te izradimo elaborat o koji treba unijeti što više činjenica, jačih primjera, statističkih podataka.

Treba naročito obraditi ova pitanja:

1. Koliko je ukupno živjelo „folksdajčera" na području odnosne Okružne komisije pre rata, a koliko za vrijeme okupacije? (Po mogućnosti po pojedinim srezovima, a zasebno i za gradove ili sela gdje su živjeli u većem broju.

2. Koliko danas „folksdajčera" s odnosnog područja živi?

3. Koliko ih je pobeglo zajedno sa okupatorskom vojskom? Zna li se približno, gdje se danas nalaze?

4. Od onih, koji su ostali u zemlji, koliko ih je u logorima, a koliko na slobodi? Za one koji su na slobodi, navesti razloge, zbog čega nisu u logorima?

5. Koliko je „folksdajčera" do sada otvoreno za ratne zločince ili narodne neprijatelje? Koliko se od ovih nalazi u rukama naše vlasti, a koliko je u bjekstvu ili uopće nepoznatog boravišta?

6. Koliko od tih ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja je do sada izvedeno pred sud i kakav je ishod suđenja?

7. Kakvo je bilo stanje i držanje „folksdajčera" pre rata? (Socijalna struktura, glavne profesije, imovinsko stanje, vjeroispovest, politička vladanje, pripadnost ranijim partijama, koliko je bilo učlanjeno u „Kulturbundu" i drugim organizacijama nemačke manjine kod nas, kada i na koji način provodiše nacional-socijalistički uticaj među njima i koja sredstva su najviše služila, podaci o listovima i regionalnoj nemačkoj štampi i drugim edicijama, njihovom pravcu i ideologiji, veze sa Hitlerovom Njemačkom, putovanja u Reich u svrhu studija, političke i kulturne saradnje, posjeta raznih vrsta itd., podaci o privrednim organizacijama, kao „Agrarije", „Halag" i sl., način kreditiranja i finansiranja nemačkih preduzeća, kumovine nepokretnosti itd., ukratko najistaknutija političke i kulturnih prvaka, vođa sportskih i gimnastičkih društava i dr. poluvojničkih ustanova, da li i koliko je bilo među njima naprednih elemenata, koji su se odupirali fašističkom utjecaju i za zakonitu zvezdatinu.)

8. Kakvo je bilo držanje „folksdajčera" za vreme rata i okupacije? (po mogućnosti također specificirati odgovore kao i pod tač. 7. za ratne drušvene akcije i pojedine organizacije i ustanove!) Kako su se odazivali mobilizaciji? Koliko je bilo i u čemu se manifestovalo „petokolonaštvo" među njima? Kako i na koji način su sarađivali sa okupatorom — nemačkom, mađarskom, italijanskim, bugarskim itd. — na političkom i privrednom polju. Da li je bilo i koliko takvih među njima, koji nisu sarađivali ili su se bar rezervisano držali? Kakvo je bilo njihovo držanje prema našem životu, odnosno prema pojedinim narodima, narodnostima ili vjeroispovestima (napr. prema Srbima, muslimanima, Jevrejima, Crnogorcima i sl.)

Kakav je bio stav prema narodno-oslobodilačkom pokretu i narodno-oslobodilačkoj borbi? Da li je bilo i koliko takvih među njima koji su aktivno učestvovali u istoj, potpomagali je ili se bar lojalno prema njoj i njenim predstavnicima ponašali?

U kojoj mjeri su privrednu iskorištavali okupaciju za svoje bogaćenje? Kupovine u bescenje tuđih imanja, pljačka, konfiskacija u prirodnim preduzećima, uživanje samil. kredita, ukoga u izvozu i uvozu i sl.)

9. Koliko ih je učestvovalo u razним okupatorskim vojničkim, polovojničkim i policijskim formacijama i odredima? Koliko od toga dobrovoljno, a koliko usled obavezne regrutacije?

Za ova tačku bi naročito bilo potrebno za svako područje što precizније navesti broj učesnika za svaku pojedinu vrstu formacija ili organizacija (SS, Gestapo, Hipo, Dnjič manšaft, Dnjič frauenšaft, Hitlerjugend, a naročito i regularna nemačka vojska). Pored toga navesti po mogućnosti i oznaku jedinice tih formacija, u kojima su „folksdajčeri" iz vašeg područja bili obuhvaćeni, gde su te jedinice operisale (da li u mestu samog stanovanja ili bližoj okolini, ili u drugim krajevima naše zemlje, odnosno u inostranstvu. Nadalje, navesti koliko je „folksdajčera" poginulo u tim jedinicama i gde, a koliko je palo u zarobljeništvo naše ili savezničko.

10. Ukoliko se poznati pojedini konkretni i naročito teški ratni zločini, učinjeni izdajstva i saradnje s neprijateljem, treba ih u elaboratu kratko i sažeto navesti, naročito najmerkantnije pojedinosti, glavna narodnosna i nacionalna izvršioca odn. najaktivnije učesnike u tim zločinima. (Oni treba da budu oni slučajevi, koji bi najefikasnije mogli poslužiti kao ilustracija stava i držanja).

Prema pitanju treba nastojati da prilaze svo pomenuto za izradu elaborata pr. čemu treba dakako stvar u celosti shvatiti shatično i na pojedina pitanja odgovoriti u granicama mogućnosti i na osnovu raspoloživog materijala. Bitno je, da elaborati budu pregledni, da obuhvate mate-

rju kao cel no i da daje što više konkretnih podataka, tako je već sadno istaknuto. Pojedine cifre i statistički podaci nemaju na sebi biti potpuno tačni, ali treba težiti približno tačnosti, koliko je to moguće.

Elaborat treba da pruži onu sliku, koja se prema dosadašnjem radu i materijalu može dati a uholiko će saradnicima dobro poslužiti koji bi odgovarali na pojedina pitanja mogli bitno izmeniti i dopuniti, trebaće te podatke naknadnim elaboratima obuhvatiti i dostaviti.

Nezavisno od ovog elaborata, potrebno je da obrada materijala i donošenje odluka za zločince ima da teče dalje, prema dosadašnjim uputstvima i praksi.

Obratite se na sve naše narodne vlasti, ustanove, društva i pojedince koji bi vam mogli dati korisne podatke u ovom predmetu.

Nekim ovim komisijama upućivali smo ranije pozive, da ovaj predmet obrade, pa da te Komisije svoj već započeti rad nastave i dopune u smislu ovog dopisa.

Uholiko nemate u Vašoj Komisiji ljudi, koji bi mogli da ovaj zadatak valjano izvrše, obratite se na drugove iz drugih ustanova.

Zamolite i zauzmite ovim poslom sudije, advokate, profesore, lječnike i između tih ljudi sastavite ekipu koja će spremno i valjano primiti se ovoga posla.

Obrađeni predmet dostavite ovoj Komisiji što hitnije.

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

Predsjednik zemaljske komisije

HDA, Zagreb, 306, GUZ 4218/45, kut. 67

128.

1945., listopad 23.
Slavonski Brod

Izvješće Okružne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Slavonski Brod upućeno Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb o folksdojčerima na području Okružnog NO-a Slavonski Brod

---

Okružni NO Brod
Okružna Komisija za utvrđivanje zločina okupatora
i njihovih pomagača.

Broj: 289/45. Sl. Brod 23. X. 1945

Zemaljskoj Komisiji za
utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača.
Z a g r e b

U vezi tamošnje Okružnice od 30 srpnja 1945 g. br. 2816/45[443] a savezno sa tamošnjom požurnicom od 18.X.1945 broj isti[444] dostavlja se elaborat o zločinačkom i izdajničkom radu "njemačke narodne skupine" za vrijeme okupacije.

/…/

II.- Danas na okrugu Sl. Brod /kotar Brod, Vinkovci, Đakovo i Županja/ živi ukupno oko 1176 folksdajčera a od toga najviše u gradu Sl. Brodu, gdje ih ima 437.

III.- Pobjeglo je sa teritorije okruga Sl. Brod ukupno 7733. folksdajčera.

Ovamo su uračunati svi oni koji su pobjegli sa navedene teritorije od ljeta 1944 g. pa sve do oslobođenja.

Većina najme folksdajčera iselila se je sa navedene teritorije još ljeti i u jesen 1944 g. a malen broj pobjegao je zadnjih dana sa okupatorom.

Oni koji su iselili u ljeto i u jesen 1944 g. naseljeni su po raznim mjestima u Austriji i u Njemačkoj, dočim je nepoznato boravište onih koji su u zadnjem momentu pobjegli sa okupatorskom vojskom.

IV.- Od onih koji su ostali u zemlji imade ih u logorima 1551, a na slobodi 1145.-

Oni koji su ostali na slobodi, ostavljeni su sa razloga jer se ili uopće nisu upisali u "kulturbund" ili su se upisali pod pritiskom, pa su se kasnije sami ispisali ili su radi neaktivnosti bili isključeni, bilo što su bili povezani u mješovitim brakovima sa našim

---

[443] Usp. HDA, Zagreb, 306, GUZ, 4218/45.; V. Geiger, Folksdojčeri u izvještajima komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okruga Slavonski Brod, 1945. godine, Scrinia slavonica, 6, Slavonski Brod, 2006.

[444] Usp. HDA, Zagreb, 306, GUZ, 4565/45.

elementom, bilo što su pojedini bliži članovi obitelji bili aktivni borci i suradnici NOV i NOP, bilo što su kao profesionalni radnici pridržani, a nisu se ogrešili o čast našega naroda.-

V.- Prema prispjelim podacima područnih Komisija može se utvrditi da imade 61. lice utvrđeno kao ratni zločinci i narodni neprijatelji.-

U rukama vlasti nalazi iz se 6, u bjegstvu 7, a ostalo nepoznatog boravišta.

VI.- Pred sud je izvedeno njih 10. od kojih je jedan streljan, 6. ih je osuđeno na prisilni rad, 1. na gubitak nacionalne časti, a za dvojicu osuda još nije donešena.

Ovo je sastavljeno prema podacima prispjelim od područnih Komisija.

/…/

Napominje se da je ova Komisija pri sastavljanju ovoga elaborata imala mnogo poteškoća naročito uslijed toga što pojedine područne Komisije nisu dostavile na vrijeme izvještaj unatoč toga što su više puta požurivane, te sada u kratkom roku nije moguće dati jedan opširniji elaborat.

Tako je na pr. Komisija u Đakovu dostavila izvještaj tek 18. X. 45 god. a navedeni izvještaj je svakako važan jer se na području Đakova nalazio znatan broj folksdajčera te bi izvještaj bez stanja u Đakovu bio nepotpun.

S toga se naslov umoljava da ovaj izvještaj primi do znanja.-

Ujedno se priklapaju izvještaji pojedinih područnih Komisija iz kojih se mogu donekle vidjeti neki statistički podaci u pogledu sudjelovanja folksdajčera u okupatorskim vojničkim i drugim formacijama.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU

M.P.[445] Za Okružnu komisiju
Tajnik
…[446] [v.r.]

Prilozi[447]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306 GUZ, 4461/45, kut. 68
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 280.-281. – V. Geiger, Folksdojčeri u izvještajima komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okruga Slavonski Brod, 1945. godine, Scrinia slavonica, 6, Slavonski Brod, 2006.

[445] Okrugli pečat: Komisija za utvrdjivanje zločina okupatora i njihovih pomagača Okružni NOO Slav. Brod (u sredini grb DF Jugoslavije).

[446] Potpis nečitak.

[447] Usp. HDA, Zagreb, 306, GUZ, 4218/45., 306, GUZ, 4461/45., 306, GUZ, 4565/45.

MJESNA KOMISIJA
ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA OKUPATORA
I NJIHOVIH POMAGAČA

U Petrovcima dana 23-X 1945

Br. 2156

Zapisnik

sastavljen kod mjesne komisije za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Petrovcima

o saslušanju iz

u predmetu protiv Ditko Miško iz Petrovaca

PRISUTNI

1) Ditko Eugen tajnik
2) Todor Stojanović zapisničar

Nakon što je upozoren na istinu i posljedice lažnog iskaza, iskazuje:

Ime i prezime: Arbr Mihalub,Ružička Petar,Plavšak Lucija,Pavlović Laura
Mjesto boravka: Petrovci
Godina starosti:
Bračno stanje: oženjen
Vjera: grko-katolička
Narodnost: rusinskx
Da li je u srodstvu sa prisutnim: nisu
Da li je u službi ili mirovini: ne

Po dolasku okupatora u našu zemlju Ditko Miško odmah se je stavio na raspoloženje okupatoru činjenicama se je za vrijeme svoga života stječući u ženskoj vezi sa gestapovcima i ustašama često je obilazio u Vukovar radi davanja podataka o kretanju N.O.V. i P.O.J.

Sa svojim izdajničkim radom nastavio je dva pripadnika N.O.V. Gospojević Miloša i Cerovac Josipa oba iz sela Mirkovaca kotara Vinkovci te su dana 30-X-1943 god.od strane nemačkih stražara u selu Petrovci kotara Vukovar isti su streljani u kući pripadnika N.O.V.Veličković Vukašina te su poslije izvršenog zločinačkog djela Gospojevića i Cerovca opljačkali i kuću gore spomenutog sina otpremio predsjednika N.O.Vrha

Svoj izdajnički protunarodni rad produžavali su sa terenom srba u Vinkovačkom logoru i zatvor.

Za taj njihov izdajnički rad odvedeni su od strane N.O.V. od kuda se do danas nisu vratili (streljani)

Ovaj zapisnik pročitan mu je i potpisan.

Predsjednik

Tajnik

HDA, Zagreb, 306, kut. 697.

129.

1945., listopad 24.
Slavonski Brod

Presuda Okružnog narodnog suda u Slavonskom Brodu dr. Filipu Markotiću na temelju Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države na kaznu lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 16 godina, na konfiskaciju polovine imovine te na gubitak političkih i građanskih prava u trajanju od 16 godina nakon izvršenja kazne lišenja slobode[448]

Broj Kz. 106/45

P r e s u d a
U I m e N a r o d a !

Okružni narodni sud u Sl. Brodu, u vijeću sastavljenom od Milašinović Djordja kao predsjednika vijeća, te prisuditelja Dolenc Mirka i Kirhofer Stjepana kao članova vijeća, uz sudjelovanje perovodje Naglić Ladislava, u kaznenom predmetu protiv okr.[ivljenog] dr Markotić Filipa iz Sl. Broda radi zločina iz čl. 3. Zakona o k.[rivičnim] d.[jelima] protiv naroda i države, nakon usmene javne rasprave održane dne 24/10. 1945. u prisutnosti okrivljenog koji se nalazi u […][449] zatvoru, njegovih branitelja Dr. Golubić Radovana i Zvonarević Mate, javnog tužitelja Lešić Franje, nakon što je javni tužitelj stavio svoj predlog da se okrivljeni što strožije kazni, a okrivljeni svoj predlog da bude oslobodjen od optužbe ili blaže sudjen

P r e s u d i o j e :

Okrivljeni Markotić Dr. Filip, sin pok. Mate i pok. Ive rodjene Vegar rodjen 22/9.1889 u Grabovniku, živi Sl. Brodu, Hrvat, rkt. vjere, državljanin DFJ, advokat, oženjen, otac dvoje djece, vlasnik 7. jutara zemlje, nije služio vojsku, neosudjivan,

K r i v j e :

1/ što je odmah po slomu Jugoslavije preuzeo u Sl. Brodu vlast, a naročito što je preuzeo dužnost šefa policije, dakle što je postao funkcioner terorističkog aparata, čime je počinio zločin iz toč. 3. čl. 3. Zakona o k.[rivičnim] d.[jelima] protiv naroda i države,

---

[448] Rješavajući žalbu dr. Filipa Markotića protiv presude Okružnog narodnog suda u Slavonskom Brodu, Vrhovni sud Hrvatske u Zagrebu presudio je 30. studenog 1945., da se žalba djelomično uvažava, a presuda se u izreci o krivnji i kazni preinačuje i izriče jedinstvena kazna lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 10 godina i gubitak političkih i građanskih prava u trajanju od 10 godina uz konfiskaciju polovine imovine. Usp. HDA, Zagreb, 1560/Stara Gradiška, br. dos. 616/57. Na izdržavanju zatvorske kazne, dr. F. Markotić je nedugo zatim 1946. i preminuo. Usp. S. Leček, Brodski odvjetnik Filip Markotić – 'desni' haesesovac?, Scrinia slavonica, 6, Slavonski Brod, 2006.

[449] Nečitko.

2/ što je postao članom Ustaškog Pavelićevog nazovi sabora, u kojim su donošene odluke i propisi o progonima stanovništva Jugoslavije, te kao član toga sabora odobrio prisilno odvodjenje naroda u koncentracione logore, internaciju i na prisilan rad stanovništva, čime je počinio zločin iz čl. 3. toč. 3. Zakona o k.[rivičnim] d.[jelima] protiv naroda i države, sve kažnjivo po čl. 4. istog Zakona.

Stoga se okrivljeni radi tih zločina po čl. 4. cit.[iranog] zakona

o s u d j u j e :

1/ Na kaznu prinudnog rada sa lišenjem slobode u trajanju od 16. god.

2/ Na gubitak gradjanskih i političkih prava u trajanju od 16. godina, po ovršenju kazne lišenja slobode.

3/ Na konfiskaciju polovinu njegove imovine u korist države.

U izrečenu kaznu uračunava se okrivljenom izdržani istražni zatvor od 15/9.1945. do danas.

R a z l o z i :

Javni tužitelj okruga Sl. Brod optužio je okrivljenog za djelo označeno u dispozitivu ove presude.

Okrivljeni priznaje, da je odmah po slomu bivše Jugoslavije, kada je Kvaternik, koji je postao ministar vojske NDH, na radiu proglasio bivšu Nezavisnu, preuzeo svu vlast u Sl. Brodu, dakle i dužnost šefa policije, kao šefa javne bezbednosti, svoju dužnost da je vršio oko 3 dana, a potom predao dužnost Njemačkoj vojsci, koja je potom došla u Sl. Brod.

Okrivljeni se brani, da je vlast u Sl. Brodu preuzeo na molbu mnogih gradjana Sl. Broda kao narodni zastupnik HSS-a, a sa željom, da svojim ugledom kao narodni zastupnik osigura u prvim danima prevrata javni red i sigurnost u Sl. Brodu, da bi sačuvao imovinu gradjana od pljačke, koja je bila već započela. Svoju dužnost da je i izvršio na zadovoljstvo gradjana u Sl. Brodu, jer da je postavljajući straže na pojedina mjesta grada uglavnom sačuvao gradjanstvo od pljačke, koja se nije izvršila u velikoj mjeri, već samo pojedinačno.

Okrivljeni nadalje priznaje, da je postao član Pavelićevog nazovi sabora na poziv ustaške vlade, koje je imao svoje prvo zasjedanje 27/II.1942. Okrivljeni se brani da se je pozivu ustaške vlade morao odazvati i ući u Pavelićev sabor jer da mu je zaprijetiti da će u slučaju njegovog neodazova biti izvršena smrtna kazna nad njegovim sinom, koji je bio po ustaškom sudu osudjen radi komunizma i zatvoren, zatim da će biti i on i njegova žena koja je po[d]rijetlom Židovka odvedeni u logor. Radi toga da je ušao u Pavelićev sabor, koji d aje održao svega tri sjednice na kojima da nisu bile donošene nikakove odluke o progonima stanovništva Jugoslavije i sl. već da su on i ostali prisutni zastupnici bivše HSS-a stranke u saboru protestirali radi protunarodnog rada ustaške vlade. Radi toga njihovog osudjivanja i neraspoloženja prema ustaškoj vlasti da je taj sabor kasnije i raspušten i da se nije više ni sastajao.

Kao priznanje za njegovo odazivanje pozivu ustaške vlasti u Pavelićev sabor okrivljeni navodi, da je njegov sin bio pušten iz zatvora, kojemu da je preko svojih prijatelje ustaške vlade ishodio i putnicu za inozemstvo i da je ga prebacio u Švicarsku, a on i njegova žena da su bili poštedjeni od logora.

Okrivljeni nadalje priznaje, da je on za vrijem bivše NDH. koristio svoje prijateljstvo i veze sa funkcionerima ustaške vlasti a naročito sa zastupnicima HSS-a, koji su prišli Paveliću i ušli u ustašku vladu kao i sa ministrom Tortićem[450] i da je te svoje veze i poznanstvo s istima upotrebio za korist naroda na taj način, što je preko njih za mnoge intervenirao za nagradu ili bez nagrade, a koji su bili radi svoje suradnje sa NOP-om zatvarani u policijskom zatvoru u Sl. Brodu ili bili otpremljeni u logoru iz kojih je mnoge svojim intervencijom izvukao.

Okrivljeni nadalje priznaje, da je on i poslije kako se povukao s vlasti po dolasku okupatorske vojske u Sl. Brod, održavao vezu sa vršiocima ustaške vlasti u Sl. Brodu, a naročito sa šefovima policije, ali da je i to svoje poznanstvo upotrebio za korist gradjana Sl. Broda, koji su bili zatvarani radi svoje suradnje s NOP-om.

Okrivljeni se u dokaz svoje obrane pozvao na svjedoke Kajganović Dr Milenka, Milčić Dr Aleksandra, Golubić Dr Radovana, Matošić Dr Stjepana, Zvonarević Matu, Belan Ivana st. i ml., Žnidaršić Ankicu, Vrkljan Dr. Vilima, Dimitrijević Miću, Jelavić Dr Ivu, te Horvat Vilima, svi iz Sl. Broda.

Optužnica se pozvala na svjedoke i po okrivljenom, a osim toga i na svjedoke: Jurišić Petra, Čandrl Miju, Jurišić Katicu, Sertić, Franju i Vuičić Milku.

Svjedoci Golubić Dr Radovan, Kajganović Dr Milenko, Milčić Dr Aleksandar, Matošić Dr Stjepan, Zvonarević Mato iskazali su suglasno da im je poznato da je okrivljeni u prvim danima bivše NDH preuzeo vlast u Sl. Brodu na molbu gradjana Sl. Broda, koju da je vlast vršio u interesu samih gradjana i uglavnom sprečio pljačku i privatnu imovinu. Kao narodni zastupnik HSS. svoj ugled i poznanstvo sa kasnijim ustaškim funkcionerima kako u Sl Brodu, tako i u Zagrebu, da je upotrebio na korist naroda intervenirajući za mnoge, koji su bili kao saradnici NOP-a zatvoreni, i to mnoge besplatno.

Svjedocima je poznato, da je okr. ušao u Pavelićev sabor, ali da im je okrivljeni rekao da u sabor mora ući, jer da mu je zapretjeno, da će se izvršiti smrtna presuda nad njegovim sinom, koji je bio osudjen kao komunista, on i njegova žena radi židovskog podrijetla, da će biti odvedeni u logor.

Svjedok Golubić Dr. Radovan iskazao je da su odnosi izmedju njega i optuženog, kada je isti ušao u Pavelićev sabor nešto ohladili, jer da mu je on to zamjerao, ali da se optuženi pred njim brani, da to mora činiti radi žene Židovke i sina.

Da su osim Golubić Dr Radovana kao prijatelja optuženog i drugi njegovi prijatelji njemu to zamjerali, što je ušao u Pavelićev sabor ne govoreći o osudjivanju njegovih ostalih birača, koji su ga prije izabrali za narodnog poslanika HSS vidi se i iz iskaza Zvonarević Mate, koji je iskazao da mu je optuženi pričao da mu je uspjelo osloboditi sina iz zatvora tek na potpis samog bivšeg Poglavnika Pavelića. Nakon toga da je optuženi ipak otišao u Sabor, a kada ga je zapitao kako to da ide u sabor odgovorio mu je, da mu je rečeno ili on u sabor ili sin u zatvor.

Iz iskaza toga svjedoka proizlazi da je i on osudio ulazak optuženog u sabor kako kao narodni zastupnik bivše HSS a tako isto kao otac čiji je sin bio osudjen na smrt zbog komunizma, koji je tek potpisom samog bivšeg Poglavnika pušten iz zatvora, što potvrdjuju riječi tog svjedoka: “Nakon toga optuženi je otišao ipak u sabor.”

[450] Janko.

Nadalje iz iskaza toga svjedoka proizlazi da je optuženom u početku bivše NDH. bilo dobro poznato, što su ustaše, koji su bili stožer državne vlasti u bivšoj NDH. počinile sa jednim dijelom Jugoslavenskog naroda, odnosno da su pripremili i izvršili pokolj Srba, jer je sam optuženi tome svjedok prvih dana 1941. pripovjedao, da je u Banjoj Luci održan zbor na kojem da je neki Butić, advokat iz Banja Luke, koji je kasnije poznat kao najveći krvolok i jedan od istaknutih funkcionera ustaške vlasti, na tom zboru rekao, da Srbe treba klati ne sutra, nego odmah danas.

Prema tome posve je neozbiljna obrana optuženog, da njemu u početku NDH. nije bilo poznato kakovo su ustaše zlo izvršili i pokolj Srba u Hrvatskoj, čime su kao izrodi osramotili čast Hrvatskog naroda, kojega je optuženi bio zastupnik.

Iz iskaza svjedoka Milčić Dr. Aleksandra napose proizlazi, da je neistinita obrana optuženog, da je on u prvim danima NDH. preuzeo vlast u Sl. Brodu samo po želji gradjana iz Sl. Broda, jer prema iskazu toga svjedoka optuženi je na njegov upit, zašto preuzima po proglašenju NDH vlast u Brodu, rekao svjedoku, da ga je za to telefonski zamolio Slavko Kvatrenik i da je stime sporazuman i Dr. Maček. Kada je svjedok nadalje zapitao optuženog zašto je otišao u Hrv.[atski] sabor za NDH., što su ga zapitali osim svjedoka i druge kolege, optuženi je njima izjavio, da je to morao učiniti za spas sina i žene Židovke. Iz iskaza i toga svjedoka proizlazi, da su i on i ostale kolege osudili ulazak optuženog u Pavelićev sabor.

Napose iz iskaza svjedoka Matošić Dr. Stjepana proizlazi, da je optuženi imao vezu sa ustaškim vlastima kao sa šefom policije Dr. Vinekom u Sl. Brodu, pa čak i svojim znancima iz HSS koji su kasnije prišli Paveliću a naročito s ministrom Tortićem, što je svjedoku poznato kao advokatskom koncipijentu optuženog po pripovijedanju samog optuženog.

Iz daljnjeg iskaza Milčić Dr. Aleksandra takodjer proizlazi, da je optuženi početkom mjeseca maja 1941. imao vezu sa tadašnjim šefom redarstva u Sl. Brodu Kolačavićem[451], koji je na intervenciju optuženog pustio na slobodu bratića njegove supruge Vatroslava Brlić, koji je bio uhapšen.

Posebno iz iskaza svjedoka Kajganović Dr. Milenka proizlazi da je optuženi u početku bivše NDH. bio na redarstvu zajedno sa Mesić Tomislavom i kasnije ozloglašenim Vrgoč Slavkom, koji je vršio velika hapšenja i progone Srba i Židova u Sl. Brodu, što proizlazi iz iskaza svjedoka Horvat Vilima, prema čijem iskazu je Vrgoč rukovodio tzv. narodnu zaštitu, koja je razoružavala vojsku bivše Jugoslavije.

Nadalje, iz iskaza svjedoka Zvonarević Mate još proizlazi, da je optuženi bio predsjednik kotarske organizacije HSS i narodni zastupnik za kotar Brod, još za vrijeme bivše Jugoslavije imao sukob sa vodstvom HSS i da je jedno vrijeme bio u nemilosti kod vodstva u Zagrebu.

Prema tome može se iz toga zaključiti, da je optuženi već za vrijeme bivše Jugoslavije vodio ekstremnu politiku, koju su vodili frankovci sa Pavelićem na čelu, što je kasnije potvrdio i svojom saradnjom sa ustaškim vlastima i samim ulaskom u sabor za vrijeme NDH., jer je poznato, da je vodstvo HSS bilo stupilo u koaliciju sa vodstvom SDS kao hrvatsko srpska koalicija, koja je imala jugoslavenski karakter.

[451] Ispravno bi bilo Kalačević, Stjepan; predstojnik redarstva u Brodu na Savi (Slavonskom Brodu) od 1940.

Svjedoci Vrkljan Dr. Vilim i Žnidaršić Ankica nisu ništa odlučno dokazali, a iz iskaza posljednjeg svjedoka proizlazi samo to, da je optuženi svjedokinji dao preporučeno pismo, kao svojoj namještenici, kojim je preporučivao njezinog brata vlastima kao valjanog, jer je isti bio zatvoren.

Svjedok Jurišić Petar iskazao je, da su godine 1935. poslije Sibinjskog ustanka optuženi i Vrgoč, koji je za vrijeme NDH. postao ustaški logornik sakupljali hranu za postradale seljake i novčanu pomoć, koja se pohranjivala kod Slavka Vrgoča, a koja se je trebala dati postradalim obiteljima, čiji su muževi bili u Glavnjači. Medjutim, ta pomoć da je iskorištena za izvlačenje popa Praskića uz zatvora, a jedan dio da su optuženi i Vrgoč za sebe zadržali. Nadalje svjedok je iskazao, da mu je poznato, da je optuženi kao zastupnik HSS godine 1938. izdao odnosno prodao veliki radnički štrajk radnika tvornice vagona za svotu od 100000 i uspio taj štrajk razbiti. Godine 1941 kada su bili poznati komunisti i članovi KP. uhapšeni, njihove obitelji da su kod optuženog pravili molbu da se uhapšeni puste na slobodu. Optuženi da je primao za sastav molba nagrade, ali da se ni jedan od uhapšenika nije vratio, iako je optuženi bio uticajna ličnost i imao velike veze sa ustaškim vlastima.

To proizlazi i iz iskaza Čandrl Mije, Vuičić Milke i Juričić Katice.

Iz iskaza svjedoka Belan Ivama mladjeg iz Sl. Broda čak proizlazi, da je optuženi uzimao velike nagrade za svoje interveniranje oko izvlačenja iz zatvora uhapšenih lica kao suradnika NOP-a, jer je njegov otac, kada je on bio kao komunista uhapšen optuženom dao u više navrata za intervenciju veću svotu novca i to ukupno 2500 Din. i 30.000 Kn. dok je njegova intervencija ostala bez uspjeha.

Iz iskaza svjedoka Jurišić Katice, proizlazi čak i to da optuženi ako se radilo o siromašnim pristalicama NOP-a, koji su se nalazili u zatvoru, nije htjeo ni intervenirati, kako je to bio slučaj sa kćerkom svjedokinje Jurišić Nevenkom.

Iz iskaza gore navedenih svjedoka rezultira, da je optuženi kao narodni zastupnik HSS odmah nakon osnutka NDH stupio u saradnju s ustaškim vlastima i sa okupatorom, vršeći u početku dužnost šefa policije u Sl. Bodu, a kasnije i svojim ulaskom u Pavelićev sabor. Nadalje proizlazi, da je optuženom u vrijeme njegove saradnje bilo dobro poznato, kako je stvorena bivša NDH. tj. da je ona bila tvorevina fašističke Njemačke i Italije, koja je išla ne samo za slom bivše Jugoslavije, nego i za uništavanjem samog Jugoslavenskog naroda s ciljem, da opustjelo zemljište bivše Jugoslavije naseli svojim življem i narodom te da teritorij bivše Jugoslavije učini svojim životnim prostorom i drži u svojoj vlasti Balkan kao put za istok, koji je postao odavna težnja Njemačkih osvajača s lozinkom: "Drang nach Osten" te ["]Deutschland über alles["]. Nadalje je optuženom bilo dobro poznato, da je bivša nazovi nezavisna bila sve drugo osim nezavisna država, koja je bila zapravo vazalna, a koju je Pavelić kao poglavar države naprosto njima kao okupatorima izručio. Nadalje je optuženom bilo poznato, na kakvim je temeljima bivša Nezavisna bila stvorena tj. u čemu su se sastojala načela ustaškog pokreta, koja su imala za cilj uništavanje srpskog djela naroda i Židova u Hrvatskoj, koje su ustaške vlasti u bivšoj NDH i provodili s lozinkom, koju su na zborovima članovi ustaške vlade isticali s riječima: "Bješte psine preko Drine, a Židovi preko Palestine."

Kada je optuženi ušao u Pavelićev sabor, što je uslijedilo godinu dana poslije osnutka NDH, optuženom je bilo vjerojatno poznato, da je tada već postojala Jugoslavenska vlada u Londonu, čiji su članovi bili i članovi vodstva HSS-a, koji nisu odobrili politiku Pavelića, već su je naprotiv u ime Hrvatskog naroda osudili, jer nije bila po želji Hrvatskog naroda. Nadalje je optuženom moglo biti poznato, da je kroz to vrijeme počela već narodnooslobodilačka borba, koju su vodili partizanski odredi, u kojima su učestvovali i Srbi i Hrvati, a u kojoj su u borbi sa premoćnim okupatorima ginili najbolji sinovi našeg naroda, koji su ostavili svoje obitelji i žrtvovali ne samo njih nego i sebe da narod oslobodu.

Medjutim, to se vidi u radu optuženog. Optuženi prima se u početku vlasti u Sl. Brodu i po dolasku Njemačke vojske u Sl. Brod povlači se te samo nadalje dolazi u dodir sa ustaškim vlastima i svoje prijateljstvo snjime iskorišćuje za intervencije pojedinih gradjana iz Sl. Broda i to više kao svojih ličnih prijatelja te za intervencije i drugih, ali za dobar honorar. Da je optuženi imao tada želju, da svojim ugledom kao narodni zastupnik koristi svome narodu, ne bi se tada odmah povukao, nego bi na zgodan način, a da se i ne primi vidno kakve vlasti, radio na interese svoga naroda u većem obimu. Nadalje kao narodni zastupnik HSS unatoč svega onoga zla koje su počinile ustaše u Hrvatskoj te unatoč izdajničke politike Pavelićeve, optuženi zapostavlja interese svoga naroda svojim ličnim interesima ne poštivajući mnogobrojne žrtve najboljih sinova naših naroda koji su se borili za slobodu protiv okupatora, i koji su i žrtvovali i svoje obitelji, te ljubomorno čuva slobodu svoju i svoje žene i život svojega sina, kojega je uspjeo čak i prebaciti u inozemstvo, umjesto da ga je kao idealnog komunistu poslao u redove narodnih boraca, gdje mu je zapravo i bilo mjesto. Tim svojim ulaskom u Pavelićev sabor optuženi je sankcionisao čitav dotadašnji izdajnički rad Pavelićeve ustaške vlade i zločinstva njegovih ustaša, koji su bili stožeri njegove vlasti, dok su se njegovi birači borili.

Na temelju svega gore navedenog stekao je sud potpuno uvjerenje kako o objektivnom učinu kaznenog djela, za koje je okrivljeni optužen, tako i o njegovoj subjektivnoj krivnji, a kako se u odnosnom djelu stiču sva kriterija zločina iz čl. 3. toč. 3. Zakona o k.[rivičnim] d.[jelima] protiv naroda i države valjalo je okrivljenog proglasiti krivim, i osuditi ga kao u dispozitivu ove presude.

Kod odmjeravanja kazne uvaženo je okrivljenom kao olakotno djelomično priznanje, dosadašnje dobro vladanje i nevinu obitelj, djelomično koristan rad za narod te njegov strah za ženu i sina od ustaških vlasti, a kao otegotno, da se grubo ogriješio o interese svoga naroda i da ga je konačno i izdao, pa se prema tome izrečena kazna ukazuje krivnji primjerenom i na zakonu osnovanom.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu !

OKRUŽNI NARODNI SUD
U Sl. Brodu, dne 24. listopada 1945.

Perovodja: Naglić vr.

Pretsjednik vijeća: Milašinović vr.

Za točnost:
…[452][v.r.]

M.P.[453]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611, kz. 106/45.
S. Leček, Brodski odvjetnik Filip Markotić – 'desni' haesesovac?, Scrinia slavonica, 6, Slavonski Brod, 2006.

[452] Potpis nečitak.
[453] Okrugli pečat: Okružni – Narodni sud Slav. Brod (u sredini grb DF Jugoslavije).

130.

1945., listopad 27.
Sotin (Vukovar)

Mjesni NOO Sotin izvješćuje Komisiju za utvrđivanje ratnih zločina pri Kotarskom NO-u Vukovar o ubijenima od strane JA nakon ulaska u selo

Mesni Narodno-oslobodilački odbor
SOTIN
Broj 2429
Dana 27. X - 1945[454]

Kotarskom Narodnom odboru
Komisiji za utvrdjivanje rat. zločina
u Vukovaru

Prema vašem usmenom traženju da vam pošaljemo spisak poginulih iz mesta od naše vojske. Mi imamo samo dva slučaja, i to:

1) Nikola Kušić rodjen u Sotinu 6/III 1908 god.
2) Ivan Berković rodjen u -"- 25/IV 1909 -"-

Prvi je osudjen po narodnom sudu u Vukovaru na smrt, a drugi je prilikom ulaska naše vojske u Sotin 12. IV 45 odveden na kraj sela i ubijen, izgleda da je po sredi lična osveta ili nešto drugo.

S.F S.N.

Tajnik

M.P.[455] …[456] [v.r.]

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 306, kut. 699
M. Kovačić, U potrazi za istinom. Martirij Hrvata u Vukovaru 1941.-1945., Vukovar, 2004., str. 359.

[454] Pečat.
[455] Okrugli pečat: Mesni Narodno oslobodilački odbor Sotin (u sredini grb DF Jugoslavije).
[456] Potpis nečitak.

131.

1945., studeni 1.
Đeletovci (Vinkovci)

Popis poginulih/ubijenih vojnika (ustaša i domobrana) i ubijenih civila od strane Narodno-oslobodilačkog pokreta u Đeletovcima, u razdoblju od kolovoza 1943. do travnja 1945.

———————

Đeletovci

P o p i s

poginulih i suđenih od strane N.O.P. na području M.N.O.-a Đeletovci

Redni broj	Ime i prezime	God. rođ.	Kada i od koje jedinice ubijen	u kojem svojstvu		Opazka
				ustaša	Gestapo	
1)	Fajdetić Ivan	1915.	u prosincu 1944 12 krajiška brigada	ustaša		
2)	Pejak Stjepan	1923.	-„-	-„-		
3)	Morovićanin Petar	1923.	-„-	-„-		
4)	Lucić Petar	1924.	u mjes. kolovozu 1943 po partizanskim odredima	-„-		
5)	Janković Mato	1920.	-„-	Domobran		
6)	Đurić Mijo	1926.	u mjes. prosincu 1944 12 krajiška brigada	-„-		
7)	Kuzmanović Stjepan	1926.	-„-	-„-		
8)	Farago Franji	1926.	-„-	-„-		
9)	Šporčić Mato	1899.	-„-	ustaša		

10)	Pejak Marica	1893.	25 svibnja 1944 po partizanskim odredima			kod kuće u noći
11)	Pejak Ana	1930.	25 svibnja 1944 po partizanskim odredima			kao djete
13)[457]	Županjac Andrija	1897.	u siječnju 1945 III proleterska			kao civil
14)	Županjac Stjepan	1907.	-„-	-„-		-„-
15)	Županjac Katica	1908.	-„-	-„-		-„-
16)	Jerbić Mato	1890.	13 travnja 1945 po nepoznatoj jedinici odveden i ubijen			pogrešno ubijen -„-
17)	Damjanović Andrija	1920.	-„-	-„-		pogrešno ubijen -„-
18)	Pašić Mato	1916.	u prosincu 1944 12 krajiška brigada	ustaša		

u M.N.O.
Đeletovcima dne 1-XI 1945

S.F. S.N.

Tajnik: M.P.[458] Predsjednik:
...[459] [v.r.] Damjanović Martin [v.r.]

———————

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 306, kut. 699
J. Jurčević, Bleiburg. Jugoslavenski poratni zločini nad Hrvatima, Zagreb, 2005., str. 306.-307.

[457] Redni broj 12. nije naveden, odnosno iza 11. slijedi, očito greškom, 13.
[458] Okrugli pečat: Mesni narodno oslobodilački odbor Đeletovci (u sredini grb DF Jugoslavije).
[459] Potpis nečitak.

132.

1945., studeni 3.
[Zagreb]

Iz izvješća pomoćnika javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o stanju u logorima Valpovo i Orlovnjak

---

Rihtar Petar
Pomoćnik J.T.H.

PREDMET: Izvještaj sa službenog putovanja

JAVNOM TUŽIOCU HRVATSKE[460]
Z a g r e b

O prilikama u Državnom šumskom poduzeću Belišće podnio sam odmah nakon dolaska u Osijek, a na osnovu informacija dobivenih od sekeretara Okružnog odbora Narodne fronte za okrug Osijek druga Geđe, posebni izvještaj.

Sa pročelnikom Upravnog odjela Okružnog NOO-a Osijek pregledao sam logor Nijemaca u Valpovu. Tamo je smješteno oko 1800 žena, djece i staraca. Prilike su u glavnom zadovoljavajuće. Potrebno je ipak primjetiti da su logoraši u tim barakama dosta natrpani.

Pregedavajući letimično i na brzinu logorske knjige ustanovio sam da je na osnovu depeše Ministarstva unutrašnjih poslova od 4-X o.g. iz tog logora pušteno, pored onih koje je bezuvjetno trebalo pustiti i takovih koja se nije smjelo pustiti. Zbog toga sam dao pomoćniku za odjeljenje općeg nadzora Javnog tužioca okruga Osijek uputu da se provede revizija otpuštenih na osnovu ove depeše, te da se oni koji su očito protuzakonito pušteni, smjesti ponovno u logor. Kod ovog logora vode se pored onih koji se stalno nalaze u logoru, a to su u glavnom starci, žene i djeca, i onih 1800 Nijemaca koji su zaposleni na radu većinom na poljoprivrednim imanjima, koja su pod državnom upravom.

Na području okruga Osijek postoji i kažnjenički logor u Orlovnjaku. Tu je smješteno 1400 kažnjenika. Tamo su se događale razne nepravilnosti kao što je davanje dopusta logorašima, bjegstvo logoraša, pijančevanje i sl. Iz tog logora pobjeglo je 20 kažnjenika. Prva komanda logora je smjenjena, a protiv sadašnjeg komandanta i intendanta vodi upravni odjel izvide. Radna snaga kažnjenika iskorištena je svega u 30 %, s razloga, jer nema dovoljno milicije.

Pročelnik Upravnog odjela izjavio je da u Josipovcu postoji prazan i uređen logor koji pripada Komandi vojne pozadine i da Ministarstvo unutrašnjih poslova javilo Okružnom NO-u Osijek da je Armija taj logor ustupila na raspolaganje Okružnom

[460] Jakov Blažević.

odboru Osijek. Međutim Komanda osječkog područja dosad nije predala toga logora navodeći da je od Armijske oblasti naređeno da se logor ne preda. Pročelnik Upravnog odjela ističe da oni namjeravaju u taj logor smjesiti sve Nijemce sposobne za rad koji koji se sada vode kod logora u Valpovu, Šipovcu i Bijelom Manastiru, u kojim logorima ukupno imade 6.000.- Nijemaca.

Pročelnik Upravnog odjela ističe da na ovih 6000 logoraša imade svega oko 60 milicionera, što je obzirom na potrebu zaposlenja logoraša na više mjesta svakako premalen broj.

/…/

Posjetio sam također Kažnjenički logor u Lepoglavi /…/.

Smrt fašizmu – sloboda narodu !

Rihtar [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, kut. 97/b.b.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 283.-284.

133.

1945., studeni 3.
Daruvar

Izvješće javnog tužitelja Okruga Daruvar javnom tužitelju FD Hrvatske, Zagreb o stanju u Okrugu Daruvar u listopadu 1945., s prikazom logora i zatvora

---

Javni tužilac okruga
D a r u v a r

3. XI. 1945.

Broj: *a 428/45*

JAVNOM TUŽIOCU HRVATSKE[461]

OPĆI IZVJEŠTAJ
o radu Javnog tužioca okruga Daruvar za mjesec listopad 1945.

POLITIČKA SITUACIJA

Na okrugu se donekle popravilo polit. stanje radom narodnog fronta i aktivista u fronti, uspjeli smo stvoriti bolje raspoloženje prema našem pokretu i bolju volju za jače učešće u polit. životu.

[461] Jakov Blažević.

Skupština HRS-a[462] u Zagrebu te i skupštine po kotarevima održane u vezi sa stvaranjem organizacije HRS-a[463] mnogo su pokrenule jačanju i učešću Hrvatskog naroda u polit. životu. Takodjer kongres Srba u Zagrebu u mnogome je oživio i zainteresirao Srbske seljačke mase. Politički uspjesi koje smo do danas postigli nisu dovoljno iskorišteni u pravilnom polit. radu naši aktivista na našem okrugu. Reakcija kod naroda razvila je dosta priličnu aktivnost, koristeći dosta lošo ekonomsko stanje kao i druge propise[464] u našem radu.

Ekonomsko stanje je dosta slabo tako da veliki broj stanovništva nije imao od čega da se uzdržava, u većini je bio i problem sjemena što se je na našem okrugu dosta pravilno rješilo. Do sada od predvidjene jesenske sjetve zasijano je na teritoriju našeg okruga preko 90%. Uvjek se još nadje na terenu fašista koji nisu kažnenjeni jer su pušteni iz raznih logora i amnestirani potpuno na slobodu, danas se šeću i ako ih ima koji podležu oštroj kazni narodnog suda.

Naši narodni tužioci malo su učinili u optuživanju tih fašista i kažnjavali iste. No pristupilo se sada oštrom i brzom čišćenju svih protiv kojih narod diže svoj glas, a protiv kojih postoji optužujuću materijal.

Okučanski kotar je osnovni problem ishrane i kod zagoraca na čitavom teritoriju našeg okruga. Što su za vrijeme NDH kolonizirani i prepraćeni po Paveliću na teritorij našeg okruga. Prehranu rješavamo na taj način što smo slali većinu od tih u Vojvodinu na berbu kukuruza i to one koji nemaju hrane. Na kotaru okučani otišlo je oko 600 osoba na berbu kukuruza koji su tim radom osigurali prehranu sebi i svojoj familiji. Pojavljuje se problem što se nalazi još mnogo naroda na kotaru Pakrac, Okučani i Novska bez krova nad glavom, gdje se je prišlo rješiti taj problem u vezi sa kolonizacijom istih napuštenih sela. Kod nas na okrugu u organizacijama antifašističkim kao i svim ostalim vlada dosta velika sporost pri izvršavanju važnih zadataka kao ne snalaženje i ne odgovornost, što naročito koristi reakcija koja djeluje na liniji Mačeka, Kralja, klerofašista i ostalih, kao primjer tomu služe izbori za Okružnu skupštinu i izbori za mjesne NO-e, gdje se zapazila aljkavost u popularizaciji kandidata tako da mnoga sela istoga dana nisu ni znala da se provode izbori. Do podne ili dok nije došao netko od naših aktivista u isto selo.

Kod nas na okrugu naročito se ističe djelovanje klerofašista i to preko križarskih organizacija kao i preko pastirskog pisma te na dan 1. XI. 1945. to jest na Sisvete kićenje tih ustaških grobova od strane klerofašista.[465]

Po pitanju pred izborne kampanje za izbore za konstituantu poduzeli smo sve, aktivizirali smo sve aktiviste i organizacije na teritoriji našeg okruga u vezi popularizacije kandidata na listi jedinstvene fronte i u borbi protiv svih gore udruženih reakcionera.

/…/

PREGLED LOGORA I ZATVORA

Na teritoriju okruga nalazi se samo jedan logor i to u Staroj Gradiški. U njemu izdržava oko 750 lica dosudjene kazne. Opskrbu vodi opskrbni odjel okružnog NO-a Daruvar.

---

[462] Ispravno bi bilo: HRSS-a

[463] Isto.

[464] Očito bi trebalo pisati: propuste.

[465] Usp. dok. br. 134. i 136.

Problem ishrane je nastao jer okružni No nema dovoljno kredita a i nabavka hrane vrlo je otešćana.

Uprava logora nije dovoljno osigurana, jer se u upravi nalazi samo jedan partizan dočim je ostalo osoblje iz ranijih vremena. Primjećujem da se pušta[ju] neki kažnjenici na dopuste kući, tako je jedno lice pušteno na dopust u Beograd dakle u drugu federalnu jedinicu.

U najkraće vijeme poslati ćemo pomoćnika da pregleda taj logor i sve zatvore, te ću onda prema materijalu koji mi bude podnesen staviti svoje primjedbe i prijedloge.

Zatvor kod okružnog narodnog suda u Daruvaru je pretjesan sa 73 istraženika. Zatvor se sastoji iz četiri male sobe jer je taj zatvor sagradjen za kotarski sud u Daruvaru za najviše 30 zatvorenika.

Uslijed prenatrpanosti i slabe ishrane izbio je u zatvoru pjegavac, te je obolilo 8 istraženika od kojih je jedan umro u bolnici u Pakracu.

Poduzete su sve mjere da se epidemija suzbije, tako da već 10 dana nema nijednoga novog slučaja.

Roba istraženika kao i rublje je raskuženo a isto tako i prostorije pobijeljene sa vapnom jer drugoga raskužnoga sredstva nemamo.

Istraženici se sada redovno kupaju pa je zdravstveno stanje povoljno.

Sa odjeljenjem za zaštitu naroda drži sam javni tužioc stalni lični kontakt i sam lično pregledava zatvore OZN-e kao i istražni materijal zatvorenika i u suglasju sa OZN-om donose se odluke, za svakoga istraženika dali će se koji pustiti na slobodu ili dali će se istraga nastaviti.

U radu organa OZN-e nema nikakovih nepravilnosti niti samovolje, kako je to ranije bilo, pa se u tome stanje vrlo popravilo.

Moli se ovo izvješće primiti na znanje.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Javni tužilac okruga:
M.P.[466] Mato Krpan [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, Povjerljivi spisi, 1945.

[466] Okrugli pečat: Javni tužilac Okruga Daruvar (u sredini zvijezda petokraka).

134.

1945., studeni 3.
Daruvar

OZN-a za Kotar Daruvar izvješćuje OZN-u za Okrug Daruvar o nastojanjima daruvarskih "ustaških familija, omladine i križara" da za blagdan Svih Svetih urede ustaške i domobranske grobove, te navodi kako su dotične priveli u Gradski NO i to im zabranili

[…][467]
OPUNOMOĆSTVO ZAŠTITE NARODA
za KOTAR DARUVAR
Str. pov. Broj *128*
Dana *3-XI-1945*[468]

Predmet: Izvještaj o pripremama
na Svisvete.

ODELENJU ZAŠTITE NARODA ZA OKRUG
D A R U V A R .

U vezi naredjenja naslova str. pov 1461 od 1.XI.1945. izvještavamo sljedeće:

Pripreme od strane ustaških familija za popravak i kičenje ustaških i domobranskih grobova za svisvete bile su vrlo aktivne, još prije svihsveta oko 15 dana zapazila se velika aktivnost od ustaških familija a naročito omladine i križara. Isti su si uzeli u zadatak da izvrše popravak i kičenje ustaških grobova da ih okite sa cjećem, vjencima i natpisima "Slava palim borcima", tako isto i križeve da postave na kojima to nije bilo. U zadatak su si uzeli kod organizovanja toga posla trgovac Tauber, koji je išao u Zagreb da kupi potreban materijal za nakite. Kraljić Stjepan užar iz Daruvara kupio je dobrovoljne priloge za nabavku stvari za vijence. Pran stolar obečao je napraviti nove križeve na ustaške grobove gdje nije bilo. Kovačić Zdenka učenica 1.r. trgovačke akademije pisala je u Zagreb list Zdenki Kuže i navodila je u njemu koliko se žrtvuju pojedine omladinke da bi što lepše okitile ustaške grobove, tako je navela da će kupiti 80 metara Hrvatske trobojke i izvjesiti na vjence. Vjenci su se pravili 29.X.1945. na veće kod Kraljić Stjepana užara, kod stolara Prana, Hancl Mire, Mujić Nade a izradjivale vjence su sljedeće osobe: Vukelić Slavica, Hancl Mira, Kraljić Julka, Švajcer Vera, Švajcer Zora, Nemet Gracija, Kuže dvije sestre, Ferenčić Marija, Tauber Vilma, Hanomikel Rozalija, i Kukla Amalija, kako je bilo zakazano nije sve izvršeno vjenci su postavljeni na grobove koji su već

[467] Grb DF Jugoslavije.
[468] Pečat.

ranije bili popravljeni. Na vjencima bile su izvješene male Hrvatske trobojnice. Gradski NO u sporazumu gradskog NF-a, i okružnog NF-a, zaključili su da pozovu sve one koje su kitile grobove i da im narede da skinu Hrvatske trobojnice sa ustaških grobova pošto nisu dostojni kao izdajnici Hrvatskog naroda da se kite Hrvatskim trobojnicama. Na poziv kojega su dobile gore navedene osobe nisu se odazvale tako da je upravni odjel gradskog NO-a, poslao miliciju po njih koja ih je dovela u gradski NO. U gradskom NO-u, im je naredjeno da odu u groblje i da skinu trobojnice i lijepo im je razradjeno iz kojih se to razloga mora učiniti, iste su taj zadatak izvršile.

Gradski NF-a, u sporazumu okružnog NF-a, pozvali su svečenika Etingera Miju da na dan svisveta posveti grobove palih boraca za narodno oslobodjenje, posveta je tekla na taj način što je bilo zakazano da u 15 časova se krene u groblje u procesiji, gdje je prisustvovala jedna četa vojske naoružane, invalidi, omladina, antifašističke organizacije, škole - internati, gimnazije kao i mnogi gradjani ukupno svega je bilo oko 600 duša.

Nakon izvršene posvete govorila su tri govornika i to: Komandant poručnik 1. bataljona 17. Krajiške brigade, predsjednik gradskog NO-a, Daruvar Mijoković Stjepan, i Vojaček Josip – Taras. Invalidi su odpjevali pjesmu tužaljku i ispaljena je salva od jedne čete vojnika.

Na kotaru nije bilo tako značajnih slučajeva sem u Končanici je izvršena posveta partizanskih grobova koja je uredila omladina, isto tako u Brestovcu je omladina popravila i okitila grobove kao i ostalim selima našega kotara.

Smrt fašizmu sloboda narodu!

ZA OPUNOMOČENIKA:
P. Hercigonja [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1491, 30/33, kut. 16

ŠTAB II.JUGOSLAVENSKOG ARMIJSKOG
OPERATIVNO ODJELJENJE
Str.Pov.Br. 95.-
5. XI. 1945 g.

PREDSJEDNIŠTVU VLADE FEDERALNE HRVATSKE.

Dostavljamo Vam svakodnevni izvještaj o skoijanju ljudstva terena od ustaša i četnika u vremenu od 26.X.do 5.XI.1945 godine.

Na sektoru Slavonske Požege zarobljeno 3 ustaše;na sektoru Glamine ubijen 1,zarobljena 2 ustaše;na sektoru Koprivnice ubijeno 1 ustašu;na sektoru Križevaca Gorice zarobljen 1 ustaša;na sektoru Generalski Stol zarobljena 4 ustaše;na sektoru Velebita zarobljen 1 ustaša;na sektoru Gacina predalo se 2 zelenaša.To sada u gornjem vremenu ubijeno,zarobljeno i predalo se 17 ustaša i 2 zelenaša.

Sigurnost komunikacije i snabdijevanje dobro.

SMRT FAŠIZMU-SLOBODA NARODU!

NAČELNIK ŠTABA
general-major

Dostavljeno:
Generalštabu,O.Z.N.-i,
Predsjedništvu Vlade Hrvatske,
polit.Odjelenju II.J.A.i Komande

FEDERALNI SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
PREDSJEDNIŠTVO NARODNE VLADE
Br. 126/45
Zagreb, 6. XI. 1945

HDA, Zagreb, 279

135.

1945., studeni 3.-9.
Osijek

Prosvjetni odjel Gradskog NO-a Osijek dostavlja Ministarstvu prosvjete FD Hrvatske, Zagreb na rješenje molbu Miroslave Kramarić za učiteljsko mjesto, napominjući da je navedena "klerofašista, ima veze s reakcijom, podmukli i vješto kamuflirani protivnik današnjeg stanja", te je i rješenje Ministarstva prosvjete FDH da se molbi "ne može udovoljiti"

Gradski NO Osijek
Prosvjetni odjel
Broj 18462/1333 IX
Dne 3. XI. 1945

Predmet: Molba Kramarić Miroslave
za učiteljsko mjesto

MINISTARSTVU PROSVJETE
Personalni odjel

Z a g r e b

Dostavlja se naslovu na rješenje molba svršene učenice učiteljske škole u Osijeku Kramarić Miroslave kojom moli učiteljsko mjesto.

Karakteristika: Aktivni klerofašista, ima veze s reakcijom, podmukli i vješto kamuflirani protivnik današnjeg stanja. Brat joj je strijeljan u Osijeku kao ustaša. Vodila je veliko prijateljstvo s ustaškim časnicima.

Predlog: U koliko se istu namjerava postaviti za učiteljicu treba jako pripaziti da joj se dade takovo mjesto u kojem će moći biti pod nadzorom i u kojemu nema mnogo reakcionarnih elemenata s kojima bi mogla uspostaviti vezu.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

M.P.[469]

Pročelnik:
…[470] [v.r.]

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA

MINISTARSTVO PROSVJETE
Primljeno, dne –9. XI. 1945
B R O J
26059[471]

[469] Okrugli pečat: Gradski NO Osijek Odjel za prosvjetu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[470] Potpis nečitak.
[471] Urudžbeni pečat.

Županski ured
Prosvjetni odjel
Broj: 2845/1945 IX
Dne 3.XI.1945

Predmet: Ivo Ferenčić Miroslave
zamolba za ujedinjenje

MINISTARSTVU PROSVJETE
Personalni odjel

Zagreb

Dostavlja se naslovu na rješenje molbe nedovršene učiteljice višeg stupnja u Osijeku FERENČIĆ MIROSLAVE kojoj molimo učiteljsko mjesto.

Karakteristika: Aktivni klerofašistkinja, koja vrši u roditeljskom, podmukli i vješto kamuflirani protivnik demokratskog uređenja. Brat joj je surađivao u Osijeku kao ustaša. Vodila je veliko prijateljstvo s ustaškim čelnicima.

Prijedlog: U koliko na istu namjerava postaviti za učiteljicu treba jako paziti da joj se dade takovo mjesto u kojem će moći biti pod nadzorom u kojeme nema mnogo reakcionarnih elemenata s kojima bi mogla uspostaviti vezu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Prošelnik:

Grgetić

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO PROSVJETE
Odjeljenje, dne 9 XI 1945
Primljeno: 26059
Predmet: Ivo Ferenčić
Gradišan Mar Odsjek
Osijek
Vaš broj s Vašim dopisom od 3-11-1945 br. 1946
Ministarstvo ne da je [illegible]
[illegible]
Kulis

Predmet: Kao gore
Gradskom nar. odboru
Osijek

U vezi s Vašim dopisom od 3-XI-1945 br. 18462, izvješćujete se da se molbi za namještenje Kramarić Miroslave, svršene učenice učit. škole u Osijeku ne može udovoljiti.

S.F – S.N.

Načelnik pers. odj.:
…[472] [v.r.]

Izvornik, strojopis i rukopis
HDA, Zagreb, 291, 20.1.1, kut. 129

136.

1945., studeni 9.
Daruvar

Upravni odjel Okružnog NO-a Daruvar u izvješću za listopad 1945. Odjelu Narodne sigurnosti MUP-a FD Hrvatske, Zagreb opisuje slučaj uređivanja ustaških i domobranskih grobova u Daruvaru za blagdan Svih Svetih od "ustaški nastrojenih omladinki", te navode mjere koje su s tim u vezi poduzeli

---

OKRUŽNI NARODNI ODBOR DARUVAR
UPRAVNI ODJEL
Broj: Pov 66/1945. Daruvar, dne 9.XI.1945.
Predmet: Izvještaj o dnevnim dogadjajima
u mjesecu oktobru 1945.

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Odjel Narodne sigurnosti

Z A G R E B

/…/
Dana 31. X. 1945. /…/
Istog dana uhapšeno je u mjestu Daruvar devet ustaški nastrojenih omladinki, koje su kitile cvijećem grobove ustaških i okupatorskih vojnika, te njihove grobove prekrivali hrvatskim zastavama. Ova harenja potiču u glavnom od katoličkog klera, koji sve drskije

[472] Potpis nečitak.

i otvorenije zauzima prema NOP-u neprijateljski stav. Na saslušanju uhapšene izjavljuju u glavnom da su to činile iz vjerskih i osjećajnih pobuda prema mrtvima i poginulima, a ne prema njima kao ustašama. Ovo bi im se moglo i vjerovati, kad bi one bile okitile i grobove palih narodnih boraca, koji su se odmah u blizini nalazili, ali one to nisu učinile. Stoga je ova njihova obrana i odviše prozirna i neumjesna.

Pošto je ovo čisto političko pitanje, to je po predmetu zainteresirana OZNA, te će [se] provoditi zajednički izvidi u nekoj povezanosti sa Javnim tužiocem.

U noći izmedju 31.X. 1945. i 1. XI.1945 potrgani su križevi na grobovima palih domobrana u Grubišnom Polju, te uništeni nadgrobni natpisi. Zbog gornjeg nastao je kod gradjana revolt, koji je potakao naše organe da povedu izvide, tko je to učinio. Izvidi nisu dali nikog rezultata, osim što se ustanovilo da su križevi zaista potrgani, a nadgrobni natpisi uništeni, te da je to učinjeno, navedene noći što se se dalo ustanoviti po friškim tragovima od cipela.

Napomena: Naknadno smo primili izvještaj da su napred navedene omladinke, koje su kitile ustaške grobove i grobove okupatorskih vojnika odmah saslušane i sporazumom sa Okružnom OZNOM i Javnim tužiocem puštene na slobodu, naravno nakon što su strogo upozorene na njihov neumjesan i štetan rad i djelovanje.

/…/

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Pročelnik:
…[473] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DA Bjelovar, 1142, OK KPH Daruvar

[473] Potpis nečitak.

137.

1945., studeni 10.
Slavonski Brod

Upravni odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod dostavlja Odjelu za kaznene zavode MUP-a FD Hrvatske, Zagreb molbu za puštanje iz logora Elizabete Mor iz Đakova, uz objašnjenje i s prijedlogom za rješenjem, jer imenovana nije Njemica (folksdojčerka) nego Hrvatica

---

Nastavno

Broj: 14753-II-666
Predmet: Mor Elizabeta preudata Nebenfir
rođ. Jurišić – internacija.

Ministar. Unut. Poslova – F. H.
Odjel za Kaznene zavode
Zgb

Predlaže se preuzeta molba na nadležno riješenje, sa preporukom na uvaženje.

Prema izjavi kčerke Balić Elizabete, a koju izjavu potvrdjuje gradski NO-Djakovo od 3. IX. 1945 broj 3948/45 vidljivo je da imenovana nije nikada bila upisana u kulturbund te da se je od svoga muža Nebenfir, a koji je njemac rastavila već pred tri godine.

Nadalje je utvrdjeno da je imenovana po narodnosti Hrvatica, pa se iz svega gore navedenog nemože na istu primjeniti odluka AVNOJ-a od 21. XI. 1944 o repatriranju pripadnika njemačke narodne skupine.

Stoga se predlaže molbu uvažiti i imenovanu pustiti na slobodu.

S. F. S. N.

Sl. Brod 10/XI-45 …[474] [v.r.]

Pročelnik:
…[475] [v.r.]

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku br. 14670/29752 i okružnice s ur. brojem 1647/31557, 1945., Inv. br. 47.

[474] Potpis nečitak.
[475] Potpis nečitak.

138.

1945., studeni 12.
Zagreb

Iz izvješća MUP-a Narodne vlade Hrvatske, Zagreb upućena CK KP Hrvatske, Zagreb o brojnosti i djelovanju odmetnika i križara te o stanju u kažnjeničkim logorima i kaznionicama u Hrvatskoj

———————

NARODNA VLADA HRVATSKE
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Br. Pov. 563/45, dana 12. XI. 1945

CENTRALNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE

Dostavlja se u prepisu izvještaj o radu organa unutrašnje uprave prema stanju na dan 31.X.1945 godine, koje je ovo Ministarstvo podnijelo Saveznom ministarstvu unutrašnjih poslova, radi znanja.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Ministar:
M.P.[476] Vicko Krstulović [v.r.]

-.-

/…/

II. STANJE ODMETNIKA:

Na ovdašnjem području brojčane snage svih odmetnika cijeni se na nešto preko hiljadu. Od toga broja otpada na ustaše približno 700 a na četnike oko 350. Najveći broj odmetnika zadržava se i djeluje na području gornje Hrvatske i Slavonije. Premda djelatnost odmetnika nije za podcjenjivanje, ona je u svakom slučaju manjih razmjera od one koju bi odmetnici, s obzirom na svoje brojno stanje mogli razviti. Njihova napadačka djelatnost svodi se na upade u nezaštićena sela, na odvođenje aktivista NF ili njihovo maltretiranje ili u najboljem slučaju, na napade na brojno slabe milicijske patrole, ili usamljene vojnike. Napadnuti, oni umeju da se energično brane. Najveću aktivnost odmetnici razvijaju na području okruga Slav. Brod, a znatno manju na području ostalih okruga Slavonije. Na području pak Dalmacije njihova aktivnost je toliko izuzetna, da se gotovo može zanemariti.

Prema skupnim izvještajima sa terena – izgleda da su odmetnici naoružani sa lakim pešadijskim oružjem, puškama i šmajserima, izuzetno i sa ponekim mitraljezom.

[476] Okrugli pečat: Federalna Država Hrvatska Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Nedvojbeno je, da se najveći broj odmetnika regrutirao od bivših ustaških formacija, koji su tu zaostali ma iz bilo kojeg razloga. Neke manje skupine odmetnika, naročito na području okruga Varaždin i Zagreb, sebe nazivaju "Križarima". Oni nose na kapama bijele krstove i njihova napadačka djelatnost je znatno slabija od one koju razvijaju odmetnici, koji se tim imenom ne nazivaju. Tako na području kotara Ludbreg i kotara Zlatar dvije manje skupine odmetnika, jedna od prilike 30 ljudi, a druga nešto slabija uopšte nisu aktivne u vojničkom smislu. One se zadovoljavaju više sa propagandnom aktivnošću, ma da ni ova nije znatna. Iz razloga već u uvodu ovog izvještaja naznačenih nedostaju precizni podaci iz kojih se društvenih redova i iz koje ranije političke opredjeljene grupe se regrutiraju "Križari", ali po znaku koji nose, po njihovim izjavama, može se srazlogom zaključiti, da pripadaju klero-fašistima i da se regrutiraju u glavnom iz redova bivšeg križarskoga društva. Dali i u kojoj mjeri ovi križari i odmetnici uopće uživaju podršku naroda ne može se sa sigurnošću utvrditi. Domaća reakcionarna propaganda sa njima izgleda da ne računa ozbiljno, jer ih gotovo u svojoj štampi ni ne spominje. Toga su svjesni i sami odmetnici, jer u svojoj propagandi više se [oslanjaju] na pomoć odnosno intervenciju Engleske i Amerike koja je po njima tobože neminovna, nego na svoju vlastitu snagu.

Broj ubijenih, zarobljenih i predanih odmetnika ne može se ni približno odrediti jer su izvještaji područnih organa u tom pogledu neredoviti i nepotpuni. U uništavanju odmetnika učestvuje kako vojska, a tako i odredi Milicije i N.[arodne] Obrane./…/

/…/

ODJEL KAZNENIH ZAVODA.

Danom 1. X. t.g. ovo je Ministarstvo preuzelo od Ministarstva pravosudja sve kaznene zavode i od tada počinje vrhovni nadzor od strane unutrašnje uprave nad vršenjem kazni u spomenutim zavodima.

U našoj federalnoj jedinici postoje slijedeći kazneni zavodi za prinudni rad:

1. Kažnjenički logor /zavod/ u St. Gradiški,
2. Kaznionica u Lepoglavi,
3. Kažnjenički logor /zavod/ na ciglani Bohn kod Vinkovaca,
4. Kažnjenički logor u Gospiću
5. Ženska kazniona u Požegi,
6. Ženska kazniona u Zagrebu.

/…/

KAŽNJENIČKI LOGOR NA CIGLANI BOHN KOD VINKOVACA.

Taj je zavod počeo djelovati 5. VII. 1945. a nalazi se na teritoriju ciglane Bohn, koja je oko 2 klm. daleko od željezničke stanice. Zavod je smješten u dvim stanbenim zgradama. Jedna se stanbena zgrada sastoji od 7 stanova i jedne radione. U toj stanbenoj zgradi smješteno je sada 167 kažnjenika od kojih 120 interniranih Nijemaca. Druga

stanbena zgrada se sastoji od 2 stana od po jedne sobe i kuhinje te iz jedne štale. U tim je prostorijama smješteno 57 osudjenika. Internirani Nijemci odjeljeni su od ostalih kažnjenika. Više od 324 osudjenika zavod ne može primiti.

Zavod nema nikakovih radiona, a niti nepokretne imovine. Stoga nema mogućnosti da bi se osudjenici upotrebili na obradjivanju zemljišta. U ciglani Bohn radi sada oko 50 osudjenika. Poduzeti su koraci kod Okružnog N.O.-a u Brodu, da se svi kažnjenici i internirani Nijemci zaposle na ciglani.

/…/

ŽENSKA KAZNIONA U POŽEGI.

Do konca kolovoza 1941 bio je u Požegi zavod za popravak maloljetnika. Taj je zavod tada raspušten a u zgradu je smještena ženska kazniona, koja je do tada bila u Zagrebu u Savskoj cesti.

Ta je kazniona donijela iz Zageba u Požegu i svoj inventar, a radila je do mjeseca rujna 1944 godine. Posjedovala je namještaj /pokućstvo, šivaće strojeve, tkalačke stanove, i t.d., kuhinjsko posudje, gospodarsko sudje, gospodarsko orudje, kola, plugove, brnjače, motike/, konje, rogato blago i svinje. Tokom rata svega toga je nestalo.

Kapacitet zavoda u mirno doba bio je 200 kažnjenica.

Kazniona ima uz zgradu 16 jutara zemlje te razne radionice, koje su bile smještene u samim zgradama.

Zgrade kaznione ostale su čitave i uporabive. Jedino je razlupano mnogo prozora. Uz to je potrebno rješiti i pitanje inventara.

Za sada ženske kažnjenice smještene su u zavodu u St. Gradiški, i to u jednoj posebnoj zgradi.

Pitanje ponovne uspotrebe tog zavoda doći će u obzir kada se bude pojavio veći broj kažnjenica, koje ne bi imale mjesta u St. Gradiški.

Uz potrebne kredite za nabavku strojeva i materijala radionice zavoda mogle bi se osposobiti za rad u toku od 2 mjeseca.

/…/

Ministarstvo prosvete interesiralo se za ove zavode, te je mišljenja da li uprava i odgoj odnosno popravak lica u njima smještenih prelaze u njihovu nadležnost. Naše je pak mišljenje da bi tu dužnost mnogo uspješnije moglo da provede Ministarstvo socijalne politike, jer ono imade za to specijalizirani kadar, a opet za ovakva lica t.j. djecu i mladje maloljetnike nije samo bitno da se uzgojno djeluje na vrijeme dok se nalaze u zavodima, već je još nužnije da ih se, dok iz zavoda bivaju otpušteni, odmah smjeste, prema njihovoj spremi i izučenom zanatu i na taj način omogući da postanu korisni članovi državne zajednice. Ovu dužnost t.j. potpunu brigu oko istih i u vrijeme dok se nalaze u zavodu i kasnije dok budu otpušteni, može najuspješnije da prema svojoj nadležnosti, povede resor socijalne politike.

Kako je gore izloženo kazneni zavodi imadu svoj imetak, te razne radionice. Da bi se isto što uspješnije iskoristilo stali smo na principu trgovačkog poslovanja, jer ćemo

na taj način utrškom proizvoda kako iz poljoprivrednog imanja, tako i onog obrtnih grana, dobiti stanoviti prihod i na taj način olakšati državni budžet. Da pak uzmognemo pokrenuti rad svih radiona i nabaviti potrebiti inventar za poljoprivredna imanja, a pošto nismo mogli od Zemaljskog Ministarstva financija dobiti izvanredan kredit, to smo zatražili od Zemaljske narodne banke zajam u iznosu od 3,000.000 dinara plativ u godinu dana. Na taj ćemo način pokrenuti rad u kaznenim zavodima i zaposliti priličan broj osudjenika. Od ostalih osudjenika, sposobnih za rad namjerava se formirati radne ekipe i prema potrebi upućivati ih na potrebne radove. Jer nam je osnovni princip "da se osudjenici svojim radom moraju sami uzdržavati". Za godinu 1946 predvidjeno da će prihod od kaznenih zavoda moći položiti 36 % visine budžeta za iste zavode. Više uravnoteženje budžeta po ovoj partiji nije nam moguće postići, jer su veliki izdaci predvidjeni za popravak i osposobljavanje samih zgrada i postrojenja, pošto je za vrijeme okupacije nanesena od okupatora i njihovih pomagača velika šteta.

Poseban problem je smještaj i ishrana oko 11000 logorisanih lica njemačkih državljana i onih njemačke narodnosti. Za sada ih smještavamo na posebnim imanjima kako nam to prilike dozvoljavaju. Dakle je stanje na dan 30. X. t.g. slijedeće:

Krndija	3.500	smještenih lica
Valpovo	3.806	" "
Šipovac	658	" "
Zmajevac – Popovac	550	smještenih lica
Beli Manastir	1.681	" "
Pustara Ovčara kod Vukovara	400	smještenih lica

Koliko prilike dozvoljavaju isti se upotrebljavaju za razne radove i za ove vrijedi princip da se svojim vlastitim radom izdržavaju. Poteškoća je sa starcima i djecom, kojih imade oko 30 %, za sada se ove smještava većinom u logor u Krndiji, jer isti imade najbolje uslove da ih primi.

Sa danom 25 listopada preuzelo je ovo Ministarstvo od vojnih sudova sve kažnjenike, koji su izdržavali kaznu u vojnim logorima, a danom 31 istog mjeseca od Ministarstva pravosudja sve zatvore okružnih i sreskih narodnih sudova. Do danas još nijesu stigli izvještaji o preuzimanju, pak se ne raspolaže iscrpnim podacima. /…/

———————

Prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 134.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 285.-292.

139.

1945., studeni 15.
Vinkovci

Upravni odjel Kotarskog NO-a Vinkovci izvješćuje Upravni odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod da su im dostavili tražene podatke o protjerivanju/upućivanju u logor folksdojčera, te napominju kako su Nijemci iz Kotara Vinkovci u dva navrata otpremani u logor(e) [Josipovac, Valpovo i Krndija] i da u Kotaru Vinkovci nema Nijemaca koji su iz logora pušteni, a da nisu trebali biti oslobođeni

---

KOTARSKI NO. VINKOVCI
Upravni odjel

Pov.Br. 189
15. studenog 1945 godine.

PREDMET: Protjerivanje Nemaca
Izveštava.

OKRUŽNOM NO (UPRAVNI ODJEL) SL. BROD.-

Na osnovu naređenja Strogo Pov.Br. 2 od 14-XI.1945 godine[477] izveštava se, da je ovaj kotarski NO. upravni odjel sa Pov.Br. 139 od 31. listopada 1945. dostavio izveštaj i u priklopu 72 u duplikatu upitna arka, iz kojih se vidi, da se svi traženi podatci nalaze u upitnim arkovima.

Ovaj broj se nalazi većinom iz onih sela koja su pripala ovom kotaru posle odpreme 2 partije Nemaca u logor, a isto tako je još pronađeno Nemaca i u onim selima iz kojih su već 2 puta odpremani u logor.

Na području ovog kotara nema Nemaca koji su pušteni iz logora, a da nisu trebali biti pušteni, već pušteni su prema prikupljenim podatcima iz kojih se videlo, da su zaslužili da budu pušteni, ili koji su bili mješoviti brakovi.

Prema tome ovaj kotar nebi imao prema naređenju Pov.Br. 178 od 17-IX. 1945 godine[478] odpremati u logor druge izuzev one koji su predloženi, kako je već rečeno.-

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu.

Presednik:
Kovanđić[479] [v.r.]

Pročelnik:
…[480] [v.r.]

Izvornik, strojopis, ćirilica
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., 189/45. Pov.

[477] Usp. DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., Spisi bez broja, Pov.
[478] Usp. dok. br. 116.
[479] Pavo.
[480] Potpis nečitak.

140.

1945., studeni 17.
Osijek

Presuda Okružnog suda u Osijeku Viktoriji i Alfredu Lang, vlasnicima tvrtke "Viktorija", proizvodnja papirnate robe u Osijeku, za privrednu suradnju s okupatorom

_____

P r e p i s

Kz. 231/45

P R E S U D A
U I M E N A R O D A !

Okružni narodni sud u Osijeku kao kazneni sud u vijeću sastavljenom od suca Dr. Dragutina Pavića kao predsjednika vijeća, te prisuditelja Stjepana Fehera i Mirka Boškovića - Puškina kao prisuditelja, uz sudjelovanje zapisničara Glavačević Marije, u krivičnom predmetu protiv Viktorije i Alfreda Langa iz Osijeka, radi krivičnog djela iz čl. 10. Z.[akona] o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države, na glavnom pretresu održanom 17. studenoga 1945. povodom optužnice Glavnog tužioca u Osijeku od 13.XI.1945. Kt. 460/45., u prisutnosti zamjenika javnog tužioca Dr. Stevana Pokrajca, opt. Viktorije i Alfreda Langa osobno, te njihovih branitelja Dr. Vinski Pavla iz Osijeka po punomoći od 16.XI.1945., nakon zahtjeva optužbe da se sudi u smislu predloga optužnice i zahtjeva obrane za oslobodjenje od optužbe, izrekao je ovu:

P r e s u d u

1. Opt. VIKTORIJA LANG, kći Josipa i Viktorije rodj. Sneknleiter, rodjena u Beču 27. IV. 1896., kitničarka iz Osijeka, Desatičina ul. br. 25., bez djece, rkt. vjere, Hrvatica, pismena, vlasnica kitničarske radnje u Osijeku, te tvrtke Viktorija proizvodnja papirnate robe u Osijeku, bila u istražnom zatvoru od 2. VIII. 1945. do 26. VIII. 1945., sada se brani iz slobode.

2. Opt. ALFRED LANG, rodjen u Gabošu, tvorničar iz Osijeka, Desatičina ul. br. 25. izraelitske vjere, 51. godinu star, neosudjivan, pismen, brani se iz slobode

K r i v i s u :

Što su i to Lang Viktorija kao nominalna vlasnica, a Lang Alfred kao faktični vlasnik, za vrijeme rata i okupacije rukovodili radom tvrtke Viktorija, proizvodnja papirnate robe u Osijeku, te prodavali okupatoru i njegovim domaćim izdajničkim političkim i vojničkim organizacijama raznu papirnatu robu u ukupnoj vrijednosti od Kuna 1,754.160, dakle što su za vrijeme rata privredno saradjivali sa neprijateljem i okupatorom, čime su jačali ekonomsku snagu neprijatelja i počinili zločin iz čl. 10 Z.[akona] o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države, pa se stoga

o s u d j u j u

po čl. 3. Odluke o z.[aštiti] n.[acionalne] č.[asti] Hrvata i Srba u Hrvatskoj, obzirom na Zakon o vrstama kazni od 5. VII. 1945., te na propis čl. 18. t. 1. Z.[akona] o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države, svaki na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od po jedne godine dana.

Izvršenje ovih kazna za oboje osudjenih odlaže se uvjetno na vrijeme od 2 godine.

U tu kaznu uračunava se Viktoriji Lang istražni zatvor počam od 2. VIII. 1945. do 26. VIII. 1945.

Istodobno, izriče se konfiskacija cjelokupne imovine tvrtke pod nazivom "Viktorija", proizvodnja papirnate robe u Osijeku.

- R A Z L O Z I -

Gornjom optužnicom koja je na glavnom pretresu od 17.XI. 1945. bila proširena i na Alfreda Langa, optužuje javni tužilac osudjene radi djela opisanog u izreci ove presude, u kom djelu optužba nalazi bitna obilježja krivičnog djela iz čl. 10 Z.[akona] o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države.

Optuženi pozvani na odgovornost dali su ovu obranu:

Viktorija Lang iskazala je da je do 1940. godine suoptuženi Alfred Lang bio samovlasnikom tvornice Viktorija, da je godine 1940 njoj ustupio 60% tog poduzeća, da je nakon sloma Jugoslavije to poduzeće dobilo povjerenika u osobi Pavla Kapuna, da je u tom poduzeću dalje ostao njen muž Alfred Lang, da je godine 1942. ona prekupila od NDH dio svog muža Alfreda Langa, da je to učinila posrestvom ustaše Pavla Kapuna, da je Pavao Kapun rukovodio poslovima poduzeća ispočetka kao povjerenik, a kasnije kao poslovodja, da je ona u tvornicu rijetko dolazila, potpisivala je poštu i da je poslovanjem tvornice rukovodio poslovodja Pavao Kapun. Na izričito pitanje kakve je radove u toj tvornici vršio njen muž Alfred Lang, izjavila je da je ona poslovanje tvornice povjerila Pavlu Kapunu, a ne svom mužu, tako da je Pavao Kapun odgovoran za rad tvornice. Priznala je da je tvornica liferovala robu njemačkoj vojski i njemačkim ustanovama, kako je to navedeno u računima od 1 do 120.

Priznala je da Pavao Kapun nije bio stručnjak za te poslove, da je ona imala saznanja o poslovnim vezama sa Njemcima, da je shvaćala da te poslovne veze sa Njemcima i ustašama nisu posvema u redu i da je njen muž Alfred Lang bio osoba njenog povjerenja, ali isti u radnji nije vršio nikakove poslove.

Opt. Alfred Lang iskazao je da je do 1940. bio samovlasnik te tvornice, da je fiktivno 1940. ustupio svojoj ženi Viktoriji 60% tog poduzeća, da je nakon sloma Jugoslavije poduzeće dobilo povjerenika, da je on nakon toga ostao u radnji, ali tvrdi da tamo nije obavljao nikakove poslove, već je iste vršio Pavao Kapun koji se je ponašao kao vlasnik te radnje, te njemu često prijetio da će ga strpati u logor.

Oboje osudjenih priznaju da je tvornica za vrijeme okupacije izradila 32 vagona robe. Poriču ali da su oni robom liferovanom ustaškim i njemačkim vlastima po računima od 1 – 120 privredno saradjivali sa neprijateljem, jer ta roba ne dosiže vrijednosti od 2. 000 000 Kuna, a ukupan promet tvornice iznosio je 44 000 000 Kuna, iz čega osuđeni

zaključuju da je samo neznatni dio robe ustupljan neprijatelju, koja okolnost po mišljenju osudjenih, isključivo uzimlje njihovom radu značaj privredne saradnje kažnjive po zakonu. Osim toga, tvrde osudjeni da je isporučivana roba koja nije služila jačanju ratnog potencijala neprijatelja, te djelomično uopće nije bila ustupana neprijatelju, jer se njemačka knjižara ne može smatrati neprijateljskom ustanovom.

Osudjeni se ne osjećaju krivim i traže oslobodjenje od optužbe.

Svj. Pavao Rip iskazao je da se u tvornici, bez privole Kapunove, nije moglo ništa naručivati, jer je on potpisivao svu poštu. I taj svjedok dozvoljava da je poštu potpisivala i osudjena Viktorija Lang. Iskazao je zatim, da *sa* proizvodnjom Kapun nije bavio jer da je time rukovodio opt. Alfred Lang. Na glavnom pretresu ostao je kod toga iskaza te je nadodao da je sa prodajom robe on rukovodio, da je o tome referirao Kapunu i Alfredu Lang, a i Viktoriji Lang. Izričito je ustvrdio da je sa radnjom rukovodio Alfred Lang i da je on bio osoba povjerenja svoje žene Viktorije Lang.

Svj. Pavao Kapun iskazao je da je on bio ponajprije povjerenik u radnji osudjenih, a kasnije, kada je opt. Viktorija Lang prekupila dio Alfreda Langa, postao je poslovodja te je kao takav dolazio vrlo rijetko, možda u kojih 14 dana jedamputa u radnju s kojom je rukovodio Alfred Lang. Ustvrdio je konačno da on nije vodio administraciju poslovanja, da je potpisivao samo ono što je bilo upravljeno državnim vlastima i nije vodio uopće računa o tome od koga se što naručuje odnosno kome se što prodaje.

Svj. Gizela Kiš nije iskazala ništa odlučnog. Svj. Katica Cister iskazala je da je sa radnjom rukovodio Pavao Kapun.

Svj. Josip i Franjo Novoselić iskazali su da je njihov brat, odnosno sin, govorio da su od Langa primali materijal za partizane.

Na osnovu priznanja osuđenih, a u vezi sa iskazom svj. Pavla Kapuna i Lavoslava Ripa, sud utvrdjuje kao istinito da su osudjeni godine 1940. fiktivno preneli jedan dio tvornice Viktorija na Viktoriju Lang, a da je stvarno pravim vlasnikom te tvornice ostao i nadalje raniji vlasnik Alfred Lang, da je ta tvornica odmah nakon sloma Jugoslavije dobila povjerenika u osobi Pavla Kapuna, da je godine 1942. Viktorija Lang prekupila dio tvornice Alfreda Langa tako da je formalno ona ostala u cijelosti vlasnikom te tvornice, dok je stvarnim vlasnikom ostao i nadalje raniji vlasnik Alfred Lang, da je Alfred Lang nakon svega toga ostao u toj radnji, te je rukovodio sa poslovima te radnje, djelomično potpisujući sebe na korespodenciju, djelomično svoju ženu, sudjelujući kod nabavke robe, primajući referate Lavoslava Ripa o prodanoj robi, rukovodeći kao stručnjak samim stručnim i administrativnim radom u toj tvornici, te da je svojoj ženi Viktoriji Lang redovito referirao o stanju poslova te tvornice. Sud zatim utvrdjuje kao istinito da je ta tvornica za vrijeme okupacije dostavila robu njemačkim oružanim snagama, ustaškim organizacijama, te njemačkim i madjarskim poduzećima robu navedenu pod toč. 1 do 120 priloženog popisa u vrijednosti od Kuna 1, 754. 160. 50 Kuna.

Nastaje pitanje dali se u takom radu nalaze obilježja kažnjivog djela.

Kod ocjene postavljenog pitanja valja primarno istaknuti da se ovo djelovanje osuđenih imade ocjenjivati sa stanovišta propisa čl. 10. Z.[akona] o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države. Da bi se mogao pravilno protumačiti taj zakonski propis, valja ga usporediti sa propisom čl. 2. t. 7. Odluke o z.[aštiti] n.[acionalne] č.[asti] Hrvata i Srba u Hrvatskoj. U tom potonjem propisu bilo je naime kriminalizirano dobrovoljno privredno

pomaganje neprijatelja. Nasuprot tome čl. 10. Z.[akona] o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države ne traži za učin. kriv. djela privredne saradnje dobrovoljnost, već se zadovoljava samom činjenicom takve saradnje. Osim toga valja istaknuti da se u čl. 10. istog Zakona ne kriminalizira samo privredna saradnja koja izravno jača ratni potencijal neprijatelja, već svaka privredna saradnja koja jača ekonomsku snagu neprijatelja, a konačno kriminalizira i stavljanje stručne spreme u korist neprijatelja.

Polazeći sa tih predhodnih utvrdjenja sud je došao do zaključka da su osudjeni svojim radom privredno pomagali neprijatelja.

Do takvog zaključka dolazi sud pravilnom ocjenom utvrdjenog činjeničnog stanja, iz kojeg se razabire da je Alfred Lang svoju stručnu spremu ulagao u poslovanje te tvornice, te je tako omogućio ulaganjem svoje stručne spreme rad te tvornice koja je, kako će biti niže izloženo, ekonomski potpomagala neprijatelja.

Što se tiče Viktorije Lang i ona sama priznaje da je izvršivala naručbe i potpisivala korespodenciju tvornice. Jasno je da je ona na taj način unapredjivala rad te tvornice, dakle je lično doprinosila svojim stručnim radom obavljanju poslova te tvornice koja je radila za neprijatelja, pa su oboje osudjenih već iz tih razloga krivi radi privredne saradnje.

Da bi se ta privredna saradnja mogla pravilno ocjeniti valja se osvrnuti obranu osudjenog.

Osudjeni Alfred Lang tvrdi da on u tvornici nije ništa radio, ta se obrana ne može uvažiti kada imademo protivan iskaz njegove žene Viktorije koja je u izvidjajima izričito izjavila da je sa poslovima tvornice rukovodio njen muž, kada je to potvrdio i svjedok Lavoslav Ripa i svjedok Pavao Kapun. Istinitost te činjenice proizlazi i iz okolnosti što su osudjeni, kako to i oni sami priznaju, došli u mogućnost da tokom rata sklonu i sakrivaju tri vagona robe, što oni jasno nebi mogli učiniti da oni nisu stvarno rukovodili sa tim poduzećem.

Na takovom činjeničnom utvrdjenju ne može ništa procjeniti[481] činjenica što je u tom poduzeću bio poslovodja Pavo Kapun. Isti je naime iskazao da je samo formalno figurirao kao poslovodja, dok se u poslove kao stručnjak uopće nije mješao i u tvornicu samo rijetko dolazio.

Obranu osudjenih da su oni bili kapacitirani od Pavla Kapuna, valja isključiti kada vidim*o* da su oni bili u tako dobrom polažaju da je Viktorija Lang bila u mogućnosti da godine 1942. prekupi dio radnje svog muža židova Alfreda Langa. Jasno je, a i razumljivo je, da su se osudjeni kod toga poslužili i Pavlom Kapunom tadanjim ustašom, no to na njihovoj osobnoj odgovornosti ništa ne mjenja, jer je njima bilo slobodno rezignirati na dio radnje Alfreda Langa. Oni ali i u tim teškim vremenima nisu imali drugi interes nego strogo materijalnu i nastojali su povratiti si cijelu tvornicu angažajući tu kao fiktivnog poslovodju Pavla Kapuna. Time, ali što su oni za te usluge nagradili Pavla Kapuna položajem poslovodje i što su se oni prema tadanjim vlastima pokrivali sa Pavlom Kapunom kao poslovodjom, nije se stvarno u radu tvornice ništa promjenilo. Prijašnji vlasnici postali su i tadanji vlasnici, osigurali su u cijelosti sebi tvornicu i jasno je da su za tako uspješnu operaciju nagradili Pavla Kapuna koji je kod toga išao na ruku. Sve te

[481] Očito bi trebalo pisati: promijeniti.

činjenice upućuju na to da su osudjeni imali kao pravi vlasnici i te kako veliki interes na radu te tvornice, pa su oni na gore opisani i dokazani način i rukovodili za vrijeme okupacije radom te tvornice i oni za rad te tvornice osobno snose punu krivično pravnu i materijalno – pravnu odgovornost.

Sada valja ocjeniti stvarno kakav je bio rad te tvornice za vrijeme rata. Odgovor na to pitanje daju računi opisani od 1 do 120 u priloženom popisu računa. Iz tih računa razabire se da je tvrtka za vrijeme rata raznim njemačkim vojnim ustanovama, ustaškim i domobranskim vojnim ustanovama, te raznim njemačkim tvrtkama liferovala papirnatu robu. Da bi se pravilno moglo ocjeniti ovo djelovanje, valja istaknuti da je opće poznato kako je za uspješno vodjenje rata bezuvjetno potrebna industrije. Kod toga se jasno ne misli samo na industriju oružja, nego uopće na cjelokupnu industriju koja mora sa svojim punim pogonom kompletirati sve pogone koje zahtjeva potrebe rata. Da bi se taj prilog industrije za vodjenje rata onemogućio neprijatelju, uslijedila su bombardiranja industrije svih vrsta u Njemačkoj. Pošto su bila ista uspješna, nastojao je neprijatelj u kvislinškim zemljama naći ljude bez dovoljno rodoljublja, koji će biti spremni za materijalnu dobit staviti svoje industrije u službu neprijatelja. Tako je neprijatelj podizao putem takovih kvinslinški industrija svoju podkopanu ekonomsku snagu i produljivao rat, zahvaljujući u znatnoj mjeri podrški koju je imao od takovih industrija u u inozemstvu. Tako se i liferovanje papirnatih preradjevina ukazuje važnim prilogom za jačanje ekonomske snage neprijatelja, jer se i papir kod modernog vodjenja rata ukazuje i te kako potrebnim materijalom.

Neosnovani su, dakle, izvodi osudjenih da oni nisu dostavljali materijal potreban za jačanje neprijatelja.

Isto je tako neosnovana obrana osudjenih da oni, dostavljajući taj materijal raznim njemačkim društvima i udruženjima, nijesu potpomagali neprijatelja. Za pravilnu ocjenu ovoga pitanja valja istaknuti jednu notornu činjenicu. Svima je poznato, prema tome je i notorno, da se nacional - socijalizam u svojim postupcima ekonomskog zarobljivanja kvisnlinških zemalja služio najlukavijim srestvima i prikrivenim načinima izrabljivanja, kako se porobljeni narodi nebi dosjetili da su predmet najordinarnije pljačke. U nizu takovih načina i prikrivenih postupaka bilo je i osnivanje raznih njemačkih društava, udruženja i radnja u porobljenim zemljama. Te radnje bile su nosioci nacional – socijalističke imperijalističke politike u ovim zemljama i imale su jedini i isključivi cilj da posluže za lakovjeran svijet kamuflažom najordinarnije pljačke kojom se jačala ekonomska snaga neprijatelja. Kada su, dakle, osudjeni takovim radnjama liferovali svoj materijal koji su stajali isključivo u službi njemačkih oružanih snaga i njihovih političkih aspiracija, jasno je da je i dostavljanje takovog papirnatog materijala njemačkim oružanim snagama, hrvatskim oružanim snagama NDH i raznim društvima i udruženjima u službi neprijatelja, jačalo ekonomsku snagu neprijatelja, pa se u djelovanju osudjenih nalaze sva bitna obilježja krivičnog djela zločina iz čl. 10. Z.[akona] o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države.

Kod takovog utvrdjenja ništa ne mjenja na stvari što je vrijednost robe dobavljene neprijatelju utvrdjena sa iznosom od 1.754. 160 Kuna, jer i ta vrijednost prestavlja znatan prilog jačanju ekonomske snage neprijatelja koji je bio u stisci za svaku, pa i najmanju količinu papirnatih proizvoda.

Na subjektivnoj krivnji osudjenih ne mjenja ništa na stvari da se tokom okupacije smanjivao broj radnika kad nema nikakovog dokaza da su osudjeni to činili sa namjerom da sabotiraju rad i kada je notorno da je to sniženje uslijedilo od ljeta 1944. kada su uopće sve industrije u najvećoj mjeri snizile svoj rad, odnosno ga i obustavile uslijed bombardovanja Osijeka.

Iz tih razloga bilo je nepotrebno provadjati dokaze dobavljanjem potvrda Gradskog NO-a o tome u koju su svrhu služila odnosna njemačka preduzeća i preslušavati svjedoka Šula Mikruta Banovac i Higi, jer je pitanje rukovodstva u tvornici pravilno rješeno već na osnovu priznanja osudjenih u vezi sa preslušanim svjedocima.

Krivično djelo je kvalificirano kao zločin, obzirom da je to krivično djelo smišljeno produženo kroz sve vrijeme rata, da za takav rad osudjeni nisu imali nikakove materijalne potrebe, jer su ekonomski bili osigurani, kako iz dohoda kitničarije, tako i iz dohotka kojeg je Viktorija Lang imala kao suvlasnica na toj tvornici. Takav rad nije bio izvršen iz nužde sa strane osudjenih, jer Viktoriji Lang kao Hrvatici nije prijetila nikakova pogibelj, a da takova pogibelj nije ozbiljno prijetila niti Alfredu Langu, razabire se iz činjenice što je on imao hrabrosti da u najkritičnije vrijeme misli na sticanje tvornice i stvarno ju uspješno kupuje preko svoje žene.

Kazna je odmjerena za svako od optuženih na kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od jedne godine.

Kod odmjere te kazne uvaženo je kao olakšavajuće djelomično priznanje činjenica, dosadašnja neosudjivanost, zatim okolnost što su osudjeni nešto materijala dostavili za potrebe NOP-a, koju okolnost sud uzimlje za dokazani, uslijed čega nije bilo potrebe preslušavati svj. Izifija. Kao otežavajuće, sud je uzeo u obzir okolnost da je taj protunarodni rad bio izvršavan kroz cijelo vrijeme rata i da osudjeni nisu bili prisiljeni iz ekonomskih razloga da vrše taj rad, jer su materijalno bili osigurani sa druge strane.

Pošto je sud uvjerenja crpljenog na osnovu okolnosti koje su uvažene kod odmjere kazne da će se osudjeni u budeće i bez izvršenja ove kazne kloniti sličnih kažnjivih djela, to je sud izvršenje gornje kazne lišenje slobode s prinudnim radom uvjetovao na vrijeme od 2 godine dana.

Konačno, valjalo je izreči i konfiskaciju cjelokupne imovine tvrdke nad nazivom "Viktorija" proizvodnja papirnate robe u Osijeku, a to iz slijedećih razloga:

I. čl. 10. Z.[akona] o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države, a i čl. 3. Odluke o z.[aštiti] n.[acionalne] č.[asti] Hrvata i Srba u Hrvatskoj predvidjaju obligatorno i kaznu konfiskacije imovine. Jasno je da je tu zakonodavac u prvom redu imao pred očima konfiskaciju one imovine posrestvom koje je izvršena privredna saradnja i i bez koje se ta saradnja u tom obliku nebi mogla ostvariti.

U ovom konkretnom slučaju osudjeni su svoje krivično djelo privredne saradnje sa neprijateljem mogli ostvariti i oni su ga i ostvarili samo posrestvom svih industrijskih postrojenja gore navedene tvrtke. Ta se postrojenja, prema tome, ukazuju srestvom pomoću kojeg je presudjeno krivično djelo počinjeno, a ta postrojenja sa svim pripadnostima imadu po zakonu biti konfiskovana, jer su ona poslužila krivičnom djelu i pomaganju neprijatelja.

Izim toga valja istaknuti slijedeće:

Narav i biće krivičnog djela privredne saradnje prema gore navedenim zakonskim propisima uslovljuje krivičnu pravnu odgovornost samog počinitelja djela privredne saradnje, a osim toga biće tog krivičnog djela predpostavlja i krivično pravnu odgovornost i same te imovine odnosno same tvrtke, koja je odgovornost materijalno pravne prirode, a povlači za sobom, u smislu gore navedenih zakonskih propisa, konfiskaciju sveukupne imovine takove tvrtke i takovog poduzeća koje je svojim postrojenjima poslužilo pojedinim fizičkim osobama kao srestvo za izvršenje krivičnih djela.

Iz tih razloga, a u *s*milslu čl. 10. Z.[akona] o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države i čl. 3. Odluke o z.[aštiti] n.[acionalne] č.[asti] Hrvata i Srba u Hrvatskoj, valjalo je izreči konfiskaciju imovine kako je to učinjeno u izreci ove presude.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

OKRUŽNI NARODNI SUD
U Osijeku, dne 17. studenog 1945.

Predsjednik vijeća:
Dr. Pavić v. r.

M.P.

Zapisničar:
Glavačević v.r.
za točnost otpravka
potpis nečitljiv

Osuda je potvrđena po Vrhovnom sudu NRH pod K 104/46 od 6.II.1946.[482]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, D 1139, Konfiskacije, 585, sv. 91

141.

1945., studeni 11.-15.

Zapisnici OZN-e XII. divizije III. JA, o saslušanju vojnika JA sudionika uhićenja i ubojstva seljaka iz okolice Slavonskog Broda

---

Z A P I S N I K

O saslušanju MATIĆ STEVE komandira bacačke čete III. bataljona XII. Pro.[leterske] Ud. [arne] Brigade, sastavljen u Sl. Šamcu dana 11.XI.1945.g. u 21 čas radi ubistva civila.

Imenovani je upoznat na davanje netočnih podataka, koje povlači sudsku kaznu.

[482] Dopisano rukom.

1.- Opšti podatci

Zovem se MATIĆ Djure STEVO, rodjen 29.XII.1926.g. u Subotici, zavičajna općina Podvinje, kotar Brod, Srbin, svršio 4 razreda osnovne škole, po zanimanju ratar, neoženjen, iz siromašne seljačke porodice.

2.- Šta si uradio 8.XI. i gdje si bio?

Toga dana došao je drug Krajačić[483] iz brigade, koji je održao sastanak sa K.P. i SKOJ-em i dao direktive, samo štabu bataljona, koje mi nisu poznate. Noću toga dana komandant je odredio da idem u Kruševicu hapsiti sa Savom Vukelićem, Bregović Ivanom, Filipović Miloradom i desetarom iz mitraljeske čete. Kada smo došli u selo, odmah smo počeli sa hapšenjem. Uhapsili smo najprije jednoga i on je prokazivao sve ostale. Svega je bilo 7 ljudi, a 6 smo uhapsili. Kada smo ih uhapsili, dotjerali smo ih do štaba bataljona i onda sam javio komandantu da smo ih doterali, iza benta štaba bataljona. Kada sam došao u štab bataljona rekao sam da su oni na mjestu dok su se u štabu nalazile dvije ženske, jedna stara i jedna mladja i još tri civila muškarca. Onda je odredio Krajačić[484] i komandant[485] da se otjeraju preko do one šestorice. Tada je Krajačić[486] i komandant Prodanović kazali da idemo sa njima ja i Savo Vukelić. Onda su oni uhapsili civila u Sl. Šamcu i pitali još za jednog, ali nije znao i odveli ga u štab bataljona. Iz štaba smo krenuli Krajačić[487], Filković Pero, Filipović Milorad, Bregović Ivan, Drago vodnik veze i desetar iz mitraljeske čete. Krajačić[488] je naredio da se tjeraju uz Savu iza mlinova da se postreljaju. Kada smo već došli na mjesto utekao nam je jedan civil.

Prvu grupu je streljao Krajačić[489] (trojicu) iz pištolja.

Drugu grupu (trojicu) ja.

Treću grupu streljao je Filković Pero, komandir t.j. 5 od toga dvije žene.

Nakon toga smo ih pobacali u Savu obućene. Otišli smo u štab bataljona, pa je tada komandant naredio da idemo svaki u svoju jedinicu.

3.- U koliko je sati počelo streljanje?

Strijeljanje je počelo oko 4 sata u zoru.

4.- Da li ti je još što poznato o tome?

[483] Ispravno bi bilo Kreačić, Vjekoslav.
[484] Ispravno bi bilo Kreačić, Vjekoslav.
[485] Stojan Prodanović.
[486] Ispravno bi bilo Kreačić, Vjekoslav.
[487] Isto.
[488] Isto.
[489] Isto.

O tome mi nije ništa poznato jedino po pričanju komandira čete mitraljeske, da je Krajačić[490] i komandant sami streljali civile iz Sikirevaca. Dvojica su izišla iz vode, ali ih je naknadno patrola uhvatila i bili su streljani, dok je jedan mislim zakopan pokraj samoga štaba.

5.- Dali su hapšenici tučeni?

Poznato mi je da su tučeni civili osim ženskih i to trojica.
Drugo nemam šta da kažem nego su moje sve riječi u zapisnik tačno unesene.

Dovršeno 11.XI.1945.g.

Saslušao:
Vedriš Franjo v.r.

Saslušani
Matić Stevo v.r.

Tačnost prepisa overava zamj. Opunom. OZN-e XII. Ud. Divizije
kapetan
…[491] [v.r]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 300.

Z A P I S N I K

O saslušanju Filipović[492] Pere komandir mitraljeske čete III. bataljona XII. Proleterske udarne brigade. Zapisnik sastavljen u Sl. Šamcu 11.XI. 1945. u 21.30 čas.

1.- Opšti podatci:

Zovem se FILKOVIĆ Andrije PERO, rodjen 24-1.1924.g. u Gornjoj Bebrini, kotar Brod, po zanimanju ratar, svršio 5 razreda osnovne škole, Hrvat, neoženjen, iz srednje seljačke porodice.

2.- Gdje si bio 8.XI.45g. i što si radio?

Došao je kapetan Krajačić[493] te održao sastanak sa K.P. i SKOJ-em. Kada smo se razišli dobio sam poslije telefonsko naredjenje da dodjem u štab bataljona. I to ja i Drago Magdić vodnik voda za vezu. Kada smo stigli u štab

[490] Isto.
[491] Potpis nečitak.
[492] Ispravno bi bilo Filković.
[493] Ispravno bi bilo Kreačić, Vjekoslav.

odmah smo dobili naredjenje od komandanta i Krajačića[494] da idemo hapsiti jednog civila iz [Slavonskog] Šamca. Kada smo stigli do kuće Krajačić[495] je skočio preko plota i upao u kuću sa komandantom bataljona. Pošto nije bilo svjetla te ih civili nisu vidjeli u kući oni su počeli da provociraju t.j. komandant i Krajačić[496] da su križari te tražili konca od žene i dobili su. Tada im je civil pričao o smještaju vojske. Zatim je komandant upalio svjetlo i civili su ga prepoznali. Tada su ih pohapsili, 2 muškarca i 2 ženske i doveli smo ih u štab. Kada smo ih doveli u štab, dao je Krajačić[497] da ih povežu u žicu. Tada je tukao Krajačić[498] i komandant i ispitivali. Nakon pola sata bili su provedeni preko sipa iz štaba bataljona i tamo sam ih pritjerao petorici drugih civila što su već tamo ležali povezani. Tada je Krajačić[499] doveo još dva civila i onda smo ih sve skupa otjerali na Savu i tada je Krajačić[500] rekao tko koliko tjera, to mora da potuče. Krajačić[501] je streljao trojicu, Matić takodjer trojicu, a ja sam streljao 5 medju njima dvije ženske. Tada smo ih pobacali u Savu. Odatle je jedan civil utekao. Poslije toga smo se vratili u štab bataljona i tada nam je rekao komandant da idemo svaki u svoju bazu.

3.- Šta si radio 9.XI. i šta si radio na večer?

Te večeri sam legao spavati pošto nisam išao u patrolu i u tri sata ujutro zvao me je Krajačić[502] preko telefona da dodjem u štab. Kada sam došao u štab bataljona bilo je povezano 10 civila u žicu. Čim sam stigao odmah mi je Krajačić[503] rekao da ih idemo postrijeljati i odmah smo krenuli sa njima na Savu na isto mjesto. S nama je bio i Mihajlo iz povjerenstva OZN-e za kotar Županja. Kada smo došli na Savu, tada su Krajačić[504] i Mihajlo strijeljali sve a ja sam ubio jednog što je skočio u vodu. Tu je bio i Savo Vukelić ali je on samo razvezivao a nije strijeljao. Strijeljali smo ih na sipu tako kada metak opali odmah se sami skotrljaju u vodu. Tada smo se vratili, ja sam otišao u svoju bazu. S nama je bio i Mandić Drago vodnik u vezi.

4.- Šta još znaš povodom gornjeg?

Znam da se ne smatram krivim, kako sam dobio naredjenje, tako sam ga i izvršio.

Zapisnik mi je pročitan i sve su moje riječi u njega tačno unesene.

Dovršeno saslušanje 11.XI. u 22.30 časova.

---

[494] Isto.
[495] Isto.
[496] Isto.
[497] Isto.
[498] Isto.
[499] Isto.
[500] Isto.
[501] Isto.
[502] Isto.
[503] Isto.
[504] Isto.

Saslušao:
Andrija Grudenić v.r.

Saslušani
Filković Pero v.r.

Tačnost prepisa overava:
Zamjenik opunomoćenika OZN-e XII. Ud. Divizije
kapetan:
…[505] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

Z A P I S N I K

Sastavljen pri Opunomoćstvu OZN-e XII Proleterske brigade dana 14. XI. 1945. u 14,30 časova. Saslušani polit.[ički] komesar Krajačić[506] Vjekoslav, koji izjavljuje slijedeće:

Prije toga je imenovani upozoren na davanje netočnih izjava, što povlači za sobom i snosi tešku odgovornost, na pitanja odgovara :

1. OPŠTI PODATCI:

Zovem se Krajačić[507] Vjekoslav, rodjen 28. II. 1924. u Banja Luci, općina i kotar ista, Hrvat, neženjen, svršio 8 razreda realne gimnazije u Zagrebu, zanimanjem djak, otac Ivan i majka Ana, rodjena Zmailović, brat Otmar, oficir u J.A. Miroslav, sekretar P.O.J. i sestra Margareta udata Turkulin, kućanica, ne posjedujem ništa, stupio u NOV 12. VI. 1943.

2. TKO VAM JE DAO DIREKTIVU ZA HAPŠENJE I PO ČIJEM NAREDJENJU STE TO RADILI?

Dana 7. XI. ov. g. imali smo sastanak Polit. otsjeka, na kojem nam je prenjeo direktive Polit. kapetan Aleksić Risto, instruktor za kadrove XII. divizije. Nakon završenog sastanka došao je komandant brigade Živković Milan, koji je imao sastanak sa komandantom XII. Ud. divizije Četnik

[505] Potpis nečitak.
[506] Ispravno bi bilo Kreačić.
[507] Isto.

Gjurom, koji je trajao oko dva sata nasamo. Komandant brigade nam je prenjeo direktive i to: ukida se radno vrijeme, svi oficiri imaju spavati u kasarnama, strogo pripremno stanje u Vukovaru da je bio Luburić[508], a isto da je vidjen na stanici u Vinkovcima u činu našeg kapetana. Patrole treba sastavljati samo od komunista. Svakog onog koji piše neprijateljske parole i kida naše letke na licu mjesta treba ubiti, za biračka mjesta gdje se nalaze naše jedinice odgovarat ćemo glavom. Direktivu, koju nismo pisali u notese a niti će postavljat pitanja za to divizija i armija, a to je slijedeće: da sve one, koji bi mogli ometati i spriječavati izbore na pametan način nestanu. Ne mogu reći da je on mislio da ih ubijamo, ali ja sam to shvatio kruto, na rastanku, pri prelasku u bataljon ja sam rekao drugu Aleksiću Risti – vidjet ćeš kako će tamo izbori uspjeti i kako ću ja tu bandu očistiti. Ja sam krenuo u Sl. Šamac 8. XI. ov.g. i stigao istog dana oko pola noći.

3. ŠTO STE RADILI U SL. ŠAMCU?

Odma tog dana održao sam sastanak sa komandantom bataljona i rekao sam mu da svi oni koji bi mogli omesti izbore tokom noći imadu nestati, tj. da će mo ih ubiti.

4. ŠTO VAM JE NA TO REKAO KOMANDANT?

Komandant Prodanović Stojan nije mi ništa rekao a niti pitao tko je izdao naredjenje nego sam ja rekao, da smo imali sastanak u brigadi i da za tu stvar neće nitko stavljati pitanje, tj. brigada, divizija a niti armija. Na to je komandant otišao do Mihajla Nikolića i prikupio podatke odn. samo popise za ljude koje treba hapsiti.

5. ZA KOLIKO STE LJUDI IMALI POPIS OD MIHAJLA

Nakon prve noći bilo je uhapšeno 11 ljudi, koje je dao Mihajlo, sem jednoga, koji je doveden iz Strizivojne, a za kojega Mihajlo nije dao nikakve podatke. Što se tiče samog popisa imena nije mi poznato.

6. TKO JE RUKOVODIO HAPŠENJEM? STRELJANJEM I TKO JE IZDAO NAREDJENJE ?

Prvu noć, tj. 8. XI. ja sam hapsio petoricu u [Slavonskom] Šamcu, dočim drugu noć je imao sve podatke o hapšenicima

[508] Vjekoslav (Maks); domobranski general i ustaški pukovnik.

komandant bataljona Prodanović Stojan. Streljanjem sam rukovodio lično ja.

7. GDJE STE VRŠILI
STRELJANJE I NA KOJI NAČIN ?

Streljanje smo izvršili poslije pola noći na lijevoj obali rijeke Save sa pištoljima u zatiljak i metnuli ih u čamac i pobacali ih u sredinu Save. Nakon toga u jutro izvršili smo pregled obale da se moguće ne bi što primjetilo po danu, ali medjutim nismo ništa primjetili.

8. KOLIKO JE SVEGA
STRELJANIH OSOBA ?

Prvu noć, tj 8. XI. ubijeno je 11, medju njima i dvije žene, dok drugu noć ubijeno je 10 od kojih je bila isto jedna žena.

9. ZAŠTO STE VRŠILI
PROVOKACIJU KADA STE IŠLI
HAPSITI ?

Provokaciju po kućama nismo vršili, a može se i kazati da to nije bila provokacija ako smo unišli u kuću pod imenom "križara". To je bila moja želja da vidim kako će se ponašati kada im kažem da smo križari.

10. TKO JE SVE
UČESTVOVAO U TOM UBISTVU
I HAPŠENJU ?

U hapšenju su sudjelovali slijedeći: Kreačić, Prodanović Stojan, komandant bataljona, Magdić Drago, vodnik veze, Vukelić Savo komandir, Filković Pero, komandir, Matić Stevo i Mihailo Nikolić. Za ostale mi nije poznato. Kod ubijanja su isto sudjelovali ovdje navedeni.

11. NA TEMELJU ČEGA STE
UBIJALI TE LJUDE ?

Prema podatcima koje smo dobili od Mihajla Nikolića, koje je on dao komandantu bataljona Prodanović Stojanu na temelju kojih smo streljali. Istrage nismo vršili nikakve nad hapšenicima. Hapšenici su dolazili u štab bataljona vezani u žicu i bili tučeni samo pojedinci.

12. ZAŠTO STE HAPSILI
ŽENE ?

Žene smo hapsili zato što su imali veze sa "križarima" i davale pomoć u novcu, hrani i sanitetskom materijalu, što su one priznale kod svoje kuće kada smo došli kao križari.

Z A P I S N I K

sastavljen u Opunomoćeništvu OZN-e XII-Prolete reke brigade dana 14.II. 1945.u 14,30 časova.Saslušani,polit.kapetan Krajačić Vjekoslav,koji izjavljuje slijedeće:

Prije toga je imenovani upozoren na davanje istinitih izjava,što povlači za sobom i snosi težu odgovornost,na pitanja odgovara:

1.OPĆI PODACI:

Zovem se Krajačić Vjekoslav,rođen 20.II. 1924.u Donje Luci,općina i kotar Ilok,Hrvat,nešanjem,svršio 8 razreda realne gimnazije u Zagrebu,maloimanjem,đak,otac Ivan i majka Ana,rođena Smajlović,kmet Otočac, oficir u J.A.Miroslav,sekretar P.O.J.i neoženjen Margareta udata Turkulin Knićanica,nepojođujem ništa,stupio u NOP 12.VI.1943.

2.KADA VAM JE [illegible] PRIJAVIO ZA NAPREDOVANJE I PO ČIJEM NAREĐENJU STE TO UČINILI?

Dana 7.II.sv.g.imali smo sastanak Polit. stojeće,na kojem nam je prenijeo direktive Polit.kapetan Aleksić Risto,instruktor za kadrove XII.divizije.Nakon završenog sastanka došao je Komandant brigade Živković Milan, koji je imao sastanak sa komandantom XII.Ud. divizije Četnik Đurom,koji je trajao oko dva sata nasamo.Komandant brigade nam je prenijeo direktive i tokukida se radno vrijeme svi oficiri imaju spavati u kazarmama,stroge, pripremno stanje u Vukovaru da je bio Labudović,a isto da je viđen na stanici u Vinkovcima u činu našeg kapetana.Petrolje treba sastavljati samo od komunista,svakog onog koji piše neprijateljske parole i bilo naše letke na lice mjesta treba ubiti,na širokim mjesta gdje se nalaze naše jedinice odgovaramo glavom.Direktiva,koju nismo pisali sastanak a niti će postavljat pitanja za to divizija i armija,a to je slijedećeg:da sve one,koji bi mogli smetati i spriječavati izbore na povratku u naš.način neštetno.Da nego reći da je on mislio da ih ubijemo,ali ja sam to shvatio kruto, na sastanku,pri polasku u bataljun ja sam rekao drugu Aleksidu Risti -vidjet ćeš kako će tamo izbori uspjeti i kako će ja tu banda ostati.Ja sam krenuo u 21.časova 8.II.sv.g. i stigao istog dana oko pola noći.

3.ŠTO STE RADILI U SL.ŠAMCU?

Odmah tog dana odrinem sam sastanak sa Komandantom bataljuna i rekao sam mu da svi oni koji bi mogli smetati izbore tokom noći imadu nestati,tj.da ćemo ih ubiti.

4.ŠTO VAM JE REKAO KOMANDANT?

Komandant Predanović Stojan nije mi ništa rekao a niti pitao tko je izdao naređenje nego sam ja rekao sam,da smo imali sastanak u brigadi i da za tu stvar nade nitko staviti pitanje,tj.brigada,divizija [illegible]

Za to je komandant stišao da Mihajlo Nikolića i prikupio podatke oko.samo popise sa ljudi koje treba kazniti.

5.ZA KOLIKO LJUDI STE
LI SVE SU BILI?

Svkom prve noći bilo je uhapšeno 11 ljudi,koje je dao Mihajlo,sem jednoga,koji je doveden iz Strizivojne,a za kojega Mihajlo nije dao nikakove podatke.Što se tiče samog popisa imena nije mi poznato.

6.KO JE RUKOVODIO
KAPETANJEM?STRELJANJEM I
JE IZDAO NAREDJENJE?

Prvu noć,tj.8.XI.ja sam kapsio petericu u Šamcu,dočim drugu noć je imao svepodatke o kapčenicima komendant bataljona Prodanović Stojan.Streljanjem sam rukovodio ligno ja.

7.GDJE STE VRŠILI
STRELJANJE I ZA KOJI KA-
NI?

Streljanje smo izvršili poslije polu noći na ljevoj obali rijeke Save se pištoljima u cutiljak i metnuli ih u vreće i pobacali ih u Savu.Nakon toga u jutro izvršili smo pregled obale da se moguće neki što prinjetilo po danu,ali medjutim niemo ništa prinjetili.

8.KOLIKO JE SVEGA
LJUDI UBIJENO?

Prvu noć,tj 8.XI.ubijeno je 11,muškaraca njima i dvije žene,dok drugu noć ubijeno je 10 od kojih je bila isto jedna žena.

9.ZAŠTO STE VRŠILI
PROVOKACIJU KADA STE ISLI KA-
RIĆI?

Provokaciju po kućama niemo vršili,a može se se i kazati da to nije bila provokacija ako smo ušli u kuću pod imenom"križara".To je bila moja želja da vidim kako će se ponašati kada in kažem da smo križari.

10.TKO JE STE UČI-
VALI U OVO UBIJANJE I KA-
KO?

U kapčenju su sudjelovali slijedeći:Krezić, Prodanović Stojan,komendant bataljona,Kajdić Drago,vodnik veze,Vukelić Savo,komandir Milković Pero,komandir Motić Steve i Mihajlo Nikolić.Za ostale mi nije poznato.Kod ubijanja su isto sudjelovali ovdje navedeni.

11.KA KOLIKO LJUDI STE
BILI ZA JEDNU?

Prema podatcima koje smo dobili od Mikajla Nikolića,koje je on dao komendantu bataljona Prodanović Stojanu na temelju kojih smo streljali.Istrage niemo vršili nikakove nad kapčenicima.Kapčenici su dolazili u štab bataljona vezani u vicu i tiki tukani samo pojedinci.

12.ZAŠTO STE KA-
NILI ŽENE?

Ženske smo kapsili zato što su išle veze sa "križarima" i davale pomoć u novcu,hrani i sanitetskom materijalu,što su one priznale kod svoje kuće kuda smo došli kao križari.

13.KAKO JE IZVRŠIO
PRIPREMU U SKLADIŠTIMA I JA-
VLJANJE?

Dana 9.XI.vršili su kapčenja komendant Prodanović Stojan i Mihajlo Nikolić.Od vojnika ni-

je ni poznato da li je tko bio. Ja sam samo
vidio kada su došli bspćenici iz Sikirevaca
i Jarugu i to desetorica, za koje nije znao
imenom. Povratio ih je komandant i Mihajlo Ži-
kelić. Bjegunci su bili vezani u lica i ob-
đeni u civilno odijelo.

13. Što je Vam
rekao o zarobl. u Sikirevcima?

Poznato mi je da je dotjeran u štab bataljo-
na jedan civil, koji je kidao parole i zna-
men slika Pita u Kosnici. Kada je došao štab
je bio strijeljan sa ostalima, a tko je bio
ovaj civil iz Strizivojne, kojeg je uputio
komandant brigade, u tim da se otvori mrtvo
pritvor dok se prođu izbori.

14. Je li Vam
kada govorio kako se odnositi
prema zarobl. Srbima i da Vam dao
za to kakve upute?

Poznato mi je samo što sam ja čuo i to
u Sl. Šamcu. Nikola Crnčetac iz Sl. Šamca,
ustaški dojavnik od 1941. sada govorio, kako
ove vlast neće opstati, jer naši križari će
nas spasiti, jer su oni jedini branioci Hrva-
ta. Dao podatke Mihajlo Vukelić. 2. Nikola
Crnčetac, sin, aktivan ustaški svijetničar,
oficir, poručnik isto kao i otac. Za ženu i
ostala njegova imena, o njima samo znadem da
su govorile kako je kod njih bio jedan kri-
žar iz Šikirine grupe i kako su davale sa-
vjete i hranu, koju su okupljale po selu. Ta-
ko isto i mama su htjele dati savjete i pla-
hte, ali ni njima nismo primili. 3. Tomašić Stipe.
Za njega smo dobili podatke od Mihajla, da on
je prijeta da kod njega stanuje jedan koman-
dir križari bavit i kako ga ni moremo ubiti. Isto
teško nam je rekao da će takav autoritet
na od bilježnika nabaviti dvadeset prosvjedni-
ca se štambiljem, jer je on već povjerio za os-
tale podatke nemamo, nego kažem ja ću ovi do-
kumenti uz Mihajla a predati komandantu bata-
ljona.

15. Jeste li primili
nikakve direktive od komandanta brigade?

Od komandanta brigade primio sam samo potpune
direktive po pitanju izbora, a on nije znao
što sam ja uradio. Jedino je bio prisutan
komandant ovog razgovora poslije sastanka.

16. Što je rekao
Mihajlo Vukelić?

Komandant brigade prenio je usmene direktive
što se namamenuje pod točkom dva, a narodnih
brigada uopće nije bio prisutan tom sastanku.

17. Da li je bio prisutan
u štabu za vrijeme pritvaranja
u Mihajlovu komandanta Bi-
ra?

Brat Mato bio je prisutan, ali nije ništa
on to odgovorio, a niti se je njegovo u razgo-
voru.

Imate li što reći na kraju?

Imam da kažem, da ponavljam svoju izjavu u
vezi sa zarobljenicima, nego napominjem da su ubijeni

na obali Sav. i gurnuti u vodu,u tok rijeke Save.

Zapisnik mi je pročitan i sve su moje riječi točno u njega upisa-

Dovršeno 14.XI.1945.u
16 sati.

Sastavio:
kapetan Vadrić,v.r.

Saslušani:
Kapetan Prekrić Vjekoslav s.r.

Za točnost prepisa jamči i ovjerava:
Zamjenik opunomoćenika OZN-e XII.Ud.divizije:
Kapetan Vadrić Franjo s.r.

12.[509] TKO JE IZVRŠIO
HAPŠENJA U SIKIREVCIMA
I JARUGA[MA] ?

Dana 9. XI. vršili su hapšenja komandant Prodanović Stojan i Mihajlo Nikolić. Od vojnika nije mi poznato dali je tko bio. Ja sam samo vidio kada su došli hapšenici iz Sikirevaca i Jaruge i to desetorica, za koje nisam znao imena. Dopratio ih je komandant i Mihajlo Nikolić. Hapšenici su bili vezani u žicu i obučeni u civilno odjelo.

13. ŠTO VAM JE POZNATO
O SLUČAJU U KOPANICI ?

Poznato mi je da je dotjeran u štab bataljona jedan civil, koji je kidao parole i zamazao sliku Tita u Kopanici. Kada je došao isti je bio streljan sa ostalima, a tako isto i onaj civil iz Strizivojne, kojeg je uputio komandant brigade, s tim da se stavi samo u pritvor dok ne prodju izbori.

14. DALI ZNATE IMENA LJUDI
KOJI SU POBIJENI, NJIHOVU PROŠLOST
I NA TEMELJU ČEGA SU HAPŠENI ?

Poznato mi je samo da sam ja hapsio i to u Sl. Šamcu. 1. Nikola Crnolatac iz Sl. Šamca, ustaški dojavnik od 1941., sada govorio kako ova vlast neće opstati, jer naši križari će nas spasiti, jer su oni jedini branioci Hrvata. Dao podatke Mihajlo Vukelić. 2. Nikola Crnolatac, sin, aktivni ustaški avijatičar, oficir, poručnik isto kao i otac. Za ženu i snahu nemam imena, a o njima samo znadem da su govorile kako je kod njih bio jedan križar iz Škicine grupe[510] i kako su davale matrijal i hranu koju su skupljale po selu. Tako isto i nama su htjele dati novaca i plahte, ali mi nismo primili. 3. Tomašić Stipo. Za njega smo dobili podatke od Mihajla, da on je pričao da kod njega stanuje jedan komunistički bandit i kako ga mi moramo ubiti. Isto tako nam je rekao da će tokom sutrašnjeg dana od bilježnika nabaviti dvadeset propusnica sa štambiljem, jer je on naš čovjek. Za ostale podatke neznam, nego kažem da su svi dobiveni od Mihajla a predati komandantu bataljona.

15. KAKOVU SI DIREKTIVU
PRIMIO OD KOMESARA BRIGADE ?

Od komesara brigade primio sam samo političke direktive po pitanju izbora, a on nije znao što sam ja uradio. Jedino je bio prisutan komandant ovom razgovoru poslije sastanka.

[509] Očito greškom, dva pitanja označena su kao 12.

[510] Riječ je o skupini Marka Tomušića Škice. Usp. Z. Radelić, Križari: gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., Zagreb, 2002., str. 260.-261.

16. ŠTA JE PRENIO
KOMANDANT BRIGADE ?

Komandant brigade prenio je samo direktive što se napomenulo pod točkom dva, a načelnik brigade uopće nije bio prisutan tom sastanku.

17. DA LI JE BIO PRISUTAN
TKO KADA JE KOMANDANT PRENIO
DIREKTIVU KOMANDANTA DIVIZIJE ?

Drug Risto bio je prisutan ali nije ništa na to odgovorio, a niti se mješao u razgovor.

18. IMAŠ LI JOŠ ŠTA DA
KAŽEŠ ?

Imam da kažem, da opozivam svoju izjavu u vezi sa čamcem nego napominjem da su ubijeni na obali Save i gurnuti u vodu, u tok rijeke Save.

Zapisnik mi je pročitan i sve su moje riječi tačno u njega upisane.

Dovršeno 14. XI. 1945. u
16 sati.

Saslušao:	Saslušani:
Kapetan Vedriš, s.r.	Kapetan Kreačić Vjekoslav s.r.

Za točnost prepisa jamči i ovjerava:
Zamjenik opunomoćenika OZN-e XII. Ud.[arne] divizije
Kapetan Vedriš Franjo s.r.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 295.-300.

Z A P I S N I K

sastavljen u Opunomoćeništvu OZN-e XII. Proleterske brigade, dana 14.XI.1945. u 23 časa. Saslušani Prodanović Stojan, komandant III. bataljona, koji izjavljuje slijedeće:

Imenovani je upozoren na davanje netočnih podataka, koje za sobom povlači i snosi težu odgovornost.

1. OPŠTI PODATCI:

Zovem se Prodanović Miloša Stojan, rodjen 10.X.1922. u Bučju, kotar Pakrac, Srbin, pravoslavac, zanimanjem

ratar, svršio 4 razreda pučke škole, neoženjen, iz srednje seljačke porodice, otac Miloš, poginuo 1941. od ustaša, majka Jelena, stara 53 godine, živi u Bučju na posjedu. Sestra Andja udata Puhač, muž joj poginuo, sada živi sa majkom u Bučju.

2. KAKOVE SI DIREKTIVE DOBIO OD ŠTABA BRIGADE U POGLEDU IZBORA?

Bio je kod mene u bataljonu komesar i načelnik brigade te dali direktive: u koliko nadjete da neko kida ili piše parole odmah ga na licu mjesta ubite, bilo po danu ili po noći. Legitimisati svaku osobu bio civil ili vojnik, te u koliko suprostavlja ubiti ga na licu mjesta. Načelnik je rekao: dosta smo mi šutjeli, znaće oni što je Titova armija.

3. KAKOVE JE DIREKTIVE DAO KREAČIĆ U TOM POGLEDU?

Kreačić je došao kod mene u oficirski dom u četvrtak 8.XI.1945. u 2 sata, te mi dao ove direktive: da kontrolišem objave - stare više ne važe. Tko nema crvene ili žute da se odmah hapsi, a u koliko se suprostavi odmah ga na licu mjesta ubiti. Takodjer da ja odgovaram za biračka mjesta i da metnem moju stražu. Pola vojske mora biti budno i stalno pod oružjem. Na dan izbora da bude u kući preko puta biračkog mjesta barem deset vojnika sa šarcem i u koliko dodje do neke gungule medju narodom odmah udri bez obzira na gužvu. Oficirske patrole, u kojima moraju biti komunisti ili Skojevci. Dalje mi je rekao, da ja lično odem do Mihajla, povjerenika OZN-e. i da pazim da me tko ne vidi, te da od njega tražim podatke o ljudima koji su najpokvareniji i koji bi mogli smetati izborima, te da ih u toku noći pohapsim i streljam bez obzira koliko ih ima. Nakon pola sata poslije sastanka došao je komandant brigade i Vlado, te mi je komandant dao zadatak na karti za čuvanje linije. Kad je počeo da prenaša direktive tada je Kreačić rekao da je on sve prenio, a komandant je samo rekao dobro kad je tako, žuri mi se u prvi bataljon i odmah je otišao i nije više ništa govorio. Tada je Kreačić sa svim članovima K.P. i SKOJ-a održao sastanak, na kojem je takodjer prenio direktive u vezi sa izborima, kako treba biti budan u patrolama moraju biti komunisti, kontrolisati sve, te napose im je rekao zadatak za rad za dalje dobit ćete od Stojana, kojeg sam mu već dao a sa sastanka brigadnog Komiteta, gdje je prisustvovao jedan drug iz Armije i jedan

iz divizije. Sastanak je trajao svega deset minuta. Meni je još rekao da oni koji će hapsiti budu komunisti.

4. ŠTO SI TI PODUZEO
PO TIM DIREKTIVAMA?

Oko 5 sati ja sam otišao do Mihajla radi podataka i rekao mu da mi dade podatke o ljudima koji su najgori i koji su bili krvavi do sada, a koji bi smetali izborima. Rekao sam mu da ćemo ih hapsiti. Tada mi je on kazao za 7 iz Kruševice i 3 iz [Slavonskog] Šamca, i to:

1. Kobaš Pavle iz [Slavonskog] Šamca. Kaže da je isti bio ustaša od 1941. te poznati koljač.
2. Crnolatac Nikola iz [Slavonskog] Šamca, bio ustaški oficir.

Ostalima imena neznam, imao sam ih popisane. Ja ga za pojedince nisam ispitivao ali mi je sam ukratko rekao o prošlosti pojedinaca. Ja nisam puno ispitivao o dotičnima, nego sam mu samo rekao više puta da mi kaže ko su najpokvareniji ljudi i koji su se isticali poslije oslobodjenja. Kada sam dobio podatke on me je pitao - što ćemo sa tim ljudima, a ja sam mu kazao da ćemo ih potući.

5. JESI LI PROVJERIO
DA SU PODATCI TAČNI?

Ja nisam provjeravao nigdje, jer Mihajlo je član K.P. te nisam imao koga da pitam.

6. KAKOVA SI TI
NAREDJENJA DAO I KOME?

Pozvao sam komandira bacačke čete Matić Stevu i rekao mu da uzme dva stara borca, članove K.P. sa sobom, te komandira mitraljeske čete Filković Peru, Maglić Dragu, vodnika voda za vezu i Savu Vukelića - povjerenika Personalnog otsjeka. Tada sam poslao Matić Stevu - komandira, te vodnika Bregovića i Savu Vukelića /četvrtom imena neznam/, dao sam im popis ljudi koje trebaju hapsiti, te da ih dovedu za sip kod Save, kod štaba bataljona, i da ih tamo povežu a jedan da dodje javiti. Još sam im rekao da nastupaju kao križari i da ne dadu paliti svjetlo, te da pitaju tobože za kretanje naših patrola i druge stvari. Ovome je bio prisutan i Kreačić. On je takodjer davao upute kako će se maskirati pod imenom križara. Isti drugovi su otišli na zadatak u 10 sati na večer. Uhapsili su šestoricu ljudi-civila, te ih doveli na odredjeno mjesto za nasip. Oko 12 sati išao sam ja, Kreačić, komandir mitraljeske čete i vodnik za vezu da hapsimo one u [Slavonskom] Šamcu.

Uhapsili smo petoricu u njihovom stanu a jednog na cesti. Od toga je bio otac i sin i njihove žene. Njih smo dotjerali u štab bataljona i tamo ih povezali u žicu. Tu smo ih tukli osim ženskih. Odatle ih je Kreačić sa ostalima odveo za nasip i na streljanje. Ja sam ostao u štabu bataljona i otišao spavati. Neznam tko ih je streljao, samo znadem da oni drugovi koji su hapsili otišli su s njima. Te iste noći Mihajlo mi je rekao da ima u miliciji krvavi bandit, te ga je svezao i skupa smo ga dopratili, te sam ga dao u hrpu među ostali i bio je streljan.

7. ŠTO I KAKO JE BILO DRUGO VEČE?

Drugi dan Kreačić mi je rekao da trebam ići u Sikirevce i da tamo pohapsim ljude koje treba. Još prvi dan je rekao da će se hapsiti po svim selima. Ja sam poveo Mihajla da bi se lakše snašao. Kad smo došli u Sikirevce Mihajlo je doveo tri člana K.P. iz Sikirevaca, te su nam oni dali podatke za 8 ljudi iz Sikirevaca, od toga za 3 žene i 5 muškaraca, kao i za 4 čovjeka iz Jaruge. Poslije toga odredio sam 3 druga, člana K.P. da idu u Jarugu da hapse, a ja, Mihajlo, te jedan član K.P. iz Sikirevaca i jedan drug iz mog bataljona hapsili smo u Sikirevcima. Mi smo uhapsili 6-icu, od toga jednu ženu i 5 ljudi. Patrola u Jarugama uhapsila je 4 čovjeka i sprovela ih u [Slavonski] Šamac. Mi smo takodjer hapšenike sproveli u [Slavonski] Šamac. Kada smo stigli u štab bataljona povezali smo ih, te ista partija, koja je bila prošle noći, osim komandira bacačke čete išla ih je streljati. S njima je išao i Mihajlo. Ja nisam išao sa njima ni te večeri, nego sam ostao u štabu.

8. ŠTO JE BILO SA CIVILOM IZ STRIZIVOJNE?

Civil iz Strizivojne bio je uhapšen po komesaru bataljona, te upućen u štab radi toga što je pisao parole. On je streljan sa ostalima.

9. ŠTO JE BILO SA CIVILOM IZ KOPANICE?

Istoga civila je uhapsio jedan član K.P. iz sela i dao ga adjutantu Ojdanić Mladenu, koji ga je dopratio u štab. Isti civil je uhvaćen gdje kida parole i Titovu sliku ljepio je blatom, te uime toga, a prema direktivama načelnika i komesara brigade mi smo ga dali ubiti. Streljao ga je komandir mitraljeske čete Filković i bacio ga u Savu.

10. DA LI TI JE POZNATO
DA JE JEDAN ČOVJEK UTEKAO
SA STRELJANJA?

Nije mi poznato da je neki od njih pobjegao samo druge večeri, poslije streljanja, dovela mi je patrola jednoga čovjeka, tj. od onih iz Jaruge ranjenog u glavu. Uhvatila ga je negdje na njivi. Pošto je već bio skoro dan ja sam ga brzo odveo preko nasipa te ga bacio u jednu jamu, što smo mi kopali za bacačko odelenje, te ispalio metak u glavu i dao ga zatrpati.

11. TKO JE SVE VRŠIO
STRELJANJE?

Streljali su komandir mitraljeske čete Filković Pero i to obadvije večeri, kao i onoga iz Kopanice treću večer. Komandir bacačke čete Matić Stevo streljao je jedne večeri. Vodnik Maglić Drago streljao obadvije večeri, vodnik Begović /za jednu večer znam sigurno da je streljao, a za drugu neznam/, Vukelić Savo streljao je jednu večer, za drugu neznam, desetar iz mitraljeske čete /ime mu neznam/ streljao je samo drugo veče, vodnik Božić Stevo streljao je jedno veče, Mihajlo je streljao samo drugo veće, Kreačić je streljo obadvije večeri.

12. TKO JE RUKOVODIO SA
TIM SVIM STRELJANJIMA?

Glavni rukovodioc bio je Kreačić, o njegovim se naredjenjima radilo.

13. ZAŠTO NISTE O TOME
IZVJESTILI ŠTAB BRIGADE?

Štab brigade nisam izvjestio zato što je tamo bio Kreačić i što je on rukovodio svim kao izaslanik štaba brigade.

14. JESTE LI IMALI U
VIDU POSLJEDICE?

Imao sam u vidu tek prvi dan, poslije prve partije streljanih, kad mi je vodnik iz bacačke čete rekao, da je jedan pobjegao. Nisam mislio na posljedice radi toga, što je načelnik brigade rekao - vidjet ćete dok prodju izbori kako ćemo ih prišarafiti, a i radi toga što je došao član Političkog otsjeka sa direktivom koju je dobio iz divizije i armije i na nas prenjeo.

15. IMAŠ LI JOŠ ŠTO REĆI
POVODOM OVOG SVEGA?

Nemam ništa više da kažem, jedino to da sam radio po direktivama člana brigadnog Komiteta. Ja sam ga odmah

pitao da li je to tako kod III. bataljona i u selima gdje se nalazi III. bat.[aljon] našto mi je Kreačić odgovorio da je tako po svim jedinicama i da je u svaki bataljon otišao jedan član štaba brigade.

Saslušanje završeno 15.XI. u 3 sata u jutro.

Zapisnik je pročitan i sve su moje sve riječi u njeg tačno unešene.

Saslušao:
Grudenić Andrija, s.r.

Saslušani
Prodanović Stojan, s.r.

ZA PREPIS, NJEGOVU TOČNOST I ISTINITOST JAMČI
OPUNOMOĆENIK OZN-E XII. UD.[ARNE] DIVIZIJE
Grudenić Andrija, s.r.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

I Z J A V A

Dana 8. XI. došao je član brigadnog komiteta drug kapetan Krajačić[511] u [Slavonski] Šamac. Odmah me je pozvao i objasnio stvar, da su oni imali 7. XI. sastanak u brigadi kojem je prisustvovao jedan drug iz Armije i dao im direktive, po kima se ima odmah postupati t.j. da se preko članova K.P. iz neprijateljskih sela pokupe najgori koji bi djelovali na mase da ne idu na glasanje i da se isti potuku, iste moraju hapsiti samo članovi K.P. ili SKOJ-a. Pohapsili smo 8. na 9. XI. 12 iz [Slavonskog] Šamca i Kruševice. 9. na 10. XI. 10 iz Sikirevaca i Jaruge. Isti su potučeni niže [Slavonskog] Šamca i bačeni u Savu, gdje je sam Krajačić[512] rukovodio i tukao.

Komandant bataljona
Prodanović Stojan v.r.

Točnost prepisa ovjerava
Zamjenik opunomoćenika OZN-e XII. Ud.[arne] Divizije
kapetan:
...[513] [v.r]

---

[511] Ispravno bi bilo Kreačić, Vjekoslav.
[512] Isto.
[513] Potpis nečitak.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 300.

Z A P I S N I K

sastavljen u Opunomoćeništvu OZN-e dana 14.XI.1945. u 22 časa. Saslušani Mihajlo Nikolić, iz Sl. Šamca, koji izjavljuje slijedeće:

Imenovani je upozoren na davanje netočnih podataka, šta povlači za sobom težu odgovornost.

1. OPŠTI PODATCI:

Zovem se Nikolić Mihajlo, rodjen 5.X.1913. u Bos. Šamcu, općina i kotar isti, Srbin, svršio 4 razreda osnovne škole, po zanimanju postolar, oženjen, bez djece, žena Ruža, živi u Sl. Šamcu, otac Ilija i majka pokojna Gospava, od posjeda ne posjedujem ništa, brat Aleksandar, Jovo i Voja poginuli u NOB- i sva trojica. Stupio sam u NOV 1944. a radio sam aktivno od 1942. Stupio sam u XII. Ud. diviziju sada se nalazim kod kuće i vršim dužnost rezidenta OZN-a II. za kotar Županju.

2. […]?[514]

Upoznao sam se sa komandantom XII. bataljona u Sl. Šamcu, kada su me tražili kao povjerenika kod mjesnog NO-a Narodnih dobara u pogledu smještaj. Na taj način sam se upoznao sa cjelim štabom bataljona. Nisam imao s njima nikakve veze jedino sam im pomogao kod jedne istrage, gdje su bili ulovljeni križari iz Škicine grupe. Poslije toga nisam imao nikakove veze.

3. […]?[515]

Dana 8.XI. poslije podne došao je drug komandant Prodanović Stevan do mene u stan i pitao me: da li ja znadem koji bi ljudi mogli smetati za vrijeme izbora te da se pohapse. Na to sam mu ja dao podatke i to usmeno, koje je on sebi pribilježio na komadić papira. Kada sam mu dao podatke on je rekao - pohapsit ćemo ih i dat će ih mrak pojesti. Još mi je napomenuo da ima jednoga civila iz Kopanice i da su ga ubili 7.XI. Ja mu na to nisam ništa odgovorio.

[514] Nečitko.
[515] Nečitko.

4. ZA KOJE LJUDE STE DALI PODATKE? I KAKOVI SU TI PODATCI BILI ???

Kada je došao komandant bataljuna da traži podatke za ljude koje treba hapsiti ja sam mu dao sljedeće:

1. Božanović Ivan, star 45. godina iz Kruševice, ustaša od 1941. agent dr. Mile Budaka, za kojeg mogu potvrditi da je tačno, a poslije je bio pitomac glavnog koljača Škice[516].

2. Gaćetić Tomo, iz Kruševice, star 43 godine, ustaški vodnik od 1941. pobjegao sada iz logora.

3. Gaćetić Pavao, star 44 godine iz Kruševice, ustaški stegovni narednik. Amnestiom došao iz logora.

4. Šajin Djuro, star 39 god. iz Kruševice, učitelj, domobranski satnik od 1941. i kasnije pučko-ustaški satnik. Utekao iz logora.

5. Blažek Djuka iz Kruševice star 56 god. zakleti ustaša od 1935 god.

6. Janković Stjepan, star 51 god. ustaški tabornik od 1941.

7. Tomašević Stevo, star 52 god. velikosrbin iz Sl. Šamca.

8. Kobaš Pavao, star 33 god. koljač, uhvaćen bez isprava iz Bosne, selo nepoznato.

9. Nikola Crnolatac, star 51 god. iz Sl. Šamca, ustaški agent, širio propagandu za vrijeme mjenjanja novca da ljudi ne mjenjaju kune jer da će one još vrijediti. Time se može potvrditi, što isti imade kod svoje kuće oko 500.000 kuna.

10. Nikola Crnolatac, satr 27 god. Bio na Istočnom bojištu kao mornar i avijatičar, oficir, poručnik, dok za žene nisam dao podatke. Napominjem da sam samo dao za 9 osoba podatke koje su gore navedene. Komandant je sebi pribilježio imena u svoj notes. Tokom noći 8.XI. oko 2 časa došla je do mene u stan ćerka Blažeka Djuke, koji je uhapšen u Kruševici i pitala me "gdje je moj otac i kada je odveden". Ja sam odgovorio da neznam, našto je ona rekla da pozna jednog druga, koji je bio kod njih a isti je komandir čete. Ime mu nezna, ali ga pozna po vidjenju.

5. TKO JE DAO PODATKE ZA OSTALE LJUDE?

Dana 9.XI. došao je komandant ponovno kod mene i pitao me da li imade partijaca u Sikirevcima i Jarugama. Ja sam mu na to odgovori da ima u Sikirevcima. Zajedno sam s njime pošao u Sikirevce i pozvao sam drugove članove K.P. tj. Jozu Jarića, Miju Lucića i Martina Dorića, koji su dali izjave i podatke za

[516] Očito se odnosi na ustaškog dočasnika Marka Tomušića zvanog Škico.

Sikirevce i Jaruge, koje treba hapsiti. U Sikirevcima uhapšeni su: Pavlović, 2-gi Stipe Jarić, 3-ći Mata Marcetić, 4-ti Franjo Leulić[517], 5-ta Lucija Brenagdić i 6-ti Ivan Vukušić.

U Jarugama uhapšeni su slijedeći: 1. Djaković Marija, 2-gi Djuričković Andrija, 3-ći Franjić Jozo i 4-ti Brendić Mata. Svega ukupno bilo je uhapšeno te večeri 10 osoba, od kojih je jedna ženska, a ostali muškarci. Za ove ljude nisam davao nikakve podatke, nego koliko znadem da su davali ova trojice, tj. Martin Dorić i Jozo Jarić i Mija Lucić, članovi Partije. Kada je hapšenje završeno bili su hapšenici upućeni u štab bataljona vezani. Tom hapšenju sam prisustvovao i ja, lično.

6. ŠTO TI JE POZNATO O SUDBINI TIH OSOBA?

Poznato mi je da su isti bili tučeni u štabu bataljona, a potom streljani na obali rijeke Save ispod sela [Slavonskog] Šamca.

7. DA LI SI TI TE VEČERI SUDJELOVAO KOD UBIJANJA?

9.XI. na noć bio sam prisutan kod ubijanja i ja sam sam ubio dvojicu iz sela Sikirevaca, dok im imena neznam. Isto su bili prisutni i sudjelovali u tome Kreačić Vjekoslav, iz Sikirevaca jedan vojnik iz III. bataljona 3 ćete, t.zv. Inf.[anterijske], komandir mitraljeske ćete Pero Filković, a za drugu četvoricu nisu mi poznata imena. Jedino znadem da su svi te večeri sudjelovali u ubijstvu.

8. DA LI SU VRŠENA KAKOVA SASLUŠANJA NAD HAPŠENICIMA?

Nije mi poznato da su se vršila kakova saslušanja hapšenika, nego jedino znadem da su hapšenici dolazili u štab bataljona, gdje su bili tučeni i odvedeni na streljanje. Tukli smo svi - komandant, Kreačić, ja i svi ostali koji su bili prisutni. Noću 9. na 10. ubijeno je 10 osoba.

9. ŠTO TI JE POZNATO O HAPŠENJU 8.XI.?

Poznato mi je, da su išli hapsit komandant i Kreačić pod maskom "Križara" i to kod Nikole Crnolatca. Poznato mi je isto da su u Kruševici razbili vrata kod kuće Blažeka Djuke, a to sam saznao od njegove kćerke, koja je došla pitati za svoga oca.

517 Ispravno bi bilo Lulić.

10. DA LI SI KOGA IZVJESTIO POVODOM TOGA SLUČAJA?

Nakon dva dana, tj. 11.XI. izvjestio sam OZN-u za kotar Županja, gdje sam naveo kako se je desio cjeli slućaj sa hapšenjem i strijeljanjem. Nakon toga došao je opunomoćeni zamjenik OZN-e za kotar Županju i pokupio je podatke o nestalim osobama i s time otišao za Brod. Jedino napominjem da je narod pitao odmah drugog dana gdje su ti ljudi, a i kako sam čuo da su čobani naišli na jednu lješinu koja je plivala niz Savu.

11. IMAŠ LI JOŠ ŠTO KAZATI?

Nemam ništa da kažem, nego napominjem da sam podatke dao na zahtjev druga komandanta i u tom slučaju nisam mislio da bi [mogli biti] zloupotrebljeni. Do sada sa svim ljudima u selo bio sam dobar i nisam se sa nikim svađao a ni zamjerio. Za podatke, koje sam dao za naprijed navedene mogu konkretizirati i posvjedočiti ako je potrebno i svjedocima. Više nemam ništa da kažem.

Zapisnik mi je pročitan i sve su moje riječi u njega tačno unesene.

Dovršeno u 22.30 sati 15.XI.1945.g.

Saslušao:
Kapetan, Vedriš Franjo s.r.

Saslušani
Nikolić Mihajlo, s.r.

Za točnost prijepisa jamči i ovjerava
Kapetan Vedriš Franjo, s.r.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

Z A P I S N I K

sastavljen u Opunomoćeništvu OZN-e XII. proleterske brigade, dana 15.XI 1945 u 7 ćasova, saslušan BREGOVIĆ IVAN, vodnik minobacačke čete III. bataljona XII. prol.[eterske] brigade, koji odgovara sljedeće:

Imenovani je upoznat na davanje netočnih izjava, što povlači sa sobom težu odgovornost.

1. OPŠTI PODACI:

Zovem se Bregović Tome Ivan, rodjen 12.V.1912. u Gor. Martijancu, kotar Ludbreg, Hrvat, r.k.t. zanimanje ratar, svršio 4 raz.[reda] os.[novne] škole, oženjen žena Štefanija rodjena Vrućina stara 31 god., živi u Gor. Martijancu od zemlje, sin August star 10 god. i Tomo 2 god. siromašne seljaćke porodice, u J.A. stupio 13.IX.1944.

2. GDJE SI BIO I ŠTO SI RADIO 8.XI.O.G. NA VEĆE?

Oko 10 sati bio sam pozvan u štab bataljona gdje su već bili neki drugovi. Tada smo dobili zadatak od komadanta bataljona, da imamo uhapsiti neke ljude u selu Kruševici, a popis ljudi smo dobili od komadanta bataljona. Komadant je rekao da idemo pod imenom križara. Mismo otišli na zadatak i pohapsili 6 ljudi, a koje smo doveli pozadi štaba. Tada je došao Kreačić i rekao, da ih tjeramo pokraj Save, tamo gdje smo ih potukli i bacili u rijeku Savu. Koliko je došlo u drugoj partiji to neznam.

3. GDJE SI BIO I ŠTO SI RADIO 9.XI.O.G. NA VEĆE?

Te noći bio sam dežurni oficir i neznam što desilo tu večer. Ćuo sam kasnije da su opet neke potukli. Ja tu večer nisam bio sa njima.

4. TKO JE SVE UBIJAO I KOLIKO SI TI UBIO?

Ubijao je Kreačić, Matić, Filković i Magdić. Ja nisam niti jednog ubio, zato jer mi je komandir uzeo pištolj, jer komandir u svom pištolju nije imao metaka.

5. IMAŠ LI JOŠ ŠTO KAZATI ZA SVE GORE NAVEDENO?

Nemam ništa više da kažem.

Zapisnik mi je pročitan i sve su moje riječi u njega tačno unešene.

Dovršeno 7.30.15.XI.1945.g.

Saslušao:
Andrija, v.r.

Saslušani
Bregović Ivan v.r.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

Z A P I S N I K

sastavljen u Opunomoćeništvu OZN.e. XII. prol.[eterske] brigade dana 15.XI. u 12 čas. saslušani Magdić Dragutin, vodnik voda za vezu III. bataljona XII. prol.[eterske] brigade.

Upozoren je na davanje tačnih podataka, što sa sobom povlači strožu odgovornost.

1. OPŠTI PODATCI:

Zovem se Magdić Ivana Dragutin, rodjen 12.IV.1924 u Slunju, kotar isti, Hrvat, svršio 4 raz.[reda] gradjanske sa malom maturom, zanimanje poštanski ćinovnik, neženjen, iz siromašne seljaćke porodice, otac Ivan umro, majka Kata stara 59 god. živi u Slunju. Brat Ivan 28 god. Milan star 24 god. neznam gdje se nalazi, posljednji puta sam čuo 1942 god. za njega i tada je bio u Ustaškoj formaciji, sestra Dragica stara 25 god. činovnica kod ministarstva Zdravlja u Zagrebu, u J.A, stupio sam 3.IX.1944. dobrovoljno.

2. GDJE SI BIO I ŠTO SI RADIO
7.XI. NA VEČE?

Te večeri po običaju nakon završetka posla otišao sam večerat i poslije na spavanje.

3. GDJE SI BIO I ŠTO SI RADIO
8.XI. NA VEČE?

Te večeri oko 22 časa išao sam sa Kreačićem komadantom bataljona i komandirom mitraljezke čete, hapsit neke ljude u Sl. Šamcu. Mi smo uhapsili 4 civila tj. jednu cijelu familiju i to: otac i sin i njihove žene. Onda smo ih dopratili u štab. Kada su sve patrole dotjerale ostale hapšenika, mi smo ih odveli na Savu i tamo smo ih potukli i bacili u Savu, jedan nam je poćeo bježati te vodnik Bregović je pucao za njime i sutra dan je nadjen mrtav pod nasipom Save i baćen u Savu od nekih omladinaca iz sela.

4. ŠTO JE BILO 9.XI. NA VEČE?

Bio sam pozvan u štab bataljona ja i komandir Pero, nakon toga su došli hapšenici iz Sikirevaca i Jaruga, svega 10 osoba. Tada smo ih odveli na Savu i tamo smo izvršili streljanja, a potom ih bacili u Savu.

5. TKO JE SVE STRELJAO I
KOLIKO SI TI STRELJAO?

Streljao je kapetan Kreačić, komandir Matić, komandir Filković i ja sam ubio jednog i to prvo veće. Drugo veće je streljao Kreačić i Mihajlo Nikolić. To veće nisam nikoga ubio.

6. ZAŠTO SI DAO KRIVU IZJAVU
DA STE UBIJENE VOZILI SA ČAMCEM NA
SREDINU SAVE?

Ja to nisam rekao. Napominjem da je meni poznato i govorio mi je lićno kada smo išli patrolom uz rijeku Savu, da su ubijene vezali sa kamenjem i vozili sa čemcem na sredinu Save. To mogu lićno sam ja potvrditi, tj. kap. Vedriš.

7. ŠTO IMAŠ JOŠ KAZATI NA
GORNJU IZJAVU?

Zabunom sam rekao da sam 7.XI. spavao. Medjutim ja i komandir Filković ubili jednog civila iz Kopanice, po naredjenju komadanta bataljona, koji je rekao ima da ga nestane do jutra.

8. JESTE LI VRŠILI PROVOKACIJU?

Vršili smo provokaciju pod imenom križara.

9. DALI SI TI MISLIO NA POSLJEDICE
I ŠTO UZIMAŠ U SVOJU OBRANU?

U svoju obranu uzimam, naredjenje partijsko i vojničko. Partijsko naredjenje dobio sam od Kreačića, a vojnićko od komadanta bataljona.

10. KAKOVO JE TO BILO PARTIJSKO?

Kreačić kao član brigadnog komiteta, rekao je da je to Partijska direktiva, ta direktiva je: da se likvidiraju svi oni koji bi ometali izbore.

Zapisnik mi je proćitan i sve su moje rijeći tačno u njega unešene.

Saslušao:
Andrija Grudenić s.r.

Saslušani
Magdić Dragutin s.r.

Za toćnost prepisa jamči i ovjerava
Kapetan:
…[518] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

---

[518] Potpis nečitak.

Z A P I S N I K

sastavljen u Opunomoćeništvu OZN-e XII. proleterske brigade, dana 15.XI.1945. u 11 čas. saslušani Mirković Ivan, desetar mitraljeske čete III. bataljona XII. prol.[eterske] brigade.

Imenovani je upozoren na davanje netaćnih izjava, što povlaći za sobom sudsku odgovornost, izjavljuje sljedeće:

1. OPŠTI PODACI:

Zovem se Mirković Mate Ivan, rodjen 29.VIII.1920 u selu Trnjanski Kuti, kotar Sl. Brod, Hrvat, svršio 5 raz.[reda] os.[novne] škole, neženjen, po zanimanju rata, srednje seljaćke porodice. Otac Mato poginuo u logoru u Sl. Brodu kod bombardovanja, majka Marija živi u Kutevima, sestra Manda stara 21 god. i Anica 17 god. u J.A. stupio 29.IX.1944.

2. GDJE SI BIO I ŠTO SI RADIO 8.XI.o.g. NA VEĆE?

Tog dana bio sam u selu Sikirevcima na položaju, radio nisam ništa.

3. GDJE SI BIO I ŠTO SI RADIO 9.XI.o.g. NA VEĆE?

Bio sam u selu Sikirevcima jer se tamo nalazio moj vod. Oko 22 časa došao je komadant bataljona, te mi je dao popis ljudi i uputio me u selo Jaruge da uhapsim pet osoba. Ja sam naredjenje izvršio i pohapsio sam 4 osobe, a peti nije bio kod kuće. Dotićne sam sproveo do štaba bataljona u Sl. Šamac. Ljudi su bili povezani u žicu, te iz štaba sa još 6 iz Sikirevaca odveli smo ih na Savu, gdje smo ih pobili i pobacali u Savu.

4. ŠTO SI RADIO 10.XI.o.g. U ŠTABU BATALJONA?

Toga dana sam došao u Sl. Šamac u ćetu po svom privatnom poslu. Komadant mi je rekao da idem sa njime da ubijemo jednog ćovjeka koji je bio u zatvoru u četi u podrumu. Tada sam ja, komandir Filković Pero i vodnik Mandić Drago odveli toga civila na Savu, gdje smo ga ubili i bacili u Savu, a to je bilo oko 21 čas.

5. TKO JE VRŠIO UBIJSTVA I KOGA SI TI UBIO?

Kod ubijstva sam prisustvovao i ja te tom prilikom ispalio sam i ja jedan metak u dotićnog, i svaki po jedan, od njih dvojice ispalio po jedan metak.

9.XI. kada je ubijao Kreačić, Filković i Magdić, onda sam ja i Savo Vukelić držao ostale da ne uteknu. S nama je bio i Mihajlo Nikolić.

6. TKO JE RUKOVODIO TOGA DANA SA STRELJANJEM?

Rukovodio je kapetan Kreačić.

7. ŠTO JE VAMA BILO SAOPĆENO PRIJE TOGA DJELA?

Komadant kada nam je dao naredjenje rekao mi je da hapsim pod imenom križara, i da dotićne iskušam i da vidim njihovo držanje što sam i učinio. U jednoj kući nas je jedna žena prepoznala da smo partizani, tj. iz sela Jaruga a istoj je ubijen brat.

8. IMAŠ LI JOŠ ŠTO DA KAŽEŠ POVODOM GORNJE IZJAVE?

Ja nemam ništa više da kažem, nego to da sam ja izvršio po naredjenju komadanta.

Zapisnik mi je proćitan i sve su moje riječi u njega točno upisane.

Dovršeno dana 15.XI.1945. u 12 čas.

Saslušao:
Andrija Grudenić s.r.

Saslušani
Mirković Ivan s.r.

Za točnost prepisa jamći i ovjerava
Kapetan:
…[519] [v.r]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

Z A P I S N I K

sastavljen u Opunomoćeništvu OZN-e XII. proleterske brigade, dana 15.XI. u 6 časova, saslušan Vukelić Milenka Savo, povjerenik personalnog odsjeka III. bataljona XII. prol.[eterske] brigade, koji izjavljuje sljedeće:

Imenovani je upozoren na davanje netaćnih podataka, što povlaći za sobom težu odgovornost.

[519] Potpis nečitak.

1. OPŠTI PODACI:

Zovem se Vukelić Milenka Savo, rodjen 9.I.1908. u selu Vukelić, kotar Ogulin, zavičajan Šagovina kotar Okučani, Srbin pravoslavne, po zanimanju rudarski radnik, svršio jedan raz.[reda] osnovne škole, neoženjen, siromašne seljaćke porodice. Otac Milenko umro i majka umrla, brat Djuro star 43 god. živi u Šagovini i brat Nikola star 40 god. gradjevinar i limar živi u Zagrebu.

2. ŠTO SI RADIO 8.XI.
NA VEĆE?

Bio sam odredjen od strane komadanta bataljona Prodanović Stojana da dežuram kod telefona i da čuvam biraćke spiskove. Oko 20 časova pozvao me Krajačić[520], kao i ostale članove K.P. koji nisu bili na dužnosti i to: Matić Stevo komandir minobacačke čete, vodnik iste čete Bregović, desetar iste čete Filipović Milorad i Čulina Marko desetar mitraljezke čete. Poznato mi je i da je bio jedan borac iz mitraljeske čete ali mu neznam imena, vodnik voda za vezu Magdić Dragutin, komandir mitraljezke Filković Pero, vodnik Katić Djuro i ja. Tada je Kreačić rekao - drugovi komunisti dobili smo zadatak da u Sl. Šamcu i selu Kruševici pohapsimo i likvidiramo neke ljude, a komadant će sada da napravi raspored.

Tada je komadant odredio mene i Matić Stevu, Bregovića, Filipović Milorada, Čulina Marka i još jednog borca mitraljezke ćete, da idemo hapsiti u Kruševicu. Na to smo dobili popis ljudi koje trebamo hapsiti.

3. JESTE LI VRŠILI PROVOKACIJU?

Kreačić nam je naredio da na ime križara iste hapsimo i rekao nam je da dotićnom kog hapsimo zovemo gazda, stime da ga pozovemo napolje i da ga onda hapsimo i da kažemo da smo križari.

4. KOLIKO STE UHAPSILI OSOBA
I ŠTO STE SA NJIMA?

Ja sam sa ostalima uhapsio petoricu te smo ih dotjerali u blizinu štaba pokraj nasipa. Za nam je još jedan dotjeran. Ja sam tada išao u štab izvjestiti da smo stigli. Te onda sam ostao u štabu dežurati, i nisam išao streljati. Potom je Kreačić otišao sa ostalima

[520] Ispravno bi bilo Kreačić, Vjekoslav.

koji su hapsili da se streljaju. Prije toga su komadant i Kreačić uhapsili petoricu iz Sl. Šamca i jedan je dotjeran iz Milicije i on je zajedno sa ostalima otjeran na streljanje.

5. ŠTO SI RADIO I GDJE SI BIO 9.XI. NA VEĆE?

Te večeri sam bio opet dežurni u štabu pri tome sam zaspao a dežurao je kurir, oko 2 časa probudio me komadant i rekao mije da idem sa ostalima da streljam, jer u medjuvremenu su dotjerali još deset hapšenika. Onda sam ja krenuo na mjesto streljanja sa ostalim i tamo smo ih postreljali.

6. TKO JE VRŠIO STRELJANJE I KOLIKO SI TI UBIO?

Streljali su Kreačić, Mihajlo Nikolić i Filković Pero, ja nisam nikoga streljao, dok su oni streljali ja sam na ostale pazio.

7. TKO JE RUKOVODIO SA STRELJANJEM?

Sa svime je rukovodio Kreačić.

8. DALI STE VI MISLILI NA POSLJEDICE?

Ja sam bio ubjedjen pošto je Kreačić čl. brigadnog komiteta i da se to mora izvršiti.

9. IMAŠ LI JOŠ ŠTO DA KAŽEŠ NA GORE NAVEDENO?

Ja nemam ništa da kažem, jedino sam pokušao da zaštitim Tomašević Stipu pred komadantom i rekavši mi, da je isti prema meni bio kao otac, cijelo vreme dok smo bili u Sl. Šamcu. Poznato mi je da imade sina poreskog činovnika u Osijeku, i ja od njega nisam čuo nepravilnih riječi, a čuo sam da se napio u [Slavonskom] Šamcu i da se je svadio sa Mihajlom Nikolićem, te sam pomislio da to moguće iz lićne mržnje. Nato mi je komadant odgovorio pošto je Mihajlo član K.P. nema zaštite nikome.

Zapisnik mi je pročitan i sve su moje rijeći u njega točno unesene.

Dovršeno dana 15.XI.1945. u 7 čas.

Saslušao:
Andrija Grudenić s.r.

Saslušani
Savo Vukelić s.r.

Za točnost prepisa jamči i ovjerava
Kapetan:
…[521] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

142.

1945., studeni 16.-17.

Zapisnici komisije Upravnog odjela Kotara Donji Andrijevci o saslušanju seljaka iz Jaruga, Sikirevaca, Slavonskog Šamca i Strizivojne, svjedoka uhićenja i ubojstva suseljana od pripadnika JA

Z a p i s n i k

Sastavljen na dne 16.XI.1945. u selu Jaruge, kotar Donji Andrijevci u predmetu odvodjenja Mate Brendić, ratar, Marijan Idžaković, ratar, Josipa Franjić, ratara, i Andrije Gjuričković ratara svi iz sela Jaruga.[522]

Prisutni članovi komisije: Popržan Nikola, član Upravnog odjela Okružnog NO-a Slav. Brod, Dane Matajić, pročelnik Upravnog odjela Kotarskog NO-a D. Andrijevci i Dorić Mirko kao zapisničar. Na licu mjesta prisutan je tajnik mjestnog NO-a Jaruge Franjo Brendić.-

P.p.

Pristupa Brendić Anka kbr. 42. iz sela Jaruga, majka odvedenog Mate Brendić, daje u zapisnik slijedeću izjavu:

Noću 9. na 10.XI. t.g. oko l2. sati u noći došli su na vrata moje kuće meni nepoznati ljudi i zahtijevali su da im se otvori.-

Kada sam čula da netko lupa i viče da se otvori upitala sam tko je na vratima, odgovor sam dobila, drugari, ja sam bez ikakovog odugovlačenja odmah otvorila vrata. Kada su ušli unutra pitali su me dali je ovo kuća Mate Brendić /mojeg sina/ ja sam odgovorila, da jest. Tada su me pitali za njega pa sam im rekla da spava u drugoj sobi. Tada su mi rekli da ga vičem, da otvori vrata na sobi, gdje spava. On se je tada digao i otvorio. Kada su ga spomenuti ljudi opazili, odnosno čim je otvorio rekli su mu da se obuče i ide sa njima, te da im pokaže koje je kuća Antuna Crnčevića iz Jaruga. On im je odgovorio, zašto je potrebno da on [u] to doba ide s njima i da nije potrebno

---

[521] Potpis nečitak.

[522] O događajima u selu Jarugama 9./10. studenoga 1945., usp. M. Živković, Jaruge. Prošlost, ljudi, život i običaji, Đakovo, 2002., str. 203., 208.-210.

da zato ide s njima, jer je spomenutog kuća na kraj sela najzadnja, te da je lako naći. Moj sin im je rekao Vi će Te mene drugovi ubiti, jer u to doba se za drugo ne ide iz kuće. Spomenuti su uperili puške u mojeg sina i rekli mu spremaj se ili će mo te ubiti, nećeš nam pobjeći. Moj se je sin na to ustao šuteći se obukao na bose noge navukao cipele bez čarapa i otišao s njima. Ja sam na to kad su uperili oružje na njega utekla u susjedno dvorište i dalje neznam kako su ga otjerali. Ne sjećam se točno koliko je bilo tih uniformisanih ljudi, ali po mojem mišljenju bilo ih je oko 5. Koje sam ja vidjela svi su bili uniformisani. Ne sjećam se točno da li su svi imali puške, ali onaj koji je unišao u kuću bio je naoružan s puškom. Na glavi su imali Titovke sa petokrakama zvijezdama. Kada su mi sina odveli ja sam iz straha utekla na drugi kraj sela kod Mije Brendića mojega djevera. Djevera sam na prozor vikala i odmah sam se natrag vratila. Vraćajući se kod kuće Mije Brendića mojega djevera čula sam da je moj sin prolazeći kraj kuće Šime Idžakovića vikao par puta čiča Šimo, čiča Šimo, te sam se tamo interesirala zašto ih je vikao. Od spomenutog Šime Idžakovića supruga Marija zvala me je unutra - odi unutra i mojeg su Marijana otjerali. Kad sam izašla od njih i pošla kući, na izlazu iz dvorišta naišla je na nas patrola 4. vojnika i pitala nas je što nam je zašto jaučemo, a mi smo im stvar saopćili i ja sam otišla kući. Nije mi poznato, da je moj sin bio skime u zavadi, niti mogu na koga sumnjati, a takodjer nisam nikog prepoznala od tih koji su mi sina odveli. Više nemam ništa reći.

Dovršeno i potpisano.-.

Članovi komisije:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Izjavu dala:
Anka Brendić [v.r.]

Pristupa stranka Janja Idžaković rodjena Živković, kbr. 68. iz Jaruga udata, majka jednog djeteta, malodobnog, radi svojeg muža Marijana Idžakovića, koji je po nepoznatima odveden i daje u zapisnik slijedeće:

Dana 9. na 10.XI.t.g. noću došao je pod naš prozor Mato Brendić iz Jaruga kbr. 42. tjeran po 3. naoružanih ljudi te je vikao mojega svekra i svekrvu, koji spavaju u sobi od ulice, da otvore dvorišna vrata. Kada je moja svekrva izašla u dvorište već je vidjela dvojicu naoružanih ljudi i među njima Matu Brendić pod prozorom sobe u kojoj sam spavala ja i moj muž Marijan Idžaković. Tada je opet pomenuti Mato Brendić vikao pod našim prozorom, komšija Marijane otvori. Moj muž ga je upitao tko ima s tobom, i zašto me vičeš u to doba noći, on je odgovorio drugari. Mi smo bez ikakovog odugovlačenja otvorili vrata, tada je u našu spavaću sobu ušao pomenuti Mato sa još trojicom ljudi naoružanih u vojničkim odorama. Sva trojica su imali žute petokrake zvijezde, a jedan je imao zvijezdu okrenutu na zatiljak. Jedan crn, mrk, onizak imao je prsima žutu kolajnu, dok drugu dvojicu nemogu opisati. Čim su ušli u našu sobu rekli su mojem mužu da se oblači i da ide sa njima, na neki ispit usljed izbora, i da će se odmah vratiti kući. Ja sam im na ovo rekla pa dobro drugovi samo žalosno je to da Vi u pola

noći dolazite i tjerate ljude. Oni su mi na ovo odgovorili, da oni nisu krvave ustaše i da se ništa ne plašimo jer da će oni odmah biti pušteni. Moja svekrva Marija Idžaković jako je na ovaj prizor preplašena i počele je užasno plakati, no oni su joj na ovo rekli, majko nebojte se on ide samo na ispit i ujutro će biti odmah pušten. U tom medjuvremenu natjerali su mojega muža da se obuče i da mora ići s njima što je i učinio, te je otjeran i do danas neznam ništa o njegovoj sudbini.

Napominjem, da je oko 15. dana prije došao u Jaruge iz Beravaca Tunja po selu zvan Andrin sa još 5. drugova i drugarica, navodno radi toga da im je moj muž, kao pučki i ustaški milicioner otjerao jedan par konja i kola. Po svim izgledima došli su s namjerom da ga namlate ili ubiju, a kada ga nisu našli, jer se je bio sklonio. Kad nismo uradili što smo mislili ajdemo im slupati prozore, i ostali su dugo u noć u Jarugama sa namjerom da dočekaju mojeg muža. S drugim nikim nije bio u zavadi, ali ja nemogu posumnjati ozbiljno niti da je djelo odvođenja mojega muža spomenutih Beravaca. Iza odvodjenja mojega muža spremila sam se i išla kroz selo da nešto saznam za mojeg muža i naišla sam na vojničku patrolu kojih je bilo 4. koji su me pitali što se je dogodilo. Te zatim su došli u našu sobu i uzeli su imena svih otjeranih i rekli su ako su ih drugovi otjerali da im se neće ništa dogoditi.

Napominjem i to da mi je osam dana pred ovaj slučaj poručila Mara Optrkić, pretsjednica AFŽ. u Jarugama da se moj muž čuva, to mi je poručila po Evi Gjuričković. Imam uvjerenje i uvjerena sam da su ovo djelo počinili vojnici III. Bataliona XII. Proleterske brigade. Više nemam ništa reći.

Dovršeno i potpisano.

Članovi komisije:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Izjavu dala:
Janja Idžaković [v.r.]

Pristupa stranka Marica Franjić kbr. 54 iz sela Jaruga, udata, majka 4. djece malodobne, rodjena Marković u vezi odvodjenja svoga muža Josipa Franjić, daje u zapisnik slijedeću izjavu:

Dana 9 na 10.XI.1945. u noći oko pola jedan sat poslije pola noći došao je Mato Brendić iz Jaruga pod naš prozor sa tri druga vojnika i medju njima su se nalazila već spomenuta trojica uhapšenih, i zahtijevali su da se otvori kuća i rekli su da se svjetlo upali. Isti su pitali dali se tu nalazi Josip Franjić. Kad je moj muž rekao ja sam taj. Oni su mu rekli, ajde druže imaš jedno saslušanje u vezi izbora i odmah ćeš se vratiti kući, mi smo se bunili zašto se to radi baš u noći. Drug koji je imao kolajnu rekao je, ništa se snašo nemoraš ljutiti, jer naredjenje-izvršenje. Moj se je muž spremio poljubio je svoju nejaku djecu i otišao s njima do danas se nije nikako povratio, ali gdje je i kuda je dalje dospio ništa mi nije poznato. Lično na nikoga nemogu sumnjati, ali sam uvjerena da ovo nije učinjeno bez nečijeg predloga iz samoga sela Jaruga. Moj je muž radi svoje prošlosti

bio ispitivan kod OZN-e i na svim istragama kao nekriv pušten kući, pa mislim da je i ovoga puta bez razloga odveden, možda nije ni živ. Nemam više ništa da reknem.

Dovršeno i potpisano.

Članovi komisije:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Izjavu dala:
Marica Franjić [v.r.]

Pristupa stranka Mara Crnčević rodjena 1928.g. neudata i Antuna Crnčević iz Jaruga kbr. 25. i daje u zapisnik slijedeće:

Spomenute noći t.j. 9. na 10.XI.t.g. došli su nepoznati ljudi oružani pod naš prozor kucali su na prozor, ja sam im se javila i pitala što hoće, a oni su pitali dali je kod kuće Antun Crnčević, a ja sam im govorila, da je on otišao u Osijek, našto oni nisu vjerovali, nego su zahtijevali da im kuću otvorim. Ja i moja majka nismo htjele nikako otvoriti našto su spomenuti razbili vrata i unišli u kuću i odmah pristupili traženju mojega oca Antuna. Kad smo ih uvjerili da moj otac Antun nije kod kuće onda su tražili civilno oružje, kojega mi nemamo. U vezi toga pretražili su kuću i nisu ništa našli, te su se nakon toga udaljili iz kuće. Napominjem da je moj otac po Okružnom Narodnom sudu pušten i pronadjen nekriv na temelju čega posjeduje i isprave te neznam što je zlog da se moga oca traži i da ga se hoće uništiti. Te sumnjam da mojega oca provociraju neki seljani iz našega sela Jaruga. Više nemam ništa kazati.-

Dovršeno i potpisano.

Članovi komisije:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Izjavu dala:
Mara Crnčević [v.r.]

Stranka Gjuričković Eva, iz sela Jaruga, kbr. 50. neudata, u kući ima oca i majku i jednog brata koji je navodne večeri po nepoznatima odveden te daje u zapisnik slijedeću izjavu:

Dana 9. na 10.XI.1945.g. noću iza 12. sati lupali su na prozor od ulice neki ljudi i zahtijevali da im se otvori. Maj brat Andrija Djuričković došao je do prozora i pitao, tka lupa. Odgovor je dobio "Križari" otvori gladni smo. Ovaj odgovor je čula i naša majka, koja se je nato preplašila djeco ako ste gladni dati ću Vam jesti samo ne idite unutra. Ja sam iz druge sobe ušla u sobu gdje je spavao moj pomenuti brat i naša majka, a otac nam je te noći bio na straži kod mjestnog NO-a, gdje su se nalazile biračke kutije. Pitala sam što je i tko lupa, moj brat mi je rekao da netko lupa i da hoće da uđe unutra. Ja sam se tada povratila u sobu, gdje spavam i obukla sam se te kada sam se vratila natrag zastala sam u sobi jednog vojnika obučenog u odijelo J.A. sa puškom u ruci, pištoljem

za pojasem, te brončanim odlikovanjem, u Titovki na kojoj je bila petokraka zvijezda okrenuta na zatiljak. Ja sam tada zaplakala i rekla brate oni će tebe ubiti. Tada je taj isti vojnik rekao nismo mi, ustaše ni partizani već "križari". Moj brat je rekao pa druže, druže, pa zašto ste mene nevina našli za žrtvu, a on je odgovorio: "Nisam ja drug, ja sam križar", jeli znaš gdje su Vaše kutije da ih idemo spaliti. Tada je moj brat rekao: Druže što me nevina kušaš, kada te ja poznam. Nato sam mu i ja rekla "Druže ja te lično poznam". -Kada je vidio da smo ga prepoznali, rekao je ajde druže obuci se, pa ćeš nas odvesti i pokazat ćeš nam koje je kuća Crnčević Antuna i odmah ćeš se povratiti. Moj je brat na to sjeo na krevet i rekao neću ići iz moje sobe, ako će te me nevina ubiti ubite me ovdje, tada se je drug izderao iz kuhinje spremaj se i moraš odmah ići dalje. Moj se je brat obukao i odmah je otišao i do danas se nije nikako povratio, a što je snjim i kuda je do danas neznamo.

Sljedeći dan išla sam u Sl.av. Šamac da potražim gdje je moj brat, jer je isti vojnik kojega smo prepoznali iz III. Bataljona XII. Prolet.[erske] brig.[ade] od koje se štab nalazi u Slav. Šamcu i jedan dio četa ili vod u selu Sikirevci.

Kada sam došla u Slav. Šamac, tamo su mi rekli da njihovi vojnici, to nisu uopće napravili, da se propitam u selu Sikirevci kod one vojske. Kada sam došla u Sikirevce kod tamošnjeg komandira pitala sam ga da li je njemu po toj stvari nešto poznato, on mi je rekao, da nije. Ja sam mu na ovo rekla kada nije ni tebi poznato, ja idem u Prnjavor, gdje se takodjer nalazi jedan dio istog bataljona i iz Prnjavora pravac u kotar, jer je vojnik kojeg sam ja prepoznala, t.j. koji je otjero mojeg brata iz Vašeg bataljona. On mi je na to odgovorio nemoraš ići nikuda oni su živi i neće im se ništa dogoditi i onda me je pitao dali je tvoj brat bio žandar ili financ, a ja sam rekla, žandar, on mi je rekao: da će oni poslije izbora biti ispitani i da će biti pušteni. Pošto su već izbori prošli a njega nema, niti bilo što o njemu znademo, molim da se ova moja zapisnička prijava ispita i rasčisti. Moj brat nije s nikim u zavadi te prema tome nemogu na nikoga sumnjati.

Dala sam jasne dokaze da su mojega brata odveli borci XII. Prolet.[erske] brigade, pa molim da se u tom pravcu usmjeri istraga, a spremna sam otići na prepoznavanje dotičnog druga kojeg sam te noći prepoznala. Nemam više šta da reknem.-

Dovršeno i potpisano.

Članovi komisije:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Dala izjavu:
Eva Đuričković [v.r.]

Pristupa Benaković Josipa udovica neudata stanuje susjedno od kuće Benaković Luce te po predmetu iste daje u izjavu slijedeće:

Čula sam topot ispred naše kuće, odmah zatim muški glas, koji je govorio Luci ajde ajde. Oni su tada već nju ulovili iz kuće i ona im je kazala: "Pa čekajte ljudi da se

spremim", a oni su se izderali ajde. Pošto je bio mrak nisam mogla nikoga prepoznati a interesantno je da Lucina majka i nitko od ukućana nije primjetio, kada je odvedena i tko ju je odveo. Više mi ništa nije poznato.

Dovršeno i potpisano.

Članovi komisije:
Nikola Popržan, v.r.
Dane Matajić, v.r.
Mirko Dorić, v.r.

Izjavu dala:
Josipa Benaković, v.r.

Po predmetu Vukušić Ivana njegov otac Vukušić Josip daje u zapisnik slijedeću izjavu:

Na dan 10.XI. 1945. noću oko 2 sata nepoznato lice pokucalo je tiho na prozor moje kuće i tiho me je počelo zvati Jeke Jeke. Pošto se ja nisam odazvao on je pošao na kapiju počeo lupati s namjerom da će otvoriti, te kada mu nije uspjelo vrati se natrag k prozoru i počne me zvati. Vidio sam da se moram odzovnuti, pa sam mu se javio, a našto je on tražio, da mu otvorim vrata, ja sam mu tada odgovorio: "Ne otvaram ni majki Božjoj dodjite sutra u 5 sati onda ću otvoriti". Tada je jedan drugi sa ulice rekao, ma Gospu mu njegovu jel neće otvoriti. Tada su počeli lupati nogama u vrata i ja sam bio primoran da ih otvorim. Čim sam otvorio odmah mi je naperio pištolj u glavu i pitao za sina a u lijevoj ruci držao bateriju, te ulazeći u sobu pitao me je za sina. Ja sam se nećkao i varao sam ih, da ih nema kod kuće, no kada mi je okrenuo pištolj u čelo onda sam priznao da sin spava u kućaru. Pritjerao me je da ga vodim do kućara i prisvjetlivši unutra viknuo je sinu ustani i spremi se brzi Ivane pa ćemo ići. Moj sin Ivan se je spremio i otišao je sa njima svima neznam kuda niti znam kakova je to vojska bila. U mojoj avliji bila su dvojica, jedan od njih, koji je bio u kući imao je englesko odijelo i crnu kožnatu kapu na glavi bez ikakova znaka. Naoružan je bio sa pištoljem. Na cesti sam čuo još nekakav topot ali ne znam koje i koliko je sve bilo.

Dovršeno i potpisano.

Članovi komisije:
Nikola Popržan, v.r.
Dane Matajić, v.r.
Mirko Dorić, v.r.

Izjavu dao:
Vukušić Josip
po meni S. Petek, v.r.

Po predmetu Cico Olge, koja je uhapšena 7.XI. u 4 sata u jutro po nepoznatim počiniocima Kovačević Josip iz Sikirevaca iz iste kuće daje u zapisnik slijedeće:

Kako je već navedeno oko 4 sata u jutro neko je pokucao u našoj kući na prozor naše kuće a u sobi gdje je spavala moja snaha Kovačević Jela tražeći da se otvori. Moja snaha upitala ih je tko je i što hoće oni su odgovorili da su partizani i da se idu grijati jer im je zima. Pošto im je moja snaha otvorila zapitavši ih, hoće li ložiti u peći odgovorili su, ne, ne netreba nije nama zima, te zagledavajući po kući upitaju tko tu sve stanuje, a naročito kada je naglasila da tu stanuje jedna djevojka u kućaru gdje je bila Cico Olga,

trojica nepoznatih ljudi odmah su otišli u kućar, kucajući probudili su Olgu, te kada im je ona (otvorila) zapitali su? Kako se ti zoveš Ona je odgovorila Cico Olga, našto su oni rekli tebe i trebamo. Zatim se je jedan vojnik povratio po lampu moje snahe, snahi rekao neka uniđe u kuću, sa lampom otišao u Olgin kućar te šta se je poslije dogodilo nama nije uopće poznato. Nije nam poznato ako je Olga odvedena i kada. Jedino toliko znamo po pričanju moje snahe koja je bolesna i nije mogla nikako dati izjavu da su to bili uniformisani vojnici sa puškama i Titovkama na glavi na kojima su bile Petokrake crvene zvijezde. Pri odlasku jedan od vojnika vratio je lampu zahvalio se i otišli su. Taj puta moja snaha nije vidjela Cico Olgu da bi je oni vodili sa sobom.

Članovi komisije:
Nikola Popržan, v.r.
Dane Matajić, v.r.
Mirko Dorić, v.r.

Izjavu dao:
Kovačević Josip, v.r.

Z a p i s n i k

Sastavljen na dne 16.XI.1945. u Slav. Šamcu po predmetu odvodjenja Stjepana Tomašević ratara iz Slav. Šamca, Nikole Crnolatac, sprovodnik rodova iz Slav. Šamca, Šarlota Crnolatec, kućanica, supruga Nikole, Nikola Crnolatec, privatni činovnik, sin Nikole, te Elizabeta Crnolatec zaručnica Nikole mladjeg, svi iz Slav. Šamca

Prisutni članovi komisije: Popržan Nikola, član upravnog odjela okružnog NO-a Brod, Dane Matajić, pročelnik Upravnog odjela Kotarskog NO-a D. Andrijevci te kao zapisničar Dorić Mirko. Na licu mjesta prisutan je tajnik mjestnog NO-a Ivanetić Valentin.

P.p.

Zorka Mihajlović iz Slav. Šamca, kućanica, udovica, bez djece, posjeduje jednu kućicu bez zemlje, te po pitanju obitelji Crnolatec Nikole kao najbliži susjed izjavljuje slijedeće:

Oko pola jedan sat, dne 8 na 9.XI.t.g. preskočivši ogradu dvorišta uskočili su u dvorište dva nepoznata uniformisana vojnik, te kucajući na prozor tražili su da im otvorim. U prvi mah ja sam se bojala otvoriti prozor, no kada sam vidjela da oni neće otići prišla sam prozoru i otvorila, našto su me oni pozdravili sa nekoliko puta hvaljen Isus, hvaljen Isus. Odmah su me upitali gdje su komunisti i kakove vojske ima u selu, pitali su me koje su partizanske kuće, našto im ja nisam ništa odgovorila, govoreći da neznam. Kazali su mi da su oni za Krista, da moram i ja biti, jer ako neću da će me Krist ubiti. U tom sam ja pobjegla sa prozora zatvorivši ga ali je u to vrijeme vojnik koji je samnom razgovarao naglo zamnom otvarajući polu pao prozor, te sam već u medjuvremenu vidjela jednoga drugog vojnika gdje svjetli sa baterijom u sobu na drugi prozor. Tada je počeo vikati Nikola, Nikola, našto sam im ja odgovorila - ovdje nema nikakvog Nikole, a isti vojnik koji je bio i razgovarao samnom upitao me je kako

se zovem i ja rekavši Zorka Mihajlović, vojnik sa drugoga prozora što je svjetlio za baterijom rekao mi je za Krista, za Krista nemojte za nikoga drugog glasati, jer će Vas Krist ubiti, a što se tiče Vašega prozora mi će mo Vam platiti i nemojte nikome kazati da smo ovdje bili. Potom su oni otišli iz mojega dvorišta preskočivši opet ogradu i dalje mi nije ništa poznato. Jedino sam čula kada je kod Nikole Crnolateca pas zalajao i ujutro kada sam se ustala vidjela sam da se po njihovome dvorištu nitko ne šeće, što mi je bilo vrlo sumnjivo, jer znam da se oni rano ustaju.

Što se tiče njihovom ličnog opisa bili su obučeni u vojnička odijela. Naoružani revolverima, a dali su imali Titovke na glavama ja to nisam vidjela. Meni su posve nepoznati, a što se tiče opisa mogu reći da je jedan bilo visok, dok za drugoga ništa neznam. Nemam više ništa da kažem.-

Dovršeno i potpisano.

Komisija:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Izjavu dala:
Mihajlović Zorka [v.r.]

Pristupa supruga Stjepana Tomašević, Kata Tomašević rođ. Vuksanović, iz sela Kruševice, udata u Slav. Šamac, majka dvoje djece, sin Nikola, činovnik u poreskoj upravi u Osijeku, te kćer Marija udata Perger koja je živjela zajedno sa nama, te kako su mojega muža nepoznati počinioci odveli, dajem u zapisnik slijedeću izjavu:

Dana 8 na 9.XI. t.g. noću neznam tačno koliko je bilo sati neko je pokucao na prozor naše sobe, gdje sam ja i moj muž zajedno spavali. Pošto se u stanu naše kuće nalazi nastanjen jedan oficir, mislila sam da je to došao njegov kurir i da ga traži, jer se je to često dešavalo.

Moj je muž rekao ne otvaram nikome, dok ne upalim svjetlo, te kada je upalio otvorio je prozor, našto su mu oni rekli: "Tomaševiću molimo Vas nije potrebno svjetlo paliti, nego izadjite napolje važno Vas nešto trebam", moj muž je izišao u spavačici na dvorište, a oni su mu rekli, da li bi mogao pseto zatvoriti, jer je pseto lajalo na njih. Ja sam se jako bojala i nisam ih smjela uopće gledati, te ne znam koliko ih je bilo, jedino što sam čula, kada sam potrčala iz sobe u dvorište, na izlazu iz dvorišta kod kapije uzvik mojega muža: "Joj meni". Ja sam se po tom povratila u sobu oficira, gdje je on stanovao, da vidim da li je tamo, te kada njega nije bilo otišla sam kroz njegovu sobu u drugu i zaključala se i vjerojatno sam pala u nesvjest, jer ne znam više ništa o cjeloj toj stvari, samo me je ujutro našla moja jetrva Kata Tomašević, koja je jako lupala na vrata, a razlog što je došla bio je što se mi nismo nitko ustali da pustimo živad, jer je već bilo osam sati ujutro. Imala sam živčane i srčane napade, stalno idem kod doktora, a što mi je prouzrokovao strah te noći. Nemam više ništa za kazati.-

Dovršeno i potpisano.

Članovi komisije:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Izjavu dala:
Tomašević Kata [v.r.]

Nastavljeno sa istom strankom po istom predmetu, koja izjavljuje slijedeće:

Čula sam od moje komšinice Tomašević Matilde, da su ujutro oko 6. sati, vjerovatno kada sam ja bila još u nesvijesti došli vojnici odveli moje konje iz naše štale, te predveče oko 4 pola 5. sati konji su bili dovedeni no ja ih nisam vidjela, jer sam ležala teško bolesna u krevetu. Znam toliko da su mi komšije kazali da su trojica vojnika konje doveli, svezali u štali i otišli neznam kuda. Kuda su moji konji toga dana išli meni nije poznato, samo znam da su došli mokri i umoreni.

Dovršeno i potpisano:

Članovi komisije:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Izjavu dala:
Tomašević Kata [v.r.]

I Z J A V A

Babić Nikola iz Sl. Šamca, rodjen 1894. oženjen, otac devetero djece, pismen, po zanimanju radnik, na dužnosti podvornik Mjesnog NO-a Sl. Šamac, daje u zapisnik sljedeću izjavu:

Noću 8 na 9.XI.1945. kada je bilo hapšenje ljudi po Sl. Šamcu, ja sam bio u gostioni Majer Karla u Sl. Šamcu zajedno sa mojim zetom Pavom Kobaš, pijući rakiju. Oko 10 sati prije pola noći, došla su tri naoružana vojnika nepoznata, te su nas legitimisali. Pošto moj zet Pavao Kobaš nije imao legitimacije, jer je prije izvjesnog vremena na osnovu amnestije Maršala Tita, pušten iz zarobljeničkog logora, odveli su ga u Štab, gdje je odmah bio pušten, ali prema njegovoj izjavi stalno su ga od Štaba do gostionice, gdje smo se opet sastali, pratila dva vojnika. Kada je ušao u gostionu nije više htio piti i stalno je navaljivao na mene da idemo kući. Kada smo se mi ustali i pošli sreli smo na ulazu dva vojnika, koji su ga upitali što Ti opet tu radiš, on im je odgovorio, došao sam po mojeg starca da ga odvedem kući, na to su mu vojnici rekli, neka ide stari sa svojim društvom, a Ti ajde s nama. Što se je s njim poslije dogodilo ja ne znam. Do jučerašnjeg dana 15.XI.t.g. nisam znao za sudbinu mojega zeta, dok mi nije Pavlović Ivan željezničar saopći, da ga je vidio jedan radnik iz Grebica, jer to je zapravo selo mojega zeta u Grebicama. Isti tvrdi da je moj zet uspio preplivati Savu i da mu je jedna strana vilice razbijena, te nekoliko zuba polomljeno, ali on je ipak uspio da pobjegne preko Save u svoje selo Grebice. Šta je dalje sa njim meni nije poznato.

Sl. Šamac, 16.XI.1945.

Dovršeno i potpisano.

Komisija:
Nikola Popržan, v.r.
Dane Matajić, v.r.
Mirko Dorić, v.r.

Izjavu dao:
Nikola Babić, v.r.

Z a p i s n i k

Sastavljen na dne 17. studena 1945. u selu Strizivojna, kotar D. Andrijevci po predmetu odvedenog Zrinić Josipa, te kojom su prilikom hapšeni Petric Martin i Vukovac Andrija svi iz sela Strizivojne.

Prisutni članovi komisije: Popržan Nikola, član upravnog odjela Okružnog NO-a Slav. Brod, Dane Matajić, pročelnik Upravnog odjela Kotarskog NO-a D. Andrijevci i Dorić Mirko kao zapisničar. Na licu mjesta prisutan je pretsjednik mjestnog NO-a Strizivojna Degmečić Mato.-

P.p.

Petric Martin iz Strizivojne, po zanimanju postolar, rodjen 1907.g. završio 4. raz.[reda] osnovne škole, služio Jug.[oslavensku] vojsku, navodno nekažnjavan, neoženjen posjeduje postolarsku radionu daje u zapisnik slijedeću izjavu:

Dana 8.XI. 1945. oko 6. sati pred veče došao je kod mene komandir I. čete III. Bataljona XII. Prolet.[erske] Brigade, koji se momentalno nalazi u Gundincima, sa još jednim nepoznatim kapetanom, te su se interesirali da li bi im ja mogao raditi čizme. Pošto ja nisam imao materijala za pravljenje čizama ja sam im odgovorio da nemogu, te nakon kraćeg pričanja pomenuti kapetan, koji je bio sa komandirom saopćio mi je da sam uhapšen zajedno s mojim pomoćnikom Vukovac Andrijom, koji će navodno služiti, kao nekakav svjedok. Odmah su nas obojicu potjerali sa sobom do kraja sela Strizivojne, prema Vrpolju, tvrdeći nam da će mo ići na vlak. Pošto u to vrijeme nije bilo vlaka a oni su nas počeli voditi u neki sokak, ja sam ponovo upitao kuda će te sa nama. Naglašavam da su odmah čim smo istjerani iz kuće pratili nas nepoznati vojnici, dok je komandir sa kapetanom negdje ostao. Istovremeno dok smo mi bili hapšeni uhapšen je i Zrinić Jozo, koji je taj puta plesao u kolu kod crkve, te je bio zajedno sa nama tjeran. Nas su pratili 3. vojnika, te kako sam malo prije rekao, na naše pitanje u sokaku kuda idemo oni su stali, jedan se je vojnik povratio nazad, a dvojica vojnika ostali sa nas 3. uhapšenih sjediti u sokaku. Nakon 15. minuta pomenuti vojnik koji je otišao povratio se je i rekao nam idemo natrag kući. Vraćajući se nazad iz sokaka, ja i moj pomoćnik navratili smo se u našu radnju gdje su sa nama išla dva naoružana vojnika, a sa Zrinić Josipom produžio je jedan vojnik dalje. Šta se je sa Zrinićem dogodilo meni nije poznato. Kada smo ušli u radnju nakon izvjesnog vremena došla su dva kapetana, pravili premetačinu u mojoj radnji i zatim otišli. Oko pola noći došla su ista dva kapetana i naredili nam da im prerađujemo njihova dva para čizama koje su skinuli sa nogu i da ih moramo završiti do 8. sati ujutro. Ja sam im dao moje jedne stare cipele u koje su se obuli i otišli, a mismo morali izvršiti zadatak do 8. sati ujutro. Ujutro u 8. sati došla su pomenuta dva kapetana po čizme obuli ih i otišli, a bez da su nas pitali šta su dužni za posao oko čizama, koje smo mi radili od pola noći stalno nespavajući. U cijeloj stvari, nama nije više ništa poznato, te po predmetu Zrinić Joze nebi mogao više ništa kazati.

Dovršeno i potpisano.

Komisija:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Izjavu dao:
Martin Petric [v.r.]

Sa gornjom izjavom potpuno se saglasuje Vukovac Andrija jer je bio kroz cijelo to vrijeme prisutan te istu potvrđuje sa svojim vlastoručnim potpisom.

Komisija:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Potvrđuje izjavu:
Andrija Vukovac [v.r.]

Po predmetu Zrinić Joze, daje u zapisnik svoju izjavu Marija Andrić iz Strizivojne, rodjena 1927. g. neudata, nekažnjavana izjavljuje:

Dana 8.XI.1945. predveče kod crkve mi smo plesali kolo taraban. Po završenom kolu moglo je biti oko 7. sati, pratio me je Zrinić Jozo prema mojoj kući, te pred mojom kućom jedan vodnik iz I. čete III. Bataljona XII. Proleterske brigade, crn, srednji, sjećam se da mu je ime Stevo ili Stjepan povikao je preko puta idući za nama, "hej druže, neznam ni kako se zoveš hodi ovamo, nešto te trebam". Jozo Zrinić koji samnom išao, odmah se je povratio i otišao sa pomenutim vodnikom neznam kuda, jer sam ja otišla mojoj kući. To je sve što je meni poznato i nemam više ništa za kazati.-

Komisija:
Nikola Popržan [v.r.]
Dane Matajić [v.r.]
Mirko Dorić [v.r.]

Izjavu dao:
Marija Andrić [v.r.]

Izvornici, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

143.

**[*1945, studeni*
Osijek]**

Izvješće Zvonka Brkića, političkog sekretara Oblasnog komiteta KP Hrvatske za Slavoniju, Osijek upućeno CK KP Hrvatske, Zagreb o likvidaciji civila iz Slavonskog Šamca, Kruševice, Sikirevaca, Jaruga i Velike Kopanice

---

I Z V J E Š T A J

Na kotaru Andrijevci kao i na susjednom kotaru Županja povremeno se kretala i kreće jedna ustaška grupa od oko 15. ljudi (Škicina grupa[523]). Ta grupa na tim kotarevima ne zadržava se stalno, nego iz Bosne povremeno prelazi na područje Slavonije. Ta

[523] Riječ je o skupini Marka Tomušića Škice. Usp. Z. Radelić, Križari: gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., Zagreb, 2002., str. 260.-261.

grupa svojevremeno ubila je dva naša vojnika kod Bošnjaka a kod sela Štitara ranila komandanta brigade i još neke partizane. Osim toga na tom terenu od strane te ili neke druge ustaške grupe ubijeno je još par naših vojnika.

XII. Proleterska brigada vršila je neke pokušaje da očisti teren od te ustaške grupe, ali bez većeg uspjeha, jer akcije te brigade nijesu bile dobro pripremljene ili pak nevojnički provođene, a akcije se znale unapred na pojedine manje šume je otvarana vatra a onda vršeni juriši i t.d. Štab divizije je u nekoliko navrata prebacivao štabu brigade te neuspjehe /nazivao ga oportunističkim/. Tada je na taj teren poslana izviđačka četa divizije pod kontrolom šefa obavještajnog odsjeka divizije poručnika Ćelavice, no niti četa nije postigla nikavog uspjeha. Jedan vojnik iz te čete pobjegao je k ustašama i sa sobom odneo jedan šmajser i puško-mitraljez. Sama četa se prema narodu vrlo drzovito ponašala, te se na nju narod žalio.

Sam štab XII. brigade kao i vojska ponašali su se na terenu prilično umišljeno i bahato, sa organizacijama nisu htjeli surađivati, narodu nisu htjeli pomagati, nego su se odvojili od naroda i od organizacija. Organizacije tražile su pomoć i saradnju vojske ali nisu naišli na puno razumjevanje.

Toliko o stanju na terenu i ranijem držanju vojske. Potrebno je još samo nadodati, da je Škicina ustaška grupa imala jaku podršku u tamošnjim selima i da su snjome sigurno surađivali otpušteni ustaše iz logora, bivše pučke ustaše i drugi njima slični.

Kako sam iz razgovora sa ovdašnjim drugovima mogao saznati, sve to proveo je Kreačić[524] na svoju ruku. Štab brigade odriče da je on sa time bio uopće upoznat (što nije vjerovatno). Oni vele da je Kreačić dobio od nje poruku da su oportunisti što nisu nikoga od tih ustaša do sada ubili. Tada je Kreačić, prema njihovom, otišao u štab III. bataljona i tamo rekao da je zaključeno na sastanku brigadnog komiteta i sa komandantom III. bat.[aljona] uredio sprovođenje. III. bataljon je shvatio to kao direktivu i bez pogovora izvršio. Iz priloženog zapisnika može se vidjeti kako je to izvršeno a k ovome pismu priloži i izvještaj javnog tužioca u kome je to detaljno iznešeno. Takodjer prilažem ovom pismu i moj kratki izvještaj za svakog pojedinca kako bi vidjeli pod kojim okolnostima je to izvršeno.

Iz svega je jasno da je većina ubijenih ubito na obali Save odakle je jedan ranjen uspio pobjeći (Pavo Kobaš) preplivavši Savu. U vodi nedaleko obale seljaci su pronašli dva leša i krvave tragove, koje su poslije vojnici očistili a leševe gurnuli niz vodu. Ukupno je ubijeno 23 ljudi, od toga 3 žene i 1 mladić od 15. godina. Cijela obitelj Crnolatac ubijena je (dve žene i dva muškarca).

Odvođenje su izvršili vojnici u titovkama ili kožnim kapama, neki su na sebi imali i petokrake zvijezde sa proleterskim oznakama, a neki i odlikovanja. Prepoznati su neki vojnici u [Slavonskom] Šamcu a jednako i dva kapetana u Strizivojni koji su bili dali hapsiti dva šustera i još jednog čovjeka, te poslije šustere pustili dok je ovaj treći[525] nestao. Isti kapetani su se vratili u noći šusterima i prisilili ih da im prekroji čizme. Neki od vojnika govorili su za sebe, da su križari, dok su drugi zaplašene ukućane koji su

[524] Vjekoslav.
[525] Jozo Zrinić.

ih prepoznali uvjeravali, da se onima koje oni odvode neće ništa desiti, jer da oni nisu ustaše. Rodbini otjeranih branili su da prate uhapšene i tjerali ih od obale Save. Neki štabovi čete uvjeravali su rodbinu otjeranih da su isti otjerani u Županju ili Vinkovce i time dali znati da se oni stime u vezi.

Danas je javljeno da je Sava izbacila 5 lješeva na obalu. Poslana je komisija da napravi izvještaj.[526]

U svemu ovome naša rukovodstva nisu bila upoznata premda izgleda da su neki drugovi iz seoskih ….[527] sarađivali sa štabom III. bataljona i davali mu karakteristike za pojedine ljude, naime podatke za otpuštene ustaše.

Svi pobijeni su uglavnom ustaše koji su se više ili manje okaljali se u toku rata a neki su i poslije nastavili saradnju sa banditskim grupama na terenu. Te činjenice poznate su narodu njihovih i okolnih sela. Seljaci u razgovoru ne odriču da su ubijeni zaslužili neku kaznu, ali su uzbuđeni zbog načina na koji je to izvedeno i da su tom prilikom stradali i neke žene i jedan dječak. Uzbuđenje i strah naroda povećani su intenzivnim rovarenjem reakcionarnih elemenata u selima koji iskorištavaju taj slučaj za klevetanje narodne vlasti, K.P. i stvaraju kod masa psihozu nepovjerenja prema vlastima i nesigurnosti, tako da u nekim selima ni jedan muškarac ne spava kod kuće, nego po šumarcima i poljima. U tom stvaranju panike i neraspoloženja među ostalima naročito se ističe neki Iđaković[528] raniji sudija i član Glavnog odbora Gospodarske Sloge u Zagrebu, kojemu je ubijen brat sa ovom grupom. Isti je ranije dizao uzbunu oko pobitih prilikom napredovanja vojske.

Općenito uvjerenje naroda podstreknuto radom neprijateljskih elemenata i učvršćeno greškama vojske koje sam gore naveo jeste, da je to djelo izvršeno sa znanjem vojnih vlasti i sudjelovanjem nekih pretstavnika političkih organizacija u glavnom komunista.

Niže Part. organizacije i vojni štabovi u prvim danima nakon tog slučaja nisu ispoljili dovoljno snalažljivosti i na pitanju rodbine ubijenih i napadaje reakcionera zauzeli su u glavnom defenzivni stav i zaplitali se u davanju protivuriječnih izjava idući time na ruku reakciji.

O. K. nakon što je saznao za stvar namjeravao je najprije da to prebaci na banditske grupe u šumama, ali kada se to istragom i iskazima svjedoka kompliciralo dana je direktiva da se taj događaj tumači kao djelo agenata reakcije, bili križara u šumama, bili kojih drugih neprijateljskih elemenata. Ostavljajući otvorenu mogućnost da se oni mogu nalaziti kao pojedinci u redovima naše vojske u čijem se sastavu nakon oslobođenja nalazi i dosta ustaša koljača koji su se kamuflirali pod domobranskim uniformama a koji su zajedno sa ostalom reakcijom nastojali da pred izbore izazivanjem takvih i sličnih incidenata stvore psihozu straha terora i nezadovoljstava i time izazovu eventualno odgađanje izbora i intervencije. Uz otvaranje tih mogućnosti treba energično odbijati svaki pokušaj reakcije da taj slučaj veže sa vojskom, političkim organizacijama i narodnom vlasti, a one koji to pokušavaju napadati kao agente reakcije koji, nije isključeno, možda čak stoje u vezi sa izvršiocima zločina. Narodne vlasti vode istragu po tom pitanju i svi koji nešto znadu trebaju vlastima pomoći kod pronalaženja krivaca.

[526] Dopisano rukom.
[527] Točkice u izvorniku.
[528] Ispravno bi bilo Idžaković.

Sadašnji stav je da je to provokacija neke ustaške grupe, koja je htjela omesti izbore izazivanjem nereda. Sve ovo dano je široko kroz mase.

No sve ovo je nedovoljno i nedovoljno ubedljivo, jer se znaju:

1.) Neki vojnici i oficiri koji su u tom učestvovali, jer su neki štabovi svojim izjavama potvrdili svoje učešće.

2.) Jer narod smatra /barem većina/ da je to učinila vojska ili neki iz vojske.

Našim objašnjenjima postigli smo samo vremena za eventualno pronalaženje povoljnog izlaza i za donošenje odluka na temelju daljnjeg posmatranja sadašnjeg stava. Kod toga će biti važno dobiti iskaze dvojice preživjelih koji se sada kriju i prema njihovim iskazima završiti istragu i predložiti rješenje.

Zvonko[529] [v.r]

Do daljnjeg stvar će ostati ista, a o svim promjenama javljat će se s time da se stvar ne mijenja bez sporazuma sa vama.[530]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 293.-295.

144.

**[*1945, studeni*
Zagreb]

OZN-a za Hrvatsku, Zagreb izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb o slučaju uhićenja i likvidacije seljaka iz okolice Slavonskog Broda, navodeći da je od strane JA (12. brigade XII. divizije III. JA) "ubijeno 23 ljudi, od toga 3 žene i jedan mladić od 15 godina"

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja za Vas primljene slijedeće depeše:

Iz Broda: Za C.K. Ukupno ubijeno 23 ljudi, od toga 3 žene i jedan mladić od 15 godina. Cijela obitelj od 4 člana ubijena. Neki su ubiti na obali Save, odakle je jedan pobjegao i preplivao Savu, također je jedna žena pobjegla, oboje se kriju. Seljaci pronašli dva lješa u Savi i krv na obali. Poslije je vojska gurnula lješeve niz vodu i izbrisala krv. Odvođenje su vršili vojnici u Titovkama i kapama, a neki sa odlikovanjima. Prepoznali su dva kapetana u Strizivojni i dva vojnika u [Slavonskom] Šamcu. Na pitanje rodbine štabovi su se izgovarali, da su isti odvedeni u Vinkovce ili Županju. Narod je zaplašen, muškarci ne spavaju kod kuće. Govori se da je to učinila dvanaesta. Reakcionari traže da

[529] Brkić.
[530] Dopisano rukom.

vlasti dokažu alibi. Istraga se vodi sa ograničenjem, da je to po svoj prilici predizborna provokacija neke ustaške grupe, da bi se izazvali neredi i omeli izbori. Na tom terenu se pojavljuje jedna ustaška grupa. 561.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M.P.[531] S e k r e t a r,
kapetan:
Krsto …[532] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

145.

1945., studeni 16.
Zagreb

CK KP Hrvatske, Zagreb izvješćuje Aleksandra Rankovića, načelnika OZN-e Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije, Beograd da je 12. brigada XII. divizije III. JA u Kotaru Donji Andrijevci noću 8./9. studenoga 1945. uhitila 22 osobe "i po naredjenju politodjelenja brigade pobila ih noću i pobacala u Savu", da se "radi uglavnom o ustaškim simpatizerima", te da je "akcija posljedica nastojanja vojnih jedinica da na neke neuspjehe u čišćenju bandi reagiraju terorom i to masovnim prema stanovništvu"

Marku[533]. Jedna četa XII. brigade XII. divizije pohapsila noću 8 na 9 o. mj. 22 čovjeka u kotaru Andrijevcima i po naredjenju politodjelenja brigade pobila ih noću i pobacala u Savu. Radi se uglavnom o ustaškim simpatizerima, ali je stvar učinjena tobože tajno noću i mimo naših komiteta, te nam uzrokuje velikih neprilika. To tim više što žene prepoznavaju vojnike, koji su hapsili.- Stvar se dogodila pred izbore i čini se, da su za nju saznali i neki od engleskih parlamentaraca. Akcija je posljedica nastojanja vojnih jedinica da na neke neuspjehe u čišćenju bandi reagiraju terorom i to masovnim prema stanovništvu.-

---

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 1220, Depeše, Depeša CK KPH, 16. studenoga 1945.

[531] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb DF Jugoslavije).
[532] Prezime nečitko.
[533] Aleksandar Ranković.

Marku. Jedna četa XII. brigade XII. divizije pohapsila noću 8 na 9 o. mj. 22 čovjeka u kolaru Andrijevcima i po naredjenju političkog odjeljenja brigade pobila ih noću i pobacala u Savu. Radi se uglavnom o ustaškim simpatizerima, ali je stvar učinjena tolikom tajnom noću i mimo naših komiteta, te nam izaziva velikih neprilika. To tim više što ljude preformacija vojnike, koji nisu krivi.- Stvar se dogodila pred izbore i čini se, da su za nju znali i neki od engleskih parlamentaraca. Akcija je posljedica nastojanja vojnih jedinica da na neke neuspjehe u čišćenju bandi reagiraju terorom i to masovnim prema stanovništvu.- Ne vode brige o izolaciji

146.

1945., studeni 18.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 16. i 17. studenoga 1945. iznosi i slučaj uhićenja i likvidacije 23 seljaka iz okolice Slavonskog Broda, navodeći kao razlog ubijanja "svi su bili ustaše"

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. 3790
18. XI. 1945 god.
Z A G R E B

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja podatke koje smo primili dana 16. i 17. XI. 1945. godine i to:

/…/

Iz Broda:

Jedinice 12. proleterske brigade pohapsile su seljake iz sela [Slavonskog] Šamca, Sikirovaca[534], Jaruge, Krčevine[535], i Striživojne. Koliko se znade odveli su dvadeset i tri i potukli ih. Istragu vodi OZN-a III. Jugoslavenske Armije. Poubijani seljaci svi su bili ustaše.

/…/

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

N a č e l n i k,
General-major
I.[536] Krajačić [v.r.]

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, 2, Izvještaji Ozne, 1945.

[534] Ispravno bi bilo: Sikirevaca.
[535] Ispravno bi bilo: Kruševice.
[536] Ivan.

147.

1945., studeni 19.
Slavonski Brod

Javni tužitelj Okruga Slavonski Brod izvješćuje Javnog tužitelja FD Hrvatske, Zagreb o uhićenju i likvidaciji seljaka iz okolice Slavonskog Broda koje je provela 12. brigada XII. divizije III. JA

[…][537]
Javni tužilac okruga
SLAVONSKI BROD[538]
Broj .....
19. XI. 1945.[539]

Javnom Tužiocu Hrvatske[540]
Z a g r e b

U vezi sa događajima koji su se desili u selu Slav. Šamcu, Jarugama, Sikirevcima, Kruševici i Strizivojni podnosi se slijedeći izvještaj:

Dne 8.o.mj. oko 6 sati na večer došla su u stan Petrić Martin postolara iz sela Strizivojne dva kapetana, od kojih je jedan komandir I. čete III. bataljona Proleterske brigade, koja se mometano nalazila u selu Gundincima. Zatražili su da im napravim čizme a kada sam rekao da nemam materijala saopčeno mi je da sam uhapšen zajedno sa svojim pomočnikom Vukovac Andrijom. Po ovom saopčenju mi smo izašli iz kuće gdje su nas dočekali nepoznati vojnici, koji su nas tjerali na kraj sela i doveli u jedan sokak. Zajedno sa njima bio je i Zrinić Jozo. Nekoliko minuta kasnije došao je jedan vojnik i rekao da nas obojica, tj. pomočnik i ja idemo kući, gdje smo morali do jutra preraditi dva para čizama. Ujutro u 8 sati spomenuti oficiri su došli uzeli čizme i otišli.

Andrić Marija iz sela Strizivojne, izjavila je da je ZRINIĆ Jozo, koji je bio na tarabanu došao s njom oko 7 sati do njezine kuće, gdje ga je jedan vodnik I. čete III. bataljona Proleterske brigade pozvao da pođe s njim našto je on krenuo.

Navedeni ništa neznaju o sudbini spomenutoga.

Noću između 8. i 9. o. mj. u selu Kruševici desilo se slijedeće: Oko 2 sata u noći, došli su neki vojnici koji su lupali na prozor kuće nestalog Blažek Gjure krznara iz Kruševice, i kazali da su dobili naređenje od štaba da u isti dovedu imenovanoga radi nekih ispitivanja. Nakon dugog objašnjavanja uspjelo im je imenovanoga iz kuće izvući, i to silom, a kuda je dospio nije nikome poznato. Odveden je po vojnicima obučenim u uniforme, a koji su bili naoružani.

[537] Grb DF Jugoslavije.
[538] Franjo Lešić.
[539] Pečat.
[540] Jakov Blažević.

Kčerka imenovanog Mira, pošla je do komšije Nikolić Mihajla starog partizana, da zamoli njegovu pomoć i intervenciju za njenog oca, te kada su u jutro došli u štab spomenutog bataljona, rečeno im je da su svi odvedeni u Vinkovce. Kada je Nikolić iz štaba izašao bio je crven pa mu je sigurno saopčeno ili je sam zaključio da su svi likvidirani.

Oko 1 sat po noći došli su isti vojnici u kuću Janković Stjepana i ovoga odveli u nepoznatom pravcu, a za njegovu sudbinu se također nezna do danas ništa.

Oko 11,15 sati po noći, nepoznati ljudi kucali su na prozor odvedenog Garčetić Tome, zatim vrata na silu otvorili, i odveli spomenutoga u nepoznatom pravcu.

Prema izjavi njegove žene Garčetić Janje, tri kuće dalje od njihove stanuje Peričević Tomo, koji je u ličnoj zavadi nekoliko godina sa odvedenim a jedno se prilikom pretio govoreći da će muž i cijela kuća nestati prije izbora. Ovo je čuo i Lučić Franjo, koji je rekao pred kčerkom Marijom "Marija nestat će Vas, radite kako znate da je najbolje".

Iste noći, netko je kucao na prozor odvedenog Garčetić Pavla, a kada je ovaj izašao iz kuće da vidi šta se to zbiva, nije se više natrag vratio nego je odveden u nepoznatom pravcu. Lica koja su ovo izvršila bila su obučena u vojničku uniformu.

Oko 12. sati tj. pola noći počeo je netko lupati na prozor vičući "gazda otvori", a kada je kuća bila otvorena i rečeno im da ovdje nema gazde da su ovdje samo učitelji rekli su da traže učitelja Sajna. Imenovani je nekamo odveden ali kamo to se nezna. Do danas se nije ništa doznalo.

Oko 11 sati na večer došli su nepoznati ljudi obučeni u vojne uniforme i pozvali Božanović Ivana da pođe s njima. Na upit njegove žene kamo ga vode jedan od prisutnih vojnika rekao je "Sada će on" /nije razumila pravo u Savu ili u travu/.

Nekoliko minuta kasnije kako je muž njezin izveden iz kuće čula je opaliti tri puščana metka i vikanje "joj, joj" te se prema tome zaključuje da je imenovani ubijen.

U selu Slav. Šamac desilo se slijedeće: oko pola jedan iza ponoći pokucao je netko na prozor i tražio da se vrata otvore. Kada je žena Zorka Mihajlović otvorila prozor, bila je pozdravljena "Hvaljen Isus" i upitana gdje su komunisti, i interesirali se kakove vojske ima u selu. Iza toga su počeli vikati Nikola, Nikola, našto je imenovana kazala da ovdje nikakova Nikole nema, a oni su na to dodali neka ne glasa za nikoga drugog nego za Krista. Iza toga su oni preskočili preko ograde i otišli u dvorište Nikole Crnolatca. Spomenuti ljudi bili su u uniformama, sa Titovkama na glavi, ali potpuno nepoznati.

Po noći u nepoznato doba pojavili su se neki nepoznati ljudi uniformisani sa titovkama na glavi u kući Tomašević Stjepana, koji je tada odveden u nepoznatom pravcu, a za njegovu sudbinu se više nezna.

Noću između 9. i 10. o.mj. u selu Jarugama desilo se slijedeće: Oko 12 sati noću došli su na vrata kuće Brendić Mate nepoznati ljudi i pozvali imenovanoga da se obuće i da pođe s njima i da im pokaže kuću Antuna Crnčevića. On nije najprije pristao ali je tada stavljen pred puščanu cijev i pošao s njima. Imenovani je prolazeći kraj kuće Šime Idžakovića nekoliko puta vikao čiča Šimo, a zatim je otjeran u nepoznatom pravcu, a o sudbini njegovoj se ništa do danas nije saznalo.

Iste noći došao je pod prozor kuće Idžaković Marijana, Brendić Mato koga su pratila tri naoružana čovjeka i pozvali ga da ide na saslušanje u vezi sa izborima, našto je on otišao ali se nije do danas natrag vratio.

U vezi sa ovim doznalo se da su neki ljudi iz sela Beravaca dolazili zajedno sa Tunjom po selu zvanim Andrin, sa namjerom da tuku ili možda čak i ubiju spomenutog Marijana, ali se isključuje mogućnost, da je ovo njihovo nedjelo, s razloga što je Optrkić Mara pretsjednica AFŽ u Jarugama poručila da se njezin muž Marijan čuva. Na temelju toga žena nestaloga je uvjerena što i tvrdi da su ovo počinili vojnici III. bataljona XII. proleterske brigade.

Oko 12 sati po noći došli su neki nepoznati ljudi na prozor kuće u kojoj stanuje Eva Đuričković i odvedeni brat Andrija. Najprije su lupali na prozoru a kada je Eva zapitala tko su oni su rekli "Križari" i zatim su ušli u kuću. Nakon duljeg objašnjavanja, prepoznala je Eva jednog od prisutnih vojnika, koji je rekao da trebaju brata da pokaže kuću Cenčević Antuna.

Prema tvrdnji Eve spomenuti borac pripada III. bataljonu XII. Proleterske brigade koja se nalazi u Slav. Šamcu, pa prema tome tvrdi da su navedeno nedjelo učinili pripadnici te brigade. Sestra Eva tražila je brata kod svih jedinica, a kada je bila u Prnjavoru pitali su je da li je brat financ ili žandar, te kada je ona rekla da je žandar rečeno joj je da će se posle izbora vratiti. Ovo još jaće potvrđuje da je imenovani odveden po pripadnicima III. bataljona XII. Proleterske brigade.

Istoga datuma oko pola jedan sat iza ponoći, došao je Brendić Mato sa 3 oboružana vojnika, koji su zahtjevali da se otvori kuća time da vide da li se u istoj nalazi Franjić Josip. Kada su ušli u kuću našavši ga kazali su da mora ići na saslušanje u vezi sa dolazečim izborima i da će se odmah vratit. On je odveden i do danas se nije vratio a niti se znade štogod za njega.

Iste noći došli su nepoznati ljudi pod prozor kuće Crnčević Antuna i tražili muža Crnčević Mare. Kada im je priopčeno da traženi Antun nije kod kuće, otišli su ali su se za kratko vreme vratili natrag i zatražili da pretraže cijelu kuću jer su izjavili da se u kući nalazi oružje. Poslije toga kako ništa nisu našli, otišli su u nepoznatom pravcu.

Sikirevci. Iste noći oko pola 12. sati došli su nepoznati vojnici pred kuću Pavlović Stjepana i lupali na prozor. Kada su vrata otvorena ušli su u kuću i zapitali Stjepana da li je on Stjepan i kada je rekao da je zapovjedili su mu da se odmah obuće i da pođe sa njima. Kamo je odveden nije poznato ali se nije vratio do danas.

Oko pola jedan došli su pred kuću Rakitić Stjepana nepoznati ljudi i tražili da se otvore vrata, te kada su otvorena ušli su u kuću nepoznati ljudi u uniformama i zatražili od Stjepana da ih vodi u obližnje selo Gundince. Stjepan se obukao i izašao s njima ali se više nije vratio kući.

Oko pola dva po noći došli su pred kuću Jarić Ilije, nepoznati ljudi i tražili da s njima pođe njegov sin Mato da im pokaže put za selo Gundince, te kada se ponudio otac da će on ići i put pokazati oni su tražili da ide baš Mato. On je na to otišao ali se nezna kamo je nestao jer se nije više vratio.

Oko pola 2 sata po noći došli su nepoznati ljudi pred kuću Lulić Josipa i zapitali gdje se nalazi njegov brat Lulić Franjo, te da pođe s njima jer im je potreban u vezi sa predstoječim izborima. Na ovo je Franjo otišao sa spomenutim ljudima koji su bili obučeni u uniforme i nestao, tako da se nije kući do danas vratio.

Sve napred spomenuto izjavljeno je po rodbini nestalih koji su o tome svi zapisnički preslušani, jer su bili jedini prisutni svjedoci u to doba.

Osim toga preslušan je u vezi sa tim događajima i Gačetić Mato koji je izjavio slijedeće: U nedelju oko 9 sati išao je imenovani sa Janković Katom, Blažek Anom i Garčetić Pavom da potraže lešine nestalih jer su zaključili da su svi nestali postreljani i eventualno pobacani u Savu. Na obali Save na mjestu zvanom "Vrbanja" naišli su na krvavi trag te su u okolini po rijeci koja je tamo dosta plitka tragali i našli lješine nestalih Crnolatec Nikole i njegove žene Šarlote. Kasnije je traženo ponovno ostale lješine ali se nije više ni jedna pronašla.

Dne 7. o.mj. došli su neki vojnici XII. Proleterske brigade u selo Vel. Kopanicu i tom prilikom sa sobom odveli 16 godina starog Matasović Matu, pod sumnjom da je derao izborne parole. Imenovani nije više mogao biti nigdje pronađen, a po svemu izgleda da je likvidiran.

Kako se od gore navedenih, do danas nije nitko pronašao to je gotovo potpuno sigurno da se svi navedeni likvidirani, a tim više što se ova tvrdnja potkrepljuje nađenim lješevima Crnolateac Nikole i žene mu Šarlote, u rijeci Savi.

Povodom toga a na inicijativu ovoga javnog tužioca, izašla je komisija na lice mjesta, koja je ovo sve napred navedeno konstatirala, a stim u vezi u zajednici sa štabom XII. divizije uhapšena su tri oficira i jedan civil, koji stoje sa ovim događajima u vezi. Od strane ovoga tužioca […][541]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

148.

1945., studeni 20.
Beograd

CK KP Jugoslavije, Beograd izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb da je "povodom nepravilnog i ludjačkog postupka" [uhićenja i likvidaciji seljaka iz okolice Slavonskog Broda od strane 12. brigade XII. divizije III. JA] otvorio istragu, uz napomenu da "treba nastojati da se taj dogadjaj prikaže drukčije, jer bi politički strašno odjeknuo ako bi se saznalo"

Povodom nepravilnog i ludjačkog postupka komesara[542] 12 brigade otvorili smo istragu još pre nekoliko dana. Treba nastojati da se taj dogadjaj prikaže drukčije, jer bi politički strašno odjeknuo ako bi se saznalo.

20-XI-45. 60 gr. br…. CKKPJ

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Depeše, Depeša CK KPJ, 20. studenoga 1945.

[541] Nedostaje stranica, odnosno završetak izvješća.
[542] Vjekoslav Kreačić.

149.

[*1945., studeni*]

Izvješće OZN-e III. JA o uhićenju i likvidaciji seljaka iz okolice Slavonskog Broda koje je provela 12. brigada XII. divizije III. JA

PREDMET: Samovoljni postupci XII. brigade u oči izbora za Ustavotvornu skupštinu

Povod za takav postupak jest ubistvo nekoliko vojnika i oficira iz XII. brigade od strane banditskih grupa koje se zadržavaju na tom sektoru. Štab III. Armije upozorio je Komandanta XII. udarne divizije na nebudnost i neaktivnost o suzbijanju banditizma na sektoru gdje se nalazi XII. proleterska brigada. Ujedno postavljeno je pitanje šta su do sada poduzeli da spreče takove akcije banditskih grupa. Komandant XII. divizije uputio se poslije toga u štab XII. brigade i prenio iste stvari komandantu brigade. Komandant divizije kaže, da nije dao nikakove direktive za vršenje protuzakonitih djela, jedino što ih je upozorio da trebaju u saradnji sa organizacijama koje djeluju na tom terenu da obezbijede provođenje izbora. Komandant brigade u razgovoru sa komandantom divizije iznio je slučaj kako su nepoznata lica u jednom selu tri puta uzastopce iz jedne kuće pucali na prozore u kuću gdje je bila smještena jedna jedinica XII. brigade. Ujedno je spomenuo da do sada nisu ništa preduzeli, obzirom na zakon o izborima koje predviđa da se pred same izbore nesmije nikoga hapsiti. Komandant divizije ga je upozorio da je nepravilno shvatio zakonsku odredbu i da je trebao odmah reagirati da spreči takve pojave. Komandant XII. brigade uputio se u štab III. bataljona sa namjerom da upozna štab bataljona o mjerama, koje treba da se preduzmu u vezi sa izborima. Tamo je zateko kapetana Krajačića[543], koji je držao sastanak sa štabom dotičnog bataljona. Odmah u početku Krajačić[544] je spomenuo komandantu brigade da je on već prenio potrebne direktive na štab bataljona i da nije potrebno da ih komandant brigade upoznava sa, zadacima koji stoje pred štabom bataljona.

Direktive Krajačića[545] štabu bataljona sastojale su se u tome: Da su došle direktive od političkog odelenja Armije i divizije da treba sva sumnjiva lica koja bi mogla poremetiti tok izbora skračenim postupkom onemogućiti. Uz to je napomenuo da je to zaključio i brigadni komitet Partije XII. brigade. Poslije toga komandant III. bataljona i on napravili su plan za tu akciju. 1. Predvidili su ljude članove Partije i SKOJa koji će učestvovati u akciji, 2. Povezali su se sa Nikolić Mihajlom član KP. rezident kotarske OZN-e za Županju, od koga su dobili podatke o sumnjivim licima. Osim njega podatke o sumnjivim licima dali su i tri člana KP iz sela Sikirevci. 7 uveče otpočeli su sa hapšenjem sumnjivih lica. Uhapšeno je 25 lica, od toga likvidirano 23, dvojica su

[543] Ispravno bi bilo Kreačić, Vjekoslav.
[544] Isto.
[545] Isto.

pobjegla i kriju se od naših vlasti. Među ubijenima imade 4 žene i jedan mladić od 15 godina. Veći dio je ustaški raspoložen, neki su došli iz logora poslije amnestije, nekoje je okružni sud oslobodio i pustio kući. Opće je mišljenje kod naroda da se iste trebalo kazniti, ali se i zgražaju na način kojim je to izvršeno. Do sada je pronađeno 5 lješina koje je voda izbacila.

Čitavi slučaj vrlo je kompliciran i teško će se moći izgladiti, a da su u izvesnoj mjeri i nekompromitira naša vojska. Prvo, svi ubijeni bili su prethodno na saslušanju u štabu III. bataljona gdje su bili i mučeni. Prilikom streljanja dvojica su pobegli kojima je poznata čitava stvar. Drugo, već kod hapšenja saznali su ukućani da to radi naša vojska, jer su vojnici govorili "Mi nismo krvavi ustaše", i obećavali da će uhapšeni nakon saslušanja biti pušteni ili čim izbori prođu da će isti biti pušteni svojim kućama.

Iz izjava drugova koji su učestvovali u toj akciji, a i iz izjave samog Krajačića[546], vidi se da je on bio organizator čitave akcije, a partijsko članstvo učestvovalo je na taj način u akciji što je davalo zatražene podatke, u sumnjivim licima. Sva lica koja su učestvovala u toj akciji nalaze se pod istragom u OZN-i III. Armije. Moram napomenuti da su neki članovi Partije i sa terena učestvovali u tučenju uhapšenika, a neki i u streljanju istih.

Mi smo zauzeli ovakav stav:

1. Da su se neka lica iz naše Vojske povezala sa ustaškim grupama koje djeluju na tom sektoru, a njihova veza sastojala se u tome da u oči izbora zajedno sa banditskim grupama čine nered koji bi trebao poremetiti izbore. Odvođenje ljudi od njihovih kuća trebalo je izazvati strah kod naroda da ne ide na izbore t.j. na glasanje. Lica koja su odvedena, odvedena su sa namjerom da budu prisilno uvrštena u banditske grupe, a oni koji su se suprotstavili tome bili su od strane banditskih grupa ubijeni. To se odnosi na one čiji su leševi pronađeni. Ostalima se pruža mogućnost i zaštita da se vrate svojim kućama. Njihovim familijama će se dat zato sugestije. Naše organizacije pozvat će čitav narod toga kraja da pomogne vlastima da se onemogući banditskim grupama zadržavanje po tim selima, radi vlastite sigurnosti

2. Obzirom da je očito učešće nekih ljudi iz naše vojske, Štab Armije morati će povest proces protiv onih lica, za koje se nađe da su bila povezana sa neprijateljskim grupama.

Štab Armije morat će povest detaljnu istragu, jer postoji tendenca da se čitava stvar prebaci na jednog čovjeka. Naročito treba ispitati razgovor komandanta divizije sa komandantom brigade i kakve direktive i tko je prenio Krajačiću[547] od političkog odelenja Armije, na koje se on pozvao u štabu III. bataljona.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

[546] Isto.
[547] Isto.

150.

1945., studeni 25.
Donji Andrijevci (Slavonski Brod)

Kotarski NO Donji Andrijevci u izvješću Okružnom NO-u Slavonski Brod iznosi svoja zapažanja o stavovima naroda u nekim posavskim selima u kotaru o slučaju uhićenja i likvidacije seljaka iz okolice Slavonskog Broda

---

Kotarski NO Andrijevci
Tajništvo
Broj *Pov. 60* /1945
Dana 25 studena 1945.

Okružnom NO-u
Slav. Brod

IZVJEŠTAJ
1./ POLITIČKA SITUACIJA
/…/

U posavskim selima [Slavonskom] Šamcu i Jarugama situacija nije onakva kako bi trebala biti, a kao razlog je što su pred izbore nestali neki ljudi za koje istraga još nije utvrdila, ko ih je odveo i šta se je s njima dalje desilo. Kao sumnju i bojazan toga naroda potkrepljuje činjenica, da je u Sl. Šamcu nadjen zakopan jedan od odvedenih neki Idžaković iz Jaruga. U [Slavonskom] Šamcu, a i u Kruševici prepričavaju se ovi slučajevi i narod jednim dijelom ne žali iste, jer da su i to zaslužili, dok isto tako jedan dio žali ih i nastoji, da odgovornost za iste prebaci na pojedine drugove kao da su to njihova djela. U samim Sikirevcima velika većina takodjer ne žali one odvedene, a ima ih i takovih koji nastoje u lijepom svijetlu prikazati te iste. Kao primjer je Živić Djuro član Kot.[arske] Skupštine, koji govori, da je bio tri puta pred Pavelićem i išao tamo radi svoga naroda, a da će isto tako otići i do Tita i izložiti mu cijelu stvar. Isti taj Živić traži da narodna vlast tu pokaže i dokaže svoj alibi misleći time, da je u ovaj zločin umiješana i sama vlast. U Strizivojni, gdje je odveden jedan mladić takodjer prepričavaju se ti isti slučajevi u manjem krugu, a kao kolovodja tih prepričavanja je Luka Gašpić, koji tvrde i govore, da u koliko se ovako još nešto desi, što se vjerojatno neće desiti, da će oni naći načina i spriječiti takve pojave.

Mi smo odlazili medju narod i razjašnjavali mu same take slučajeve time, da će istraga kada se završi imati u vidu i pregledu čitavi taj dogadjaj, a krivci, koji će se pronaći i koji se moraju pronaći biti će izvedeni pred sud i kažnjeni po zasluzi.

Prepričavanja o ovim slučajevima proširila su se na okolna sela i to Sredanci, Svilaj, Kupina i Mala sela, dok do danas nisu se proširila na ostali dio kotara.

/…/

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, 1943./1947., kut. 40.

151.

[*1945., studeni*]

Popisi [najvjerojatnije OZN-e XII. divizije III. JA ili Upravnog odjela kotara Donji Andrijevci] od pripadnika JA uhićenih i ubijenih seljaka iz Jaruga, Kruševice, Sikirevaca, Slavonskog Šamca, Strizivojne i Velike Kopanice

---

Nestali iz okolice *Sl. Šamca*[548]

Velika Kopanica;	Matasović Mata
Strizivojne;	Jozo Zrinić
Kruševica;	Blažek Đuro, Janković Stjepan, Grčetić[549] Tomo, Grčetić[550] Pavle, Sajn[551] učitelj i Božanović Ivan
Slav. Šamac;	Pavo Kobaš pobjegao u Bosnu, Stjepan Tomašić[552], Nikola Crnolatec viđen leš u Savi, Šarlota Crnolatec viđen leš u Savi, Nikola Crnolatec i Elizabeta Crnolatec.
Jaruga;	Mato Brendić, Marijan Idžakovac[553], Josip Franjić i Andrija Đuričković
Sikirevaca;	Pavlović Stjepan, Rakitić Stjepan, Jarić Mato *15 god.*[554], Leulić[555] Franjo, Benaković Luca, pobjegli /sada se negdje kriju oko Sikirevaca/ Vukušić Ivan i Cice[556] Olga.

SLAVONSKI ŠAMAC:

1). Stjepan Tomašović[557] iz Kruševca (jedan sin mu je poreski činovnik) odveden od 8. na 9. po nepoznatim vojnicima. Njegova žena nije prepoznala nikoga. 3. vojnika odveli su ih ujutro u 6. sati konje iz štale i vratili oko 4. sata po podne.

2). Pavo Kobaš uhapšen i odveden kada se je sa svojim tastom vraćao iz gostionice,

---

[548] Dopisano rukom.
[549] Ispravno bi bilo Garčetić.
[550] Isto.
[551] Ispravno bi bilo Šajn.
[552] Ispravno bi bilo Tomašević.
[553] Ispravno bi bilo Idžaković.
[554] Dopisano rukom.
[555] Ispravno bi bilo Lulić.
[556] Ispravno bi bilo Cico.
[557] Ispravno bi bilo Tomašević.

uspio pobjeći razbijene vilice, preplivavši Savu. Navodno se krije u selu Grebici. Hapsila su ga 2. vojnika.

3). Blažek Đuro, odveden između 8 i 9. u 2. sata u noći. Sin mu je u željezničkoj brigadi u Beogradu. Odveli su ga 2. vojnika sa proleterskim oznakama na titovkama. Ukućani nisu prepoznali nikoga. U štabu III. bataljona kuriri su im rekli da su isti odvedeni u Vinkovce.

4). Stjepan Janković, odveden od 8 na 9 u 1. sat. Odveden po nepoznatim vojnicima. Njegovoj ženi kao i pod 3 rekli da je odveden u Vinkovce. Njegova žena pronašla u Savi lješeve Nikole Crnolatec i njegove žene Šarlote.

5). Tomo Garčetić iz Kruševice otac 3. djece. Odveden u noći između 8 i 9. Žena nije nikoga prepoznala. Bila dvojica sa baterijom. Žena sumnja, da joj je muž odveden na optužbu Tome Peričevića koji im se pretio da će ih nestati.

6). Pavle Garčetić, iz Kruševca odveden između 8 i 9 po noći. Njegova žena čula pucanje u Slav. Šamcu i neku galamu. Odvlei ga vojnici koji su joj rekli: "drugarice gasi lampu". Nije nikoga prepoznala.

7.) Đuro Šajn, učitelj iz [Slavonskog] Šamca, Odveden noći od 8 na 9 u spavaćici i bos. Žena nije nikog prepoznala. Tražili su šmajser i zvali "gazda". Bili dva uniformisana čovjeka.

8.) Ivo Božanić, kolar iz Kruševice odveden 8 na 9 u noći. Nije dozvoljeno palenje svjetla. Odveden je bos. Vojnici rekli, da će u Savu ili travu. Žena čula za desetak minuta tri pucnja i dugački "joj". Sumlja da je to učinjeno na nagovor nekih seljana.

SIKIREVCI:

9). Vukušić Ivan, odveden 10.XI. u noći oko 2 sata. Odveli ga vojnici u engleskoj uniformi, jedan imao kožnu kapu. Silom unišli naoružani pištoljom.

10). Cico Olga, odvedena 7. u 4 sata u jutro. Odveli je nepoznati vojnici sa puškama i titovkama. Bili od ukućana posudili lampu koju su na zahvalu vratili.

11). Pavlović Stjepan, otac dvoje djece, odveden 9. na 10. oko pola 12. Odveli ga tri uniformisana vojnika. Obećali da će se za dva sata vratiti.

12). Rakitić Stjepan, otac 7. djece. Odveden 9. na 10. oko pola jedan u noći. Tražili nepoznati ljudi da ih vodi poprečnim putem u Gundince. Bili uniformisani imali pištolje. Jedan imao englesku uniformu i kožnu kapu.

13). Jarić Mato, star 15. godina odveden u noći od 9. na 10. u pola 2. Oca mu pitali, dali ima dobre cipele i interesovali se za poprečni put za Gundince. Odveli ga 15 do 20 vojnika. Onaj koji je bio u kući imao kožnu kapu. Matu odveli da im pokaže put.

14). Lulić Franjo odveden 9. na 10. oko pola 2. Rekli da ga trebaju na 4 dana dok ne prođu izbori. Vojnik koji ga je odveo imao je kožnu kapu i pištolj. Nikoga nisu prepoznali uhapšeni.

JARUGE:

15). Mato Brendić odveden noći 9. na 10. u pola 12. Odveli ga naoružani vojnici sa titovkama. Kada se je nećkao da ide sa njima po noći rekli su, da će ga ubiti ako se bude opirao.
16). Idžaković Marijan, odveden 9. na 10. noći. Odvela ga dva vojnika, sa titovkama i petokrakim. Jedan imao odlikovanje. Rekli ukućanima da oni nisu krvave ustaše i da će isti biti vraćeni. Uhapšeni sumljaju na XII. brigadu, III. bataljon.
17). Andrija Đuričković odveden 9. na 10. oko pola 12. Odveli vojnici sa titovkama, zvezde na zatiljku. Naoružani i sa odlikovanjem jedan. Govorili da su Križari prepoznali jednog vojnika iz III. bataljona XII. Proleterske. U Sikirevcima je komandir čete iz tog bataljona rekao, da će se isti vratiti za dva dana dok ih se ispita.

VELIKA KOPANICA:

18). Matasović Mato uhapsili ga vojnici XII. divizije i odveli pretsjedniku mjesnog NO-a koji ga je preslušao i predao vojsci koja ga je navodno odvela u [Slavonski] Šamac. U [Slavonskom] Šamcu su joj rekli, da je u Županji u Županji da nije tamo.

STRIZIVOJNA:

19). Zrinić Jozo, uhapšen predvečer oko 7. sati u kolu kod crkve. Sa njim su uhapšeni šusteri Petrić Martin i Vukovac Andrija od 2. kapetana koje oni poznaju. Šusteri su pušteni i u noći prisiljeni da prerade kapetana čizme dok je Zrinić nestao.

———————

Izvornici, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, dokumentacija sa oznakom "RARA"

152.

1945., studeni 26.
Vukovar

Popis Vukovaraca osuđenih na smrtne i zatvorske kazne od Vojnog suda JA Vukovar, od sredine travnja do sredine kolovoza 1945., koji je načinila Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini, Okružno povjerenstvo Srijem

---

S P I S A K
osudjenih po presudama vojnog suda
V U K O V A R

Red. br.	Prezime i ime	Odakle je	Dan i broj presude	Visina kazne	Primedba
1	Šrekajs I. Mata	Vukovar	16/IV/45 sud. broj 599/45	smrt streljanje	
2	Dencinger I. Ana	"-"	14. IV/45 s. b. 601/45	smrt streljanje	
3	Lorenc M. Petar	"-"	15. IV/45 s. b. 604/45	smrt streljanje	
4	Koh J. Josip	"-"	17. IV/45 s. b. 605/45	smrt streljanje	
5	Vujević G. Stipe	"-"	23. IV/45 s. b. 606/45	smrt streljanje	
6	Slepčević L. Antun	"-"	19. IV/45 s. b. 607/45	smrt streljanje	
7	Jung J. Tonča	"-"	19. IV/45 s. b. 610/45	smrt streljanje	
8	Felger Rudolf	"-"	18. IV/45 s. b. 612/45	smrt streljanje	
9	Perišić Stipe	"-"	22. IV/45 s. b. 627/45	smrt streljanje	
10	Kremer Mišo	"-"	15. IV/45 s. b. 629/45	smrt streljanje	

11	Eder Djuro	"-"	20. IV/45 s. b. 630/45	smrt streljanje	
12	Kozla Ljudevit	"-"	15. IV/45 s. b. 631/45	smrt streljanje	
13	Todt Andrija	"-"	19. IV/45 s. b. 633/45	smrt streljanje	
14	Brenc Franjo	"-"	15. IV/45 s. b. 637/45	smrt streljanje	
15	Sedlaček Oto	"-"	20. IV/45 s. b. 638/45	smrt streljanje	
16	Rihter Josip	"-"	21. IV/45 s. b. 639/45	smrt streljanje	
17	Vimer Erhard	"-"	15. IV/45 s. b. 640/45	smrt streljanje	
18	Pojić Dragutin	"-"	16. IV/45 s. b. 624/45	smrt streljanje	
19	Vajncetler Ljudevit	Vukovar	17. IV/45 s. b. 642/45	smrt streljanje	
20	Gotfrid Antun	"-"	16. IV/45 s. b. 641/45	smrt streljanje	
21	Kovač Josip	"-"	7. VIII/45 voj. sud br. 236/45	10. god. pris. rad. 10. god. gub. p. pr.	
22	Kostenac Ivan	"-"	12. VIII/45. s. b. 284/45	15. god. pris. rad. 10. god. gub. p. pr.	
23	Taubner Ivan	"-"	7. VIII/45 s. b. 295/45	15. god. pris. rad. 10. god. gub. p. pr.	
24	Dr. Eler Johan	"-"	7. VIII/45 s. b. 311/45	15. god. pris. rad. 10. god. gub. p. pr.	
25	Žigrić Vinko	"-"	12. VIII/45 s. b. 327/45	5. god. pris. rad. 5. god. gub. p. pr.	
26	Mikić Stjepan	"-"	26. V/45 s. b. 144/45	smrt streljan	
27	Jankić Ivan	"-"	22. VII/45 s. b. 160/45	6. god. pris. rad. lišen slobode i 4. god. gub. p. prava	

28	Bogdanović Evica	"-"	31. V/45 s. b. 176/45	10. god. teš. pris. rada i 5. god. gub. gradj. časti lišena slobode.	
29	Dreo Ivan	"-"	10. VII/45 s. b. 176/45	2. god. liš. slob. i prisil. rad. 2. god gub. pol. prava	
30	Fišer Antun	"-"	25. VII/45 s. b. 307/45	1. god. prin. rad 1. god. gub. p. prava	
31	Živković Ivan	"-"	26. V/45 s. b. 190/45	3. god. teš. pris. rad 3. god. gub. p. prava	
32	Plazonja Mile	"-"	18. VII/45 s. b. 191/45	10. god. liš. slob. i pris. rad. 10. god gub. p. prava	
33	Janus Stjepan	"-"	28. VII/45 s. b. 227/45	6. god. liš. slob. i pris. rad. 5. god. gub. pol. prava	
34	Zovkić Ivan	Vukovar	11. VI/45 s. b. 241/45	5. god. teš. pris. rad 8. god. gub. gradj. pr.	
35	Koh Ivan	"-"	10. VII/45 s. b. 247/45	5. god. liš. slob. sa pris. radom i 5. god. gub. pol. prava	
36	Trenčin Ivan	"-"	19. VII/45 s. b. 248/45	3. god. liš. slob. sa prin. radom i 5. god. gub. pol. prava	
37	Rajzendorf Stjepan	"-"	19. VII/45 s. b. 249/45	10. god. liš. slob. i pris. rad. 10. god. gub. pol. prava	
38	Jozić Dragutin	"-"	12. VII/45 s. b. 261/45	10. god. liš. slob. i pris. rad. 10. god. gub. pol. prava	
39	Šuškavac Antun	"-"	19. VII/45 s. b. 297/45	6. mes. prin. rada i 2. god. gub. pol. prava	

40	Jankić Jakob	"-"	28. VII/45 s. b. 299/45	5. god. liš. slob. i pris. rad 5. god. gub. pol. prava.	
41	Babić Petar	"-"	22. VII/45 s. b. 300/45	6. god. liš. slob. i pris. rad. 6. god. gub. pol. prava.	
42	Gregurić Ivica	"-"	25. VII/45 s. b. 304/45	6. mes. prisil. rada bez liš. slob. uslov. na 1. god.	
43	Fabri Zdenka	"-"	22. VII/45 s. b. 306/45	1. god. liš. slob. sa prinud. radom uslovno.	
44	Hajar Adela	"-"	25. VII/45 s. b. 312/45	3. mes. pris. rada bez liš. slobode.	
45	Šulentić Nikola	"-"	25. VII/45 s. b. 315/45	2. god. liš. slob. sa prin. radom i 5. god. gub. pol. prava	
46	Brekalo Mato	"-"	28. VII/45 s. b. 316/45	6. mes prin. rada bez liš. slob. uslovno na 1. god.	
47	Fadljević Ljudevit	"-"	10. V/45 s. b. 494/45	10. god. robije i trajan gub. prava	
48	Sigal Mato	Vukovar	10. V/45 s. b. 496/45	smrt streljan i gubit. gradj. časti	
49	Djurišić Ivan	"-"	10. V/45 s. b. 497/45	20. god. robije i 10. god. gub. čas. pr.	
50	Pendelj Mato	"-"	13. V/45 s. b. 507/45	smrt streljan i gub. čas. prava.	
51	Pold Josip	"-"	1. VIII/45 s. b. 230/45	5. god. liš. slob. i pri. rad. 5. god. gub. gradj. prava.	
52	Mihaljević Stjepan	"-"	18. VI/45 s. b. 133/45	6. mes. pris. rada uslov. na 1. god.	
53	Pop Petar	"-"	12. VII/45 s. b. 251/45	5. god. liš. slob. sa prin. radom i 5.god. gub. pol. prava.	
54	Gelo Marko	"-"	15. V/45 s. b. 151/45	smrt streljan gub. gradj. prava.	

55	Rajzendorf Stjepan ml.	"-"	19. VII/45 s. b. 285/45	smrt streljan i gubitak pol. i pojedinih gradj. prava	
56	Pasman Ivan	"-"	10. VII/45 s. b. 283/45	smrt streljan i traj. gub. prava.	

[…][558]

ZEMALJSKA KOMISIJA
za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini
Okružno povereništvo za Srem Odeljak Vukovar
Broj 374
26/XI 1945[559]

M.P.[560]

Za šefa odeljka:
Pomoćnik,
…[561] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, kut. 752.

153.

[*1945., studeni*]
Vukovar

Popis osoba iz Vukovara i okolice osuđenih na smrt i zatvorske kazne od Vojnog suda JA Vukovar, od svibnja do rujna 1945., koji je načinila Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini, Okružno povjerenstvo Srijem

---

S P I S A K
osudjenih po presudama vojnog suda
V U K O V A R

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 306, kut. 752.

---

[558] Grb DF Jugoslavije.
[559] Pečat, ćirilica.
[560] Okrugli pečat (ćirilica): Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini Okružno povereništvo za Srem Odeljak Vukovar (u sredini grb DF Jugoslavije).
[561] Potpis nečitak.

Redni broj	Prezime i ime osuđenog	Poslednje boravište	Lični podaci i odakle je	Presuda		Kako je suđen	Razlozi	Rešenje višeg suda		
				Dan i broj	Koji je sud izrekao			Dan i broj	Koji viši sud	Kako je suđen
1	Kovač Josip	Vukovar	43 g. Mađar otpremnik Sl. Kanjiža	7.VIII.945 Sud. br. 236/45	V.[eće] Voj.[ojnog] suda Sr.[emsko] Mitrovačkog Vukovar	5 god. pris. rad, lišen slobode., gubitak pol. prava kroz 5 god. po izdržanoj kazni	ustaša u Halasovoj bojni.- stražar u Dudiku kod streljanja.	9.IX.45 S-259/45	V. Sud III. J.A.	povišeno na 10 god. i 10 god. gubitka pol. prava
2	Kostenac Ivan	"	43 g. Hrvat šum. ing. Vukovar	12.VIII.45. 284/45	"	10 god pris. rad, lišen slobode, 5 god. gubitak pol. prava	ustaša, dom. oficir, progon jevreja -	8.IX.45 S-258/45	"	povišeno na 15 god. i 10 god. gubitak pol. prava
3	Taubner Ivan	"	50 g. Hrvat Vukovar	7.VIII.45 295/45	"	15 god. prin. rad, lišen slobode i 10 god. gubitak pol. prava.	ustaša, hapšenja, pljačkanja	8.IX.45 S-256/45	"	potvrđeno
4	Dr Eler Johan	Bačka Palanka	41 g. Nemac lekar N. Gajdobra	7.VIII.45 311/45	"	15 g. prin. rad, lišen slobode i 10 g. gubitak pol. prava	propagan[da] leiter Nem. [ačke] skupine u Borovu	8.IX.45 S-255/45	"	dopuna: konfis. imovine 24 jutr. zemlje u Vukovaru
5	Žigrić Vinko	Vukovar	1906 Hrvat Vukovar	12.VIII.45 327/45	"	2 g. lišen slobode sa prin. radom i 2 g. gubitak pol. prava	ustaša, tabor.[nik] ust.[aške] mladeži. -	9.IX.45 S-263/45	"	povišeno na 5 god. prin. rada i 5 god. gub. pol. prava

6	Koršoš Franjo	“	50 g. Mađar kovač Čakovci	15.V.45 20/45	“	smrt streljanjem i gubitak pol. pr., konfis. imovine	Mađar. kul[…] spisak sumlj. lica, teror nad Srbima, odvođe nje židova	27.VI.45 S-881/45	“	smanjeno na doživ. robij. i trajan gub. građ. čast. bez konfis. imov.
7	Mikić Stjepan	“	1902, Hrvat mes. pom. Ilok	26.V.45 144/45	“	smrt streljanjem i gubitak pol. pr. i konfis. imovine	ustaša učestvovao u akcijama pljačko, ubijao	12.VII.45 S-1167/45	“	potvrđeno osim konfis. imov.
8	Janković Ivan	“	36 g. Hrvat pipničar Strizirep (Dalmacija)	22.VII.45 160/45	“	6 god. pris. rad, lišen slobode i 4. gub. pol. prava	denunciranje			
9	Urlić Mata	“	38 g. Hrvat radnik Orašnice	20.V.45 162/45	“	smrt streljanjem, trajan gub. građ. prava, kofis. imovine	ustaša, prisustvovao, sastancima prijavio jednog pripad. NOV-a koji je ubijen	13.VII.45 S-1076/45	“	smanjeno na 20 god. prin. rada i 10 g. gub. pol. prav.
10	Bogdanović Evica	Vukovar	1904. Srpkinja domać. [ica] Dalj	31.V.45 170/45	“	10 god. tež. prin. rada i pet god. gub. građ. časti, lišena slobode	veza s ustašama i agentima			
11	Dreo Ivan	“	1912 Slovenac radnik Vrdnik	10.VII.45 176/45	“	2 g. lišen slob. sa prin. radom 2 god. gub. pol. prav.	gestapovac radio protiv interesa NOV-a			

12	Fišer Anton	“	19 god. Nemac Vukovar	25.VII.45 307/45	“	1 god. lišen slob. sa prin. radom 1 god. gub. pol. prava.	kulturbund odlazi u Nemač.[ku]			
13	Živković Ivan	“	1901 Hrvat trgovac lok	26.V.45 190/45	“	3 god teš. prin. rada i 3 god. gub. građ. časti	pomagao ustaše u org. vlasti, falio i odobravao ustaše			
14	Plazonja ile	“	1895 Hrvat radnik […]	18.VII.45 191/45	“	5 god. lišen slob. sa prin. radom, 5 god. gub. pol. prava	ustaški milicioner bio veliki prot. NOV-a	1.VIII.45 S-108/45	“	povišeno 10 g. liš. slob. sa prin. radom i 10 g. gub. pol. prava
15	Luketić Viktor	“	1928 Hrvat radnik Vladislavci	14.VI.45 223/45	“	10 god. tež. pris. rada 10 g. gub. građ. prava.	ustaša, gestapovac, učestvovao u borbama protiv NOV			
16	Janus Stjepan mlađi	“	32 god. Hrvat trg. pom. Vukovar	28.VII.45 227/45	“	6 god. liš. slob. sa prin. radom 5 g. gub. pol. prava	domobran ustaša, učestvovao u akcijama, u svemu pljačkao			
17	Lovrić Ivan	“	22 god. Hrvat trg. pom. Vukovar	11.VI.45 241/45	“	5 god. tež. pris. rada 8 g. gub. građ. prava	ustaša			

18	Koh Ivan	“	1907 Hrvat [...], tišljer, kolar Vukovar	10.VII.45 247/45	“	5 g. liš. slob. sa prin. radom 5. g. gub. pol. prava	ustaša osiguravao prugu, učestvovao u Sremu			
19	Trenčin Ivan	Vukovar	23 g. Hrvat pekar Vukovar	19.VII.45 248/45	“	3 god. liš. slob. sa prin. radom 5. god. gub. pol. prava	ustaša učestvovao u borbi, pljačkao			
20	Rajzendorf Stjepan Andrije	“	45 god. Hrvat štampar Vukovar	19.VII.45 249/45	“	10 god. liš. slobode sa prin. radom, 10 god. gub. građ. prava	ustaša učestvovao u […] vojske prilikom streljanja palež, hapšenje	1.VIII.45 S-112/45	“	povišeno 15 g. i 10 g. gub. pol. prava
21	Jozić Dragutin	“	1905 Hrvat zidar Vuk.[ovar]	12.VII.45 261/45	“	10 god. liš. slob. sa prin. radom i 10 g. gub. pol. prava	ustaša, čuvao stražu prilikom streljanja, učestvovao u borbama u Sremu			
22	Šuškavac Anton	“	38 god. Hrvat trg. [ovac] N[ij]emci	19.VII.45 297/45	“	6 mes. prin. rada bez liš. slob. i 2 g. gub. pol. prava	ustaša			
23	Jankić Jakob	“	1899 Hrvat gostion.-[ičar] St. Jankovci	28.VII.45 299/45	“	5 god. lišen slob. sa prin. radom i 5 g. gub. pol. prava	ustaša, učestvovao na streljanju, uzimao Jevrej.[ima] imovinu			

24	Babić Petar	“	48 god. Hrvat radnik Voštani	22.VII.45 300/45	“	6 god. liš. slob. sa prin. radom 6 god. gub. pol. prava	ustaša, gestapovac, akcije u Sremu			
25	Gregurić Ivica	“	17 god. Hrvat elek.[tro] instalater Vukovar	25.VII.45 304/45	“	6 mes. prisil. rada bez liš. slobode uslovno na 1 god.	učestvovao u org. omlad. ustaške nakon oslobođenja			
26	Fabri Zdenka	“	16 g. Hrvat đak Vukovar	22.VII.45 306/45	“	1. god. liš. slob. sa prin. radom uslovno	“			
27	Hajar Adela	“	24 god. Hrvat. pošt. činov. Vukovar	25.VII.45 312/45	“	3 mes. pris. rada bez liš. slobode	logor.[nik] ustaške mladeži			
28	Šulentić Nikola	Vukovar	46 god. Hrvat Sv. Rok	25.VII.45 315/45	“	2 god. lišen slob. sa prin. radom, 5 god. gub. pol. prava	ustaša potkazivač			
29	Brekalo Mato	“	30 god. Hrvat željezničar Johovac	28.VII.45 316/45	“	6 mes. prin. rada bez liš. slob. - uslovno na 1 god.	pljačka			
30	Fadljević Ljudevid	“	1889. g. Hrvat Klanjac	10.V.45 494/45	“	smrt strelj., trajan gub. građ. prava	ustaša, organizovao ust. mlad. stožernik pročelnik za umetnost	12.VI.45 S-914/45	“	smanjena na 10 god. robije i trajan gubitak čast. prava

31	Sigal Mato	“	1903 god. Hrvat ribar Vukovar	10.V.45 496/45	“	smrt strelj. i gub. građ. časti	učestvovao u mnogim i teškim akc. u Kordunu i Sremu hapsio masovno			
32	Đurišić Ivan	“	1907 Hrvat mlinar Vukovar	10.V.45 497/45	“	smrt strelj. i gub. svih prava	učestvovao u akc. hapšenja, paljenju, ubijanju, ustaša	12.VI.45 S-917/45	“	smanjeno na 20 god. robije i 10 god. gub. časnih prava
33	Pendelj Mato	“	1920 g. Hrvat stol. pom. Vukovar	13.V.45 507/45	“	smrt -”-	ustaša, hapsio, palio, pljačko, ubijao			
34	Pold Josip	“	1896 god. Hrvat činov. St. Gradiška	1.VIII.45 230/45	“	5 god. lišen. slob. sa prin. radom, 5 god. gub. građ. prava	ustaša, kretao se u društvu istaknutih ustaša, govorio protiv NOV-a			
35	Mihaljević Stjepan	“	1894 god. Hrvat sudija Livno	18.VI.45 133/45	“	6 mes. pris. rada uslovno na 1 god.	ustaški kot. pre.[d] stojnik			
36	Pop Petar	“	1923 god. Nemac trg. pom. Obrovac	12.VII.45 251/45	“	5 god. liš. slob. sa prin. radom i 5 god. gub. pol. prava	član kultur.-[bunda] i stupio u redar.[stvo] nemačko, hapsio			

37	Kušić Nikola	Sotin	1908 g. Hrvat Sotin	30.V.45 153/45	“	smrt streljanjem, gub. građ. prava i konfis. imovine	ustaša učestvovao u iselj.[avanju] Srba, silovanje, pljačka, ubistva	12.VII.45 S-1166/45	“	potvrđeno osim konfis. imovine
38	Gelo Marko	Slakovci Vukovar	1912 g. Hrvat obučar Lusnić (Livno)	15.V.45 151/45	“	smrt strelj., gub. građ. časti	ustaša, gestapovac, hapšenje akcije protiv NOV, pljačka, palež			
39	Fiekovac Stanko	N. Jankovci	44 g. Hrvat ratar N. Jankovci	14. V. 45 150/45	“	12 god. robije 10. gub. građ. časti	ustaša, hapsio masovno, pljačka terorisanje			
40	Keteleš Miško	Petrovci	49 g. Rusin ratar Petrovci	3.V.45 146/45	“	smrt strelj. i trajan gub. građ. časti	denunciranje usled čega su mnogi streljani	25.VI.45 S-883/45	“	doživotnu robiju i trajan gub. građ. časti
41	Božić Martin	Slakovci	1910 g. Hrvat ratar Slakovci	23.V.45 142/45	“	smrt. strelj., gub. građ. časti i konfis. imovine	ustaški tabornik učestvovao u borbi pr.[otiv] NOV-a proganjanje Jevr.[eja] hapšenje, pljačka	12.VII.45 S-1077/45	“	potvrđeno osim konfis. imovine

42	Bovarović Antun	Sotin	1915 g. Hrvat radnik Vukovar	14.V.45 139/45	“	10 god. robije, 3 g. gub. građ. časti	ustaša, hapsio, pljačke	31.V.45 S-551/45		povišeno na 15 god. robije i 10 g. gub. građ. časti
43	Šarčević Andrija		41 g. Hrvat radnik Orolik	11.VI.45 138/45	“	20 god. robije, 3 g. gub. građ. časti	ustaša, učestv. u akcijama [u] Bosni i Sremu, palio Ilince, hapsio, pljačkao			
44	Posavec Gustav	Borovo	1920 g. Hrvat auto-meh. pom.-[oćnik] Maruševci	2.VI.45 157	“	3 god. tešk. pris. rada i 6 god. gub. građ. prava	ustaša, radio u garaži, širio propagandu u korist okupatora			
45	Marić Josip	Berak	1911 g. Hrvat ratar Berak	5.VI.45 163/45	“	3 god. teš. pris. rada 5 god. gub. građ. časti	ustaša, čuvao stražu i vršio osiguranja pruga			
46	Kraljević Marijan	Svinja-revci	1910 g. Hrvat ratar Aladinci	23.V.45 164/45	“	smrt streljanj., gubit. građ. časti, konfis. imovine	ustaša, borio se u Bosni, masovna hap. i ubijanje Srba i prisil. mobilizacije	12.VII.45 S-1078/45		potvrđeno osim konfisk. imovine

47	Janković Đuro	Berak	1907 g. Hrvat radnik Đeletovci	26.V.45 166/45	“	10 god. teš. pris. rada i 5 god. gub. građ. časti	ustaša, gestapovac, učestvovao u hap., ubistvu, pljački			
48	Vrdoljak Martin	Orolik	1904 g. Hrvat ratar Srđević	12.VI.45 173/45	“	10 god. teš. pris. rada i 10 god. gub. građ. časti	ustaša i hilf. policaj, učestvovao u bor. u Sremu, hapšenju i ubijanju			
49	Marjanović Ivan	Svinja-revci	1903 g. Hrvat trgovac Svinja-revci	22.V.45 185/45	“	15 god. robije, 10 god gub. građ. prava	ustaša, bio u borbama u Sremu, [u] hapšenju			
50	Tončik Vinko	Komle-tinci	1887 g. Mađar bačvar Doroslov	29.VI.45 187/45	“	4 god. teš. pris. rada, 6 god. gub. građ. časti	potkazivač, pljačke			
51	Petričević Stjepan	St. Mikanovci	36 g. Hrvat činov. Ilača	25.VII.45 189/45	“	12 god. liš. slob. sa prin. radom, 10 god. gub. pol. prava, konfis. pronađ. novca 8.390 din	poverenik zavoda za kolonizaciju, vršio masovnu pljačku narod. imovine	1.VIII.45 S-107/45		smanjeno na 6 god., 10 god. gub. pol. prava i konfis. 8.390
52	Filkovac Živko	N. Jankovci	1887 g. Hrvat ratar N. Jankovci	1.VIII.45 198/45	“	2 god. liš. slobode sa prin. radom, 2 god. gub. pol. prava	ustaša, hapsio masovno, utaja oružja			

53	Mecanović Stjepan	N. Jankovci	53 g. Hrvat ratar N. Selo	19.VII.45 203/45	“	5 god. liš. slob. sa prin. radom, 5 god. gub. pol. prava	ustaša, masovna hapšenja, sprovođenja u logor, mučenje i pljačka	1.VIII.45. 109/45		povišeno na 10 god. liš. slob sa pris. radom, 10 god. gub. pol. prava
54	Čupić Steva	Orolik	1908 g. Hrvat [...] Orolik	11.VII.45 221/45	“	20 god. robije, 10 god. gub. građ. prava	ustaša, bio u borbama u Sremu i Bosni, ubijanju i pljački			
55	Kenigs-dorfer Ljubica	Sotin	1898 g. Hrvat. domać.[ica] Zagreb	2.VII.45 213/45	“	5000 din. novčane kazne i 3 god. gub. građ. časti	vođa nemački žena, vršila propagandu u korist okupatora			
56	Aladić Petar	N[ij]emci	21 god. Hrvat ratar N[ij]emci	2.VII.45 214/45	“	7 god. teš. pris. rada, 3 god. gub. građ. prava	ustaša, učestvovao u pljački, nasilju, hapšenja			
57	Jagrić Dragutin	Svinja-revci	1898 g. Hrvat ratar Svinjarevci	5.VI.45 224/45	“	12 god. teš. pris. rada, 8 god. gub. građ. časti	ustaša učestvovao u oduzimanju zemlje, prisilno mobilisao			

58	Jagrić Ivan	“	1907 g. Hrvat ratar Svinjarevci	5.VI.45 225/45	“	5 god. teš. pris. rada, 5 god. gub. građ. prava	ustaša, terorisao narod, bio u hvatanju partizana			
59	Vujić Ivan	Apševci	1900 g. Hrvat ratar Apševci	1.VIII.45 239/45	“	12 god. liš. slob. sa prin. radom, 10 god. gub. pol. prava	ustaša, vršio pretrese, pljačkao i hapsio			
60	Matijašević Andrija	Komle-tinci	38 god. Hrvat stolar Slakovci	28.VII.45 242/45	“	7 god. liš. slob. sa prin. radom 5 god. gub. pol. prava	Nije se odazvao mobilizaciji Jug. Armije, nego je pobegao ustašama, potkazivao vršio pretrese			
61	Sabljak Mijo	Lovas	1920 g. Hrvat radnik Rakovica	6.VII.45 255/45	“	3 god. teš. pris. rada i 6 god. gub. građ. časti	kao milicioner sa gestapovcima učestvovao u zasedi i ubistvu			
62	Bogojević Martin	N[ij]emci	51 god. Hrvat ratar Lovas	1.VII.45 258/45	“	6 god. teš. pris. rada i 10 god. gub. građ. časti	ustaša, bio u borbi protiv NOV-a, pljačka			

63	Lucić Marko	N[ij]emci	1903 g. Hrvat ratar N[ij]emci	21.VII.45 260/45	“	15 god. liš. slob. sa prin. radom, 10 god. gub. pol. prava	ustaški tabornik i načelnik, potkazivao špijunirao, hapsio, pljačkao			
64	Kurelac Andrija	Komle-tinci	1887 g. Hrvat ratar St. Jankovci	1.VIII.45 262/45		3000 din. novčane kazne i 1 god. gub. pol. prava	kao odbornik čestvovao u radu protiv NOV-a			
65	Rajković Toma	Čakovci	1912 g. Hrvat Dabar	14.VII.45 290/45		3 mes. prin. rada bez lišenja slob. uslovno na 6 mes.	Gestapovac učestvovao u oruž. neprijateljskoj formaciji			
66	Đaković Luka	Komle-tinci	1912 g. Hrvat ratar Komletinci	22.VII.45 293/45		3 mes. liš. slobode uslovno 6 mes.	zbog pljačke u selu Komletinci			
67	Petričević Ilija	Tompo-jevci	54 god. Hrvat ratar Tompojevci	12.VIII.45 325/45		6 mes. liš. slob. sa pris. radom uslovno 6 mes.	kao načelnik vršio je upis u ustaški pokret			
68	Đoić Petar	Komle-tinci	1897 g. Hrvat ratar Komletinci	28.VII.45 330/45		1 god. pris. rada bez liš. slobode uslovno 1 god.	Oružnik, pomagao ustaš. vlast u porobljavanju naroda			

69	Filkovac Marko	N. Jankovci	39 god. Hrvat ratar N. Jankovci	2.V.45 491/45		4 god. teš. pris. rada, 2 god. gub. građ. časti	ustaša, vršio obezbeđenje sela, hapsio, potkazivao			
70	Balen Josip	Đeletovci	40 god. Hrvat zidar Cerje (Gračac)	13.V.945 508/45		smrt streljanjem i gub. svih građ. prava	ustaša, učestvovao u masov. hapšenju, pljački, ubistvu			
71	Rajzendorf Stjepan ml.	Vukovar	rođ. 1925 u Vukovaru neoženjen od oca Stjepana i majke Ana rođ. Sajdl stara 71. g.	19/VII.1945 Sud 285/945	Sud.[sko] veće Voj.[nog] suda Sremsko Mitrovačkog u Vukovaru	kazna smrti streljanjem i gubitak političkih i građanskih prava	Dužnosnik ust. mlad., špijun i dostav., popa Zubića tukao, Kurbana Kurtu streljao 1 drugaricu i 1 part. bolnič. it.d.	17/ VIII.1945 II Sud 2027/45	Viši vojni sud J. A.	Kazna smrti streljanjem i trajan gubitak pol. i pojedinih građ. prava Br. 283/945
72	Pasman Ivan	“	31 god. Vukovar otac Ivan mati Marija rođ. [...] Hrvat, radnik	10/VII.1945 Sud 285/945	Voj.[ni] sud voj.[ne] oblasti Vojvodine za Srem Vukovar	kazna smrti streljanjem i trajan gubitak svih pol. i građ. prava	Redar i agent. Streljao u Dudiku Hapsio i tukao Jevreje. Hapsio u Sremu, selu Jarku. Hapsio po Vukovaru	25/ VII.1945. 1612/45.	Viši voj. sud J. A.	U celosti potvrđeno Privr. Nar. Skupšt. DFJ. Odlukom ad. II Broj 1936 od 24./IX. 1945 odbila molbu za pomi-lovanje Streljan 3/X 945 Broj 291/45

73	Strelar Josip	Orolik	Rođ. 1892 g. Otac Petar i pok. Barbara Rođ. Lisak obućar	7/VIII.1945. Sud Broj 257/945	Sud.[sko] veče Voj.[nog] suda Srem. Mitrov. vojnog područja u Vukovaru.	Kazna smrti streljanjem i trajni gubitak svih politič. i građ. prava	Ustaša, progon Srba u Oroliku, zamenik tabornika ustaškog zapoved. ust. bojne, tuča i pljačka	29/IX.1945. II. sud br. 2858/45	Vrhov. sud D.F.J.	Potvrđena presuda u celsti. Presuda nije izvršena jer je isti umro u bolnici u Sr. Mitrovici 22/IX945 Br. 292/945
74	Tatović Zvonko	Orolik	Rođen u Oroliku 20 god. star otac Petar, majka [...], Hrvat ustaša	7/VIII.1945 Sud. broj 296/945	Isti	Kazna smrti streljanjem i trajan gubitak političkih i građanskih prava	Ustaša do kraja 943. vodio Belogard. po Oroliku radi silovanja žena i devojaka, [...] učestvovao u borbama, pljačka i pretnje	II. Sud 2856/45 27/IX.1945	Vrhovni sud D.F.J. Voj. veće	Lišenje slobode sa prinud. radom u trajanju od 10 god. i gubitak polit. i građ. prava kroz 5 god. Br. 304/945

154.

[*1945., studeni*]
Vukovar

Popis osoba iz Šida, Iloka i okolice osuđenih na smrt i zatvorske kazne od Vojnog suda JA Šid, od prosinca 1944. do svibnja 1945., koji je načinila Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Vojvodini, Okružno povjerenstvo Srijem

_____

Spisak
osuđenih po presudama
vojnog suda
Šid

Redni broj	Prezime i ime oštećenog	Poslednje boravište	Lični podaci i odakle je	Presuda		Kako je suđen	Razlozi
				Dan i broj	Koji je sud izrekao		
1	Abel Nikola	Lipovac	rođ 1905. Lipovac Nemac, sin Franje i Veronike.	5. marta 1945. br. 16/45	Vojni sud vojne oblasti Vojvodine za Srem, Srem. Mitrov.	Smrt streljanjem, konfis. cele imovine, trajan gubitak časnih prava.	kulturbund, šucpolicija, streljao, vešao.
2	Helajzen Joška	Neštin	rođ 1893. Neštin Nemac, sin Stjepana i Terezije.	26.-II.-1945. br. 96/45	-„-	Smrt streljanjem, konfis. cele imovine, trajan gubit. čas. prava.	kulturbund, pomagač i izvršitelj hapšenja, mučenja i ubijanja.
3	Arpo Aleksandar	Šid	rođ 1905. Šid, Hrvat	16.-XII.-1944. br. 2/44	Vojni sud pri komandi područ Šid.	Smrt streljanjem, konfis. imovine	ustaša, progon Jevreja i pljačka
4	Gorjanski Imre	Šid	rođ 1895. Srem. Mitrovica, Rusin, sin Andrije i Anke	16.-XII.-1944. br. 3/44	-„-	Smrt streljanjem, konfis. imovine gubitak građ. časti.	ustaša, učestvovao u borbi protiv N.O.V.

5	Horvat Josip	Šid	star 42 god. Hrtkovci, Mađar sin Antona i Franciske	15.-XII.-1944. br. 7/44	-„-	Smrt streljanjem, konfis. imovine, gubitak građ. časti.	ustaša, učestvovao u masovnom hapšenju u Adaševcima, mučenju nad stanovništvom toga mesta.
6	Hajduk Silvestar	Šid	star 45. god. Šid, Rusin, sin Janka i Marije	15.-XII.-1944. br. 10/44	-„-	Smrt streljanjem, konfis. imovine, gubit. građ. časti.	donačelnik Šida, veran pripadnik ustaških vlasti.
7	Rumenčić Franjo	-„-	star 55. god. Erdevik, Hrvat, sin Aleksandra i Kate.	12.-XII.-1944. br. 20/44	-„-	Smrt streljanjem, konfis. imovine, gubit. građ. časti.	policaj i potkazivač partizanskih pripadnika
8	Korčak Andrija	-„-	rođ 1899. god. Gložari, Slovak, sin Janka i Marije	12.-XII.-1944. br. 37/44	-„-	-„-	policaj u ustaškoj službi, mučio nevine ljude.
9	Efler Đura	-„-	star 56. god. Šid, Hrvat, sin Miška i Terezije	12.-XII.-1944. br. 5/44	-„-	-„-	aktivni ustaša, sudelovao u hapšenju Srba i sudelovao u pokrštavanju Srba.
10	Habeušus Antun	Ilok	star 45. god. Ilok, Nemac, sin Antuna i Elizabete	1.-I.-1945. br. 49/45	Vojni sud vojne oblasti Vojvodine za Srem, Srem. Mitrovica	-„-	pripadnik nemačke vojske, zarobljene borce streljao, stanovništvo Bosne sprovađao u logor Jasenovac.
11	Đurić Ivan	Šid	star 46. god. Kukujevci, Hrvat sin Petra i Donke	12.-XII.-1944. br. 15/44	Vojni sud pri komandi područja Šid	smrt streljanjem, konfis. imovine, gubitak građ. časti.	aktivni ustaša, pljačkao narodnu imovinu (kožarsku radnju Štern Petra)

12	Marenić Ivan	-„-	star 20 god. Kozarica, Hrvat, sin Pavla i Eve	12.-XII.-1944. br. 16/44	-„-	-„-	bio u borbi protiv N.O.V. i palio sela.
13	Olejar Stevan	-„-	rođ. 1899. god. Šid, Rusin, sin Miška i Suzane	11.-XII.-1944. br. 32/44	-„-	-„-	aktivni ustaša, vršio ubistva i paljenja, sprovađao narod u logor Jasenovac, sudelovao protiv N.O.V.
14	Starčević Rudolf	-„-	rođ. 1913. god. Ravna Gora, Hrvat, sin Josipa i Julijane	15.-XII.-1944. br. 45/44	-„-	-„-	sudelovao u borbi protiv partizana sa Nemcima i ustašama
15	Štreker Nikola	Kukujevci	rođ. 1922. god. Kukujevci, Nemac, sin Jakoba i Ane.	20.-XII.-1944. br. 49/44	-„-	-„-	aktivni nemač. vojnik palio sela i mučio stanovništvo
16	Snuđa Mato	Babska Novak	rođ. 1922. god. Babska Novak Hrvat, sin Petra i Barbare.	15.-XII.-1944. br. 44/44	-„-	-„-	sudelovao u borbi protiv N.O.V. pretresao kuće stanovništva i podkazivao ljude.
17	Krasnik Andrija	Bikić	rođ. 1921. god. Bikić, Slovak, sin Andrije i Ane.	12.-XII.-1944 br. 30/44	-„-	-„-	aktivni učesnik u borbama N.O.V.
18	Kunović Ivan	Niemci	rođ. 1903. god. Niemci, Hrvat, sin Mije i Marije	12.-XII.-1944. br. 36/44	-„-	-„-	aktivni učesnik u borbi protiv N.O.V.

19	Rumpl Mata	Berkasovo	star 44. god. Berkasovo, Rusin sin Stevana i Marije	15.-XII.-1944 br. 39/44	-„-	-„-	sudelovao u streljanju 3. lica u Pribinoj Glavi lično ubio Vasu Morčanina, palio sela.
20	Sabol Mihajlo	-„-	rođ. 1890. god. Berkasovo, Rusin, sin Rize i Jule	12.-XII.-1944. br. 34/44	-„-	-„-	podkazivač stanovništva i vršio hapšenja istoga kao policaj.
21	Furik Joca	Berkasovo	rođ. 1908. god. Berkasovo, Hrvat, sin Stipe i Erne	12.-XII.-1944. br. 35/44	Vojni sud pri komandi područja Šid.	smrt streljanjem, konfis. imovine trajan gubit. građ. prava.	ustaša, vodio borbu protiv N.O.V.
22	Seke Josip	-„-	rođ. 1894. god. Kukujevci, Mađar, sin Andrije i Kate.	12.-XII.-1944. br. 33/44	-„-	-„-	ustaša, čuvao zatvorenike u logoru, grubo postupao mučio mirno stanovništvo.
23	Babić Dragutin	Šid	rođ. 1918. god. Babska Novak, Hrvat, sin Martina i Kate	11.-XII.-1944. br. 31/44	-„-	-„-	ubio partizana, kao beležnik zatvarao partizane iznuđio novac od ljudi teranih na prisil. rad. ustaša
24	Besančić Ivan	Gradačac	rođ. 1908. god. Zvornik, Hrvat, sin Stjepana i Anke	5.-III.-1945. br. 15/45	Vojni sud vojne oblasti Vojvodine za Srem, Srem. Mitrovica	kazna robije 15 god. doživotni gubit. čas. prava	kao domobran sudelovao u borbama protiv N.O.V. pljačkao narod. imovinu, mučio mirno stanovništvo.

25	Dilberović Marijan	Kom-letinci	rođ. 1914. god. Bač, Hrvat, sin Nikole i Ivke	6.-III.-1945. br. 74/45	-„-	-„-	gestapovac, učestvovao u borbi protiv partizana, hapsio mirno stanovništvo, pljačkao narodno dobro.
26	Lajtner Pajo	Ljuba	rođ. 1899. god. Adaševci, Hrvat, sin Đure i Jelene.	23.-III.-1945. br. 136/45	-„-	robija 15 god. gubitak građ. časti od 5. god. konfis. celokup. imovine.	pljačkao narod. imovinu mučio mirno stanovništvo.
27	Horvat Ferenc	Erdevik	rođ. 1910. god. Erdevik, Mađar, sin Ferenca i Barbare.	3.-IV.-1945. br. 162/45	-„-	kazna teškog prisil. rada kroz 7. god. gubit. građ. čas. na 5. god. nakon izdržane kazne	mađarski kulturbund, organiz. manšaft išao u ofenzivu u Frušku Goru, učestvovao u prisil. mobil. našeg naroda.
28	Horvat Antun	Opatovac	rođ. 1895. god. Opatovac, Mađar, sin Stjepana i Ilone	19.-III.-1945. br. 100/45	-„-	teški prisil. rad sa 18. mes gubit. građ. časti sa 2. god. nakon izdržane kazne.	mađarski kulturbund, razoružavao jugoslav. vojsku, oduzeo nasilno bicikl jednom Srbinu.
29	Puškaš Josip	Ruma	rođ. 1914. god. Sisak, Hrvat, sin Josipa i Roze	15.-III.-1945. br. 92/45	-„-	prisil. rad 2. god. i gubit. građ. časti od 1. god. po izdržanoj kazni	prisvajao tuđu imovinu
30	Radek Josip	Osijek	rođ. 1902. god. Osijek, Hrvat, sin Đorđa i Erne	18.-V.-1945. br. 824/45	Vojni sud vojne oblasti Vojvodine, Novi Sad.	prisil. rad 3. god. gubit. građ. časti 2. god. nakon izdržane kazne.	Leventa[561], porušio kuću Kovačević Save sa mađar. vojnicima, nosio mađar. uniformu, ismejavao N.O.V.

[561] Pripadnik Levente, udruge mađarske mladeži.

31	Šegavac Mijo	Lovas	rođ. 1901. god. Lađevac, Hrvat, sin Antuna i Ane.	19.-III.-1945. br. 90/45	Vojni sud vojne oblasti Vojvodine za Srem, Srem. Mitrovica	smrt streljanjem, konfis. cele imovine u korist N.O.F. i trajan gubitak građan. časti	ustaša, sudelovao u raznim akcijama po Slavoniji, oduzimao hranu i stoku, palio sela.
32	Zajac Jano	Bingula	rođ. 1897. god. Bač. Petrovci, Slovak, sin Jana i Ane	2.-III.-1945. br. 157/45	-„-	teški prisil. rad 5 god. gubit. građ. prava 3. god. nakon izdržane kazne.	sudelovao sa nemač. vojskom u akciji, pljačkao narod. imovinu, vršio teror.
33	Samadžić Kazimir	Ljuba	rođ. 1906. god. Ljuba, Hrvat, sin Ivana i Eve	29.-III.-1945. br. 114/45	-„-	prisil. rad 4. meseca	ustaška priprem. bojna, sudelovao pri obrani Čagljina, pobegao iz ustaških redova ali se posle prijavio ustašama u Vinkovcima.
34	Grujić Evica	Srem. Mitrovica	rođ. 1891. god. Erdevik, Mađarica, kći Takač Mihajla i Mare	29.-III.-1945. br. 73/45	-„-	prisil. rad 6. meseci, gubitak građ. časti 3. meseca nakon izdržane kazne.	čuvala stvari koje su fašisti pljačkali, uz nagradu raznih predmeta, pljačkala i krala narod. imovinu.
35	Vaht Ivan	Sot	rođ. 1920. god. Sot, Hrvat, Sin Stevana i Soke	22.-III.-1945. br. 139/45	-„-	teški prisil. rad 2. god.	kao vojnik N.O.V. u komandi mesta Ilok, prenosivši kukuruz rasekao nožem dve vreće.

36	Kopčok Đuro	Ilok	rođ. 1922. god. Ilok, Slovak, sin Đure i Ane	-„-	-„-	-„-	-„-
37	Hrubik Janko	Ilok	rođ. 1920. god. Ilok, Slovak, sin Palka i Zure	-„-	-„-	-„-	-„-
38	Dorušić Franjo	Šarengrad	rođ. 1910. god. Šarengrad, Hrvat, sin Jakoba i Ane	-„-	-„-	-„-	-„-
39	Almaši Franjo	Sot	rođ. 1917. god. Sot, Mađar, sin Ivana i Marije	-„-	-„-	-„-	-„-
40	Matijević Mato	Niemci	rođ. 1912. god. Niemci, Hrvat, sin Martina i Eve	22.-III.-1945. br. 99/45	-„-	prisilni rad 4. god. gubit. časnih prava za 2 god. nakon izdržane kazne	kao domobran sudelovao u raznim akcijama protiv partizana, stupio dobrovoljno u ustaški pokret i […][562]
41	Andrin Ilija	Komletinci	rođ. 1916. god. Komletinci, Hrvat, sin Ilije i Stane	22.-III.-1945. br. 109/45	Vojni sud vojne oblasti Vojvodine za Srem, Srem. Mitrovica	teški prisil. rad 3. god. gubit. građ. časti 2. god. nakon izdržane kazne	učestvovao u raznim akcijama protiv N.O.V.
42	Panić Ivan	Šarengrad	rođ. 1923. god. Šarengrad, Hrvat, sin Luke i Fanike	19.-III.-1945. br. 132/45	-„-	kazna smrti streljanjem, konfis. imovine trajan gubit. građ. časti	kao ustaša vršio ubistva, hapšenja, paleža, silovanja i pljački narod. imov.

[562] Nečitko.

43	Mitrović Đuro	Mala Vašica	rođ. 1910. god. Tovarnik, Hrvat, sin Dragutina i Verke	br. 117/45	-„-	teški prisil. rad 5. god. gubit. građ. prava 2. god. nakon izdržane kazne	tabornik, hapsio mirno stanovništvo, potkazivao narod ustašama koji su zatim oterani u logor.
44	Ileš Ištvan	Erdevik	rođ. 1898. god. Erdevik, Mađar, sin Ferenca i Reze	29.-III.-1945. br. 163/45	-„-	teški prisil. rad 4. god. gubit. građ. prava 3. god. po izdržanoj kazni	sudelovao u masovnom hapšenju Jevreja i Cigana
45	Nešković Marinko	Jazak	rođ. 1903. god. Jazak, Srbin, sin Nedeljka i Kate	19.-III.-1945. br. 71/45	-„-	robija 1. god. gubit. časnih prava 1. god.	u tuči sa ocem Nedeljkom istoga jako tukao, da je Nedeljko od srčane kapi umro.
46	Švarc Stjepan	Šid	rođ. 1913. god. Varaždin, Hrvat, sin Franje i Ljubice	10.-IV.-1945. br. 172/45	-„-	robija 10. god. gubit. građ. časti 5. god. po izdržanoj kazni, konfis. imovine u korist N.O.F.	aktivno sudelovao u akciji u Fruškoj Gori u akciji masovnog hapšenja stanovništva.
47	Brgles Mata	-„-	rođ. 1912. god. Klanjec, Hrvat, sin Josipa i Bare	10.-IV.-1945. br. 178/45	-„-	smrt streljanjem, konfis. imovine u korist N.O.F. gubit. građ. časti.	sudelovao u raznim akcijama protiv N.O.V. vršio hapšenja stanovništva, palenja bolnica gde se nalazili partizani i iste poklali.

48	Petrović Mija	Šarengrad	rođ. 1906. god. Šarengrad, Hrvat sin Gavre i Reze	10.-IV.-1945. br. 177/45	-„-	-„-	u akciji u selu Bobota masovno hapsio stanovništvo koje je naterano u bobotski kanal i ubijeno
49	Rabik Antun	Podgrađe	rođ. 1922. god. Podgrađe, Hrvat, sin Mate i Sofije	14.-III.-1945. br. 113/45	-„-	-„-	sudelovao u akciji protiv sela Čortanovci, palio, ubio jednu ženu i pljačkao.
50	Novaković Josip	Županja	rođ. 1921. god. Orehovica, Hrvat, sin Stjepana i Ane	14.-III.-1945. br. 133/45	-„-		gestapovac, ustaša, sudelovao u raznim akcijama, ubijao, pljačkao, silovao.
51	Singler Nikola	Srem. Mitrovica	rođ. 1873. god. Srem. Mitrovica Nemac, sin Matije i Katarine	31.-III.-1945. br. 127/45	Vojni sud vojne oblasti Vojvodine za Srem, Srem. Mitrovica	smrt streljanjem, gubit. građ. časti, konfis. imovine u korist N.O.F.	kulturbund, vršio pljačke i održavao veze sa neprijateljem.
52	Galjevački Milan	Jazak	rođ. 1905. god. Jazak, Nemac, sin Neše i Ane rođ. Hajnc	31.-III.-1945. br. 145/45	-„-	-„-	kulturbund, aktivno sudelovao u blokadama sela i masovnog hapšenja stanovništva.
53	Marković Božo	Donji Tovarnik	rođ. 1920. god. D. Tovarnik, Srbin, sin Živote i Dušice	6.-IV.-1945. br. 158/45	-„-	-„-	četnik, potkazivač ubio jednog čoveka, otišao u Nemačku na rad.

Izvornik, rukopis
HDA, Zagreb, 306, kut. 752

155.

***1945.,* [*prosinac*]**[564]
Osijek

Javni tužitelj Okruga Osijek izvješćuje javnog tužitelja NR Hrvatske, Zagreb o političkom stanju u Okrugu Osijek tijekom studenoga 1945., te posebice prikazuje djelovanje hrvatske i srpske "reakcije", zatim i rad Javnog tužiteljstva po odjelima, rad Okružnog i kotarskih sudova, te stanje u zatvorima u Okrugu Osijek

---

Javni tužilac okruga Osijek
BROJ *32* / 45

PREDMET: Izvještaj za mjesec novembar
1945 godine.

JAVNOM TUŽIOCU FEDERALNE HRVATSKE[565]
Z A G R E B

POLITIČKA SITUACIJA: Pred same izbore na našem okrugu bila je politička situacija prilično teška i nezadovoljavajuća. Pored raznih problema socijalnog i ekonomskog karaktera koji usled slabosti narodne vlasti i naših organizacija nisu rešavani na vreme i temeljito situaciju je pogoršavalo i rad neprijateljskih elemenata bilo velikosrpskih bilo ustaško-mačekovsko-popovski. U koliko su izbori se približavali napetost je sve više rasla. Reakcija je ubacivala parole ne ići na izbore znači pobijediti /U Vukovaru su čak popovi na ispovjedi šaputali "ne ići na izbore"./ ili "izbori se neće uopće održati" "izbori neće biti priznati" itd. Govorili su isto tako da će posle izbora nastat progon Hrvata. Isto tako i medju Srbima ubacivane su razne parole kao na pr. "Tito je Hrvat za njega ne treba glasati" "Kralj je Srbin, mlad i nedužan" itd. U Vukovaru, Osjeku, Našičkom kotaru i na D. Miholjačkom kotaru pojavljivali su letci t.zv. "križara". Medjutim frontovska propaganda bila je na visini i nije dozvolila reakciji da uzmu bilo kakovog maha. Zborovi i sastanci narodne fronte pretvarali su se u manifestacije narodnoj fronti, bratstvu i jedinstvu te maršalu Titu. Rezultat takvoga rada pokazao se na izborima na našem okrugu gde je na izbore išlo od 91 - 94% glasača. Od toga je glasalo preko 87% za listu Fronte. U kutiju bez liste kako saveznu tako i Zemaljskoj na čitavom okrugu glasalo je svega od 7 - 10%. U kutiju bez liste najviše je glasalo u gradu Osijeku i Vukovaru.

[564] Javni tužitelj NR Hrvatske, zaprimio je izvješće 24. prosinca 1945.
[565] Jakov Blažević.

Situacija poslije izbora se znatno poboljšala, tako da su i oni kolebljivi elementi uvideli ništavnost i lažnost reakcionarne propagande. To važi kako za Srbe tako i Hrvate.

Još prije izbora tako isto i posle izbora postoji rad ustaških elemenata koji pod nazivom "križara" nastoje da se organizuju i rovare protiv današnjeg stanja. Njihov se rad očituje u prikupljanju sanitetskog materijala, raznih potrebština za ustaše u šumi i štampanje letaka i parola kao i proturanjem raznih verzija. Rad takvih elemenata osjeća se najviše u Vukovaru, Osjeku, na našičkom i miholjačkom, valpovačkom i jednom dijelu orahovačkog kotara. Na tim kotarevima pojedine grupe ustaških odmetnika krstare po selima gde nalaze podršku kod pojedinih ustaških familija koje im daju hranu i boravište, kao i razna obaveštenja. U nekoliko mahova su izvršili i pljačku kao i razna ubijstva. Te ustaške grupice podržavaju vezu preko svojih ljudi sa pojedincima i u samom Osjeku. U koliko je nastupilo hladnije vreme i pooštravanje mjera naših vlasti, takvi elementi, nastoje da se prebacuju u Madjarsku i tamo da nadju sklonište. U vezi s time izvršena su i hapšenja u Vukovaru oko 40, u Osjeku Orahovici, Čepinu i drugim mjestima onih lica koja su održavala vezu i aktivno radile na pomoći i stvaranju organizacije. Sve skupa ih je uhapšeno do sada oko 150 medju kojima ima i 3 časne sestre. Uopće takvi elementi nailaze na naročitu podršku izvesnih katoličkih fratara i časnih sestara.

Hapšenja se vrše neodloživo da bi se rad takvih elemenata čim prije onemogućio. Kod toga se vodi računa da se hapse oni koji pokazuju svesnu aktivnost u tom pogledu, dok oni koji bi eventualno pod pritiskom i iz straha pružili bilo kakovu pomoć nije se hapsilo. Posle sprovodjenja istrage takve predajemo Vojnom sudu na dalji postupak. Smatramo da je to jedan od problema na našem okrugu kome treba posvetiti punu pažnju.

/.../

KRIVIČNO ODELENJE.

Krivično odelenje je sad odvojeno od gradjanskoga a radi u njem od polovice prošlog mjeseca 2 istražitelja i 1 referent pored pomoćnika. Svaki istražitelj imade po jednu daktilografkinju dok referent i pomoćnik imadu zajedno jednu, koja okolnost sprečava puni zamah i razvoj rada

Sav rad krivičnog odelenja u toku ovog mjeseca bio je posvećen predmetima privredne saradnje sa okupatorom za vreme okupacije, trgovačkih i industrijskih poduzeća. Može se reći, da je ovaj zadatak u cjelosti izvršen i mi danas na našem okrugu nemamo većih niti trgovačkih, a niti industrijskih poduzeća koja nisu obuhvaćena. U svim slučajevima kazna konfiskacije imovine izrečena je. O ovim sudjenjima podnijet je poseban izvještaj ovoga tužioštva Javnom tužiocu Hrvatske Zagreb dana 30 XI pod brojem A.498/45.

Iako su po Okružnom sudu izrečene presude po predmetima privredne saradnje, ipak mi ovaj zadatak nismo skinuli s dnevnog reda, jer Komisije za konfiskaciju pri Kotarskim sudovima, nisu presudu sproveli u djelo t.j. nisu izvršili konfiskaciju imovine kod svih poduzeća, tako da ovo tužioštvo mora češće vršiti intervencije za što brže sprovadjanje konfiskacije. Kotarski sudovi izgovaraju se da nisu u mogućnosti u tako brzom roku sprovesti konfiskaciju radi toga, jer nemaju dovoljno osoblja da bi mogli ovaj posao čim prije dovršiti. Dok smo sa jedne strane posvetili sav rad u obuhvatanju predmeta privredne saradnje, dotle sa druge strane stalno su pristizavali u zatvor ovog tužioštva

novi pritvorenici koji odgovaraju za krivična djela protiv naroda i države. Ovi predmeti su iz dana u dan pristizali i broj zatvorenika iz dana u dan se povećavao. Tako je do pre par dana u zatvoru ovog tužioštva bilo ukupno 452 istraženika i osudjenika. Povodom toga održan je sastanak sa svim osobljem krivičnog odelenja a i osobljem iz drugih odelenja ovog tužioštva pa je napravljen plan za što bržu likvidaciju krivičnih predmeta odnosećih se na one kažnjenike koji se nalaze u zatvoru. Sve osoblje krivičnog odelenja a i neki drugovi iz drugih odelenja bačeni su na radove istraga, tako da je za par vremena bio dovršen velik broj krivičnih predmeta za koje se moglo pristupiti dizanju optužbe. Od 452 istraženika i osudjenika koji su se nalazili u zatvoru ovog tužilaštva danas ima svega 264. Od toga broja osudjeno je osudom suda 60 zatvorenika /33 pravomoćno i 27 nepravomoćno/. Za 118 zatvorenika sačinjene su optužnice i predane Okružnom sudu dok za 74 gde su već istrage dovršene rad oko dizanja optužnica je u toku. U svemu prema današnjem stanju ostaje još 12 zatvorenika nad kojima istraga nije u potpunosti sprovedena a gde je istrazi potrebno posvetiti više vremena jer je potrebno sazivanje svjedoka i suočenje sa optuženim. 188 /Sto osamdeset osam/ zatvorenika otpremljeni su tokom ovih dam iz našeg zatvora na taj način što su 147 predani Vojnom sudu jer podleže pod čl. 3 toč. 7 i 11 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države /odgovaraju zbog banditizma i špijunaže/ dok su ostali i to sasma malen broj njih 11 pušteni da se brane iz slobode a drugi ili ustupljeni Upravnim vlastima jer su se djela odnosila na prestup, ili su upućeni Javnom tužiocu svoga područja. Uglavnom bio je vrlo malen broj onih zatvorenika koji su pušteni da se brane sa slobode, jer su krivična djela koja ih terete takve naravi da je obligatoran pritvor.

Jedan od najtežih i najvažnijih problema koji se sad pred nas postavlja jeste formiranje vijeća i osiguranje dolaska vijećnika na raspravu. U tom pogledu sporazumjeli smo se sa Okružnim sudom da se formiraju 3 pa ako bude bilo potrebno i 4 vijeća, kako bi na taj način sud mogao do konca ove godine da dovrši ove predmete.

Obzirom da je sav rad krivičnog odelenja a može se reći i cijelog tužioštva usmjeren na likvidaciji zatvora, to se nije moglo posvetiti pažnja kontroli i suzbijanju šverca, nabijanju cijena itd. Čim zatvori budu očišćeni, a to će uslijediti u najskorije vrijeme,- tužioštvo će svoj rad usmjeriti u pravcu kontrole suzbijanja šverca i nabijanja cijena u većoj mjeri.

GRADJANSKO ODELENJE: Gradjansko odelenje odvojeno je od krivičnog odjelenja dana 19 XI ove godine. Dotadašnja veza ovih dvaju odelenja sa jednim pomoćnikom i uz nedostatak referenata imala je sve gori uticaj na rad Gradjanskog odelenja. Za mjesec kolovoz bio je podnešen izvještaj o radu Gradjanskog odelenja bar po vrstama primljenih predmeta, dok je u mjesecu septembru izvješteno samo o teškoćama toga odelenja. U slijedećem mjesecu krivično odelenje uložilo je sve svoje snage na rad u krivičnim predmetima, tako da se u gradjanskom odelenju nije moglo raditi, ni toliko koliko do tada, pa nije podnešen o njegovom radu nikakav izvještaj. Takvo je stanje ostalo i u mjesecu studenom, dok odjelenje nije dobilo svog pomoćnika i odvojilo se od krivičnog odelenja.

Do danas je primljeno ukupno 1627 gradjanskih predmeta, od kojih je veći broj konačnih odluka narodnih sudova, koje treba pregledati. Istovremeno stižu nove takove odluke u priličnom broju kao i one odluke sudova, koje nisu konačne, a sudovi ih

dostavljaju po staroj praksi i posle Zakona o zastupanju poduzeća i ustanova. U takovoj situaciji nije se moglo u 10 dana mjeseca studenog riješiti i ogromni zaostatak ovog odelenja i nove predmete, da bi se mogao dati točan pregled riješenih predmeta. Mjesto toga izvještava se o načinu rešavanja problema, da se dovede gradjansko odelenje u normalno stanje.

U starim predmetima radi isteka roka ostaje danas kao jedina mogućnost ulaganje nadzorne žalbe, ako odluka nije zakonita pa se ne može dostaviti Vrhovnom sudu. Medju tim predmetima ima velik dio predmeta, koji su riješeni po Zakonu o postupanju sa imovinom koju su vlasnici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njihovih pomagača po vanparničnom postupku, pa opet bez obzira na izminuće roka ostaje jedino mogućnost nadzorne žalbe ako se ne ide putem gradjanske parnice. Izbjegavajući bez nužde nadzornu žalbu obraćena je pažnja na zakonitost tih odluka samo u pitanju javnog interesa i opće narodne imovine, pa gdje su oni nezakonito povrijedjeni, zatraženi su spisi na uvid i predložiće se nacrt nadzorne žalbe Javnom tužiocu Hrvatske. Odluke sudova su takove, da se odmah ne može ispitati po njima predmet, pa je vjerovatno da u svima takovim slučajevima zatraženih spisa, neće biti potrebno predlagati nacrt nadzorne žalbe. To je naročito slučaj kod vraćanja imovine i davanja na upravu bliskim srodnicima po naprijed citiranom zakonu, jer se iz odluka ne vidi o kakvim se nekretninama radi a inače se ne vidi da je bilo vodjeno računa o interesu narodne privrede s obzirom na dotičnu imovinu niti o tome da time ne dolazi do neopravdanog bogaćenja. U ovoj kontroli, provodi se saradnja sa Okružnom upravom narodnih dobara u Osijeku koja istodobno dobiva od suda prepis takove odluke, pa poznajući sve okolnosti pojedinog slučaja, jer je svu tu imovinu imala u privremenoj upravi i u postupku zastupala Državni erar, u svakom slučaju nepravilnosti predlaže ulaganje žalbe. Gradska uprava narodnih dobara u Osijeku je takodjer pozvana na ovakovu saradnju, pa će kontrola ovog odelenja u tom dijelu biti sigurna i potpuna. Gdje su pak u pitanju interesi trećih lica neće se moći u ovim starim predmetima putem nadzorne žalbe posvetiti veća pažnja, makar postoji mogućnost povrede zakonitosti, nego oni sami posvećuju pažnju podizanjem civilne tužbe odnosno ulaganjem redovne žalbe.

U novim stvarima vrši se potpuna kontrola zakonitosti bez obzira da li je u pitanju državni ili privatni interes pa se u svakom slučaju protuzakonitosti intervenira. Da bi se sačuvao rok za redovnu žalbu, odmah se prilikom traženja spisa na uvid najavljuje žalba, jer bi inače i bez današnjih smetnja u saobraćaju bilo nemoguće blagovremeno ulaganje žalbe protiv odluka sudova izvan sjedišta Javnog tužioca.

Odluke sudova, koje nisu konačne, ulažu se u arhivu do konačne odluke a kod osječkih sudova odlazi zastupnik Javnog tužioca na ta ročišta, kad god mu je to moguće, pa makar se pred sudom pojavljuje zastupnik dotične državne ustanove.

Detaljan pregled gradjanskih predmeta po vrstama bit će dan u izvještaju za mjesec prosinac, a sada se iznose samo neka opažanja o radu sudova.

Zakon o postupanju sa imovinom itd. nepravilno primjenjuju svi sudovi, jer čl. 6 uopće ne primjenjuju, kad se radi o vlasnicima, a kod bliskih srodnika primjenjuju samo neki, no ni ti sa dovoljno pažnje. Isto tako čl. 8 i 9. Bivši Sreski sud u Iloku dao je

u nekoliko slučajeva na upravu imovinu i onim srodnicima čak i tazbini, koji nisu u zakonu nabrojani. Kotarski sud u Osijeku u jednom slučaju dao je na upravu imovinu testamentalnom nasljedniku, koji nije bliski srodnik. Ovo je nepravilno, premda takav nasljednik ima prvenstvo pred bliskim srodnicima, no samo onda ako je i sam bliski srodnik, a u protivnom slučaju ima čekati izminuće roka od godinu dana. U brakorazvodnim parnicama postupak je sada dobar, dok je prije bio nešto pretvrd, pa čak i teži nego pred nekadašnjim duhovnim sudovima, osim što je bio uvjek dosta brz.. Postupak u izlučnim tužbama je, koliko je do sada pregledano dobar, dok je u nekoliko predmeta po Zakonu o konfiskaciji trebalo tražiti spise na uvid, dali je ispravno primjenjen član 6. Opaženo je da sudovi izriču osude po zahtjevu na predaju žitarica sa raznih strana, bez obzira što Zakon predvidja isplatu viška u novcu. Ovo je nepravilno, jer takove osude ne vode računa o Uredbi o otkupu viškova žitarica i raspolaganju njima, koju je izdao Privredni savjet. Na ovaj način mogu da se izigravaju odredbe Uredbe o otkupu viškova žitarica. Isto je tako opaženo da sudovi donose osude po tužbama za razvrgnuće pogodbe o dosmrtnon izdržavanju, gdje su nekretnine prenešene u vlasništvo Švaba koji su sami otišli ili iseljeni pa prestali izvršavati takvu pogodbu. Ove su osude nepravilne, jer se donose protiv takvih Njemaca po skrbniku, a ne protiv državnog erara, koji je postao vlasnik tih nekretnina po odluci AVNOJ-a te koji bi trebao odlučiti, da li će preuzeti prava i obaveze iz takve pogodbe. U postupku po žalbama o upisu u biračke spiskove sudovi su zauzeli različita stanovišta glede tereta dokazivanja, da li: postoji koji slučaj iz člana 4 Zakona o biračkim spiskovima. No sva ta riješenja ustupljena su Odelenju općeg nadzora koje će postaviti Javnom tužiocu Hrvatske upit o toj stvari.

Smrt fašizmu sloboda narodu!

M.P.[566] Javni tužilac:
…[567] [v.r.]

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 421, Povjerljivi spisi, 1945., 360/45.

[566] Okrugli pečat: Javni tužilac Osiječkog područja Osijek (u sredini grb DF Jugoslavije).
[567] Potpis nečitak.

156.

1945., prosinac 6.
Daruvar

Javni tužitelj Okruga Daruvar u izvješću javnom tužitelju NR Hrvatske, Zagreb za studeni 1945. iznosi podatke o radu Krivičnog i Građanskog odjeljenja, sudskim procesima i presudama, te stanju u zatvoru pri Okružnom narodnom sudu Daruvar i Kaznenom zavodu za prisilni rad Stara Gradiška

---

Javni tužilac okruga
D a r u v a r
Broj: A. 462/45

Daruvar 6. XII. 1945

Javnom tužiocu Hrvatske[568]
Z a g r e b

Podnaša se izvještaj za mjesec novembar u tri primjerka.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[569] Javni tužilac okruga:
Mato Krpan [v.r.]

JAVNI TUŽILAC OKRUGA
D A R U V A R
KRIVIČNO ODJELENJE
Broj A. *462*/45

Daruvar, dne 5/XII-1945.

JAVNOM TUŽIOCU HRVATSKE[570]
Z A G R E B

KRIVIČNO ODJELENJE

U mjesecu studenom o.g. rad u krivičnom odjelenju bio je sljedeći:

[568] Jakov Blažević.
[569] Okrugli pečat: Javni Tužilac Okruga Daruvar (u sredini zvijezda petokraka).
[570] Jakov Blažević.

Novih kaznenih predmeta stiglo je 362, a od prošloga mjeseca ostalo nerješeno 374. kom.

Od toga podignuto je 14 optužnica i 160 predmeta je rješeno, a što obustavljeno, a što ustupljeno Kotarskim narodnim sudovima.

Svi istraženici koji se nalaze u pritvoru preslušani su, a njihova obrana i svjedoci preslušavaju se zamolbenim putem po Kotarskim narodnim sudovima, odnosno zamolbenim putem preko Javnih tužitelja.

Cjeli prošli mjesec bio je sav rad skoncetrisan na prikupljanju podataka protiv vlasnika industrijskih poduzeća, koji su se ogrešili o interese narodne borbe i koji su stupili u ekonomsku suradnju sa okupatorom ili njegovim pomagaćima.

Namještenici ovoga ureda morali su ići na lice mjesta kao u Podr. Slatinu, Viroviticu, Pakrac, Banovu Jarugu, Grubišno Polje, gdje su skupljeni podatci i na licu mjesta pregledavane prostorije i cijela prepiska, gdje su preslušavani svjedoci na odnosnim Kotarskim sudovima, i taj je optužni materijal dostavljen u ovo krivićno odjelenje.

Sam pomoćnik Javnog tužioca i voditelj kriv. odjelenja Dr. Leon Ciraki skupljao je materijal u samom Daruvaru zajedno sa referentom Katarinom Momčilović.

Podignuto je 11 optužnica radi ekonomske suradnje i 9 optužnica je već raspravljeno pred sudom i svi su osudjeni što na prinudni rad uz konfiskaciju, što opet na gubitak gradjanskih prava uz konfiskaciju ili cjelokupne imovine ili pojedinih poduzeća.

O svim tim presudama donijeti će se iscrpiv izvještaj uz naznaku, firmu i naziva poduzeća, kako je to zatraženo u nalogu od 30/XI-1945. br. Kr. 255/45.

Osim toga bila je i gl.[avna] rasprava protiv Stahuljak Dr. Luje i Sivijanović Petra i drug kroz 7 dana, jer je ta javna rasprava trajala od 19/XI- pa do 27/XI-o.g. kada je osuda proglašena.

Na toj gl.[avnoj] raspravi koja se vodila u velikoj dvorani nekadašnje gradj. pivare u Daruvaru, bila je prisutna masa svjeta iz samoga grada Daruvara i okolice, a najviše iz samog mjesta Grubišnog Polja.

Premda je bilo javno sudjenje, postupak se odvijao pravilno i rasprava je provedena u tančine.

Optužbu zastupao je u glavnom pomoćnik Dr. Leon Ciraki, koji je kroz cijelo vrijeme rasprave bio prisutan, dočim je na prvi dan na raspravi bio prisutan cjeli dan i sam Javni tužitelj, a na druge dane dolazio je isto sam javni tužitelj Mato Krpan svakoga dana i ostajao nekad dulje, nekad kraće i pratio tok rasprave i pratio rad svoga pomoćnika.

Kod svih rasprava kazanih kod Okruž. narodnog suda zastupa optužbu uvjek pomoćnik Dr. Leon Ciraki.-

Kazneni postupak protiv Čede Lasovića, bivšeg logornika u Daruvaru dokončan je i tu su preslušani mnogi svjedoci i optužnica se sastavlja i biti će u najskorije vrijeme predana Okružnom narodnom sudu na dalnji postupak.-

U prošlom mjesecu dobilo je ovo krivično odjelenje novih istraženika 54, a prije par dana u jednom danu 30 istraženika.-

Svi se ti zatvorenici odmah preslušavaju od sada po samom pomoćniku Dr. Leonu Cirakiju, jer je dosadašnji istražitelj Valentin Sudec odlukom Javnog tužitelja poslan kao stručnjak na ispomoć Javnom tužiocu kotara Novska, da ga uvede i uputi u rad Javnog tužioca i da provede organizaciju toga ureda.-

Čim se dovrše rasprave, radi ekonomske suradnje, i čim se dovrše još zadnji ostatci u pogledu istrage i izvida protiv svih vlasnika poduzeća, moći će ovo krivično odjelenje opet punom parom baciti se na druge predmete, koji su u ovom mjesecu zaostali.- Usljed koncentrisanja cijelog rada na ekonomskoj suradnji i jer je bio prošloga mjeseca veliki gl.[avni] pretres protiv Dr. Stahuljka i drug.

U procesu Dr. Stahuljaka i drug svi su optuženi sudjeni prema zahtjevu optužnice odnosno proširene optužnice na samoj gl.[avnoj] raspravi i to Dr. Stahuljak na smrt. Petar Sivijanović, župnik iz Grubiš. Polja na smrt, Živko Dražić na smrt i Josip Kolar na smrt.-

Kapelan Jakša Marjanović osudjen je na 20 godina prisilnog rada uz lišenje slobode, a Kolar Jakob na 15 g., a Radešić Antun na 8 godina.-

Svi osudjeni na smrt sudjeni su i na konfiskaciju cjelokupne imovine, a isto tako i kapelan Marjanović Jakša, dočim osudjeni Radešić Antun i Kolar Jakob nisu sudjeni na konfiskaciju, jer je prvi učitelj, pa nema svoje imovine, a drugi je obićni radnik.-

GRADJANSKO ODJELENJE

Pomoćnik Dr. Leon Ciraki sudjeluje kod svih rasprava, u kojima se radi o rastavi braka i ulažu žalbe gdje je po njegovom mišljenju javni interes povredjen.

Kod svih rasprava i ročišta gdje se radi o povratku imovine poziva Kotarski nar. sud u Daruvaru i lično Javnog tužioca, pa njegov pomoćnik Dr. Leon Ciraki prisustvuje i raspravama i usko je vezan sa Okružnom upravom narodnih dobara i s njome u zajednici bdije i vodi nadzor da nebude nigdje javni interes povređen.-

Osobitu pažnju se posvećuje tome da sva poduzeća ostanu i nadalje u upravi države i da se ne dopusti da se nebi imetak nagomilavao u jednoj ruci.-

Posvećuje se i dužna pažnja izlučnim tužbama, da se nebi krivom primjenom Čl. 6. Zakona o konfiskaciji izigrala država odnosno povredio njen interes.-

Kod svih izlučnih tužbi sada zastupa državu Uprava narodnih dobara, ali i po tome pitanju ista uprava tjesno suradjuje sa ovim uredom.

Moli se ovo izvješće primiti do znanja.

Ujedno se prilažu tabelarni izkazi krivičnog i gradjanskog odjelenja.

ZATVOR PRI OKRUŽNOM NARODNOM SUDU DARUVAR
KAZNENI ZAVOD ZA PRISILNI RAD U STAROJ GRADIŠKI

Zatvor kod Okružnog narodnog suda u Daruvaru stalno je nadziran po samom Javnom tužiocu ili po njegovim organima.

Osiguranje zatvora daje do sada vojska, jer Okružni NO- još nije primio brigu oko opskrbe, a niti je uzeo pod svoju upravu taj zatvor.

Do sada vodi brigu oko ishrane tih zatvorenika režiser Okružnog narodnog suda u Daruvaru.-

Osiguranje vrši se po vojsci pravilno, red i disciplina je u zatvoru, zdravstveno stanje uglavnom dobro.

Što se tiče pako zavoda za prisilni rad u St. Gradiški, tu su primječene velike greške bivšeg upravnika kaznenog zavoda za prisilni rad u Gradiškoj Petanić Stjepana, tako je utvrdjeno da je puštao osudjenike na dopust kući i puštao je i teške osudjenike kao napr:

Dr. Milu Budaka, koji se nekoliko dana šetao po Zagrebu slobodno.

Sprijateljio se i često je u društvu Matačića Jove i drugih teških zločinaca, te provodio vrijeme u zabavi.

Nije posvetio dovoljnu pažnju osiguranju toga zavoda unatoč opomena od organa Ozne iz Okučana, pa tako skrivio da je uteklo preko 30 teških političkih krivaca.

Radi svega toga je smjenjen i protiv njega podnešena je po Ministarstvu unutrašnjih poslova, odjel za kaznene zavode, kaznena prijava ovom Javnom tužioštvu, te će isti za svoja zla djela odgovarati.-

U prijašnjem izvještaju skrenuo sam pažnju i Javnom tužiocu Hrvatske, a i Ministarstvu unutrašnjih poslova, da je osiguranje toga logora u St. Gradiški nedovoljno, tražio sam da se na čelo zavoda postavi povjerljiv partizan, tražio sam da se straža promjeni i da se popuni sa samim povjerljivim ljudima.-

Ja ostajem i nadalje kod svojih već ranije iznešenih prijedloga što se tiče uprave osiguranja i promjene straže.-

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M.P.[571] JAVNI TUŽILAC OKRUGA:
Mato Krpan [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 421, Povjerljivi spisi, 1945.

[571] Okrugli pečat: Javni Tužilac Okruga Daruvar (u sredini zvijezda petokraka).

157.

1945., prosinac 22.
Slavonski Brod

Odjel trgovine i opskrbe Okružnog NO-a Slavonski Brod odbija molbu Gabrijela Trukenbroda iz Đakova za vođenje kina jer je bio član Kulturbunda

---

O K R U Ž N I N.O. S L A V O N S K I B R O D
odjel trgovine i opskrbe
Broj 14999/1945 Slavonski Brod, dne 22/XII.1945

Povodom molbe Trukenbrod Gabrijela iz Djakova kojom moli dozvolu za obavljanje odnosno vodjenje kino poduzeća donio je ovaj okružni N.O. odjel trgovine i opskrbe slijedeču

O d l u k u

Odbija se molba Trukenbrod Gabrijela iz Djakova kojom moli, da mu se izda dozvola za vodjenje poduzeća.

R a z l o z i

Trukenbrod Gabrijela iz Djakova nije udovoljio propisima Uputstva izdanih po Ministarstvu trgovine i opskrbe od 11 juna 1945 broj 1081. 1945, a bio je i član kulturbunda pa mu se zamoljena dozvola radi toga neizdaje.[572]

O tome obavijest:

1. Trgovačkoj komori u Osijeku
2. Trgovačkom udruženju Djakovo
3. Gradskom N.O. Djakovo odjel trgovine i opskrbe
4. Trukenbrod Gabrijela iz Djakova

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Predsjednik: Pročelnik:
Lacković [v.r.]

---

[572] Odjel za trgovinu i opskrbu Gradskog NOO-a Đakovo, dostavio je 17. rujna 1945. Okružnom NO-u Slavonski Brod molbu Gabrijela Trukenbroda iz Đakova za vođenje "kino poduzeća", ranije u njegovom vlasništvu, koje je "u rukama gradskog JNOF-a", uz napomenu, da je G. Trukenbrod "odlukama viših vlasti oslobodjen [iz logora Krndija]. Za vrijeme okupacije i ako je bio član 'kulturbunda' bio je progonjen i zatvaran po okupatorskim vlastima te stavljen na spisak sumljivih lica. Kino poduzeće je u Djakovu potrebno. /…/ Iz tih razloga se molba preporuča." Usp. DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku br. 14670/29752 i okružnice s ur. brojem 1674/31557, 1945., Inv. br. 47.

Izvornik, strojopis
DASB, Okružni NO Slavonski Brod 10/15, Opći spisi po ur. zapisniku br. 14670/29752 i okružnice s ur. brojem 1674/31557, 1945., Inv. br. 47.

158.

1945., prosinac 30.
Vinkovci

Kotarski NO Vinkovci izvješćuje javnog tužitelja za Okrug Slavonski Brod da je zapaženo kako su neki folksdojčeri s područja Kotara Vinkovci pušteni iz logora, a Kotarskom NO-u Vinkovci nije poznato na čiju intervenciju i moli da ubuduće otpuštenima iz logora treba naložiti da se moraju javiti Upravnom odjelu Kotara Vinkovci kako bi mogli biti pod nadzorom, potom izvješćuje i o slučajevima da folksdojčeri iz logora dolaze u svoja sela, Stare Mikanovce, Đurđance, Mrzović i Ivankovo, i prosjače hranu, što bi trebalo spriječiti, zatim i o nekim nepravilnostima u selu Nijemci

KOTARSKI N.O. VINKOVCI
Tajništvo
Broj: *209* /45. *Pov.*
30. XII. 1945.

JAVNOM TUŽIOCU ZA OKRUG BROD[573]

Dragi druže,

na našem kotaru, primjetilo se je, da su neki Njemci pušteni iz logora, a po čijoj intervenciji, nije mi poznato, pa te molim, ukoliko ubuduće neki budu puštani iz logora, za takove trebalo bi izdati naredjenje, da se imaju javiti upravnom odjelu za kotar Vinkovci, kako bi mogli biti kontrolisani. Ovaj slučaj baš se je desio u selu Cerni. Isto tako primjećeno je, da iz logora dolaze Njemci bivšim svojim kućama, te po selu prosjače hranu. Ovo se desilo u selima, St. Mikanovci, Djurdjanci, Mrzović i Ivankovo. Stoga te molim, da na nadležnom mjestu urgiraš, da bi se ovo sprečilo. Molim te, da pozoveš Subotić Rajka iz sela Nijemaca, koji je neki činovnik DOP-a. Isti je pri svome radu sabotirao, te nije isplaćivao narodu račune, nego je varao. Isti je za vrijeme otkupa

[573] Franjo Lešić.

sijena i slame vraćao narod kući. Sve podatke o njegovim greškama moći ćeš dobiti od odjela trgovine i opskrbe za okrug Brod, jer je već prijava napravljena dotičnom odjelu, stoga te molim, da ti taj akt potražiš, tako, da nebi tamo bio zametnut.

Primi drugarski pozdrav

Tajnik kot. N.O-a:
Ivan Knežević [v.r.]

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1945., 209/45. Pov.

159.

1946., siječanj 10.
Vinkovci

Upravni odjel Kotarskog NO-a Vinkovci upućuje u logor Krndija skupinu od 117 Nijemaca iz sela Kotara Vinkovci

---

S P I S A K:

Sastavljen dne 10. siječnja 1946. godine, u pogledu progona švaba iz sela kotara Vinkovaca i to:

1/. Somer Tomo, rođen 1898, iz Cerića, Ivan sin rođen 1923 godine, snaha Marija rođena 1924 godine.
2/. Tenet Franjo iz Cerića, sa ženom Terezijom rođena 1888 godine, oboje iz Cerića.
3/. Hun Ljubica iz Cerića, rođena 1928 godine, sama iz Cerića.
4/. Kuner Martin mlađi, rođen 1893, žena Barbara, rođena 1899 god. sin Franjo, rođen 1938 godine.
5/. Haut Sebastel rođen 1881 godine žena Roza rođena 1878 god oboje iz Cerića.
6/. Birmili Stevo rođen 1914 god, žena Ana rođ. 1922 god., sin Rudika, rođ. 1942. svi iz Cerića.
7/. Lajmederh Liza rođena 1916 god. sin Franjo rođ. 1937 god. kćerka Barica rođ. 1941 god. kćerka Katica rođ. 1945 god. Svi iz Cerića.
8/. Kuner Josip st. rođ. 1894 god. žena Barbara rođ. 1897 god. kćerka Gretruda rođ. 1922 god. svi iz Cerića.
9/. Tomac Mato rođ. 1928 god. sam iz Cerića.
10/. Lang Martin iz Cerića 1921 god., žena Branka rođ. 1925. god. iz Cerića.
11/. Šnur Martin iz Cerića, rođ. 1903 god. sam iz Cerića.

12/. Karli Anton iz Cerića, rođ. 1885 god. žena Ida rođ. 1891 god. iz Cerića.
13/. Rak Mato rođ. 1883 god. žena Eva rođ. 1889 kćerka Jula rođ. 1922. sin Martin rođ. 1930 godine, svi iz Cerića.
14/. Liht Anton iz Cerića, rođ. 1902 god., žena Rozina rođ. 1903, kćerka Rozina rođ. 1929 god. svi iz Cerića.
15/. Sajer Elizabeta rođ. 1922 kćerka Terezija rođ. 1942 god. iz Cerića.
16/. Lejmajer Ana iz Cerića rođ. 1895 god. sin Stevo rođ. 1932 god.
17/. Kuner Martin stariji iz Cerića rođ. 1870 god., žena Kata rođ. 1888, brata Antona Kunera rođ. 1877 godine.
18/. Kuner Vendelin rođ. 1905 god. žena Anica rođ. 1914 god. kćerka Ivana rođ. 1932 god., sin Stevo rođ. 1934 god. svi iz Cerića.
19/. Hum Manda rođ. 1901 god. snaha Manda rođ. 1921 god. unuka Evica rođ. 1941. god. svi iz Cerića.
20/. Kvintus Mato rođ. 1888 god. iz Cerića.
21/. Štejl Vendelin rođ. 1889 god. sam iz Cerića.
22/. Degen Jakob rođ. 1900 god. žena Kristina rođ. 1912 god. iz Orolika.
23/. Fajfer Josip rođ. 1891 god. žena Kristina rođ. 1900 god. kćerka Rozina rođ. 1923 god. Liza 1938 god., sin Johan 1934 god. Marija 1936 god. i Adam 1938.
24/. Higl Kata rođ. 1919 god. kćerka Marija rođ. 1941 iz Orolika.
25/. Daninger Gašpar rođ. 1886 god. žena Margareta rođ. 1879. god. iz Orolika.
26/. Martin Adam iz Jarmine, rođ. 1919 god., žena Suzana rođ. 1922 god.
27/. Plec Filip rođ. 1918 god. iz Jarmine, sam.
28/. Rupaner Đuro rođ. 1902 god. iz Jarmine, sam.
29/. Hirgank Franjo rođ. 1909 god., sin Đuro rođ. 1935 god. Rozina rođ. 1941. iz Jarmine.
30/. Andres Dragutin rođ. 1927 god. iz Njemaca sam.
31/. Meder Jakob rođ. 1899 god., majka Rozalija rođ. 1867 god. otac Jakob rođ. 1872 god.
32/. Blum August rođ. 1898 god. sam iz Njemaca.
33/. Keler Ivan rođ. 1907 god. žena Eva rođ. 1904 god., sin Štefan rođ. 1932. sin Pavo rođ. 1934 god. majka Reza rođ. 1875 god. iz Markušice.
34/. Vurum Eva rođ. 1899 god. sama iz Markušice.
35/. Tauterman Petar rođ. 1871 god., žena Marija rođ. 1873 god. iz Stari Jankovaca.
36/. Dups Eva rođ. 1907 god. kćerka Marija rođ. 1931 god. iz Markušice.
37/. Benhat Kata rođ. 1901 god. iz Ilače sama.
38/. Šerar Eva rođ. 1911 god. iz Ilače, sama.
39/. Jungat Nikilas rođ. 1872 god., žena Magdalena rođ. 1872 god. iz Ilače.
40/. Maorel Johan rođ. 1881 god. iz Ilače, sam.
41/. Hanjc Johan rođ. 1896 god. iz Komletinaca, sam.
42/. Konečnik Vladimir rođ. 1898 god. iz Ivankova, žena Ana rođ. 1904 god.
43/. Haršanji Julijana rođ. 1891 god. kćerka Elizabeta rođ. 1926 god. Ana rođ. 1930 god. iz Mirkovaca.
44/. Tohing rođ. 1889 god. iz Mirkovaca, sama.

45/. Loter Martin rođ. 1926 god. iz Vođinaca, sam *nema posjeda*[574]
46/. Majer Anton rođ. 1903 god. majka Rozalija rođ. 1881 god. iz Nuštra.
47/. Klem Marija rođ. 1910 god. majka Ana rođ. 1880 god. iz Nuštra.
48/. Vestrmajer Katica rođ. 1896 god. iz Nuštra, sama.
49/. Cehmajster Đuro rođ. 1882 god. iz Markušice sam.
50/. Fajtman Andrija rođ. 1881 god. žena Elizabeta rođ. 1885 god. sin Henrig rođ. 1913 god. žena mu Katarina rođ. 1915 god. djeca Inga rođ. 1937 god. Elza rođ. 1941 god. sin Paul rođ. 1911 godina iz Šid. Banovaca.
51/. Nadih Marija rođ. 1919 god. kćerka Irma rođ. 1938 god. Olga rođ. 1942 god. Katica rođ. 1943 god. Otmar rođ. 1934 god. iz Šid. Banovaca.
52/. Osvald Andrija rođ. 1908 god. iz Ivankova, sam.

Kotarski N.O. Vinkovci
Upravni odjel
Pov. broj: 139/1946
Dne 10 siečnja 1946

Sabirnom logoru Krndija – Upućuju se navedeni u ovom spisku s tim da se prije [postupi] prema postoječim naređenjima Ministarstva unutrašnjih poslova.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!
M.P. Načelnik:
Bodiš Pavo v. r.

———————

Prijepis, strojopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1946., 139/46. Pov.

[574] Dopisano rukom.

160.

1946., siječanj 12.
Valpovo

Zdravstveno-socijalni odjel Kotarskog NO-a Valpovo izvješćuje Zdravstveno-socijalni odjel Okružnog NO-a Osijek o pojavi pjegavog tifusa u Radnom logoru Valpovo

---

Kotarski N.O
Soc. zdrav. odjel.

Koncept.
Valpovo 12/I 1946.

Predmet : Pojava pjegavca u valpovačkom radnom logoru

Hitno!

Broj : 378

Okružnom N. O.-u
zdravstv. odjel
Osijek

Pošto je komada radnog logora u Valpovu dopisom svojim od 6. ov. mj. broj 8 /46. izvjestila[575] da je liječnik[576] koji obavlja sanitetsku službu u logoru ustanovio kod tridesetak logoraša sumnjivo oboljenje na trbušni tifus, kotarski liječnik uputio se istoga dana u spomenuti logor i ustanovio slijedeće:

S obzirom na prenatrpanost u barakama u kojima stanuju zatočenici mjere koje je komanda u cilju razušivanja poduzela nisu mogle imati nikakvog uspjeha jer se razušivanje samo djelomično vršilo od slučaja do slučaja u onim barakama u kojima se ušljivost pojavljivala u velikoj mjeri, dok se u ostalim barakama nije to provelo. Ustanovljeno je da su logoraši u velikoj mjeri ušljivi. Oboljelima fibrilnim bolesnicima sumnjivima na Typhus exauthematicus izvađena je krv i poslana na pregled u Dom narodnog zdravlja Osijek. Preduzete su slijedeće mjere: 1.) Pristupilo se cijepljenju protiv tifusa sa tetra vakcinom kod svih zatočenika bez razlike i izuzetka. To cjepljenje obavljeno je dosada dva puta. 2.) Poduzeto je razušivanje u svim barakama bez obzira da li je momentano u njima bilo ušljivosti ili ne. 3.) Određena je najstroža karantena u trajanju od 3 nedelje.

Dosada je stigao serološki rezultat za 8 slučajeva sa nalazom Weil felix 1 : 1000 pozitivan. Ti su slučajevi izolirani u ovdašnjoj logorskoj izolani. Pošto je ali ustanovljeno da komanda logora ne provodi karantenu striktno kako je određeno to je današnjim danom sa strane kotarskog N. O.-a izdan nalog miliciji da sve zatočenike koji se zateknu van logora na području mjesta Valpovo smjesta bez izuzetka sprovedu

[575] Usp. V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 77.
[576] Dr. Stjepan Hartl.

u logor, a protiv uprave logora podnesu prijavu nadležnim vlastima radi neodržavanja sanitarnih mjera radi suzbijanja širenja zaraze pjegavog tifusa.[577]

Kotarski liječnik izvjestio je sadašnjim danom Okružni N.O. zdrav. odjel da se pozove Dom narodnog zdravlja u Osijeku radi izašiljanja sanitarne ekipe u ovdašnji radni logor kako bi se razušivanje i eventualno cijepljenje protiv pjegavaca u spomenutom logoru odmah sprovelo. To je neophodno potrebno iz razloga mogućnosti daljeg širenja pjegavca, a tim više što se u samom mjestu nalazi i jedan bataljon vojske. Za sada među civilnim pučanstvom u samom mjestu nije bilo nijednog slučaja oboljenja od pjegavca niti sumnje na takvo oboljenje.

Presjednik kot. N.O.-a Pročelnik zdrav.- soc. odsjeka

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !

———————

Izvornik, rukopis
DAO, Kotarski NOO Valpovo
V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 88., 143.-144. - Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 308.-309.

[577] Kroz Radni logor Valpovo prošlo je prema svim vrlo pouzdanim navodima i procjenama oko 4000 logoraša, uglavnom starijih osoba, žena i djece. Na tešku sudbinu logoraša utjecali su, osim nepovoljnih uvjeta smještaja, izrazito slaba prehrana, nedovoljna higijena, pomanjkanje lijekova i liječničke pomoći, razne bolesti te naporni radovi na koje zatočenici nisu bili navikli. Od jeseni/zime 1945. u Radnom logoru Valpovo počinje harati epidemija pjegavog tifusa i ubrzo poprima zastrašujuće razmjere. Početkom 1946. dnevno je obolijevalo i do 100 osoba. Tijekom veljače i ožujka 1946. dnevno je umiralo pojedinih dana 20 do 30 osoba. Potkraj ožujka ili početkom travnja 1946., nakon poduzetih mjera i dezinfekcije, tifus je uklonjen. Do svibnja 1946. kada je Radni logor Valpovo raspušten, stradale su najmanje 1074 internirane osobe. Matica umrlih Radnog logora Valpovo poimenično navodi 1015 osoba (552 ženske i 463 muške osobe). Posebice su zastupljena djeca i starije osobe. U starosti do 14 godina u Radnom logoru Valpovo tijekom 1945. i 1946. umrlo je 86 djece. U starosti do jedne godine života (godišta 1944., 1945. i 1946.), dakle dojenčad, umrlo je 55 djece (četvero umrlih u logoru je i rođeno). Među umrlima znatan je broj (261) osoba starije dobi (stariji od 65 godina). Usp. Verbrechen an den Deutschen in Jugoslawien 1944-1948. Die Station eines Völkermords, München, 1998., str. 224.-228.; Genocide of the Ethnic Germans in Yugoslavia 1944 – 1948, München, 2003., str. 121.-124.; Genocid nad nemačkom manjinom u Jugoslaviji 1944-1948, Beograd, 2004., str. 154.-157.; V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999. I tamo navedeni izvori i literatura.

161.

1946., siječanj 15.
Osijek

Presuda Okružnog narodnog suda u Osijeku Stjepanu Čupiću, općinskom bilježniku iz Iloka "sa kaznom prisilnog rada bez oduzeća slobode u trajanju od jedne godine dana" zbog pripadnosti Ustaškom pokretu tijekom Drugoga svjetskog rata

_____

Kz. 339/45

- P R E S U D A -
U I M E N A R O D A !

Okružni narodni sud u Osijeku u vijeću sastavljenom od Dra Franje Stankovića kao predsjedatelja, te prisjednika Vrabec Augusta i Miladinovića Pante uz sudjelovanje zapisničarke Ljubice Strajnić, povodom optužnice javnog tužitelj u Osijeku od 10.XII.1945. broj K-852/45. dana 15. siječnja 1946. održanog usmenog javnog pretresa protiv Čupić Stjepanu bivšem općinskom bilježniku iz Iloka, radi kaznenog djela iz čl. 3. t. 3. i 6. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države u prisutnosti zamjenika javnog tužitelja Milojčić Dušana, okrivljenog i njegovog branitelja ureda radi Dra Stanka Hajdukovića odvjetnika iz Osijeka, po izjavi javnog tužitelja da ostaje kod optužnice, a okrivljenog da bude što blaže kažnjen,

p r e s u d i o j e :

Okrivljeni Čupić Stjepan, sin pok. Feliksa i Pauline rodjene Branda, rodjen 8.VII.1885 u Iloku gdje i živi, Hrvat, rkt. vj., oženjen, otac jednog djeteta bivši općinski bilježnik, pismen, posjeduje u zajednici sa bratom kuću u Iloku a sam jutro i četvrt zemlje, nekažnjavan, nalazi se na slobodi,

k r i v j e :

1/ što je se mjeseca juna 1941. godine u Iloku, upisao u ustaški pokret kao političku organizaciju, te je time za vrijeme rata i okupacije stupio u političku saradnju sa neprijateljem i počinio kazneno djelo iz čl. 3. t. 6 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države,

2/ što je mjeseca maja 1941. u Iloku potpisao propusnicu Kostić Milanu i Simi za iselenje iz Iloka, dakle kao pomagač za vrijeme rata sudjelovao kod prisilnog iseljavanja stanovništva Jugoslavije, čime je počinio kazneno djelo iz člana 3. t. 3. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države,

3/ što je početkom mjeseca augusta 1941. prigodom odvodjenja u koncentracione logore Židova iz Iloka vršio popis tih osoba, dakle u vrijeme rata radio kao pomagač odvodjenja u logore i prisilnog iseljavanja stanovništva Jugoslavije.

4/ što je u siječnju mjesecu 1942 u Iloku popisao sve pokretne stvari u srpskoj-pravoslavnoj crkvi, koje su bile prenesene u kancelariju parohije i sobu crkvene općine, dakle kao pomagač sudjelovao kod pljačke javne imovine i time počinio kazneno djelo iz člana 3. t. 3. Zakon o krivičnim djelima protiv naroda i države, uslijed čega se,

k a ž n j a v a

sa kaznom prisilnog rada bez oduzeća slobode u trajanju od jedne godine dana u koju mu se kaznu uračunava izdržani zatvor od 19.X. do 17.XII. 1945.

- R A Z L O Z I -

Javni tužitelj okruga Osijek optužio je okrivljenog radi djela navedenih u ovoj presudi, te je predložio, da okrivljeni bude kažnjen.

Okrivljeni je priznao, da se je upisao u ustaški pokret, ali da je to učinio kao činovnik, da si sačuva službu.

Okrivljeni je nadalje naveo, da mu je maja mjeseca 1941. donio kao općinskom bilježniku ustaša Mirko Kovačić iz Iloka i još jedan s njime neki popis ljudi kazavši mu, da oni koji su u tom popisu prekriženi, da su već otišli svojim kućama a za one druge neprekrižene da on izdade propusnice donijevši mu formulare tih propusnica. Kasnije su došli k njemu Kostić Milan i Simo, te im je on navedene propusnice ispunio za Banja Luku od kuda su bili došli. On je to napravio u ime općine, a tek kasnije je opazio, da na propusnicama stoji, da ih izdaje ustaški odred.

Nadalje je naveo okrivljeni, da kada su se kolovoza mjeseca 1941. kupili Židovi u Iloku da se otpreme, da je došao ga zvati jedan redar, da dodje u zgradu žandarmerije i tamo da mu je kazano, da napravi popis ovih Židova, koji budu pokupljeni. On da je odredio da to izvrši tadašnji općinski pisar Antun Tomić, koji je kao partizan pao u borbama za Beograd.

Siječnja mjeseca 1941. godine on da je dobio pismeni nalog, kao općinski bilježnik, da imade popisati sve stvari u pravoslavnoj crkvi u Iloku. Taj popis je obavio u prisutnosti tutora crkve Rade Sekulića, crkvenjaka Vlade Stojnovića i perovodje Steve Nedića. Tom prilikom, da je stvari iz svetišta uzeo crkvenjak i da su ih oni odnijeli u popov stan i metnuli u ormar. Crkvu je zaključao i uzeo ključ. Kakovi mjesec dana poslije toga, da su došla k njemu dva čovjeka i rekli mu, da imaju nalog da ruše crkvu. On je telefonski pitao kotarskog predstojnika, što je na stvari i kada mu je ovaj odgovorio, da je zbilja dobio takav nalog, on da je sa onom dvojicom otišao predstojniku. Kada mu je kotarski predstojnik kazao, da se taj nalog mora izvršiti odgovorio je, da on skida sa sebe odgovornost i metnuo je ključ na stol. Medjutim ključ je ponovno uzeo i prethodno u prisutnosti crkvenog perovodje stvari iz crkve uzeo i metnuo ih u sobu u kojoj je crkvena općina držala sjednice. Kada je iznio stvari iz crkve ostavio ju je nezaključanu. Medjutim ona dvojica koja su došla rušiti crkvu stvari su sve zapakovali i neke otpremili a crkvu porušili.

Okrivljeni je donio rješenje kotarskog suda u Iloku od 20.IX.1945. broj Vp-114/45-4., kojim je utvrdjeno, da se on za vrijeme okupacije nije ogrešio o narodno oslobodilačku borbu.

Nije bilo dokazala, koja bi oborila iskaz okrivljenog, niti je sud imao razloga, da tom iskazu ne pokloni vjeru, uslijed čega je sud povjerovao navodima okrivljenikovim.

Iz iskaza okrivljenikovog uvjerio se je sud, da je on bio upisan u ustaški pokret kao političku organizaciju i u tom djelu stječu se sva bitna obilježja bića krivičnog djela političke saradnje sa neprijateljem za vrijeme rata i okupacije kako je označeno u čl.3 t.6 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Nadalje se je sud uvjerio, da je okrivljeni sudjelovao kod prisilnog iseljavanja stanovništva Jugoslavije za vrijeme rata, na taj način što je izdavao propusnice, a i sudjelovao kod vršenja popisa iseljenih Židova, te što je sudjelovao kod oduzimanja imovine pravoslavne crkve iz Iloka, pak se u tom njegovom djelovanju stječu sva bitna obilježja kaznenog djela iz čl. 3. t. 3. [Zakona] o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Kazna je odmjerena po čl. 16. Uredbe o vojnim sudovima u vezi sa čl. 18. t. 1. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, jer se djelo dogodilo za vrijeme rata i okupacije a propisi prve uredbe blaži su u pogledu kažnjavanja od potonjeg zakona, dočim su navedena djela predvidjena u čl. 14. i 15. spomenute Uredbe.

Kod odmjerenja kazne uzeto je kao olakotno, da okrivljeni nije bio kažnjavan, priznanje, a naročito činjenica da je okrivljeni sve ono što je napravio napravio po nalogu viših vlasti kao posljedna vlast, te da je njegovo djelovanje bilo najblaža forma sudjelovanja kod svih tih djela, a kao otegotno nije uzeto ništa, pak se prema tomu njegova krivična odgovornost ukazuje zbilja malenom uslijed čega se dosudjena mu kazna ukazuje odmjerena prema stepenu njegove krivične odgovornosti.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!
OKRUŽNI NARODNI SUD
U Osijeku dne 15. siječnja 1946.

Zapisničar:
Strajnić v.r.

Predsjednik vijeća:
Dr. Franjo Stanković
Za točnost otpravka
…[578] [v.r.]

Presuda je pravomoćna i izvršiva!
Za točnost jamči
(Komad) M.P.[579]

———————

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/8-45

[578] Potpis nečitak.
[579] Okrugli pečat: Okružni narodni sud u Osijeku (u sredini grb FNR Jugoslavije).

162.

1946., veljača 10.
Zagreb

Iz zapisnika sa sjednice Plenuma CK KP Hrvatske, Zagreb održane 10. veljače 1946. o političkom stanju, najznačajnijim problemima i zadatcima, posebice u školstvu

---

ZAPISNIK

sa sjednice Plenuma CK KPH održane dana 10. II. 1946. godine

Prisutni drugovi: Vlado[580], Stevo[581], Duško[582], Vicko[583], Tehek[584], Marko[585], Gašpar[586], Mile[587], Pajo[588], Anka[589], Konspirator[590], te Raos[591], Sarajčić[592], Čedo[593], Jordan[594], Zvonko[595].

Dnevni red:
1. Omladina (pitanje škola),
2. Agrarna reforma i zadruge za obradu zemlje i
3. Razno.

Drug Raos: S obzirom na političko stanje, postoje dvije grupe škola i to: jedna grupa škola ja jugu (izuzev dubrovačkih i kninskih 8 razreda). S ovim školama nema ozbiljnijih problema. Narodna omladina obuhvaća gotovo svu omladinu. Prosječna ocjena je 3.8. – 4.5. Odnos đaka i profesora je dobar. Đaci su povezani sa radničkom omladinom. U gornjim krajevima je lošije, no postoje razlike, posebno se ističe partizanska gimnazija sa prosječnom ocjenom oko 4. Kod ostalih škola je slabo stanje, naročito u Zagrebu i

[580] Vladimir Bakarić.
[581] Ivan Krajačić – Stevo.
[582] Duško Brkić.
[583] Vicko Krstulović.
[584] Antun Biber – Tehek.
[585] Marko Belinić.
[586] Karlo Mrazović – Gašpar.
[587] Mile Počuča.
[588] Pavle Gregorić – Pajo.
[589] Anka Berus.
[590] Dragutin Saili – Konspirator.
[591] Ante Raos.
[592] Ivo Sarajčić.
[593] Čedo Borčić.
[594] Ivica Kukoč – Jordan.
[595] Zvonko Brkić.

Osijeku, i to u Zagrebu 9 ženska, II. muška i klasična su najslabije. Postoji dobar dio đaka neprijateljski raspoložen prema nama. Prosjek je ocjena 2.0. – 2.6. Ima anarhije i ostalog. Odnos profesora i omladinskih organizacija je slab. /…/

Ustaški raspoloženih đaka ima više u gornjim krajevima, a pojedinci su bili ustaški funkcioneri i na pr. u Koprivnici jedan je bio borac na Crnom Moru 2 puta odlikovan. Sav taj olos regrutovan je od ustaških dužnosnika ili bogatih ljudi – podržavaju ih reakcionarni popovi. U Požegi je 10 đaka ukralo 6.000 Dinara za propagandne svrhe (za značke). Oni sprečavaju učenike, ismijavaju se profesorima, ruše disciplinu (rade organizovano), zakašnjavaju u školu. /…/

Stav naše organizacije bio je bezprincipijelan i dozvolio je ulazak neprijateljskih elemenata (na pr. Brod – klerofašista je predsjednik školske organizacije). Radi toga su i naši postali malodušni i kolebljivi. Takav stav uslovio je nedobivanje podrške. Na srednjoškolskom savjetovanju za Hrvatsku nacrtana je osnovna linija. Vrše se čišćenja pod našim rukovodstvom. U Osijeku je izbačeno 25 učenika, u Učiteljskoj školi u Koprivnici 8, Brod 6. /…/

Drug Raos: Politički rad je slab, rukovodioci malo znaju. Raskrinkavaju se parole ustaštva i klera. Da isključimo nepopravljive, da u seminarima odgojimo naše rukovodioce. Radne brigade da pojačamo. NSO obuhvaća 50%, kolebljivci neće da ulaze.

Drug Stevo: Raosovi primjeri su za policijske mjere, nego čini mi se, da će ustaše imati podršku dok se nešto ne učini, dok se omladina ne obuhvati. Jasno treba očistiti ustaše, ali Hrvati treba da se osjećaju Hrvatima, a Srbi Srbima, t.j. da se razbiju ustaške i četničke tendence i da se obuhvate kolebljivci. Tu treba naći izlaz, ja ne znam momentalno što sve treba, ali praznina postoji.

Drug Duško: Slažem se sa Stevom, a pored ostalog u radu omladine nema veze između Ministarstva prosvjete i naših organizacija, a i na terenu je isto. Da ta veza postoji, mnoge stvari bi se lakše riješile. Treba se staviti u vezu sa prosvjetnom komisijom, Frolom[596] i očistiti profesore i đake. Potreban je intenzivniji politički rad. /…/

Drug Tehek: Proširenje organizacije NSO. Glavna zapreka ustaški uticaj iz prošlosti. Premalo se raskrinkava period ustaški. Drugo, lični život ipriredbe ne daju uvjerenje pravilnog odgoja i tu treba postaviti kontrolu i dati pravilan sadržaj. Treba opća revizija profesora i đaka. Onima koji su se popravili dati priznanje, a ostale očistiti.

Drug Mile: Mislim da takvo stanje nije abnormalno, jer je omladina bila tako odgajana, pa nismo mogli očekivati nešto bolje. Trebalo bi više prostudirati metoda rada sa omladinom. Trebati će u najskorije vrijeme popraviti socijalni sastav omladine. Ustašku omladinu pogrešno je školovati, ona se neće prevaspitati. Treba unijeti politički sadržaj u radove na ekonomskim problemima, kako bi se paralizovalo kolebanje omladine.

[596] Ivo Frol, član Komisije za škole CK KPH i pomoćnik ministra prosvjete Narodne vlade Hrvatske.

Drug Gašpar: Treba uzeti dvije osnovne mjere za popravak stanja u školama

1. Treba lupiti po neprijateljskim elementima – goniti – pa će kolebljivaca biti manje (i to profesore i đake) a ne zapustiti metodu uvjeravanja, gdje će ista koristiti.
2. Da bi organizacija oživjela treba uz radove i učenje dati nove oblike razonode i zabave u određenom smjeru i rasplesti ideološku borbu, a onda tu goniti ono što se ispolji kao neprijateljsko.
3. Trebalo u bi u krupnijim centrima, da se od Ministarstva prosvjete kroz sindikalne organizacije drže sa profesorima političko-odgojna predavanja t.j. raditi sa nastavnim kadrom.

/…/

Drug Vlado: /…/ Mi moramo politički da razbijemo sve ono na čemu se gradilo ustaštvo i mačekovština. Tu je naš rad bio slab, nije bilo sistema. Ne suzbijaju se i ne koriste se dovoljno manevri ustaša i to moramo sa Ministarstvom prosvjete srediti. Treba srediti i tad i predavanja kao i politički rad.

U progonima smo jednostrani, nemamo pregled nad radom centra i ne znamo tko je zapravo centar. Tu treba proučiti njihov rad, jer on se poklapa sa radom u Trstu i vani. Trebalo bi u prvom redu pravilnije postaviti politički rad i upotpuniti metode borbe protiv neprijateljskih elemenata i raskrinkati centre akcije. /…/

Biber [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Zapisnik sa sjednice Plenuma CK KPH održane 10. II. 1946.
B. Vojnović (prir.), Zapisnici Politbiroa Centralnog komiteta Komunističke partije Hrvatske 1945-1952., sv. 1 1945-1948., Zagreb, 2005., str. 185.-188.

163.

1946., ožujak 28.
Ovčara (Čepin)

Poljoprivredna uprava Ovčara Državnog dobra Belje po naređenju Komande Radnog logora Valpovo vraća u logor djecu logoraša izuzetih na rad

---

Državno dobro "Belje"
Poljoprivredna uprava
Ovčara

Ovčara, dne 28.III.1946.

Broj: 729/46.

Predmet: Vraćanje interniraca u logor Valpovo

Po naredjenju komande radnog logora Valpovo broj 1397/46. imaju se djeca internirci uputiti u logor Valpovo. Ovo se odnosi:

Knohl Antun ml. star 8 god.
Knohl Greta " 3 "
Knohl Slavica " 1 "
Gajzer Slavica " 13 "

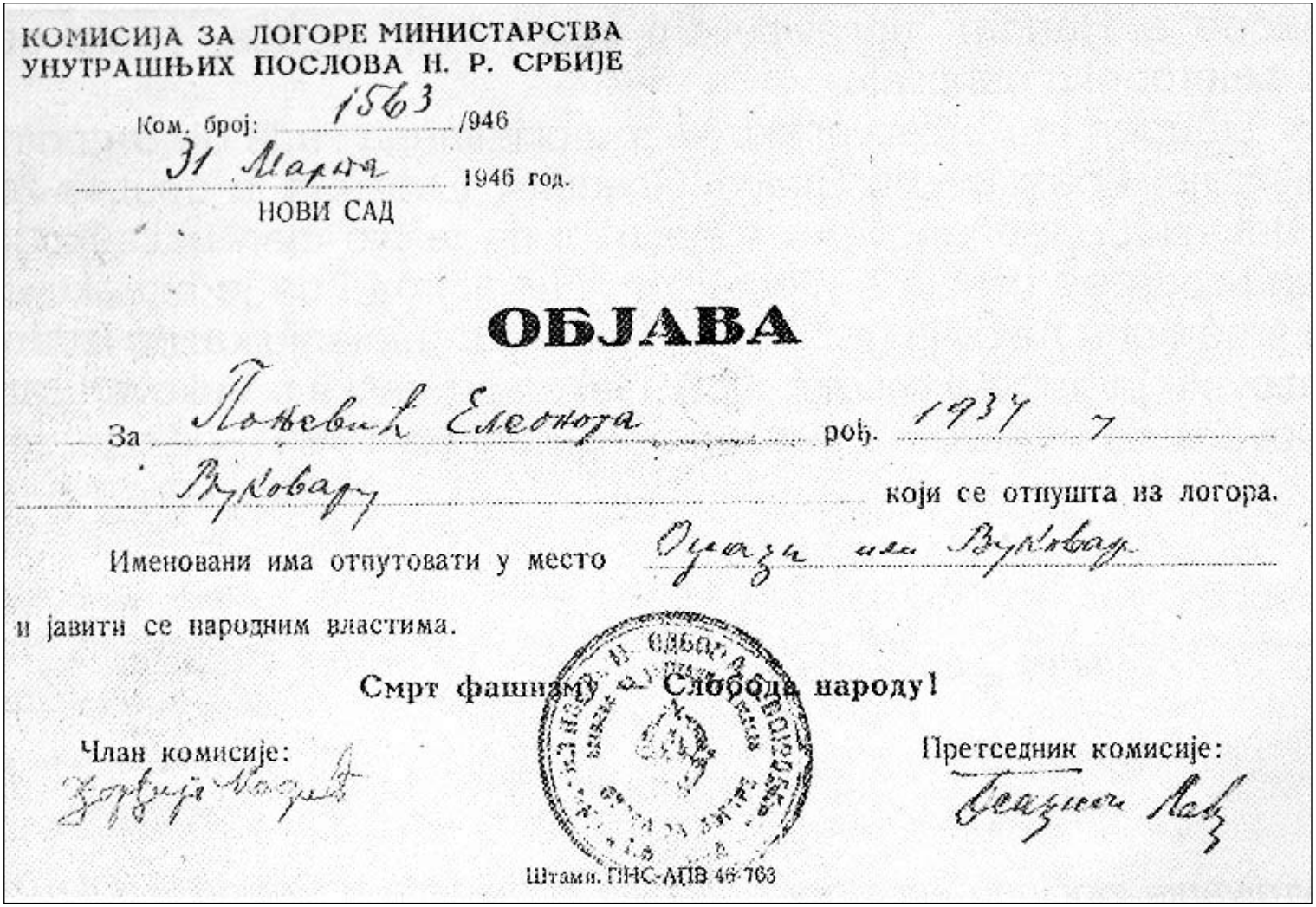
Svi navedeni imaju biti u petak 29.III.1946. u 6 sati na Ovčari radi daljnjeg postupka. U koliko se imenovani nebi odazvali ovomu pozivu biti će pozvan preko narodnih vlasti, a time bi oni sami i njihovi roditelji imali neugodnosti.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!
M.P.[597]

Upravnik:
/ Ing. Šimić /
Ing. Šimić [v.r.]

Izvornik, strojopis
U posjedu priređivača
V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 107.

[597] Okrugli pečat: Državno dobro Belje Poljopriv. Uprava Ovčara (kod Čepina) (u sredini grb FNR Jugoslavije).

КОМИСИЈА ЗА ЛОГОРЕ МИНИСТАРСТВА
УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА Н. Р. СРБИЈЕ

Ком. број: 1563 /946

31 Марта 1946 год.

НОВИ САД

ОБЈАВА

За Поповић Елеонора рођ. 1934 г.

Вуковару који се отпушта из логора.

Именовани има отпутовати у место Осијек или Вуковар

и јавити се народним властима.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Члан комисије:

Председник комисије:

Штамп. ПНС-АПВ 46-763

M. Kovačić, U potrazi za istinom. Martirij Hrvata u Vukovaru 1941.-1945. Vukovar, 2004.

164.

1946., travanj 5.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 3. i 4. travnja 1946. navodi i slučaj progona katoličkih svećenika iz Dioša (Marijin dvor) kraj Daruvara, te prikazuje kako su daruvarski "antifašisti" dočekali navedene svećenike i vjernike iz okolnih sela i pretukli ih 1. travnja 1946. u crkvi u Daruvaru

———————

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. *3763*
5. IV. 1946 god.
Z A G R E B

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja podatke koje smo primili dana 3. i 4. IV.1946. godine i to:

/…/

Iz Daruvara:

U vezi progona popova iz Dioča[598] i oduzimanja zemlje isti se opiru da se isele. Organizovali su demonstraciju od klerikalnog naroda okolnih sela, koji su u većem broju došli na Dioč[599] i tražili da se popove ne progoni, uzvikujući parole "Živili popovi, dolje narodna vlast".

2.[600] o.m. izmedju 11 i 12 sati stigla je u Daruvar povorka organizirana od popova, sa dioša u vezi oduzimanja zemlje, predvodjena sa 8 popova. Povorka je brojala od 200 do 300 lica, uglavnom žena i djece. Uzvikivali su protunarodne parole. Pred crkvom su ih dočekala 3 popa, a zatim su ušli u crkvu i otpočeli misu. Pred crkvom je bilo antifašista i invalida, i kad su u crkvi počeli uzvikivati protunarodne parole masa je zajedno sa invalidima upala u crkvu i napala popove. Milicija je intervenisala, ali je pretučeno 8 popova.

/…/

[598] Ispravno bi bilo: Dioš.
[599] Isto.
[600] Ispravno bi bilo: 1.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

M.P.[601] Pomoćnik načelnika,
General-major
V. Drakulić [v.r.]
/Veljko Drakulić/

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 135.

165.

1946., travanj 8.
Daruvar

Okružni komitet KP Hrvatske Daruvar izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb o slučaju progona katoličkih svećenika iz Dioša (Marijin dvor) kraj Daruvara, te prikazuje kako su daruvarski "antifašisti" dočekali navedene svećenike i vjernike, "klerofašiste" iz okolnih sela i pretukli ih 1. travnja 1946. u crkvi u Daruvaru

---

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
D a r u v a r
Br. *167* dne *8-IV*/1946 god.

Predmet: Izvještaj o dogadjajima
u Daruvaru

CENTRALNOM KOMITETU K.P.H.
sekretarijatu

Z A G R E B

Dogadjaji na Diošu i u Daruvaru, potvrdjuju postojanje dobre klerofašističke mreže.

Kada je 30. III načelnik odjela unutrašnjih poslova za kotar Daruvar naredio trideset dvojici popova da u roku od 48 sati napuste Dioš, jer na njega nemaju pravo, oni su učinili sve da izazovu protest naroda okolnih sela protiv takove odluke. Tako su odmah

[601] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb FNR Jugoslavije).

za drugi dan 31. III organizirali "crnu misu" na Diošu, koja je trebala da razžalosti vjernike zbog njihovog odlaska i ujedno da ih revolucioniše protiv nas. Na crnoj misi bilo je od 100-150 žena i par ljudi. Uglavnom ustaški nastrojenih koji su stvarno toga prijepodneva na Diošu demonstrirali sa: "Dolje narodna vlast" - "Živjeli naši svećenici" - "Dole komunizam" - "Živjeli naši internirci" - "Dolje agrarna reforma" i štošta drugo.

Istu tu masu od 150 žena popovi su mobilizirali za drugi dan 1. IV. koja je krenula iz Dioša za Daruvar i htjela stići kroz Daruvar i Doljane u Badljevinu. Razlika je u tome, što su se toj grupi sada priključile i ustašice iz Daruvara i Sirača, koje su došle čak na Dioš. Popovi su se u izjavi izjasnili da nisu organizirali povorku, već da je narod sam došao da prenese kip majke božje u Daruvar. Poveli su povorku iako su znali kako je ta ista grupa jučer 31. III. demonstrirala na Diošu. Na putu od Dioša do Daruvara ustaškinje su uzvikivale razne parole kao i na Diošu, samo sa više opreza, jer su prolazile kroz srpsko selo Batinjane. U Daruvaru su zvona zvonila pet puta prije podne iako nije bio praznik, već ponedeljak kada prije podne nema mise. Zvona su trebala da mobiliziraju katolike Daruvara koji bi povećali povorku i možda pred Okružnim NO-om demonstrirali, pa skroz dalje do Badljevine. Župnik Etinger[602] iz Daruvara priznao je da je dao zvoniti, ali kaže da je od jedne nepoznate žene saznao da povorka dolazi. Drugi jedan pop sa Dioša rekao je, da je Kelenc[603] pop sa Dioša poslao pismo Etingeru u kojemu izvještava da dolazi povorka. Dakle daruvarski Etinger lažno je htjeo da opovrgne organiziranost njihove akcije.

Kada se njihova povorka približavala daruvarskoj crkvi neke su žene uzvikivale: "Hoćemo naše svećenike" - "Živjeli naši svećenici" - i mirno bez zapreke ulazili su u crkvu. Kada su posljednji iz povorke ulazili u crkvu jedna je naša drugarica uzviknula "Živjela agrarna reforma", našto su u crkvi već počele ustašice da viču: "Dolje Narodna vlast" - "Dolje komunisti" - "Živjela ustaška mladež" - "Živjeli naši internirci" /vjerojatno ustaše i Njemci/ itd. Kad su to čuli naši ispred crkve, počeli su i sami da ulaze unutra i da uzvikuju svoje parole. U tome je nastala opća gužva i haos. Još u crkvi nekoliko popova držalo se vrlo drzovito, tako je jedan uzviknuo: "Naprijed ustaška omladino". Neki su popovi već u crkvi dobili batine od djaka, invalida i naših simpatizera u civilu. Kad su se popovi i njihovi demonstranti iz crkve razbježali, nastala je prava jurnjava za popovima. Pošto je tada bio vašarski dan, na ulici je bilo mnogo naroda. Omladina i invalidi bili su inicijatori, ali im se pridružila masa civila, tako da je njih oko 300-400 tuklo 11 popova na ulici. Kad su se popovi sklonili u većini slučajeva pomoću naše milicije, masa je pet puta jurišala na župni dvor, koji se nalazi odvojen od crkve u centru grada, a gdje se nalazilo sakriveno pet popova. Milicija je uz najveće napore i uz autoritet oficira i drugih rukovodioca konačno spriječila da ih masa linčuje.

Demonstracija je trajala puna dva i pol sata. Pred Okružnim NO-om, masa je zahtjevala kažnjavanje klerofašista i provokatora.

U crkvi nije ništa demolirano. Kip majke božje ostao je čitav.

Poslije tih dogadjaja situacija je u gradu i okolini bila uznemirujuća. U samom Daruvaru mnogi gradjani osudjuju popove organizatore ustaške demonstracije, a isto

[602] Mijo.
[603] Tomo.

tako i naše koji su stvorili haos. Medjutim objašnjavanjem uspjeli smo, pogotovo u gradu Daruvaru, uvjeriti gradjane u popovsku provokaciju tako da u samom gradu nema nekog negodovanja, osim kod ustaški nastrojenih.

U selima gdje nismo bili u stanju odmah objasniti dogadjaje, narod je uglavnom iz onih sela odakle je učestvovalo njihovih demonstranata - mislio da je crkva u opasnosti. Sada medjutim kada smo stvar objasnili drugačije se gleda na sve i nije nam tako teško razbiti klerofašiste u vezi s tom demonstracijom.

Za gore navedene navode postoje konkretni dokazi, a stvar se u istrazi prilično dobro razvija. Ima mnogo izgleda da ćemo u vezi sa materijalom, kojega budemo još više posjedovali, moći povesti pravu političku ofenzivu protiv klerofašizma na našem Okrugu, što je upravo već krajnje potrebno, jer su klerofašisti u poslijednje vrijeme i suviše slobodni i upravo drski.

Primite pozdrav

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

M.P.[604] Za Komitet:
…[605] Bošković [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Organizac. politički sekretar, inv. br. 2246

[604] Okrugli pečat: Okružni komitet K.P.H. Daruvar (u sredini zvijezda petokraka sa srpom i čekićem).
[605] Ime nečitko.

166.

1946., travanj 9.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku, Zagreb u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb o stanju 7. i 8. travnja 1946. navodi da je u Okrugu Slavonski Brod, Kotar Požega, uhićen jedan križar "i nakon saslušanja likvidiran"

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. 3989
9. IV. 1946 god.
Z A G R E B

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja slijedeće podatke koje smo primili dana 8. i 7. IV.1946. godine i to:

/…/

Iz Broda:

Na kotaru Požega uhvaćen je jedan križar i nakon saslušanja likvidiran.

Na putu Gradište-Privlaka, kotar Županja napadnuta je patrola KNOJ-a, jedan je vojnik poginuo, a vodnik teško ranjen. Ostali vojnici su se povukli.

Na kotaru Županja uhvaćen je jedan bandit iz Gradišta.

/…/

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

M.P.[606] Pomočnik načelnika,
potpukovnik
V. Drakulić [v.r.]
/Veljko Drakulić/

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 135.

[606] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb FNR Jugoslavije).

167.

1946., travanj 10.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku, Zagreb izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb o okolnostima progona katoličkih svećenika iz Dioša (Marijin dvor) kraj Daruvara potkraj ožujka i početkom travnja 1946.

———————

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. *4000*
10. IV. 1946 god.
Z A G R E B

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

U vezi o dogadjaju u Diošu (koji smo Vam poslali), tokom istrage do sada se utvrdilo:

Okružni Komitet Daruvar dobio je iz Beograda od druga Banka Josipa tajnika Okružnog NO-a Daruvar i druga Duška Brkića Ministra, 29. III. naredjenje da u roku od 24 sata iseli svećenike iz Dioša iz t.zv. Marinog dvora, zemlja da se podjeli agrarnim interesentima i da se naseli siromašan narod. U tu svrhu obrazovane su 30. III. dvije komisije pri K.NO-u Daruvar i to jedna za odkup viškova, a druga za sprovodjenje agrarne reforme. Te komisije trebale su na licu mjesta donijeti potrebna riješenja i izvršiti iseljavanje. Medjutim kad su komisije došle na teren objašnjavale su se sa popovima naročito o roku iseljavanja, ali su uspjele da popove isele u privatne kuće okolnih sela. Napola iseljeni popovi žalili su se kod seljaka na postupak narodnih vlasti te se taj dogadjaj već taj dan loše medju narodom prepričavao. Drugi dan 31. III. komisija je nastavila sa radom, a popovi koji su bili u blizini tražili su da im se dozvoli da odsluže misu. To im je odobrio drug Pintar Alojz iz Kotarskog NO-a Daruvar. Popovi su održali tri mise, što nije običaj i ako je bila nedjela, a na propovjedi oko 12 sati svećenik Vinko Sraka saopćio je narodu da moraju seliti i da više neće biti misa. Pojedini ljudi u crkvi plakali su, a iza mise galamili protiv narodnih vlasti i agrarne reforme. Jedan zastavnik iz narodne milicije pokušao je narod uvjeriti da je to u njihovu korist, ali narod ga nije slušao. Helenc Tomo ravnatelj popovskog dobra koji se upravo vratio iz Zagreba, narodu i komisiji je govorio da je to nepravilno što se popove iseljava i da popovi neće iseliti. Usporedjivao je našu vlast sa ustašama i Nijemcima. Kad je komisija vidjela da nemože svršiti uspješno zadatak nakon raznih natezanja o roku iseljavanja otišla je, a

narod koji se nalazio u dvorištu samostana počeo je ponovno vraćati u samostan one popovske stvari koje su bile dan prije iseljene.

Medjutim popovi su svejedno taj dan poslije podne sakupljali po selu kola za seljenje i tom prilikom govorili da će preseliti i kip majke božje u Badljevinu odnosno Daruvar koji se kip nemože voziti na kolima, jer da je posvećen, pa je potrebno da ga netko nosi. Time su popovi pripremili procesiju koja je trebala nositi kip majke božje u Daruvar. Pojedini seljaci iz okolnih sela proširili su vijest da će drugi dan u ponedjeljak 1. IV. biti u procesiji prenašan u Daruvar posvećeni kip majke božje.

Drugi dan ujutro popovi su počeli preseljavati, a iz Dioša pošla je u Daruvar procesija noseći posvećeni kip. U povorci bilo je 200-250 lica većinom žena i djece iz sela Šuplja Lipa, Ivanovo Selo, Končanica, Borova kosa i t.d. Za dolazak procesije u Daruvar još 31. III. doznale su pojedine žene iz Daruvara koje su bile poznate zbog svog religioznog i proustaškog raspoloženja, te su pošle rano ujutro u Dioš da bi učestvovale u procesiji i nosile kip. Šire gradjanstvo u Daruvaru nije znalo za procesiju. Prije polaska procesije iz Dioša odslužene su bile dvije mise.

Oko 12 sati stigla je procesija u Daruvar. Dočekali su ju 4 popa, dok je u samoj procesiji bilo 8 popova. Prije dolaska procesije neprestano su zvonila zvona u daruvarskoj crkvi tako da je narod bio obavješten da procesija dolazi. Tako su i drugovi iz O.K. doznali o dolasku procesije, organizirali su naše aktiviste da procesiju dočekaju i da onemoguće protivdržavne manifestacije za koje se je predmnijevalo da će biti, već radi dogadjaja koji su se zbili dan ranije. Procesija je kroz Daruvar pjevala crkvene pjesme i izvikivale su se parole: "živili naši popovi, nedamo crkvu i popove, dolje agrarna reforma, živili naši internirci, dolje vlast, radite kao i ustaše", a navodno da je u crkvi u koju je procesija ušla, netko zavikao "živila ustaška mladež". U svakom slučaju nakon tih protudržavnih parola naši aktivisti koji su ušli u crkvu napali su popove i neke žene koje su se naročito isticale, istukli ih i izbacili iz crkve. Daruvarskom popu Etingeru[607] manje su razbili glavu. U tučnjavi su isprva učestvovale osobe koje su došle sa procesijom i naši aktivisti koji su procesiju dočekali u Daruvaru, medju kojima je najviše bilo invalida iz invalidskog doma. U toku tučnjave došlo je do spontanog aktivnog učešća jednog dijela gradjanstva Daruvara protiv popova. Bilo je slučajeva da su pojedini prolaznici vidjevši kako popovi bježe po Daruvaru za njima trčali i lovili ih čak do željezničke stanice koja je dosta udaljena. Taj dan bio je u Daruvaru veliki sajam tako da je dosta naroda aktivno ili pasivno prisustvovalo čitavom dogadjaju.

Budući da nitko nije znao za rezultat tučnjave narod je po selima nekoliko dana prepričavao da je ubijeno nekoliko popova, govorilo se konkretno o pojedinim popovima koji su ubijeni, ali nakon par dana narod je te popove vidio da slobodno šeću po ulici i narod se uglavnom uvjerio da nije nitko životom stradao, te se javno mišljenje prilično smirilo.

Saslušanjem pojedinih popova i aktivnih učesnika utvrdilo se, da su popovi već 31. III. poslije podne organizirali procesiju i prenošenje posvećenog kipa, i da su o

[607] Mijo.

tome upoznali pojedine religiozne i proustaške elemente, većinom žene. Popovi su isprva pokušali tvrditi da je do procesije došlo spontano, medjutim te njihove tvrdnje su opovrgnute. Dapače ustanovilo se i to da su samu procesiju pripremili u tajnosti, a vlast nisu uopće obavjestili.

Samo seljenje popovi su nastojali odugovlačiti i sprečiti baš pomoću manifestacija koje su na pogodan način pripremili, a koristili su tom prilikom nespremnost, nespretnost i labavo vršenje dužnosti organa narodnih vlasti koji su pokušali da ih isele. Činjenica da su organi narodne vlasti pokušali popove preseliti bez ikakvih formalnih odluka vlasti, da se sve radilo na brzinu i nesolidno, u dobroj mjeri je omogućila popovima i zavedenom narodu da su uspjeli demonstrirati protiv narodnih vlasti najprije u Diošu, a kasnije drugi dan i u Daruvaru.

Dne 1. IV. popovi su ujedno i iselili iz dvorca u Diošu, te će narodna vlast dvorac i zemlju podijeliti agrarnim interesentima.-

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

M.P.[608] Potpukovnik
Bunčić Josip [v.r.]

Izvornik, strojopis,
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 135.

[608] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb FNR Jugoslavije).

168.

1946., travanj 29.
Vinkovci

Odjel unutarnjih poslova Kotara Vinkovci izvješćuje tajništvo Kotarskog NO-a Vinkovci, Kotarsku Jedinstvenu frontu Vinkovci, sve mjesne NO-e i sve milicijske stanice na Kotaru Vinkovci da je rješenjem Odsjeka narodne sigurnosti Odjela unutarnjih poslova Okruga Slavonski Brod obustavljeno svako dodjeljivanje logorske radne snage državnim ustanovama ili privatnicima iz logora Krndija, [jer je u tijeku raspuštanje logora, otpuštanja jednog dijela logoraša i prebacivanje u druge logore preostalih, iz logora neotpuštenih]

Odjel unutrašnjih poslova kotara
V i n k o v c i
Broj. pov. 255/46

Vinkovci dne 29. IV. 1946

PREDMET: Logorske radne snage
dodjeljivanje obustava.-

TAJNIŠTVU KOTARSKOG NO-a VINKOVCI
KOTARSKOJ JEDINSTVENOJ FRONTI VINKOVCI
SVIM MJESNIM NO-ima
SVIM MILICIJSKIM STANICAMA

Odjel unutrašnjih poslova Okruga Sl. Brod Otsjek narodne sigurnosti svojim aktom br. Pov.395/III-1/46 od 26. IV. 1946 dostavlja:

"Ovaj odjel rješio je da se obustavi svako dodjeljivanje logorske radne snage iz logora Krndije bez obzira da li državnim ustanovama ili privatnicima. Da se nebi državne ustanove i privatnici obraćali ovom odjelu kao i trošili nepotrebne novčane izdatke za takse i slično, Odjeli unutrašnjih poslova obavjestiti će svaku takvu ustanovu koja traži logorsku radnu snagu o prednjem našem rješenju, tako da […][609] ne budu prosljeđivane uopće ovom Odjelu."

Prednje se dostavlja znanja radi.-

[609] Nečitko.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!
M.P.[610]

N a č e l n i k:
Cvitković [v.r.]
/Cvitković/

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1946., 99/46. Pov.

169.

1946., svibanj 4.
Zagreb

Izvješće poručnika OZN-e za Hrvatsku Stjepana Božića o stanju u Okrugu Daruvar, u kojemu ukazuje na brojne pogreške i nepravilnosti u radu pojedinaca iz vlasti i nekih organa vlasti

---

IZVJEŠTAJ O ZAPAŽANJIMA NA TERENU OKRUGA DARUVAR

U vezi zadatka kojeg sam dobio da pomognem drugovima na terenu Daruvara kod rješavanja nekih zadataka, boravio sam nekoliko dana na tom terenu i stekao sam uvjerenje da je politička situacija u okrugu Daruvar negativna i da se svaki dan postepeno pogoršava. Narod je nezadovoljan uslijed mnogih grešaka i nepravilnosti koje se dogadjaju sa strane pojedinih aktivista ili organa vlasti (prilikom agrarne reforme, dijeljenja socijalne pomoći, otkupa viškova itd.), a takodjer i radi birokracije koja je zauzela velike razmjere. Slab politički rad u narodu, pomirljivost i šovinizam pojedinih članova K.P., pa čak i cijelih partijskih jedinica u selima, ostavila je vidljive tragove u širokim slojevima, tako da se nacionalno-vjerska netrpeljivost sve više potencira. Ja sam dobio utisak, da izmedju naših organizacija odnosno aktivista s jedne strane i širokih narodnih masa s druge strane postoji jedan medjuprostor tj. da nemaju dovoljan i srdačan kontakt, što neizbježivo radja birokraciju i neobavještenost. Uvjeren sam da su rijetki aktivisti koji znadu kakova je stvarno situacija na terenu, što narodu treba, što narod želi, misli itd. Stekao sam uvjerenje da su glavni uzroci današnje nepovoljne političke situacije u tome okrugu, baš greške i nepravilnosti koje se čine od strane pojedinih aktivista odnosno organizacija i odbora. Razumije se da postoji u narodu izvjestan procenat ljudi koji su iz bilo kakovih razloga, više ili manje

[610] Okrugli pečat: Odjel unutrašnjih poslova Kotar. N.O.-a Vinkovci (u sredini grb FNR Jugoslavije).

automatski neskloni današnjem stanju u FNRJ, a naš je zadatak da jedan dio ovakovih postepeno vežemo uz pokret. Medjutim, ne samo da se to ne postiže, već se dogadja da je stanovit broj ljudi, koji su krvno vezani uz pokret, nezadovoljan i nepovoljno se izražava o današnjoj vlasti. Kao naprimjer navesti ću slučaj Genoveve Preč iz Pakraca, koja se vrlo nepovoljno izražava o današnjim aktivistima a time razumije se i cijele vlasti, te govori da ovako loš postupak nije bio ni za vrijeme bivše Jugoslavije. Njezin muž bio je jedan od najistaknutijih prvoboraca u Pakracu, vodja radničkog pokreta i predsjednik URS-a u Pakracu, vodja sviju štrajkova na pilani u Pakracu, zatvaran, proganjan za vrijeme bivše Jugoslavije itd., jedan od organizatora ustanka u tome kraju a koji je poginuo u NOV 1942. god. a sin mu je takodjer poginuo u NOV. Genoveva Preč ne samo da je ostala udovica i da je izgubila jedinog sina već je i invalid, pošto joj je od neke eksplozije ozlijedjen živčani sustav u hrptenjači tako da su joj noge skoro potpuno nesposobne za hodanje. Ona se tuži da o njoj ne vode skoro nikakvog računa, a pošto pitanje penzije još nije sredjeno, prepuštena je više ili manje oskudnoj pomoći pojedinih rodjaka. Pošto je izgubila muža i sina ostala joj je kćer sa malim djetetom. I ako je ona invalid te se ne može niti oko kuće kretati bez nečije pomoći, a uz to njezina kćer ima dvogodišnje dijete, ipak bi kćerka silom prilika uzela neko namještenje, a ako nebi za isto imala kvalifikacija pripravna je i mjesec dana besplatno raditi da dobije praksu. Do danas njezina kćer nije mogla dobiti namještenje, dok je u isto vrijeme na pilani u Pakracu (gdje oni i stanuju) dobila namještenje neka bivša logornica ili tabornica. Udovica Preč kaže da se i o drugim udovicama palih boraca ne vodi briga, pa je tako socijalna pomoć prošle zime dijeljena raznim osobama, a tekar kada su se udovice palih boraca počele otvoreno buniti onda su i njima dali jedan dio socijalne pomoći. Radi liječenja bilo je odobreno udovici Preč oporavilište Daruvar, gdje su inače smješteni invalidi J.A., te su ona i njezina kćerka (bez koje ne može nikuda) bile jedina civilna lica u tome oporavilištu. Za vrijeme boravka u tome oporavilištu one su preko tjedan dana neprekidno jele samo grah, tako da već nisu mogle izdržati i udovica Preč otišla je do neke komesarice poručnika sa molbom da im se promjeni hrana tako da barem koji puta dobiju krumpir ili zelje. Drugarica poručnik objasnila joj je da je to nemoguće. Kada je udovica Preč skrenula pažnju toj drugarici da invalidi imadu ipak različitu hranu u istom oporavilištu, kao na pr. različita variva, tjesto, ponekad meso itd. odgovorila je drugarica poručnik "šta ćeš drugarice, mi smo se zato borili." Ta drugarica poručnik poznaje Prečovku od ranije i znade da joj je muž poginuo u NOV, a utisak je bio još negativniji kada je prilikom toga razgovora ponudila Prečovku sa bijelom kavom i ostalim. Kao tipičan primjer birokracije može se navesti posjeta udovice Preč komandantu mjesta Daruvar. Nakon što je bila najavljena komandantu mjesta, čekala je udovica Preč puna 4 sata (četiri sata) dok ju je komandant primio i saslušao. Komandant je nekoliko puta prolazio kraj Prečovke u predsoblju dok je čekala, ali nije imao par minuta vremena da ju sasluša, te je ona morala čekati u predsoblju četiri sata, dok je u isto vrijeme prilikom otvaranja vrata u njegovoj sobi vidjela pivu, pečenicu itd. Razumljivo je da udovica Preč ispoljava svoje nezadovoljstvo na svakom koraku, te uslijed slabe izgradjenosti i strahovitih nepravilnosti, danas je na putu da postane otvoreni neprijatelj. To su činjenice o kojima naši aktivisti ne vode dovoljno računa ili ih uopće ne opažaju zbog slabog kontakta sa narodom, a pod izgovorom prezaposlenosti.

Pomirljivost i labavost organa vlasti uzrokovalo je strahovit porast pljačke i terora, tako da će se morati poduzeti hitne i energične mjere u cilju da se isti suzbije. Česte pljačke i ubijstva stvorile su strahovitu nesigurnost u narodu. Dakle, slab kontakt sa narodom, greške i nedostatci aktivista i organa vlasti, kao i velika nesigurnost kod naroda ide u prilog neprijateljima svih vrsta i boja, te njihov rad nailazi na vrlo plodno tlo. Već sam u zadnjem izvještaju spomenuo da OZN-a nije na visini i dosta griješi na tome terenu, te mnoge propuste vrši, ali činjenica je da su upravne vlasti toliko slabe i labave, tako da OZN-a sada mora preuzeti incijativu i u onim slučajevima koji su čisto kriminalne naravi, jer je to zauzelo takove razmjere da je preraslo u politički problem. Jedna od najupadljivijih i najozbiljnijih pojava jest veliki procenat bivših boraca NOV, koji organiziraju ili sudjeluju u pljačkama, ubijstvima ili slično. Veći procenat tih pljačka a naročito ubijstava imade četničko šovinistički karakter i vršen je nad katolicima. Kao izrazit primjer navesti ću grupu koja je djelovala na terenu kotareva Pakrac-Daruvar, a koju su sačinjavale tri manje grupe medjusobno povezane. Pristupilo se likvidaciji cijele grupe koja obuhvaća 30 ljudi aktivnih saučesnika u pljačkama a jedan dio i u ubijstvima. Dva su člana te grupe (Bjelići) već ranije ubijena na nepravilan način u selu Obrežu, dok je glavni član Žutinić nakon hapšenja tj. prilikom praćenja pobjegao. Najprije je bilo hapšeno sedam glavnijih članova te grupe a istragom su otkriveni i ostali krivci od kojih će se trebati hapsiti barem oko 10 ljudi. Istragom je utvrdjeno da je ta grupa izvršila tri ubijstva pljačkaške naravi (ali jedan ubijeni bio je uniformirani vojnik J.A.), ranjavanje invalida Mavreka, ranjavanje seljaka Sokola i njegove žene (Sokolu je amputirana noga i osušena ruka), a osim toga priznali su 17 pljački (sedamnaest pljački), dok su u nekim kućama razbijali vrata prozore itd. Koliko se do sada ustanovilo, svi su opljačkani i ubijeni bili čestiti Hrvati a samo za dvojicu ubijenih nije još ustanovljeno da li su Hrvati ili Srbi. Treba istaknuti da su svi članovi te grupe osim dvojice bili u NOV, neki i od 1942. god., ali medju njima imade ljudi sa problematičnom prošlošću, te su neki od njih kao ekonomi bolnica i pozadinski stražari vršili sitne pljačke po terenu za vrijeme NOB. Gore navedena grupa tražila je popise članova K.P. (od agenata i drugih) i namjeravali su ubijati komuniste, a isto tako i sve one koji će ih nastojati otkriti i pohvatati. Sada se nekoji od njih drzovito ponašaju na istrazi i otvoreno se prijete, da će pobjeći ako budu sudjeni na logor i da će se osvetiti. Medju članovima cijele te grupe navodno su trojica članovi K.P. Jedan ogranak te grupe jest grupica iz sela Treglave, koja je izvršila ubijstvo nekog šnajdera u tome selu, a pomagali su im pri tome i članovi gore navedene grupe, radi toga da ih seljaci ne prepoznaju. U toj grupici nalazi se jedan vojnik J.A. i po svemu izgleda da je htio osvetiti ranije ubijenog svoga oca (koji je bio vrlo dobar aktivista i član K.P.) ali su ubili nekrivog čovjeka. Uz toga vojnika kod tog ubijstva sudujelovali su tajnik mjesnog NOO-a u Kipu, te narodni tužioc iz Treglave. Istraga se vodi brzim tempom i glavni momenti su već rasvijetljeni, pa će biti potrebno uz odredjenu političku kampanju na terenu, pristupiti što prije sudjenju, te donijeti stroge presude. Kada se ta grupa likvidira biti će u glavnom čist teren Pakrac-Daruvar i uz pravilan politički rad može se politička situacija na tome sektoru brzo popraviti. Izricanje stroge kazne vrlo dobro bi odjeknulo na cijelom terenu okruga Daruvar i uz stanovitu kampanju može se prilično suzbiti pljačkaški val na cijelom okrugu.

Osim gore navedene grupe uhvaćena su i dvojica (Brkić i Karapanža), koji su prema svim indicijama vršili pljačke na terenu Okučani-Pakrac. Spomenuti Brkić Petar bio je u NOV, ali je lanjske godine dezertirao, kretao se po terenu i izdavao za člana Opunomoćeništva OZN-e Osijek, te potporučnika J.A. i člana K.P., obilazio vašare i vršio pljačke. Na istrazi je nevjerovatno uporan i drzovit, te nije htio priznati ništa, pa niti onda kada je bio suočen sa svjedocima. Njegova prošlost nije čista i navodno je bio kriminalac, a u zadnje vrijeme nije živio sa roditeljima u rodnom selu Vukovlje kod Garešnice, gdje ga seljaci poznaju, već je stanovao kod strica u selu Borovcu kraj Okučana. Opravdano se sumnja da je sudjelovao kod pokolja katoličkih familija u selu Borovac i selu Bogičevci kod Okučana. Istraga se po svemu gore navedenom nastavlja i imade izgleda da će se rasvijetliti gore navedeni slučajevi. Seljaci koji su pozvani na suočavanje sa Brkićem otvoreno kažu da imade ljudi koji bi dali raznih podataka, ali se ne usude, jer se boje osvete. Seljaci kažu da kada bi se strogo kažnjavalo pljačkaše i ubojice, da bi narod sam dolazio javljati podatke, ali do sada se nisu usudili, jer krivac odmah dodje na slobodu i onda im se osveti, a često i ne bude pozvan na odgovornost. Dalje seljaci navode kako se ne usude prodati ništa a pogotovo stoku, jer onda ne znaju kuda će sa novcem, pošto već na povratku sa vašara ili neposredno iza toga dolaze k njima u kuću pljačkaši i sve im otmu, a mnogo slučajeva ubiju. Kako se vidi seljaci mnogo bolje uočavaju labavost današnjih organa vlasti nego pojedini naši aktivisti, što je takodjer dokaz da naši aktiviste nisu dovoljno povezani sa narodom.

Kakove je razmjere zauzela labavost najbolje se vidi iz ovoga primjera: iz D. Rajića, kotar Okučani, ukradeno je seljaku šest komada krupnih svinja. Seljak je sam pronašao lopove i oni su mu ponudili kompromis tj. neka ih ne prijavi, a oni će mu vratiti pet komada svinja, dok će jedna biti zaklana. Seljak je na taj prijedlog pristao, ali je onda otišao prijaviti cijeli slučaj na miliciju. Osam dana je prošlo kako je stvar prijavio, ali milicija nije ništa poduzela. Seljak je u nedoumici i ne zna na koga će se obratiti.

Drugovi iz komiteta i OZN-e mišljenja su da je milicija nepouzdana i labava, te da bi trebalo milicionere uzimati iz udaljenih krajeva, a domaće slati na strani teren. Upravni odbori su takodjer neobično slabi. Narod oštro kritikuje što se ne kažnjava pljačkaše a jedan od uzroka je i taj što u organima vlasti imade pristranih ljudi.

Veliko-srpstvo i pričanje o kralju Petru postoji od ranije u svim kotarevima, a u zadnje vrijeme naročito se širi u kotarevima Okučani i Pakrac. U kotaru Pakrac naročito se širi veliko-srpske parole o povratku kralja Petra u selu Kukunjevac gdje je 1942. god. izvršen pokolj u crkvi (ubijeno oko 400 ljudi). Istina je da je veliko-srpstvo kod njih već tradicija, ali je to selo vrlo mnogo dalo za NOB i ne bi se to smjelo očitovati u tako oštroj formi. Šovinizam se ispoljava kod pojedinih bivših boraca NOV i sadašnjih aktivista. Tako na pr. oko sela Macuta, kotar Podravska Slatina, sakriva se poznati četnik Miščević Lazo koji iskorištava greške organa narodne vlasti i propagira za kralja, širi šovinističke parole itd. a oko sebe sakuplja stare borce NOV četnički nastrojene. Par puta je naišao na naše zasjede ali je uvijek uspio pobjeći i sada je navodno ranjen u ruku, te se je u zadnje vrijeme navodno sakrivao pet dana kod Lukić Radoja partizana od 1942. god. Tako je na pr. predsjednik mjesnog NO-a Medinci, Mladen Veić, u pripitom stanju pjevao šovinističke pjesme, govorio protiv Tita, psovao majku J.A., komunistima itd.

Šovinizam se već očituje i u pojedinim cijelim part. jedinicama, tako na pr. u popaljenom selu Cage kraj Okučana. U blizini Okučana bio je ubijen jedan musliman, kuriri u J.A., vrlo dobar i hrabar borac, a cijela part. organizacija Cage znala je tko je ubojica i gdje se sakriva, ali ga nisu htjeli prijaviti. Čak što više, kada je u selu okriven i uhapšen ubojica, članovi part. organizacije Cage izražavaju otvoreno šovinistički stav i protestiraju protiv toga da se kažnjava njihov domaći čovjek.

U kotaru Okučani najteža je situacija, a nacionalna-vjerska netrpeljivost najviše dolazi do izražaja. To je pojava još od ranije, ali mnoge greške, nedostaci i držanje pojedinih aktivista, igraju u tome veliku ulogu i još više ju raspiruju. Tako na pr. član Kot.[arskog] Komiteta i tajnik Kot.[arskog] NO-a Okučani, Marinković Dragi, omražen je kod naroda, a svojim nepravilnim radom već se je prije dvije godine kompromitirao. Kod dijeljenja socijalne pomoći očitovala se kod njega pristranost, protekcija, familijarnost itd. Na pr. žena pokojnog Zeca Milutina, iz Rajića, partizana od 1943. god., koji je poginuo u NOV, imade tri ili četiri sina od kojih je najstariji 13. god., a imade vrlo malu kućicu i četiri jutra zemlja. Ona nije dobila nikakovu socijalnu pomoć, medjutim dobili su u zadnje vrijeme socijalnu pomoć (i po dve hilade Din.) žena Landup Tane i Landup Steve, kojima nitko nije poginuo u NOV. Landup Stevo bio je narednik u domobranstvu i mobilisan u NOV 1944. god. Landup Tane bio je navodno prisilno mobilisan koncem 1943. god., a obojica su lanjske godine demobilisani. Stevo i Tane žive zajedno sa ocem i imadu 15-18 jutara zemlje. Tu pomoć odobrio im je Dragi Marinković, jer su mu oni neki rodjaci. Brata gore navedene dvojice, Landup Petra namjestio je Marinković Dragi u Kot.[arskom] NO-Okučani u komisiju za ratnu štetu. Taj Petar bio je u NDH općinski blagajnik, sve do oslobodjenja negdje u Barama kod Požege. Čim se je Petar vratio u Okučane (polovicom 1945. god.) odmah ga je Dragi zaposlio u Kot.[arskom] NO-u. Petar se ističe kao otvoreni šovinista, te javno napada Hrvate i NOP, a izmedju ostaloga govorio je svome sinovcu Milanu Landup da bi bilo bolje da nije u toj vražjoj OZN-i, jer ne zna šta može sutra doći.

Dragi Marinković bio je predsjednik agrarne komisije za kotar te je takodjer primjećeno nepravilnosti i protekcionarstva. Na pr. njegove su dvije mlade jetrve živjele u zajednici na osam jutara zemlje, ali ih je on razdijelio i onda je jednoj dao kuću sa nekoliko jutara zemlje, od bivšeg vlasnika Vukelić Ilije iz Rajića, koji je ubijen za vrijeme rata. Ne samo što nije ta kuća i zemlja bila potrebna njegovoj jetrvi, već je on iz te kuće istjerao Momčilović Milana oca četvero djece, koji je pomagao NOP, bivšeg sluge, bolesnog, siromaha koji nema ni cijelo jutro zemlje, i koji je ranije živio u kolibi na brdu.

U selima Poljani i Mašiću postoje mjesni odbori u kojima su isključivo svi članovi odbora istaknuti šovinisti. Kao konkretan primjer može se navesti dijeljenje knjižica sa točkicama za tekstil. Odbor je točkice na tekstil dodijelio svima pravoslavcima u selu, pa čak i po dvije knjižice u jednu kuću, dok su katolici u tim selima dobili najviše 10% knjižica. Da se bolje shvati nepravilnost treba naglasiti da u tim selima živi oko 50% katolika i 50% pravoslavnih. Marinković Dragi opomenut je već par puta u Kot.[arskom] Komitetu Okučani da smjeni gore navedene Odbore, ali unatoč toga što je već prošlo nekoliko mjeseci on još do danas, uz razne izgovore, nije to učinio.

Marinković Dragi stanuje kod Dragosavljević Pere gostioničara u Okučanima, najistaknutijeg veliko-srbina, vrlo istaknutog i utjecajnog medju šovinistima, bivšeg funkcionera SDS, vrlo bogatog, bivšeg načelnika u Okučanima. Taj Pero Dragosavljević bio je za cijelo vrijeme rata u Srbiji, a nakon oslobodjenja vratio se u Okučane. Prije njegovog povratka stanovali su u njegovoj kući razni drugovi iz Kot.[arskih] NO-a, ali ih je on sve potjerao, a samo je Marinković ostao dalje kod njega stanovati i do danas uopće ne plaća stan. Ranije su imali drugovi iz Kot.[arskog] NO-a menzu kod Dragosavljevića, ali Marinković Dragi nije plaćao koštu, već je imao besplatnu hranu kod istoga. Danas nije više menza kod Dragosavljevića i Marinković se hrani vani, ali pored toga što se hrani u menzi više puta jede kod Dragosavljevića, a nije nikada opaženo da istome plaća jelo ili piće. On se osjeća kod Dragosavljevića kao ukućan a oni prema njemu izvršavaju napadnu pažnju poštovanja i to naročito ženske, jer je on sa Perom Dragosavljevićem vrlo dobar. Inače druge aktiviste vrlo hladno primaju, tako da je Kot.[arski] Komitet zabranio da kod njih menzu i preporuča aktivistima da uopće tamo ne zalaze. Osim Marinkovića kod gore navedenog Dragosavljevića jedino imade prilično autoriteta drug Ljubo sekretar tajništva Kot.[arskog] NO-a. Jovo Dragosavljević, sin gore navedenog Pere, bio je četnik, zatim partizan, a iz NOV dezertirao je 1943. god. u četnike, te je bio u Beogradu i Srbiji do oslobodjenja. Kasnije poslije oslobodjenja nosio je čin političkog poručnika i bio sekretar bataljona. Sada je demobilisan, istaknuti je protivnik današnje vlasti, četnički je nastrojen i vrlo je jak autoritet kod četničkih mlađih elemenata. Otvoreno priča kako je bio mitraljezac, kako je pucao po partizanima, itd. Njegov otac Pero dosta je popularan i vrlo je jak autoritet kod starijih ljudi četnički nastrojenih.

Dragosavljević Pero bio je još u Srbiji kažnjavan radi šverca, a u Okučanima takodjer je primjećeno da šverca samo se nije moglo dokazati, jer je vrlo spretan. Jedanputa je bio kažnjen globom. Značajno je da su Dragosavljević Pero i njegova snaha Soka saznali u toku istog dana kada je u Okružnom NO-u Daruvar bio sastanak na kojem je pretresano pitanje šverca u Perinoj kući i da se radi toga njima stavi nadzor. Soka je isti dan javno pred ljudima u svojoj gostioni pričala da neće više kuhati meso, već samo grah, jer da su pretresani u Okružnom NO-u Daruvar i da bi mogli stradati.

U Okučanima donesen je pravilan zaključak za raspodjelu socijalne pomoći, ali uz ostale nepravilnosti kod dijeljenja iste uzeo je za sebe Kezan Joco (šogor Marinkovića), član komisije za otkup viškova u Kot.[arskom] NO-u Okučani, novo odijelo, iako imade plaću, od kuće je dobro stojeći itd. Isti Kezan Joco iz Rajića, radi u Kot.[arskom] NO-u kao član komisije za otkup viškova, bio je ranije referent za suzbijanje ilegalne trgovine, te u to vrijeme zaklao svog vola teškog 600-700 kg i prodavao ga po 50 Din/kg. U to isto vrijeme nekoliko puta je tražio dozvolu za klanje stare krave Jović Boško iz Rajića, partizan, a i brat mu je takodjer partizan, pošto je krava bila stara i nesposobna za rasplod. Braća Jovići nisu od te krave imali koristi i htjeli su nju zaklati da si mogu kupiti mladju kravu ili junicu. Marinković Dragi odbio je njihovu molbu i zabranio da kravu zakolju, dok je u isto vrijeme dozvolio Kezan Joci da zakolje zdravog vola. Takodjer je u to vrijeme Marinković Dragi odbio molbu Kosovac Šime iz Rajića i nije mu dozvolio da zakolje vola samca. Treba naglasiti da je taj Kezan Joco šogor od Marinkovića. Nije

slučajno da Kezan Joco član komisije za otkup viškova pretražuje svaki kutić u selima kotar Okučani, tražeći mast i ostale viškove žitarica, ali samo u katoličkim kućama, dok u pravoslavnim kućama ili selima to uopće nije primjećeno. Na pr. u Gornjim Rajićima žive katolici i tu je Kezan temeljito pregledao kuće, dok u Donjim Rajićima gdje žive pravoslavci uopće nije odlazio na tavane. Mora se priznati da su Donji Rajići bili proganjani i stradali za vrijeme rata, ali danas već mnoga gospodarstva dobro stoje, pa imade kuća koje već posjeduju po sedam do osam komada rogatog blaga.

U kotaru Novska kod Jasenovca, selo Mlaka, izradjuje se drvo i seljaci ga prevoze do Save. Svi su seljaci zainteresirani za taj posao, jer im je to dobar izvor zarade, a često i glavni. Medjutim, manipulanti lugari (Branko Rajaković i Peleš), ne uzimaju ljude pravilno za prevoz, već po rodbinskim vezama, prijateljskim, korupcijom i slično. Narod je vrlo ogorčen i seljaci govore da tako nije bilo ni za vrijeme bivše Jugoslavije.

Sličnih primjera moglo bi se navesti mnogo i često su baš ovakovi primjeri uzrok nezadovoljstva i slabe političke situacije. Nije potrebno niti naglašavati da neprijatelj u punoj mjeri koriste ovakove greške.

Kod naroda se osjeća nezadovoljstvo i radi toga što država otkupljuje kukuruz i pšenicu po dva do tri dinara, a zadruge prodaju brašno po 5-6 Din. Imade siromašnijih seljaka koji su prisiljeni kupovati brašno i to izaziva vrlo veliko nezadovoljstvo. Naši aktivisti tumače narodu da je brašno toliko skuplje radi dovoza, jer se doprema iz Vojvodine, ali seljaci to kritikuju i kažu da ne može biti tako skup podvoz a osim toga nije im jasno zašto se ne upotrebljava žito koje je otkupljeno u njihovom kraju, za siromašne seljake toga kraja. Dogodilo se čak u Kotaru Pakrac da vlasti otkupljuju metar pšenice po 300 Din., a prodaju metar posija po 400 Din! Može se shvatiti kako to djeluje na narod.

U mnogim slučajevima agrarna komisija nije pravilno oduzimala zemlju, tako da će se sada nekima morati i vraćati kao na pr. vlasniku uljare u Daruvaru.

Izgleda da je komisija za ratnu dobit često puta odredjivala istu nerealnu pa je tako kod Čuljak, trgovca u Okučanima, procjenila ratnu dobit na milion dinara, a on kaže da će cijelo svoje imanje dati za 40.000 Din. Navodno se procjenjivalo tako da su najprije odredili sumu od 100.000 Din., a uz odobravanje naroda dizali su sumu sve više i tako su došli do jedan milion.

Česi koji žive na terenu okruga Daruvar u sve većem broju sele u Češku, a uz ostale razloge navadjaju da ne mogu dobiti legitimaciju i državljanstvo da je preskupo (oko 3.000 Din.?) a medju njima imade i vrlo siromašnih. Činjenica je da su i neki borci od 1942. god. pa čak i članovi K.P. otišli u Češku.[611]

Jedan od krupnijih problema jest pitanje Španovčana. Oni su raseljeni po raznim mjestima ne žele se kolonizirati i traže da ih se vrati u Španovicu. Njihova ženska djeca rade kod bogatijih i reakcionarnijih osoba, koje preko njih takodjer vrše jak uticaj u tome pravcu. Španovčanima je bilo odredjeno seljenje u Podravinu, ali su protestirali na ministarstvo i tada je to odloženo. Zemlju u Španovici većinom je obradila država, a tamo su već i neki naseljenici, a ova neizvjesnost u vezi pitanja Španovčana vrlo nepovoljno djeluje na ljude i stvara nesigurnost.[612]

[611] Usp. J. Matušek, Česi u Hrvatskoj, Daruvar, 1996., str. 176.-177.

[612] O poslijeratnoj sudbini Španovčana, usp. T. Erjavec, Španovica. Kronika nastajanja i nestanka, Zagreb, 1992., str. 161.-182.

Kolonisti koji su došli iz brdskih sela, uznemireni su, jer se priča da će se mnogi vlasnici imanja vratiti iz logora i zauzeti svoje posjede. Radi toga nastala je kod kolonista nesigurnost i mnogi neće da obradjuju zemlju, već samo uništavaju imovinu, tj. trgaju tavane, podove itd.

Pored ostalih gore navedenih problema i nedostataka, OZN-a takodjer nije na tome terenu pravilno rješavala zadatke, te uz niz grubljih grešaka oni su se utopili u raznim administrativnim problemima, te su većinom samo registrirali dogadjaje a nisu u dovoljnoj mjeri aktivno učestvovali pri rješavanju istih.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

U Zagrebu 4.V.1946 god.

Poručnik:
/Božić Stjepan/
Božić Stjepan [v.r.]

Izvornik, strojopis
DA Bjelovar, 1142, OK KPH Daruvar

170.

1946., svibanj 11.
Slavonski Brod

Odsjek narodne sigurnosti Odjela unutarnjih poslova Okruga Slavonski Brod dostavlja Odjelu unutarnjih poslova grada Vinkovci uputu o puštanju iz logora Krndija pojedinih skupina osoba njemačke narodnosti

---

Odjel Unutrašnjih poslova Okruga Brod
Otsjek Narodne Sigurnosti
Broj: Pov. 239/III-1/46.
Brod: 11 maja 1946. god.

Predmet: Logorisanje lica njemačke narodnosti - puštanje iz logora.-

Odjelu Unutrašnjih poslova grada

V i n k o v c i .

Prema naređenju ministarstva Unutrašnjih poslova Hrvatske Pov. br. 421/46.[613] i prema nalazu komisije istoga ministarstva izvršeno je ovih dana puštanje na slobodu logorisanih lica njemačke narodnosti i to:

1.- Lica koja se za vrijeme okupacije nisu isticala kao suradnici okupatora i nisu bili ćlanovi "kulturbunda" te njemaćke organizacija.
2.- Lica njemaćke narodnosti koja se nalaze u braku sa licem od priznatih narodnosti /mješoviti brakovi/.-
3.- Lica koja su bila u J.A. ili imaju nekoga od bliže rodbine u J.A.
4.- Lica koja su aktivno sarađivala s N.O.P.-om.
5.- Lica njemaćke narodnosti koja su državljani neutralnih ili saveznićkih država.
6.- Lica njemaćke narodnosti koja su za vrijeme okupacije odbila da se deklarisaju kao Njemci.
7.- Lica njemačke narodnosti koja su se još prije rata asimilirali kao Hrvati, Srbi i sl. t.j. koja su se kao i njihovi predci rodila u našoj zemlji, a kod kuće i izvan kuće služila su se našim jezikom kao i materinjim jezikom, te se na taj način asimilirali potpuno kao pripadnici naših naroda.

Sva gore navedena lica otpuštena su iz logora sa propisanom otpusnicom u vidu "Objave" izdane od strane ovoga Odjela, a potpisane od Naćelnika Odjela Unutrašnjih

[613] Usp. Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 317.-319.

poslova okruga i Upravnika logora. Sva lica koja posjeduju takove Objave dužna su se prijaviti mjesnoj vlasti i Odjelu Unutrašnjih poslova kotara ili grada na ćijem se teritoriji nalaze.

Odjeli Unutrašnjih poslova će evidentirati sva takova lica posebnom očevidniku, kako bi imali točan pregled svih takovih sa točnom adresom mjesta boravka tih lica.-

Sva otpuštena lica su od dana puštanja iz logora slobodni i ravnopravni građani naše zemlje sa svim pravima i dužnostima koje uživaju građani F.N.R. Jugoslavije. U tome pogledu ne smije se praviti nikakovih neprilika niti im ometati boravak u mjestu, gdje isti to želi, nego ih smatrati kao i sve ostale građane.

Imovina otpuštenih lica ostaje državna svojina pošto je Odluka AVNOJ-a od 21. XI. 1944. god. o konfiskaciji imovine na snazi i ostaje na snazi. U tom pogledu Odjeli Unutrašnjih poslova vodiće raćuna o tome, da mjesne vlasti, kao Mjesni NO-i, Kotarski i t.d. ne bi vraćali imovinu licima koja se vraćaju iz logora. Ta imovina ne može biti vraćena, niti će biti vraćena, te stoga uputite sve mjesne vlasti na postupak u tom pogledu. Na nekim kotarevima se već dogodilo da su pojedini Mjesni NO-i puštali lica otpuštena iz logora u njihove kuće, koje su bile zapećaćene i određene za kolonizaciju. Taj postupak je nepravilan i mora se obustaviti. Sva takova lica koja se uselila natrag u svoje kuće, treba ih iz istih odstraniti, a ako ne može se drugaćije i intervencijom milicije. Da bi se ta lica ipak negdje smjestila, dužnost je mjesnih vlasti da im se omogući stanovanje u selu u koje dođu kod njihovih rođaka ili znanaca, ali samo toliko da se negdje mogu smjestiti i otpoćeti radom. Sva otpuštena lica kao ravnopravni građani imaju pravo na zaposlenje i u tom pogledu im se ne smije praviti nikakovih neprilika. Nas ne interesuje s kakovim će se radom ta lica baviti, već je glavno da se ona zaposle i da se svojim radom izdržavaju. Prema tome Odjeli Unutrašnjih poslova treba da vode raćuna da se takovim licima ne prave smetnje pri dobivanju posla ili preuzimanju na posao. Boravak u logoru nije nikome oduzeo pravo da se bavi određenom vrstom posla i zanata.

Naprijed navedeno uputstvo treba proućiti i primjeniti ga u praksi te se strogo pridržavati. Sve ustanove i nadleštva upozoravati na prava otpuštenih lica iz logora, u koliko bi im pravila smetnje pri zaposlivanju. Treba paziti na to, da se ne bi prošlo u drugu krajnost, te da se daje sada prvenstveno zaposlenje licima koja su otpuštena iz logora, nego nastojati da se ona uposle na poljoprivrednim radovima po tvornicama i t.d. na težim fizićkim radovima koji su momentalno važni za obnovu.

Isto tako upozoriti mjesne vlasti da se kao ni kuće ni namještaji ne vraća ni zemlja, nego otpuštena iz logora mogu da rade kao poljoprivredni radnici na tuđoj zemlji, kod Rejonskih uprava i sl.

Sva lica njemaćke narodnosti koja su ostala u logoru ne spadaju u naprijed navedene kategorije i nemaju uvjeta da budu otpušteni iz logora.[614] To su lica njemaćke narodnosti

[614] Nakon ukidanja najvećih logora za folksdojčere u Hrvatskoj, Radnog logora Valpovo i Logora Krndija tijekom svibnja 1946., logoraši koji nisu pušteni na slobodu, prebačeni su u druge logore u Slavoniji, Baranji, Bačkoj i Banatu (Pusta Podunavlje u Baranji, Tenja/Tenjska Mitnica kod Osijeka, Gakovo i Kruševlje u Bačkoj i Knićanin/Rudolfsgnad u Banatu) ili su ostali na prisilnom radu na poljoprivrednim dobrima i u raznim radnim organizacijama u Slavoniji, Srijemu i Baranji. Nakon ukidanja logora Pusta Podunavlje u kolovozu 1946., stari i bolesni logoraši prebačeni su u logor Knićanin/Rudolfsgnad, a radno sposobni logoraši prebačeni su u Radni logor Tenja/Tenjska Mitnica, koji je bio posljednji veći logor

i njemačkog porijekla koja treba da budu repartrirana u Njemaćku. S toga ne treba više primiti nikakove molbe za njihov otpust iz logora, pošto su nepotrebne i bez razloga. U tom smislu dati uputstva licima koja nastoje takove osloboditi.

Dodjeljivanje radne snage iz logora Krndija prestaje potpuno i u tom pogledu dati uputstva zainteresentima.

Gornje uputstvo dostavlja se Vama na postupak s tim da nam potvrdite primitak istoga, kao i eventualne slućajeve sa terena, koji su se dogodili u ove okružnice, bilo u pogledu vraćanja imovine, bilo u pogledu dodjeljivanja stanova ili uposlenja otpuštenih lica.-

Smrt fašizmu - Sloboda Narodu!

u.z. N a č e l n i k a:
M.P. /Uzelac Zlatko/ v. r.
Okružni Narodni Odbor
Odjel Unutr. poslova
Slav. Brod.

Da je prijepis vjeran svome originalu tvrdi i ovjerava Načelnik odjela

Smrt fašizmu - Sloboda Narodu!

za Načelnika:
M.P.[615] …[616] [v.r.]

Odjel Unutrašnjih poslova pri G.N.O.-u
VINKOVCI
Broj: Pov. 197-1946. g. Vinkovci, dne 15. V. 1946. god.

Tajništvu Gradskog N.O.-a

Na znanje i postupak prema gornjoj okružnici!

S.F.-S.N.!

za Načelnika:
M.P.[617] …[618] [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1946., 62/46. Pov.
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 321.-324.

---

za folksdojčere u Hrvatskoj. Kad je logor Tenja/Tenjska Mitnica raspušten u siječnju 1947., posljednji logoraši, njih nekoliko stotina, prebačeni su u logor Knićanin/Rudolfsgnad, koji je postojao do ožujka 1948., a mnogi uslijed bolesti, pretežito tifusa i gladi nisu preživjeli. Usp. Verbrechen an den Deutschen in Jugoslawien 1944-1948. Die Station eines Völkermords, München, 1998., str. 227.-228.; Genocide of the Ethnic Germans in Yugoslavia 1944 – 1948, München, 2003., str. 126.; Genocid nad nemačkom manjinom u Jugoslaviji 1944-1948, Beograd, 2004., str. 159.-160. I tamo navedeni izvori i literatura.

[615] Okrugli pečat (otisak nečitak).
[616] Potpis nečitak.
[617] Okrugli pečat (otisak nečitak).
[618] Potpis nečitak.

171.

1946., lipanj 3.
Beograd

Prezidijum Narodne skupštine FNR Jugoslavije, Beograd donosi odluku o pomilovanju Petra Čulumovića, seljaka iz Šuplje Lipe (Daruvar), osuđena od Okružnog narodnog suda u Daruvaru na kaznu smrti vješanjem, na konfiskaciju imovine, na trajan gubitak političkih i pojedinih građanskih prava, te dosuđenu kaznu zamjenjuje kaznom lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 20 godina i gubitkom političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 10 godina

_____

P r e p i s

PREZIDIJUM
NARODNE SKUPŠTINE FNRJ

Br. 6394/46.
3. juna 1946. god.

BEOGRAD

Na osnovu čl. 1. Zakona o davanju amnestije i pomilovanja i člana 74 Ustava FNRJ. – Prezidijum Narodne skupštine FNRJ na sednici svojoj od 3. juna 1946., doneo je sledeću:

O D L U K U :

Da se molba za pomilovanje na smrt osudjenog ČULUMOVIĆ PETRA izvršnom presudom Okružnog narodnog suda u Daruvaru br.Kz. 12/46-8[619] U V A Ž I.

da se osudjenom ČULUMOVIĆ PETRU izrečena kazna smrti zameni kaznom lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 20 /dvadeset/ godina i da se osudjenom ČULUMOVIĆ PETRU izrečena kazna trajnog gubitka političkih i gradjanskih prava zameni kaznom gubitka političkih i pojedinih gradjanskih prava u trajanju od 10 /deset/ godina, računajući od dana izdržane ili oproštene kazne lišenja slobode sa prinudnim radom.

[619] Okružni narodni sud u Daruvaru, osudio je 19. veljače 1946. "zbog kriv. djela iz čl. 3. toč. 3. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države" Petra Čulumovića (1898.) "na kaznu smrti vješanjem, na konfiskaciju cjelokupnog imetka, te na trajan gubitak političkih i pojedinih gradjanskih prava". Usp. HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/45., kut. 23, film Z-2949.

S.F. – S.N.
/ M.P. /

SEKRETAR: PREDSEDNIK:
M.[620] Peruničić v.r. Dr. I.[621] Ribar v.r.

Da je ovaj prijepis suglasan sa originalom tvrdi i ovjerava:

Pisarna Okružnog suda
U Daruvaru, dne 12. VIII. 1946.
Upravitelj odel. sud. pisarne:

M.P.[622] …[623] […]

Ovjereni prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/45., kut. 23, film Z-2949

[620] Mile.
[621] Ivan.
[622] Okrugli pečat: Federalna Država Hrvatska Okružni narodni sud Daruvar (u sredini zvijezda petokraka).
[623] Potpis nečitak.

172.

1946., lipanj 11.
Slavonski Brod

Učitelj iz Ostrova kraj Vinkovaca, Gotfrid Muter, bio je kao Nijemac "po oslobođenju" u logoru, a Prosvjetni je odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod "mišljenja da je samim odvodjenjem u logor prestao njegov službenički odnos" iako "nije formalno otpušten", te mole tumačenje Ministarstva prosvjete NR Hrvatske, Zagreb ima li navedeni pravo rada u državnoj službi

---

Narodna Republika Hrvatska
Okružni NO Slav. Brod
Prosvjetni odjel
Broj: 19570/46 Sl. Brod 1. VI. 1946.
Predmet: Muter Gotfrid, učitelj,
povratak iz logora

Ministarstvu prosvjete
Personalni odjel

Zagreb

Našim dopisom broj gornji od 16. V. 1946. izvijestili smo naslov da je Muter Gotfrid, biv.[ši] učitelj iz Ostrova, kotar Vinkovci, pušten iz logora i da smo ga uputili da podnese novu molbu za preuzimanje. Imenovani je bio u logoru kao pripadnik njemačke narodnosti.

Kako u ovom slučaju nismo sigurni da li smo pravilno postupili, molimo hitno objašnjenje po tome predmetu.

Imenovani je po oslobodjenju preuzet u drž. službu, a u logor je odveden 18. I. 1946; iz državne službe nije formalno odpušten, ali smo mišljenja da je samim odvodjenjem u logor prestao njegov službenički odnos.[624]

Smrt fašizmu – Sloboda narodu

Predsjednik: M.P.[625] Pročelnik:
/Tadijanović/ /Verić Tena/
S.o. Verić Tena [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 291, 20.1.1, kut. 129

[624] Prosvjetni odjel Kotarskog NO-a Vinkovci, zamolio je 3. svibnja 1946. Prosvjetni odjel Okružnog NO-a Slavonski Brod po predmetu učitelja Gotfrida Mutera "za uputstvo za njegovo ponovno preuzimanje na dužnost", navodeći kako "posjeduje vrlo dobru karakteristiku Mjes. NO-a Ostrovo o svome držanju". Usp. DAO SC Vinkovci, Kotarski NO Vinkovci, 1946., 77/46. Pov.

[625] Okrugli pečat: Okružni narodni odbor Slav. Brod (u sredini grb FNR Jugoslavije).

173.

1946., lipanj 14.
Zagreb

Ministarstvo pravosuđa NR Hrvatske, Zagreb dostavlja Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb popis pravomoćnih presuda "ratnim zločincima i narodnim neprijateljima", koje je izrekao Okružni sud u Osijeku

---

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA
Broj: 25434/46-II-17
Zagreb, dne 14. lipnja 1946.

Predmet: dostava presude izrečenih protiv ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja.

ZEMALJSKOJ KOMISIJI ZA UTVRĐIVANJE ZLOČINA
OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA
Z A G R E B

Pozivom na vaš akt broj 885/Pres od 11.VI.1946. dostavljaju se u prilogu otpravci pravomoćnih presuda, koje je izrekao Okružni sud u Osijeku protiv slijedećih ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja:

1.	Javanski Ivan	broj KZ	90/45
2.	Hrala Reza		101/45
3.	Blažeković Milan		103/45
4.	Kovač Josip		104/45
5.	Srdanović Ivan		114/45
6.	Berečić Dragutin		118/45
7.	Polgar Antun		120/45
8.	Raljušić Dragan		349/45
9.	Tot Josip i Mirko		122/45
10.	Markušić Baltazar		123/45
11.	Hršak Mijo		126/45
12.	Sever Ivan		129/45
13.	Tkalčić Josip		130/45
14.	Breskovac Leon		131/45
15.	Požežanec Regina		132/45

16.	Bibić Kata		133/45
17.	Kremer Gabrijel		134/45
18.	Pančić Vinko		136/45
19.	Madunić Ivan		139/45
20.	Cvenić Đuro		162/45
21.	Stefanović Ilija		147/45
22.	Borš Mate		148/45
23.	Venos Vjekoslav		149/45
24.	Dioši Antal		151/45
25.	Hardi Jelka		157/45
26.	Atlagić Franjo		161/45
27.	Lučić Ilija		162/45
28.	Hil Ana		164/45
29.	Mađarević Martin		165/45
30.	Alvađ Ivan		166/45
31.	Fabing Gustav		170/45
32.	Paušić Franjo		172/45
33.	Grau Franjo		173/45
34.	Brezović Đuro		174/45
35.	Matičić Ferdo		175/45
36.	Kukić Pavao		176/45
37.	Husnjak Alojz		179/45
38.	Pašuld Josip		180/45
39.	Pelivanović Jakob		181/45
40.	Kranjčić Ivan		184/45
41.	Duduković Mijo		185/45
42.	Matovinović Josip		188/45
43.	Gabriš Franjo		195/45
44.	Zdelar Matija		199/45
45.	Marušić Katica		201/45
46.	Škorić Dušan		203/45
47.	Grgković Franjo		205/45
48.	Pinter Stjepan		207/45
49.	Nemet Franjo		208/45
50.	Zorić Franjo		209/45
51.	Merkaš Juraj		210/45
52.	Sentivanac Mijo		211/45
53.	Ivanetić Franjo		214/45
54.	Felger Eduard		215/45
55.	Knotek Rudolf		218/45

56.	Matković Đuro		222/45
57.	Živković Stjepan		223/45
58.	Šaglija Vid		224/45
59.	Đurok Stjepan		226/45
60.	Mikić Josip		229/45
61.	Žanić Mile		270/45
62.	Abramović Đuro		271/45
63.	Kuštra Stjepan		272/45
64.	Vidaković Pavao		273/45
65.	Žagar Stjepan		275/45
66.	Fritman Franjo i Josip Gantner		276/45
67.	Vorgić Mate		281/45
68.	Gajić Pero		282/45
69.	Alegić Franjo		283/45
70.	Krezner Josip		286/45
71.	Trvolovski Dragutin		287/45
72.	Puhović Franjo		290/45
73.	Aganović Ivan		292/45
74.	Krapac Marija		293/45
75.	Ivezić Mirjana		294/45
76.	Matijević Tomo		296/45
77.	Živković Mato		297/45
78.	Zemunić Stjepan		299/45
79.	Kremer Andrija		300/45
80.	Pančić Stjepan		302/45
81.	Moferdin Anica		308/45
82.	Perković Stjepan		309/45
83.	Emih Bogumir		310/45
84.	Bodiš Josip		311/45
85.	Mijatović Stjepan		312/45
86.	Cvejić Antun		313/45
87.	Šimić Marko		314/45
88.	Grabeš Stjepan		315/45
89.	Ašner Rudolf		316/45
90.	Lazar Ladislav		317/45
91.	Flaus Stjepan		318/45
92.	Pap Josip		319/45
93.	Božičanin Stevo		320/45
94.	Đorđević Luka		321/45
95.	Ančić Ljubomir		322/45

96.	Antolović Đuro		323/45
97.	Novoselac Franjo		324/45
98.	Kasumović Viktor		325/45
99.	Đaković Ivan		327/45
100.	Gabri Karol		327/45
101.	Mavračić Mato		327/45
102.	Epert Franjo		327/45
103.	Hanjš Antun		327/45
104.	Fridrih Ivan		327/45
105.	Jurišić Krešimir		332/45
106.	Lakić Josip		334/45
107.	Bušljeta Ivan		334/45
108.	Trtani Ivan		334/45
109.	Bušljeta Petar		334/45
110.	Kamenar Stevo		336/45
111.	Sonberger Dragutin		336/45
112.	Vuković Slavko		336/45
113.	Šimić Ljudevit		336/45
114.	Boras Mijo		336/45
115.	Obak Jakov i dr.		337/45
116.	Majcan Dragutin		338/45
117.	Šipka Anđelka		339/45
118.	Ćupić Stevan		339/45
119.	Buce Adalbert		339/45
120.	Miler Ivan		339/45
121	Vargović Josip		340/45
122.	Trbar Petar		340/45
123.	Dehčas Jan i dr.		340/45
124.	Crljenić Mato		342/45
125.	Majer Josip		343/45
126.	Lompar Đuro		344/45
127.	Grgurić Tomo i dr.		345/45
128.	Bendek Franjo		347/45
129.	Kupanec Jozo		348/45
130.	Kuban Mijo		350/45
131.	Petričević Đuro		350/45
132.	Šimanović Mijo		350/45
133.	Tramšek Karlo		350/45
134.	Sentivanac Josip		350/45
135.	Latinović Stevan		350/45

136.	Mađarević Đuro i dr.		350/45
137.	Barbarić Stanko i dr.		350/45
138.	Stanković Tomo		351/45
139.	Beti Marija		353/45
140.	Lazić Šime		355/45
141.	Perković Pavle		355/45
142.	Grgušić Mirko		355/45
143.	Korajtić Salih		355/45
144.	Brkić Josip		1/46
145.	Vinković Tomo		3/46
146.	Mikičić Mirko		14/46
147.	Malčić Mato		18/46
148.	Majer Josip		21/46
149.	Vajtner Stjepan		26/46
150.	Gulka Stjepan		32/46
151.	Fenjveši Franjo		34/46
152.	Živić Branko		35/46
153.	Stojnović Ljubica		61/46
154.	Poljak Mate		65/46
155.	Haudek Stjepan		71/46
156.	Smoljan Mate		75/46
157.	Mađarević Jakov		76/46
158.	Tarnik Juraj		83/46
159.	Tot Josip		90/46
160.	Šporčić Tomo		97/46
161.	Olrom Slavko		98/46
162.	Mikić Josip		101/46
163.	Mađarević Mate		106/46
164.	Eškit Ljudevit		113/46
165.	Hodak Mile		114/46
166.	Karan Rudolf		119/46
167.	Vedral Dragutin		133/46
168.	Orešković Magdalena		134/46
169.	Šimunić Barbara		139/46
170.	Kostenac Ivan		143/46
171.	Lajoš Mate i dr.		147/46
172.	Balog Ivan		148/46
173.	Nagy Ilija		152/46
174.	Vrabec Josip		153/46

175.	Sabo Ivan		172/46
176.	Tranpus Stjepan		173/46
177.	Tucak Ivan		172/46
178.	Šagi Slavko		188/46
179.	Njokoš Pavle		195/46
180.	Hanzlić Stjepan		204/46
181.	Zelinac Jusuf		207/46
182.	Pletikosić Šime		217/46
183.	Barukčić Jure		218/46
184.	Dramić Stjepan		221/46
185.	Kuznić Antun		222/46
186.	Čerimović Radomir		223/46
187.	Zubak Martin		224/46
188.	Brkić Andrija		232/46
189.	Andečenko Kosta		261/46
190.	Brank Franjo	Stup	4/46
191.	Adamović Horvat Stjepan		26/46
192.	Umfirer Jakov		35/46
193.	Zdeličan Mate		43/46
194.	Jurišić Antun		47/46
195.	Aljmaš Petar		56/46
196.	Talan Stjepan		64/46
197.	Valent Ljudevit		66/46
198.	Balog Ivan		68/46
199.	Rapić Maksimilijan		73/46
200.	Stošić Joso		121/46
201.	Tal Đuro		127/46
202.	Firicki Milan		128/46
203.	Kovačević Antun		129/46

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M.P.[626] Pomoćnik ministra:
Perišić [v.r.]
/Dr. Perišić Zvonko/

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/8-45

[626] Okrugli pečat: Narodna Republika Hrvatska Ministarstvo pravosudja (u sredini zvijezda petokraka).

r.br.spisa 39.

KOMISIJA ZA KONFISKACIJU

pri Kotarskom NO-u u Belom Manastiru.

Broj: 1570 /1945.

U Belom Manastiru dne 12.XI. 1945.

ODLUKA

Na temelju odluke Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 21. XI. 1944. o prelazu u državno vlasništvo neprijateljske imovine, o državnoj upravi nad imovinom neprisutnih osoba i o sekvestru nad imovinom koju su okupatorske vlasti prisilno otuđile, člana 1., toč. 1. i 3., a u vezi sa članom 30. Zakona o konfiskaciji, komisija sastavljena kod ovog NO-a odlučuje:

Sva imovina Nijemca Jauh Josipa i žene mu rodj.Flajs Marije

i njegove porodice

iz Novog Čeminca ul. kbr.

prelazi u državno vlasništvo i ta nepokretna i pokretna imovina bez obzira da li se ova nalazi u njegovoj državini ili je za svog privremenog mjesta odnijeta u namjeri, da se zavrjeći ili izmete konfiskacija. Zabranjuje se dosadašnjem vlasniku svako raspolaganje sa popisanom imovinom.

Stjecajem toga odredbe se na osnovu točke 1. člana 30. Zakona o konfiskaciji, na nekretninama upisanim u grunt. ul. br. 1994 čest.br.2594/16

k. o. D a r d a

kojima je do sada bio vlasnik Jauh Josip i žena mu rodj.Flajs Marija

ukinjuju prava vlasništva u korist Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Ovu će ukinjbu obaviti na osnovu t. 4. čl. 30. Zakona o konfiskaciji Kotarski narodni sud kao gruntovnica u Belom Manastiru nakon pravomoćnosti odluke, te o tom ovu komisiju obavijestiti odlukom.

Upravu i nadzor nad imovinom, koja u smislu ove odluke prelazi u vlasništvo države, vrši isključivo Okružna uprava narodnih dobara u Osijeku.

Svako namjerno oštećivanje, sakrivanje ili smanjivanje vrijednosti imovine kao i zlonamjerno otuđivanje ili opterećenje, kazniti će se u smislu člana 31. Zakona o konfiskaciji sa prinudnim radom do 6 godina i gubitkom građanske časti, u koliko djelo nije teže kažnjivo po Zakonu o zaštiti Narodnih dobara.

Protiv ove odluke dopušteno je pravo žalbe u roku od 8 dana po primitku iste na Okružni N. O. u Osijeku putem ove kotarske komisije za konfiskaciju.

Nakon isteka ovoga roka odluka postaje izvršna, u koliko se protiv iste ne podnese žalba pravodobno.

Ova odluka se dostavlja:

1) Dosadašnjem vlasniku odnosno njegovom opunomoćeniku,
2) Okružnoj upravi Narodnih dobara u Osijeku,
3) Kotarskom narodnom sudu u Belom Manastiru kao gruntovnoj vlasti,
4) Zemaljskoj upravi Narodnih dobara u Zagrebu,
5) Državnoj upravi Narodnih dobara u Beogradu.

Članovi komisije:

Svjedoci:

Ova je odluka pravomoćna.

U [illegible] dne [illegible] 1946

Članovi komisije:

1) [illegible]

2) [illegible]

3) [illegible]

PP

Izvornik u posjedu priređivača

174.

1946., kolovoz 12.
Beograd

Prezidijum Narodne skupštine FNR Jugoslavije, Beograd donosi odluku o pomilovanju Petra Bucića, seljaka iz Donjih Pištana (Orahovica), osuđena od Okružnog narodnog suda u Osijeku na kaznu smrti strijeljanjem, na trajan gubitak političkih i građanskih prava, te dosuđenu kaznu zamjenjuje kaznom lišenja slobode s prisilnim radom u trajanju od 20 godina i gubitkom političkih i pojedinih građanskih prava u trajanju od 10 godina

---

PREZIDIJUM

NARODNE SKUPŠTINE FNRJ
Br. 11264
12. avgusta 1946
B e o g r a d

Na osnovu čl. 1 Zakona o davanju amnestije i pomilovanja čl. 3, 4 i 7 Zakona o Prezidijumu Narodne Skupštine FNRJ i čl. 12 Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i poslovanju Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ - Pretsedništvo Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ na sednici svojoj od 12 avgusta 1946 godine donelo je sledeću

Odluku

Da se molba za pomilovanje na smrt osudjenog BUCIĆ PETRA izvršnom presudom Okružnog narodnog suda u Osijeku broj KZ. 307/45 od 11 januara 1946 godine[627] UVAŽI.

Da se osudjenom Bucić Petru izrečena kazna smrti zameni kaznom lišenja slobode sa prinudnim radom u trajanju od 20 (dvadeset) godina, i da se osudjenom Bucić Petru izrečena kazna trajnog gubitka političkih i gradjanskih prava zameni kaznom gubitka političkih i pojedinih gradjanskih prava sem roditeljskih prava, u trajanju od 10 (deset) godina, računajući od dana izdržane ili oproštene kazne lišenja slobode s prinudnim radom.-

S.F. - S.N.

[627] Okružni narodni sud u Osijeku, osudio je 11. siječnja 1946. "zbog kriv. djela iz čl. 3. toč. 3., 4. i 6. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države" Petra Bucića (1914.) "na kaznu smrti streljanjem, te na trajan gubitak gradj. i političkih prava". Usp. HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/8-45.

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
Odjel unutrašnjih poslova Okruga
Otsjek opće uprave
Broj: pov.868-II-1,46
Predmet: Fašističkih grobova-poništenje. Sl.Brod, 23.VIII.1946.

OPĆINSKU UNUTRAŠNJIH POSLOVA URADA

V i n k o v c i

Dopisom ovog odjela br. 5075/46 od 17.VII,46 dostavljen Vam je u gornjem predmetu slijedeći rezpis:

" Fašistički okupator platio je strojnim štrcanje svoj pokušaj da istrijebi naše narode. Danak koji je on morao dati u krvi bio je ogroman s razloga što je okupator iskorištavao svaku priliku da protiv naših naroda razjaruje i druge pobjeđnjele svoje bande. Tako je okupator nakupljao ljude svoje pozivnice, prevozio ih na morišta uredjena groblja, gdje ih je sahranjivao uz posebnu paradu i uz učešće svih-ćih izdajnika. Valjda i toga ostale su iza kako je okupator protjeran iz naše zemlje mnoga prostrana lješovnu smještena i brižljivo obrađena groblja okupatora, dok se kanti naših borača kojekuda ranjene većinom bez ikakvog vanjskog znaka.

Treba izbrisati svaki trag zloglasne fašističke vladavine. Tako je potrebno i da se sravne sa zemljom svi vanjski znakovi po kojima bi se razaznavalo mjesto i gdje su se dizala tamova groblja.

Stoga šalje u pogledu tih grobova postupiti ovako:

1. Ograđne zidove, plotove kao i druge predmete i sredstva kojima je bio omeđen prostor za groblje na kojima su se odjelito pokazivali okupatorski vojnici /njemci, talijani, mađjari i ustaše/ treba odstraniti.

2. Vanjska obilježja na pojedinim grobovima, humcima / krstovi ploče, konfesijske i sve druge znakove/ treba ukloniti tako da čitavo zemlji što koje je bilo odredjeno za groblje bude poravnato.

3. Sa pojedinih grobnih humaka koji se nalaze izvan skupnog groblja i izmješani su sa drugim grobovima, dignuti samo vanjske znakove.

4. Ujedine se nesmije u nijednom slučaju direti niti grobovi otvarati niti prekopavati.

5. Predmeti na kojima su se nalazili grobovi ne smije se upotrebljavati za pokapanje novih mrtvaca. Ovaj se predmet može upotrebiti kao nadomjestak za ukrasno grobno bilje ili na slične svrhe.

6. Odstranjeni materijal sa grobova ne smije se rasprodati. Drvo će se skupiti na jedno mjesto, izbrisati nasilnim svaki znak i natpis i po potrebi upotrebiti ga, dok će se kamen racionalno upotrebiti iza kako se prethodno odstrani sve što je na njemu bilo ukleseno ili isprskano.

Od svih ovih postupaka izuzeta su groblja i grobovi domobrana.

Razumije se da se kod svega toga mora pristupiti na način koji će ostaviti nedvojbeni utisak, da ovaj posao nije nikako akt oskvrnjivanja, a već je isključivo imperativom da se ukloni sve što bi moglo podsjećati na vremena fašističkih sulumna."

Prinjećeno je međutim da još do danas nije po ovom upustvu u cjelosti postupljeno, i da se još uvijek na terenu nailazi na fašističke grobove, koji nisu uravnjani sa zemljom.

Pozivaju se svi naslovni otsjeci da u neprekoračivom roku od mjesec dana postupe točno po gornjem upustvu i o učinjenom izvješće ovaj odjel.

Rok 10.IX.1946.

S./. - S.V. I

Po ovlaštenju v.d.
Načelnika: Čedić Djuro v.r.

Potpis nečitljiv Josip Rus v.r.

za točnost prijepisa jamči:
(Stipetić)
Stipetić [v.r.]

M.P.[628]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/8-45

175.

1946., kolovoz 23.- rujan 24.
Slavonski Brod - Vinkovci

Odjel unutarnjih poslova Okruga Slavonski Brod dostavlja Odsjeku unutarnjih poslova grada Vinkovci odluku MUP-a NR Hrvatske, Zagreb od 6. srpnja 1945. o uklanjanju vojničkih grobalja okupatora[629], koju Odsjek unutarnjih poslova grada Vinkovci prosljeđuje Gradskom NO-u Vinkovci uz napomenu da se po odluci "postupi", a zatim GNO Vinkovci potvrđuje da je "po prednjem postupljeno"

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
Odjel unutrašnjih poslova Okruga
Otsjek opće uprave
Broj: pov. 868-II-1, 46
Predmet: fašističkih grobova-poništenje. Sl. Brod, 23. VIII. 1946.

OTSJEKU UNUTRAŠNJIH POSLOVA GRADA
V i n k o v c i

Dopisom ovog odjela br. 6075/46 od 17.VII.46 dostavljen Vam je u gornjem predmetu slijedeći raspis:

[628] Okrugli pečat: Okružni narodni sud u Osijeku (u sredini grb FNR Jugoslavije).
[629] Usp. Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 177.-178.

"Fašistički je okupator platio brojnim žrtvama svoj pokušaj da istrijebi naše narode. Danak koji je on morao da dade u krvi, bio je ogroman iz razloga, što je okupator iskorištavao svaku priliku, da protiv naših naroda razjaruje i onako pobješnjele svoje bande. Tako je okupator sakupljao svoje poginule, prenosio ih na naročito uredjena groblja, gdje ih je sahranjivao uz posebnu paradu i uz učešće domaćih izdajnika. Uslijed toga ostala su iza kako je okupator protjeran iz naše zemlje, mnogo prostrana, izazovno smještena i brižljivo očuvana groblja okupatora, dok su kosti naših boraca kojekuda rasijane, većina bez ikakovog vanjskog znaka.

Treba izbrisati svaki trag zloduha fašističke vladavine. Tako je potrebno i da se sravne sa zemljom svi vanjski znakovi, po kojima bi se razaznavalo mjesto, gdje su se dizala takova groblja.

Stoga će te u pogledu tih groblja postupiti ovako:

1. Ogradne zidove, plotove kao i druge predmete i sretstva kojima je bio omedjen prostor za groblje, na kojima su se odjelito pokopali okupatorski vojnici / Njemci, Talijani, Madjari i ustaše/ treba odstraniti.
2. Vanjska obilježja na pojedinim grobnim humcima /krstove, ploće, konfesijske i sve druge znakove/ treba ukloniti tako da čitavo zemljište, koje je bilo odredjeno za groblje bude poravnano.
3. Sa pojedinih grobnih humaka, koji se nalazi izvan skupnog groblja i izmješani su sa drugim grobovima, dignuti samo vanjske znakove.
4. Lješine se nesmiju ni u jednom slučaju dirati, niti grobovi otvarati i prekopavati.
5. Prostore, na kojima su se nalazili grobovi, ne smije se upotrebljavati za pokapanje novih mrtvaca. Ovaj se prostor može upotrijebiti kao rasadnik za ukrasno grobno bilje ili slične svrhe.
6. Odstranjeni materijal sa grobova ne smije se raznositi. Drvo će se skupiti na jednome mjestu, izbrisati netragom svaki znak i natpis i po potrebi upotrebiti ga, dok će se kamen racijonalno upotrebiti, iza kako se predhodno otstrani bez traga, sve što je na njemu bilo uklesano ili zapisano.

Od svih ovih postupaka izuzeta su grobišta i grobovi domobrana.

Razumije se da se kod svega toga mora postupati na način, koji će ostaviti nedvojbeni utisak, da ovaj postupak nije nikako akt osvečivanja već je izazvan isključivo imperativom, da se ukloni sve, što bi moglo potsjećati na vremena fašističkog zuluma."

Primjećeno je medjutim da još do danas nije po ovom uputstvu u cijelosti postupljeno, i da se još uvijek na terenu nailazi na fašističke grobove, koji nisu sravnjeni sa zemljom.

Pozivaju se svi naslovni otsjeci da u neprekoračivom roku od mjesec dana postupe točno po gornjem uputstvu i o učinjenom izvjeste ovaj odjel.

Rok 10.IX.1946.

S.F. – S.N. !

Po ovlaštenju v.d.
Načelnika: Godić Djuro v.r.

Otsjek unutrašnjih poslova
GNO-a Vinkovci
Broj: pov. 496/46
Predmet: Kao napred. Vinkovci, 27.VIII.1946.

T A J N I Š T V U GNO-a
V i n k o v c i

Dostavja se prijepis predmetne direktive na znanje s tim da naslov odmah u sporazumu sa šefom ovog otsjeka postupi po prednjem.

S.F. – S.N. !

M.P.[630] Šef otsjeka:
/Balić Ivan/
Balić Ivan [v.r.]

[…][631]
GRADSKI N.O VINKOVCI
broj *pov. 138*
dana *28. VIII* 1946[632]

Vinkovci, dne 24.IX.1946.

Pošto je po prednjem postupljeno

M.Š.

Kartalija [v.r.]

———————

Prijepis i izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1946., 138/46. Pov.

[630] Okrugli pečat: Narodna Republika Hrvatska Otsjek unutrašnjih poslova za grad Vinkovci (u sredini zvijezda petokraka).
[631] Zvijezda petokraka.
[632] Urudžbeni pečat.

176.

1946., kolovoz 23.
Daruvar

Presuda Okružnog suda u Daruvaru seljaku Nikoli Grgiću iz Starog Grabovca (Daruvar) zbog toga što je početkom rata kao pripadnik Seljačke zaštite sudjelovao s ustašama u uhićenju i sprovođenju nekih osoba, te zbog toga što je kasnije pristupio Ustaškom pokretu

———————

Posl. broj: III. Stup. 87/46.

P R E S U D A
U i m e N a r o d a !

Okružni sud u Daruvaru u vijeću sastavljanom od Zebić Mije kao predsjednika vijeća, te Cindrić Franje i Božičević Janka, kao članova vijeća uz sudjelovanje tajnika Ucović Dr. Duška i zapisničara Lončarić Vjekoslava, u krivičnom predmetu protiv Grgić Nikole, zbog kriv.[ičnog] djela iz čl. 3. toč. 3 i 6. Zakona o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države, nakon usmene javne rasprave održane dne 23. kolovoza 1946. u prisustvu okrivljenog Grgić Nikole, koji se brani iz istražnog pritvora, njegovog branitelja ureda radi Dr. Vladen Ljubomira, te pomoćnika javnog tužioca okruga Daruvar Kuzmanić Sergija,

p r e s u d i o j e :

Okrivljeni Grgić Nikola, sin pok. Ilije i pok. Marte rodj. Gregurić, rodjen u St. Grabovcu 27.VI.1894., gdje i živi, po narodnosti Hrvat, državljanin FNRJ-e., oženjen, otac troje djece, pismen sa 4 razreda pučke škole, po zanimanju ratar, posjeduje u zadruzi kuću i 16 rali zemlje, ranije neosudjivan, u istražnom pritvoru od 15.V. do 13.XII.1945, te od 20.I.1946.

k r i v j e :

1.- što je točno neustanovljenog dana u ljetno doba 1941. godine u selu Opujićima kao pripadnik seljačke zaštite zajedno sa dvojicom ustaša uhapsio Nećak Stevana, Nećak Peru i Stojanović Stanka, te ih sproveo u zatvor u Novsku, odakle su imenovani poslije po prilici 2 mjeseca bili pušteni na slobodu, pri čemu su kako u toku sprovadjanja, tako i u samom zatvoru bili po ustašama ispremlaćeni, što je dakle u vrijeme rata i neprijateljske okupacije radio kao neposredni izvršilac hapšenja, te pomagač mučenja stanovništva Jugoslavije.

2.- što je točno neustanovljenog dana u jesen 1943. g. stupio u ustaški pokret u Novskoj, položivši u toku slijedeće godine propisanu ustašku prisegu, te u istom ostao sve do oslobodjenja, što je dakle u vrijeme rata i neprijateljske okupacije stupio u političku saradnju sa neprijateljem.

Time je počinio i to radnjom pod 1./ krivično djelo - ratni zločin iz čl. 3. toč. 3. Zakona o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države, a onom pod 2./ kriv. djelo iz čl. 3. toč. 6. Zakon o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države.

Stoga se za ova krivična djela, a primjenom čl. 18. st. 1. Zakona o kriv.[ičnim] djelima protiv naroda i države, č. 16. Uredbe o vojnim sudovima, te čl. 1, 2, 5, 8, 9, 10 i 18 Zakona o vrstama kazni

o s u d j u j e :

na kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od 4 /četiri/ godine te na gubitak političkih i pojedinih gradjanskih prava osim roditeljskog u trajanju od 2 / dvije/ godine, s tima da mu se u izrečenu kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom imade uračunati sve vrijeme provedeno u pritvoru i istražnom zatvoru i to od 13.V. do 13.XII.1945 te od 20.I.1946.

Okrivljeni je dužan da snosi troškove krivičnog postupka, te one izvršenja kazne, te da plati u ime paušalnog iznosa 1.000.- /jednu hiljadu/ dinara.

R A Z L O Z I

Sud je po svom slobodnom sudačkom uvjerenju cijenio kao obranu okrivljenoga, tako i sav u toku rasprave iznijeti dokazni materijal pa je na temelju toga stekao uvjerenje, kako o postojanju u dispozitivu ove presude opisatih krivičnih djela, tako i o krivičnoj odgovornosti okrivljenoga za ista.

Na temelju iskaza pod zakletvom preslušanog svjedoka Nećak Vladimira, te djelomičnog priznanja okrivljenog Grgić Nikole, smatrati je dokaznim da je okrivljeni Grgić Nikola točno neustanovljenog dana u ljetno doba 1941. godine došao u selo Opujiće u sastavu jedne patrole, u kojoj su pored njega bili još i ustaše Semeš i Burzik, pri čemu su sva trojica bili naoružani puškama. Smatrati je nadalje dokazanim da su oni kritične zgode uhapsili sada pokojne Nećak Stevana i Nećak Peru te Stojanović Stanka, te ih sproveli u zatvore u Novsku, gdje su imenovani bili zadržani oko 2 mjeseca dana, a potom pušteni na slobodu. Smatrati je konačno dokazanim da su gore spomenuti uhapšenici kritične zgode prilikom sprovodjenja bili tučeni po ustašama Semušu i Burziku, kako i to da su kasnije i u samom zatvoru u Novskoj bili tučeni po trećim licima.

Okrivljeni Grgić Nikola, priznajući da je kritičnog dana u svojstvu pripadnika seljačke zaštite došao zajedno sa ustašama Semešom i Burzikom radi uredovanja i baš radi obavljanja neke istrage nad Borović Adamom i njegovim sinom Mijom, priznajući da su spomenuta dvojica ustaša ove zgode uhapsili Nećak Stevana i Nećak Peru, dok se ne sjeća, da bi bio uhapšen i Stojanović Stanko, priznajući konačno da je do svog sela učestvovao u sprovodjenju uhapšenih lica, poriče, da bi on u samom činu hapšenja uzeo ma kakvog aktivnog udjela, te tvrdi da je to hapšenje izvršio na svoju ruku, a bez njegovog znanja, odobrenja i aktivnog sadejstva, ustaša Semeš Franjo.

Sad medjutim istaknutoj obrani okrivljenoga Grgić Nikole sud nije mogao da pokloni vjere. Jer, ova njegova obrana ne samo da nije ničim podkrijepljena, ne samo da se ni sama po sebi ne pokazuje uvjerljivom, već je što više u suprotnosti sa jasnim

i decidiranim iskazom svjedoka - očevidca Nećak Vladimira, kojemu je ovaj sud radi njegove uvjerljivosti u cijelosti poklonio vjeru.

Sad spomenuti svjedok Nećak Vladimir je iskazao, da se je on kritičnog dana - bilo je negdje u 21 sat - nalazio u kući svog brata sada pok. Pere, kada su u kuću došli okrivljeni Grgić Nikola, koji je bio odjeven u civilno odijelo, te Semeš i Burzik, koji su bili u vojničkim odorama, a sva trojica naoružani puškama. Ustaša Semeš - naveo je dalje svjedok Nećak Vladimir - se je po dolasku u kuću obratio svjedokovoj snaji sada pok. Jeleni sa pitanjem gdje je njen muž Petar. Iza kako mu je Jelena odvratila da joj muž otišao negdje u selo, ustaša Semeš je pristupio legitimisanju sada takodjer pok. Stojanović Stanka, koji se je te noći našao u kući Nećak Pere, te mu nakon legitimisanja, a utvrdivši da navodno nema propisane isprave, naredio da se "spremi". Nakon toga ustaše Semeš i Burzik su otišli kući svjedokovog oca sada pok. Nećak Stevana, povevši sa sobom i samog svjedoka, a naredivši prethodno okr. Grgić Nikoli, da ostane pred kućom Nećak Pere, a što je ovaj i učinio. Nakon toga ustaše Semeš i Burzik su uhapsili svjedokovog oca, vratili se zajedno sa njim kući Nećak Pere, gdje su preuzeli Stojanović Stanka, te su se nakon toga sva trojica t.j. okr. Grgić Nikola, i ustaše Semeš i Burzik zajedno sa uhapšenim Nećak Stevanom i Stojanović Stankom, zaputili iz sela. Kako je dogadjaj dalje tekao, to svjedoku Nećak Vladimiru nije poznato iz ličnog zapažanja. Medjutim po kasnijem kazivanju Nećak Stevana, Nećak Pere i Stojanović Stanka, mu je poznato, da je naprijed spomenuta grupa u putu kroz selo naišla na Nećak Peru, kojega da su takodjer sada uhapsili i sproveli u Novsku. Iz ovog istog izvora je svjedoku poznato da su sva trojica uhapšenika u toku puta do Novske bili udarani po ustašama Semešu i Burziku, a isto tako da su i kasnije u samom zatvoru u Novskoj bili udarani po drugim licima.

Na temelju jasnog i nedvoumnog priznanja okr. Grgić Nikole smatrati je dokazanim, da je on negdje u jesen 1943. godine stupio u ustaški pokret u Novskoj, da je slijedeće godine položio ustašku propisanu prisegu, te da je u ustaškom pokretu ostao sve do oslobodjenja.

Obrani okrivljenoga iznijetoj po ovom učinu, da je u ustaški pokret stupio zato, što da mu se je sa strane drugih ustaša prijetilo, da će u protivnom i on i njegova obitelj biti otjerani u koncetracioni logor, sud nije mogao da pokloni vjere, jer ovakova njegova obrana ne samo da nije ničim podkrijepljena, već se što više, a s obzirom na čin opisan pod toč. 1./ dispozitivnog dijela ove presude, i sama po sebi pokazuje neuvjerljivom.

Sa svega izloženog smatra se dokazanim, da je okrivljeni Grgić Nikola počinio krivične radnje pobliže opisate u dispozitivnom dijelu ove presude i da je za iste krivično odgovoran. Kako se u takovim radnjama okrivljenog ogledaju sva obilježja tamo navedenih krivičnih djela, a ne predlaže okolnosti koje bi njegovu krivnju isključivale, ili kažnjivost isključivale, odnosno ukidale, to je bio red za ova krivična djela ga i oglasiti krivim te osuditi na kaznu.

Prilikom izricanja kazne sud je okrivljenom uzeo u olakšicu neporočnost, a po djelu pod 2./i potpuno priznanje djela, a po onom pod 1./djelomično priznanje djela, dok mu otežica nije našao. Imajući sve iznijeto u vidu, a primjenom tamo navedenih propisa, sud mu je za krivično djelo pod 1./izrekao kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u

trajanju od 3 godine, a za ono pod 2./kaznu lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od jedne godine i 5 mjeseci. Pošto se pak radi o realnom sticaju, to mu je sud za oba ova krivična djela izrekao jednu jedinstvenu kaznu i to onu navedenu u dispozitivnom dijelu ove presude, smatrajući ovu i ovakovu kaznu primjerenom težini krivičnih djela, te stepenu okrivljenikove krivične odgovornosti i socijalne opasnosti.

OKRUŽNI SUD
U Daruvaru, dne 23. kolovoza 1946.

Zapisničar:	Predsjednik vijeća:	Tajnik:
Lončarić v.r.	Zebić v.r.	Dr. Ucović v.r.

M.P.[633] Za točnost otpravka jamči:
Kancelarija Okružnog suda
U Daruvaru, dne 30. VIII. 1946.
…[634] [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/45., kut. 23, f. Z-2949

177.

1946., kolovoz 27.
Zagreb

Ministarstvo pravosuđa NR Hrvatske, Zagreb dostavlja Zemaljskoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Zagreb popis presuda Okružnog narodnog suda u Daruvaru protiv "ratnih zločinaca i izdajnika"

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO PRAVOSUDJA

Broj: 38429-I-17-1946.
Zagreb, dne 27 kolovoza 1946.

Predmet: Presude protiv ratnih zločinaca.-

[633] Okrugli pečat: Federalna Država Hrvatska Okružni narodni sud Daruvar (u sredini zvijezda petokraka).
[634] Potpis nečitak.

ZEMALJSKOJ KOMISIJI ZA UTVRDJIVANJE ZLOČINA
OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA
- Z A G R E B -

U vezi Vašeg akta broj 885-/Pres. od 11.VI.1946 dostavljaju se u prilogu otpravci presuda, koje je izrekao Okružni Narodni sud u Daruvaru protiv slijedećih ratnih zločinaca i izdajnika:

1.	VIDOVIĆ JANKO	pod br. Kz.	164/45.
2.	KATALINIĆ JOSIP	“	251/45.
3.	CVIJETAN LUKA	“	258/45.
4.	BELETA ZVONKO	“	259/45.
5.	FRANJIĆ ADOLF	“	261/45.
6.	RUKAVINA KARLO	“	264/45.
7.	ELAB MIRKO	“	265/45.
8.	ADŽIJEVIĆ MIO	“	270/45.
9.	MATOŠEVIĆ JAKOV	“	271/45.
10.	PRIBANIĆ JOSIP	“	272/45.
11.	DRAŽIĆ ŽIVKO	“	285/45.
12.	RUKAVINA FRANJO	“	287/45.
13.	MIHATOVIĆ DJURO	“	289/45.
14.	PETROVIĆ ANTUN	“	292/45.
15.	MATKOVIĆ JOŠKO	“	293/45.
16.	ŠTEFULINEC NIKOLA	“	303/45.
17.	LASOVIĆ ČEDOMIR	“	310/45.
18.	ROBIĆ PETAR	“	311/45.
19.	ULDRIJAN EDO	“	313/45.
20.	FUTAĆ ANTUN	“	314/45.
21.	POPOVIĆ LUKA	“	315/45.
22.	JOVANOVIĆ KARLO	“	326/45.
23.	HORVAT IVAN	“	319/45.
24.	PAVLIČEVIĆ JOZO	“	322/45.
25.	SPAHIJA JOSIP	“	323/45.
26.	STANIĆ MIJO	“	325/45.
27.	MOĆNIK JOSIP	“	328/45.
28.	HORVAT FRANJO	“	329/45.
29.	KRPAN IVAN	“	330/45.
30.	HRAST JAKOV	“	332/45.
31.	BOGATI FRANJO	“	333/45.
32.	BABIĆ MIJO	“	334/45.
33.	GESLER STJEPAN	“	336/45.

34.	DERDIĆ VINKO	“	338/45.
35.	HORVAT DRAGUTIN	“	341/45.
36.	LANGER ALEKSANDAR	“	343/45.
37.	MALINARIĆ VINKO	“	1/46.
38.	RADAK JOSIP	“	2/46.
39.	ŠIRIĆ DJURO	“	3/46.
40.	MATIĆ MIJO	“	4/46.
41.	KOPIĆ MARTIN	“	5/46.
42.	KENIG JOHAN	“	6/46.
43.	BUČANAC JOSIP	“	7/46.
44.	ČULUMOVIĆ PETAR	“	12/46.
45.	KLOBUČAR AUGUST	“	18/46.
46.	FLOK FRANJO	“	28/46.
47.	ŽIGA ZDENKO	“	29/46.
48.	ŽALAC MILAN	“	31/46.
49.	VRAŽIĆ VLADIMIR	“	42/46.
50.	TAKAČ MATE	“	45/46.
51.	SMOTANIĆ MIRKO	“	47/46.
52.	SOMODŽI DJURO	“	49/46.
53.	KARMELI JOSIP	“	52/46.
54.	ABEL JOSIP	“	70/46.
55.	GNJAVRO MARTIN	“	71/46.
56.	PODOBNIK ZDENKO	“	73/46.
57.	OROBABIĆ JAKOV	“	94/46.
58.	PLAŽANIN FRANJO	“	97/46.
59.	ŠIMIČIĆ TOMO	“	105/46.
60.	GRGIĆ TOMO	“	107/46.
61.	ZALOGAJ STJEPAN	“	111/46.
62.	MAGIĆ PETAR	“	112/46.
63.	JUGOVIĆ MATE	“	113/46.
64.	JUGOVIĆ IVAN	“	114/46.
65.	LUKINIĆ MATE	“	115/46.
66.	UGARKOVIĆ KATA	“	118/46.
67.	BIŠKUP VINKO	“	119/46.
68.	ŠANTIĆ JOSIP	“	128/46.
69.	BLAŽEKOVIĆ MARTIN	“	131/46.
70.	FERENČAK SOFIJA	“	132/46.
71.	UHEREK JOSIP	“	136/46.
72.	PRIŠ PAVLE	“	142/46.

73.	ŠABARIĆ DRAGUTIN	“	143/46.
74.	KARAJKOV ANTUN	“	144/46.
75.	KASTMILER MARTIN	“	145/46.
76.	ŽARKOVIĆ BOSILJKA	“	146/46.
77.	MIŠEL AUGUST	pod br. Stup.	27/46.
78.	ŠTIMAC TOMO	“	34/46.
79.	CRNOLATAC MATIJA	“	46/46.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Načelnik:
M.P.[635] Popović [v.r.]
/ Dr. Zdravko Popović, v.r. /

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 306, GUZ, 2611/45., kut. 23, f. Z-2949

[635] Okrugli pečat: Narodna Republika Hrvatska Ministarstvo pravosudja (u sredini zvijezda petokraka).

178.

1946., kolovoz 28.
Vinkovci

Odsjek unutarnjih poslova grada Vinkovci izdaje potvrdu o vladanju za Vinka Šćepanovića iz Vinkovaca, navodeći "cjelo vreme svoga boravka u Vinkovcima bio je dobrog moralnog vladanja", da je u vrijeme rata bio u domobranskoj glazbi u Vinkovcima i na obuci u Stockerau, te da "nema dokaza da se je za vreme okupacije ogrešio o interese naroda", a Gradski NO Vinkovci zatim donosi rješenje "da se otpusti iz državne službe Šćepanović Vinko, jer je prema pomenutom uvjerenju o vladanju ustaški nastrojen"

OTSJEK UNUTRAŠNJIH POSLOVA GRADA
V I N K O V C I

Vinkovci, dne 28-VIII-1946. god.

BROJ: Pov. 419/46.
Predmet: Šćepanović Vinko uvjerenje o vladanju.

UVJERENJE O VLADANJU

Za Šćepanović Vinka rodjenog 10-IV.1911. god. u gornjem Humcu opć.[ina] Pušćišće, kotar Split sin Nikole i Katice r. Kljunčević, nastanjen u Vinkovcima od 1939. godine.

Za cjelo vreme svoga boravka u Vinkovcima bio je dobrog moralnog vladanja.

Za vreme okupacije bio je u domobranskoj glazbi u Vinkovcima, kao i na izobrazbenom kursu u Njemačkoj Stockerau.

Nema dokaza da se je za vreme okupacije ogrešio o interese naroda. Sada je neaktivan u radu stoga je potrebna kontrola nad istim, tako da bi koristio općoj stvari.

Ovo uvjerenje služi za regulisanje službenih odnosa za u predmetu navedenog.

Prosto od Taksa na osnovu čl. 5. Zakona o taksama.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[636]

Šef Otsjeka:
Ivan Balić [v.r.]
/I. Balič, v.r./

---

[636] Okrugli pečat: Narodna Republika Hrvatska Otsjek unutrašnjih poslova za grad Vinkovci (u sredini zvijezda petokraka).

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
GRADSKI NARODNI ODBOR VINKOVCI
TAJNIŠTVO
Broj: Pov. 120/46

Na osnovu uvjerenja o vladanju za Šćepanović Vinka, izdanog od Otsjeka unutrašnjih poslova pri GNO-u Vinkovci pod brojem Pov. 419 od 15. VIII.[637] ovaj Gradski NO donosi slijedeće

R J E Š E N J E

da se otpusti iz državne službe Šćepanović Vinko, jer je prema pomenutom uvjerenu o vladanju ustaški nastrojen, a kao takovog ga ovaj NO ne može držati u svojoj službi.

Služba mu prestaje dana 31.VIII.1946.

O tome obavjest:

1. Šćepanović Vinko
2. Financijski otsjek GNO-a Vinkovci
3. Privredni otsjek, gradj. referada Vinkovci
4. Personalni referent GNO-a Vinkovci
5. Sindikalna podružnica komunalnih radnika i namještenika, pri GNO-u Vinkovci.

S.F.-S.N.

Tajnik:
/Zorić Ivan, v.r./
Zorić Ivan [v.r.]

M.P.[638]

Pretsjednik:
/Martinovski Fabijan, v.r./
Martinovski Fabijan [v.r.]

———————

Izvornik, strojopis
DAO SC Vinkovci, Gradski NO Vinkovci, 1946., 419/46. Pov. i 120/46. Pov.

[637] Očito greška; trebalo bi pisati: Pov. 419 od 28. VIII.
[638] Okrugli pečat: Gradski N.O.O. Vinkovci (u sredini grb FNR Jugoslavije).

179.

1946., rujan 14.
Zagreb

Uprava Narodne milicije MUP-a NR Hrvatske, Zagreb u dnevnom izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb navodi među ostalim da su pripadnici Narodne obrane u selu Komletinci, Kotar Vinkovci, Okrug Slavonski Brod ubili dvije žene, Anu Knežević i Anu Cvitić, koje su se, [navodno], u kolovozu 1946. "odmetnule u šumu i priključile banditu Horvatinović Mati"

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Uprava Narodne Milicije

Predmet: Dnevni izvještaj Zagreb, 14. IX. 1946 g.

Dana 14. IX. od područnih Odjela primljeni su slijedeći izvještaji:

I. Na području okruga Sl. Brod

1/ Dana 6. IX. u selu Komletinci, kotar Vinkovci, po vojnicima Narodne obrane ubijene su Knežević Ana i Cvitić Ana, obe iz Komletinaca, koje su se u kolovozu mjesecu ove godine odmetnule u šumu i priključile banditu Horvatinović Mati.
/…/

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!
M.P.[639]
Načelnik: …[640] [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 134.

[639] Okrugli pečat: Narodna vlada Hrvatske Ministarstvo unutrašnjih poslova (u sredini grb FNR Jugoslavije).
[640] Potpis nečitak.

180.

1946., rujan 25.
Našice

Privredni odsjek Kotarskog NO-a Našice odbija molbu Ilije Satlera iz Našica za registraciju obrtnice jer se za vrijeme rata izjašnjavao Nijemcem

---

Kotarski N.O. Našice
Privredni otsjek
Pododjel obrta i industrije
Broj: 9136/46 Našice, dne 25. IX. 1946

Predmet: Satler Ilija iz Našica, moli registraciju obrtnice.

Kotarski N.O. Našice nakon provedenih izvida po prednjoj molbi donio je slijedeću:

O D L U K U

Molitelj Satler Ilija, čarapar iz Našica o d b i j a s e sa svojom molbom za registraciju obrtnice, pošto se za vrijeme okupacije deklarisao kao Njemac, te se odredjuje brisanje obrtnice izdane po Kotarskoj oblasti u Našicama pod brojem 8843/44 od 16. IX. 1944.

O B R A Z L O Ž E N J E

Molitelj je podnio molbu za registraciju obrtnice, iako se je za vrijeme okupacije deklarisao kao Njemac, te je radi toga bio i u logoru. Pošto se time ogriješio o nacionalnu čast našega naroda i o N.O.P.

Stoga je valjalo donijeti gornju odluku kao u tenoru.

Protiv ove odluke ima mjesta žalbi u roku od 8 dana od dana primitka iste na Okružni N.O.-a Osijek odjel industrije i obrta.

O tome obavjest: 1./ Staler Ilija, Našice
2./ Mjesni N.O. Našice
3./ Obrtni zbor Našice
4./ Javni tužioc za kotar Našice
5./ Financijski otsjek Kotarskog N.O.-a Našice.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pročelnik: /Vujnić/ Vujnić [v.r.]

M.P.[641]

Pretsednik: /Franjković/ Franjković [v.r.]

Izvornik, strojopis
U posjedu priređivača

[641] Okrugli pečat: Narodna Republika Hrvatska Privredni otsjek Kotarski Narodni odbor Našice (u sredini grb FNR Jugoslavije).

181.

1946., listopad 16.
Osijek

Komisija za sastav biračkih popisa Gradskog NO-a Osijek donosi odluku o odbijanju molbe za upis u birački popis Adama i Katice Tiplhofer iz Osijeka na osnovi Zakona o biračkim spiskovima jer su bili članovi Kulturbunda

_____

GRADSKI NARODNI ODBOR
KOMISIJA ZA SASTAV BIRAČKIH SPISKOVA

u Osijeku, dne 16 listopada 1946.

Broj 51/1946.
Očevidnika III.

Predmet: Tiplhofer Adam i Katica
iz Osijeka Cvetkova 54
broj _____ molba za upis u birački spisak.

O D L U K A

U rješenju molbe u predmetu naveden ____ za upis u birački spisak grada Osijeka odlučuje ova Komisija na osnovu člana 7 Zakona o biračkim spiskovima molbu odbiti,

RAZLOZI:

Molitelji se odbijaju na osnovu člana 4 točke 3 Zakona o biračkim spiskovima, jer su bili članovi kulturbunda.

Protiv ove odluke dopuštena je žalba u roku od 5 dana računajuć od dana primitka na Kotarski Narodni sud u Osijeku putem ove Komisije u smislu člana 18 Zakona o biračkim spiskovima.

O tom obavijest:
1./ Tiplhofer Adam i Katica iz Osijeka Cvetkova 54
2./ _____ iz Osijeka _____

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Članovi komisije: M.P.[643] Predsjednik:
1./ …[642] [v.r.] …[644] [v.r.]
2./ Popović Desanka [v.r.]

_____

[642] Potpis nečitak.
[643] Okrugli pečat (otisak nečitak).
[644] Potpis nečitak.

Izvornik, strojopis
U posjedu priređivača
V. Geiger, Folksdojčeri. Pod teretom kolektivne krivnje, Osijek, 2002., str. 38.

182.

1946., studeni 11.
Osijek

Okružni NO Osijek izvješćuje Ministarstvo prosvjete NR Hrvatske, Zagreb da je Viktora Kazdu učitelja iz Jovanovca kod Osijeka uhitila OZN-a, jer dok je 1933. bio učitelj u Goli, Kotar Koprivnica, "održavao je vezu s ustaškom bazom na Janka Pusti u Madjarskoj"

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
OKRUŽNI NO OSIJEK
T A J N I Š T V O
PERSONALNI OTSJEK — Osijek, dne 11.XI.1946.
BROJ 4202/46
Predmet: Kazda Viktor, učitelj u Jovanovcu,
Kotar Osijek – hapšenje

M I N I S T A R S T V U P R O S V J E T E
P e r s o n a l n i o d j e l
Z A G R E B

Izvještava se Naslov da je Kazda Viktor, učitelj iz Jovanovca, kotar Osijek, uhapšen po organima UDB-e za kotar Osijek i to radi suradnje s ustašama za vrijeme bivše Jugoslavije. Isti je 1933. g. bio namješten kao učitelj u Goli, kotar Koprivnica i kroz to vrijeme održavao je vezu s ustaškom bazom na Janka Pusti u Madjarskoj.

Dostavlja se Naslovu prednji izvještaj, znanja radi.

Imenovani je uhapšen dana 25.X.1946.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !

Tajnik:
/ Pero Romanić /
Pero Romanić [v.r.]

M.P.[645]

Pretsjednik:
/ Josip Mesić /
Josip Mesić [v.r.]

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 291, 20.1.1, kut. 114

[645] Okrugli pečat: Okružni narodni odbor Osijek (u sredini grb FNR Jugoslavije).

183.

1946., prosinac 7.
Osijek

Gradski odbor Narodne omladine Hrvatske Osijek dostavlja Prosvjetnom odjelu Okružnog NO-a Osijek podatke o učenici Ruži Mužević, izbačenoj 1945. iz škole, ističući da joj je otac "streljan kao fašista", a da je ona "od oslobođenja i dalje na razne načine izražavala svoje klero-fašističko ubeđenje"

[…][646]
GRADSKI ODBOR
NARODNE OMLADINE HRVATSKE
O S I J E K
Broj _____*726/46*____
Dne _____*7. -XII* - 1946[647]

OKRUŽNOM NARODNOM ODBORU
Prosvjetni odjel
O S I J E K

Na vaše traženje dajemo Vam podatke o učenici MUŽEVIĆ RUŽI, izbačenoj prošle školske godine iz Učiteljske škole.

Ista je za vreme okupacije bila funkcioner u ustaškoj mladeži. Povlačila se je pred J.[ugoslavenskom] Armijom čak u Sloveniju, gdje je bila zarobljena od Engleske vojske, a potom predana našim vlastima.

U školi je od oslobođenja i dalje na razne načine izražavala svoje klero-fašističko ubeđenje. To ubeđenje očitovalo se preko toga što se bunila što nema molitve u školi i reforme u školstvu nove Jugoslavije rekla je da su glupe, kao i oni koji ih sprovode. Otac joj je streljan kao fašista.

Od njenog izbacivanja pa do danas ista nije bila na terenu našega grada, tako da o njoj i njenom radu u tom razdoblju ne možemo dati svoj sud. S obzirom na priličnu slabost nižih rukovodstava Narodne Omladine, molimo Vas da karakteristike koje je sobom donijela iz sela u kom se nalazila, ne uzmete kao najvjerodostojnije.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!
M.P.[648]

Za Sekretarijat:
…[649] [v.r.]

---

[646] Znak Narodne omladine Hrvatske: zvijezda petokraka (u sredini: otvorena knjiga, snop pšenice i čekić).
[647] Pečat.
[648] Okrugli pečat: Narodna omladina Hrvatske Gradski odbor Osijek (u sredini znak Narodne omladine Hrvatske).
[649] Potpis nečitak.

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 291, 8.9, VI-118, 86 370/46, kut. 48

184.

[*1945./1946.*]
Petrijevci (Valpovo)

Mjesni NO Petrijevci potvrđuje 15. ožujka 1948. da je Andrija Harambašić (rođen [7. srpnja] 1945.) iz Petrijevaca bez roditelja, "bez oca koji je kratkim putem likvidiran po oslobodjenju, a dočim je njegova majka [rođena 1922.] umrla [od tifusa 4. ožujka 1946.][650] u Valpovu u logoru" [gdje je od rujna do prosinca 1945. Andrija bio interniran sa starijim bratom Ivicom (rođenim 1939.) i majkom]

Mjesni N.O. Petrijevci.
Broj: 514 /1948. Petrijevci, dne 15 ožujka 1948.

-.P O T V R D A.-

Ovim se od strane ovog Mjesnog N.O.-a potvrdjuje, da je HARAMBAŠIĆ Andrija sin pok. Luke i Ane rodjene Monigle, rodjen 1945 godine u selu Petrijevci, kotar Valpovo, bez roditelja t.j. bez oca koji je kratkim putem likvidiran po oslobodjenju, a dočim je njegova majka umrla u Valpovu u logoru.-

Ova se potvrda imenovanoj moliteljici Petrović Hermini iz Valpova izdaje na vlastiti zahtjev, radi sastava k molbi za posinjenje imenovanog malodobnika koji je ostao bez svojih roditelja, a u [druge] svrhe se nemože upotrebiti.-

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu!

Predsjednik:		Tajnik:
/Starčević Mijo/	M.P.[651]	/…[652]/
Starčević Mijo [v.r.]		…[653] [v.r.]

Izvornik, strojopis
U posjedu priređivača
V. Geiger, Folksdojčeri. Pod teretom kolektivne krivnje, Osijek, 2002., str. 128.

[650] Usp. V. Geiger, Radni logor Valpovo 1945.-1946. Dokumenti, Osijek, 1999., str. 109.
[651] Okrugli pečat (otisak nečitak).
[652] Nečitko.
[653] Potpis nečitak.

185.

[*1946.*]
Zagreb

Uprava javne bezbjednosti DSUP-a Zagreb obavještava 13. rujna 1952. upravu KPD-a Lepoglava da briše iz evidencije odbjeglog osuđenika Ivana Vukšića iz Bukvika kraj Orahovice jer je imenovani "po našim organima" "ilegalno likvidiran" 1946.

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽ: SEKRETARIJAT ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
UPRAVA JAVNE BEZBEDNOSTI
Odsjek za potražnu službu

Broj: Ad 1809/53 Zagreb, dne 3. IX. 52

PREDMET: Vukušić Ivan, obustava potrage.-

UPRAVI KAZNENO POPRAVNOG DOMA
L E P O G L A V A

Obavještavamo Vas da brišete iz evidencije odbjeglih osudjenika, VUKUŠIĆ IVANA, sina Petra i Pepice r. Gomzi, rodj. 24. IX. 1928 god. u Bukviku, kotar Orahovica.

Imenovani je ilegalno likvidiran 1946 god. po našim organima u Bukviku kotar Orahovica.-

Prednje se dostavlja na znanje.-

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !
M.P.[654]

Šef odsjeka:
Vlado Vukres [v.r.]
/ Vlado Vukres /

Izvornik, strojopis
A. Franić, KPD Lepoglava mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika, Zagreb, 2000., str. 240.

[654] Okrugli pečat: Narodna Republika Hrvatska Državni sekretarijat za unutrašnje poslove Uprava javne bezbjednosti (u sredini grb FNRJ).

186.

**[*1946.*
Novi Sad]**

Iz izvješća predstojnika OZN-e II. za Vojvodinu, Novi Sad o broju uhićenih po odsjecima, puštenih na slobodu, upućenih sudu, upućenih u logor, te likvidiranih na području Srijema i cijele Vojvodine

---

Navodimo brojčano: broj ukupno hapšenih po otsecima, puštenih na slobodu, upućenih sudu, upućenih u logor i likvidiranih.

a) Otsek za Srem

Ukupno hapšeno i prošlo kroz zatvor ……846 lica

1. Pušteno na slobodu …….. 15
2. upućeno sudu …….. 13
3. upućeno domobrana u NOB …….. 38
4. poslato u logor ……141
5. likvidirano …….. 639 ukupno 846

846

Likvidirano po narodnosti:

1. Članova "Kulturbunda" …… 454
2. Gestapovaca ……..…75
3. Nemačkih vojnika S.S ……..… 21
4. Ustaša ……340
5. policijskih agenata ……19
6. policajaca …… 31
7. Nedićevaca …… 4
8. Belogardejaca …… 3
9. Dražinovaca …… 19
10. domobranskih časnika ……2
11. izdajnika ……11
12. Žandara ……6

Ukupno 985

Razlika u streljanim od 139 je u tome što ovih 139 nisu prošli kroz zatvor.

Hapšeni, likvidirani četnici pre i posle amnestije

Pre amnestije:

uhapšeno ……106
likvidirano …….. 31
pušteno na slobodu …… 26
amnestirani i pušteni …….. 49

106

Posle amnestije:

hapšeno ……... 11
likvidirano ……... 2
pušteno na slobodu …….. 9

/…/[655]

Kroz sve zatvore u Vojvodini ukupno je hapšeno i kroz zatvore prošlo 5.025 osoba.

Ukupno streljano na teritoriju Vojvodine 9.668

Po narodnosti streljano:

1) Nemaca …… 6.763
2) Mađara ……. 1.776
3) Hrvata (ustaša) ……. 436
4) Ostalih narodnosti: Rusa, Čeha, Slovaka, Rusina, Bunjevaca i t.d.……693

9.668

Ukupno pre amnestije hapšeno četnika 295

od toga:

1) likvidirano ……86
2) pušteno na slobodu …….. 78
3) umro u pritvoru…….. 1
4) pobegao ……. 1
5) predato sudu ……32
6) amnestirano ……97

Posle amnestije hapšeno ukupno 19

od toga:

1) Pušteno na slobodu …… 13
2) likvidirano …….. 2
3) poslat u bolnicu……..1
4) u pritvoru se nalazi ……. 3

Šef II Otseka
…[656] [v.r.]

———————

Izvornik, strojopis
U posjedu priređivača
Z. Dizdar, V. Geiger, M. Pojić, M. Rupić (prir.), Partizanska i komunistička represija i zločini u Hrvatskoj 1944.-1946. Dokumenti, Slavonski Brod, 2005., str. 324.-326.

[655] Dalje su u dokumentu navedeni podaci odsjeka za Bačku, Suboticu i Banat, te odjela za Novi Sad i Petrovgrad (Zrenjanin) koje izostavljamo, a navodimo samo zbirne podatke za Vojvodinu.

[656] Potpis nečitak.

187.

**[*1946.*
Zagreb]**

Izvješće MUP-a NR Hrvatske, Zagreb "o radu na suzbijanju banditizma na okruzima Brod, Bjelovar i Zagreb"

———————

Predmet: Izvještaj o radu na suzbijanju banditizma na okruzima Brod, Bjelovar i Zagreb.[657]

Na okruzima sjeverne Hrvatske i Slavonije gdje je banditizam najrazvijeniji i gdje imade najjaču podršku raznih antinarodnih elemenata upućene su 3 ekipe operativnih radnika iz našeg odjeljenja i to jedna na teren okruga Brod, jedna na teren okruga Zagreb – Varaždin, a jedna na teren okruga Bjelovar sa zadatkom davanja pune pomoći odjeljenjima i opunomoćstvima u likvidaciji najvažnijih banditskih grupa na tim terenima.

Vodje ekipa po dolasku u okružna odjeljenja napravili su sa načelnicima plan za aktivizaciju što većeg broja operativnih radnika za borbu protiv banditskih grupa što bi uslovilo što bržu likvidaciju istih. U zadatku likvidacije banditskih grupa ekipe su naišle na poteškoće zbog slabog pregleda jatačkih organizacija, pomanjkanja agenturno-informativne mreže (okrug Zagreb, kotar Požega na okrugu Brod, kotar Djurdjevac na okrugu Bjelovar), slabog pregleda banditskih grupa, kao i kompromitiranjem naših metoda rada (okrug Brod i Bjelovar).

Dolaskom na teren ekipe su prišle sakupljanju podataka o banditskim grupama i jatacima, hapšenjem jataka, verbovanjem novih lica tj. stvaranjem osnovnih uslova za likvidaciju najvažnijih grupa.

Okrug Brod

Na okrugu Slavonski Brod na kojem je banditizam vrlo akutan a na pojedinim sektorima ima dobru jatačku organizaciju (Požega), formirane su 4 grupe operativaca i to: 1. grupa operira na sektoru kotara Županje na kome se nalazi grupa Crljića[658] 7 – 10 bandita većinom Bosanaca koji su vrlo borbeni a uz nju je i grupa bunkeraša na čelu sa ustaškim logornikom Kozarcem.[659]

2. grupa operira na sektoru kotara Brod gdje se nalazi 4 – 5 bosanskih bandita koji su povezani sa oko 10 domaćih bunkeraša.

---

[657] Navodimo samo podatke za Okrug Slavonski Brod.

[658] Riječ je o skupini Jure Crljića. Usp. Z. Radelić, Križari: gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., Zagreb, 2002., str. 251., 257.-258.

[659] Ivan.

3. grupa operira na sektoru kotara Nova Gradiška na kojem se nalazi grupa Pave Dasovića[660] u jačini 4 – 5 bandita, grupa Katušića[661] od 5 bandita i grupa Aska[662] od 3 bandita.

4. grupa operira na sektoru Požega gdje se nalazi grupa Vidušić-Obrovac[663] koja je do razbijanja brojila 15 – 20 ljudi, a ima jaku jatačku organizaciju u 21 selu požeškog kotara, grupa Pavlovića[664] od 7 – 8 bandita i grupa Mike Djuretića[665] od oko 12 bandita i još oko 30 bunkeraša.

Odjeljenje je imalo vrlo slabu agenturno-informativnu mrežu naročito na kotaru Požega, gdje je banditizam najrazvijeniji te je na tom sektoru trebalo vršiti hapšenja radi dobivanja podataka o bandi i njenim saradnicima. U tom pravcu na okrugu Brod do sada je uhapšeno oko 90 jataka nad kojima su vodjene brze i energične istrage i stvarane mogućnosti za verbovku i dalje razbijanje jatačkih organizacija koje su dobro organizovane na kotaru Požega. Mjere hapšenja u samom početku nisu imale potreban efekat, jer su kompromitovane ranijim aljkavim odnošenjem prema hapšenicima ili nepravilnim hapšenjima, istragama itd. a najviše slučajevima kada se hapsilo jatake, pa ih se nakon 2 – 3 dana puštalo ili kada bi se teške jatake sudilo na 6 mjeseci do godinu dana zatvora. Naše agenturno-operativne metode kompromitovane su prilično na svim sektorima okruga Brod iz nekonspiracije, nebudnosti pri verbovkama, agenturnim kombinacijama i realizacijama.

Kao rezultat dosadašnjeg rada na okrugu Brod je 11 likvidiranih i 2 predana bandita. Medju likvidiranim banditima nalazi se uhvaćen bivši ustaški logornik Kozarac Ivan, koji se odmetnuo 1945. g. a bio je vodja grupe bunkeraša na kotaru Županja, te postoje uslovi da se preko njega pohvataju i ostali bunkeraši na tom kotaru.

Verbovanjem novih lica od pohapšenih jataka stvoreni su uslovi za likvidaciju banditskih grupa, jer je za svaku grupu zaverbovan po jedan ili dva jataka, a grupu Obrovac-Vičić razradjuje naš najbolji suradnik "Zvonko", te se može očekivati rezultata.

/…/

Izvornik, strojopis
HDA, Zagreb, 1220, Vojna komisija, kut. 134.

[660] Riječ je o skupini Mate Dasovića. Usp. Z. Radelić, Križari: gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., Zagreb, 2002., str. 266. –268.

[661] Riječ je o skupini Josipa Katušića. Usp. Isto, str. 266.

[662] Riječ je o skupini Asana Bajramovića. Usp. Isto, str. 271.

[663] Očito se radi o skupini Obrovac-Vičić, kako je kasnije i navedeno u izvješću, odnosno o skupinama Mile Obrovca i Antuna Vičića, koje su djelovale povezano. Usp. Isto, str. 277.-278.

[664] Riječ je o skupini Antuna Pavlovića. Usp. Isto, str. 273.-276.

[665] Riječ je o skupini Nikole Đuretića Mike. Usp. Isto, str. 272.-273.

P R E G L E D

Dislokacije Glavnjeka, zarobljeničkih logora i bolnica na teritoriji Jugoslavije na dan 1.IV.1947 godine.

GLAVNJAK ZA GRADU NARODNOJ VOJSKE SRBIJE – BEOGRAD

1	Zarobljenički logor	..... Bogojevo
3	" "	..... Beograd
4	" "	..... Beograd
5	" "	..... Beograd
6	" "	..... Beograd
7	" "	..... Zemun
17	" "	..... Mladenovac
18	" "	..... Požarevac
20	" "	..... Čuprija
26	" "	..... Kraljevo
38	" "	..... Užice
46	" "	..... Bor
60	" "	..... Bor
279	" "	..... Milovo Polje
404	" "	..... Trnjača
	Zarobljenička bolnica	..... Beograd-Zvezdara
	Zarobljenička bolnica	..... Smederevska Palanka

GLAVNJAK ZA GRADU ZAROBLJENIKE VOJSKE HRVATSKE – ZAGREB

101	Zarobljenički logor	..... Zagreb
102	" "	..... Zagreb
103	" "	..... Velika Gorica
107	" "	..... Pregrada
106	" "	..... Zagreb
118	" "	..... Ogulin
125	" "	..... Gospić
128	" "	..... Knin
129	" "	..... Zadar
138	" "	..... Sušak
141	" "	..... Šibenik
145	" "	..... Sisak
155	" "	..... Jasenovac
167	" "	..... Osijek
171	" "	..... Slavonski Brod
173	" "	..... Vinkovci
177	" "	..... Slavonski Brod
	Zarobljenička bolnica	..... Petrinja
	Zarobljenička bolnica	..... Osijek

ODSJEK ZA RATNE ZAROBLJENIKE SIOMP VOJVODINE - NOVI SAD

201	zarobljenički logor	Norovič
203	" "	Šid
204	" "	Zlenak
205	" "	Nova Pazova
213	" "	Inđija
215	" "	Sremska Mitrovica
227	" "	Zrenjanin
232	" "	Ečka
233	" "	Vršac
235	" "	Pančevo
253	" "	Novi Sad
256	" "	Novi Sad
257	" "	Sečbor
259	" "	Novi Vrbas
	Zarobljenička bolnica	Inđija
	Zarobljenička bolnica	Pančevo

ODSJEK ZA RATNE ZAROBLJENIKE NUP SLOVENIJE - LJUBLJANA

301	zarobljenički logor	Ljubljana St.Vid
310	" "	Vošnje
303	" "	Maribor
305	" "	Celje-Tekarje
307	" "	Kranjice
311	" "	Jesenice
312	" "	Ljubljana
313	" "	Rožnik-Ljubljana
314	" "	Borovnica
315	" "	Kranj
319	" "	Novo Mesto
320	" "	Idrija
321	" "	Trestranek
324	" "	Borovnica
	Zarobljenička bolnica	Škofja Loka

ODSJEK ZA RATNE ZAROBLJENIKE NUP MAKEDONIJE - SKOPLJE

401	zarobljenički logor	Bokolaroi
403	" "	Skoplje
405	" "	Skoplje
	Zarobljenička bolnica	Skoplje

ODSJEK ZA RATNE ZAROBLJENIKE NUP BOSNE I HERCEGOVINE-SARAJEVO

120	zarobljenički logor	Zenica
135	" "	Živinice
137	" "	Zenica
147	" "	Živinice
170	" "	Lukavac
179	" "	Maglaj
402	" "	Visoko

502	Zarobljenički logor	.....	Zavidovići
504	" "	.....	Banja Luka
505	" "	.....	Novo Sarajevo
520	" "	.....	Donja Visoka,nov.I
524	" "	.....	Žepče
525	" "	.....	Drvar
534	" "	.....	Mostar
535	" "	.....	Čapljina
	Zarobljenička bol.	.....	Sarajevo

ODBJEK ZA RADNE ZAPOSLJENIKE NLP CRNE GORE - CETINJE

121	zarobljenički logor	.....	Danilovgrad
601	" "	.....	Nikšić
602	" "	.....	Titograd
603	" "	.....	Novi Bar
604	" "	.....	Kotor

Izvornik u posjedu priređivača

P R E G L E D

Diplomacije Otaeka, zarobljeničkih logora i bolnica na teritoriji Federativne Narodne Republike Jugoslavije na dan 3 oktobra 1947 godine.

			Broj.stanje oficira	Broj.st.J.A.- nje podof. i vojnika	Broj.st. zarob. ljenika
OBLAST ZA RATNE ZAROBLJENIKE NUP NR SRBIJE - BEOGRAD					
3	zarobljenički logor...	Beograd	3	230	3252
4	zarobljenički logor...	Beograd	2	89	1277
5	zarobljenički logor...	Beograd	2	134	1426
17	zarobljenički logor...	Smed.Palanka	2	85	828
18	zarobljenički logor...	Požarevac	3	178	2648
20	zarobljenički logor...	Čuprija	2	84	1360
28	zarobljenički logor...	Kruševac	2	171	1329
38	zarobljenički logor...	NIŠ	2	148	2111
46	zarobljenički logor...	Bor	2	147	2716
48	zarobljenički logor...	Bor	2	150	2176
404	zarobljenički logor...	Crepaja	2	58	804
	Komanda prihvatilišta	"Kalvarija"Zemun	2	42	-
OBLAST ZA RATNE ZAROBLJENIKE NUP UR HRVATSKE - ZAGREB					
101	zarobljenički logor...	Zagreb	3	54	573
103	zarobljenički logor...	Vel.Gorica	3	62	545
106	zarobljenički logor...	Zagreb	3	63	754
107	zarobljenički logor...	Prečko	3	76	832
110	zarobljenički logor...	Bjelovar	3	70	730
125	zarobljenički logor...	Split	3	29	446
128	zarobljenički logor...	Osijek	2	32	238
138	zarobljenički logor...	Sisak	2	111	1248
141	zarobljenički logor...	Varaždin	3	45	383
145	zarobljenički logor...	Sisak	2	72	755
173	zarobljenički logor...	Vinkovci	4	80	1207
177	zarobljenički logor...	Slav.Brod	3	100	1175
	zarobljenička bolnica	Prečko	2	23	-
OBLASNA RATNE ZAROBLJENIKE GIDAP-VOJVODINE - NOVI SAD					
1	zarobljenički logor...	Begejevo	3	57	700
204	zarobljenički logor...	Klanak	3	35	321
205	zarobljenički logor...	Nova Pazova	3	133	1280
213	zarobljenički logor...	Indjija	2	55	533
215	zarobljenički logor...	Sremska Mitrovica	2	45	274
227	zarobljenički logor...	Zrenjanin	3	76	222
232	zarobljenički logor...	Bečka	3	49	352
233	zarobljenički logor...	Vršac	3	132	1775
253	zarobljenički logor...	Novi Sad	2	103	1254
	zarobljenička bolnica	Pančevo	3	45	-

			Brojno stanje oficira J.A.	Brojno stanje podof. i vojnika JA	Brojno stanje zarobljenika
		OTSEK ZA RATNE ZAROBLJENIKE KUP NR SLOVENIJE - LJUBLJANA			
1	0	zarobljenički logor...	Lebin-Petra	2	72	1121
2	210	zarobljenički logor...	Kočevje	2	60	842
3	303	zarobljenički logor...	Maribor	3	83	840
4	305	zarobljenički logor...	Teharje	3	117	1102
6	307	zarobljenički logor...	Brežice	3	55	727
7	311	zarobljenički logor...	Šesenice	2	116	1303
8	312	zarobljenički logor...	Ljubljana	3	116	1690
9	313	zarobljenički logor...	Ljubljana	2	99	955
10	314	zarobljenički logor...	Borovnica	2	71	736
11	315	zarobljenički logor...	Kranj	2	79	896
12	319	zarobljenički logor...	Novo Mesto	3	62	1000
14	321	zarobljenički logor...	Prestranek	3	93	556
15	324	zarobljenički logor...	Log	2	51	544
16		zarobljenička bolnica	Škofja Loka	2	-	99
		OTSEK ZA RATNE ZAROBLJENIKE KUP NR MAKEDONIJE - SKOPLJE			
1	401	zarobljenički logor...	Štip	2	54	855
2	403	zarobljenički logor...	Skoplje	3	86	1355
3	405	zarobljenički logor...	Skoplje	2	74	1414
		zarobljenička bolnica	Skoplje	1	9	-
		OTSEK ZA RATNE ZAROBLJENIKE KUP NR BOSNE I HERCEGOVINE-Sarajevo			
	139	zarobljenički logor...	Živinice	4	88	928
	147	zarobljenički logor...	Živinice	3	112	1356
	170	zarobljenički logor...	Vareš	3	138	2014
	256	zarobljenički logor...	Pale	3	133	1340
	504	zarobljenički logor...	Donja Tuzla	3	105	1554
	506	zarobljenički logor...	Novo Sarajevo	4	284	4016
	520	zarobljenički logor...	Tomislići	3	101	907
	525	zarobljenički logor...	Brčko	4	121	1225
	534	zarobljenički logor...	Jablanica	3	91	948
		zarobljenička bolnica	Sarajevo	3	—	26
		OTSEK ZA RATNE ZAROBLJENIKE PRI UPRAVI OKLADN.PRUGE ŠAMAC - SARAJEVO-ZENICA			
	97	zarobljenički logor...	Busovača	2	53	606
	120	zarobljenički logor...	Zenica	3	95	1127
	137	zarobljenički logor...	Vareš	3	54	515
	167	zarobljenički logor...	Modriča	3	57	640
	170	zarobljenički logor...	Maglaj	4	51	551
	402	zarobljenički logor...	Visoko	4	89	825
	502	zarobljenički logor...	Zavidovići	3	92	536
	524	zarobljenički logor...	Žepče	3	55	556
	535	zarobljenički logor...	Doboj	4	87	670
		zarobljenička bolnica	Doboj	3	8	—

218

			Brojno stanje oficira J.A.	Brojno stanje podof.i vojnika J.A.	Brojno stanje zarobljenika
OTSEK ZA PATNJE ZAROBLJENIKE NUP NR CRNE GORE - CETINJE					
1	121	zarobljenički logor...	Danilovgrad	3	52	850
2	501	zarobljenički logor...	Mikšić	3	50	1510
3	502	zarobljenički logor...	Titograd	4	83	1201
4	503	zarobljenički logor...	Titograd	3	20	1054
5	504	zarobljenički,logor...	Kotor	3	32	1140

SMRT FAŠIZMU-SLOBODA NARODU!

Izvornik u posjedu priređivača

IMENSKO KAZALO

A

Abel Franjo 573
Abel Josip 647
Abel Nikola 573
Abel Veronika 573
Abijanić Drago 398
Abjanić Đure Antun 404
Abramović 56
Abramović Đuro 631
Abramović Ivan 254
Abramović Josip (rođ. 1892.) 254, 255, 256, 257, 394
Abramović Josip (rođ. 1904.) 394
Abramović Katarina, rođ. Uzelac 254
Adamović Horvat Stjepan 634
Ađur Franjo 119
Adžić Svetozar 118
Adžijević Mio 646
Aganović Ivan 631
Ajman Ante 92
Akšamović Antun 201
Aladić Petar 568
Albert Hinko 341
Alegić Franjo 631
Aleksić Risto 502, 503, 510
Almaši Franjo 579
Almaši Ivan 579
Almaši Marija 579
Alvađ Ivan 630
Aljmaš Petar 634
Ament Marija 420
Ančić Ljubomir 631
Andečenko Kosta 634
Andres Dragutin 594
Andrić Marija 537, 544
Andrin Ilija, ml. 579
Andrin Ilija, st. 579
Andrin Stana 579
Anić Tomislav 41, 307, 372
Antičević Josip 396
Antolić Kata 328
Antolović Đuro 632
Apčag Mate Marica 408
Apčag Pavla Ljubica 407
Apel Paula 424
Arpo Aleksandar 573
Artuković Mato 41
Astaloš Josip 192, 235, 265
Ašner Rudolf 631
Atlagić Franjo 630
Audi Benedikt 167

B

Babić Antun-Tuna 74, 151, 154, 172, 310
Babić Dragutin 576
Babić Franjo 412
Babić Kata 576
Babić Ljubomir 232
Babić Martin 227, 576
Babić Mato 166
Babić Mijo 646
Babić Nikola 535
Babić Petar 557, 563
Bader Barbara 423
Bader Ljudevit 226
Bader Marija 422
Bahov Milan 331
Bajramović Asan 661
Bakarić Vladimir (Vlado) 240, 241, 242, 283, 284, 294, 308, 310, 601, 603
Balatinac Marka Stjepan 404
Balen Josip 107 , 571
Balenović Đuka 102
Balenović Petar 321
Balentović Ivan 149
Balentović Stipa 200
Baličević Marko 395
Balić Elizabeta 486
Balić Ivan 641, 649
Balinović Petar 324
Balog Ivan 633, 634
Baloković Đuro 424
Banka Josip 611

Banovac 497
Banović Nikola 304
Bant Ivan 395
Baračević Marko 387
Barat Ivan 412
Barbarić Stanko 633
Baričević Pero 452
Barić Juraj 397, 409
Barić Ljuban 232
Barić Nikica 41, 74
Baron Franjo 316
Barukčić Jure 634
Barunović Ivan 452
Bašić Ilija 346
Batik Franjo 397
Batranović Savo 193
Batrnjek Stjepan 222, 445
Bauer Antun 324
Bauer Viktor 339
Baumajster Božo 346
Bauman 95, 166
Baumgärtner (Baumgartner) Rudolf 209
Bebek Franjo 116
Beck Ema 420
Bedran 58
Begić Karlo 232
Begović 514
Begović Đuro 112
Begović Josip 330
Beketinac (Beketinec) Nikola 397, 409
Belan Ivan, ml. 467, 469
Belan Ivan, st. 467
Beleta Zvonko 646
Belinić Marko 201, 240, 241, 283, 284, 294, 310, 601
Beller Lazar 395
Benaković Anica 152
Benaković Jakša 174
Benaković Josipa 531, 532
Benaković Luca 531, 551
Bendek Franjo 632
Benhat Kata 594
Benić Mato 235
Benija Josip 323
Benković Ivana Mato 406
Ber Mato 394
Berečić Dragutin 629
Berkec Franjo 412
Berkec Marko 412
Berković Ivan 472
Bernadžihovski Vlado 136
Bernašek Gustav 340
Bertić Marko 120
Berus Anka 283, 294, 308, 601
Besančić Anka 576
Besančić Ivan 576
Besančić Stjepan 576
Beti Marija 633
Bevandić Antun 167
Bezinger Jozo 116
Biber Antun-Tehek 601, 602, 603
Bibić Kata 630
Bijelići 617
Bilić Marko 242, 254
Bilić Pjerinko 41
Bilik Ivan 250
Bilović Luka 325
Biljan Đuro 325
Biljan Tomo 315
Biondić Božo 317
Birmili Ana 593
Birmili Rudika 593
Birmili Stevo 593
Biro Pavao 329
Birtić Mijo 73
Biss Vinko 319
Bišćan Marija 326
Biškup Vinko 647
Bjelajac N. 209
Bjelan Ilija 228
Bjelobrk Jozo 254
Blaga Đuro 259
Blagojević Luka 194, 211, 372, 373
Blažek Ana 547
Blažek Đuro (Đuka) 517, 518, 544, 551, 552
Blažek Mira 545
Blažeković Baltazar 445

Blažeković Boris 445
Blažeković Goran Ante 41, 445
Blažeković Magdalena, rođ. Šarić 445
Blažeković Martin 647
Blažeković Milan (Emilijan) 304, 305, 306, 445, 629
Blažeković Zdenko 445, 446, 449
Blaževac Luka 172
Blaževac Mato 172
Blažević 164
Blažević Jakov 268, 285, 311, 374, 382, 429, 475, 476, 544, 582, 587
Blum August 594
Boban Rafael 72, 288
Bodiš Josip 631
Bodiš Pavo 595
Bodružić Stjepan 116
Bođa Katica 441
Bogati Franjo 646
Bogdanović Evica 556, 560
Bogojević Martin 569
Bogutovac S. 149
Bohunicki Stjepan 399
Bojčić Vikica 92
Bor Josip 420
Boras Mijo 632
Borbaš Miško 412
Borčić Čedo 601
Borner Desanka 118
Boroš Zdenko 341
Borovac Stjepan 330
Borović Adam 643
Borović Mijo 643
Borš Mate 630
Bosanac Koste Ivan 403
Bosiočić B. 58
Bošković 609
Bošković Ljudevit 394
Bošković Miloš 107
Bošković-Puškin Mirko 445, 492,
Bošnjak 308
Bovarović Antun 566
Božanić Ivo 552
Božanović Ivan 517, 545, 551
Božičanin Stevo 631
Božičević Janko 642
Božić Martin 565
Božić Stevo 514
Božić Stjepan 615, 622
Brand Magdalena 424
Brank Franjo 634
Brdarić Ivan 412
Brdarić Marko 443
Bregović 521, 525
Bregović August 520
Bregović Ivan 499, 519, 520
Bregović Štefanija, rođ. Vrućina 520
Bregović Tome Ivan 520
Bregović Tomo 520
Brekalo Mato 557, 563
Brenagdić Lucija 518
Brenc Franjo 555
Brendić Anka 527, 528
Brendić Franjo 527
Brendić Mato (Mata) 518, 527, 528, 529, 545, 546, 551, 553
Brendić Mijo 528
Breskovac Leon 629
Brezović Đuro 630
Brežnjak Josip 396
Brgles Bara 580
Brgles Josip 580
Brgles Mata 580
Brin Alojz 338
Brinovec Josip 400
Brkić Andrija 254, 255, 256, 257, 634
Brkić Duško (Dušan) 37, 160, 240, 241, 283, 284, 294, 308, 343, 601, 602, 611
Brkić Elza 92
Brkić Josip 633
Brkić Liza, rođ. Faj 254
Brkić Mijo 254
Brkić Nikola 394
Brkić Petar 618
Brkić Zvonko 537, 540, 601
Brkić-Malić Antun 320
Brkljačić Josip 329
Brković Dragutin 327

Brković Milan 329
Brlić Vatroslav 468
Brnatović Ana 441
Broz Josip-Tito 29, 31, 32, 47, 61, 67, 68, 74, 78, 87, 102,106,107, 113, 156, 192, 202, 227, 228, 229, 242, 262, 269, 303, 368, 535, 550, 582
Bručić Ljudevit 400
Bubin Ivan 394
Buce Adalbert 632
Bucić Petar 635
Bučanac Josip 647
Budak Mile 517, 590
Budak Ruža 327
Buerger (Bürger) Elizabeta 89
Buerger (Bürger) Julije 89
Buerger (Bürger) Mijo 89
Bujić Kata 82
Bukvić Ivan 404
Bulić Ilija 232
Buljan Jakov 304
Bunčić Josip 613
Buneta Vilim 338
Bunjevac Liza 166, 167
Bunjevac Matija 222, 224, 304
Burić D. 163, 441
Burzik 643, 644
Busić 165
Bušić Antun 149
Bušljeta Ivan 632
Bušljeta Petar 632
Butić 468

C

Cabrnoh Marija 327
Car Pero 193
Carević Luke Pero 402
Cehmajster Đuro 595
Cenčević Antun 546
Centl Alojz 341
Cerić 412
Cerovski Ignjac 315
Cico (Cice) Olga 532, 533, 551, 552
Cider Bara 449
Cider Leopold 449, 451
Cider Roza 451
Cimerman Ivan 330
Cindrić Bara 407
Cindrić Franjo 642
Cindrić Jaga 407
Cindrić Janka Jelica 407
Cindrić Tomo 407
Cinker 57
Ciraki Leon 588, 589
Cister Katica 494
Cokrlić Đure Stjepan 115
Colić M. 58, 149, 162, 188
Crljenić Mato 632
Crljić Jura 660
Crnčević Antun 527, 530, 531, 545, 546
Crnčević Mara 530, 546
Crnobrnja Bogdan-Tolja 71, 103
Crnolatac (Crnolatec) Elizabeta 533, 551
Crnolatac (Crnolatec) Nikola, ml. 509, 533, 551
Crnolatac (Crnolatec) Nikola, st. 509, 512, 517, 518, 533, 534, 545, 547, 551, 552
Crnolatac (Crnolatec) Šarlota 533, 547, 551, 552
Crnolatac Matija 648
Crnolatac, obitelj 538
Crnja 301
Cvejić Antun 631
Cvenić Đuro 630
Cvenić Zdenka 410
Cvetičan Ljuboja 63
Cvetković Stevo-Pop 165
Cvijanović Marija 441
Cvijetan Luka 646
Cvijić Franjo 251
Cvilinder Gabriel 401
Cvitić Ana 651
Cvitković 615
Cvjetičan Ljuboja 59

Č

Čačić Milan 346
Čaćić Vera 151
Čakanić Franjo 319
Čakanić Josip 319
Čalić Dušan-Culo 102
Čandrl Mijo 467, 469
Častek 72, 90, 95,96, 100
Čavajda Stjepana Stjepan 115
Čečatka Adolf 346
Čeliković Salko 116
Čeović Mato 452
Čerimović Radomir 634
Četnik Đuro 502
Čičić Josip 114
Čiković Tomo 76
Čizmarević Božo 401
Čolak Marko 412
Čolak Miško 412
Čolakov Milenko 118
Čolić Ivan 396
Čorda Stevan 377
Čordašić Ilije Stjepan 405
Čujković Nikole Nikola 108
Čulina Marko 525
Čulumović Petar 626, 647
Čuljak 621
Čupić Feliks 598
Čupić Mara 226
Čupić Miodrag J. 109
Čupić Paulina, rođ. Branda 598
Čupić Steva 568
Čupić Stjepan 598
Čurilović Živka Stjepan 402
Čutić Jure 331

Ć

Ćanić Luka 110
Ćelavica 538
Ćosić-Bukvin Ivica 41, 149, 310
Ćuk 231
Ćupić Stevan 632

D

Dalik Josip 319
Damjanović Andrija 474
Damjanović Đuro 322
Damjanović Martin 474
Damjanović Stevan 254
Damjanović Terezija 441
Daninger Gašpar 594
Daninger Margareta 594
Dasović Mato (Pavo) 661
Dasović Milan 339
Deanović Jovanka 388
Debelić Šime 74
Dedijer V. 87
Deduš Leander 76
Degen Jakob 594
Degen Kristina 594
Degen Petar 398
Degmečić Joca 388
Dehčas Jan 632
Deiman Otto 328
Delaš Mijo 410
Delfabro 252
Dencinger I. Ana 554
Dener Ana 420
Dengoricija Karlo 320, 324
Derdić Vinko 647
Deutsch Roza 451
Devčić Dragan 74
Didović Franjo 337
Didović Josip 340
Dilberović Ivka 577
Dilberović Marijan 577
Dilberović Nikola 577
Dimić Miloša Vlajko 119
Dimitrijević Mićo 467
Dimnjašević Pavao 318
Dinčec Đuro 334
Dioši Antal 630
Dizdar Zdravko 51, 88, 104, 105, 120, 130, 147, 157, 177, 178, 187, 179, 180, 187, 196, 200, 204, 209, 215, 217, 219, 222, 238, 239, 248, 264, 272, 282, 289,

293, 303, 312, 344, 365, 391, 426, 436, 440, 442, 463, 476, 490, 500, 510, 516, 540, 597, 623, 625, 639, 659
Dobrostal Đuro 336
Dolenc Mirko 465
Domović 72, 100
Domović Valentin 339
Dorić Joana 334
Dorić Martin 516, 518
Dorić Mirko 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537
Dorušić Ana 579
Dorušić Franjo 579
Dorušić Jakob 579
Dostal Bogumil 318
Dović Mara 334
Dračanović Josip 319
Dragelj Gabra 153
Dragomanović Ivan 346
Dragosavljević Jovo 620
Dragosavljević Pero 620
Dragosavljević Soka 620
Drakulec Đuka 452, 453
Drakulić Veljko 343, 607
Dramić Stjepan 634
Dražanović Josip 319
Dražić Tihomir 446, 449
Dražić Živko 589, 646
Dreo Ivan 556, 560
Drešer Ivan 422
Drešer Pavao 422
Drkulac Franjo 58, 63
Drobec Nikole Dragan 119
Drobina M. 346
Drobljak Saveta 390
Drokan Jozefina 412
Drokan Jozo 412
Drokan Mato 412
Drokan Vinko 412
Dubravčić Ivan 328
Duduković Mijo 630
Dujić 113
Dujmović Ilije Antonija 408
Dujmović Nikola 321
Dukarić Stevo 317
Duljković Mehmed 109
Dups Eva 594
Dups Marija 594
Duračić Ivan 331
Duraj Štefan 327
Durinić Josip 331
Dvojak Jozo 412
Dvojak Vinko 412
Dvorski Stjepan 117
Dvoržak Miroslav 339

DŽ

Džinić Mehmed 272

Đ

Đaja Marko 118
Đakovac Stjepan 118
Đaković Frola 174
Đaković Ivan 632
Đaković Luka 168, 570
Đaković Marija 518
Đermanović Slavko 232
Đidara M. 149
Đoić Petar 570
Đorđević Luka 631
Đukić Sreto 112
Đurak Antun 119
Đuras 412
Đuretić Nikola-Mika 661
Đuričković Andrija 518, 551, 553
Đuričković Eva 531, 546
Đuričković Marijan 546
Đurić Donka 574
Đurić Ivan 574
Đurić Mijo 473
Đurić Petar 574
Đurinovac Vladimir 369
Đurišić Ivan 557, 564
Đurković Antun 140
Đurković Hermina 140
Đurković Marija 140

Đurnuš Ivan 317
Đurok Stjepan 631

E

Eder Đuro 555
Eder Josef 41
Efler Đura 574
Efler Miško 574
Efler Terezija 574
Ehitija Marko 332
Eiller Adam 77
Eiller Tonka, rođ. Tuđa 77
Elab Mirko 646
Eler Johan 555, 559
Emih Bogumir 631
Epert Franjo 632
Erb Antun 72, 92
Erjavec T. 75, 621
Erkman 228
Eškit Ljudevit 633
Etinger Mijo 480, 608, 612
Ežbah Pavao 396

F

Fabing Gustav 630
Fabri Zdenka 557, 563
Fadljević Ljudevit 557, 563
Fajdetić Ivan 473
Fajdić Vilma 226
Fajfer Adam 594
Fajfer Johan 594
Fajfer Josip 594
Fajfer Kristina 594
Fajfer Liza 594
Fajfer Marija 594
Fajfer Rozina 594
Fajtman Andrija 595
Fajtman Elizabeta 595
Fajtman Elza 595
Fajtman Henrig 595
Fajtman Inga 595
Fajtman Katarina 595
Fajtman Paul 595
Farago Franji 473
Fazlić Hamdija 116
Feher Stjepan 443, 492
Fekete Josip 412
Fekete Mijo 412
Feketić August 412
Felder Katica Križak 423
Felger Eduard 630
Felger Rudolf 554
Fenjveši Franjo 633
Ferenčak Sofija 647
Ferenčić Marija 479
Fereša Franjo 326
Fetho Mato 320
Fett Mijo 301
Fiekovac Stanko 565
Fiket Mirka 222
Filić Ilija 398
Filić Ivan 398
Filić Teodor 253
Filipović 55, 63
Filipović Dražo 92
Filipović Emil 401
Filipović Milorad 499, 525
Filkovac Marko 571
Filkovac Živko 567
Filković Andrije Pero 499, 500, 502, 504, 512, 513, 514, 518, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526
Filković Đuro 322
Filković Mato 321
Firicki Milan 634
Fišer Anton (Antun) 561, 556
Flajsik Adolf 252
Flajsik Venceslav 252
Flaus Stjepan 631
Flegar Branko 340
Flok Franjo 647
Fočo Abdulahman 116
Foret Ivan 329
Fraj Ivan 412
Franić Augustin 41, 657
Franić Pavo 323

Franjić Adolf 646
Franjić Josip (Jozo) 518, 527, 529, 546, 551
Franjić Marica, rođ. Marković 529, 530
Franjković 652
Franjo Degel-Saška 165
Fratrić Janje Ivan 405
Freiman Josip 422
Freistadt Filip 422
Freistadt Pavo 422
Fric Franjo 114
Fridrich Emil 422
Fridrih Ivan 632
Fritman Franjo 631
Frnfić N. 83
Frol Ivo 602
Fuček Ivan 331
Fuljek Andrija 323
Funarić Stjepan 105
Furik Erna 576
Furik Joca 576
Furik Stipo 576
Futać Antun 646

G

Gabri Karol 632
Gabriš Franjo 630
Gačetić Mato 547
Gaćetić Pavao 517
Gaćetić Tomo 517
Gagula Franjo 320
Gajić Pero 631
Gajzer Slavica 604
Gali Veronika 418
Galović Ivan 170
Galović Marijan 228
Galjevački Ana, rođ. Hajna 581
Galjevački Milan 581
Galjevački Nešo 581
Gantner Josip 631
Garčetić Janja 545
Garčetić (Grčetić) Pavle (Pavo) 545, 547, 551, 552
Garčetić (Grčetić) Tomo 545, 551, 552
Gas Josipa Lenka 407
Gašparović Dragutin 56
Gašpić Luka 201, 550
Gaštajger Franjo 243
Gaštajger Oskar 242, 243
Gaštajger Terezija, rođ. Konarad 243
Gazda M. 90, 217, 303
Gazda Vendel 321, 324
Gazdek Lovro 315
Gazivoda Mirko 228
Gaži Tomo 76
Geiger Vladimir 51, 88, 90, 104, 105, 120, 130, 147, 157, 177, 178, 187, 193, 196, 204, 209, 215, 217, 218, 219, 222, 238, 239, 248, 264, 272, 282, 289, 293, 298, 303, 308, 312, 344, 365, 391, 426, 436, 440, 442, 451, 462, 463, 476, 490, 500, 510, 516, 540, 596, 597, 604, 623, 625, 639, 656, 659
Gelo Marko 557, 565
Genađir Lajoš 315
Georgijević (Georgievć) Dimitrije 215, 282
Gerard Adam 223
Gerard Anica, rođ. Presna 223
Gerard Vera 222, 223
Gerard- Šipušić Vera 41
Gerhard Tome Franjo 403
Gesler Stjepan 646
Gili Josip 398
Gjuričković Andrija 527, 530
Gjuričković Eva 529, 530
Glavačević Marija 445, 449, 492, 498
Glavak Franjo 334
Glaviček Stjepan 342
Gnus Vlado 265, 383
Gnjavro Martin 647
Godić Đuro 640
Golob Danica 166
Golub 56
Golubić 412
Golubić Đuro 412
Golubić Marko 412

Golubić Radovan 465, 467
Gorjanski Andrija 573
Gorjanski Anka 573
Gorjanski Imre 573
Gotfrid Antun 555
Grabeš Stjepan 631
Grabovac Katica 329
Grajde Franjo 328
Granfil Toma 131
Grau Franjo 630
Grbić Stevo-Mika 166
Grčić 56
Grdić Luka 336
Gregorić Pavle-Pajo 601
Gregur Ivan 412
Gregurić Ivica 557, 563
Grgešić Marko 412
Grgić Antun 110
Grgić Ilija 642
Grgić Josipa Slavica 407
Grgić Marka Dragica 408
Grgić Marta, rođ. Gregurić 642
Grgić Mate 396
Grgić Nikola 642, 643, 644
Grgić Tomo 647
Grgoković Franjo 630
Grgur Joco 321
Grgurić Boris 115
Grgurić Fina 92
Grgurić Rudolf 316
Grgurić Tomo 632
Grgurić 115
Grgušić Mirko 633
Grigić Josip 401
Grof Jakob 422
Groš Stjepan 399
Grubač Vaso 111
Gruber Mije Stjepan 405
Grudenić Andrija 502, 515, 520, 522, 524, 526
Grudić Mile 400
Grujić Evica 578
Grujić Marko 395
Grulović Nikola-Kosta 52, 53
Gudec, dr. 93
Gugurić Albert 336
Gulka Stjepan 633
Gvozdić Ljubica 367

H

Habeušus Antun, ml. 574
Habeušus Antun, st. 574
Habeušus Elizabeta 574
Hadžamija Mato 316
Hajar Adela 557, 563
Hajdin Jelena, rođ. Krušić 254
Hajdin Nikola 254
Hajdin Vlado 254, 255, 256, 257
Hajduk Janko 574
Hajduk Marija 574
Hajduk Silvestar 574
Hajduković Ivan 317
Hajduković Stanko 598
Hajić Đuro 328
Hajpek Mirko 321, 324
Hajtl Vilim 116
Hak Andrija 421
Halauš Dragutin 326
Han Mijo 422
Hancl Mira 479
Hanomikel Rozalija 479
Hanzl Josip 180
Hanzlić Stjepan 634
Hanjc Johan 594
Hanjš Antun 632
Harambašić Ana, rođ. Monigle 656
Harambašić Andrija 656
Harambašić Božo 59
Harambašić Ivica 656
Harambašić Luka 656
Hardi Jelka 630
Haršanji Ana 594
Haršanji Elizabeta 594
Haršanji Julijana 594
Hartl Stjepan 596
Haudek Stjepan 633
Hauman Ivan 423

Hauptman Martin, ml. 411
Hauptman Martin, st. 411
Hauptman Stjepan 41
Hausman Ivan 412
Haut Roza 593
Haut Sebastel 593
Hebrang Andrija 298, 303
[Hebrang] Ilonka 298
Hecl Agneza 417
Hečimović Nikola 166
Hefer Stjepan 192
Hekerle Antun 417
Helajzen Joška 573
Helajzen Stjepan 573
Helajzen Terezija 573
Helenc Tomo 611
Heller Ernesta Ladislav 119
Helt Pavo 412
Hengl Ivan 304
Hengl Marija, rođ. Halković 304
Hengl Vjekoslav 304, 305, 306,
Henn Stjepan 417
Hercigonja Ivan 166
Hercigonja P. 480
Herner Josip 423
Hidek Petar 323
Higi 497
Higl Kata 594
Higl Marija 594
Hil Ana 630
Hinek Ferdo 315
Hipša, liječnik 152
Hirgank Đuro 594
Hirgank Franjo 594
Hirgank Rozina 594
Hitler [Adolf] 92, 114, 454,
Hmelik Ivan 321
Hodak Mile 633
Hojka Josip 54, 57, 62, 63
Holubek Franjo 340
Holzschuh Fridrih 252
Holzschuh Josip 252
Holjevac Marija 250
Honamihl Ivan 412
Honamihl Mijo 412
Honamihl Pavo 412
Horak Antun 316
Horn Petar 418
Horvat Anton 574
Horvat Antun 577
Horvat Barbara 577
Horvat Đurđica 337
Horvat Dragutin 647
Horvat Ferenc, ml. 577
Horvat Ferenc, st. 577
Horvat Franciska 574
Horvat Franjo 646
Horvat Ilona 577
Horvat Ivan 288, 646
Horvat Josip 331, 389, 574
Horvat Josipa Ivan 409
Horvat Joško 326
Horvat Pavo 412
Horvat Stjepan 577
Horvat Vendel 328
Horvat Vilim 467, 468
Horvat Vladimir 377
Horvatić Mate 165
Horvatinović Mato 651
Hrala Reza 629
Hranić Franje Vladimir 404
Hrast Jakov 646
Hrečkovski S. 48
Hrgovac Martin 114
Hrgović Mara 412
Hrgović Pero 412
Hršak Mijo 629
Hrubik Janko 579
Hrubik Palko 579
Hrubik Zura 579
Huber Adela 418
Huber Franjo 114
Huber Lovro 418
Huber Micika 300, 301
Huber Zdenko 301
Hum Evica 594
Hum Manda 594
Hum Manda, snaha 594

Hun Ljubica 593
Hunjak Viktor 338
Husnjak Alojz 630
Huš Zdenko 341
Hvasta Stjepan 117

I

Idžaković (Idžakovac) 551
Idžaković 539, 550
Idžaković Janja, rođ. Živković 528, 529
Idžaković Marija 528, 529
Idžaković Marijan 527, 528, 545, 553
Idžaković Šime 528, 545
Ileš Ferenc 580
Ileš Ištvan 580
Ileš Verka 580
Ille Mario 109
Imenšek Ivana Katica 403
Ipša Zvonko 339
Ivanac Đuro 412
Ivanac Franjo 412
Ivanac Marko 412
Ivanac Miško 412
Ivanac Vinko 412
Ivančević Dragan 221
Ivančević Luka 330
Ivančić Antun 319
Ivandija Franjo 315
Ivanetić Franjo 630
Ivanetić Valentin 533
Ivanić Franjo 120
Ivanković Luka 118
Ivezić Mirjana 631
Ivezić, prof. 76
Izifi 497
Ižaković Gustav 254, 255, 256, 257
Ižaković Josip 254
Ižaković Mara, rođ. Horvat 254

J

Jagić Josipa Rudolf 406
Jagrić Dragutin 568
Jagrić Ivan 569
Jakobčević Franjo 251
Jakobčević Ivica 251
Jakopčić Ivica 251
Jakopić Stjepan 315
Jakšić Adama Adam 404
Jakšić Bracko 168
Jakšić P. 144
Jakšić Ivana Živko 407
Janc Franjo 417
Jankić Ivan 555
Jankić Jakob 557, 562
Janković Đuro 567
Janković Ivan 227, 560
Janković Janja 441
Janković Kata 547
Janković Mato 473
Janković Stjepan 517, 545, 551, 552
Janus Stjepan 556
Janus Stjepan ml. 561
Janjatović Zoran 41
Japić Branko 400
Jarić Ilija 546
Jarić Josip 400
Jarić Jozo 516, 518
Jarić Mato 546, 551, 552
Jarić Stipe 518
Jarm A. 192
Jašarević Salko 119
Jauk Josip 117
Javanski Ivan 629
Jekl Leopolda Krešimir 406
Jelak Ivan 333
Jelavić Ivo 77, 467
Jelavić, sudac 103
Jelc Branko 116
Jelić Marko 117
Jelinek Eva 441
Jemrić Ilije Andrija 402
Jemrić Josipa Ivan 405
Jemrić Pavao 74
Jerbić Mato 474
Jerković Mato 103
Jira Mijo 409

Jira Mirko 397
Jocić Živojin 267, 304, 384, 387,
Jovanovac Šimo 441
Jovanović Arso 178
Jovanović Ivan 324
Jovanović Karlo 646
Jovanović Mile i braća 63
Jovanović Tanasija (Tanasije) 58, 61, 62
Jovanovići 58
Jović Boško 620
Jović, braća 620
Jozić Dragutin 556, 562
Judt Ana 417
Jugović Ivan 647
Jugović Mate 647
Jung Dragutin 423
Jung J. Tonča 554
Jungat Magdalena 594
Jungat Nikilas 594
Jurak Josip 422
Jurčević Josip 51, 104, 139, 155, 156, 230, 272, 474
Jurenec Josip 337
Jurenec Julije 114
Juričić Katica 469
Jurić Adam 74
Jurić Mate Ilija 406
Jurić Vjekoslav 398
Jurišić Antun 634
Jurišić Josip (Jozo) 333, 335
Jurišić Katica 467, 469
Jurišić Krešimir 632
Jurišić Luka 333
Jurišić Nevenka 469
Jurišić Petar 467, 469
Jurišić Tomo 401
Jurketić Ivan 396
Jurković 167
Jurković Bara 338
Jurković Franjo 331
Jušić Mijo 114
Juzbašić Mato 397
Juzbašić Mijo 149

K

Kabaš Pavao 535
Kajganović Milenko 467, 468
Kalačević (Kolačavić) Stjepan 468
Kaladić Josip 317
Kaladić Jozo 329
Kalebota Nato 109
Kalođera M. 159
Kamenar Stevo 632
Kampić Ivana Blaž 404
Kapčić Franje Petar 407
Kaponji 73
Kapun Pavao (Pavle) 493, 494, 495
[Karađorđević] Petar [II.], kralj Jugoslavije 95, 96, 100, 111, 113, 201, 202, 618
Karajić Arif 115
Karajkov Antun 648
Karan Đuro 452
Karan Rudolf 633
Karapandža 618
Karaula I. 149
Karaula Mato 338
Karli Anton 594
Karli Ida 594
Karmeli Josip 647
Karpišek Zorka 326
Kartalija 641
Kasač Antun 410
Kasaš A. 122
Kastmiler Martin 648
Kasumović Viktor 632
Kasupović Hasan 115
Kašić Eduarda 333
Kašić Kazimir 333
Katalanac (Katalenac) 77, 261
Katalinić Andrija 330
Katalinić Josip 646
Katalinić Mile 329
Katić Đuro 525
Katić Jovo 113
Katušić 206
Katušić Josip 661
Kazda Viktor 654

Kećanin Nikola 222
Kekez Miroslav 330
Kelenc Tomo 608
Keler Antun 423
Keler Eva 594
Keler Ivan 594
Keler Pavo 594
Keler Reza 594
Keler Štefan 594
Kenig Johan 647
Kenigsdorfer Ljubica 568
Kerner Ankica 441
Kesler Mijo 346
Keteleš Miško 565
Kezan Joco 620, 621
Kezele Vjekoslav 315
Kifer Đuro 254, 255, 256, 257
Kifer Josip 255
Kifer Katarina, rođ. Detlin 255
Kikerec Mladen 111
Kin Josip 120
Kinčec 136
Kinert Ivana Cecilija 408
Kir Dragutin ml. 253
Kir Karla 253
Kir Resika 253
Kir Zlatko 253
Kiraj Stjepana Josip 405
Kirhofer Stjepan 465
Kiš Gizela 494
Kladarin Đuro 105
Klaići 93
Klaričić Dinko 166, 168
Klem Ana 595
Klem Magda 420
Klem Marija 595
Klemen Zdenka 371
Klemen Željko 222, 371, 445
Kličić Ređo 114
Klobučar August 342, 647
Kljajić 57
Kljajić Čedo 166
Kljajić Ivan 339
Ključarić Rudolf 325
Knežević Ana 651
Knežević Ivan 593
Knežević Pavle 388
Knohl Antun ml. 604
Knohl Greta 604
Knohl Slavica 604
Knotek Rudolf 630
Kobaš Pavle (Pavao, Pavo) 512, 517, 538, 551
Koh Ivan 556, 562
Koh J. Josip 554
Kohorić Mato 324
Kokolek Josip 107
Kokorić Stjepan 116
Kolaković Antun 252
Kolar Jakob 589
Kolar Josip 589
Kolb Milan 56
Kolić Vitomir 399
Komasović Stevo 242
Konečnik Ana 594
Konečnik Vladimir
Konk 363
Konjarević Antuna Ana 408
Kopčok Ana 579
Kopčok Đuro, ml. 579
Kopčok Đuro, st. 579
Kopić Martin 647
Kopriva Veljko 320
Korajlija Andrija 345, 346
Korajtić Salih 633
Korčak Andrija 574
Korčak Janko 574
Korčak Marija 574
Koren Mato 325
Korenić Franjo 56, 57, 72, 75, 92,
Korenić Vjekoslav 57
Koršoš Franjo 560
Kosanović 100
Kosar Đuro 327
Kosić Ilija 332
Kosnica Florijan 89, 90
Kosovac Šime 620
Kostenac Ivan 555, 559, 633

Kostić Milan 598, 599
Kostić Simo 598, 599
Košćak Miško 112
Košić Terezija 317
Kotarac Ljubica 311
Kovač Anica 151
Kovač Ferdo 332
Kovač Jadnoš 319
Kovač Josip 555, 559, 629
Kovač Nikola 399
Kovačec Ljerka 92
Kovačec Štefica 92
Kovačević Antun 634
Kovačević Jela 532
Kovačević Josip 532, 533
Kovačević Marin 117
Kovačević Sava 577
Kovačević Vojin 397
Kovačić Ljerka 56
Kovačić M.[irko], iz Vukovara 140, 265, 383, 472
Kovačić Mirko, iz Iloka 599
Kovačić Stevo 96
Kovačić Vlado 445
Kovačić Zdenka 479
Kovanđić Pavo 164, 491
Kozanić Drago 168
Kozarac Ivan 660, 661
Kozjak Josip 317
Kozla Ljudevit 555
Kozma Stjepan 332
Kozulić Slavko 327
Kožovej Vladimir 117
Krajačić Ivan-Stevo 29, 34, 230, 240, 241, 283, 294, 308, 310, 343, 392, 415, 543, 601, 602
Kralj Franjo 318
Kraljevac 220
Kraljević Egon 41
Kraljević Marijan 566
Kraljić Julka 479
Kraljić Stjepan 479
Kramarić Miroslava 482, 484
Kramer Ana 424
Krančić Mije Josip 406
Kranjčev Branko 41
Kranjčić Ivan 630
Krapac Marija 631
Krasnik Ana 575
Krasnik Andrija, ml. 575
Krasnik Andrija, st. 575
Krašković Ljudevit 140
Kreačić Ivana Vjekoslav 499, 500, 501, 502, 504, 510, 511, 513, 514, 515, 518, 520, 521, 522, 524, 525, 526, 538, 547, 548, 549
Kreačić Miroslav 502
Kreačić Otmar 71, 502
Kremer Andrija 631
Kremer Gabrijel 630
Kremer Mišo 554
Krezner Josip 631
Krinvald Emica 252
Križak 424
Križanić Josip 401
Krpan Ilija 232
Krpan Ivan 646
Krpan J. 293
Krpan Mato 110, 269, 478, 587, 588, 590
Krstić Nikola 115
Krstulović Vicko 240, 242, 283, 294, 308, 309, 487, 601
Krtak Tonka 388
Kruljac Franjo 251
Kruljac Ivica 251
Kruljac Josip ml. 251
Krvarić Kamilo 447
Krznarić Mile 396, 409
Krželj Josip 108
Kuban Mijo 632
Kucejnov Mihajl 119
Kukić Pavao 630
Kukla Amalija 479
Kukoč Ivica-Jordan 601
Kulić Nevenka 452
Kuliman Vencl 410
Kunar Marko 332
Kunčić Josip 149

Kundadžija Dušan 376
Kuner Anica 594
Kuner Anton 594
Kuner Barbara 593
Kuner Eva 423
Kuner Franjo 593
Kuner Gretruda 593
Kuner Ivana 594
Kuner Josip 593
Kuner Kata 594
Kuner Martin, ml. 593
Kuner Martin, st. 594
Kuner Stevo 594
Kuner Vendelin 594
Kuneš Veno 341
Kunović Ivan 575
Kunović Marija 575
Kunović Mijo 575
Kuntarić Đuro 452
Kupanec Jozo 632
Kuprešan 301
Kurban Kurt 571
Kurelac Andrija 570
Kušić Nikola 472, 565
Kuštra Stjepan 631
Kutnjak Karlo 333
Kuzle Josip 341
Kuzle Zdravko 326
Kuzman Josip 316
Kuzmanić Sergije 642
Kuzmanović Ivan 394
Kuzmanović Stjepan 473
Kuznić Antun 634
Kuže Zdenka 479
Kuže, sestre 479
Kvaternik Franjo 74, 202
Kvaternik Slavko 466, 468
Kvintus Katarina 420
Kvintus Mato 594

L

Lacko Juraj 399
Lacković 162, 591
Lajmederh Barica 593
Lajmederh Franjo 593
Lajmederh Katica 593
Lajmederh Liza 593
Lajoš Mate 633
Lajtner Đuro 577
Lajtner Jelena 577
Lajtner Pajo 577
Laketić Savo 113
Lakić Josip 632
Lakić Mirko 261
Lakić Zdenka 41
Lakuman Mijo 253
Lamanski Mihajlo 113
Lancov Nikola 226
Landeka Marko 41
Landup Milan 619
Landup Petar 619
Landup Stevo 619
Landup Tano 619
Lang Alfred 492, 493, 494, 495, 497
Lang Branka 593
Lang Josip 492
Lang Martin 593
Lang Viktorija, rođ. Sneknleiter 492, 493, 494, 495, 497
Langar Marija 318
Langer Aleksandar 647
Langer Ladislav 319
Lasović Čedo 588
Lasović Čedomir 646
Lasterić Ivan 401
Latin Ferdo 76
Latinović-Mili 301
Latinović Stevan 632
Lazar Ladislav 631
Lazić Branko 190
Lazić Šime 633
Lebinac August 334
Leček Suzana 41, 51, 465, 471
Leflman Franciska 341
Leinveber Hinko 419
Leinweber Vilim 417
Lejmajer Ana 594

Lejmajer Stevo 594
Lekić Svetislav 368
Leks Zvonimir 117
Lekšić Šimun 114
Lenđel M. 237
Lenđel Pišta 168
Lenjin [Vladimir Iljić] 111
Lešić Franjo 153, 544, 592
Lešić Kruno 153
Lic Antun 322
Liht Anton 594
Liht Rozina, ml. 594
Liht Rozina, st. 594
Lilek Mijo 332
Lipa Martin 327
Lipčanin Mato 77
Lipovac Antuna Slavica 402
Lisinski Ferdinand 299
Litz Josip 346
Lombarović Ana 441
Lompar Đuro 632
Loncki Ivan 315
Lončar Jovan-Volođa 165
Lončar Stjepana Ivan 402
Lončarević Mara 170
Lončarić 645
Lončarić Mato 334
Lončarić Vjekoslav 642
Loner Jakov 421
Lorenc M. Petar 554
Loriš Franjo 108
Loter Martin 595
Lovreković Jozo 412
Lovreković Marko 412
Lovreković Mijo 412
Lovreković Pavo 412
Lovreković Ruža 412
Lovrić Ivan 561
Luburić Vjekoslav-Maks 503
Lucić Josip 334
Lucić Marko 201, 570
Lucić Mijo 516, 518
Lucić Mirko 73
Lucić Petar 473
Lucović Ivan 298, 299
Lučić Franjo 545
Lučić Ilija 630
Lučić Marija 545
Lukac 446
Lukačević Luka 401
Lukačević Nikola 329
Lukec Franjo 338
Luketić Viktor 561
Lukić Radoje 618
Lukinić Mate 647
Lulić (Leulić) Franjo 518, 546, 551, 552
Lulić Josip 546
Lulić Josipa Ivan 403
Lunka T. 149

LJ

Ljevaković 57
Ljevaković Blaž 93
Ljevaković Ilija 93
Ljevakovići 93
Ljotić Dimitrije V. 111

M

Mačak Rade 117
Maček Vlatko 58, 73, 77, 92, 96,172, 191, 201, 227, 446, 468
Mađar Ivica 115
Madunić Ivan 630
Mađarević Đuro 633
Mađarević Jakov 633
Mađarević Martin 630
Mađarević Mate 633
Magdić Dragica 521
Magdić (Ivana) Dragutin (Drago) 499, 500, 504, 520, 521, 522, 524, 525
Magdić Ivan 521
Magdić Kata 521
Magdić Milan 521
Magdić Petar 401
Magić Petar 647
Maglaić 56

Maglić Drago 514
Mahalaus Stjepan 340
Majcan Dragutin 632
Majer Anton 595
Majer Franjo 336
Majer Josip 632, 633
Majer Karlo 535
Majer Rozalija 595
Majtanić Ivan 114
Makar Mitar 113
Malčić Mato 633
Malenica Vicka Jure 405
Malenić Marko 170, 171
Malić Jakov 330
Malinarić Vinko 647
Maloševac Adam 402
Maloševac Stjepan 402
Mamroz 122
Mamula Josip 340
Mandek Josipa Filip 406
Mandić Ante 66
Mandić Drago 501, 523
Mandić Ivan 151, 174, 201
Mandić Ivo 172
Mandić Pavla Mato 405
Mandl Magdalena 424
Manjkas Stevo 320
Maorel Johan 594
Marcetić Mata 518
Mareković Marko 252
Marenić Eva 575
Marenić Ivan 575
Marenić Pavle 575
Maričić Mile 174
Marić Ilije Luka 406
Marić Josip 566
Marić Slavko 272
Marinić Ivica 166
Marinić Nikole Slavko 115
Marinković Drago 619, 620
Marinković Šimun 395
Marjanović Ivan 401, 567
Marjanović Jakša 589
Markauz Božo 341
Markotić Filip 465, 471
Markotić Iva, rođ. Vegar 465
Markotić Mato 465
Markotić Nikola 120
Markovac Đuro 367
Marković Borislav 369
Marković Božo 581
Marković Dušica 581
Marković Fabijan 110
Marković Tomislav 168
Marković Života 581
Markulin Drago 452
Markus Jozef 326
Markušić Baltazar 629
Marohmić Franjo 321
Marošević Đuro 114
Marošević Petar 400
Martin Adam 594
Martin Suzana 594
Martinović Roza 441
Martinovski Fabijan 650
Marunić Marica 327
Marušić Katica 630
Maslaš Lovre Mišo 403
Matačić Jovo 590
Matajić Dane 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537
Mataković Antun 254, 255, 256, 257, 400
Mataković Kata, rođ. Kovačević 254
Mataković Marko 254
Matasović Mato 547, 551, 553
Mates Ivan 418
Matičić Antun 399
Matičić Ferdo 630
Matić Đure Stevo 499, 501, 520, 521
Matić Drago 115, 512
Matić Mijo 647
Matić Pavo 397
Matić Stevo 498, 500, 504, 512, 514, 525
Matić, komesar 190
Matić, ustaški natporučnik 173
Matijačević Stevo 390
Matijašević Andrija 569

Matijević Eva 579
Matijević Marjan 151
Matijević Martin 579
Matijević Mato 579
Matijević Nikica 151
Matijević Tomo 631
Matišić Iva 412
Matišić Jozo 412
Matišić Mijo 412
Matković 93
Matković Đuro 631
Matković Joško 646
Matoković 412
Matošević Jakov 646
Matošić Stjepan 467, 468
Matovinović Josip 630
Matušek J. 621
Mauer Ivan 328
Mavračić Mato 632
Mavrek 617
Mecanović Stjepan 568
Meder Jakob 594
Meder Rozalija 594
Medić Stjepan 316
Međurećan Petar 320
Međurnan Matija 316
Medved Pavla Milan 403
Medvedić 93
Medvedović Ljubica 250
Megen Ljudevit 319
Meilener Franjo 420
Menis Stjepan 315
Merkaš Juraj 630
Mesarov 72
Mesić Josip 206, 216, 654
Mesić Tomislav 468
Meštrović A. 412
Meurath Dragutin 419
Meurath Roza 419
Mihac Marko 326
Mihailović Dragoljub (Draža) 47, 171
Mihajlović Zorka 533, 534, 545
Mihalić Andrija 412
Mihalić Katica 329
Mihaljević Mato 397
Mihaljević Stjepan 557, 564
Mihatović Đuro 646
Mihel Anka 251
Mihel Maks 251
Mihelčić Ivan 400
Mihić Mijo 153
Mihović Gabro 336
Mihovilović Joso 232
Mijaković Luka 395
Mijatović Stjepan 631
Mijoković Stjepan 480
Mikešić Pero 226
Mikičić Mirko 633
Mikić Ivan 118
Mikić Josip 631, 633
Mikić Stjepan 555, 560
Mikleušić Nikola 395
Mikruta 497
Milaković Blagoja 58, 63
Milanović Stana 228
Milašević Milan 328
Milašinović 471
Milašinović Đorđe 465
Milčić Aleksandar 467, 468
Miler Ivan 632
Miletić Grge Ilija 119
Milisavljević Božo 90
Milivojević Dane 319
Milivojević Jozo 74, 222
Milković (Mirković) Josip 224
Milojčić Dušan 598
Miljević Miljenko 232
Miodrag Savo 118
Mioković Petar 332
Mirković Anica 523
Mirković Ivan 524
Mirković Jozo 368
Mirković Manda 523
Mirković Marija 523
Mirković Mate Ivan 523
Mirković Mato 523

Mirović Martin 333
Miščević Lazo 618
Mišel August 648
Mišković Ivan (-Brk) 54, 58, 59, 71, 102, 106
Mitrović Dragutin 580
Mitrović Đuro 580
Mitrović Verka 580
Mladenović Panta 598
Mlaha Marija 338
Moč Aleksandar 309
Moćnik Josip 646
Moferdin Anica 631
Moker Bela 323
Molnar Franjo 331
Molnar Stjepan 395
Momčilović Katarina 588
Momčilović Milan 619
Momić Filip 319
Mor Elizabeta, rođ. Jurišić, 486
Mor Mato 422
Morača Milutin 177
Moravec Josip 340
Morčanin Vasa 576
Morovićanin Petar 473
Moslavac Ivan 318
Moslavac Josip 333
Moslavac Pavao 330
Mravunac Jelena 441
Mrazović Josip 328, 333
Mrazović Karlo-Gašpar 102, 240, 241, 283, 308, 601, 603
Mrvić Stevan 346
Mujić Nada 479
Müller Petar 248
Mumić Pero 225
Mundweil Ivan 423
Muter Gotfrid 628
Muzhaus Mijo 107
Mužević Ruža 655

N

Nadih Irma 595
Nadih Katica 595
Nadih Marija 595
Nadih Olga 595
Nadih Otmar 595
Nađ Ivan 304
Naglić Ladislav 465, 471
Nagy Ilija 633
Najgebauer Vilim 118
Nakarada 201
Nakić 111
Nećak Jelena 644
Nećak Pero 642, 643, 644
Nećak Stevan 642, 643
Nećak Vladimir 643, 644
Nedić Milan Đ. 103
Nedić Stevo 599
Nemet Franjo 630
Nemet Gracija 479
Nemet Josip 323
Nenezić Radojica M. 50
Nešković Kata 580
Nešković Marinko 580
Nešković Nedeljko 580
Nešović S. 130, 426
Neuberger Đuro 419
Neuberger Josip 420
Nikolašević Đuka 368
Nikolčić Stjepana Marija 408
Nikolič Marko-Vitez 167
Nikolić Aleksandar 516
Nikolić Gospava 516
Nikolić Ilija 516
Nikolić Juraj 401
Nikolić Mihajlo 501, 503, 504, 509, 511, 512, 513, 514, 516, 519, 521, 524, 526, 545, 548
Nikolić Nikola 149
Nikolić Ruža 516
Nikolić Tomo 117
Nikolić Voja 516
Nikolin Bariša 400

Nikšić Mile 330
Nol Ivan 420
Nol Terezija 421
Novačić Gjuro 72
Novak Bogumil 341
Novak Bolto 334
Novak Ivan 109
Novaković Ana 581
Novaković Josip 581
Novaković Rade 201
Novaković Stjepan 581
Novaković, željezničar 228
Novalić Ivan 327
Novosel Dragica 339
Novosel Josip 337
Novosel Vera 339
Novoselac Franjo 632
Novoselac Stjepan 318
Novoselić Franjo 494
Novoselić Josip 494
Nuber Đuro 119
Nuter Ilija 398

NJ

Njavro Ivan 108
Njokoš Pavle 634

O

Obak Jakov 632
Obradović Stanko 196
Obranić Ivan 116
Obrovac Mile 661
Obrst Josip 419
Odžadžić Stepan 106
Ogrizović 302
Ojdanić Mladen 513
Olejar Miško 575
Olejar Stevan 575
Olejar Suzana 575
Olhovi Pero 102, 107
Olrom Slavko 633
Omerović Pavle 449
Optrkić Mara 529, 546
Oravec Josip 400
Oremović Pavle 451
Orešković Josip 266
Orešković Joze Blaž 404
Orešković Magdalena 633
Orlić Franje Franjo 108
Orobabić Jakov 647
Oršit Luka 418
Osvald Andrija 595
Otahal Alojz 399
Otenheimer Marija 420
Otočan Stjepan 322

P

Pacikozić Milan 328
Pačić Petar 329
Padijan Branko 83
Pađan Dušan 165
Pajdak Ivan 328
Pajdak Stanko 335
Pajetović Stanko 316
Pajnić Antun 322
Palaić Antun 323
Palović Janko 336
Paljević Ivana Slavko 403
Pancer Petar 401
Pančić Franjo 140
Pančić Stjepan 631
Pančić Vinko 630
Pandić Marin 288
Pandur Mato 324
Panić Fanika 579
Panić Ivan 579
Panić Josip 325
Panić Luka 579
Panoš Ivan 118
Panović Nikola 288
Pap Franjo 419
Pap Josip 631
Pap Stjepan 115

Paprika Adam 367
Parašilovac Martin 174
Parlov Josip 346
Pasman Ivan 558, 571
Pašić Mato 474
Pašuld Josip 630
Patković M. 48
Paušić Franjo 630
Pavelić Ante 47, 113, 191, 227, 446, 447, 467, 468, 469, 470, 477, 550
Pavelić Ivana Juraj 403
Pavelić Mihovil 115
Pavelić Vinko 317
Pavičić Stjepan 269
Pavić Dragutin 304, 445, 449, 492, 498
Pavković Branko 165
Pavličević Jozo 646
Pavličić Ivka 216
Pavlović 192, 518
Pavlović Antun 661
Pavlović G. 149
Pavlović Ivan 535
Pavlović Milan-Cvrčak 166, 167, 242, 254
Pavlović Pero 452
Pavlović Stevo 326
Pavlović Stjepan 546, 551, 552,
Pavoković Franjo 316
Pecikozić Milivoj 337
Peci-Popović 59
Pećanić Pero 92
Pećnik Vladimir 106
Pejak Ana 474
Pejak Marica 474
Pejak Stjepan 473
Pelcer Pero 74
Pelcer Petar 418
Peleš 621
Pelikan D. 90
Pelikan M. 217
Pelivanović Jakob 630
Pendelj Mato 557, 564
Penezić Antun 319
Perakić 173
Pereković K. 303
Perger Marija, rođ. Tomašević 534
Peričević Tomo 545, 552
Peričić Ana 372, 373
Perišić Stipe 554
Perišić Zvonko 634
Perković Pavle 633
Perković Stjepan 631
Perša Petra Nikola 406
Peruničić Mile 355, 627
Pest Hinko 418
Pešaca Josip 326
Petanić Stjepan 589
Petek S. 532
Peter Franjo 326
Petković D. 204
Petković Danijel 41
Petric Martin 536
Petričević Đuro 632
Petričević Ilija 570
Petričević Stjepan 567
Petričić Adam Mate 405
Petrić Martin 544, 553
Petrinović Franjo 441
Petrinović Petar 397
Petrovicki Josip 116
Petrović Antun 646
Petrović Gavro 581
Petrović Hermina 656
Petrović Maro 315
Petrović Mija 581
Petrović Mile 452
Petrović Reza 581
Pezelj 201
Pezer 171
Pezić 56
Pfeifer Mirko 423
Pihir Antun 340
Pilićek Stjepan 399
Pintar Alojz 611
Pintar Leopold 317
Pintarić Đusa 165, 166

Pinter Stjepan 630
Pinterović Ana 408
Pinterović Milovan 304, 305, 306
Pipinić Franjo 452
Pipinić, svećenik 136
Pisinger Svetozar 418
Piškorić Ivan 399
Pivac Ljubica 441
Plazibat Dujo 388
Plazonja Mile 556, 561
Plažanin Franjo 647
Plažunjin Franjo 340
Plec Filip 594
Pleskalt Željko 41
Pleša Ivan 332
Pletikosić Šime 634
Počelija August 333
Počuča Mile 240, 283, 294, 308, 601, 602
Podobnik Leopold 136
Podobnik Zdenko 647
Pojić Dragutin 555
Pojić Milan 41, 51, 88, 104, 105, 120, 130, 147, 157, 177, 178, 187, 196, 204, 209, 215, 217, 219, 222, 238, 239, 248, 264, 272, 282, 289, 293, 303, 312, 344, 365, 391, 426, 436, 440, 442, 463, 476, 490, 500, 510, 516, 540, 597, 623, 625, 639, 659
Pokrajac Stevan 222, 386, 492
Polak Drago 272
Polak Silvestar 337
Pold Josip 557, 564
Polenus Milan 338
Polenus Stevo 339
Polgar Antun 629
Poljak Mate 633
Poljak Stjepan 119
Pop Petar 557, 564
Popov J. 53, 78, 79, 131
Popov Savo 193
Popović Branko 189
Popović Desanka 653
Popović Luka 646
Popović Petar 339
Popović Zdravko 648
Popović Žarko 189
Popržan (Popržen) Nikola 167, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 534, 535, 536, 537
Pornić Jozo 326
Portman Michael 41
Posavec Đuro 119
Posavec Gustav 566
Požežanec Regina 629
Prag Lovre Stjepan 402
Prana 479
Praskić 469
Prebeg Marko 412
Prebeg Pavo 412
Preč Genoveva 616
Predavec 78
Predović Đuro 252
Predragović Roko 315
Prevedan Matija 112
Pribanić Josip 646
Pribičević Mile 367
Pribić Dušan 250
Priš Pavle 647
Prodanić Gojko 384
Prodanović Jelena 511
Prodanović Miloš 511
Prodanović Miloša Stojan 510
Prodanović Stojan (Stevan) 499, 503, 504, 509, 515, 516, 525,
Prpić 165, 166
Prpić Đuro 319
Prpić Milan 329
Prpić Mirko 335
Prpić Tomo 318
Prsten Petar 318
Prusina Đuro 399
Puačević Stojan 443
Puhač Anđa, rođ. Prodanović 511
Puhmajer Milan 452
Puhović Franjo 631
Pupelac Josip 335
Pureć Stjepan 172
Purma Ivan 315

Puškaš Josip, ml. 577
Puškaš Josip, st. 577
Puškaš Roza 577

R

Rabik Antun 581
Rabik Mato 581
Rabik Sofija 581
Račinski Stjepan 318
Radak Josip 647
Radaković Miloš 119
Radek Đorđe 577
Radek Erna 577
Radek Josip 577
Radelić Zdenko 41, 149, 310, 383, 415, 509, 537, 660, 661
Radešić Antun 589
Radić 412
Radić Ante 447
Radić Marko 412
Radić Vinko 412
Radimiri Milan 387
Radišić Ante 402
Radočaj Tomo 323
Radovanović Radisav R. 109
Radovanović Živorad B. 110
Radović Nadežda 41, 84, 87, 105
Radović Radovan M. 109
Rajaković Branko 621
Rajković Božidar 438
Rajković Nikola 398
Rajković Toma 570
Rajzendorf Ana, rođ. Sajdl 571
Rajzendorf Stjepan 556
Rajzendorf Stjepan Andrije 562
Rajzendorf Stjepan, ml. 558, 571
Rajzendorf Stjepan, st. 571
Rak Eva 594
Rak Filomenija, rođ. Gubačević 255
Rak Gabrijel 255
Rak Helena 302
Rak Josip 254, 256, 258
Rak Jula 594
Rak Martin 594
Rak Mato 594
Rakitić Stjepan 546, 551, 552
Raljušić Dragan 629
Ranić Stevo 167
Ranković Aleksandar-Marko 29, 211, 275, 541
Raos Ante 601, 602
Rapčan Marija 441
Rapić Maksimilijan 634
Rašković Antun 399
Ratković Božidar 112
Razum Đuro 253
Reder Stjepan 299
Rehnicer Mavre Rišo 119
Reksa Jozo 412
Reksa Kata 412
Reksa Miško 412
Relić Dragutin 232
Relić Zvonko 452
Rešić Roza 441
Rezler Franjo 338
Ribar Ivan 192, 355, 628
Ribarić Antun 254, 256, 258, 337
Ribarić Mišo 255
Ribarić Ruža, rođ. Budajić 255
Rihtar Petar 475, 476
Rihter Josip 555
Rikert Antun 418
Ringl 167
Rip Lavoslav 494, 495
Rip Pavao 494
Ris Franjo 421
Rittig Svetozar 283
Robić 231
Robić Petar 646
Roc 270
Ročak Antun 338
Roksandić Ivan 113
Romanić Petar (Pero) 180, 236, 654
Rončević Božo 331
Rosić Ivica 251

Rotbaher Vanda 317
Roth Ivica 41
Rozenberg Hinko 118
Rubin Đuro 419
Rubin Ivan 417
Rubin Ružica 422
Ruk Stjepan 317
Rukavina Franjo 646
Rukavina Ivan 30, 84, 86, 105
Rukavina Joco 117
Rukavina Karlo 646
Rumenčić Aleksandar 574
Rumenčić Franjo 574
Rumenčić Kata 574
Rumpl Marija 576
Rumpl Mata 576
Rumpl Stevan 576
Rupaner Đuro 594
Rupčić Ivana Manda 408
Rupić Mate 51, 88, 104, 105, 120, 130, 147, 157, 177, 178, 179, 180, 187, 196, 200, 204, 209, 215, 217, 219, 222, 238, 239, 248, 264, 272, 282, 289, 293, 303, 312, 344, 365, 391, 426, 436, 440, 442, 463, 476, 490, 500, 510, 516, 540, 597, 623, 625, 639, 659
Rupnik Matija 304
Rus Josip 639
Rusan 412
Rusan Ivan 412
Rusan Pavo 412
Ruter Sidonija 452
Ruterschmidt Martin 417
Ružićka Vencl 337

S

Samardžić Spasoje 367
Sabljak Mijo 569
Sabljak Petar 346
Sabo Ivan 634
Sabo Josip 396
Sabo Petar 112, 316
Sabočan Ana 412
Sabol Jula 576
Sabol Mihajlo 576
Sabol Rizo 576
Sabolić Marica 412
Sadak Imro 322
Saili Dragutin-Konspirator 283, 294, 601
Sajer Elizabeta 594
Sajer Terezija 594
Salaj-Bikčević Tomislav 339
Salopek Janko 111
Samadžić Eva 578
Samadžić Ivan 578
Samadžić Kazimir 578
Samardžić Milovan 271
Sambuliček Ivan 375, 376
Santo Stjepan 200, 201, 228
Sarajčić Ivo 601
Sarka Franjo 388
Satler Ilija 652
Sauer Adam 423, 424
Schmeler Mijo 418
Schmidt Agneza 419
Schmidt Josip 419
Sečak Dragutin 400
Sečkar Ivan 201
Sedlaček Oto 555
Seibert Sofija 419
Seiler Petar 421
Seke Andrija 576
Seke Josip 576
Seke Kata 576
Sekulić Mijo 452, 453
Sekulić Rade 599
Seliš Slavko 315
Seljan Janko 400
Seljan Mirko 452
Semeš Franjo 643, 644
Sentivanac Josip 632
Sentivanac Mijo 630
Serdar Štefica 166
Sertić Franjo 467
Sertić Anton 322

Sever Ivan 629
Sifner Ratimir 111
Sigal Mato 557, 564
Sikinger Kata 422
Sikirica Marijana Martin 403
Simičić Josip 252
Sinđelić-Ibrajter D. 84, 87, 105
Singler Katarina 581
Singler Matija 581
Singler Nikola 581
Sita Pajo 57
Sivijanović Petar 588, 589
Skospljes Slavko 332
Skrebljin Vlado 151
Slavićak Stjepan 336
Slepčević L. Antun 554
Smailbegović Suljo 110
Smiljanić Marko 330
Smolčić Ana 441
Smoljan Mate 633
Smotanić Mirko 647
Smrđek Franjo 108
Smrekar Franjo 288
Smrkar Dragutin 329
Snuđa Barbara 575
Snuđa Mato 575
Snuđa Petar 575
Sobajić Vojo 110
Sočo Dobroslav 399
Sokol 617
Sokolović 421
Somer 92
Somer Ivan 593
Somer Marija 593
Somer Tomo 593
Somodži Đuro 647
Somović 95
Sonberger Dragutin 632
Soptija Ernest 319
Spahija Josip 646
Spajić Ljubomir 226
Spasić Branko 105
Spehnjak Katarina 41
Speiser Magdalena 421
Spetić Darko 167
Sraka Vinko 611
Srdanović Ivan 629
Sršan Stjepan 222
Stahuljak Lujo, dr. 588, 589
Stanić Mijo 646
Stanisavljević Ilija 193
Stanivuković Milan 103
Stankić Stevo 327
Stanković Franjo 222, 224, 443, 444, 598, 600
Stanković Tomo 633
Stanković Vase Lazar 403
Stanojević Ljubomir 109
Starčević Ante 447
Starčević Fabijana Adam 404
Starčević Josip 575
Starčević Julijana 575
Starčević Mijo 656
Starčević Rudolf 575
Stark Adam 419
Staršek Ivan 400
Stazić 56
Stefanović Ilija 630
Stepić Marija Antuna 407
Stepinac Alojzije 285
Stiler Franjo 417
Stipanović Blaž 254, 256, 258, 398
Stipanović Franka, rođ. Žugaj 255
Stipanović Šimo 255
Stipetić 639
Stipić Gjuro 299, 303
Stojanović Obrad 302
Stojanović Stanko 642, 643
Stojnović Ljubica 633
Stojnović Vlado 599
Stošić Joso 634
Strajnić Ljubica 222, 224, 443, 444, 598, 600
Strelar Barbara rođ. Lisak 572
Strelar Josip 572
Strelar Petar 572

Strganac Mijo 63
Strgar Kata 372, 373
Strumberger Paula 421
Stubičan Josip 400
Subotić Rajko 592
Sudarević Slavko 239, 364, 368, 390, 416, 428, 440, 451, 458
Sudec Valentin 588
Svirac Kata, rođ. Maloševac 257
Svirac Marko 254, 257, 258, 398
Svirčević Đuka 149
Svjetlačić 56
Svrabović Rusein 110

Š

Šabarić Dragutin 648
Šafar Antun 115
Šagi Slavko 634
Šaglija Vid 631
Šajn (Sajn, Šajin) Đuro 517, 551, 552
Šanderovski Katica 372, 373
Šantavac Pavao 334
Šantić Josip 647
Šarac 56, 59
Šarčević Andrija 566
Šarčević M. 149
Šarengradec Stjepan 399
Šarić Antun 111
Šarić Jure Filip 407
Šarić Ljubomir 90
Šaub Tonči 92
Šćepanović Katica, rođ. Kljunčević 649
Šćepanović Nikola 649
Šćepanović Vinko 649, 650
Šćuka Franjo 334
Šefer Josip 398
Šegavac Ana 578
Šegavac Antun 578
Šegavac Mijo 578
Šen Ljubica 441
Šeparović Z. 192
Šerar Eva 594
Šerbeđija Stjepan 317
Šercar Josip 320
Šerfi Vencl 325
Šerle Slavko 325
Šević Aleksandar 131
Šević Aleksandar-Radovan 52, 53
Šignjer Branka 452
Šijan Koviljka 106
Šikić Martin 425
Šilobod Franjo 338
Šimanović Mijo 632
Šimek Franjo 338
Šimičić Tomo 647
Šimić Ljudevit 632
Šimić Marko 631
Šimić, ing. 604
Šimun Ivan 317
Šimunić Barbara 633
Šimunović 57
Šimurina Srećko 106
Šipka Anđelka 632
Šipuš Vladimir 265, 383
Širić Đuro 647
Šišek Đuro 395
Šišula Marija 288
Šišula Terezija 288
Škavić 92
Škoc Ivan 317
Školić Fabijan 398
Škorić Arso 388
Škorić Đuro 443
Škorić Dušan 443, 630
Škorić Matilda, rođ. 443
Škrgec Stanko 120
Škrinjar Franjo 316
Škvorc (Škvoc) Josip 299, 302
Šlezak Ivana Đuro 404
Šmit Gjuro 226
Šmit Miško 110
Šnur Antuna Karolina 409
Šnur Martin 593
Šokočić Đuka 149
Šomođi Đuro 325

Šomođi Ivo 56
Šperanda Stjepan 396
Špondreht Ivan 317
Šporčić Mato 473
Šporčić Tomo 633
Šprajcer Ivan 422
Šrekajs I. Mata 554
Štabler Franjo 406
Štajcer Milan 452
Štaub Dragutin 418
Štefančić Pero 54, 56, 62,63
Štefanić Luka 331
Štefanović 201
Štefčić Đuro 113
Štefić (Štefilić) Stjepan 74
Štefulinec Nikola 646
Štejl Vendelin 594
Štern Petar 574
Štimac Tomo 648
Štir (Stier) Ivan 74
Štirmer Ivan 115
Štreker Ana 575
Štreker Jakob 575
Štreker Nikola 575
Šula 497
Šulac Tomo 452
Šulentić Nikola 557, 563
Šuper Ivan 415
Šuprina Stjepan 336
Šuput 167
Šurkalo Krešimir (Krešo) 56, 91, 92
Šurkalo Melita 92
Šurkalović 56
Šurkanović 226
Šuster Gabrijela rođ. Novaković 304
Šuster Ivan 304
Šuster Janko 304, 305, 306, 369, 371
Šuster Leonija 369, 371
Šuškavac Anton 562
Šuškavac Antun 556
Švab 220
Švabić Josip 172
Švager Jakob 422
Švajcer Vera 479
Švajcer Zora 479
Švarc Franjo 580
Švarc Ljubica 580
Švarc Stjepan 580

T

Tadijanović 66, 141, 628
Tafra Mato 443
Tajner Matija 321
Takač Mara 578
Takač Mate 647
Takač Mihajlo 578
Takšić Ivana Petar 403
Tal Đuro 634
Talan Robert 118
Talan Stjepan 634
Taler Josip 117
Tancer Antun 141
Taras 76
Tarle Petar 317
Tarnik Juraj 633
Tatović Petar 572
Tatović Zvonko 572
Tauber Vilma 479
Tauber, trgovac 479
Taubner Ivan 555, 559
Tauterman Marija 594
Tauterman Petar 594
Tekmetarović Vinka Ivo 407
Temper Pero 330
Tenet Franjo 593
Tenet Terezija 593
Terek 165, 166
Terzić Velimir 178
Thomas Danijel 419
Tiplhofer Adam 653
Tiplhofer Katica 653
Tiršek Stanislav 394
Titjung Gabrijel 421
Tkalčević Stjepan 320
Tkalčić Josip 629

Toas Štefan 335
Todorović Petar 232
Todt Andrija 555
Tohing 594
Tolj 119
Tolj Ivan 410
Tomac Mato 593
Tomaš Ivan 288
Tomašević (Tomašić, Tomašović) Stjepan 533, 534, 545, 551
Tomašević Đure Stjepan 402
Tomašević Kata, rođ. Vuksanović 534, 535
Tomašević Matilda 535
Tomašević Nikola 534
Tomašević Stevo 517
Tomašević Stipo 526
Tomašić Stipo 509
Tomec Anđelka 92
Tomić Antun 599
Tomić Jaša 329
Tomjanović Mirko 330
Tomljanović Tomo 346
Tomljenović Đuro 166
Tomljenović Ivan 153
Tomljenović Ivan Andrije 402
Tomšić Ivan 318
Tomušić Marko-Škico 509, 517, 537
Tončik Vinko 567
Tondić Jovan 189
Toplak Stjepan 336
Topolčić Stjepan 394
Topolović Luka 318
Tortić Janko 467, 468
Tot Josip 629, 633
Tot Marija 327
Tot Mirko 629
Totman Roza 419
Totović Luka 400
Tramšek Karlo 632
Tranpus Stjepan 634
Tratnik Toni 168
Trbar Petar 632
Trbić Pajo 232
Trenčin Ivan 556, 562
Trošelj Pavao 396
Trošen Josip 335
Trošić Josip 412
Trpko Gjuro 225
Trtani Ivan 632
Trukenbrod Gabrijel 591
Trvolovski Dragutin 631
Tucak Ivan 634
Tuđina Viktor 334
Tumbas Josip 369
Tumbas Stjepan 410
Turčinov Stjepan 341
Turković, ing., vinkovački logornik 171
Turković Slavko Matije 405
Turkulin Margareta, rođ. Kreačić 502
Turudić Dragica 113

U

Ucović Duško 642, 645
Ugarković Kata 647
Uherek Josip 647
Uldrijan Edo 646
Ulrih Rudolf 337
Umbehemt Marija 420
Umfirer Jakov 634
Urbiha 192
Urlić Mata 560
Uskoković Milan 270
Uvalić Eva rođ. Ceranac 255
Uvalić Josip 255
Uvalić Marijan (Marin) 254, 256, 258
Uzelac Zlatko 625

V

Vacek Veno 315
Vaclavek Franjo 337
Vaclavek Vencl 340
Vaht Ivan 578
Vaht Soka 578

Vaht Stevan 578
Vajncetler Ljudevit 555
Vajs Franjo 423
Vajsman Filip 420
Vajtner Stjepan 633
Vaktarić Janko 107
Valent Ljudevit 634
Valenta Krco 55
Valentić Ante Manda 408
Valentić M. 179, 200
Valentić Roza Tome 408
Valentković Antun 317
Valgoni Viktor 337
Valičević Antun 252
Validžija Emil 242, 243, 254, 258
Valter Anđelko 102, 108, 187
Valter Borner 118
Valter Ferdinand 117
Valjetić Ivan 226
Vancl Matija 322
Varat Mijo 326
Varga Franjo 317
Varga Ivan 399
Varga Stjepan 401
Vargović August 335
Vargović Janko 328
Vargović Josip 632
Varljan Ivan 109
Varna Ranko 325
Varner Franje Ljudevit 115
Vasilić Lj. 122, 133
Vašarević 165
Vašarević Milan 318
Vecl Matilda 421
Vedral Dragutin 633
Vedriš Franjo 500, 510, 519, 522
Veić Mladen 618
Veinović Aleksandar 153
Vendling Vaclav 421
Venos Vjekoslav 630
Venus Josip 322
Verić Tena 628
Veriš Pavo 401
Vestrmajer Katica 595
Vičić Antun 661
Vidaković Dragutin 401
Vidaković Mate 397
Vidaković Pavao 631
Vidović Florijan 102
Vidović Janko 646
Vidović Lazo 102, 103
Vidušić Andrija 41
Vilfan Jože 285
Viljevac Franjo 330
Viljevac Ivanka 388
Viljevac Nikola 335
Vimer Erhard 555
Vincetić Ilija 149
Vinek 468
Vinković Mato 72
Vinković Tomo 633
Vinski Pavle 492
Vinter Mirko 299
Virt Antun 422
Višnjić Čedomir 135, 265, 271, 383
Vitenberger Oto 117
Vladen Ljubomir 642
Vlahek Dragutin 315
Vlainić Mato 396
Vlašić B. 51
Vodenik Alfons 109
Vohalski Eva 420
Vojaček Josip-Taras 480
Vojinov Ivan 118
Vojinović A. 51
Vojinović Dane 346
Vojković Mile 325
Vojković Tomo 328
Vojnović Branislava 242, 284, 295, 310, 603
Vojvodić Dušan 378
Vokurka Josip 316
Volarić Elizabeta 339
Vondraček Josip 319
Vondruš Alojz 319
Vorgić Mate 631

Vorih Stjepan 412
Vrabec August 598
Vrabec Josip 634
Vranešević M. 49, 50
Vranjišević Božo 400
Vražić Vladimir 647
Vrban Mato 326
Vrban Mile Dane 402
Vrbančić Ivica 325
Vrdoljak Martin 567
Vrdoljak Mato 388
Vrekalić Andrija 119
Vrgoč Slavko 202, 468, 469
Vrkljan 77
Vrkljan Vilim 467, 469
Vučak Stjepan 320
Vučetić Nikola 329
Vuičić Milka 467, 469
Vujasinović Mirko 304
Vujčić Nikola 331
Vujević G. Stipe 554
Vujić Ivan 569
Vujnić 652
Vuk Marko 114
Vukadinović Mile 167
Vukašinović 147, 162
Vukelić Ante 320, 324
Vukelić Đuro 242, 243, 525
Vukelić Ilija 619
Vukelić Milenka Savo 499, 501, 504, 512, 514, 524, 525, 526
Vukelić Milenko 525
Vukelić Nikola 301, 302, 525
Vukelić Slavica 479
Vukičević Milan 110
Vukomanović Pavle-Stipe 259
Vukotić Mitar 165
Vukotić Nebojša 167
Vukovac Andrija 536, 537, 544, 553
Vuković Mato 316
Vuković Mijo 336
Vuković Slavko 632
Vukres Vlado 657
Vukušić Ivan 518, 532, 551, 552, 657
Vukušić Josip 532
Vukušić Pepica rođ. Gomzi 657
Vukušić Petar 657
Vuluma Leopold 335
Vunč Regina 420
Vurcki Antun 418
Vurum Eva 594
Vutuc (Futuc) Mirko 299

W

Wagner (Vagner) Karlo 299
Weisgerber Josip 423
Weiss V. 84, 87, 105
Wilhelm Dragutin 421
Wirtz Petar 417
Wittenberg Tomislav 41
Wldmayer Ana 418
Wldmayer Josip 418

Z

Zabrdac Ninko 304
Zagar Franjo Franje 404
Zagorac Mato 337
Zajac Ana 578
Zajac Jano, ml. 578
Zajac Jano, st. 578
Zalogaj Jozo 318
Zalogaj Kata 329
Zalogaj Marko 318
Zalogaj Stjepan 647
Zaneti Antun 250
Zarić Branko 452
Zaviša Vesić 108
Zdelar Matija 630
Zdeličan Mate 634
Zdjelar Stjepan 332
Zdunić Franjo 166
Zebić Mijo 642, 645
Zec Milutin 619
Zelinac Jusuf 634

Zemunić Stjepan 631
Zidar Aleksandar 335
Zlatić Savo-Mićo 240, 241, 283, 308, 375, 378
Zorić Franjo 630
Zorić Ivan 650
Zovkić Ivan 556
Zrinić Jozo (Josip) 536, 537, 538, 544, 551, 553
Zubak Martin 634
Zubić 571
Zvonar Martin 327
Zvonarević Mato 465, 467, 468

Ž

Žagar Stjepan 631
Žalac Milan 647
Žanić Mato 235
Žanić Mile 631
Žarković Bosiljka 648
Žehak Stjepan 338
Žiga Vera 93
Žiga Zdenko 647
Žiga, apotekar 93
Žigić Rade 240, 283, 284, 294, 308, 310
Žigrić Vinko 555, 559
Žiroš Joso 400
Žitković 58
Živić Branko 633
Živko Antun 317
Živković Bogdan 140
Živković Ivan 316, 320, 556, 561
Živković Janja 441
Živković Mato 631
Živković Milan 502, 527
Živković Pero 446
Živković Marka Stanko 406
Živković Stjepan 631
Žižić Đuro 550
Žljevački Josip 250
Žnidaršić Ankica 467, 469
Žuger Marica 338
Žukina Ivan 399
Žunac Ivan 327
Župan Stevo 326
Županjac Andrija 474
Županjac Katica 474
Županjac Stjepan 474
Žutinić 617
Žužić 173

MJESNO KAZALO

A

Ada (Senta) 394
Adaševci 574, 577
Aladar 331
Aladinci 566
Aleksandrovac (Podravska Slatina) 324
Aljmaš 297, 403
Amerika 191, 203, 344, 488
Andrijaševci 149, 229, 396, 398, 401, 405
Andrijevci → Donji Andrijevci
Andrijevci, kotar → Donji Andrijevci, kotar
Antin 255
Antunovac (Virovitica) 332
Apatin 176
Apatin, logor 275, 277, 278, 279, 287
Apševci 569
Austrija 193, 237, 462
austrijska granica 171, 195, 211

B

Babina Gora 332
Babina Greda 171, 172, 227
Babska Novak 575, 576
Bač 175, 577
Bačevac 111, 112
Bačka 29, 30, 67, 68, 78, 79, 178, 624, 659
Bačka Palanka 559
Bačka Palanka, logor 278, 279
Bačka, zapadna 83
Bački Petrovci 578
Badljevina 59, 60, 61, 63, 120, 341, 342, 608, 608, 612
Balinci 320, 324
Balkan 469
Banat 29, 30, 67, 68, 78, 79, 178, 624, 659
Banija 245
Banovina 29
Banja Luka 111, 320, 468, 502, 599
Banova Jaruga 91, 184, 226, 588
Baranja 27, 29, 30, 31, 33, 34, 37, 38, 40, 41, 51, 67, 68, 78, 79, 175, 178, 192, 212, 287, 290, 624
Barč 237
Bare (Požega) 619
Barica 58
Barilović 402
Bartolovec 181
Bastaji 96, 341
Batinjani 73, 119, 120, 288, 608
Bebrina 201, 397
Beč 41, 118, 209, 492, 298,305, 309, 346, 355, 376, 478, 547, 552, 599, 611, 620, 626, 635
Begovac 407
Bektež 89, 112
Beli Manastir 175, 368
Beli Manastir, logor 476, 490
Belišće 116, 193, 287, 384, 389, 475
Belišće, ciglana 215
Belje, državno dobro 604
Belje, logor 212, 278, 279
Beočin 396
Beograd 27, 40, 41, 76, 93, 95, 107, 110, 116, 156, 190, 193, 202, 211, 234, 242, 284, 285, 286, 292, 294,
Beograd, logor 275, 277, 278, 279
Berak 566, 567
Beravci 529, 546
Berkasovo 408, 576
Berlin 189
Bezdan 175, 176
Bihać 401
Bijela 117
Bijela Stijena 59
Bikić 575
Bilogora 72, 114
Bingula 578
Biograd, logor "Vrana" 159

Biokovo-Neretva, okrug 434
Bistra 329
Bistrinci 287, 389
Biškupci 253
Bizovac 113, 117, 287, 317
Bjelovar 27, 41, 113, 245, 294, 295, 320, 399, 414, 433, 434, 435, 660
Bjelovar, logor 177, 276, 280
Blagorodovac 73
Bleiburg 51,104, 139, 155, 156, 179, 180, 200, 208, 230, 272, 474
Bobota 111, 193, 265, 383, 581
Bogdanovci 329
Borova 316, 318, 330, 333, 334
Borova Kosa 612
Borovac 618
Borovice, logor 275, 276, 277, 279
Borovo 74, 112, 119, 193, 255, 255, 288, 290, 384, 559, 566
Borovo, kotar 263, 286, 287
Bosanski Kobaš 228
Bosanski Novi, kotar 254
Bosanski Petrovac, logor 275, 276, 277, 278, 279
Bosanski Šamac 172, 516
Bosna 74, 108, 109 ,110, 116, 117, 118, 516, 537, 551, 566, 568, 574
Bosna i Hercegovina 34, 292
Bošnjaci 114, 149, 150, 154, 170, 172, 228, 538
Bračevci 73, 74, 87, 201, 202
Brčko 117, 119, 172, 320
Brekinska 390
Brestovac (Požega) 409
Brestovac (Daruvar) 480
Brezik (Virovitica) 329, 335
Brezje (Ptuj) 182
Breznica (Đakovo) 88
Brezovica (Virovitica) 329, 335
Brezovo Polje (Virovitica) 172
Brezula 181
Bročice 220
Brod → Slavonski Brod
Brod, kotar → Slavonski Brod, kotar
Brod, logor → Slavonski Brod, logor
Brod, okrug → Slavonski Brod, okrug
Brodski Stupnik 402
brodsko područje 117
Brođanci 117
Bučje (Đakovo) 87, 201
Bučje (Pakrac) 58, 61, 288, 510, 511
Budakovac (Virovitica) 73
Budimpešta 119, 406
Buđak (Banja Luka) 320
Bugojno 226
Bujavica 114
Bukvik 657
Bunić (Korenica) 406
Bušetina 331

C

Cabuna 100, 318, 329, 335
Cage 619
Candrovac (Slunj) 409
Cazin 115
Celje 213
Celje, logor 177
Cerić 593, 594
Cerje (Gračac) 571
Cerna 149, 399, 401, 402, 404, 405, 406, 407, 410, 592
Cernik (Nova Gradiška) 75, 251, 270, 271, 404
Cernile 117
Cetinj Grad 408
Ciplak 113
Cjeplake 337
Cremušina 315, 326
Crikvenica, logor 276, 280
Crno More 116, 602
Cvetkovec 182, 198

Č

Čađavica 116
Čaglić 59, 61
Čaglin 578

Čajkovci 405
Čakovci 560, 570
Čakovec 181, 182
Čehoslovačka 374
Čelić 172
Čepin 254, 297, 583
Čepinski Martinci 115, 389
Čeralije 320, 322, 324
Češka 117, 621, 621
Čonoplja 175
Čortanovci 581
Črna 177

D

Dabar (Otočac) 409, 570
Dalmacija 29, 159, 241, 245, 262, 344, 487
Dalj 190, 192, 192, 193, 193, 234, 235, 265, 297, 560
Daljska planina 287
Dapčevica 101
Daruvar 30, 58, 69, 71, 72, 76, 77, 80, 81, 93, 95, 96, 97, 100, 107, 111, 113, 115, 118, 167, 288, 318, 319, 337, 338, 339, 340, 341, 376, 378, 476,,477 ,478, 479, 480, 484, 587, 588, 589, 606, 607, 607, 608, 609, 611, 612, 613, 615, 616, 617, 620, 621, 626, 627, 642, 645, 646
Daruvar, kotar 76, 77, 100, 299, 303, 318, 336, 375
Daruvar, logor 276, 279
Daruvarski Brestovac 319,337
Daruvarski Vinogradi 339
daruvarsko područje 313
Delnice 117, 433, 434, 435
Delnice, kotar 394
Demir Kapija, logor 276, 277, 278, 279
Dereza 58, 63
Derventa 111
Desinac 339
Detkovac 112
Dežanovac 100, 118, 339, 340
Dilj 110, 195
Dioš 97, 100, 101, 606, 607, 608, 611, 612, 613
Divoselo (Gospić) 396
Doboj 108
Dobrogošće 112
Dobrovac 57
Dolci (Slavonski Brod) 226
Doljanci 115
Doljani 318, 319, 337, 338, 339, 341, 608
Donja Hoča 196, 197
Donja Mahala 320
Donja Motičina 112, 287, 403
Donja Pištana 635
Donji Andrijevci 226, 527, 536, 550
Donji Andrijevci, kotar 39, 537, 541
Donji Čaglić 59
Donji Meljani 323, 324
Donji Miholjac 167, 184, 193, 236, 304, 320, 368, 383, 404, 456
Donji Miholjac, kotar 35, 235, 260, 287, 384, 389, 582, 583
Donji Rajići 618, 621
Donji Tovarnik 581
Doroslov 567
Dragalić 221
Dragović 54, 58, 61, 62
Drava 68, 73, 100, 212, 213, 287, 343, 375, 389
Dravograd 179, 196
Dražica (Grubišno Polje) 101, 327
Drenovci 149, 154
Drenje (Đakovo) 87
Drina 469
Drniš 118, 407
Drškovci 112
Duboštica 116
Dubrovnik 41, 108, 344, 433, 434, 435
Dudik (Vukovar) 559, 571
Dugo Selo 213
Dunav 68

Đ

Đakovačka Satnica 226
Đakovački Selci 110
Đakovo 38, 87, 88, 110, 117, 118, 119, 146, 151, 161, 166, 190, 201, 202, 205, 226, 241, 263, 288, 289, 311, 388, 396, 400, 408, 439, 462, 463, 486, 591
Đakovo, kotar 73, 74, 75, 88, 201, 227, 228, 229
Đakovo, logor 276, 280
Đakovac 326
Đelekovac 116
Đeletovci 473, 474, 567, 571
Đulovac 96, 288, 319, 337
Đurđanci 592
Đurđenovac 119, 193, 290, 384, 443
Đurđevac 181, 320
Đurđevac, kotar 394, 660
Đurići (Županja) 149, 406
Đurin Lug 320

E

Engleska 191, 201, 344, 383, 488
Erdevik 574, 577, 578, 580
Erdut 297
Europa 206

F

Farkaševac 116
Feričanci 112, 235, 398
Filipovac 57, 291
Filipovo 176
Frajmund, pustara 290
Fram 179, 180
Francuska 116
Fruška Gora 115, 577, 580

G

Gaboš 492
Gaćište 73
Gakovo 175
Gakovo, logor 624
Garac 116
Garčin 200, 201, 228
Garešnica 118, 618
Gašinci 88, 117, 202, 203
Gat 389
Gazije 287
Glavnjača 469
Glogovac 182
Gložari 574
Gola (Koprivnica) 654
Golenić 320, 324
Gorjani (Đakovo) 407, 411
Gornja Bebrina 500
Gornja Kovačica 326, 327
Gornja Motičina 287
Gornja Varoš (Stara Gradiška) 226
Gornji Bogićevci 390
Gornji Emovci 288
Gornji Humac (Spilt) 649
Gornji Martijanac 520
Gornji Miholjac 322
Gornji Rajići 621
Gorski kotar 29, 47, 245
Gospić 403, 433, 434, 435
Gospić, logor 488
Goveđe Polje 73, 339
Grabaci 329
Grabovac 326
Grabovnik 465
Gračac, kotar 402
Gradac 410
Gradac (Virovitica) 217
Gradačac 399, 576
Gradec Križ 320
Gradina 100, 111, 112, 317, 318, 329, 331, 334, 335
Gradiška 135, 344, 392
Gradiška, okrug 263
Gradište 73, 118, 149, 149, 154, 171, 172, 174, 201, 228, 254, 255, 310, 318, 400, 610
Gradište (Požega) 220

Grahovljani 58, 61, 62
Granice (Našice) 110, 119
Grbavac (Grubišno Polje) 73
Grčka 92
Grebica 535, 552
Grižani 254
Grubišno Polje 72, 82, 83, 97, 113, 114, 115, 117, 315, 316, 325, 326, 327, 328, 377, 378, 485, 588, 589
Grubišno Polje, kotar 82, 101, 315, 325, 374, 375
Grubišno Polje, logor 276, 280
Guletinci 271
Gundinci (kotar Županja) 154, 171, 172, 201, 227, 228, 410, 536, 544, 546, 552
Gunja 149, 153, 154

H

Hajdina 182
Hercegovina 108, 113
Hoče 180, 197
Horodovišće 117
Hrasno (Stolac) 403
Hrastin 400
Hrastovac (Daruvar) 73, 303
Hribac 117
Hrtkovci 574
Hrvatska 27, 29, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 47, 51, 65, 69, 88, 104, 105, 119, 120, 126, 130, 135, 147, 149, 157, 177, 178, 187, 192, 196, 204, 209, 212, 214, 215, 217, 219, 221, 222, 227, 230, 231, 232, 238, 239, 248, 250, 251, 252, 264, 272, 282, 285, 289, 293, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312, 343, 344, 347, 357, 363, 365, 382, 383, 391, 415, 426, 429, 432, 433, 434, 435, 436, 440, 442, 445, 446, 463, 468, 469, 470, 476, 490, 493, 494, 500, 509, 510, 516, 537, 540, 597, 602, 623, 624, 625, 639, 659
Hrvatska, gornja 487
Hrvatska, sjeverna 660
Hrvatski Bukovčani 59
Hrvatsko primorje 47, 159, 245
Hrvatsko zagorje 29
Humljani 119

I

Ilača 567, 594
Ilinci 566
Ilok 560, 561, 574, 578, 579, 585, 598, 599, 600
Imbrijovac 116
Imotski 116, 396
Imrovo-polje 73
istočno bojište 117, 119, 516
Istočno-sremski okrug 53
Istra 29, 47, 108, 159, 208, 245
Italija 47, 344, 469
Ivankovo 395, 396, 397, 398, 399, 405, 406, 592, 594, 595
Ivanovo Polje 319, 340
Ivanovo Selo 101, 315, 612
Ivanje 109

J

Jablanica, kotar 109
Jagodina, logor 277, 279
Jakšić 115
Jamena 150, 171, 172
Janka Pusta 654
Jarak 571
Jarmina 372, 373, 399, 400, 401, 405, 407, 410, 594
Jaruge 171, 172, 509, 513, 514, 515, 516, 518, 521, 523, 524, 527, 528, 529, 530, 537, 543, 544, 545, 550, 551, 553
Jasenaš 316
Jasenovac 271, 288, 291, 621
Jasenovac, logor 118, 574, 575
Jazak 580, 581
Johovac 563
Josipovac, logor 31, 204, 205, 237, 475
Jovanovac 654
Jugoslavija 27, 29, 31, 32, 33, 34, 37,

40, 41, 51, 108, 111, 114, 117, 122, 125, 191, 206, 214, 234, 237, 239, 245, 246, 275, 349, 355, 426, 427, 453
jugoslavensko-mađarska granica 68
jugoslavensko-rumunjska granica 68
Jugovo Polje 335

K

Kalinovac 198, 199
Kalnik 29, 107
Kamčani 116
Kaniža 225
Kanjani 118
Kapela Batrina 184
Kapetanovo Polje 54, 60, 62
Kapinci 116
Kapljun 407
Karlovac 213, 216, 433, 434, 435
Karlovac, logor 276, 279
Katinovac 394
Kešinci 88
Kip 319, 338 ,339
Kladuša 115
Klanjac 563,580
Klimen 315
Knićanin (Rudolfsgnad), logor 624, 625
Knin 396
Knin, logor 276, 280
Kobaš 201, 228, 229
Kolut 175
Kometnik 119
Komletinci 398, 567, 569, 570, 577, 579, 594, 651
Končanica 96, 340, 480, 612
Kondrić 203
Kopanica → Velika Kopanica
Koprivnica 100, 107, 114, 116, 180, 183, 602
Koraji 172
Kordun 29, 117, 245, 262, 564
Korija 316
Korija, logor 376
Korita (Pakrac) 59
Korito, pusta 332
Koruška 179
Kostajnica (Bosanski Novi) 254, 394, 401
Košutarica 288
Kovačevac (Nova Gradiška) 250
Kovin, logor 281
Kozara 114, 115
Kozarac 116
Kozarica 575
Kraguj 58, 63, 114
Kranj, logor 275, 277, 279
Krapje 220
Krčevina (Virovitica) 318
Kreka (Tuzla) 408
Kričke 59
Krivaj (Novska) 253
Križnica 100
Krndija 61, 92, 189 411
Krndija, logor 31, 204, 289, 311, 389, 391, 437, 438, 439, 440, 449, 451, 490, 591, 593, 595, 614, 624, 625
Krnjaja 175
Kruševica 150, 171, 172, 499, 512, 515, 517, 520, 525, 534, 537, 543, 544, 550, 551, 552
Kruševlje 175
Kruševlje, logor 204, 624
Kučanci (Đakovo) 73, 87
Kukujevci 133, 574, 575, 576
Kukunjevac 60, 61, 221, 390, 618
Kula (Požega) 89
Kumani 118
Kupina 550
Kuškovaća 407
Kutina 118
Kutjevo 77, 118, 120, 288
Kuzmin 407
kvarnerski otoci 47

L

Lađevac 578
Lanište (Suhopolje) 317
Laslovo 297

Lastovo 47
Ledenik (Našice) 117
Leibnitz 237
Lenjingrad 108
Lepoglava 657
Lepoglava, kaznionica 31, 488
Lepoglava, logor 476
Leskovac 182
Levanjska Varoš 88, 201, 229
Levinovac 316, 318
Libel 179
Lika 29, 117, 118, 245, 262
Lipik 30, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 69, 71, 72, 91, 93, 94, 115, 252, 310
Lipovac 573
Lipovljani 220, 226
Livno 564
London 47, 470
Lovas 569, 578
Ludbreg 107
Ludbreg, kotar 488, 520
Ludbreg, logor 276, 280
Lug (Virovitica) 112
Lukač 318, 331
Lusnić (Livno) 565
Lužani 201

LJ

Ljuba 577, 578
Ljubljana 27, 33
Ljubuški 115, 402

M

Macuta 618
Mače 288
Mađarska 47, 73, 116, 119, 165, 168, 237, 301, 375, 389, 583
Magenhajm (Magenheim) 299
Majevica 172
Majkovac 332, 334
Majkovac Gradina 331
Makarska 433, 434, 435
Mala Barna 326
Mala Jasenovača 117
Mala Peratovica 327
Mala Sela (Slavonski Brod) 550
Mala Vašica 580
Mali Bastaji 341
Mali Zdenci 316, 326
Mandinac 330
Marberg 179
Maribor 179, 180, 182, 195, 196, 197, 213
Maribor, logor 180, 275, 276, 278, 279
Markušica 234, 400, 594, 594, 595
Maruševci 566
Maslanjača 339
Mašić 291, 619
Medari 113, 226
Medinci 618
Međimurje 47
Metković, logor 276, 280
Mihače, logor 54, 62
Mihaljevci 113
Miholjac → Donji Miholjac
Miholjac, kotar → Donji Miholjac, kotar
Mikanovci → Stari Mikanovci
Milano 224
Miletinac (Daruvar) 326, 336
Militinci (Nova Gradiška) 226
Miljevci 323
Mirkovci 394, 395, 397, 400, 403, 594
Mitrovica (Kutjevo) 288
Mlaka 621
Mohač 401
Moskva 47
Moslavina 29, 114, 181
Mostar 113, 406
Motajica 74, 228
Mrkopje 445
Mrzović 592
Muratović 271
Musić 117

N

Nabrđe 229
Nače 181
Nard 255, 389
Našice 41, 108, 112, 113, 115, 117, 119, 165, 166, 167, 189, 193, 206, 235, 236, 288, 290, 368, 383, 410, 652
Našice, kotar 287, 304, 384, 582, 583
Našice, logor 276, 279, 290, 292
Neštin 573
Nijemci 407, 562, 568, 569, 570, 575, 579, 592, 594
Nikinci 115
Niš, logor 277, 279
Noskovci 324
Nova Bukovica 117, 322, 323, 324, 374
Nova Gajdobra 559
Nova Gradiška 36, 75, 77, 113, 115, 116, 136, 165, 167, 184, 219, 221, 226, 232, 249, 250, 251, 252, 268, 270, 271, 272, 291, 367, 390, 430, 433, 434, 435
Nova Gradiška, kotar 75, 661
Nova Gradiška, logor 212, 276, 279, 291, 292
Nova Gradiška, okrug 35, 75, 261
Nova Gradiška, područje 54, 62, 103, 107, 113
Nova Subocka 288
Novi Bečej 118
Novi Jankovci 565, 567, 568, 571
Novi Marof 41, 320
Novi Sad 27, 130, 413, 424, 659
Novi Sad, logor 275, 277, 279
Novi Sivac 175
Novo Selo → Vinkovačko Novo Selo
Novo Topolje 228
Novska 167, 184, 220, 221, 226, 271, 288, 642, 643, 644
Novska, kotar 75, 77, 477, 588, 621
Nuštar 255, 256, 595

NJ

Njemačka 77, 88, 116, 117, 189, 191, 200, 206, 226, 237, 245, 248, 288, 344, 386, 389, 426, 462, 469, 496, 581, 581, 625

O

Obriježˇ 113, 617
Obrovac 564
Đaci 175, 176
Ogulin, kotar 525
Okučani 54, 62, 111, 184, 291, 590, 618, 619, 620, 621
Okučani, kotar 390, 477, 525
Opatija 108
Opatovac 577
Opujići 642, 643
Orahova Vas 182
Orahovica 108, 115, 304, 310, 443, 444, 583
Orahovica, kotar 657
Orašnice 560
Orehova Vas 180
Orehovica 581
Oriovac 201
Orlovac (Grubišno Polje) 315, 325, 328
Orlovnjak, logor 475
Orlovnjak, pustara 291
Orolik 400, 566, 567, 568, 572, 594
Osijek 27, 33, 40, 41, 74, 107, 109, 113, 116, 117, 119, 139, 151, 155, 159, 165, 166, 166, 168, 180, 183, 184, 185, 186, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 196, 199, 212, 213, 215, 218, 222, 223, 224, 225, 226, 231, 232, 233, 235, 238, 242, 243, 254, 256, 260, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 287, 290, 291, 296, 298, 304, 305, 306, 307, 309, 364, 369, 371, 372, 382, 384, 385, 386, 389, 393, 430, 433, 434, 435, 443, 445, 446, 447, 448, 449, 456, 475, 475, 476, 482, 484, 492, 493, 497, 498, 526, 530, 534, 577, 582, 583, 585, 586, 596, 597, 598, 599, 600, 602, 624,

629, 635, 653, 654, 654, 655
Osijek, kotar 74, 234, 264
Osijek, logor 212, 276, 279
Osijek, okrug 67, 74, 223
osječko područje 108, 118, 189
Ostrošinci 110
Ostrovo 628
Oškvarci 74
Otočac 396, 398
Otočac, logor 276, 280
Otok 108, 397, 398, 403, 404, 406
Ovčara (Čepin) 604
Ovčara (Virovitica) 317
Ovčara, pustara (Vukovar) 490

P

Pačetin 193
Pakrac 35, 40, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 69, 71, 72, 75, 77, 91, 92, 94, 96, 97, 108, 113, 114, 115, 116, 120, 166, 167, 220, 261, 288, 310, 341, 405, 478, 588, 616, 617, 618
Pakrac, kotar 75, 108, 261, 390, 477, 510, 621
Pakrac, logor 270, 276, 280
Pakrani 340
Palestina 469
Pančevo 108
Pančevo, logor 275, 277, 278, 279
Papuk 195
Pavlovac (Grubišno Polje) 101, 315, 316, 327
Pavlovci (Nova Gradiška) 75
Pazova, logor 212
Pčelić 317, 328
Pečuh 116
Pepelana 330
Perušić 321, 403
Peteranec 114
Petranovci 337
Petrijevci 181, 192, 254, 255, 256, 389, 656
Petrijevci, ciglana 215, 218
Petrinja 213, 433, 434, 435
Petrinja, logor 276, 279
Petrovaradin 406
Petrovaradin, logor 212
Petrovci 565
Petrovgrad (Zrenjanin) 281, 346, 659
Petrovgrad, logor 275, 277, 279
Pisanica, logor → Velika Pisanica, logor
Pitomača 100, 301, 320
Pivnica 100, 316, 336
Planine 177
Plesmo 75
Pleternica 30, 69, 288
Ploče, logor 276, 280
Pobježje 182, 197, 198
Podcrkavlje 397
Podgajci 149, 153, 171, 172
Podgorač 110, 113
Podgorač, ciglana 215
Podgorje (Požega) 75
Podgađe 581
Podova Brezula 180
Podovci 180, 181
Podravina 72, 116, 119, 621
Podravska Slatina → Slatina
Podravska Slatina, logor 212, 276, 279
Podunavlje, pustara i logor 31, 624
Podvinje 499
Podvrško 75
Pokuplje 29
Poljana (Pakrac) 60, 61, 63, 91, 619
Poljanski Strganac 61
Polje (Kladuša) 115
Poljska 117, 118, 119
Poreć (Požega) 77
Posavina, istočna 228
Posavski Podgajci 402
Ponjani 87
Potočani 90
Potsdam 383
Požega 30, 31, 41, 58, 60, 69, 71, 75, 76, 77, 83, 94, 109, 110, 112, 113, 115, 118, 135, 136, 190, 221, 252, 253, 262, 270, 288, 294, 301, 402, 449, 451, 452, 489, 602, 660, 661

Požega, kotar 75, 76, 77, 89, 221, 397, 610
Poznanovac 77
Požega, kazniona 31, 488, 489
Požega, logor → Slavonska Požega, logor
Požeška kotlina 58, 110, 263
Požeški Brestovac 397
požeško područje 103, 108, 114
Pravni Laz 177
Prekopakra 57
Preslatinci 87
Pribina Glava 576
Prijedor 116, 394
Prijedor, logor 276, 277, 278, 279
Primorje 262
Privlaka 396, 397, 398, 405, 406, 407, 610
Prnjavor 225, 531, 546
Prud 172
Prunšvig 182
Psunj 113, 271
Ptuj 181, 182
Punitovci 255
Puska 367

R

Rača 172, 180
Račinovci 149, 201, 202
Rajevo Selo 149, 153, 171
Rajić 619, 620
Rakovica 569
Rastovac 114, 316
Ratkovica 115
Ravna Gora 575
Razvanje 180
Removac 100
Repinec 320
Rešetari 291
Retfala 297, 389
Retkovci 394, 405
Rezovačke Krčevine 331, 335
Rezovac 328
Ričice 226
Riđica175
Rijeka, kotar 108
Rijeka, logor 275, 277, 279
Robovac 330
Rogatec 181
Rogovac 328, 331, 333, 334, 335
Rogulje 288
Rokovci 149, 229, 396, 409
Rostov 119
Ruma 115, 577
Ruma, logor 212, 275, 277, 278, 279
Rumunjska 117
Rusija 191, 269
Rušani 318, 330, 331, 334, 335
Ruševo 73, 220

S

Samobor 116, 213
San Francisko 170
Sarajevo 116
Sarvaš 226, 297
Sava 39, 149, 150, 172, 212, 213, 499, 501, 504, 510, 512, 513, 515, 518, 520, 521, 522, 523, 535, 538, 539, 540, 541, 545, 547, 551, 552
Selna 228
Semeljci 401
Senkovci 376
Senta, logor 275, 277, 278, 279
Sesvete 401
Severin na Kupi 111
Sibinj 35, 261
Sikirevci 500, 509, 513, 515, 516, 521, 523, 531, 532, 537, 543, 544, 546, 548, 551, 552, 553
Sindelfingen 41
Sirač 55, 115, 319, 338, 608
Sisak 213, 271, 577
Sisak, logor 276, 279
Sjeverna Dalmacija i otoci 47
Skrad 394
Skrtlići 226

Sladojevci 199, 301, 323
Slakovci 149, 397, 409, 565, 569
Slatina 30, 69, 71, 72, 77, 89, 90, 116, 117, 184, 190, 199, 216, 321, 322, 323, 324, 325, 375, 377, 411, 588
Slatina, kotar 90, 320, 374, 375, 376, 618
Slatina, područje 90, 108, 116, 189, 191
Slatina, logor → Podravska Slatina, logor
Slatinik 74, 201, 202
slatinski kraj 117, 118
Slavonska Bistrica 196, 197
Slavonska Kanjiža 559
Slavonija 27, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 41, 48, 49, 50, 51, 54, 58, 59, 67, 69, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 102, 103, 104, 108, 109, 110, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 139, 140, 155, 165, 181, 184, 185, 186, 188, 195, 208, 212, 221, 230, 231, 237, 238, 241, 242, 245, 254, 259, 260, 261, 263, 283, 284, 286, 287, 292, 309, 310, 367, 386, 389, 429, 487, 537, 578, 624, 660
Slavonija, istočna 109, 308
Slavonska Požega → Požega
Slavonska Požega, logor 270, 276, 280
Slavonski Brod 27, 38, 39, 41, 73, 74, 88, 103, 108, 109, 110, 111, 112, 146, 151, 161, 166, 174, 184, 188, 189, 190, 200, 201, 202, 205, 225, 226, 228, 232, 261, 289, 290, 311, 312, 345, 346, 367, 387, 388, 390, 392, 399, 416, 421, 424, 425, 426, 431, 433, 434, 435, 437, 442, 449, 451, 452, 453, 455, 457, 462, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 486, 491, 519, 523, 527, 536, 540, 543, 544, 547, 550, 591, 592, 602, 610, 625, 628, 639, 660
Slavonski Brod, kotar 73, 227, 228, 229, 397, 499, 500
Slavonski Brod, logor 177, 212, 276, 279, 290, 292
Slavonski Brod, okrug 33, 35, 37, 73, 261, 462, 463, 487, 593, 614, 623, 651, 661
Slavonski Kobaš 74
Slavonski Šamac 149, 150, 154, 171, 172, 498, 499, 500, 501, 503, 509, 512, 513, 515, 516, 518, 521, 523, 525, 526, 531, 533, 535, 537, 538, 540, 543, 544, 545, 546, 550, 551, 552, 553
Slobodna Vlast 74, 201, 229
Slovenija 31, 181, 195, 208, 211, 214, 303, 373, 655
Slunj 397, 401, 403, 404, 521
Slunj, kotar 407, 408
Služi 113
Smederevo, logor 275, 277, 279
Sokolovac 338
Soljani 149, 150, 171
Solun 302
Sombor 27, 175, 176, 400, 413
Sopje 116, 324, 325
Sot 578, 579
Sotin 472, 565, 566, 568
Split 108, 405, 433, 434, 435
Split, kotar 649
Split, logor 276, 280
Sračinec 182, 198
Srbija 31, 109, 110, 118, 119, 192, 220, 221, 227, 228, 234, 235, 263, 265, 269, 286, 294, 300, 302, 309, 310, 343, 377, 382, 620
Srđević 567
Sredanci 550
Srem → Srijem
Sremska Mitrovica 378, 394, 573, 578, 581
Sremska Mitrovica, logor 177, 212, 275, 277, 278, 279
Sremska Mitrovica, kotar 133
Sremske Laze 113
Sremski Karlovci 27, 41
Srijem 27, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 41, 51, 110, 111, 121, 122, 131, 132, 175, 178, 186, 212, 228, 230, 308, 309, 343, 562, 563, 564, 566, 567, 568, 571, 624, 658

Srijem, istočni 53
Sruhovac 335
SSSR 203, 227
Stara Gradiška 226, 465, 489, 564, 589
Stara Gradiška, logor 31, 33, 159, 477, 488, 590
Stari Grabovac 642
Stari Jankovci 562, 570, 594
Stari Mikanovci 209, 229, 400, 403, 407, 408, 567, 592
Stari Slatinik 228, 229
Starogradački Marof 342
Stockerau 110, 113, 649
Stolac 406
Strahovac 328
Stražanac 319, 337, 338
Stražeman 115
Strizirep 560
Strizivojna 201, 202, 503, 509, 513, 536, 537, 538, 540, 543, 544, 550, 553, 551
Strošinci 149, 150
Subocka 59
Subotica 181, 182, 309, 400, 499, 659
Suho Polje → Suhopolje
Suhopolje 111, 298, 299, 300, 301, 302, 316, 317, 318, 330, 334, 336, 374
Suho-Polje → Suhopolje
Sumi (Harkov) 113
Sušak 399, 433, 434, 435
Sušak, logor 276, 280
Sveta Barbara 181, 182
Sveti Rok 563
Sveti Vid 182
Sveto Trojstvo 332
Svetoblažje 73
Svib 116
Svilaj 225, 550
Svinjarevci 395, 566, 567, 568, 569

Š

Šagovina 75, 525
Šarengrad 579, 581
Šegovac 320
Šent Vid, logor 275, 277, 279
Šepavac 73
Šeper, pustara 290
Šibenik 109, 433, 434, 435
Šibovac 319, 337, 337, 341
Šid 399, 400, 573, 574, 575, 576, 580
Šid, kotar 133, 171, 372, 408
Šidski Banovci 595
Šipovac, logor 31, 476, 490
Šiškovci 149, 194, 402, 404, 405
Španovica 54, 62, 75, 621
Špišić Bukovica 100, 114, 199, 316, 317, 330, 331, 336
Štefanec 182
Štitar 149, 401, 538
Šumetlica 226, 271
Šuplja Lipa 338, 612, 626
Švicarska 466

T

Tekić 115
Tenja 189, 234, 297, 383
Tenja/Tenjska Mitnica, logor 31, 187, 290, 292, 624, 625
Terezino Polje 318
Tomašica 118
Tominovac 115, 118
Tomislavovac 317
Tompojevci 408, 570
Topalovci 241
Topolovac 325
Topusko 394
Tordinci 397
Tovarnik 372, 373, 407, 408, 409, 580
Travnik 395, 408
Treglava 315, 617
Trenkovo 113
Trnava (Đakovo) 118, 229, 404
Trnava (Virovitica) 250
Trnovec 181
Trnjani 226
Trnjanski Kuti 523
Trojeglava 336

Trokut 61
Trokut Kričak 64
Trst 373, 603
Tübingen 27
Turanovac 318
Turčević polje 101, 328
Tuzla 116, 172, 399

U

Uljanik 113, 339, 375
Užice, logor 276, 280

V

Valpovo 41, 107, 115, 117, 118, 167, 184, 192, 215, 218, 254, 255, 287, 307, 367, 383, 596, 656
Valpovo, ciglana 215, 217
Valpovo, kotar 235, 255, 384, 389, 583
Valpovo, logor 31, 204, 205, 237, 296, 297, 298, 308, 364, 389, 391, 475, 476, 490, 596, 597, 604, 624, 656
Varaždin 181, 182, 245, 433, 434, 435, 580, 660
Varaždin, okrug 488
Varaždinske Toplice 117
Vaška 411
Veles, logor 275, 279
Velika Barna 83
Velika Jasenovača 325, 328
Velika Kopanica 395, 509, 514, 516, 522, 537, 547, 551, 553
Velika Parna 315
Velika Peratovica 101
Velika Pisanica 320, 375, 411
Velika Pisanica, logor 31, 295
Velika Trapinska 328
Veliki Bastaji 319, 338
Veliki Grđevac 83, 101, 315, 325, 326, 327, 328, 374
Veliki Miletinac 339
Veliki Vrh 181
Veliki Zdenci 112
Veliko Nabrđe 119, 202
Veliškovci, ciglana 215, 218
Veljaci (Ljubuški) 115, 410
Vera 193
Vinica (Duvno) 396
Vinkovačko Novo Selo 226, 288, 372, 373, 409, 568
Vinkovci 27, 39, 41, 108, 113, 119, 144, 162, 163, 164, 166, 168, 170, 184, 186, 188, 191, 192, 193, 194, 204, 205, 209, 211, 212, 213, 232, 235, 254, 255, 262, 288, 291, 311, 346, 365, 367, 372, 373, 388, 391, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 417, 424, 425, 426, 428, 438, 439, 441, 442, 457, 458, 462, 491, 503, 539, 540, 545, 552, 578, 592, 595, 614, 623, 625, 628, 639, 641, 649, 650
Vinkovci, kotar 33, 35, 74, 227, 228, 229, 255, 257, 260, 263, 286, 392, 593, 651
Vinkovci, logor 177, 187, 212, 267, 276, 279, 291, 292, 311, 437, 438, 439, 440
Vinkovci, logor (ciglana Bohn) 31, 157, 159, 438, 488
Vinograđe 115
Virje 394
Virovitica 30, 66, 69, 71, 72, 73, 99, 111, 112, 113, 114, 119, 120, 160, 165, 167, 168, 184, 222, 226, 295, 301, 309, 313, 316, 317, 318, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 348, 367, 374, 375, 376, 377, 378, 390, 414, 432, 433, 434, 435, 588
Virovitica, kotar 99, 299, 303, 316, 328, 374
Virovitica, logor 212, 276, 279, 376
Virovitica, okrug 36, 72
Virovitica, područje 114, 190, 313
Virovitičko-podravska županija 90, 217, 303
Viškovci (Đakovo) 110, 201
Vitina 115

Vladislavci 561
Voćin 89, 90, 117, 323
Vodica 336
Vođinci 255, 256, 257, 392, 395, 396, 397, 398, 400, 401, 402, 403, 408, 409, 595
Vojnić 400
Vojvodina 30, 31, 105, 116, 122, 130, 131, 156, 165, 175, 178, 180, 193, 212, 214, 234, 238, 292, 309, 343, 382, 383, 413, 477, 621, 659
Vol Vrh 182
Voštani 563
Vranjevo 118
Vrbanja 41, 149, 150, 154, 171, 172, 547
Vrbas, logor 275, 277, 279
Vrbova 220, 390
Vrbovac 319
Vrbovsko 111
Vrdnik 133, 560
Vrijeska 318
Vrpolje 184, 290, 400, 536
Vršac 68, 152
Vršac, logor 275, 277, 278, 279, 280, 281
Vučjak 112
Vukelić 525
Vukosavljevica 332
Vukovar 111, 140, 192, 193, 255, 265, 309, 382, 383, 398, 401, 472, 503, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 571, 572, 582, 583
Vukovar, kotar 74, 234, 241, 264, 265, 384
Vukovar, logor 275, 276, 277, 278, 279
Vukovar-Borovo, kotar 367
Vukovlje 618

W

Washington 47

Z

Zadar 47, 433, 434, 435
Zadvarje 108
Zagorje 119, 302, 303
Zagreb 27, 40, 41, 74, 90, 93, 97, 101, 109, 112, 116, 118, 165, 201, 202, 213, 214, 224, 230, 240, 241, 245, 247, 283, 285, 294, 295, 305, 308, 320, 347, 373, 392, 399, 409, 414, 415, 429, 433, 434, 435, 437, 445, 456, 462, 465, 467, 468, 475, 477, 479, 482, 484, 486, 489, 521, 525, 539, 543, 544, 568, 582, 587, 590, 601, 602, 606, 607, 610, 611, 622, 628, 629, 646, 651, 654, 657, 660
Zagreb, kazniona 488
Zagreb, logor 177, 276, 280
Zagreb, okrug 488
Zaile 299
Završje 107
Zdenci 74, 443, 444
Zelovo 410
Zemun 116, 176, 186
Zemun, logor 212, 275, 276, 277, 279
Zemun, kotar 133
Zidani Most 213
Zlatar 107, 315, 399, 400, 401
Zlatar, kotar 77, 488
Zmajevac 175
Zmajevac-Popovac, logor 490
Zvečevo, logor 186
Zvornik 576

Ž

Žitnik 321
Žljebina 317
Županja 38, 74, 114, 118, 146, 147, 149, 151, 152, 154, 161, 167, 169, 170, 172, 173, 174, 191, 201, 205, 235, 288, 312, 388, 392, 400, 405, 462, 501, 539, 540, 553, 581
Županja, kotar 33, 74, 227, 228, 229, 254, 310, 516, 519, 537, 548, 610, 660, 661